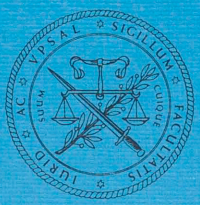

KRISTINA STÅHL

AKTIEBESKATTNING OCH FRIA KAPITALRÖRELSER

51
SKRIFTER FRÅN
JURIDISKA
FAKULTETEN
I UPPSALA

IUSTUS FÖRLAG
Juridiska Föreningen i Uppsala

Juridikbok.se

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

• Kopiera och vidaredistribuera materialet oavsett medium eller format

• Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

• Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.

• Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.

• Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att gör något som licensen tillåter.

Se även information på
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv

http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:juridikbokse-f4409

Aktiebeskattning och fria kapitalrörelser

En studie av beskattningen av den löpande avkastningen på bolags- och ägarnivå mot bakgrund av EG:s fria kapitalmarknad

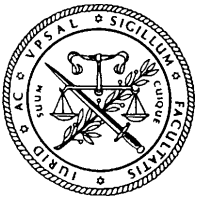

AKADEMISK AVHANDLING

som för avläggande av juris doktorsexamen
vid Uppsala universitet framställes till
offentlig granskning å universitetets
lärosal X
fredagen den 24 maj 1996 kl. 10.15

av

Kristina Ståhl
jur.kand av Stockholms nation

Uppsala 1996

SKRIFTER FRÅN
JURIDISKA FAKULTETEN I UPPSALA
51

Editor: Nils Jareborg

Distributor: Iustus Förlag AB, Östra Ågatan 9, 753 22 Uppsala, Sweden

Abstract

Ståhl K. 1996. Aktiebeskattning och fria kapitalrörelser. En studie av beskattningen av den löpande avkastningen av aktieinvesteringar på bolags- och ägarnivå mot bakgrund av EG:s fria kapitalmarknad. Taxation of investment in shares and free capital movements. A study of the taxation of distributed profits at company and shareholder level against the background of EC's free capital market. Iustus Förlag 436 pp. Uppsala 1996. ISSN 0282-2040. ISBN 91-7678-319-7.

The purpose of this thesis is to analyse the significance of taxation for the realisation of the goals underlying the free capital market of the EC. The investigation focuses on the taxation of portfolio investment in shares made by natural persons. More specifically the thesis deals firstly with the interplay between the company tax systems applied in the company state and in the shareholder state, and secondly with the imposition of and deduction/credit for withholding tax on cross border dividends.

The thesis is arranged in four separate parts. The first part provides a general background to the subject issue of the thesis. This part also contains the theoretical framework for the rest of the study. In particular it formulates the principle of tax neutrality with respect to cross-border investment in shares. The second part deals with previous proposals for harmonisation within the EC and the current EC-law of significance to the subject issue of the thesis. The third part consists of a country survey. This part examines how share investments in and between four EC Member States are taxed under these countries' internal laws and under double taxation treaties concluded. The fourth part summarises and evaluates the study.

The principle of tax neutrality is applied throughout as an evaluation criterion and as a de lege ferenda norm. The examination shows that the taxation of cross-border investments in shares is often far from neutral. This may have negative effects for the European capital market as it may hamper or distort the free movement of risk capital between the Member States. The most serious violations of tax neutrality are caused by the treatment of cross-border investments within the framework of the company tax systems. In a number of cases, the non-neutralities are consequences of the fact that some countries applying company tax systems giving relief from economic double taxation, only permit dividends in purely domestic situations any advantage of the relief. However, the non-neutralities often arise for the very reason that relief is also given in international situations, but in a manner which is inconsistent with the principle of neutrality.

The conclusion which is drawn is that the non-neutralities discovered can only be eliminated by legislative measures at EC level. The thesis also presents proposals regarding the content of such measures.

Kristina Ståhl, Juridiska institutionen, Uppsala universitet,
Box 512, S-751 20 Uppsala, Sweden.

SKRIFTER FRÅN
JURIDISKA FAKULTETEN I UPPSALA

51

Redaktör: Nils Jareborg

AKTIEBESKATTNING OCH FRIA KAPITALRÖRELSER

EN STUDIE AV BESKATTNINGEN AV DEN LÖPANDE AVKASTNINGEN AV AKTIEINVESTERINGAR PÅ BOLAGS- OCH ÄGARNIVÅ MOT BAKGRUND AV EG:S FRIA KAPITALMARKNAD

Kristina Ståhl

IUSTUS FÖRLAG
Juridiska Föreningen i Uppsala

Abstract

Ståhl, K. 1996. Aktiebeskattning och fria kapitalrörelser. En studie av beskattningen av den löpande avkastningen av aktieinvesteringar på bolags- och ägarnivå mot bakgrund av EG:s fria kapitalmarknad. Taxation of investment in shares and free capital movements. A study of the taxation of distributed profits at company and shareholder level against the background of EC's free capital market. Iustus Förlag 436 pp. Uppsala 1996. ISBN 91-7678-319-7. ISSN 0282-2040.

The purpose of this thesis is to analyse the significance of taxation for the realisation of the goals underlying the free capital market of the EC. The investigation focuses on the taxation of portfolio investment in shares made by natural persons. More specifically the thesis deals firstly with the interplay between the company tax systems applied in the company state and in the shareholder state, and secondly with the imposition of and deduction/credit for withholding tax on cross-border dividends.

The thesis is arranged in four separate parts. The first part provides a general background to the subject issue of the thesis. This part also contains the theoretical framework for the rest of the study. In particular it formulates a principle of tax neutrality with respect to cross-border investment in shares. The second part deals with previous proposals for harmonisation within the EC and the current EC-law of significance to the subject issue of the thesis. The third part consists of a country survey. This part examines how share investments in and between four EC Member States are taxed under these countries' internal laws and under double taxation treaties concluded. The fourth part summarises and evaluates the study.

The principle of tax neutrality is applied throughout as an evaluation criterion and as a de lege ferenda norm. The examination shows that the taxation of cross-border investments in shares is often far from neutral. This may have negative effects for the European capital market as it may hamper or distort the free movement of risk capital between the Member States. The most serious violations of tax neutrality are caused by the treatment of cross-border investments within the framework of the company tax systems. In a number of cases, the non-neutralities are consequences of the fact that some countries applying company tax systems giving relief from economic double taxation, only permit dividends in purely domestic situations any advantage of the relief. However, the non-neutralities often arise for the very reason that relief is also given in international situations, but in a manner which is inconsistent with the principle of neutrality.

The conclusion which is drawn is that the non-neutralities discovered can only be eliminated by legislative measures at EC level. The thesis also presents proposals regarding the content of such measures.

Kristina Ståhl, Juridiska institutionen, Uppsala universitet,
Box 512, S-751 20 Uppsala, Sweden.

© Kristina Ståhl och Iustus Förlag AB, Uppsala 1996
ISSN 0282-2040
ISBN 91-7678-319-7
Sättning: Anilex HB
Tryck: Graphic Systems AB, Göteborg 1996

Förord

Min handledare under avhandlingstiden har varit professor Nils Mattsson. Han har på ett idealiskt sätt fullgjort sitt handledarskap. Nils har hela tiden gett mig stor frihet men har samtidigt genom att dela med sig av sin erfarenhet hjälpt mig att undvika de värsta fallgroparna. Under arbetets gång har han med ansvar och skicklighet läst de manuskript jag åstadkommit. Hans kritik har alltid varit konstruktiv och inriktad på väsentligheter, vilket har varit en viktig förutsättning för att avhandlingsarbetet har kunnat slutföras på stipulerad tid.

Flera andra personer har på olika sätt hjälpt mig i arbetet. Professor Jan Södersten har vid flera tillfällen tagit sig tid att läsa och kommentera delar av manuskriptet, och hans förmåga att diskutera nationalekonomisk teori på ett, även för en jurist, begripligt sätt har därvid varit särskilt värdefull. I övrigt har doktorand Cécile Brokelind, högskoleadjunkt Åsa Gunnarsson, departementsråd Bodil Hulgaard, professor Leif Mutén, doktorand Roger Persson, universitetslektor Susanne S:t Clair Renard, professor Hans-Heinrich Vogel och professor Bertil Wiman läst och lämnat synpunkter på olika delar av manuskriptet. Doktorand Tanja Bender vid universitetet i Leiden har faktagranskat en engelsk översättning av kapitlet om holländsk rätt. Många värdefulla synpunkter har vidare erhållits från deltagare i de skatterättsliga microseminarierna, inte minst vid de uppläggningsseminarier som avhölls i inledningsskedet av arbetet.

Bibliotekspersonalen vid Juridiska biblioteket i Uppsala och vid International Bureau of Fiscal Documentation i Amsterdam har på ett vänligt sätt bistått vid sökandet efter material. Jag vill också nämna att professor Peter Birch Sørensen välvilligt lät mig ta del av visst material under den tid han arbetade för den s.k. Rudingkommittén.

Översättningen av sammanfattningen till engelska har utförts av jur. kand. James Hurst. Jur. kand. Christer Filis har på ett mycket samvetsgrant sätt granskat korrekturet till avhandlingen. Robert Schweitz har stått för sättningen av boken.

Forskningen har huvudsakligen finansierats genom doktorandtjänst vid Juridiska fakulteten i Uppsala. Resestipendier har erhållits från Borgrättsfonderna, från TOR/Skattenytts Stiftelse, från Arthur Andersen och

från Juridiska fakulteten. Även Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet har stött projektet med ett stipendium. Tryckningsbidrag har beviljats från Emil Heijnes Stiftelse för rättsvetenskaplig forskning.

Till alla som på dessa sätt har hjälpt mig vill jag rikta mitt varmaste tack. Till de allra närmaste framförs dock tacket på enskild väg.

Uppsala i mars 1996
Kristina Ståhl

Innehållsöversikt

I ALLMÄN DEL

1 Inledning 25

2 Allmänna EG-frågor 53

3 Beskrivning av olika bolagsskattesystem 72

4 Principiella utgångspunkter för beskattningen av gränsöverskridande aktieinvesteringar 87

II REGLERING PÅ EG-NIVÅ

5 Tidigare harmoniseringsarbete inom EG 133

6 EG-rättens diskrimineringsförbud 186

III LÄNDERUNDERSÖKNING

7 Introduktion till länderundersökningen 223

8 Sverige 230

9 Nederländerna 241

10 Tyskland 250

11 Frankrike 271

12 De bilaterala relationerna 283

IV UTVÄRDERING OCH FÖRSLAG

13 Sammanfattande utvärdering 331

14 Förslag till åtgärder 377

Summary 402

Källförteckning 417

Innehåll

Förkortningar 21

I ALLMÄN DEL

1 Inledning 25
1.1 Ämnet 25
1.2 Syfte och närmare problemformulering 28
1.3 Avgränsningar 36
1.4 Metod och material 40
1.5 Terminologi 46
1.6 Forskningsläget 49
1.7 Disposition 50

2 Allmänna EG-frågor 53
2.1 Inledning 53
2.2 EG-samarbetets uppbyggnad 54
2.3 Fri rörlighet för kapital 55
2.3.1 EG:s övergripande målsättningar 55
2.3.2 Närmare om EG:s bestämmelser om fria kapitalrörelser 56
2.4 EG:s gemensamma rättsordning 59
2.4.1 Inledning 59
2.4.2 Allmänt om den EG-rättsliga regleringen 60
2.4.3 Förordningar 62
2.4.4 Direktiv 63
2.4.5 Beslut 64
2.4.6 Rekommendationer och yttranden 65
2.4.7 EG-rättens genomslag i medlemsstaterna 65
2.4.8 Konventioner 69
2.5 Sammanfattning 70

3 Beskrivning av olika bolagsskattesystem 72
3.1 Inledning 72
3.2 Klassisk dubbelbeskattning 73
3.3 Lättnad på bolagsnivå 75
3.3.1 Skilda skattesatser 75
3.3.2 Avdrag för aktieutdelningar 77
3.4 Lättnad på aktieägarnivå 77
3.4.1 Skatteavräkningssystem 78
3.4.2 Reducerad utdelningsbeskattning 79
3.4.2.1 Allmänt 79
3.4.2.2 Lägre skattesats för utdelningar 80
3.4.2.3 Viss del av utdelningen skattefri 81
3.4.2.4 Skattereduktion 82
3.5 Tekniska problem vid lättnader i dubbelbeskattningen 82
3.6 Sammanfattning 85

4 Principiella utgångspunkter för beskattningen av gränsöverskridande aktieinvesteringar 87
4.1 Inledning 87
4.2 Allmänt om skatteneutralitet 89
4.3 Capital export neutrality (CEN) 93
4.3.1 Motiven för CEN 93
4.3.2 Hur CEN uppnås i allmänhet 94
4.3.3 Hur bolagsskattesystemen skall utformas för att tillfredsställa CEN 95
4.3.3.1 Inledning 95
4.3.3.2 Den allmänna utgångspunkten 97
4.3.3.3 CEN när länderna har identiska bolagsskattesystem 97
4.3.3.4 CEN när länderna har olika bolagsskattesystem 98
4.3.3.5 En generell neutralitetsnorm 99
4.3.3.6 De praktiska möjligheterna att tillfredsställa neutralitetsnormen i aktieägarlandet och bolagslandet 101
4.3.4 Källskatternas förenlighet med CEN 102
4.4 Capital import neutrality (CIN) 103
4.4.1 Motiven för CIN 103
4.4.2 Hur CIN uppnås i allmänhet 106

4.4.3 Hur bolagsskattesystemen skall utformas för att tillfredsställa CIN 106
4.4.3.1 Inledning 106
4.4.3.2 Den allmänna utgångspunkten 107
4.4.3.3 CIN när länderna har identiska bolagsskattesystem 107
4.4.3.4 CIN när länderna har olika bolagsskattesystem 108
4.4.3.5 En generell neutralitetsnorm 109
4.4.3.6 De praktiska möjligheterna att tillfredsställa neutralitetsnormen i aktieägarlandet och bolagslandet 110
4.4.4 Källskatternas förenlighet med CIN 110
4.5 Skall CEN eller CIN prioriteras? 111
4.6 Allmänna principer för fördelning av skatteintäkter mellan stater 114
4.6.1 Inledning 114
4.6.2 Principen om källstatens beskattningsföreträde samt hemviststatens subsidiära beskattningsrätt 115
4.6.3 Icke-diskriminering 117
4.6.4 Reciprocitetsprincipen 119
4.6.5 Clearing house 120
4.7 Rättvisa i beskattningen 121
4.8 Skattekonkurrens 124
4.9 Skatteflykt och skattefusk 125
4.10 Administrativa aspekter 127
4.11 Sammanfattning 127

II REGLERING PÅ EG-NIVÅ

5 Tidigare harmoniseringsarbete inom EG 133
5.1 Inledning 133
5.2 Allmänt om harmoniseringen av den direkta beskattningen 135
5.3 Harmonisering av bolagsskattesystemen 138
5.3.1 Inledning 138
5.3.2 Neumarkrapporten 138
5.3.3 Segrérapporten 141
5.3.4 van den Tempelrapporten 143
5.3.4.1 Allmänt 143

5.3.4.2 Bolagsskattesystemens effekter vid internationella investeringar. Allmänna utgångspunkter 144
5.3.4.3 Klassisk dubbelbeskattning 145
5.3.4.4 System med skilda skattesatser 146
5.3.4.5 Skatteavräkningssystem 147
5.3.4.6 van den Tempels slutsatser 149
5.3.5 Direktivförslag om gemensamt bolagsskattesystem 150
5.3.5.1 Allmänt 150
5.3.5.2 Skäl för harmonisering 151
5.3.5.3 Motiv för att välja skatteavräkningssystemet 152
5.3.5.4 Kort om utformningen av det föreslagna skatteavräkningssystemet 153
5.3.6 Rudingrapporten och den senare utvecklingen 155
5.3.6.1 Allmänt 155
5.3.6.2 Kommitténs överväganden angående bolagsskattesystemet 156
5.3.6.3 Expertrapportens modeller för ett gemensamt bolagsskattesystem. Allmänt 160
5.3.6.4 Expertrapportens förslag till gemensamt skatteavräkningssystem 161
5.3.6.5 Expertrapportens förslag till reducerad beskattning av utdelningar 163
5.4 Harmonisering av källskatt på utdelningar 166
5.4.1 Inledning 166
5.4.2 Neumarkrapporten 166
5.4.3 Segrérapporten och 1967 års skatteharmoniseringsprogram 167
5.4.4 1975 års direktivförslag 169
5.4.5 Rudingrapporten och den senare utvecklingen 170
5.4.6 Moder/dotterbolagsdirektivet 171
5.4.6.1 Allmänt 171
5.4.6.2 Källskatt på utdelningar från dotter- till moderbolag. Huvudregel 173
5.4.6.3 Källskatt på utdelningar från dotter- till moderbolag. Undantag från huvudregeln 173
5.5 Sammanfattning och utvärdering 175
5.5.1 Harmonisering av bolagsskattesystemen 175
5.5.1.1 Inledning 175

5.5.1.2 Förslag till gemensamt bolagsskattesystem 176
5.5.1.3 Förslag till modifikationer inom ramen för de existerande bolagsskattesystemen 181
5.5.1.4 Förväntad framtida utveckling 182
5.5.2 Harmonisering av källskatt på utdelningar 183

6 EG-rättens diskrimineringsförbud 186
6.1 Inledning 186
6.2 Fördragsbestämmelser om icke-diskriminering 187
6.3 EG-domstolens praxis 188
6.3.1 Diskrimineringsförbudet omfattar även inkomstskatt 188
6.3.2 Indirekt diskriminering 189
6.3.3 Omständigheter som kan rättfärdiga negativ särbehandling 194
6.4 Diskrimineringsförbudet och de fria kapitalrörelserna 198
6.5 Diskrimineringsförbudet och beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna 201
6.5.1 Inledning 201
6.5.2 Bolagsskattesystemet 202
6.5.2.1 Allmänt 202
6.5.2.2 Beskattningen i bolagslandet 202
6.5.2.3 Beskattningen i aktieägarlandet 209
6.5.3 Källskatt på utdelningar 213
6.6 Möjligheten att basera en tillämpning av Romfördraget på ekonomiska effektivitetsresonemang 215
6.7 Sammanfattning 217

III LÄNDERUNDERSÖKNING

7 Introduktion till länderundersökningen 223
7.1 Länderundersökningens syfte och inriktning 223
7.2 Kriterier för urvalet av länder 225
7.3 Tillvägagångssätt 228
7.4 Uppläggning av undersökningen 228

8 Sverige 230
8.1 Inledning 230
8.2 Inhemska förhållanden 231
8.2.1 Bolagsskattesystemet 231
8.2.2 Källskatt på utdelningar 232
8.3 Svensk aktieägare i utländskt bolag 232
8.3.1 Bolagsskattesystemet 232
8.3.2 Källskatt på utdelningar 233
8.4 Utländsk aktieägare i svenskt bolag 236
8.4.1 Bolagsskattesystemet 236
8.4.2 Källskatt på utdelningar 237
8.5 Sammanfattning och utvärdering 238
8.5.1 Bolagsskattesystemet 238
8.5.2 Källskatt på utdelningar 239

9 Nederländerna 241
9.1 Inledning 241
9.2 Inhemska förhållanden 241
9.2.1 Bolagsskattesystemet 241
9.2.2 Källskatt på utdelningar 243
9.3 Holländsk aktieägare i utländskt bolag 243
9.3.1 Bolagsskattesystemet 243
9.3.2 Källskatt på utdelningar 245
9.4 Utländsk aktieägare i holländskt bolag 246
9.4.1 Bolagsskattesystemet 246
9.4.2 Källskatt på utdelningar 247
9.5 Sammanfattning och utvärdering 247
9.5.1 Bolagsskattesystemet 247
9.5.2 Källskatt på utdelningar 249

10 Tyskland 250
10.1 Inledning 250
10.2 Inhemska förhållanden 251
10.2.1 Bolagsskattesystemet 251
10.2.1.1 Vissa avgränsningar 251
10.2.1.2 Beskattningen på bolagsnivå 253
10.2.1.3 Beskattningen på ägarnivå 257
10.2.1.4 Sammanfattning 259
10.2.2 Källskatt på utdelningar 259

10.3 Tysk aktieägare i utländskt bolag 260
10.3.1 Bolagsskattesystemet 260
10.3.2 Källskatt på utdelningar 261
10.4 Utländsk aktieägare i tyskt bolag 263
10.4.1 Bolagsskattesystemet 263
10.4.2 Källskatt på utdelningar 266
10.5 Sammanfattning och utvärdering 267
10.5.1 Bolagsskattesystemet 267
10.5.2 Källskatt på utdelningar 269

11 Frankrike 271
11.1 Inledning 271
11.2 Inhemska förhållanden 272
11.2.1 Bolagsskattesystemet 272
11.2.1.1 Allmänt om det franska skatteavräkningssystemet 272
11.2.1.2 Närmare om s.k. précompte mobilier på vissa utdelningar 275
11.2.2 Källskatt på utdelningar 277
11.3 Fransk aktieägare i utländskt bolag 277
11.3.1 Bolagsskattesystemet 277
11.3.2 Källskatt på utdelningar 278
11.4 Utländsk aktieägare i franskt bolag 278
11.4.1 Bolagsskattesystemet 278
11.4.2 Källskatt på utdelningar 280
11.5 Sammanfattning och utvärdering 280
11.5.1 Bolagsskattesystemet 280
11.5.2 Källskatt på utdelningar 281

12 De bilaterala relationerna 283
12.1 Inledning 283
12.2 OECD:s modellavtal 284
12.2.1 Allmänt om avtalets bestämmelser om beskattning av utdelning 284
12.2.2 Närmare om källskatt på utdelningar 285
12.2.2.1 Uttag av källskatt i bolagsstaten 285
12.2.2.2 Avräkning av källskatt i aktieägarstaten 286
12.2.3 Samspelet mellan de avtalsslutande ländernas bolagsskattesystem 287

12.2.3.1 Allmänt 287
12.2.3.2 Länder med klassisk dubbelbeskattning 288
12.2.3.3 Länder med lättnad på bolagsnivå 289
12.2.3.4 Länder med lättnad på aktieägarnivå 292
12.2.4 Utvärdering av modellavtalets bestämmelser 293
12.2.4.1 Källskatt på utdelningar 293
12.2.4.2 Samspelet mellan de avtalsslutande ländernas bolagsskattesystem 294
12.3 FN:s modellavtal 297
12.4 Sverige–Nederländerna 299
12.4.1 Allmänt om det svensk-holländska avtalet 299
12.4.2 Svensk aktieägare i holländskt bolag 300
12.4.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 300
12.4.2.2 Källskatt på utdelningar 301
12.4.3 Holländsk aktieägare i svenskt bolag 302
12.4.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 302
12.4.3.2 Källskatt på utdelningar 303
12.5 Sverige–Tyskland 304
12.5.1 Allmänt om det svensk-tyska avtalet 304
12.5.2 Svensk aktieägare i tyskt bolag 305
12.5.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 305
12.5.2.2 Källskatt på utdelningar 306
12.5.3 Tysk aktieägare i svenskt bolag 307
12.5.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 307
12.5.3.2 Källskatt på utdelningar 308
12.6 Sverige–Frankrike 308
12.6.1 Allmänt om det svensk-franska avtalet 308
12.6.2 Svensk aktieägare i franskt bolag 309
12.6.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 309
12.6.2.2 Källskatt på utdelningar 311
12.6.3 Fransk aktieägare i svenskt bolag 311
12.6.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 311
12.6.3.2 Källskatt på utdelningar 312
12.7 Nederländerna–Tyskland 313
12.7.1 Allmänt om det holländsk-tyska avtalet 313
12.7.2 Holländsk aktieägare i tyskt bolag 313
12.7.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 313
12.7.2.2 Källskatt på utdelningar 316
12.7.3 Tysk aktieägare i holländskt bolag 317
12.7.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 317

12.7.3.2 Källskatt på utdelningar 317
12.8 Nederländerna–Frankrike 318
12.8.1 Allmänt om det holländsk-franska avtalet 318
12.8.2 Holländsk aktieägare i franskt bolag 319
12.8.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 319
12.8.2.2 Källskatt på utdelningar 320
12.8.3 Fransk aktieägare i holländskt bolag 320
12.8.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 320
12.8.3.2 Källskatt på utdelningar 321
12.9 Tyskland–Frankrike 321
12.9.1 Allmänt om det tysk-franska avtalet 321
12.9.2 Tysk aktieägare i franskt bolag 323
12.9.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 323
12.9.2.2 Källskatt på utdelningar 324
12.9.3 Fransk aktieägare i tyskt bolag 325
12.9.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen 325
12.9.3.2 Källskatt på utdelningar 326
12.10 Sammanfattande översikter 326
12.10.1 Bolagsskattesystemet 327
12.10.2 Källskatt på utdelningar 328

IV UTVÄRDERING OCH FÖRSLAG

13 Sammanfattande utvärdering 331
13.1 Inledning 331
13.2 Utvärdering av bolagsskattesystemen i de undersökta länderna 332
13.2.1 Inledning 332
13.2.2 Sverige 333
13.2.2.1 CEN när det svenska systemet betraktas isolerat 333
13.2.2.2 CEN när det svenska systemet kombineras med de andra ländernas system 334
13.2.2.3 CIN när det svenska systemet betraktas isolerat 335
13.2.2.4 CIN när det svenska systemet kombineras med de andra ländernas system 336
13.2.2.5 Sammanfattning 337

13.2.3 Nederländerna 337
13.2.3.1 CEN när det holländska systemet betraktas isolerat 337
13.2.3.2 CEN när det holländska systemet kombineras med de andra ländernas system 338
13.2.3.3 CIN när det holländska systemet betraktas isolerat 339
13.2.3.4 CIN när det holländska systemet kombineras med de andra ländernas system 340
13.2.3.5 Sammanfattning 340
13.2.4 Tyskland 341
13.2.4.1 CEN när det tyska systemet betraktas isolerat 341
13.2.4.2 CEN när det tyska systemet kombineras med de andra ländernas system 342
13.2.4.3 CIN när det tyska systemet betraktas isolerat 343
13.2.4.4 CIN när det tyska systemet kombineras med de andra ländernas system 343
13.2.4.5 Sammanfattning 343
13.2.5 Frankrike 344
13.2.5.1 CEN när det franska systemet betraktas isolerat 344
13.2.5.2 CEN när det franska systemet kombineras med de andra ländernas system 345
13.2.5.3 CIN när det franska systemet betraktas isolerat 345
13.2.5.4 CIN när det franska systemet kombineras med de andra ländernas system 346
13.2.5.5 Sammanfattning 346
13.2.6 Sammanfattande diskussion 347
13.3 Utvärdering av de enskilda bolagsskattesystemen 353
13.3.1 Inledning 353
13.3.2 Klassisk dubbelbeskattning 354
13.3.3 Lättnader på bolagsnivå 356
13.3.4 Skatteavräkningssystemet 358
13.3.5 Reducerad utdelningsbeskattning 362
13.3.6 Sammanfattande diskussion 366
13.4 Utvärdering av reglerna för källskatt på utdelningar 369
13.4.1 Inledning 369

13.4.2 Inhemsk rätt i de undersökta länderna 370
13.4.2.1 Uttag av källskatt i bolagsstaten 370
13.4.2.2 Avräkning respektive avdrag för källskatt i aktieägarstaten 370
13.4.3 Avtalens bestämmelser 371
13.4.3.1 Uttag av källskatt i bolagsstaten 371
13.4.3.2 Avräkning respektive avdrag för källskatt i aktieägarstaten 371
13.4.4 Samlad utvärdering 373
13.5 Sammanfattning 375

14 Förslag till åtgärder 377
14.1 Inledning 377
14.2 Bolagsskattesystemen 378
14.2.1 En gemensam reglering 378
14.2.1.1 Regleringens materiella innehåll 378
14.2.1.2 Formen för regleringen 386
14.2.2 Avtalslösning 388
14.2.3 Nationella åtgärder 390
14.3 Källskatt på utdelningar 394
14.3.1 En gemensam reglering 394
14.3.1.1 Regleringens materiella innehåll 394
14.3.1.2 Formen för regleringen 397
14.3.2 Avtalslösning 398
14.3.3 Nationella åtgärder 398
14.4 Sammanfattning 400

Summary 402

Källförteckning 417

Förkortningar

anvp.	anvisningspunkt
BFH	Bundesfinanzhof
BIFD	Bulletin for International Fiscal Documentation
BNP	Bruttonationalprodukt
Bvdb	Besluit voorkoming dubbele belasting
CE	Communautés Européennes
CEN	Capital export neutrality
CGI	Code Général des Impôts
CIN	Capital import neutrality
Cit.	Citeras
CML Review	Common Market Law Review
COM	Commission
DBA	Dubbelbeskattningsavtal
Dir.	Kommittédirektiv
DM	Tyska mark
Ds Fi	Departementsserien Finans
DTT	Double taxation treaty
EC	European Community
ECR	Reports of Cases before the Court of Justice
ECTL	EC Corporate Tax Law
ed.	editor
EEC	European Economic Community
EEG	Europeiska ekonomiska gemenskapen
EG	Europeiska gemenskapen
EKSG	Europeiska kol- och stålgemenskapen
EStDV	Einkommensteuer-Durchführungsverordnung
EStG	Einkommensteuergesetz
EU	Europeiska unionen
Euratom	Europeiska atomenergigemenskapen
F	Franska francs
FN	Förenta Nationerna
FT	Förvaltningsrättslig Tidskrift
IBFD	International Bureau of Fiscal Documentation

IFA	International Fiscal Association
IFS	Institute for Fiscal Studies
IL	Internal law
IMF	International Monetary Fund
IR	Inhemsk rätt
JIK	Justering av Ingångsvärdet med Kvarhållen inkomst
JO	Journal Officiel des CE
JT	Juridisk Tidskrift
KL	Kommunalskattelagen (SFS 1928:370)
KStG	Körperschaftsteuergesetz
LL	Ligningsloven
marg.nr	marginalnummer
NLG	Nederländska gulden
NSFS	Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådets skriftserie
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OJ	Official Journal of the EC
Ord. credit	Ordinary credit
Prop.	Proposition
PSL	Personskatteloven
Rec.	Recueil de la Jurisprudence de la Cour
RISK	Regulering av Inngangsverdi med Skattlagt Kapital
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SEC	Secretary-General of the Commission
SEK	Svenska kronor
SI	Lagen om statlig inkomstskatt (SFS 1947:576)
SN	Skattenytt
SOU	Statens offentliga utredningar
SvSkT	Svensk Skattetidning
UBL	Uppbördslagen (SFS 1953:272)
uppl.	upplaga
US	United States
vol.	volume
VPC	Värdepapperscentralen
Wet div. bel.	Wet op de Dividendbelasting
Wet IB	Wet op de Inkomstenbelasting
Wet Wpb	Wet op de Vennootschapsbelasting

I

ALLMÄN DEL

1 Inledning

1.1 Ämnet

Inom den Europeiska Gemenskapen[1] råder sedan några år tillbaka helt fria kapitalrörelser. Alla hinder för kapitalets fria rörlighet, i form av valutaregleringar etc., är avskaffade. Medlemsländernas nationella kapitalmarknader har därmed transformerats till en enda gemensam marknad. Detta gäller även den del av kapitalmarknaden som utgörs av aktiemarknaden. Det är inte längre märkvärdigare för en fransman att investera i Volvoaktier än i Renaultaktier. Tysken, som ser större tillväxtpotential i Rolls-Royce än i BMW, väljer givetvis att placera sitt kapital i det brittiska företaget. Att Fiats aktieägare är spridda till alla EG:s medlemsländer är ingenting konstigt utan tvärtom helt naturligt. Det är helt enkelt inte längre relevant att tala om femton nationella aktiemarknader, utan numera finns inom EG endast en gemensam aktiemarknad.

Som alla vet är denna beskrivning inte riktig. Den stämmer visserligen såtillvida att kapitalrörelserna numera formellt sett är fria inom EG, i och med att valutaregleringar och andra direkta hinder för kapitalets fria rörlighet avskaffats. Detta innebär dock inte att de nationella kapitalmarknaderna, inklusive aktiemarknaderna, har ersatts av en genuint gemensam marknad. Fortfarande ligger det närmare till hands för den franske aktieägaren att investera i Renaultaktier än i Volvoaktier. Tysken, som väljer mellan att köpa aktier antingen i BMW eller i Rolls-Royce, gör inte detta utifrån samma överväganden som om valet i stället stått mellan aktier i BMW och Volkswagen. Fiats aktieägare återfinns förmodligen fortfarande i huvudsak i det egna landet.

Att aktiemarknaderna ännu i stor utsträckning de facto är segregerade har givetvis många orsaker. Valutakursrisker, informationsproblem, den praktiska tillgången till utländska aktiebörser och inte minst traditioner är några av de faktorer som kan hämma aktieägande över de nationella

[1] Avhandlingsfrågorna berör endast EG-delen av samarbetet inom Europeiska Unionen. Jag använder därför genomgående beteckningen Europeiska Gemenskapen (EG) och inte Europeiska Unionen (EU). Se närmare kapitel 2.2 nedan.

gränserna. En i många fall viktig avhållande faktor är vidare beskattningen.[2] Kapitalinvesteringar över de nationella gränserna sker nämligen i regel inte på samma skattemässiga villkor som rent inhemska investeringar. Ofta är den beskattning som träffar de gränsöverskridande investeringarna hårdare än den som gäller i motsvarande rent inhemska fall. Detta har givetvis en hämmande inverkan på kapitalrörelser över gränserna. Beskattningen kan emellertid också påverka kapitalrörelserna på andra sätt. Så kan förmånliga skatteregler i vissa länder eller för vissa situationer uppmuntra till kapitalrörelser som annars inte skulle ha företagits. Kapitalrörelserna blir därmed snedvridna. Det är för övrigt rimligt att anta att skatternas påverkan på kapitalrörelserna relativt sett är större nu än tidigare, i och med att andra hindrande och snedvridande inslag elimineras.[3]

I denna avhandling avser jag att undersöka beskattningens betydelse för realiserandet av syftena bakom EG:s fria kapitalmarknad. Undersökningen är inriktad på beskattningen av det finansiella kapitalet, och som undersökningsobjekt har jag valt fysiska personers portföljinvesteringar i aktier. Ämnesvalet har styrts av ett antal olika överväganden. Allmänt sett ligger valet att forska kring skattefrågor med internationell anknytning nära till hands i dessa dagar. Att dessutom anlägga ett EG-perspektiv på forskningen kan nästan tyckas vara att gå alltför långt i strävandena att finna ett ämne som "ligger i tiden". Det finns dock också andra motiv för mitt val av forskningsuppgift, förutom att ämnet är aktuellt och därmed intressant. Kollisionen mellan EG:s uttalade ambition att skapa en gemensam kapitalmarknad, och de hindrande och snedvridande effekter beskattningen har på kapitalrörelserna, aktualiserar många intressanta problem. Är det teoretiskt möjligt att utforma skatteregler som inte påverkar kapitalallokeringen inom EG, och hur ser dessa regler i så fall ut? Vilka hindrande och snedvridande inslag kan identifieras i nuvarande regelsystem? Vilka konkreta åtgärder kan vidtas för att eliminera eller i vart fall minska skatternas negativa verkningar för den gemensamma kapitalmarknaden? Detta är frågor som kommer att behandlas i avhandlingen.

Som nämnts har jag valt att studera beskattningen av det rent finansiella kapitalet. Detta motiveras framför allt av att det finansiella kapita-

[2] När vice fondbörschefen Lars Bredin på ett seminarium på FågelbroHus den 28 augusti 1995 rangordnade olika rättsliga faktorer av betydelse för internationaliseringen av börshandeln, placerade han t.ex. beskattningen på andra plats. Före kom endast den slopade valutaregleringen.

[3] Devereux och Pearson 1989 s. 33.

let är den klart lättrörligaste produktionsfaktorn. Det kan därför antas att eventuella hindrande och snedvridande inslag i beskattningen har särskilt stor betydelse när det gäller den finansiella kapitalmarknaden. En annan omständighet som enligt min mening gör detta område intressant är att det fortfarande nästan helt saknas gemensamma regler inom EG angående beskattningen av det finansiella kapitalet. Med undantag för vissa relativt allmänt hållna bestämmelser i Romfördraget,[4] är området nämligen helt oreglerat på EG-nivå. Detta gör att det känns extra angeläget att undersöka behovet av gemensamma åtgärder. Vidare blir friheten större vid en diskussion av omfattningen av och inriktningen på eventuella sådana åtgärder, jämfört med situationen att ett redan existerande gemensamt regelsystem måste beaktas.

Undersökningen omfattar som nämnts inte alla typer av kapitalinvesteringar över gränserna. En sådan undersökning skulle bli alltför omfattande. I stället har jag valt att begränsa undersökningen till att avse fysiska personers portföljinvesteringar i aktier. Att just aktieinvesteringar valts som undersökningsobjekt, motiveras av att aktiebeskattningen p.g.a. sin utformning aktualiserar särskilt intressanta frågor och problem vid en internationell tillämpning. Den löpande avkastningen av en aktieinvestering beskattas regelmässigt i två olika led. Dels utgår bolagsskatt på bolagsvinsten, dels beläggs utdelningarna med inkomstskatt hos aktieägaren (s.k. ekonomisk dubbelbeskattning[5]). I många länder är emellertid beskattningen i något av leden, eller i båda leden, reducerad med hänsyn till att skatt också utgår i det andra ledet. Denna reduktion har till syfte att ge lättnad i eller helt eliminera den ekonomiska dubbelbeskattningen. Olika länder använder härvid olika metoder eller, med den terminologi som kommer att användas i denna avhandling, olika bolagsskattesystem.

En av de frågor detta aktualiserar är huruvida inhemskt och internationellt aktieägande behandlas likadant inom ramen för de olika bolagsskattesystemen. Gäller en eventuell lindring eller eliminering av den ekonomiska dubbelbeskattningen endast i rent inhemska förhållanden, eller omfattas också gränsöverskridande aktieinvesteringar? Än intressantare är emellertid de frågor som hänger samman med *samspelet* mellan de olika ländernas system. Vid de internationella aktieinvesteringarna är de två beskattningsleden förlagda till olika länder. Två länders bolagsskattesystem kommer därmed att tillämpas samtidigt på en och samma investe-

[4] Se artikel 73d i Romfördraget samt kapitel 6.4 nedan.

[5] Se närmare angående denna och andra termer i avsnitt 1.5 nedan.

ring. Detta förhållande genererar en mängd frågor och problem, vilka kommer att ägnas stort utrymme i avhandlingen.

Förutom den inkomstbeskattning i två led som beskrivits ovan, beläggs utdelningar i internationella förhållanden i regel också med källskatt när de utbetalas från bolaget. Denna källskatt får sedan vanligtvis, genom avdrag eller avräkning, användas för att reducera aktieägarens inkomstskatt i hemviststaten. Syftet med det sistnämnda är att minska eller eliminera den s.k. internationella dubbelbeskattningen. Uttaget av källskatt på utdelningar reser sina egna frågor och problem, vilka också kommer att behandlas i avhandlingen.

Sammanfattningsvis framgår av det ovanstående att beskattningen av internationella aktieinvesteringar på samma gång aktualiserar frågor med anknytning både till den ekonomiska och till den internationella dubbelbeskattningen. Enligt min mening är det därför särskilt intressant att inrikta en skatterättslig studie av beskattningens betydelse för EG:s fria kapitalmarknad på just denna typ av investering.

1.2 Syfte och närmare problemformulering

Det övergripande syftet med denna avhandling är att analysera beskattningens betydelse för realiserandet av de syften som ligger bakom EG:s fria kapitalmarknad. Detta övergripande syfte kan närmare konkretiseras i följande fyra delsyften. Ett första delsyfte är att på ett teoretiskt plan söka fastställa hur aktiebeskattningen skall utformas för att den i så liten utsträckning som möjligt skall påverka kapitalallokeringen inom EG. Central är här den principiella diskussion angående neutralitet i beskattningen av internationella aktieinvesteringar som kommer att genomsyra hela framställningen. Ett andra delsyfte är att mot bakgrund av denna principiella diskussion analysera det arbete med att reglera detta område som hittills ägt rum inom EG. Det tredje delsyftet är att, likaledes mot bakgrund av den principiella diskussionen om neutralitet i beskattningen, söka identifiera och analysera hindrande och snedvridande inslag i de existerande skattereglerna för aktieinvesteringar mellan några av EG:s medlemsländer. Det fjärde och sista delsyftet är slutligen att lämna konkreta förslag till hur aktiebeskattningens negativa effekter för EG:s kapitalmarknad kan elimineras eller minskas.

Med avseende på dessa syften omfattar avhandlingen i huvudsak två olika problemkomplex. Det första rör samspelet mellan olika bolagsskattesystem vid internationella aktieinvesteringar. Det andra rör uttag av och avdrag/avräkning för källskatt vid denna typ av investeringar. Jag

avser nu att närmare formulera de problemställningar som kommer att behandlas inom ramen för respektive problemkomplex.

Det första problemkomplexet rör således samspelet mellan olika bolagsskattesystem. Som nämnts har många länder infört metoder för att lindra eller eliminera den ekonomiska dubbelbeskattning som följer av att aktieinvesteringar beskattas i två olika led. Exempel på sådana metoder är att en lägre bolagsskattesats tillämpas för utdelade än för kvarhållna vinstmedel, att utdelningar är helt eller delvis avdragsgilla vid bolagets inkomstbeskattning, att hela eller delar av bolagsskatten avräknas från aktieägarens inkomstskatt samt att utdelningar beskattas lindrigare än aktieägarens övriga inkomster, alternativt helt undantas från beskattning på ägarnivå.

Problemet vid de internationella aktieinvesteringarna är att de två beskattningsled som beskrivits ovan är förlagda till olika länder. Bolagsskatten tas ut i bolagets hemvistland, medan utdelningarna inkomstbeskattas i aktieägarens hemvistland. Det blir därmed fråga om att tillämpa två länders bolagsskattesystem samtidigt på en och samma investering. Dessa bolagsskattesystem kan vara helt olika utformade både vad gäller förekomst av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen och vad gäller modell för och storlek på en eventuell sådan lättnad. Konsekvensen av detta blir oftast att de internationella aktieinvesteringarna beskattas på ett helt annat sätt än de nationella. Så kan t.ex. dubbelbeskattningen vara helt undanröjd i nationella förhållanden, medan full ekonomisk dubbelbeskattning råder internationellt. Detta blir fallet t.ex. vid investeringar mellan två länder som båda har bolagsskattesystem som medger full enkelbeskattning, men där denna enkelbeskattning endast gäller vid utdelningar från inhemska bolag till inhemska aktieägare. Den förmånliga skattebehandlingen utsträcks således inte vare sig till utdelningar från utländska bolag som tillfaller inhemska aktieägare eller till utdelningar från inhemska bolag som tillfaller utländska aktieägare. De gränsöverskridande utdelningarna träffas därmed av full ekonomisk dubbelbeskattning.

Det omvända kan emellertid också förekomma, dvs. att dubbelbeskattningen är undanröjd vid investeringar mellan två länder, trots att nationella investeringar i åtminstone det ena landet träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning. Detta kan t.ex. bli fallet om ett land som tillämpar enkelbeskattning låter den förmånliga skattebehandlingen gälla även för utdelningar till utländska aktieägare. Antag att en person med hemvist i ett land som inte medger någon lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, äger aktier i ett bolag med hemvist i ett land som helt undanröjer denna dubbelbeskattning genom att medge avdrag för utdelningar vid bolagsbeskattningen. Om bolagets hemvistland tillåter att även utdel-

ningar till utländska aktieägare omfattas av avdragsrätten, blir konsekvensen för denne aktieägare att hans investering i det utländska bolaget enkelbeskattas, trots att dubbelbeskattning gäller för investeringar i inhemska bolag.

Detta var bara ett par exempel avsedda att illustrera vilka konsekvenserna kan bli av att två länders bolagsskattesystem tillämpas samtidigt på en och samma aktieinvestering. Härutöver finns givetvis en mängd andra tänkbara situationer, där bolagsskattesystem med olika grader och arter av lättnad i dubbelbeskattningen möts. I mer generella termer kan problemen när det gäller bolagsskattesystemens behandling av gränsöverskridande aktieinvesteringar inom EG formuleras på följande sätt.

Inom EG finns flera olika bolagsskattesystem, med olika grader av lättnad i dubbelbeskattningen, representerade. Även de länder som tillämpar samma grundläggande system, har sinsemellan ofta mycket olika regler när det gäller den närmare utformningen av systemet. Detta är inte minst fallet när det gäller storleken på den eventuella lättnad i dubbelbeskattningen som medges. De länder som medger en lättnad i dubbelbeskattningen, har vidare mycket varierande regler när det gäller om och i så fall hur denna lättnad får tillämpas även vid internationella aktieinvesteringar. Ibland gäller lättnaden i dubbelbeskattningen endast i rent inhemska förhållanden, dvs. vid utdelningar från inhemska bolag till inhemska aktieägare. Ibland utsträcks lättnaden till utländska aktieägare, dvs. utdelningar från inhemska bolag till utländska aktieägare omfattas av lättnaden i dubbelbeskattningen. Ett tredje tänkbart alternativ är slutligen att lättnaden utsträcks till utländska utdelningar, dvs. att utdelningar från utländska bolag till inhemska aktieägare omfattas av lättnaden i dubbelbeskattningen. Dessa olika åtgärder får vidare olika konsekvenser beroende på hur reglerna ser ut i det andra land som är inblandat. Åtgärden att utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, kan t.ex. beräknas få helt olika effekter om aktieägaren är bosatt i ett land som också medger lättnad i dubbelbeskattningen, jämfört med om han har hemvist i ett land som upprätthåller denna dubbelbeskattning fullt ut.

Det nu sagda innebär att det inte leder särskilt långt att betrakta reglerna i de enskilda länderna sedda för sig. I stället måste beskattningen i både bolagslandet och aktieägarlandet studeras i ett sammanhang. Detta grepp är centralt i avhandlingen. Avhandlingen är således inriktad på att analysera just *samspelet* mellan olika bolagsskattesystem, och inte på att utvärdera de enskilda systemen isolerade från varandra.

En möjlig lösning på de ovan beskrivna problemen skulle i och för sig kunna vara att ett gemensamt, harmoniserat, bolagsskattesystem infördes inom EG. Genom att införa ett gemensamt system, skulle de problem

som uppstår vid kollisioner mellan olika system försvinna. Vidare skulle det rent tekniskt vara relativt enkelt att utforma ett gemensamt system på så sätt att inhemskt och internationellt aktieägande likställdes skattemässigt. Detta är betydligt svårare att åstadkomma när länderna har olika bolagsskattesystem. Denna lösning på problemet diskuteras dock inte i avhandlingen. Indirekt berörs i och för sig frågan i samband med att det tidigare harmoniseringsarbetet inom EG behandlas. Detta harmoniseringsarbete har nämligen till stor del varit inriktat på att ett gemensamt system skall införas. Den egna analysen är dock inriktad på att finna lösningar inom ramen för de existerande systemen, inte på att ersätta dagens system med ett gemensamt, harmoniserat system. Detta har flera orsaker. En anledning är att det politiskt framstår som helt orealistiskt att EG skulle införa ett gemensamt bolagsskattesystem inom den närmaste framtiden. Frågan om ett gemensamt system har i och för sig under många år varit föremål för ett omfattande arbete på utrednings- och förslagsstadiet.[6] EG har dock aldrig varit i närheten av att faktiskt anta ett gemensamt system, och numera drivs denna fråga överhuvudtaget inte aktivt längre. I den utsträckning åtgärder alls kommer att vidtas på detta område under de närmaste åren, kommer de med all säkerhet att ha en mer begränsad inriktning.[7]

Det ovan beskrivna förhållandet hindrar i och för sig inte att frågan om ett gemensamt system ändå kan göras till föremål för en vetenskaplig undersökning. Det finns dock också andra orsaker till att jag valt att förbigå denna fråga i avhandlingen. Jag har i min forskning i första hand velat inrikta mig på skattefrågor av renodlat internationell karaktär. Även om bevekelsegrunden för att anta ett gemensamt bolagsskattesystem inom EG framför allt skulle vara att lösa problemen vid beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna, är de frågor detta skulle aktualisera inte i första hand relaterade till denna typ av investeringar. En diskussion av olika tänkbara bolagsskattesystems för- och nackdelar måste tvärtom i huvudsak gälla de olika systemens effekter för ekonomin i stort. Så kan t.ex. frågan huruvida det gemensamma systemet överhuvudtaget skall medge någon lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, och hur denna lättnad i så fall skall vara utformad, inte besvaras endast utifrån internationella överväganden. I stället måste en sådan diskussion framför allt relateras till de olika systemens övergripande effekter i medlemsstaternas nationella ekonomier.

[6] Se vidare kapitel 5 nedan.

[7] Som kommer att framgå nedan, är jag i och för sig relativt pessimistisk även när det gäller utsikten till att mer begränsade åtgärder kommer att vidtas inom den närmaste framtiden. Se kapitel 5.5.1.4.

Ytterligare ett skäl till att antagandet av ett gemensamt system inte diskuteras, är att en sådan diskussion riskerar att bli *alltför* teoretisk. Detta kan synas vara ett konstigt uttalande, med tanke på att en vetenskaplig avhandling lämpar sig ovanligt väl att ägnas just åt teoretiskt intressanta frågor. Vad som avses är emellertid att en sådan diskussion lätt kan bli ett rent teoretiskt "modellbygge", där för- och nackdelar med olika tänkbara bolagsskattesystem analyseras utan direkt koppling till något existerande regelsystem. Därmed är inte sagt att en sådan analys skulle vara ointressant.[8] För egen del har jag dock velat uppnå en större anknytning till de faktiskt existerande reglerna i medlemsländerna. Jag har därför valt en infallsvinkel där en mer principiell diskussion kan kombineras med en analys av de befintliga reglerna i vissa av EG:s medlemsländer. Siktet är således sammanfattningsvis inställt på att inom ramen för de föreliggande bolagsskattesystemen finna bättre lösningar än de som tillämpas idag, och inte på att ersätta dagens system med ett gemensamt, harmoniserat system.

Av detta följer att avhandlingen har som utgångspunkt att medlemsländerna själva skall ha rätt att bestämma vilket bolagsskattesystem de vill tillämpa. Det som diskuteras är hur de olika bolagsskattesystemen skall kunna samexistera, utan att den gemensamma kapitalmarknaden påverkas negativt i alltför stor utsträckning. På så sätt kan analysen inriktas på bolagsskattesystemens behandling av just de internationella investeringarna. Frågor relaterade till bolagsskattesystemens effekter i den nationella ekonomin, vilket system som allmänt sett är "bäst" etc. besvaras däremot inte. Jag kommer därför inte heller att gå närmare in på de argument för och emot den ekonomiska dubbelbeskattningen, och för och emot olika sätt att eliminera denna dubbelbeskattning, som framförts i svensk och internationell debatt.[9] Avhandlingen utgår från det faktum att

[8] McLures utmärkta bok "Must corporate income be taxed twice?" från år 1979 har t.ex. denna inriktning.

[9] Frågan om enkel- eller dubbelbeskattning, samt om olika metoder att lindra dubbelbeskattningen, behandlades tidigt av Mutén, se Mutén 1968. Dessa frågor har vidare fått stor aktualitet i Sverige de senaste åren (se närmare strax nedan). I förarbetena till de ändringar av bolagsskattesystemet som vidtagits behandlas frågeställningarna relativt ingående. Se framför allt SOU 1993:29, men även prop. 1993/94:50 och prop. 1994/95:25. Se för en mer allmän diskussion även Mattsson 1996 s. 87 ff. Se i övrigt angående senare svensk debatt Norrman i Ekonomisk Debatt 1993 s. 629 ff och dens. i SN 1994 s. 586 ff, Södersten i SN 1994 s. 596 ff samt Lodin i SN 1994 s. 683 ff. Det kan också nämnas att ämnet för Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådets höstseminarium år 1995 var "Samspelet mellan beskattningen av aktiebolag och aktieägare i de nordiska länderna – före och efter skattereformerna". Rapporterna från seminariet kommer att publiceras i rådets skriftserie under våren 1996.

många länder av olika skäl helt eller delvis velat undanröja den ekonomiska dubbelbeskattningen, vilket har lett till att olika bolagsskattesystem utvecklats. Det är samspelet mellan dessa system som skall analyseras, inte bevekelsegrunderna för att överhuvudtaget införa de olika systemen.

Jag har dock inte helt velat avstå från att också lämna vissa synpunkter på hur de olika bolagsskattesystemen i sig fungerar i internationella förhållanden. Det är alltså inte fråga om att göra en samlad utvärdering av vilket bolagsskattesystem som totalt sett är "bäst", utan analysen är helt inriktad på hur systemen fungerar i de internationella fallen. De synpunkter som lämnas är i och för sig giltiga för alla länder, men är särskilt riktade till den svenske lagstiftaren. Frågan om vilket bolagsskattesystem Sverige skall ha har nämligen fått en oväntad aktualitet under avhandlingsarbetets gång. Inom loppet av ett par år har Sverige bytt system två gånger, och det framstår inte som helt osannolikt att systemet kan komma att ändras igen framöver.[10] Jag har därför funnit det motiverat att diskutera vissa aspekter på valet av bolagsskattesystem. Det skall poängteras att den diskussion som förs angående detta endast gäller det fallet att ett enskilt land skall välja bolagsskattesystem. Antagandet av ett gemensamt system reser delvis andra frågor, vilka som nämnts inte kommer att behandlas.

Internationellt har dessa frågor under många år rönt stor vetenskaplig uppmärksamhet, varför den internationella litteraturen på området är rikhaltig. En mycket omfattande bibliografi finns i US Treasury 1992. Här skall endast några exempel ges på litteratur där frågorna behandlas. Större verk, vilka ägnats åt dessa frågor är McLure 1979, Norr 1982, IFS Report 1991 och US Treasury 1992. En kortfattad men klargörande diskussion finns i Messere 1993 s. 349 ff. Frågorna har vidare behandlats i en hel del artiklar i de internationella skattetidskrifterna. Se exempelvis European Taxation nr 5/6 1972, nr 2/3/4 1976 och nr 10 1976, BIFD nr 7 1979 samt Tax Law Review nr 3 1992, vilka samtliga är temanummer innehållande ett flertal artiklar angående dessa frågor. Se även Bagchi i BIFD 1990 s. 243 ff, Betten i European Taxation 1992 s. 7 ff, Gammie i British Tax Review 1992 s. 148 ff och 243 ff samt Cnossen i BIFD 1993 s. 3 ff. Dessa frågor har också tidigare behandlats vid några IFA-kongresser. Se Cahiers de droit fiscal international vol. 26 1954, vol. 29 1955 och vol. 55a 1970 samt IFA Congress seminar series vol. 7 1982. Se även Minutes of the round table...1967. Slutligen kan också nämnas att vissa av de EG-utredningar etc. som behandlas i kapitel 5 nedan innehåller en mer allmän diskussion av argument för och emot den ekonomiska dubbelbeskattningen.

[10] T.o.m. år 1993 tillämpade Sverige ett system där en lättnad i dubbelbeskattningen medgavs på bolagsnivå, genom att utdelningar i viss utsträckning var avdragsgilla vid bolagens inkomstbeskattning. År 1994 infördes ett system med fullständig enkelbeskattning, genom att utdelningarna gjordes helt skattefria hos aktieägarna. År 1995 ändrades systemet igen, och numera tillämpar Sverige ett system med full ekonomisk dubbelbeskattning. I oktober 1995 fick företagsskatteutredningen i uppdrag att ånyo utreda en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, se dir. 1995:130. Enligt direktiven skall en eventuell ny lättnad vara förlagd till bolagsnivå.

Därmed skall jag gå över till att också säga några ord om det andra problemkomplex som skall behandlas i avhandlingen, nämligen uttag av och avdrag/avräkning för källskatt på de gränsöverskridande utdelningarna. Frågorna är på detta område mindre komplicerade än när det gäller samspelet mellan bolagsskattesystemen. De flesta länder belägger utdelningar från inhemska bolag till utländska aktieägare med källskatt. Källskatten undanröjs sedan i regel helt eller delvis i aktieägarens hemviststat, genom att denna stat medger att källskatten dras av från aktieägarens skattepliktiga inkomst eller avräknas från skatten på denna inkomst. Syftet med detta är att ge lättnad i, eller helt undanröja, den internationella dubbelbeskattningen. I avhandlingen skall källskatternas hindrande och snedvridande effekter på kapitalrörelserna analyseras. Analysen kommer att avse både uttaget av källskatt i bolagsstaten och det sätt på vilket källskatten behandlas i aktieägarstaten.

De två olika problemkomplex som nu har beskrivits kommer i avhandlingen till övervägande del att analyseras skilda från varandra. Detta beror på att särskilt samspelet mellan de olika bolagsskattesystemen i sig reser så sammansatta problem, att framställningen skulle kompliceras alltför mycket om de olika skatteformerna genomgående behandlades i ett sammanhang.

Något skall vidare sägas om hur avhandlingens angreppssätt skiljer sig från det som traditionellt brukar användas i internationell skattejuridik.[11] Den internationella skatterätten är i regel inriktad på det fallet att samma skattesubjekt beskattas för samma inkomst i två eller flera stater. De frågor som då framför allt aktualiseras är om källstaten eller hemviststaten skall ha företrädesrätt att beskatta inkomsten, och hur inkomsten skall behandlas i den stat som inte tilldelas denna företrädesrätt. I enlighet med detta har intresset när det gäller beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna traditionellt inriktats på att varje enskilt skattesubjekt endast skall beskattas en gång. Detta har i regel lösts på så sätt att medan bolagsstaten tillerkänts exklusiv rätt att beskatta själva bolaget, rätten att beskatta aktieägarna har delats mellan bolags- och aktieägarstaten. Det huvudsakliga problemet har därefter varit att undanröja den merbeskattning av själva utdelningarna som följer av denna uppdelade beskattningsrätt, dvs. av det samtidiga uttaget av källskatt och inkomstskatt på utdelningarna.

Det ovanstående, traditionella, resonemanget innebär således att den ekonomiska dubbelbeskattningen av internationella aktieinvesteringar i sig accepteras, men att ytterligare bördor i form av internationell dubbel-

[11] Se t.ex. Lindencrona i SN 1992 s. 350 angående det han kallar "den internationella skatterättens klassiska problem".

beskattning av de enskilda beskattningsleden bör undvikas. Avhandlingens utgångspunkt är som framgått en annan. I avhandlingen kommer i och för sig frågor som kan hänföras till den traditionella internationella skatterätten att behandlas, dvs. frågor relaterade till den internationella dubbelbeskattningen av en viss inkomst hos ett visst skattesubjekt. Avhandlingens huvuduppgift är dock att undersöka hur beskattningen av *två olika* skattesubjekt, dvs. bolaget och aktieägarna, samspelar vid de internationella aktieinvesteringarna. Avhandlingsfrågorna kan därmed sägas röra sig i skärningspunkten mellan den ekonomiska och den internationella dubbelbeskattningen.

Slutligen skall något också sägas om det övergripande perspektiv som anläggs i avhandlingen. Avhandlingens syfte är som nämnts att diskutera beskattningens betydelse för realiserandet av de syften som ligger bakom EG:s fria kapitalmarknad. Av detta följer att analysen av skattereglerna hela tiden sker i ett EG-perspektiv. Detta innebär att frågor av betydelse i ett nationellt perspektiv i princip inte kommer att behandlas, annat än om de har betydelse även i EG-perspektivet. Detta gäller både vid den mer principiella analysen, vid undersökningen av de existerande reglerna och vid utformningen av de konkreta förslag som kommer att lämnas. Som exempel kan nämnas att vissa av avhandlingens förslag, vilka således syftar till att uppnå goda lösningar för EG sett som helhet, eventuellt inte är lika tillfredsställande sett från ett enskilt medlemslands horisont. EG-perspektivet är på detta sätt mindre begränsat än det strikt nationella.

Ur en annan synvinkel kan dock just EG-perspektivet sägas vara inskränkt, nämligen om det jämförs med ett fullt ut globalt perspektiv. En stor del av diskussionen i avhandlingen är i och för sig allmängiltig, och inte endast relevant för EG:s förhållanden. Syftet med avhandlingen är dock i första hand att analysera beskattningens betydelse för EG:s gemensamma kapitalmarknad, inte beskattningens betydelse för kapitalrörelser mellan länder i allmänhet. Vidare diskuteras endast beskattningens betydelse för kapitalrörelserna *inom EG*. Beskattningens betydelse för kapitalrörelser mellan EG och utanförstående stater behandlas i princip inte.

Det finns flera skäl till att jag valt att studera skattereglerna ur EG-synvinkel i stället för ur global synvinkel. Den viktigaste anledningen är att det inom EG finns en uttalad politisk målsättning att etablera en gemensam fri kapitalmarknad. Det är därför intressant att analysera beskattningens betydelse för realiserandet av denna målsättning. Som nämndes i avsnitt 1.1 ovan, kan beskattningens betydelse för kapitalrörelserna vidare beräknas öka när valutaregleringar och andra direkta hinder för kapitalets rörlighet försvinner. Även av denna anledning ligger EG-perspektivet nära till hands, eftersom alla direkta hinder för kapitalets rörlighet undanröjts inom gemenskapen. I och för sig råder fria kapitalrörelser

också mellan andra grupper av länder än EG:s medlemsländer, men någon globalt fri rörlighet existerar inte. Ytterligare ett skäl till att EG-perspektivet valts är de utsikter EG-samarbetet ger att faktiskt åstadkomma lösningar på de skatteproblem som identifieras. Den unika möjligheten att inom EG tillskapa bindande gemensamma skatteregler på överstatlig väg är därvid särskilt intressant. Därmed är också sagt att avhandlingens diskussion kring hur aktiebeskattningens negativa effekter för den gemensamma kapitalmarknaden kan elimineras eller minskas, dvs. det som angivits vara det fjärde syftet ovan, framför allt kommer att föras med sikte på att finna lösningar som kan genomdrivas inom ramen för EG:s gemensamma rättsordning.

1.3 Avgränsningar

I detta avsnitt skall jag redogöra för den närmare avgränsningen av de frågor som kommer att behandlas i avhandlingen. Många avgränsningar följer redan indirekt av den precisering av ämne och problemställningar som ägt rum i ovanstående avsnitt, och avsikten är inte att omigen återge alla dessa ställningstaganden här. En viss upprepning av vad som redan sagts har dock inte kunnat undvikas.

Allmänt kan följande sägas angående avgränsningen av avhandlingsfrågorna. I valet mellan att antingen behandla en omfattande frågeställning mer översiktligt, eller att behandla en begränsad frågeställning mer djupgående, har jag stannat vid det senare alternativet. Jag anser nämligen att de principiellt intressanta frågorna blir bäst belysta om frågeställningarna koncentreras och renodlas. Jag har därför valt att göra hårda avgränsningar både vad gäller de skattesubjekt, de skatteobjekt och de skatter som behandlas. Siktet har varit inställt på att finna enklast tänkbara fall att applicera avhandlingens problemställningar på, och jag har skalat bort alla frågor som, även om de i och för sig är intressanta, inte är omedelbart nödvändiga för behandlingen av avhandlingens centrala frågeställningar.

När det gäller de *skattesubjekt* som omfattas, tar avhandlingens analys genomgående sikte på fallet att en fysisk person äger aktier direkt i ett inhemskt eller utländskt aktiebolag. Juridiska personers aktieinnehav behandlas således inte, utan aktieägaren förutsätts hela tiden vara en fysisk person. Eftersom avhandlingen skall behandla beskattningens betydelse för de *finansiella* kapitalrörelserna, förutsätts aktieägaren vidare inneha aktierna som en ren kapitalplacering. Olika former av näringsbetingade aktieinnehav faller därmed utanför framställningen. När det gäller bolaget i vilket aktierna ägs, förutsätts detta vara ett rörel-

sedrivande börsbolag. Särskilda frågor med anknytning till investmentbolag och andra typer av förvaltande bolag behandlas inte. Inte heller uppmärksammas de speciella frågor som kan göra sig gällande för de mindre, fåmansägda, bolagen. Det sistnämnda är naturligt, med tanke på att det framför allt är de börsnoterade bolagen som i någon större utsträckning kan bli föremål för ett internationellt ägande. Detta är i all synnerhet fallet när det gäller de rena portföljinvesteringarna.

Som nämnts förutsätts aktieägaren inneha aktierna direkt i bolaget. Investeringar via mellanhand i form av aktiefond eller liknande behandlas därmed inte. Mot denna avgränsning kan invändas att en stor del av såväl inhemska som internationella portföljinvesteringar sker via olika typer av fonder. Jag har dock inte ansett det möjligt att inom ramen för detta arbete behandla också denna typ av indirekta aktieinnehav. Skattereglerna för de indirekta innehaven är komplicerade redan i rent inhemska förhållanden, eftersom dessa innehav på samma gång aktualiserar en beskattning av tre olika skattesubjekt (bolag, fond och investerare). Vid en internationell investering kan dessa olika skattesubjekt dessutom befinna sig i tre olika länder. Jag har därför bedömt att de indirekta innehaven reser för omfattande frågeställningar för att kunna behandlas i avhandlingen.

Därmed är jag inne på avgränsningar hänförliga till det *skatteobjekt* som omfattas. Som redan framgått behandlar avhandlingen avkastningen av direkta portföljinvesteringar i aktier. Avkastningen av indirekta aktieinnehav via fonder etc., eller av aktier som innehas i annat syfte än som kapitalplacering, omfattas således inte. En ytterligare förutsättning när det gäller skatteobjektet, är vidare att bolagsvinsten antas vara intjänad direkt av bolaget i dess eget hemvistland. Vinstmedel som härrör från inhemska och utländska dotterbolag eller liknande behandlas inte. Inte heller omfattas vinstmedel som på annat sätt intjänats utomlands av avhandlingens undersökning.

Frågan om hur utdelningar av vinstmedel som intjänats och beskattats utomlands skall behandlas är i och för sig mycket intressant, och en av de svårare frågorna att lösa inom många av de bolagsskattesystem som medger en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Detta gäller särskilt inom de s.k. skatteavräkningssystemen, dvs. de system där hela eller delar av bolagsskatten får avräknas från aktieägarens inkomstskatt. Inom dessa system gäller i många fall inte lättnaden i dubbelbeskattningen när utdelningarna härrör från vinstmedel som intjänats utomlands. Detta förhållande har ofta kritiserats i den internationella vetenskapliga debatten, eftersom det i sig utgör ett stort hinder för de internationella kapitalrörelserna. Jag har dock inte funnit det vara möjligt att på ett meningsfullt sätt behandla även denna fråga här.

När det gäller de skattesubjekt och de skatteobjekt som omfattas, är det således endast det mest grundläggande, mest "avskalade", av alla tänkbara ägar- och inkomstförhållanden som behandlas. Alla varianter av trepartskonstellationer ligger t.ex. utanför framställningen, i och med att varken det fallet att investeringen sker via aktiefond eller liknande, eller det fallet att bolagsvinsten härrör från ett dotterbolag eller liknande, behandlas. För att sammanfatta tar avhandlingens analys endast sikte på fallet att en fysisk portföljinvesterare äger aktier direkt i ett rörelsedrivande börsbolag, vilket intjänar sina vinstmedel inom det egna bolaget och inom det egna landet.

När det så gäller de *skatter* som omfattas av undersökningen, avgränsas dessa på så sätt att endast skatter som träffar den löpande avkastningen av en aktieinvestering uppmärksammas. Beskattningen vid en avyttring behandlas inte. Mot denna avgränsning kan den invändningen göras att för många investerare är beskattningen av den löpande avkastningen av underordnad betydelse jämfört med beskattningen vid en avyttring. Ofta består nämligen den större delen av avkastningen av en aktieinvestering i värdetillväxt och inte i löpande utdelningar. Även när det gäller beskattningen vid en avyttring, kan det vidare finnas ett element av dubbelbeskattning, nämligen till den del aktievinsten motsvaras av kvarhållna beskattade vinstmedel i bolaget. Det första ledet i denna dubbelbeskattning är bolagsskatten på de kvarhållna vinstmedlen. Det andra ledet är kapitalvinstbeskattningen av aktieägaren.[12]

Det finns således goda skäl till att även beskattningen vid avyttringar borde behandlas i ett arbete som detta. Jag har emellertid funnit det vara omöjligt att inom ramen för denna avhandling på ett tillfredsställande sätt behandla både beskattningen av den löpande avkastningen och beskattningen vid en avyttring. Anledningen till att jag i denna situation har valt att endast undersöka beskattningen av den löpande avkastningen, är att det är just när det gäller den löpande avkastningen som så många olika metoder utvecklats i syfte att lindra eller eliminera den ekonomiska dubbelbeskattningen.[13] Samspelet mellan dessa olika metoder, eller

[12] SOU 1993:29 s. 111 ff. Se även Mutén 1968 s. 61 ff angående sambandet mellan bolagsskatt och aktievinstskatt.

[13] Åtgärder som syftar till att undanröja den ekonomiska dubbelbeskattningen vid en avyttring är betydligt ovanligare. Ett exempel är dock den norska s.k. RISK-metoden, se angående denna Gjems-Onstad 1994. Sverige har övervägt en liknande metod, den s.k. JIK-metoden, men den har i vart fall ännu inte genomförts. Se angående denna metod SOU 1993:29 s. 111 ff. Även US Treasurys stora rapport innehöll förslag angående detta, se US Treasury 1992 s. 81 ff. Vidare bör i detta sammanhang också nämnas att kapitalvinster är mycket lågt beskattade eller helt skattefria i många länder.

bolagsskattesystem, genererar som nämnts en mängd frågor och problem vilka jag funnit intressanta att undersöka närmare.

Av detta följer också att jag endast kommer att behandla beskattningen av den del av bolagsvinsten som faktiskt delas ut till aktieägarna. Hur beskattningen av de kvarhållna vinstmedlen, dvs. av värdetillväxten i bolaget, påverkar kapitalrörelserna diskuteras inte i avhandlingen.

Vidare gäller att det endast är själva systemet för att inkomstbeskatta den löpande avkastningen samt uttaget av källskatt på denna avkastning, som kommer att behandlas. Frågor angående skattebas och skattesatser inom bolagsbeskattningen behandlas inte. Inte heller omfattas eventuella förmögenhetsskatter på själva kapitalet av undersökningen. Av detta följer också att det inte blir fråga om att matematiskt fastställa några s.k. skattekilar för de olika konkreta investeringsalternativ som omfattas av avhandlingens länderundersökning. Avsikten är att identifiera och diskutera eventuella hindrande och snedvridande inslag i de delar av skattereglerna som undersöks, inte att sätta en exakt siffra på hur stora de negativa effekterna är.

Till slut skall en ytterligare avgränsning, vilken i och för sig följer redan av avhandlingens titel, preciseras. Som framgått på flera ställen ovan, är syftet med avhandlingen att diskutera beskattningens betydelse för kapitalrörelserna inom EG. Däremot behandlas inte beskattningens betydelse för rörligheten av personer. Beskattningen, och då inte minst kapitalbeskattningen, kan ju också utgöra ett incitament för kapitalägaren att själv flytta till ett annat land. Denna aspekt uppmärksammas dock inte i avhandlingen.

Som framgått av detta avsnitt är de frågeställningar som omfattas av avhandlingen mycket hårt avgränsade. Avhandlingens analys och slutsatser måste också läsas mot denna bakgrund. Den analys som utförs och de slutsatser som dras gäller endast med avseende på de skattesubjekt, de skatteobjekt och de skatter som undersöks. Om någon eller några av de faktorer som här avgränsats bort också skulle beaktas, skulle resultatet eventuellt kunna bli ett annat. Jag ser dock inte detta som någon egentlig brist. Det är omöjligt att inom ramen för en undersökning av detta format beakta alla de fall och omständigheter som kan vara av någon betydelse för de frågeställningar som behandlas. En avgränsning måste alltid ske, och mitt val har helt enkelt varit att göra en hård avgränsning för att på så sätt bättre kunna lyfta fram och mer djupgående penetrera de enligt min mening principiellt intressantaste frågeställningarna. Som jag ser det är huvudsaken att både författaren och läsaren har klart för sig att analysen och slutsatserna endast gäller under de förutsättningar och med avseende på de faktorer som angivits här. Förhoppningsvis kan vidare den "grundanalys" av bolagsskattesystemens och källskatternas betydelse för EG:s

gemensamma aktiemarknad som äger rum i denna avhandling vara användbar som underlag för eventuella senare undersökningar, där vissa av de frågeställningar som här har lämnats åt sidan kan beaktas.

1.4 Metod och material

I detta avsnitt skall jag behandla vissa övergripande metodfrågor, samt redogöra för vilket material som lagts till grund för undersökningen. Viktiga metodfrågor kommer härutöver att behandlas i kapitel 4, särskilt underavsnitt 4.2, och i kapitel 7. Anledningen till att inte alla metodfrågor behandlas i ett sammanhang här, är att jag har funnit att metoddiskussionen blir mer givande och också mer begriplig om den förs i direkt anslutning till att de problem som kräver särskilda ställningstaganden i metodologiskt hänseende aktualiseras i framställningen.

Detta är en rättsvetenskaplig avhandling i det positivrättsliga ämnet skatterätt. Det är dock ingen traditionellt rättsdogmatisk avhandling, om man med detta avser en avhandling i vilken *huvuduppgiften* är att tolka och systematisera gällande rätt.[14] I avhandlingen finns i och för sig inslag av rättsdogmatisk analys, framför allt i kapitel 6 där den närmare innebörden av EG-rättens diskrimineringsförbud utreds och analyseras. Det övergripande syftet med avhandlingen är emellertid inte att *fastställa innehållet* i gällande rätt, utan att *analysera beskattningens betydelse* för realiserandet av de syften som ligger bakom EG:s gemensamma kapitalmarknad. En metodfråga av grundläggande betydelse är därför givetvis det angreppssätt som används vid denna analys.

EG:s ambition att skapa en gemensam fri kapitalmarknad kan sägas vara ett utflöde av en tanke som är fundamental för hela EG-samarbetet, nämligen tanken att den fria marknaden leder till samhällsekonomiska effektivitets- och välfärdsvinster.[15] I avhandlingen kommer inte, vilket i och för sig vore möjligt, värderingen om det goda och riktiga i den fria marknaden att ifrågasättas. Denna värdering, och då särskilt det därmed sammanhängande kravet på neutrala skatteregler, kan tvärtom sägas utgöra själva den metodologiska utgångspunkten för hela undersökningen. Skatteneutraliteten kommer att användas både som utvärderingskriterium och de lege ferenda-norm, och neutralitetsfrågan kommer att genomsyra hela framställningen. Som teoretiskt avstamp kommer först att diskuteras hur en neutral beskattning av de internationella aktieinvesteringarna rent principiellt kan utformas. Undersökningen av gällande

[14] Se t.ex. Peczenik 1988 s. 15 och dens. i FT 1990 s. 42.
[15] Se närmare kapitel 2.3 nedan.

rätt är sedan inriktad på att identifiera och analysera neutralitetsbrister i det rådande regelsystemet, och avhandlingens de lege ferenda-diskussion syftar till att föreslå konkreta åtgärder för att eliminera eller minska dessa neutralitetsbrister.

Att skatteneutraliteten ges en så central plats i analysen skall givetvis inte uppfattas som att jag anser att neutraliteten skulle vara den enda relevanta normen för beskattningen. I ett större perspektiv finns en mängd målsättningar som måste beaktas vid utformningen av skattereglerna, och neutraliteten ger på intet sätt "hela svaret" på frågan om hur beskattningen bör utformas. Med den inriktning avhandlingen har, är det emellertid naturligt att det är just neutraliteten som ställs i förgrunden här. I viss mån kommer vidare även vissa andra målsättningar för beskattningens utformning att behandlas, om än mer översiktligt.

Neutralitet används i denna avhandling i betydelsen "frihet från snedvridande verkningar", och vad som eftersträvas är att två alternativa handlingsvägar som är ekonomiskt likvärdiga före skatt också skall vara det efter skatt.[16] Beskattningen skall alltså förhålla sig neutral till, dvs. inte påverka, den skattskyldiges val mellan olika handlingsalternativ. Invändningar kan naturligtvis göras mot ett sådant neutralitetskoncept. För det första bygger neutralitet i denna mening på föreställningen att den fria marknaden leder till samhällsekonomiska effektivitets- och välfärdsvinster, dvs. att de ekonomiska aktörerna själva är de som bäst kan åstadkomma att produktionsfaktorerna används på det ekonomiskt mest effektiva sättet. Det riktiga i denna föreställning kan, som redan antytts, givetvis ifrågasättas. För det andra förutsätter det angivna neutralitetskonceptet ett antagande om att de skattskyldiga faktiskt påverkas av skatterna, dvs. att de i en beslutssituation tar hänsyn (även) till skattekonsekvenserna av olika handlingsalternativ. Den teoretiska grunden för detta antagande kan sägas vara hypotesen om "den ekonomiska människan", dvs. hypotesen att människan är en nyttomaximerande varelse som agerar rationellt.[17] Även denna hypotes kan självfallet på goda grunder ifrågasättas, då det är uppenbart att människor inte alltid är så rationella och välinformerade som teorin förutsätter.

Neutraliteten är således varken den enda relevanta målsättningen för beskattningens utformning eller i sig helt invändningsfri som beskattningsnorm. Detta hindrar dock inte att skatteneutraliteten, med sina begränsningar, är fruktbar som analysinstrument. Detta gäller i synnerhet

[16] Mutén 1959 s. 119 och 1960 s. 48. Se vidare kapitel 4.2 nedan.

[17] Se angående denna hypotes samt dess betydelse i den nationalekonomiska forskningen Eklund 1993 s. 39 ff.

när, såsom är fallet inom EG, realiserandet av en fri marknad uppställts som en viktig politisk målsättning.

Eftersom jag i avhandlingen behandlar aktiebeskattningens betydelse för EG:s kapitalmarknad, är den centrala frågan hur beskattningen påverkar *aktieägarna* i deras beslutssituation. Hur själva bolaget i vilket aktierna innehas påverkas av utformningen av beskattningen är däremot inte intressant för kapitalrörelsernas del. Beskattningens betydelse för t.ex. valet av företagsform och finansieringsform, samt för bolagens kapitalkostnader, behandlas således inte här. Dessa frågor kan ha intresse ur andra aspekter med anknytning till EG-samarbetet, t.ex. när det gäller frågor om konkurrensfrihet och etableringsfrihet, men dessa frågor ligger utanför det som skall behandlas i avhandlingen. Vidare har beskattningens påverkan på bolaget i dess egenskap av kapitalägare och investerare givetvis betydelse för kapitalrörelserna. Inte heller denna fråga behandlas dock i avhandlingen.

Ett grundläggande antagande i avhandlingen är vidare att aktieägaren i en beslutssituation förutsätts beakta både sin egen inkomstskatt på de utdelningar som erhålls och den bolagsskatt som träffat de utdelade vinstmedlen i ett tidigare led, eller framför allt att *existensen av en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen* förutsätts påverka aktieägarens investeringsbeslut, oavsett om lättnaden är förlagd till ägar- eller till bolagsnivå. I analysen bortser jag därmed från ett par faktorer vilka eventuellt skulle kunna tala för att en lättnad i dubbelbeskattningen i vissa situationer inte borde påverka en rationellt agerande aktieägares investeringsbeslut. Härmed avses dels att lättnader i beskattningen kan kapitaliseras i börskurserna, dels att bolagsskatten kan övervältras på andra än aktieägarna.

Att en skatt kapitaliseras innebär att värdet på den tillgång som träffas av skatten sjunker p.g.a. skattens existens.[18] En skatt på aktier som kapitaliseras i värdet på aktierna kommer i teorin inte att avhålla nya aktieägare från att investera i dessa aktier, eftersom aktiepriset är satt med hänsyn till skatten. Skatten leder endast till "windfall losses" för dem som vid tidpunkten för skattens införande innehar aktierna. På motsvarande sätt påverkas teoretiskt sett inte nya aktieägare av en lättnad i dubbelbeskattningen, om lättnaden kapitaliseras i börskurserna. Införandet av en lättnad leder då endast till "windfall gains" för existerande aktieägare.

I vilken utsträckning lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen faktiskt kapitaliseras i börskurserna är emellertid mycket oklart. En viktig faktor som måste beaktas är hur stor del av aktieägarkollektivet som

[18] Andersson 1989 s. 3.

omfattas av lättnaden. En rimlig utgångspunkt bör ju nämligen vara att en lättnad som gäller generellt för alla ägarkategorier kan förväntas påverka börskursen mer än en lättnad som endast gäller för vissa aktieägare. Hur börskurserna påverkas av en lättnad som riktas endast till vissa ägarkategorier kan vidare antas vara beroende av dessa ägarkategoriers inflytande på den aktuella marknaden. Antag exempelvis att en lättnad endast gäller för utdelningar från inhemska bolag till inhemska aktieägare. En sådan lättnad kan eventuellt ändå verka kursdrivande i ett land med stor andel inhemskt ägande, som t.ex. USA eller Tyskland, medan effekten på börskurserna i en liten öppen ekonomi som den svenska helt kan utebli.[19] På samma sätt kan andra differentieringar mellan olika ägarkategorier, t.ex. på så sätt att utdelningar till generellt skattebefriade subjekt som stiftelser etc. undantas från lättnaden, beräknas få olika konsekvenser i olika länder och även för olika bolag, beroende på ägarsammansättningen i bolagen. Däremot är det i princip betydelselöst för kapitaliseringsfrågan om lättnaden ges på bolags- eller på ägarnivå. Det finns t.ex. ingenting som talar för att lättnader i dubbelbeskattningen förlagda till bolagsnivå kapitaliseras i större utsträckning än lättnader förlagda till ägarnivå, under förutsättning att båda har ett lika vidsträckt tillämpningsområde.[20]

Vidare är svaret på frågan i vilken utsträckning lättnader i dubbelbeskattningen kan förväntas bli kapitaliserade delvis avhängigt av den uppfattning man har om beskattningens betydelse för bolagens utdelningspolitik. I nationalekonomisk teori finns här två olika synsätt företrädda, den "traditionella synen" och den "nya synen". Mycket kort och förenklat kan dessa synsätt beskrivas på följande sätt.[21] Företrädare för den traditionella synen menar att utdelningar är nödvändiga för aktieägarna. Utdelningarna antas bl.a. ha en signalfunktion, dvs. de antas förmedla bolagets resultat till marknaden. Det faktum att utdelningar måste lämnas, begränsar möjligheten att använda kvarhållna vinstmedel för att finansiera nyinvesteringar. Den traditionella synen förutsätter i stället att nyemissioner är den marginella källan till eget kapital, eller att företagen åtminstone agerar som om detta vore fallet. En implikation av den tradi-

[19] Se Södersten i SN 1994 s. 598 f.

[20] Det faktum att det i regel är svårare att differentiera mellan olika ägarkategorier när det gäller lättnader på bolagsnivå än när det gäller lättnader på ägarnivå kan dock givetvis leda till att de förstnämnda ofta har ett bredare tillämpningsområde, d.v.s. att alla eller nästan alla ägarkategorier omfattas, vilket i sin tur ökar sannolikheten för att lättnaden kapitaliseras. Det avgörande är dock principiellt sett inte att lättnaden ges just på bolagsnivå, utan att hela eller en stor del av aktieägarkollektivet kommer i åtnjutande av lättnaden.

[21] Se för utförligare beskrivningar OECD 1991 s. 27 ff, US Treasury 1991 s. 116 ff, Norrman 1993 s. 156 ff och Södersten i SN 1994 s. 596 ff.

tionella synen är att utdelningarnas storlek påverkas av beskattningen, och att en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen av utdelade vinstmedel därmed ökar utdelningsbeloppen. Införandet av en lättnad förutsätts däremot inte leda till någon signifikant värdeökning på aktierna för nuvarande aktieägare.

Företrädare för den nya synen accepterar inte hypotesen att utdelningar är nödvändiga. I stället antas att utdelningar kommer till stånd först när bolaget inte kan använda vinstmedlen för nya vinstgivande investeringar. Den nya synen utgår därmed från att kvarhållna vinstmedel är den marginella källan till eget kapital. Enligt den nya synen leder inte en lättnad i dubbelbeskattningen till ökade utdelningar, utan lättnaden kapitaliseras i stället i aktiepriserna.

Medan teoriutvecklingen på området under senare år kommit att domineras av den nya synen,[22] synes empiriska studier ofta stödja den traditionella synen.[23] Några säkra slutsatser angående vilket av synsätten som är riktigast går dock knappast att dra.

Som nämnts finns vidare ytterligare en faktor som kan tala för att aktieägarna inte alltid påverkas av lättnader i dubbelbeskattningen, nämligen möjligheten att bolagsskatten övervältras på andra än bolagets ägare. Om bolagsskatten inte bärs av bolagets ägare, utan övervältras på t.ex. konsumenter eller arbetstagare, borde teoretiskt sett inte heller lättnader i dubbelbeskattningen förlagda till bolagsnivå påverka aktieägarnas beslut. Att bolagsskatten övervältras på ägarna kan i och för sig sägas vara en inbyggd förutsättning i de bolagsskattesystem som medger en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen.[24] Att döma av nationalekonomisk forskning framstår det också som sannolikt att bolagsskatten, åtminstone på kort sikt, faktiskt övervältras på aktieägarna.[25] Hur övervältringen sker på lång sikt är däremot mera oklart.[26]

Sammanfattningsvis framgår av det ovanstående att både kapitaliseringsfrågan och övervältringsfrågan är svårbedömda. I det följande bortser jag emellertid från de nu nämnda komplikationerna och antar helt enkelt att existensen av en lättnad i dubbelbeskattningen faktiskt påverkar aktieägarnas investeringsbeslut.

Med de inskränkningar och under de premisser som nu har angivits,

[22] Södersten i SN 1994 s. 597.

[23] Se US Treasury 1991 s. 117 och Norrman 1993 s. 163 ff.

[24] Doernberg i Intertax 1995 s. 6, särskilt not 11.

[25] Södersten 1977 s. 126 ff.

[26] Så säger t.ex. Bird att frågan om hur bolagsskatten övervältras är "perhaps ultimately unanswerable", se Bird 1987 s. 242. Se vidare angående övervältringsfrågan t.ex. Södersten 1977 s. 125 ff, US Treasury 1991 s. 146 f och Mattsson 1996 s. 50 ff. Se även Musgrave 1967 s. 226 ff och 238 ff angående övervältring och skatteneutralitet.

tar analysen i avhandlingen sin utgångspunkt i etablerad nationalekonomisk teori om neutralitet i beskattningen av internationella investeringar, och applicerar denna teori på de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Vad det handlar om är således att tillvarata de nationalekonomiska forskningsresultat som föreligger, och jag ger mig inte ut för att självständigt producera egna forskningsresultat inom den nationalekonomiska disciplinen. En svårighet jag stött på är att den nationalekonomiska forskningen ofta är synnerligen svårtillgänglig för en ickespecialist. Min uppgift har dock underlättats av att det också finns förtjänstfulla presentationer av *resultaten* av denna forskning, vilka är förståeliga även för en forskare från en annan disciplin. Med tanke på det begränsade syftet att endast utnyttja de redan föreliggande forskningsresultaten, har jag i regel ansett det vara tillfyllest att använda dessa mer "populariserade" beskrivningar.

Arbetsmaterialet för undersökningen har till största delen utgjorts av vad som kan karaktäriseras som traditionellt rättsvetenskapligt källmaterial. För att fastställa innehållet i gällande rätt har jag studerat relevanta bestämmelser i lagstiftning och dubbelbeskattningsavtal. För svensk rätts vidkommande har också förarbeten och annat offentligt tryck studerats. Detta har dock inte i första hand skett för att utreda hur gällande rätt ser ut, utan för att få del av den diskussion som legat till grund för regleringen. När det gäller de övriga länder som ingår i länderundersökningen, har vidare ofta vissa genvägar via handböcker etc. tagits när det gäller att utröna innehållet i gällande rätt. Detta, samt en del andra metodfrågor i samband med länderundersökningen, utvecklas närmare i kapitel 7.

En viktig del av arbetsmaterialet har varit material producerat inom ramen för EG-samarbetet. Ambitionen har i den delen varit att täcka in allt material av direkt relevans för avhandlingens frågeställningar. Vidare har svensk och utländsk litteratur på området studerats. Särskilt studiet av den utländska litteraturen har intagit en central plats i arbetet. Detta är naturligt med tanke på att avhandlingens frågeställningar är utpräglat internationella. Dessutom är den svenska litteraturen på området knapphändig. Avhandlingens inriktning gör här att man med framgång säkert skulle kunna eftersöka intressant vetenskaplig litteratur i snart sagt alla länder. Såväl tids- som språkskäl har dock satt gränser för vad som kunnat beaktas.[27] Särskilt bör nämnas att bristande språkkunskaper har hindrat mig från att ta del av framför allt den tyskspråkiga doktrinen. Detta är en begränsning läsaren får ha i bakhuvudet, men jag bedömer den själv inte som avgörande. En stor del av den internationella vetenskap-

[27] Se vidare i kapitel 7.3 angående språkproblemen i anslutning till länderundersökningen.

liga debatten försiggår på engelska, inte minst i de (allt fler) internationella skattetidskrifterna. Även OECD-materialet är på engelska, liksom den centrala nationalekonomiska litteraturen.

1.5 Terminologi

Detta avsnitt innehåller dels ett par allmänna terminologiska anmärkningar, dels definitioner av några av de viktigare termer och uttryck som används i avhandlingen. I övrigt kommer där så är nödvändigt de särskilda termer som används att förklaras i samband med att de presenteras.

Allmänt förutsätts läsaren vara förtrogen med den grundläggande terminologi som används inom den internationella skatterätten. Jag har därför i regel inte funnit det nödvändigt att förklara de mer elementära termer som används. Jag har vidare strävat efter att i största möjliga utsträckning använda de olika termerna i deras etablerade betydelse. I vissa fall kan språkliga och andra invändningar göras mot det sätt på vilket en term brukar användas. Jag har emellertid inte funnit dessa invändningar vara så tungt vägande, att de motiverar att avvikelser sker från en väl inarbetad terminologi. Inom den internationella skatterätten används t.ex. ofta vissa engelska termer även i svenska texter. Även om min ambition har varit att så långt som möjligt använda svenska benämningar, förekommer också i denna framställning en hel del engelska termer. När den engelska termen är väletablerad, har jag nämligen funnit att övervägande skäl talar för att den bör användas, även om det rent stilistiskt skulle vara att föredra att genomgående försöka finna svenska benämningar.

Två mycket centrala termer i denna avhandling är internationell respektive ekonomisk dubbelbeskattning. Ingen av dessa termer har en allmänt vedertagen definition, och särskilt uttrycket ekonomisk dubbelbeskattning kan sägas vara ganska diffust och obestämt. Från vissa håll har t.o.m. det berättigade i att överhuvudtaget använda denna term ifrågasatts.[28] Jag ser dock inget egenvärde i att här fördjupa mig i en terminologisk diskussion, utan i det följande förklaras endast hur termerna kommer att användas i denna avhandling.

Internationell dubbelbeskattning har definierats på olika sätt av olika författare.[29] En definition som fått stort genomslag under senare tid är den som används i kommentaren till OECD:s modellavtal. Där anges att

[28] Se t.ex. Messere 1993 s. 469 f.

[29] Se för en översikt Lindencrona 1994 s. 33 f. Se även Pires 1989 s. 11 ff.

internationell dubbelbeskattning föreligger när två (eller flera) stater under samma tidsperiod tar ut samma eller likartade skatter av samma skattesubjekt avseende samma skatteobjekt.[30] Detta är också den betydelse som tilläggs termen i denna avhandling. Särskilt tas här fasta på att det rör sig om en samtidig beskattning av *samma* skattesubjekt i två stater.

När det däremot gäller uttrycket *ekonomisk dubbelbeskattning*, används detta i avhandlingen för att beteckna det förhållandet att samma eller likartade skatter under samma tidsperiod träffar samma inkomst hos *två olika* skattesubjekt. Dessa skattesubjekt kan ha hemvist i samma stat eller i två olika stater, och de två parallella skatteuttagen kan således också äga rum i en och samma stat, eller i olika stater.[31] Denna definition av ekonomisk dubbelbeskattning fångar i och för sig in ett flertal olika situationer. När termen ekonomisk dubbelbeskattning används i denna avhandling, avses dock genomgående den ekonomiska dubbelbeskattningen av aktiebolagsinkomster, dvs. det förhållandet att bolagsvinsten först beskattas hos bolaget när den uppkommer, för att sedan beskattas ännu en gång hos aktieägarna när den delas ut.[32]

I avhandlingen används vidare en rad termer vilka är relaterade till den ekonomiska dubbelbeskattningen, eller till olika metoder att eliminera eller lindra denna. Med *lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen* avses att beskattningen hos bolaget och/eller aktieägarna på något sätt är reducerad för att kompensera för att skatt också utgår hos det andra skattesubjektet. När beskattningen i något av leden är helt eliminerad, benämns detta *enkelbeskattning*. Lättnaden i dubbelbeskattningen kan vara utformad på olika sätt, och termen *bolagsskattesystem* används här

[30] OECD:s modellavtal, introduktionen, p. 1. Se även t.ex. Mattsson 1994 s. 113 och Vogel 1991, Introduction, marg.nr 2.

[31] Vissa författare vill endast använda termen ekonomisk dubbelbeskattning i det sistnämnda fallet, d.v.s. när de två skattesubjekten beskattas i två olika stater. De använder då termerna ekonomisk och juridisk dubbelbeskattning som betecknande olika former av internationell dubbelbeskattning. Termen *ekonomisk dubbelbeskattning* används av dessa författare för att särskilja fallet att två olika, men ekonomiskt relaterade, skattesubjekt beskattas i två olika stater, från fallet att det är samma skattesubjekt som beskattas i de två staterna. Det senare benämns då *juridisk dubbelbeskattning*. Se t.ex. Vogel 1991, Introduction, marg.nr 2–3 och Messere 1993 s. 112.

[32] Mattsson 1996 s. 87 f och Norrman 1993 s. 147. Det kan anmärkas att en ekonomisk dubbelbeskattning inte *nödvändigtvis* behöver leda till ett högre totalt skatteuttag än en enkelbeskattning. Den totala skattebelastningen är avhängig av den sammanlagda effekten av skattebas, skattesatser och bolagsskattesystem. Genom att justera skattebas och skattesatser, kan skatteuttaget bli både högre och lägre i ett enkelbeskattnings- jämfört med i ett dubbelbeskattningssystem. Det faktum att avkastningen av bolagets egenkapital dubbelbeskattas leder dock alltid till att denna avkastning *relativt sett* beskattas hårdare än avkastningen av det främmande kapitalet, d.v.s. i ett dubbelbeskattningssystem beskattas utdelningar hårdare än räntor.

för att beteckna olika sätt att beskatta den utdelade bolagsvinsten hos bolaget och aktieägarna. Med bolagsskattesystem avses således själva systemet för beskattningen av aktiebolagsinkomster, och termen inbegriper inte frågor om skattebas eller skattesatser. Uttrycket *metoder att lindra den ekonomiska dubbelbeskattningen* används ibland synonymt med benämningen bolagsskattesystem som lindrar den ekonomiska dubbelbeskattningen. Hur de enskilda bolagsskattesystem som diskuteras i avhandlingen kommer att benämnas, framgår av kapitel 3 där de olika systemen presenteras närmare. Uttrycket *beskattning av utdelningar* inbegriper, om annat inte framgår av sammanhanget, bolagsskattesystemets behandling av den utdelade bolagsvinsten på både bolags- och ägarnivå, och inte endast den beskattning av själva utdelningen som sker hos aktieägarna.

Avhandlingens huvudfråga är hur bolagsskattesystemen behandlar de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Ett ofta återkommande uttryck är att lättnader i dubbelbeskattningen *utsträcks* till denna typ av investeringar. Med detta avses att den eventuella lättnad som gäller i inhemska förhållanden helt eller delvis också tillämpas i internationella förhållanden. Med uttrycket att *lättnaden i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska aktieägare* avses att ett land tillämpar lättnaden i beskattningen också på utdelningar från inhemska bolag till utländska aktieägare. Denna åtgärd vidtas således i bolagets hemvistland. Med uttrycket att *lättnaden i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska utdelningar* avses att ett land låter också utdelningar från utländska bolag vilka tillfaller inhemska aktieägare omfattas av en lättnad i beskattningen. Denna åtgärd vidtas därmed i aktieägarens hemvistland.

När det i avhandlingen talas om aktieägarens eller bolagets *hemvistland*, avses det land där det omtalade skattesubjektet har hemvist enligt intern rätt och eventuella dubbelbeskattningsavtal. Avhandlingen går dock inte alls in på de närmare reglerna för att fastställa skatterättsligt hemvist. Synonymt med aktieägarens respektive bolagets hemvistland används ofta uttrycken *aktieägarlandet* respektive *bolagslandet*. Uttrycken *utländsk och inhemsk aktieägare* samt *utländskt och inhemskt bolag* tar vidare sikte på hemvist, inte på nationalitet, om annat inte anges uttryckligen. Utländska aktieägare och utländska bolag är således aktieägare och bolag med hemvist utanför ett visst land, och inhemska aktieägare och inhemska bolag är sådana subjekt med hemvist inom ett visst land, i samtliga fall oavsett deras nationalitet.

Med termen *bolag* avses sammanslutningar av typen svenska aktiebolag, dvs. sammanslutningar som är egna juridiska personer och egna skattesubjekt och där aktieägarnas personliga ansvar är begränsat. Som nämnts kommer endast ägande i börsnoterade, rörelsedrivande bolag att

behandlas. Om annat inte framgår av sammanhanget, syftar därmed termen bolag genomgående på denna typ av bolag.

Avhandlingen skall behandla beskattningens betydelse för den finansiella aktiemarknaden. Med den *finansiella aktiemarknaden* avses den del av kapitalmarknaden som innehåller rena kapitalplaceringar i aktier. När termen *finansiella kapitalrörelser*, eller oftast endast *kapitalrörelser*, används åsyftas därför om annat inte framgår av sammanhanget kapitalrörelser på just denna marknad och inte kapitalrörelser i allmänhet. Med *portföljinvestering* avses en sådan investering i aktier som är en ren kapitalplacering. Den person som företar denna investering benämns ibland *portföljinvesterare*.

1.6 Forskningsläget

Något skall här sägas om forskningsläget i Sverige och internationellt. När det gäller Sverige, kan allmänt konstateras att internationella skattefrågor länge har rönt relativt stor uppmärksamhet inom den svenska skatteforskningen. Flera skatterättsliga doktorsavhandlingar har t.ex. ägnats åt frågor med internationell anknytning.[33] När det gäller forskning direkt inom det område som behandlas i denna avhandling, finns däremot inte mycket publicerat. Ett verk som måste nämnas är dock Gustaf Lindencronas avhandling "Skatter och kapitalflykt" från år 1972. Lindencronas avhandling är på flera sätt en föregångare till den föreliggande. Även Lindencronas avhandling behandlade beskattningens betydelse för rörligheten av det finansiella kapitalet och var inriktad på fysiska personers portföljinvesteringar i aktier. Greppet att studera hur skatteregler i olika länder samspelar, genom att samtidigt beakta skattekonsekvenserna i mer än ett land av en viss investering, känns också igen från Lindencronas avhandling. Vissa grundläggande skillnader föreligger emellertid mellan denna och Lindencronas undersökning. Särskilt kan nämnas att Lindencrona endast såg till beskattningen på aktieägarnivå, och således inte tog hänsyn till den bakomliggande bolagsskatten.[34] Det som är huvudfrågan i denna avhandling, dvs. frågan om hur olika länders bolagsskattesystem samspelar, behandlades därmed inte av Lindencrona.

När det gäller det internationella forskningsläget kan följande sägas.

[33] Se Sandström 1949, Lindencrona 1972, Lodin 1973, Wiman 1987, Arvidsson 1990 samt Westberg 1994.

[34] Å andra sidan beaktade Lindencrona i princip alla de skatter som på ägarnivå träffar en aktieinvestering, d.v.s. förutom inkomst- och källskatter på utdelningar även kapitalvinstbeskattningen, förmögenhetsbeskattningen och arvsbeskattningen.

Den allmänna frågan om hur bolagens vinster bör beskattas, dvs. om dubbel- eller enkelbeskattning bör tillämpas, för- och nackdelar med olika bolagsskattesystem etc., har behandlats utförligt i den internationella doktrinen.[35] Ofta har detta dock skett i ett nationellt perspektiv. I de fall ett internationellt perspektiv anlagts, har siktet vidare i regel varit inställt antingen på att diskutera antagandet av ett harmoniserat bolagsskattesystem, eller på att analysera hur ett enskilt bolagsskattesystem fungerar i internationella förhållanden. Frågan om hur olika bolagsskattesystem *samspelar* vid de internationella aktieinvesteringarna är inte lika uppmärksammad. En tidig undersökning med denna inriktning är dock Mitsuo Satos och Richard Birds "International aspects of the taxation of corporations and shareholders".[36] Vidare har Hugh Ault belyst vissa intressanta aspekter på denna fråga i några artiklar.[37] Även Charles E. McLure har delvis berört problemet.[38]

När det mer allmänt gäller frågan om beskattningens betydelse för de internationella kapitalrörelserna, inklusive frågan om neutralitet i beskattningen av internationella investeringar, är den internationella vetenskapliga litteraturen av naturliga skäl mer rikhaltig. Den principiella diskussion som förs i kapitel 4 i avhandlingen tar också sin utgångspunkt i den föreliggande forskningen. Jag ser ingen anledning att redan här plocka ut och nämna några enskilda verk, utan hänvisar till den litteratur som nämns i fotnoterna i detta kapitel.

1.7 Disposition

Avhandlingen är disponerad i fyra olika delar. Den första delen innehåller dels en allmän bakgrund till avhandlingens frågeställningar, dels en principiell diskussion angående neutralitet i beskattningen av internationella aktieinvesteringar. I den andra delen behandlas tidigare förslag till gemensam lagstiftning inom EG samt nu gällande EG-rättslig reglering av betydelse för avhandlingens frågeställningar. Den tredje delen utgörs av länderundersökningen. I denna del undersöks hur aktieinvesteringar i och mellan fyra av EG:s medlemsländer beskattas i dessa länders interna rätt och i ingångna dubbelbeskattningsavtal. I den fjärde och avslutande delen sammanfattas och utvärderas avhandlingens studie. Där lämnas

[35] Se den litteratur som angetts i not 9 ovan.
[36] Publicerad i IMF Staff Papers 1975 s. 384 ff.
[37] Se Ault i Law & Policy in International Business 1978 s. 461 ff, i Tax Law Review 1992 s. 565 ff och i Tax Notes International vol. 4 1992 s. 545 ff.
[38] Se McLure 1979 s. 185 ff och dens. i The Journal of Corporate Taxation 1980 s. 152 ff.

också vissa konkreta förslag till hur aktiebeskattningens negativa effekter för EG:s gemensamma kapitalmarknad kan elimineras eller minskas.

Den första delen består av fyra kapitel, varav detta är det första. Efter detta inledande kapitel kommer EG:s målsättning att uppnå fria kapitalrörelser kort att behandlas i *kapitel 2*. Där redogörs också kortfattat för vissa frågor angående EG:s gemensamma rättsordning. I *kapitel 3* följer sedan en beskrivning av några olika bolagsskattesystem. Detta kapitel syftar till att lägga en grund för avhandlingens senare diskussion av samspelet mellan olika bolagsskattesystem, genom att förmedla vissa grundläggande kunskaper om hur de enskilda bolagsskattesystemen i sig är konstruerade. Därefter följer *kapitel 4*, vilket är ett av de mest betydelsefulla i hela avhandlingen. Där undersöks på ett principiellt plan frågan om neutralitet i beskattningen av internationella investeringar. I kapitlet kommer den existerande teoribildningen angående denna fråga att analyseras ingående, samt appliceras på beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Därutöver kommer också, om än inte lika djupgående, vissa andra principiella utgångspunkter för utformningen av skattereglerna att beröras. Härmed avses målsättningar såsom t.ex. rättvisa i beskattningen och motverkande av skatteflykt och skattefusk.

I de två kapitel som tillsammans utgör avhandlingens andra del behandlas den materiella EG-rätt som är av betydelse för avhandlingens frågeställningar. I *kapitel 5* redogörs för det tidigare harmoniseringsarbete som ägt rum på detta område inom EG. Som redan nämnts är området i princip oreglerat på EG-nivå, dvs. det finns inga antagna rättsakter angående beskattningen av gränsöverskridande portföljinvesteringar i aktier. Frågan har dock varit föremål för ett omfattande utredningsarbete, och vissa konkreta förslag har också lagts fram av kommissionen. I kapitlet kommer dessa utredningar och förslag att beskrivas samt även analyseras mot bakgrund av den principiella diskussion som förts i det närmast föregående kapitlet. Därefter behandlas EG-rättens diskrimineringsförbud i *kapitel 6*. Icke-diskrimineringsprincipen är en av EG-rättens mest grundläggande principer, och den gäller generellt på alla områden som omfattas av samarbetet. I kapitlet redogörs för innehållet i denna princip, samt för den betydelse den har på skatteområdet i allmänhet och för avhandlingens frågor i synnerhet.

I den tredje delen av avhandlingen tar den konkreta länderundersökningen vid. I *kapitel 7* diskuteras först vissa metodfrågor etc. i anslutning till denna undersökning. Därefter behandlas de interna reglerna för beskattningen av inhemska och gränsöverskridande aktieinvesteringar i Sverige *(kapitel 8)*, Nederländerna *(kapitel 9)*, Tyskland *(kapitel 10)* och Frankrike *(kapitel 11)*. Med dessa länderkapitel som grund, undersöks sedan i *kapitel 12* de sammanlagda skattekonsekvenserna vid aktieinves-

teringar mellan de olika länderna. Förutom ländernas interna rätt, beaktas också bestämmelserna i de dubbelbeskattningsavtal länderna sinsemellan har ingått. I kapitlet redogörs även för hur dessa frågor behandlas i OECD:s och FN:s modellavtal. Genomgående gäller för undersökningen av såväl de enskilda länderna som de olika bilaterala relationerna att avsikten inte endast är att ge en ren beskrivning av de regler som gäller. Syftet är tvärtom att mot bakgrund av den principiella diskussion som förts i kapitel 4, identifiera och närmare analysera de neutralitetsbrister som finns i den existerande beskattningen.

Avhandlingens fjärde och avslutande del består av två kapitel. I *kapitel 13* görs en sammanfattande utvärdering av det som framkommit i avhandlingens föregående delar. Framför allt är det där fråga om att presentera och diskutera de mer generella resultat som kan dras från länderundersökningen. I *kapitel 14* lämnas slutligen vissa konkreta förslag till åtgärder som kan vidtas för att minska eller helt eliminera de neutralitetsbrister som upptäckts.

2 Allmänna EG-frågor

2.1 Inledning

Läsaren av denna bok förutsätts ha grundläggande kunskaper om EG och dess institutioner. Det finns därför ingen anledning att betunga framställningen med en omfattande introducerande beskrivning av EG:s rättsliga struktur och materiella regler. En kort redogörelse för EG-samarbetets allmänna uppbyggnad lämnas dock i avsnitt 2.2 nedan. Där beskrivs framför allt hur samarbetet inom EG förhåller sig till den vidare samverkan som numera äger rum inom ramen för Europeiska unionen (EU). Syftet med detta är i första hand att placera in avhandlingsfrågorna på sin rätta plats i denna samverkan. I avsnittet redogörs också för den terminologi när det gäller EG och EU som används i avhandlingen.

I övrigt ägnas kapitlet åt ett par EG-frågor som är av särskild betydelse för diskussionen i avhandlingens senare delar. Som framgått av kapitel 1.2 ovan är avhandlingens syfte att analysera beskattningens betydelse för realiserandet av syftena bakom EG:s fria kapitalmarknad. Jag har därför funnit det vara av värde att i detta introducerande kapitel kortfattat behandla EG:s allmänna bestämmelser om avreglering av kapitalrörelserna, samt att redogöra för de övergripande motiven för denna avreglering. Detta görs i avsnitt 2.3. I avsnitt 2.4 följer sedan en redogörelse för vissa frågor angående EG:s gemensamma rättsordning. Det huvudsakliga syftet med detta avsnitt är att lägga en grund för diskussionen i avhandlingens kapitel 14 angående vilka konkreta åtgärder som kan vidtas för att minska beskattningens negativa inverkan på kapitalrörelserna. Därutöver tror jag också att redogörelsen kan vara till viss hjälp vid läsningen av kapitel 5 angående EG:s tidigare harmoniseringsarbete och kapitel 6 angående EG-rättens diskrimineringsförbud. Kapitlet sammanfattas i avsnitt 2.5.

2.2 EG-samarbetets uppbyggnad

EG-samarbetet är en del av den vidare samverkan som numera äger rum inom EU.[1] EU skapades genom Maastrichtfördraget om Europeisk union (fortsättningsvis endast benämnt Maastrichtfördraget), vilket trädde i kraft den 1 november 1993. EU består av tre olika samarbetsområden eller "pelare". Den första pelaren utgörs av de tre tidigare europeiska gemenskaperna Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG), Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG)[2] och Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom).[3] Den andra pelaren består av ett mellanstatligt samarbete i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor,[4] och den tredje av ett rättsligt och inrikespolitiskt samarbete.[5]

Karaktären på samarbetet inom de nya samarbetsområden som tillkommit genom Maastrichtfördraget, dvs. de som utgör EU:s andra och tredje pelare, skiljer sig väsentligt från det traditionella EG-samarbetet vilket nu återfinns i EU:s första pelare. Samarbetet inom den andra och den tredje pelaren kan till helt övervägande del karaktäriseras som ett vanligt mellanstatligt samarbete. Samarbetet sker i och för sig inom unionens ram och delvis i dess institutioner, men det förutsätter inte att medlemsländerna överlåter någon beslutanderätt till de gemensamma organen. Den gemensamma rättsordning som utvecklats inom ramen för EG-samarbetet gäller inte för dessa nya samarbetsområden, och det finns ingen möjlighet att utfärda bindande rättsakter. Vidare saknar EG-domstolen kompetens inom den andra och den tredje pelaren.

Samarbetet inom den första pelaren, vilket kan benämnas som det egentliga EG-samarbetet, har en mer överstatlig karaktär. Inom ramen för EG-samarbetet har medlemsstaterna i viss omfattning överlåtit beslutanderätt till gemenskapen. Här återfinns också den särskilda rättsordningen, EG-rätten. Den första pelaren består av de områden som traditionellt förknippas med EG, dvs. den inre marknaden med de fyra friheterna, den gemensamma jordbrukspolitiken, transportpolitiken etc. Genom Maastrichtfördraget har vidare några nya områden lagts till i denna första pelare. Det rör sig framför allt om upprättandet av en ekonomisk och monetär union, men också om frågor som t.ex. utvecklingsbistånd, kultur och konsumentskydd.

[1] Beskrivningen av EG-samarbetets uppbyggnad i detta avsnitt bygger till stor del på Bernitz 1994 s. 23 ff och Sverige-EFTA-EG 1993 s. 9 ff.

[2] Genom Maastrichtfördraget har benämningen "Europeiska ekonomiska gemenskapen" ersatts med "Europeiska gemenskapen". Se vidare strax nedan.

[3] Avdelning I artikel A i Maastrichtfördraget.

[4] Avdelning V i Maastrichtfördraget.

[5] Avdelning VI i Maastrichtfördraget.

Som nämnts består den första pelaren egentligen av tre olika gemenskaper, med var sitt fördrag. EKSG, som tillkom först, undertecknades år 1951 och de två övriga (EEG och Euratom) år 1957. De tre fördragen existerar alltjämt även efter Maastrichtfördraget och bildar tillsammans med detta fördrag grunden för unionen. Genom Maastrichtfördraget ändrades benämningen på den Europeiska ekonomiska gemenskapen. Denna betecknas numera endast Europeiska gemenskapen.

Av de tre gemenskaperna är Europeiska gemenskapen den ojämförligt viktigaste. Denna gemenskap har övergripande natur, medan EKSG och Euratom endast omfattar vissa väl avgränsade sektorer av det ekonomiska livet. Det är endast samarbetet inom Europeiska gemenskapen som är av betydelse för de frågor som behandlas i denna avhandling. Jag har därför funnit det vara mest korrekt att genomgående använda benämningen Europeiska gemenskapen (EG) och inte Europeiska unionen (EU) i avhandlingen. Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen benämns, i enlighet med vad som vanligen sker, Romfördraget.

2.3 Fri rörlighet för kapital

2.3.1 EG:s övergripande målsättningar

EG:s övergripande målsättningar definieras i artikel 2 i Romfördraget. I artikeln anges bl.a. att EG skall ha till uppgift att främja en harmonisk och väl avvägd utveckling av den ekonomiska verksamheten, en bärkraftig och icke-inflatorisk tillväxt, en hög grad av ekonomisk konvergens, en höjning av levnadsstandarden samt ekonomisk och social sammanhållning och solidaritet mellan medlemsstaterna. Tanken är således att medlemsländerna, genom att samverka inom gemenskapen, skall kunna fullgöra uppgifter och nå resultat på det ekonomisk-politiska området i en utsträckning som inte hade varit möjlig för ett enskilt land.

Artikel 2 lägger stor vikt vid den dynamiska utvecklingsaspekten, och det framhålls att EG skall skapa förutsättningar för ekonomisk *utveckling och tillväxt*. Denna utveckling har sedan i förlängningen det sociala syftet att leda till en *höjning av levnadsstandarden* i medlemsländerna. Utvecklingen får dock inte ske på vilket sätt som helst, utan ambitionen är att den skall vara *harmonisk och bärkraftig*. EG skall vidare verka för *ekonomisk sammanhållning och solidaritet* mellan medlemsstaterna. Detta innebär att den ekonomiska utvecklingen skall omfatta samtliga medlemsstater, som alla skall få del av det ökade välståndet. Liknande

idéer finns också uttryckta i fördragets preambel, där det fastslås att man vill minska klyftan mellan olika områden inom gemenskapen.

Medlen för att uppnå fördragets målsättningar anges också i artikel 2. De består dels i upprättande av en gemensam marknad och en ekonomisk och monetär union, dels i genomförandet av den gemensamma politik och verksamhet som beskrivs närmare i artiklarna 3 och 3a.[6] De medel som nämns i artikel 2 har genomgående tilldragit sig större uppmärksamhet än målsättningarna själva. Det är vidare ganska vanligt att de uppfattas inte primärt som de sätt varigenom målsättningarna skall kunna realiseras, utan snarare som mål eller åtminstone delmål i sig för EG:s verksamhet. Enligt fördragets ordalydelse rör det sig emellertid i princip om medel för att uppnå de ovan omtalade målsättningarna.

Ett av medlen för att uppnå fördragets målsättningar är således upprättandet av en gemensam marknad. Det centrala momentet i denna gemensamma marknad är att hindren för rörligheten för varor, tjänster, personer och kapital mellan medlemsstaterna avskaffas.[7] Den fria rörligheten för kapital är därmed en del av upprättandet av den gemensamma marknaden, vilken i sin tur är ett medel för att uppnå de övergripande fördragsmålen.

2.3.2 Närmare om EG:s bestämmelser om fria kapitalrörelser

Kommissionen har angivit tre syften med att liberalisera kapitalrörelserna inom EG.[8] För det första kan fria kapitalrörelser ses som ett komplement till de övriga fördragsfriheterna. Den fria rörligheten för varor, tjänster och personer kräver att enskilda och företag har tillgång till en effektiv finansmarknad, vilken i sin tur fordrar att hindren för kapitalrörelserna elimineras. För det andra ger fria kapitalrörelser enligt kommissionen ett incitament till större disciplin vid utformningen av medlemsstaternas ekonomiska politik. Detta kan förväntas öka den monetära stabiliteten inom EG, vilket är av stor betydelse för att den gemensamma

[6] Med det sistnämnda avses åtgärder på så disparata områden som t.ex. miljöpolitik, utbildning, konsumentskydd och turism.

[7] Se artiklarna 3 a)–c) samt 7a i Romfördraget. I dessa artiklar talas det om en inre marknad och inte om en gemensam marknad. Begreppet inre marknad introducerades i Romfördraget genom enhetsakten (Single European Act) år 1986. Genom enhetsakten gjordes vissa ändringar och tillägg i Romfördraget i syfte att möjliggöra etableringen av den inre marknaden senast den 31 december 1992. Det är inte helt klart om det föreligger någon reell skillnad mellan begreppen "inre marknad" och "gemensam marknad". Se angående denna fråga t.ex. Kapteyn och Verloren van Themaat 1990 s. 101 f och Reinholdsson och Wichmann 1987 s. 35 ff.

[8] Se COM (85) 310 final p. 124–127.

marknaden skall fungera. För det tredje kan en liberalisering av kapitalrörelserna förväntas stärka den ekonomiska utvecklingen inom EG, genom att främja en effektiv kapitalallokering inom gemenskapen. I denna avhandling är det beskattningens betydelse för realiserandet av framför allt det sistnämnda syftet som står i centrum för intresset.

Romfördraget innehåller ingen uttrycklig definition av vad som avses med kapitalrörelser. Den bestämningen kan ändå göras att kapitalrörelser i EG-rättslig mening är sådana överflyttningar av tillgångar mellan medlemsstaterna, där själva syftet med transaktionen är just att föra över och investera tillgången i ett annat medlemsland. Överflyttningen skall alltså vara en självständig transaktion, och inte endast utgöra en följd av en annan transaktion som företagits i annat syfte. Överföringar av medel som utgör vederlag för t.ex. köpta varor eller tjänster är därmed inte kapitalrörelser, utan omfattas av de särskilda bestämmelserna om fri rörlighet för betalningar.[9]

Rörligheten för kapital var länge den av de fyra friheterna som var föremål för flest inskränkningar. Ursprungligen fanns bestämmelser angående avreglering av kapitalrörelserna i artiklarna 67–73 i Romfördraget. Dessa bestämmelser öppnade i realiteten möjligheter för medlemsländerna både att behålla befintliga valutarestriktioner etc., och att i vissa fall också införa skyddsåtgärder i form av nya restriktioner.[10] En omfattande liberalisering av kapitalrörelserna uppnåddes dock genom ett direktiv från rådet som antogs år 1988.[11]

Av 1988 års direktiv framgår att alla restriktioner för kapitalets fria rörlighet varit förbjudna sedan den 1 juli 1990.[12] I en bilaga till direktivet framgår vidare att en aktieinvestering över de nationella gränserna är en sådan kapitalrörelse som täcks av den påbjudna liberaliseringen.[13] Förbudet mot restriktioner är kategoriskt utformat och omfattar alla typer av hinder för kapitalets fria rörlighet. Endast i vissa extrema undantagssituationer kan skyddsåtgärder få vidtas, och då endast för en begränsad tidsperiod.[14] Sådana skyddsåtgärder kan dock aldrig bli aktuella när det gäller aktieinvesteringar.[15] Vidare ger direktivet medlemsstaterna rätt att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra överträdelser av nationell lagstiftning, t.ex. i form av skattebrott, samt att tillämpa procedurer för

[9] Mål 286/82 och 26/83 *Luisi* [1984] ECR 377. Se även Servais 1995 s. 33.
[10] Se närmare angående dessa bestämmelser Burrows 1987 s. 271 ff.
[11] Direktiv 88/361/EEC. Se även kommissionens förslag i COM (87) 550 final.
[12] Artiklarna 1 och 6 i 1988 års direktiv.
[13] Annex 1, p. III A i 1988 års direktiv.
[14] Artikel 3 i 1988 års direktiv.
[15] Annex II i 1988 års direktiv.

deklaration av kapitalrörelserna i administrativt eller statistiskt syfte.[16] Sådana åtgärder får dock inte ha som effekt att kapitalrörelserna hindras.

Genom Maastrichtfördraget ersattes artiklarna 67–73 i Romfördraget med de nya artiklarna 73b–73g.[17] Enligt artikel 73b.1 är utgångspunkten numera även i Romfördraget att alla restriktioner för kapitalrörelser mellan medlemsstaterna är helt förbjudna. Denna bestämmelse ligger således i linje med 1988 års direktiv.[18] Det kan därmed sammanfattningsvis slås fast att alla formella hinder för aktieinvesteringar inom EG nu är förbjudna enligt Romfördragets bestämmelser om fria kapitalrörelser. När det gäller själva utdelningarna på de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, faller dessa i och för sig vid ett strikt betraktelsesätt inte in under bestämmelserna om fria kapitalrörelser, utan under bestämmelserna om fri rörlighet för betalningar.[19] Utdelningarna kan nämligen ses som en slags ersättning för ianspråktagandet av det investerade kapitalet. Denna distinktion saknar emellertid betydelse för diskussionen i denna avhandling, eftersom även betalningsrörelser i anslutning till de fria kapitalrörelserna omfattas av liberaliseringen.[20] Fortsättningsvis refereras därför av praktiska skäl endast till den fria rörligheten för kapital.

De nya artiklarna i Romfördraget innehåller vidare vissa bestämmelser angående de nationella skattereglernas förenlighet med de fria kapitalrörelserna. Bestämmelserna är av stor betydelse för avhandlingens frågeställningar och kommer att behandlas mer ingående i kapitel 6.4 nedan. För fullständighetens skull skall dock redan här kort redogöras för deras innehåll.

I artikel 73d.1 a) stadgas att artikel 73b inte inverkar på en medlemsstats rätt att tillämpa bestämmelser i sin skattelagstiftning, vilka gör skillnad mellan skattebetalare som inte är i samma situation vad beträffar bostadsort eller den ort där deras kapital har investerats. Enligt artikel 73d.1 b) skall medlemsstaterna vidare ha rätt att vidta åtgärder för att förhindra skattefusk, samt att av administrativa skäl upprätthålla en ordning för deklaration av kapitalrörelser.[21] De nyss nämnda bestämmelserna eller åtgärderna får dock enligt artikel 73d.3 inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital.

[16] Artikel 4 i 1988 års direktiv.

[17] Se angående dessa artiklar Servais 1995 s. 58 ff.

[18] Förhållandet mellan 1988 års direktiv och de nya bestämmelserna i Romfördraget behandlas i Servais 1995 s. 60.

[19] de Bont i EC Tax Review 1995 s. 137.

[20] Artikel 73b.2 i Romfördraget.

[21] Denna bestämmelse motsvaras således av artikel 4 i 1988 års direktiv.

2.4 EG:s gemensamma rättsordning

2.4.1 Inledning

Romfördraget brukar karaktäriseras som ett ramfördrag,[22] vilket innebär att fördragstexten i huvudsak endast anger allmänna målsättningar och principer för EG-samarbetet. Dessa skall sedan successivt få ett konkret innehåll genom beslut av institutionerna. Fördraget förutsätter således en fortgående utveckling av gemenskapen och tilldelar institutionerna en central roll i denna process. I fördraget finns därmed ingående bestämmelser om maktfördelningen mellan institutionerna, och om beslutsprocessen. Fördraget har därför ibland också karaktäriserats som ett procedurfördrag.[23]

EG-domstolen slog tidigt fast att medlemskapet i EG medför långtgående rättsliga konsekvenser för medlemsstaterna:

> By contrast with ordinary international treaties, the EEC Treaty has created its own legal system which, on the entry into force of the Treaty, became an integral part of the legal systems of the Member States and which their courts are bound to apply.
>
> By creating a Community of unlimited duration, having its own institutions, its own personality, its own legal capacity and capacity of representation on the international plane and, more particularly, real powers stemming from a limitation of sovereignty or a transfer of powers from the States to the Community, the Member States have limited their sovereign rights, albeit within limited fields, and have thus created a body of law which binds both their nationals and themselves.[24]

Genom att underteckna fördraget har medlemsstaterna således avstått från en del av den nationella suveräniteten till förmån för EG. Genom fördraget har också skapats en ny rättsordning – EG-rätten – som är bindande för medlemsstaterna och deras medborgare, och som skall utgöra en integrerad del av staternas nationella rätt.

I de följande avsnitten skall vissa aspekter på EG:s gemensamma rättsordning behandlas. Tyngdpunkten i framställningen ligger på en beskrivning av de olika verktyg i form av olika typer av rättsliga regleringar som kan komma i fråga i EG-samarbetet.

[22] Lysén 1992 s. 23 f och Bernitz 1994 s. 45.
[23] Kapteyn och Verloren van Themaat 1990 s. 31 och Hallström 1987 s. 68.
[24] Mål 6/64 *Costa v. ENEL* [1964] ECR 585, på s. 593.

2.4.2 Allmänt om den EG-rättsliga regleringen

EG-rätten brukar indelas i primär och sekundär (eller derivativ) rätt.[25] Den primära EG-rätten består av de tre ursprungliga fördragen samt senare gjorda ändringar i och tillägg till dessa. Den primära EG-rätten kan sägas motsvara ett lands konstitution eller grundlag, och är därmed överordnad den sekundära rätten.

Den sekundära EG-rätten är tillskapad genom beslut av institutionerna, och består av en mängd olika rättsakter och andra åtgärder med varierande karaktär och rättslig konsekvens. En grundläggande bestämmelse när det gäller den sekundära EG-rätten är artikel 189 i Romfördraget, där de fem centrala rättsakterna räknas upp och beskrivs. I artikeln nämns för det första tre bindande rättsakter, nämligen förordningar, direktiv och beslut. Dessa rättsakter beskrivs mer ingående i var sitt avsnitt nedan. Förutom de bindande rättsakterna nämner artikeln vidare även rekommendationer och yttranden, vilka saknar rättsligt bindande verkan. Även dessa rättsakter behandlas i ett särskilt avsnitt nedan.[26]

Vilken eller vilka rättsakter som kan komma i fråga i ett visst fall styrs av den sakfråga det rör sig om. Ofta föreskriver fördraget att endast en viss rättsakt, t.ex. direktiv, får användas på ett visst område. Ibland anges i stället att rådet självt får välja lämplig rättsakt. Det sistnämnda är t.ex. fallet när det gäller harmoniseringen av den indirekta beskattningen. I artikel 99 i Romfördraget stadgas nämligen att rådet skall "anta bestämmelser" för att harmonisera de indirekta skatterna. Artikeln pekar således inte ut någon eller några specifika rättsakter, utan lämnar valet av rättsakt öppet.

När det däremot gäller harmonisering av den direkta beskattningen, anvisar fördraget direktivet som den enda tillåtna rättsakten. Harmoniseringen av den direkta beskattningen regleras inte i någon särskild artikel i Romfördraget, utan denna harmonisering styrs av den allmänna harmoniseringsbestämmelsen i artikel 100. Enligt denna artikel skall rådet

[25] Lysén 1992 s. 58 och Bernitz 1994 s. 45 f.

[26] Förutom de rättsakter som räknas upp i artikel 189 finns också en hel del andra typer av institutionsakter, t.ex. beslut om interna arbetsordningar, resolutioner och s.k. autonoma fördragsändringar. Dessa behandlas inte vidare här. Se Lysén 1992 s. 45 f.

utfärda direktiv för en tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning, vilket torde innebära att andra rättsakter är förbjudna.[27]

Även beslutsprocessen vid antagande av rättsakterna styrs av den sakfråga som skall regleras. Det finns således ingen för alla fall gällande beslutsprocedur angiven i Romfördraget. Det saknas anledning att här i detalj gå in på hur beslutsprocessen ser ut i olika fall. I det följande skall endast en kort och något förenklad beskrivning av beslutsproceduren vid antagande av bindande rättsakter på skatteområdet lämnas.[28]

I princip är beslutsgången uppbyggd på så sätt att kommissionen har initiativrätt, rådet beslutanderätt och parlamentet samt den ekonomiska och sociala kommittén en rådgivande funktion. Beslutsprocessen inleds genom att kommissionen, efter att på olika sätt ha utrett frågan, lämnar ett förslag till rådet. Kommissionens förberedande utredningar kan ske inom de egna departementen eller genom fristående experter. Det kan vara värt att notera att kommissionens initiativrätt är exklusiv, dvs. kommissionen har ensamrätt att lägga fram direktivförslag etc. Rådet har således inte rätt att agera på egen hand, utan är beroende av att kommissionen lägger fram förslag.[29]

När rådet erhållit kommissionens förslag, inhämtas yttranden från parlamentet och från den ekonomiska och sociala kommittén. Dessa yttranden är, som redan antytts, endast rådgivande. Därefter kan rådet fatta beslut, vilket måste vara enhälligt när det gäller skattefrågor. Den utö-

[27] Eventuellt skulle rådet kunna hänvisa till bestämmelserna i artikel 235 i Romfördraget angående fördragsutfyllnad för att i ett visst fall använda t.ex. förordningsformen även när det gäller harmoniseringen av den direkta beskattningen. Enligt artikel 235 får rådet nämligen utvidga sina handlingsbefogenheter utöver vad som är förutsatt i fördraget, om detta är nödvändigt för att inom den gemensamma marknadens ram förverkliga något av fördragsmålen. Rådet har ibland på andra områden, t.ex. när det gäller tullagstiftning, använt denna bestämmelse för att i harmoniseringssyfte anta förordningar. Se Pålsson 1976 s. 70 och 72 samt Smit och Herzog 1976–, vol. 3 s. 475 f. Jfr dock Easson 1980 s. 114 f, som menar att artikel 235 inte kan användas för att i skatteharmoniseringssyfte utfärda en förordning. Det kan i detta sammanhang nämnas att artikel 235 är den legala grunden för förordning 2137/85/EEC om Europeiska ekonomiska firmagrupper, vilken innehåller vissa skattebestämmelser (dock inte av harmoniseringskaraktär).

[28] Den följande beskrivningen av beslutsprocessen bygger på European unification 1990 s. 26 ff.

[29] Enligt artikel 152 i Romfördraget har rådet i och för sig möjlighet att uppmana kommissionen att företa utredningar och lägga fram förslag på olika områden, om rådet anser att det är nödvändigt för att förverkliga fördragsmålen. Denna bestämmelse innebär dock förmodligen inte att rådet kan *tvinga* kommissionen att lägga fram förslag om kommissionen i ett visst fall skulle finna att detta vore olämpligt eller obehövligt. Kapteyn och Verloren van Themaat 1990 s. 252 f.

kade användningen av majoritetsbeslut som kom till stånd genom den s.k. enhetsakten år 1986[30] gäller således inte på skatteområdet.[31]

Förordningar och direktiv som är riktade till samtliga medlemsstater skall offentliggöras i EG:s officiella tidning.[32] De bindande rättsakterna måste vara motiverade och hänvisa till förslag och yttranden som varit erforderliga att inhämta enligt fördragets bestämmelser.[33] Vanligtvis hänvisar rättsakterna även till de andra yttranden som kan ha inhämtats i ärendet.

Slutligen skall nämnas att det vid sidan av den egentliga EG-rätten också finns vissa överenskommelser och beslut som tillkommit utan formell medverkan av institutionerna. I realiteten kan de dock ändå ha ett mycket nära samband med den EG-rättsliga regleringen. Hit hör de konventioner som medlemsstaterna har slutit mellan sig i frågor med anknytning till EG-samarbetet. Eftersom konventionsformen, inte minst när det gäller skattefrågor, kan användas som ett alternativ till en reglering inom ramen för den egentliga EG-rätten, kommenteras konventionerna i ett särskilt avslutande avsnitt nedan.

2.4.3 Förordningar

Den första rättsakt som nämns i artikel 189 i Romfördraget är förordningen.[34] Enligt artikeln skall en förordning ha allmän giltighet samt vara till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater. Förordningen har således normativ karaktär och är den rättsakt som är mest lik vanlig nationell lagstiftning.

Förordningens allmänna giltighet innebär att den, liksom vanlig lagstiftning, skall vara riktad till en obestämd allmänhet och inte till en begränsad skara av mer eller mindre identifierbara personer. Med detta följer också att förordningen skall innehålla generella och abstrakta normer, dvs. den skall omfatta vissa allmänt definierade situationer eller vissa typer av handlingssätt. Att förordningen är till alla delar bindande innebär att en medlemsstat inte ensidigt får införa undantag från dess bestämmelser, varken till nackdel eller till fördel för dem som omfattas, eller på annat sätt påverka tillämpningen.

En förordning är vidare omedelbart tillämplig i alla medlemsstater,

[30] Se not 7 ovan.

[31] Artikel 100a i Romfördraget.

[32] Artikel 191 i Romfördraget.

[33] Artikel 190 i Romfördraget.

[34] Se angående förordningens rättsliga karaktär t.ex. Lasok och Bridge 1994 s. 114 ff och Grabitz 1983 s. 84 f.

dvs. det behövs inte några nationella åtgärder efter det att rådet har antagit en förordning för att denna fullt ut skall gälla i medlemsländerna. EG-domstolen har till och med slagit fast att det är *förbjudet* för medlemsstaterna att infoga förordningar i nationell rätt, t.ex. genom att publicera dem i en nationell författningssamling, på ett sådant sätt att deras gemenskapliga ursprung döljs.[35]

Som nämnts i närmast föregående avsnitt, får förordningar inte användas vid harmonisering av den direkta beskattningen enligt artikel 100 i Romfördraget. När det gäller rena skatteharmoniseringsåtgärder, är förordningsformen därmed förmodligen utesluten.[36] Detta hindrar dock inte att regler angående direkt beskattning kan förekomma i förordningar som har ett annat syfte än att åstadkomma harmonisering.[37]

2.4.4 Direktiv

Till skillnad från förordningar, vilka enligt ovan är bindande till alla delar, är direktiv enligt artikel 189 endast bindande med avseende på de resultat som skall uppnås.[38] Ett direktiv kan vara riktat till en eller flera medlemsstater, men inte till enskilda medborgare. I direktivet anges vissa målsättningar eller resultat som medlemsländerna är skyldiga att förverkliga inom en viss angiven tid. Varje medlemsland får sedan självt bestämma på vilket sätt målen skall uppnås. Det är således upp till den enskilda medlemsstaten att inom ramen för sin nationella rätt välja tillvägagångssätt och medel för att genomföra direktivets krav. Man kan därför säga att direktiv är en form av indirekt lagstiftning, som innebär att EG går via den nationella rätten för att genomföra nya bestämmelser. Medan direktivet i sig är en del av EG-rätten, förblir de till direktivet anpassade reglerna en del av den nationella rätten.

Som nämnts anges i den allmänna harmoniseringsbestämmelsen i artikel 100 i Romfördraget, vilken skall tillämpas bl.a. för de direkta skatterna, att rådet endast får använda direktiv vid lagharmoniseringen. Direktivet är därmed anvisat som det huvudsakliga verktyget i harmoni-

[35] Mål 34/73 *Variola* [1973] ECR 981.

[36] Jfr dock not 27 ovan angående möjligheten att använda artikel 235 i Romfördraget för att i harmoniseringssyfte anta en förordning.

[37] Som nämnts innehåller t.ex. förordningen om Europeiska ekonomiska firmagrupper vissa skattebestämmelser. Se förordning 2137/85/EEC artikel 40. Se även förordning (EEC) No 1612/68 om fri rörlighet för arbetskraft, där det i artikel 7 anges att arbetare som är medborgare i annan medlemsstat skall beskattas på samma sätt som landets egna medborgare.

[38] Se angående direktivets rättsliga karaktär t.ex. Lasok och Bridge 1994 s. 122 ff och Grabitz 1983 s. 85 f.

seringsarbetet, vilket också är naturligt med tanke på denna rättsakts rättsliga karaktär. Direktivet lämpar sig väl för att användas vid en harmonisering som syftar till att minska skillnaderna mellan de nationella rättssystemen, eller till att införa vissa grundnormer eller liknande på ett visst område. Det närmare genomförandet av direktivets målsättningar kan då anpassas till de särskilda förhållandena i den enskilda medlemsstaten. Om målet däremot är att uppnå en fullständig unifiering av de nationella reglerna på ett visst område, kan direktivformen synas vara mindre ändamålsenlig. Även genom direktiv kan dock uniforma eller i det närmaste uniforma regler i alla medlemsländer åstadkommas, åtminstone när det gäller en någorlunda välavgränsad rättsfråga. Direktivet kan nämligen i princip utformas på ett sådant sätt att det i praktiken inte lämnar något egentligt utrymme för nationella variationer vid dess införande i medlemsstaternas nationella rätt.[39]

De viktigaste gemensamma bestämmelserna angående den direkta beskattningen inom EG grundar sig på artikel 100, och har därmed formen av direktiv. Hittills har tre direktiv antagits. Det första utfärdades år 1977 och är ett administrativt direktiv angående ömsesidigt bistånd mellan medlemsländernas skattemyndigheter.[40] År 1990 antogs två ytterligare direktiv, nämligen fusionsdirektivet[41] och moder/dotterbolagsdirektivet[42].

2.4.5 Beslut

Den tredje och sista av de bindande rättsakter som räknas upp i artikel 189 är beslutet. Beslutet är en individuell rättsakt som kan rikta sig till en eller flera medlemsstater eller enskilda (fysiska eller juridiska) personer. Beslutet måste alltså ha en bestämd adressat, och kan inte användas för att skapa generella normer.[43]

[39] En sådan långtgående detaljreglering förekommer i många direktiv, vilket har kritiserats. Se Louis 1995 s. 108.

[40] Direktiv 77/799/EEC, modifierat genom direktiv 79/1070/EEC.

[41] Direktiv 90/434/EEC.

[42] Direktiv 90/435/EEC. Vissa delar av moder/dotterbolagsdirektivet kommer att behandlas i kapitel 5.4.6 nedan.

[43] Se vidare angående beslutets rättsliga karaktär t.ex. Lasok och Bridge 1994 s. 131 ff och Grabitz 1983 s. 86 f.

2.4.6 Rekommendationer och yttranden

I artikel 189 anges som nämnts också två rättsakter som inte är bindande, nämligen rekommendationer och yttranden. Dessa rättsakter kan vara riktade till en eller flera medlemsstater eller enskilda. De två rättsakterna skiljer sig från varandra på framför allt följande sätt.[44] En rekommendation tillkommer i regel på den utfärdande institutionens eget initiativ. Dess syfte är att, utan att rättsligt binda adressaterna, rekommendera ett visst handlingssätt etc. Ett yttrande ges däremot som en reaktion på ett initiativ från annat håll. Det kan t.ex. avges som ett led i utarbetandet av andra rättsakter.

Eftersom rekommendationer och yttranden inte är bindande, ansågs de länge vara av mindre intresse i skatteharmoniseringshänseende. Dessa rättsakter kan ju inte i sig användas för att tillskapa en bindande rättslig reglering, vars efterlevnad kan upprätthållas genom tvingande åtgärder. Kommissionen har dock på senare tid ändå börjat använda rekommendationer som ett nytt verktyg i arbetet med att harmonisera medlemsländernas skattelagstiftning. Rekommendationerna har avgivits under hänvisning till artikel 155 i Romfördraget, vilken stipulerar att kommissionen får avge rekommendationer i ämnen som behandlas i fördraget, om fördraget uttryckligen anger detta eller kommissionen själv finner det nödvändigt. Hittills har tre rekommendationer angående direkt beskattning lämnats. En rör beskattningen av s.k. gränsgångare, dvs. personer som har hemvist i ett medlemsland men arbetar i ett annat medlemsland.[45] De två andra behandlar vissa aspekter på beskattningen av små- och medelstora företag.[46]

2.4.7 EG-rättens genomslag i medlemsstaterna

I Romfördraget finns särskilda bestämmelser som skall tillförsäkra att EG-rätten verkligen får genomslag i medlemsstaterna, samt att den tillämpas och tolkas enhetligt av medlemsstaternas myndigheter och domstolar. Även i EG-domstolens praxis har vissa principer utbildats, vilka syftar till att åstadkomma ett effektivt genomförande av EG-rätten i medlemsländerna. I detta avsnitt lämnas en kort redogörelse för de viktigare av dessa bestämmelser och principer.

En medlemsstat som underlåtit att uppfylla någon förpliktelse som följer av Romfördraget, t.ex. försummat att i rätt tid införliva ett direktiv i

[44] Se Lasok och Bridge 1994 s. 135 f och Grabitz 1983 s. 87 f angående dessa rättsakters rättsliga karaktär.

[45] Rekommendation 94/79/EC.

[46] Rekommendationer 94/390/EC och 94/1069/EC.

sin nationella rätt, kan instämmas inför EG-domstolen. Såväl kommissionen som en annan medlemsstat har rätt att anhängiggöra talan om fördragsbrott.[47] Enskilda har däremot inte talerätt.[48] Om domstolen finner att fördragsbrott föreligger, kan den felande medlemsstaten i sista hand åläggas att betala ett engångsbelopp eller vite.[49]

I Romfördraget finns vidare bestämmelser som skall tillförsäkra en enhetlig tolkning av EG-rätten i alla medlemsländer. Central är här den ordning för förhandsbesked som instiftats i artikel 177 i Romfördraget. Enligt denna artikel får en nationell domstol hänskjuta frågor rörande tolkningen av bestämmelser i fördraget och i rättsakter utfärdade av institutionerna till EG-domstolen. När det gäller mål i högsta instans, föreligger t.o.m. en skyldighet att föra sådana tolkningsfrågor inför EG-domstolen.[50] I förhandsbeskedet anger domstolen hur en viss EG-rättslig bestämmelse skall tolkas, men domstolen kan inte med stöd av artikel 177 avdöma ett slut i själva det aktuella målet. EG-domstolens avgörande är formellt sett endast bindande för den domstol som begärt förhandsbeskedet. I regel följs dock utslagen även av andra domstolar, och EG-domstolens domar är därmed i stor utsträckning prejudicerande i praktiken.[51]

Av grundläggande betydelse för EG-rättens genomslag i medlemsstaterna är principen om *EG-rättens företräde framför nationell rätt*.[52] Principen kan sägas utgöra en förlängning av att medlemsstaterna, genom att ansluta sig till EG, avstått från en del av den nationella suveräniteten till förmån för gemenskapen. Principen om EG-rättens företräde innebär helt enkelt att nationell rätt som strider mot någon del av EG-rätten skall sättas åt sidan till förmån för den gemenskapliga regleringen. Av EG-domstolens praxis framgår att EG-rätten i princip skall äga företräde i alla tänkbara konflikter med nationell rätt. Detta skall således gälla oavsett vilken typ av (bindande) EG-rättslig respektive nationell reglering det rör sig om, och oavsett om den nationella regleringen har tillkommit före

[47] Artiklarna 169 och 170 i Romfördraget.

[48] Lysén 1992 s. 65.

[49] Artikel 171 i Romfördraget.

[50] Enligt ordalydelsen i artikel 177, 3 st. i Romfördraget föreligger en absolut skyldighet för en nationell domstol vilken utgör sista instans att alltid hänskjuta frågor om tolkning av EG-rättsliga bestämmelser till EG-domstolen. Enligt EG-domstolens praxis bortfaller dock denna skyldighet om samma fråga redan tidigare avgjorts av EG-domstolen, eller om det ändå är helt klart hur ifrågavarande bestämmelse skall tolkas. Lier m.fl. 1993 s. 20 och Lysén 1992 s. 79 f.

[51] Lysén 1992 s. 81 och Jacobs 1995 s. 207 f.

[52] Se mål 6/64 *Costa v. ENEL* [1964] ECR 585 (citerat ovan). Se i övrigt Louis 1995 s. 166 ff för en genomgång av domstolens utslag i denna fråga.

eller efter den EG-rättsliga. För att principen om EG-rättens företräde skall kunna tillämpas i ett konkret fall av en nationell domstol, fordras dock att den aktuella EG-rättsliga bestämmelsen har direkt effekt.[53]

Flera av Romfördragets bestämmelser förutsätter att medlemsstaterna skall företa ändringar i sin nationella rätt för att tillgodose de krav som ställs i fördraget. På motsvarande sätt är avsikten att de direktiv rådet utfärdar skall införlivas i medlemsstaternas inhemska rättsordningar. Tanken är i dessa fall att det inte är EG-rätten som sådan som skall tillämpas i ett konkret fall, utan att EG-rätten skall få genomslag på så sätt att den påverkar innehållet i medlemsstaternas inhemska rättsordningar. När det däremot gäller EG-förordningarna, är dessa som nämnts omedelbart tillämpliga i medlemsstaterna, och skall inte transformeras till nationell rätt.

Även de EG-rättsliga regler som primärt riktar sig till medlemsstaterna kan emellertid få direkt betydelse även för de enskilda medborgarna. EG-domstolen har nämligen slagit fast att enskilda under vissa förutsättningar kan åberopa dessa regler, även om en medlemsstat har försummat att inkorporera reglerna i sin nationella rättsordning. Detta brukar benämnas som EG-rättens *direkta effekt*.[54] Att en EG-rättslig regel har direkt effekt innebär att den, utan formell transformering eller liknande till nationell rätt, är omedelbart tillämplig för enskilda personer (fysiska och juridiska) i medlemsländerna. Regeln kan därmed, på exakt samma sätt som en regel i nationell rätt, åberopas av enskilda i en nationell domstol.

Den direkta effekten kan vara vertikal och/eller horisontell. Med vertikal direkt effekt menas att en regel har direkt betydelse i förhållandet mellan medlemsstat och enskilda. Regeln ger således upphov till vissa rättigheter för den enskilde som denne kan åberopa mot medlemsstaten. Med horisontell direkt effekt avses att en regel ger upphov till rättigheter och skyldigheter mellan enskilda personer. När det gäller skatteregler är det endast aktuellt med vertikal direkt effekt, varför den horisontella direkta effekten inte diskuteras vidare här.

Såväl bestämmelser i själva Romfördraget som bestämmelser i de bindande rättsakter som behandlats ovan kan, om de uppfyller förutsättningarna härför, ha direkt effekt. Bestämmelser i ett direktiv som t.ex. stipulerar att skatt inte skall utgå i en viss situation kan därmed åberopas direkt av de skattskyldiga, om direktivet inte implementerats i rätt tid eller om

[53] Se närmare angående direkt effekt strax nedan.

[54] Principen om direkt effekt introducerades redan år 1963 i det kända *Van Gend & Loos*-fallet, se mål 26/62 [1963] ECR 1. En utförlig genomgång av EG-domstolens praxis i denna fråga finns i Louis 1995 s. 131 ff, vartill hänvisas för det följande.

detta skett på ett felaktigt sätt.[55] Av naturliga skäl kan däremot inte bestämmelser i de icke-bindande rättsakterna ha direkt effekt.

Det är dock inte alla bindande EG-rättsliga regler som är lämpade att ha, och som därmed har givits, direkt effekt. Slutligen är det EG-domstolen som avgör om en viss regel har direkt effekt. Av domstolens avgöranden kan man utläsa att vissa krav ställs på reglernas utformning och innehåll för att de skall kunna ges direkt effekt. Sammanfattningsvis framgår av domstolens praxis att en EG-rättslig regel, för att erhålla direkt effekt, måste vara tillräckligt klar, entydig och ovillkorlig för att som sådan kunna tillämpas i en nationell domstol. Bestämmelser som är vaga och obestämda har således inte ansetts lämpliga att ge direkt effekt, eftersom det inte ur dem går att härleda några klara och entydiga rättsregler som lämpar sig för tillämpning direkt i en nationell domstol. Kravet på att regeln måste vara ovillkorlig innebär att det inte får lämnas något utrymme för medlemsstaternas eget skön vid tolkningen av bestämmelsen.

Frågan om huruvida direkt effekt föreligger eller inte måste bedömas för varje enskild regel för sig. Alla bestämmelser i t.ex. ett direktiv behöver således inte tilläggas direkt effekt, utan det är fullt möjligt att endast vissa av direktivets bestämmelser uppfyller kraven för detta.

Domstolen har också på andra vägar sökt effektivisera genomförandet av EG-rätten på det nationella planet. I några fall har domstolen slagit fast att nationella domstolar och myndigheter är skyldiga att *tolka nationell rätt i ljuset av EG-rätten*.[56] Detta innebär att även om ett medlemsland underlåtit att införliva ett direktiv, och även om direktivet inte kan tilläggas direkt effekt, är domstolar och myndigheter i medlemslandet skyldiga att tolka nationell rätt med hänsynstagande till bestämmelserna i direktivet. Slutligen kan en medlemsstat som försummat att införliva ett direktiv i sin nationella lagstiftning under vissa förutsättningar bli *skadeståndsskyldig* gentemot enskilda som lidit skada p.g.a. det uteblivna införlivandet.[57]

[55] Se mål 41/74 *Van Duyn* [1974] ECR 1337, mål 148/78 *Ratti* [1979] ECR 1629 och mål 158/80 *Rewe* [1981] ECR 1805.

[56] Se t.ex. mål 14/83 *Von Colson* [1984] ECR 1891 och mål C-106/89 *Marleasing* [1990] ECR I-4135. Se även Nielsen 1994 s. 7 ff.

[57] För att skadestånd skall utgå måste tre villkor vara uppfyllda. För det första måste det resultat som föreskrivs i direktivet innebära att enskilda förlänas rättigheter. För det andra måste innehållet i dessa rättigheter kunna utläsas direkt i direktivets bestämmelser. För det tredje måste det föreligga kausalitet mellan det underlåtna införlivandet och den skada den enskilde lidit. Se mål C-6/90 och C-9/90 *Francovich* [1991] ECR I-5357. Fallet kommenteras av Wiklund i JT 1991–92 s. 502 ff.

2.4.8 Konventioner

Som redan nämnts utgör konventioner slutna mellan medlemsstaterna inte en del av EG-rätten. De är i stället i princip vanliga folkrättsliga avtal som tillkommit genom förhandlingar mellan EG:s medlemsstater utanför den EG-rättsliga beslutsprocessen. Ibland används dock den folkrättsliga konventionen som ett medel i EG-samarbetet. Den får då i realiteten ett nära samband med EG-rätten. I dessa fall har EG:s institutioner, och då särskilt kommissionen, ett inte obetydligt inflytande över konventionens tillkomst.

Konventionsformens användning i EG-samarbetet sanktioneras i artikel 220 i Romfördraget. I artikeln anges att medlemsstaterna, i den utsträckning det är nödvändigt, skall inleda förhandlingar om slutande av konventioner angående vissa angivna frågor. En fråga som särskilt nämns i artikeln är avskaffandet av dubbelbeskattning inom gemenskapen. Under hänvisning till denna artikel antog EG:s medlemsländer år 1990 en multilateral konvention angående skiljedom i internprissättningstvister.[58] Konventionen bygger på ett tidigare direktivförslag från kommissionen.[59] Anledningen till att medlemsländerna valde att anta en konvention i stället för det föreslagna direktivet var förmodligen att de därigenom ansåg sig uppge ett mindre mått av sin nationella skattesuveränitet.[60] En konvention omfattas ju nämligen inte av de EG-rättsliga rättsprinciperna utan endast av allmänna folkrättsliga regler.[61] EG-domstolen saknar t.ex. domsrätt när det gäller upprätthållande och tolkning

[58] Konvention 90/436/EEC. För att träda i kraft måste konventionen ratificeras av samtliga medlemsstater. Denna ratificeringsprocess var inte fullbordad förrän i slutet av år 1994, och konventionen trädde därför i kraft först den 1 januari 1995. Se Kerfs, EC Update 1994 s. 41. För att även de nya medlemsstaterna Sverige, Finland och Österrike skall omfattas av konventionen krävs särskilda ratificeringsbeslut från dessa länder, se artikel 4(2) i Act of accession (94/C 241/08). En överenskommelse om att de nya medlemsstaterna skall ansluta sig till skiljedomskonventionen undertecknades den 21 december 1995, se Tax News Service 1996 nr 7 s. 66. Denna överenskommelse skall nu ratificeras i respektive medlemsstat, och den träder i kraft tre månader efter det att ratificeringsproceduren är avslutad.

[59] COM (76) 611 final.

[60] Hinnekens i EC Tax Review 1992 s. 82 f och Farmer och Lyal 1994 s. 301 f och 307 f. Det har ifrågasatts om medlemsstaterna hade rätt att välja konventionsformen när det redan fanns ett direktivförslag från kommissionen i frågan. Se Ter Kuile i Intertax 1991 s. 508 f.

[61] Louis 1995 s. 117.

av konventionens bestämmelser.[62] Konventionsbestämmelserna kan vidare inte med stöd av EG-domstolens praxis tilläggas direkt effekt.[63]

2.5 Sammanfattning

Samarbetet inom EG är en del av den vidare samverkan som äger rum inom EU. Den övergripande målsättningen för EG-samarbetet är att skapa förutsättningar för ekonomisk utveckling och tillväxt, vilket i förlängningen skall leda till en höjning av levnadsstandarden i medlemsländerna. Detta skall ske bl.a. genom upprättandet av en gemensam marknad, där hindren för rörligheten för varor, tjänster, personer och kapital skall vara avskaffade. Den fria rörligheten för kapital var till en början föremål för en hel del inskränkningar, men numera är alla direkta hinder för kapitalrörelserna, i form av valutaregleringar etc., förbjudna inom EG.

EG-samarbetet har överstatlig karaktär och medlemsstaterna har inom ramen för samarbetet överlåtit beslutanderätt till gemenskapen. Inom EG finns också en särskild rättsordning, EG-rätten, vilken är bindande för medlemsstaterna och deras medborgare. EG-rätten kan indelas i primär och sekundär rätt. Den primära EG-rätten består av själva fördragen, medan den sekundära EG-rätten är tillskapad genom beslut av institutionerna. De fem centrala rättsakterna inom den sekundära EG-rätten är förordningar, direktiv, beslut, rekommendationer och yttranden. För att utfärda bindande rättsakter på skatteområdet krävs enhällighet i rådet.

Förordningar har allmän giltighet, och är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i medlemsstaterna. Det är den rättsakt som mest liknar vanlig nationell lagstiftning. Förordningar kan dock inte, annat än möjligen helt undantagsvis, användas för att harmonisera medlemsländernas skattelagstiftning. Det centrala harmoniseringsverktyget är i stället direktivet, vilket är bindande endast med avseende på de resultat som skall uppnås. I direktivet anges vissa målsättningar eller resultat som medlemsländerna är skyldiga att förverkliga inom en viss angiven tid.

[62] En konvention kan i och för sig innehålla särskilda klausuler som ger EG-domstolen domsrätt när det t.ex. gäller tolkningen av konventionens bestämmelser. En sådan klausul finns exempelvis i "the Brussels Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters", vilken också baseras på artikel 220. Farmer och Lyal 1994 s. 302.

[63] Enligt vissa staters *interna rätt* blir konventioner i och för sig omedelbart en del av den nationella rätten, och behöver inte transformeras till nationell rätt för att kunna tillämpas av landets domstolar. Se Vogel i FT 1992 s. 345 ff. I dessa stater har konventionsbestämmelser således en verkan som kan liknas vid EG-rättens direkta effekt.

Varje medlemsland får sedan självt bestämma på vilket sätt målen skall realiseras. De viktigaste gemensamma bestämmelserna angående den direkta beskattningen inom EG har formen av direktiv.

En icke bindande rättsakt som på senare tid börjat användas i skatteharmoniseringsarbetet är rekommendationen. Genom en rekommendation kan den utfärdande institutionen, utan att rättsligt binda adressaterna, anbefalla ett visst handlingssätt etc.

I Romfördraget samt i EG-domstolens praxis finns vissa bestämmelser och principer som skall åstadkomma ett effektivt genomförande av EG-rätten i medlemsstaterna. Av särskild betydelse är principerna om EG-rättens företräde framför nationell rätt och om EG-rättens direkta effekt. Principen om EG-rättens företräde framför nationell rätt innebär att nationell rätt som strider mot någon del av EG-rätten skall sättas åt sidan till förmån för den gemenskapliga regleringen. Att en EG-rättslig regel har direkt effekt innebär att den, utan formell transformering eller liknande till nationell rätt, är omedelbart tillämplig för enskilda personer i medlemsländerna.

Slutligen finns vid sidan av den egentliga EG-rätten också vissa överenskommelser och beslut som tillkommit utan formell medverkan av institutionerna, men som ändå i realiteten har ett nära samband med den EG-rättsliga regleringen. Av särskild betydelse på skatteområdet är konventioner, vilka kan användas, och har använts, som ett alternativ till en reglering inom ramen för den egentliga EG-rätten.

3 Beskrivning av olika bolagsskattesystem

3.1 Inledning

För att kunna tillgodogöra sig den diskussion om bolagsskattesystemens behandling av aktieägande över gränserna som kommer att föras i avhandlingen, krävs vissa grundläggande kunskaper om hur de olika bolagsskattesystemen är konstruerade. Avsikten är att detta kapitel skall förmedla dessa kunskaper. I kapitlet kommer jag att beskriva några olika system för att beskatta bolagsvinster hos bolaget och aktieägarna, samt peka på vissa av de problem som uppkommer vid tillämpningen av systemen. Syftet är endast att ge en rent teknisk beskrivning av hur de olika systemen fungerar. Jag kommer däremot inte att diskutera vilka motiv som finns för att välja det ena eller andra systemet, eller vilka ekonomiska konsekvenser som följer av de olika systemen.[1]

Beskrivningarna utgår från hur systemen tillämpas i rent nationella förhållanden. De särskilda frågor och problem som uppkommer när aktiebolag eller aktieägare befinner sig utomlands uppmärksammas således inte på detta stadium. Därmed tas inte heller källskatternas roll upp här. Det skall vidare poängteras att det är de renodlade systemen som beskrivs. I verkligheten finns många nationella särdrag och variationer som inte kan uppmärksammas här. T.ex. förekommer att ett och samma land har inslag av mer än ett av de beskrivna systemen i sin lagstiftning.

Teoretiskt sett kan två motpoler för utformningen av beskattningen av bolagsvinster urskiljas. Den ena ytterligheten är full ekonomisk dubbelbeskattning, dvs. ett system där bolaget och aktieägarna beskattas helt oberoende av varandra. Den andra ytterligheten är full integration, dvs. ett system där hela bolagsvinsten i beskattningshänseende hänförs till aktieägarna, och beskattas hos dem.[2] Medan det förstnämnda systemet

[1] Se kapitel 1.2 ovan.

[2] Se angående detta system McLure 1979 s. 2 ff och Stützel i European Taxation 1970 s. I/142 ff.

förekommer i en del länder, bl.a. Sverige, finns mig veterligen inget land som tillämpar det sistnämnda systemet. Att genomföra en full integration vid beskattningen av aktiebolagsinkomster skulle också vara mycket svårt rent praktiskt, eftersom detta system innebär att både kvarhållna och utdelade vinstmedel i beskattningshänseende uppdelas på de enskilda aktieägarna. Det är således samma modell som används för att beskatta inkomster från handelsbolag i Sverige.

För de i praktiken förekommande system som ger lättnad i eller helt undanröjer den ekonomiska dubbelbeskattningen gäller därmed att detta endast sker för de *utdelade vinstmedlen*.[3] Det är endast dessa system som, jämte det klassiska systemet med full ekonomisk dubbelbeskattning, kommer att behandlas i det följande. Framställningen begränsas vidare på så sätt att endast de system som finns representerade i något av de länder som ingår i länderundersökningen, eller som av annan anledning har särskild betydelse för diskussionen längre fram i avhandlingen, omfattas.

Som utgångspunkt för framställningen i kapitlet beskrivs först det klassiska systemet med full ekonomisk dubbelbeskattning i avsnitt 3.2. Därefter behandlas i tur och ordning några olika system som ger en lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå (avsnitt 3.3) respektive på aktieägarnivå (avsnitt 3.4). I avsnitt 3.5 tar jag sedan på ett allmänt plan upp vissa av de tekniska problem som är förknippade med en lättnad i dubbelbeskattningen. Detta hoppas jag skall underlätta förståelsen av de ibland ganska komplicerade regler som omgärdar de lättnader i dubbelbeskattningen som har införts i de olika länder som ingår i avhandlingens länderundersökning. Kapitlet avslutas med en sammanfattning i avsnitt 3.6.

3.2 Klassisk dubbelbeskattning

Den klassiska dubbelbeskattningen innebär att bolagets vinst beskattas i två, av varandra oberoende, led. Först beskattas bolagsvinsten hos aktiebolaget. Därefter beläggs eventuella utdelningar med inkomstskatt hos aktieägarna. Bolagsskatten är som regel proportionell, medan inkomstskatten för aktieägare som är fysiska personer vanligtvis är progressiv. Ett enkelt exempel kan illustrera hur det klassiska systemet fungerar. Bolagsskattesatsen antas vara 30% och aktieägarens marginalskattesats

[3] Ett undantag är de norska s.k. RISK-reglerna. Se angående dessa Gjems-Onstad 1994.

50%. Vidare antas att hela bolagsvinsten efter skatt delas ut till aktieägarna.[4]

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före skatt	100
Bolagsskatt (30%)	–30
Vinst efter skatt att dela ut	70
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	70
Inkomstskatt (50%)	–35
Utdelning efter skatt	35
Total skatt	65 (30+35)

Traditionellt har förutsatts att utdelningar inom det klassiska systemet alltid beskattas tillsammans med aktieägarens övriga inkomster, vilket ju i regel innebär att en progressiv skatteskala tillämpas.[5] I denna avhandling betraktas emellertid även ett system där kapitalinkomster, däribland utdelningar, beskattas proportionellt och separerat från löne- och andra förvärvsinkomster som ett klassiskt dubbelbeskattningssystem, om övriga villkor för detta är uppfyllda. En övergång från ett syntetiskt till ett mer cedulärt inkomstskattesystem kan nämligen i sig inte anses innebära att den ekonomiska dubbelbeskattningen lindras, så länge utdelningsinkomster inte särbehandlas jämfört med andra kapitalinkomster.[6] Den separata kapitalinkomstbeskattningen har ju då inte funktionen att kompensera för att utdelningarna träffats av bolagsskatt i ett tidigare led, utan är motiverad utifrån andra grunder. Även inom ramen för en separat kapitalinkomstbeskattning, där utdelningar och räntor beskattas lika på ägarnivå, kvarstår vidare den relativt sett hårdare beskattningen av avkastningen av det egna kapitalet som följer av att räntor men inte utdelningar är avdragsgilla på bolagsnivå.

Däremot bör ett system där just utdelningar beskattas lägre än andra inkomster inte längre betraktas som ett klassiskt system, utan som ett system där en lättnad ges i den ekonomiska dubbelbeskattningen (se närmare avsnitt 3.4.2 nedan).

[4] Det skall understrykas att detta och följande exempel i kapitlet endast är avsedda att illustrera hur de olika systemen fungerar. Premisserna i respektive exempel är valda med hänsyn till det system som skall beskrivas, och de varierar därför något mellan de olika exemplen.

[5] Se t.ex. van den Tempelrapporten 1970 s. 7.

[6] Se angående syntetisk respektive cedulär inkomstbeskattning Gunnarsson 1995 s. 161 ff.

3.3 Lättnad på bolagsnivå

Gemensamt för de bolagsskattesystem som ger en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå är att utdelad vinst beskattas lindrigare än kvarhållen vinst hos bolaget. Lättnaden kan i princip ges på två olika sätt, antingen genom att en lägre skattesats tillämpas för utdelad än för kvarhållen vinst eller genom att bolaget helt eller delvis medges avdrag för lämnade utdelningar. Ekonomiskt sett är det ingen skillnad mellan dessa två metoder, utan de ger samma ekonomiska slutresultat. I tekniskt avseende finns dock givetvis en del olikheter, framför allt när det gäller själva skatteberäkningen.

3.3.1 Skilda skattesatser

En väg att lindra den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå är att tillämpa en lägre skattesats för utdelad än för kvarhållen vinst hos bolaget. Aktieägarna beskattas sedan för de mottagna utdelningarna på vanligt sätt, utan några särskilda reduktioner. I engelskspråkig litteratur benämns denna metod att ge lindring i dubbelbeskattningen vanligen "split-rate system" eller "double-rate system". Tänkbara svenska beteckningar är t.ex. "två-sats system" eller "system med skilda skattesatser". Jag har valt att använda den sistnämnda beteckningen, bl.a. eftersom den förekommer i senare officiella utredningssammanhang.[7]

Graden av lättnad i dubbelbeskattningen är avhängig av hur stor skillnaden är mellan de två bolagsskattesatserna. En nollskattesats på utdelad vinst, dvs. utdelad vinst undantas helt från beskattning hos bolaget, innebär att dubbelbeskattningen är helt undanröjd. Följande exempel visar hur systemet fungerar. Bolagsskattesatserna antas vara 40% för kvarhållen vinst och 20% för utdelad vinst. Aktieägarens marginalskattesats antas vara 50%. Slutligen antas att hälften av bolagsvinsten före skatt skall användas för utdelning till aktieägarna.

[7] Se SOU 1993:29 s. 44.

Bolagsnivå			
Bolagsvinst före skatt		100	
* för utdelning	50		
* för kvarhållande			50
Bolagsskatt (20/40%)	–10		–20
Vinst efter skatt	40 (utdelas)		30 (kvarhålls)
Aktieägarnivå			
Mottagen utdelning	40		
Inkomstskatt (50%)	–20		
Utdelning efter skatt	20		
Total skatt	50 (10+20 i bolagsskatt, 20 i inkomstskatt)		

Exemplet bygger på det sätt systemet med skilda skattesatser tillämpas på i Tyskland.[8] Som framgår av exemplet får den reducerade skattesatsen användas både för den del av vinsten som faktiskt delas ut till aktieägarna och för den del av vinsten som går åt till att betala bolagsskatten på de utdelade vinstmedlen. Den lägre skattesatsen tillämpas således på hela den bruttovinst före bolagsskatt som ställs till förfogande för utdelning.

Alternativt kan man tänka sig att den reducerade skattesatsen endast får tillämpas på själva utdelningen, dvs. i exemplet ovan endast på 40, medan hela den resterande delen av vinsten beskattas med den högre skattesatsen. Så fungerade t.ex. det tyska systemet före år 1977.[9] Den lägre skattesatsen får enligt detta alternativ bara användas för den nettovinst efter bolagsskatt som rent faktiskt kommer aktieägarna tillgodo, vilket betyder att ett bolag som delar ut alla tillgängliga löpande vinstmedel ändå delvis kommer att bli beskattat med den högre skattesatsen, nämligen för den del av vinsten som behålls i bolaget för att täcka skatten. Den effektiva skattesatsen för utdelad vinst blir därmed i realiteten högre än den nominellt angivna. Detta fenomen har benämnts som systemets "skuggeffekt".[10] Om bolagsskattesatsen på utdelad vinst är noll, dvs. om dubbelbeskattningen är helt undanröjd, uppkommer givetvis ingen "skuggeffekt" eftersom ingen del av vinsten då behöver användas för att betala skatt på de utdelade vinstmedlen.

[8] Se närmare kapitel 10.2 nedan.
[9] Ault 1984 s. 22.
[10] Ault 1984 s. 18 f.

3.3.2 Avdrag för aktieutdelningar

Det andra huvudalternativet för att åstadkomma en lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå är att medge bolaget avdrag för lämnade utdelningar, varefter utdelningarna beskattas hos aktieägarna på vanligt sätt. Utdelningsavdraget kan vara helt eller partiellt. Ett fullständigt avdrag för alla utdelningar innebär att dubbelbeskattningen undanröjs helt. Följande exempel illustrerar hur systemet fungerar. Bolagsskattesatsen antas vara 40%, och aktieägarens marginalskattesats 50%. Vidare antas att bolaget får dra av hälften av de lämnade utdelningarna. Slutligen antas att halva bolagsvinsten före skatt delas ut till aktieägarna.

Bolagsnivå		
Bolagsvinst före skatt	100	
Utdelning	50	
Avdragsgill utdelning	25	
Beskattningsbar bolagsvinst	75	
Bolagsskatt (40%)	30	
Vinst efter skatt	70	(50 utdelas och 20 kvarhålls)
Aktieägarnivå		
Mottagen utdelning	50	
Inkomstskatt (50%)	–25	
Utdelning efter skatt	25	
Total skatt	55	(30+25)

Begränsningen av avdragsrätten till att avse endast delar av de lämnade utdelningarna kan utformas på olika sätt. Det kan ske som i exemplet ovan, där en kvotdel av de lämnade utdelningarna är avdragsgill. En annan möjlighet är att relatera avdragsrätten till aktiekapitalets storlek, och låta utdelningar upp till en viss procent av aktiekapitalet vara avdragsgilla. Den senare modellen kan användas om syftet är att enkelbeskatta den del av utdelningarna som kan anses vara aktieägarnas "ränta" på insatt kapital, och att dubbelbeskatta överskjutande utdelningsbelopp. Avdragsrätten kan vidare begränsas till att endast avse utdelningar på nyemitterat kapital, såsom tidigare skedde i Sverige (det s.k. Annell-avdraget).

3.4 Lättnad på aktieägarnivå

En lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på aktieägarnivå kan ta sig många olika former. En metod som förekommer i många länder är

att aktieägaren får avräkna hela eller delar av den bolagsskatt som erlagts för den utdelade vinsten från sin inkomstskatt på utdelningen. Metoden har sedan länge tillämpats i Frankrike och kallas där "avoir fiscal". Den engelska benämningen är "imputation system". I denna avhandling kommer termen "skatteavräkningssystem" att användas för att beteckna denna metod.

En lättnad på aktieägarnivå kan också utformas på så sätt att utdelningar helt eller delvis undantas från beskattning hos aktieägarna. Detta kan ske på flera olika sätt. Utdelningarna kan t.ex. beskattas med en lägre skattesats än andra inkomster, eller också kan hela eller delar av de mottagna utdelningsbeloppen helt undantas från beskattning. Andra möjligheter är att aktieägarna får göra särskilda avdrag som relateras till aktiernas värde eller liknande, eller att skatten på utdelningarna reduceras genom en särskild skattereduktion. Gemensamt för alla dessa metoder är att utdelningsbeskattningen är helt frikopplad från bolagsbeskattningen, och att den lättnad i beskattningen som ges på aktieägarnivå därmed inte är direkt relaterad till den skatt som betalats på bolagsnivå. Dessa system brukar därför ibland kallas för "modified classical systems". Andra vanliga beteckningar är "schedular systems" och "shareholder relief systems". I denna avhandling har jag valt att använda termen "reducerad utdelningsbeskattning" som samlingsbenämning för denna typ av system.

I det följande behandlas först skatteavräkningssystemet. Därefter beskrivs några olika sätt att utforma en reducerad utdelningsbeskattning.

3.4.1 Skatteavräkningssystem

Som redan nämnts innebär skatteavräkningssystemet att aktieägaren från sin inkomstskatt på utdelningen får avräkna hela eller delar av den bolagsskatt som erlagts för den utdelade vinsten. Om hela bolagsskatten får avräknas är dubbelbeskattningen helt undanröjd. Den avräkningsbara bolagsskatten kan jämföras med en slags preliminär utdelningsskatt som får räknas av när den slutliga skatten bestäms. För att ge ett korrekt resultat, måste aktieägaren som inkomst vid skatteberäkningen därför ta upp både själva utdelningsbeloppet och den bolagsskatt som skall få avräknas. Denna teknik brukar benämnas "grossing up", och den gör att skatteavräkningssystemet ibland upplevs som svårt att förstå av den oinvigde. "Grossing up"-tekniken är dock egentligen inte konstigare än att den som erhåller löneinkomster som preliminärbeskattats inte endast redovisar den faktiskt mottagna nettoinkomsten i deklarationen, utan tar upp hela bruttoinkomsten inklusive erlagd preliminärskatt.

I följande exempel på ett skatteavräkningssystem antas att bolags-

skattesatsen är 40%, och att aktieägarens marginalskattesats är 50%. Vidare antas att aktieägarna får avräkning för hälften av den bolagsskatt som belöper på utdelningarna. Slutligen antas att hela bolagsvinsten efter skatt delas ut till aktieägarna.

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före skatt	100
Bolagsskatt (40%)	–40
Vinst efter skatt att dela ut	60
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	60
Uppräkning (½ bolagsskatten)	+20
Skattepliktig intäkt	80
Inkomstskatt (50%)	40
Avräkningsbar bolagsskatt	–20
Skatt att betala	20
Utdelning efter skatt	40 (60–20)
Total skatt	60 (40+20)

I ovanstående exempel var aktieägarens marginalskattesats högre än bolagsskattesatsen. Dessutom fick endast halva bolagsskatten avräknas. Slutresultatet blev därför att skatt de facto även kom att tas ut på aktieägarnivå. Om förutsättningarna ändras något, kan resultatet dock lika gärna bli att den avräkningsbara bolagsskatten överstiger den skatt aktieägaren skall erlägga för utdelningen. Aktieägaren kan då få kvitta resterande del mot skatten på andra inkomster, eller erhålla en nettoåterbetalning av den överskjutande bolagsskatten. Man kan emellertid också tänka sig att rätten till avräkning begränsas till att endast gälla mot skatten på utdelningen, och att någon kvittning eller återbetalning därutöver inte medges.

3.4.2 Reducerad utdelningsbeskattning

3.4.2.1 Allmänt

Som nämnts ovan inrymmer beteckningen "reducerad utdelningsbeskattning" ett flertal olika metoder för att ge en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Gemensamt för dessa metoder är att utdelningsinkomster beskattas lindrigare än andra inkomster hos aktieägarna, men utan att lättnaden sätts i direkt relation till den skatt som erlagts av bola-

get. Utdelningsbeskattningen är således helt frikopplad från bolagsbeskattningen, vilket gör att dessa system ofta är lättare att tillämpa än t.ex. skatteavräkningssystemet. Jag skall i det följande beskriva några tänkbara varianter av en reducerad utdelningsbeskattning.

3.4.2.2 Lägre skattesats för utdelningar

Ett sätt att åstadkomma den reducerade utdelningsbeskattningen är att ha en lägre skattesats för utdelningar än för andra inkomster. Graden av lättnad i dubbelbeskattningen avgörs av hur stor skillnaden är mellan den ordinarie skattesatsen och den skattesats som tillämpas för utdelningsinkomster. Om skattesatsen för utdelningar bestäms till noll, dvs. om utdelningarna görs helt skattefria, har dubbelbeskattningen undanröjts helt.

Ett enkelt exempel kan illustrera hur systemet fungerar. Bolagsskattesatsen antas vara 40%, aktieägarens marginalskattesats för vanliga inkomster 50%, och den särskilda skattesatsen för utdelningar 25%. Vidare antas att hela bolagsvinsten efter skatt delas ut till aktieägarna.

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före skatt	100
Bolagsskatt (40%)	–40
Vinst efter skatt att dela ut	60
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	60
Skatt (25%)	–15
Utdelning efter skatt	45
Total skatt	55 (40+15)

I exemplet är skattesatsen för utdelningar proportionell. Detta är dock inte nödvändigt. Man kan också tänka sig en progressiv skattesats, men då på en lägre nivå än den som tillämpas för andra inkomster. Progressionen kan relateras till storleken på de mottagna utdelningarna, eller, något mer komplicerat, till aktieägarens totala inkomstsituation. Det är dock viktigt att understryka att den lägre skattesatsen endast skall gälla just utdelningsinkomster, och inte t.ex. kapitalinkomster i allmänhet. Som framhållits ovan kan det faktum att kapitalinkomster beskattas separerat från förvärvsinkomster med en egen skattesats, såsom är fallet t.ex. i Sverige, inte i sig anses innebära att dubbelbeskattningen lindras.[11]

[11] Se avsnitt 3.2.

3.4.2.3 Viss del av utdelningen skattefri

Ett annat sätt att lindra beskattningen av utdelningar är att undanta en viss del av utdelningen från beskattning. Skattefriheten kan gälla en viss bråkdel, t.ex. hälften, av de mottagna utdelningarna. Ett annat alternativ är att stipulera att utdelningar upp till ett visst fastställt belopp är skattefria. Graden av lättnad avgörs av hur stor del av utdelningarna som undantas. Fullständig enkelbeskattning uppnås när alla utdelningar i sin helhet är undantagna från beskattning. Ett exempel får återigen illustrera. Bolagsskattesatsen antas vara 40% och aktieägarens marginalskattesats 50%. Vidare antas att hälften av utdelningen undantas från beskattning. Bolaget antas dela ut hela bolagsvinsten efter skatt.

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före skatt	100
Bolagsskatt (40%)	–40
Vinst efter skatt att dela ut	60
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	60
Skattepliktig utdelning	30
Skatt (50%)	–15
Utdelning efter skatt	45
Total skatt	55 (40+15)

Den största reella skillnaden mellan ett system med lägre skattesats för utdelningar och ett system där en del av utdelningsbeloppet undantas från beskattning är att det senare systemet gör det lättare att upprätthålla en progressiv beskattning av utdelningsinkomster. Den del av utdelningen som är skattepliktig kan ju fortfarande beskattas tillsammans med aktieägarens övriga inkomster på vanligt sätt. Som nämndes ovan är det i och för sig möjligt att ha en progressiv skatteskala även i ett system där utdelningar beskattas till en lägre skattesats, men reglerna kan då bli relativt komplicerade.

Det skall framhållas att det endast är skattebefrielser som direkt riktas *enbart* mot utdelningsinkomster som här betraktas som lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Skattebefrielser för kapitalinkomster i allmänhet, t.ex. i form av det s.k. sparavdraget som tidigare medgavs i Sverige, ses däremot inte som en lättnad i dubbelbeskattningen.[12]

[12] Se diskussionen i avsnitt 3.2 ovan.

3.4.2.4 Skattereduktion

Den sista varianten för att åstadkomma en reducerad utdelningsbeskattning som skall tas upp här är ett system där utdelningsinkomster för med sig rätt till någon form av skattereduktion. Skattereduktionen kan medges t.ex. med en viss procent av utdelningsbeloppet, eller med en viss procent av aktiernas nominella belopp. Ett exempel skall ges på det förstnämnda alternativet. Bolagsskattesatsen antas vara 40% och aktieägarens marginalskattesats 50%. Vidare antas att skattereduktion medges med 25% av utdelningsbeloppet. Hela bolagsvinsten efter skatt antas utdelad till aktieägarna.

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före skatt	100
Bolagsskatt (40%)	–40
Vinst efter skatt att dela ut	60
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	60
Inkomstskatt (50%)	30
Skattereduktion (25% av 60)	–15
Skatt att betala	15
Utdelning efter skatt	45
Total skatt	55 (40+15)

Även den avräkning av bolagsskatt som sker inom skatteavräkningssystemet är för övrigt en form av skattereduktion. Anledningen till att man bör särskilja skatteavräkningssystemet från andra system där skattereduktion ges, är att skatteavräkningssystemet innebär en reell integration av bolags- och aktieägarbeskattningen, eftersom reduktionen är direkt relaterad till den bolagsskatt som betalats. I de andra skattereduktionssystemen finns inte denna koppling till bolagsskatten, utan reduktionen baseras på någon annan faktor.

3.5 Tekniska problem vid lättnader i dubbelbeskattningen

Att införa en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen för med sig en del tekniska problem, varav några av de viktigaste kort skall beröras här. En första fråga som måste lösas är hur denna lättnad skall kombineras med eventuella andra åtgärder som införts för att undvika en beskatt-

ning av bolagens vinster i flera led. Det rör sig då framför allt om hur utdelningar mellan bolag skall behandlas.[13]

För att undvika kedjebeskattning är utdelningar mellan bolag i regel skattefria hos det mottagande bolaget. Detta ställer till problem framför allt i de system som medger lättnader i dubbelbeskattningen på bolagsnivå. Avsikten är nämligen i regel att lättnaden i beskattningen skall inträda först när vinstmedlen lämnar bolagssektorn. Ett sätt att lösa problemet är att föreskriva att lättnaden i beskattningen inte skall gälla för utdelningar till andra bolag, utan endast för utdelningar till mottagare utanför bolagssektorn. En annan lösning är att i stället ta ut en tilläggsskatt av det bolag som mottar utdelningen. Den sistnämnda lösningen har framför allt tillämpats inom systemet med skilda skattesatser. Tilläggsskatten, vilken skall motsvara skillnaden mellan skattesatserna för kvarhållen och utdelad vinst, kan sedan återbetalas när bolaget vidareutdelar vinstmedlen. Härigenom åstadkoms att vinstmedlen beskattas med den högre skattesatsen så länge de hålls kvar på bolagsnivå, medan den lägre skattesatsen slår igenom först när de lämnar bolagssfären. Man kan också tänka sig att tilläggsskatten tas ut först om det visar sig att det mottagande bolaget inte vidareutdelar vinstmedlen inom en viss angiven tidsperiod.

När lättnaden i dubbelbeskattningen är förlagd till ägarnivå, är frågan om hur utdelningar mellan bolag skall behandlas däremot ett mindre problem. Eftersom lättnaden i beskattningen inträder först när utdelningarna når de enskilda aktieägarna, finns inga principiella hinder mot att låta utdelningar till eventuella mellanliggande bolag vara skattefria. Det största problemet i de system där lättnaden är förlagd till ägarnivå är i stället hur utdelningar av låg- och obeskattade vinstmedel skall hanteras.[14] Om den utdelade vinsten inte beskattats på bolagsnivå, anses det nämligen i regel vara omotiverat att medge lättnad i beskattningen på ägarnivå. Om lättnad ges i denna situation, kommer de beskattningsundantag som finns på bolagsnivå att föras vidare till aktieägarnivå, något som i regel inte anses önskvärt.

En väg att förhindra att utdelningar av låg- och obeskattade vinstmedel helt eller nästan helt undgår beskattning är givetvis att föreskriva att sådana utdelningar skall beskattas fullt ut på aktieägarnivå, och inte omfattas av den lättnad i beskattningen som normalt medges där. Nackdelen med sådana bestämmelser är dock att aktieägarna då kan komma att motta två olika typer av utdelningar från ett och samma bolag, dels sådan utdelning som omfattas av lättnaden i beskattningen, dels sådan

[13] Se för det följande McLure 1979 s. 173 ff och Ault 1984 s. 13 f och 19.
[14] Se angående denna fråga McLure 1979 s. 92 ff och Ault 1984 s. 10 ff.

som inte gör det. I synnerhet inom skatteavräkningssystemet har detta ofta ansetts vara alltför krångligt att hantera. I många av de länder som tillämpar skatteavräkningssystemet påverkas därför inte aktieägarnas rätt till avräkning av hur vinsten beskattats i bolaget, utan avräkningsbeloppet beräknas alltid som om full bolagsskatt utgått på hela utdelningen. Problemet löses i stället genom att en kompletteringsskatt tas ut av bolaget när detta lämnar utdelningen. Tekniken för att ta ut kompletteringsskatten varierar ganska mycket mellan länderna, men syftet är alltid att säkerställa att aktieägarens rätt till avräkning motsvaras av en skatt på bolagsnivå. Kompletteringsskatten förutsätter ofta att det finns rangordningsregler som avgör från vilka delar av bolagsvinsten utdelningarna i första hand skall anses härröra.

Existensen av beskattningsundantag vid bolagsbeskattningen kan för övrigt förorsaka vissa problem även inom de system där lättnaden i dubbelbeskattningen är förlagd till bolagsnivå.[15] Detta gäller särskilt i ett avdragssystem. Om avdrag medges även för utdelningar som härrör från låg- eller obeskattade vinstmedel, kan detta nämligen ses som en slags "dubbel förmån", vilken t.o.m. kan leda till att det skattemässiga resultatet blir negativt. Problemet finns även inom systemet med skilda skattesatser, men blir där inte lika uttalat eftersom den reducerade skattesatsen i sig inte kan nedbringa resultatet under noll. Om det anses att rätten att åtnjuta en lättnad i dubbelbeskattningen bör inskränkas i dessa fall, krävs särskilda spärr- och rangordningsregler för att avgöra i vilken ordning olika typer av vinstmedel skall anses ianspråktagna för utdelning.

Ett generellt problem i alla de system som medger lättnader i dubbelbeskattningen är vidare hur utdelningar till helt skattebefriade subjekt som stiftelser etc. skall behandlas.[16] Frågan är om de skattefria subjekten s.a.s. skall få behålla sin relativa fördel framför skattepliktiga subjekt genom att också komma i åtnjutande av lättnaden. Om lättnaden i dubbelbeskattningen i första hand ses som ett sätt att likställa beskattningen av eget och främmande kapital,[17] kan det anses vara logiskt att lättnaden skall gälla även för utdelningar till allmänt skattebefriade subjekt. Lättnaden motsvaras ju då av bolagets avdragsrätt för räntor, och när det gäller allmänt skattebefriade subjekt beskattas dessa inte för vare sig mottagna räntor eller utdelningar.

Anser man att även skattebefriade subjekt skall få del av lättnaden i dubbelbeskattningen, skall lättnader på bolagsnivå i form av utdelningsavdrag eller reducerad skattesats tillämpas också på utdelningar till

[15] Ault 1984 s. 17 f.
[16] McLure 1979 s. 169 ff.
[17] SOU 1993:29 s. 65.

skattebefriade mottagare. När det gäller lättnader på ägarnivå, kan motsvarande resultat endast åstadkommas genom att lättnaden omvandlas till en regelrätt utbetalning till de skattebefriade subjekten.

En annan fråga att ta ställning till är om lättnaden skall reserveras endast för utdelning av innevarande års vinstmedel, eller om också utdelning av tidigare års vinster skall omfattas.[18] När det gäller lättnader på bolagsnivå, är ingen av dessa lösningar fri från komplikationer. I det förstnämnda fallet måste särskilda bestämmelser införas för hur maximal kvalificerande utdelning skall bestämmas. Dessa bestämmelser måste också paras med rangordningsregler som avgör från vilka inkomster en utdelning i första hand skall anses härröra om bolaget har både nya och gamla vinstmedel. I det senare fallet måste man i varje fall inom ett system med skilda skattesatser finna lösningar för hur de tidigare årens taxeringar skall justeras, eftersom de tidigare årens vinster då redan är beskattade med den högre skattesatsen. Även inom avdragssystemet kan det emellertid bli komplikationer om utdelningarna av sparade vinstmedel överstiger den löpande årsvinsten. Ett fullständigt utdelningsavdrag leder då till förlust, och det krävs därför särskilda överväganden om hur denna förlust skall behandlas.

När lättnaden är förlagd till ägarnivå är det enklare rent tekniskt att låta lättnaden omfatta även utdelningar av sparade vinstmedel. De sparade vinstmedlen har ju nämligen beskattats på exakt samma sätt som de löpande vinstmedlen hos bolaget. Av bl.a. administrativa skäl kan det dock ändå finnas en tidsgräns bakåt i tiden för hur gamla vinstmedlen får vara för att fortfarande omfattas av lättnaden i beskattningen när de delas ut.

Slutligen måste också avgöras om lättnaden i beskattningen endast skall gälla reguljära utdelningar som beslutats på bolagsstämma eller motsvarande, eller om också olika former av s.k. förtäckt utdelning skall omfattas.[19] Även här kan rangordningsregler vara nödvändiga.

3.6 Sammanfattning

Teoretiskt sett kan två motpoler för utformningen av beskattningen av bolagsvinster urskiljas, nämligen full ekonomisk dubbelbeskattning respektive full integration. Ett klassiskt system med full ekonomisk dubbelbeskattning innebär att bolagets vinst beskattas i två, av varandra oberoende, led. Först beskattas bolagsvinsten hos aktiebolaget, och därefter

[18] van den Tempelrapporten 1970 s. 22.
[19] Ault 1984 s. 17.

beläggs eventuella utdelningar med inkomstskatt hos aktieägarna. Full integration innebär att hela bolagsvinsten i beskattningshänseende hänförs till aktieägarna, och beskattas hos dem. Medan det klassiska systemet förekommer i en del länder, finns mig veterligen inget land som tillämpar full integration i beskattningen av aktiebolagsvinster. De lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen som förekommer i praktiken är i stället begränsade till att avse beskattningen av den del av vinsten som delas ut.

Lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen av utdelade vinstmedel kan förläggas till bolagsnivå eller till aktieägarnivå. En lättnad på bolagsnivå kan ha formen av att skilda skattesatser tillämpas för kvarhållna och utdelade vinstmedel. Alternativt kan bolaget medges avdrag för hela eller delar av de utdelningar som lämnas.

En lättnad på ägarnivå kan i princip utformas antingen som ett skatteavräkningssystem, eller som en reducerad beskattning av utdelningar. Skatteavräkningssystemet innebär att aktieägaren får avräkna hela eller delar av den bolagsskatt som belastat den utdelade vinsten från sin inkomstskatt på utdelningen. I ett system med reducerad utdelningsbeskattning beskattas utdelningsinkomster lindrigare än andra inkomster hos aktieägaren, men utan att lättnaden sätts i direkt relation till den skatt som erlagts av bolaget. Lättnaden i beskattningen kan t.ex. ha formen av att en lägre skattesats tillämpas för utdelningar än för andra inkomster, att aktieägaren får undanta hela eller delar av utdelningarna från beskattning eller att utdelningarna för med sig rätt till någon form av skattereduktion.

Tekniska problem som måste lösas när en lättnad medges i den ekonomiska dubbelbeskattningen är t.ex. hur utdelningar mellan bolag och utdelningar till skattebefriade subjekt skall behandlas, samt hur det skall förhindras att beskattningsundantag som medges på bolagsnivå förs vidare till ägarnivå. Andra frågor som kräver ställningstaganden är om utdelningar av tidigare års vinstmedel och förtäckta utdelningar skall omfattas av lättnaden i beskattningen.

4 Principiella utgångspunkter för beskattningen av gränsöverskridande aktieinvesteringar

4.1 Inledning

Som nämndes redan i inledningen till avhandlingen, bygger EG:s arbete med att uppnå en fri kapitalmarknad på synsättet att den fria marknaden leder till samhällsekonomiska effektivitets- och välfärdsvinster.[1] Tanken är att de ekonomiska aktörerna själva är de som bäst kan åstadkomma att produktionsfaktorerna används på det ekonomiskt mest effektiva sättet. Dessa skall därför i en beslutssituation endast styras av sin egen uppfattning om vad som är ekonomiskt rationellt, och inte påverkas av skatteeffekterna av olika alternativ. Detta ställer krav på att skattereglerna är *neutrala*, dvs. helt enkelt att de är utformade på så sätt att de i så liten utsträckning som möjligt påverkar de ekonomiska aktörernas beteende.

Neutraliteten kommer att vara den rationella utgångspunkten för hela den resterande delen av avhandlingens analys. När EG:s hittillsvarande harmoniseringsarbete behandlas i nästa kapitel, kommer de förslag etc. som lagts fram att utvärderas mot bakgrund av neutralitetsönskemålet. Även analysen av EG-rättens diskrimineringsförbud i kapitel 6 kommer i viss mån att relateras till önskemålet att uppnå en neutral beskattning. Vidare gäller att undersökningen av gällande rätt i avhandlingens tredje del är inriktad på att identifiera och analysera eventuella neutralitetsbrister i det rådande regelsystemet. Slutligen syftar den de lege ferenda-diskussion som förs i avhandlingens fjärde del till att föreslå konkreta åtgärder för att eliminera eller minska dessa neutralitetsbrister. För att skatteneutraliteten på detta sätt skall kunna användas som utvärderingskriterium och de lege ferenda-norm, krävs att innebörden av neutralitetskravet preciseras närmare, samt att det på ett mer principiellt plan fastställs hur beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna skall

[1] Kapitel 1.4 ovan. Se även kapitel 2.3.

utformas för att tillgodose neutralitetskravet. En stor del av det förevarande kapitlet kommer att ägnas åt detta.

Eftersom avhandlingen behandlar beskattningens betydelse för realiserandet av syftena bakom EG:s fria kapitalmarknad, är det naturligt att neutraliteten ges en central plats i avhandlingens analys. I praktiken är det dock givetvis så, att neutralitetstanken inte ensam kan få styra utformningen av skattereglerna. Det finns även andra hänsyn som måste tas, t.ex. att skattereglerna skall vara rättvisa, lättadministrerade samt leda till en rimlig fördelning av skatteintäkterna mellan EG:s medlemsländer. Några skulle säkert vilja hävda att vissa av dessa hänsyn är viktigare än neutralitetsönskemålet. Med den inriktning avhandlingen har, är det dock följdriktigt att det är just neutraliteten som ställs i förgrunden här.

Helt skall emellertid inte de andra målsättningar som kan uppställas för beskattningens utformning förbigås. I detta kapitel kommer även vissa kompletterande målsättningar för beskattningens utformning att beröras, om än mer översiktligt än neutralitetsönskemålet. Ett allmänt syfte med detta är att *påvisa* att det i praktiken även finns andra målsättningar som måste beaktas. Dessa målsättningar kommer vidare att tillmätas en viss betydelse i avhandlingens fjärde del, när beskattningens utformning de lege ferenda diskuteras. Om det å ena sidan visar sig att en neutral beskattning på ett påtagligt sätt bryter mot någon eller några andra viktiga målsättningar för beskattningens utformning, kommer nämligen då att diskuteras om och i så fall på vilket sätt neutralitetsönskemålet måste jämkas p.g.a. detta. De övriga målsättningarna kan i det avseendet sägas fungera som ett slags kontrollstationer. Om det å andra sidan visar sig att en neutral utformning av skattereglerna innebär att också andra viktiga målsättningar tillgodoses, kommer detta i stället att tas som ytterligare ett argument för att reglerna bör utformas i enlighet med de krav neutraliteten ställer. Vidare kommer de övriga målsättningarna att tilläggas en avgörande betydelse i en situation när det finns mer än ett sätt att åstadkomma den önskade neutraliteten på. Om två alternativ är likvärdiga ur neutralitetssynpunkt, är det nämligen andra faktorer som måste avgöra vilket av alternativen som bör väljas.

När de kompletterande målsättningarna för beskattningens utformning behandlas i detta kapitel, undersöks i enlighet med det ovanstående särskilt om en neutral beskattning tillgodoser eller kommer i konflikt med dessa målsättningar. På detta stadium sker dock ingen avvägning mellan å ena sidan neutralitetsmålet och å andra sidan de andra målsättningarna. En sådan avvägning eller viktning äger rum först i den konkreta de lege ferenda-diskussionen i avhandlingens fjärde del.

Detta kapitel är disponerat på följande sätt. I avsnitt 4.2 behandlas vissa allmänna frågor angående skatteneutralitet. Därefter analyseras de

två specifika neutralitetskrav som kan ställas på internationella investeringar, nämligen capital export neutrality (CEN) och capital import neutrality (CIN) i avsnitt 4.3 och 4.4. I avsnitt 4.5 diskuteras vilket av dessa neutralitetskrav som är viktigast och som därför bör prioriteras i en valsituation. Resterande del av kapitlet ägnas sedan åt de kompletterande målsättningar som också kan uppställas för utformningen av beskattningen av internationella aktieinvesteringar. Vissa allmänna principer för fördelning av skatteintäkter mellan stater behandlas i avsnitt 4.6. Avsnitt 4.7 ägnas åt frågan om rättvisa i beskattningen. Därefter uppmärksammas den särskilda frågan om skattekonkurrens mellan stater i avsnitt 4.8. Önskemålet att minimera utrymmet för skatteflykt och skattefusk diskuteras i avsnitt 4.9, varefter vissa administrativa aspekter berörs i avsnitt 4.10. Kapitlet avslutas med en sammanfattning i avsnitt 4.11.

4.2 Allmänt om skatteneutralitet

EG:s bestämmelser om fria kapitalrörelser är som nämnts ett uttryck för tanken att den fria marknaden leder till samhällsekonomiska effektivitetsvinster. För att skattereglerna inte skall motverka syftet med den fria kapitalmarknaden krävs att de är neutrala, dvs. att de i så liten utsträckning som möjligt påverkar de ekonomiska aktörernas beslut och beteende på den fria marknaden. Detta säger dock inte särskilt mycket om vilka konkreta krav neutraliteten ställer på skattereglernas utformning. För att neutralitetskravet skall få ett reellt innehåll, fordras att det definieras närmare. Syftet med detta och de följande underavsnitten är just att ge en sådan stipulativ definition av vad som i denna avhandling avses med en neutral beskattning av de internationella aktieinvesteringarna.

Det nationalekonomiska kriteriet för en neutral beskattning är i princip att beskattningen skall utformas på ett sådant sätt att de skattskyldiga agerar på samma sätt som om inga skatter fanns.[2] Detta kriterium har i svensk skattedoktrin ofta konkretiserats på så sätt att två alternativa handlingsvägar som är ekonomiskt likvärdiga före skatt också skall vara

[2] Enligt ekonomisk teori kommer i och för sig skatter som på något sätt är relaterade till de skattskyldigas ekonomiska aktiviteter *alltid* att i någon mån påverka dem i en beslutsituation. Det faktum att skatter existerar leder således enligt denna teori *i sig* till effektivitetsförluster, ofta benämnda "excess burdens" eller "deadweight losses". Teoretiskt skulle de kunna undanröjas helt om beskattningen hade form av en klumpsummeskatt, d.v.s. en skatt som utgick med samma belopp för alla. När kriterierna för en effektiv eller optimal beskattning diskuteras i ekonomisk teori, avses dock i regel hur de effektivitetsförluster som följer av ett uttag av ett visst bestämt skattebelopp kan göras så små som möjligt. Musgrave och Musgrave 1989 s. 279 f.

det efter skatt.[3] Beskattningen skall alltså förhålla sig neutral till, dvs. inte påverka, den skattskyldiges val mellan t.ex. olika företagsformer, finansieringsformer och investeringsalternativ. Detta är den betydelse av neutralitetsbegreppet som kommer att tas som utgångspunkt här.

Centralt för denna definition av skatteneutralitet är att den innefattar en *jämförelse* mellan två eller flera olika alternativ, vilka i frånvaro av skatt uppfattas som likvärdiga. När det gäller frågan om hur en neutral beskattning av internationella investeringar skall utformas, är det naturliga jämförelseobjektet givetvis beskattningen av nationella investeringar. Att beskattningen av internationella investeringar är neutral innebär därmed att den i någon mening korresponderar mot beskattningen av motsvarande nationella investeringar.

Det bör framhållas att en i ekonomisk mening neutral beskattning inte nödvändigtvis behöver vara detsamma som en likformig beskattning.[4] Neutraliteten är som nämnts en rent ekonomisk bedömningsgrund, och syftet med att göra beskattningen neutral är att minimera de samhällsekonomiska effektivitetsförluster som följer av skatternas existens. Likformigheten är däremot en rättslig bedömningsgrund, och en likformig beskattning kan t.ex. vara önskvärd för att minimera risken för skatteundandraganden. Skillnaden mellan dessa principer kan kanske tydligast illustreras när det gäller mervärdesskatten. En neutral mervärdesskatt, dvs. en mervärdesskatt som i så liten utsträckning som möjligt påverkar konsumenternas beteende, är i princip en mervärdesskatt där skattesatserna varierar mellan olika typer av varor och tjänster med hänsyn till dessas priskänslighet.[5] Skattesatsen för livsnödvändigheter som mat och bostad, där elasticiteten i efterfrågan är låg, skall därmed vara högre än för olika typer av lyxkonsumtion. Likformigheten ställer däremot givetvis kravet på en enhetlig skattesats, medan många hävdar att rättviseskäl

[3] Mutén 1959 s. 119 och 1960 s. 48, Lodin 1973 s. 29 f, Melz 1986 s. 37 f och Norberg 1991 s. 96.

[4] Se angående frågan om neutralitet contra likformighet Mutén 1960 s. 48 ff, Lodin 1973 s. 30 not 109, Melz 1986 s. 38 och Schubert i SN 1993 s. 409 f. Se även avsnitt 4.7 nedan angående rättvisa i beskattningen.

[5] Musgrave och Musgrave 1989 s. 280 ff.

talar för en lägre skattesats för de typer av baskonsumtion som nämnts ovan.[6]

Samma resonemang skulle teoretiskt också kunna föras när det gäller beskattningen av internationella aktieinvesteringar. Om målet är att beskattningen i så liten utsträckning som möjligt skall påverka individens val mellan att investera i inhemska eller utländska aktier, krävs i princip att hänsyn tas till eventuella skillnader i skattekänslighet mellan dessa investeringsalternativ. Om det t.ex. kan visas att investeringar i utländska aktier har en högre skattekänslighet än investeringar i inhemska aktier, blir konsekvensen av resonemanget att individens beslut påverkas minst om de gränsöverskridande aktieinvesteringarna beskattas lindrigare än de inhemska. En likformig beskattning av dessa investeringsalternativ innebär i denna situation i stället att besluten snedvrids till förmån för investeringar i inhemska aktier.

I praktiken går det knappast att erhålla någon säker kunskap om huruvida, och i så fall i vilken utsträckning, skattekänsligheten varierar mellan de två investeringsalternativen. Det är emellertid enligt min mening rimligt att anta att de i vart fall på lång sikt är förhållandevis nära substitut, och att skillnaden i skattekänslighet således är liten.[7] Av detta antagande följer att investeringsbesluten påverkas minst om beskattningen av de två investeringsalternativen är så likformig som möjligt. Detta bör åtminstone vara normen så länge det inte kan visas att något annat alternativ ger ett bättre resultat. Här sammanfaller således i princip de krav neutraliteten och likformigheten ställer på utformningen av skattereglerna. Det kan dock ändå vara värt att hålla i minnet att neutralitet

[6] Ett annat exempel, vilket har att göra med riskens betydelse vid beskattningen av olika sparformer, är följande. En hårdare beskattning av riskabla placeringar, t.ex. aktier, än av riskfria placeringar, t.ex. banksparande, bryter uppenbarligen mot kravet på likformighet. Enligt nationalekonomisk teori är det dock inte självklart att en sådan olikbehandling snedvrider besluten till nackdel för de riskabla placeringarna. En skatt på avkastningen från ett riskabelt placeringsobjekt anses nämligen påverka individens beslut på två sätt. Dels reducerar skatten den förväntade nettoavkastningen, vilket minskar benägenheten att placera sparandet i det aktuella objektet. Dels har skatten en slags försäkringsfunktion, eftersom skatten även reducerar eventuella förluster på tillgången (under förutsättning att förlusterna är avdragsgilla och kan användas för att minska skatten på andra inkomster). Staten är således med och bär en del av risken, vilket anses stimulera efterfrågan på det aktuella objektet. Vilken av dessa motverkande effekter som dominerar beror på individens preferenser, och kan inte fastställas generellt. Exemplet ger ändå ytterligare en illustration av att en olikformig beskattning inte *med nödvändighet* behöver vara detsamma som en i ekonomisk mening oneutral beskattning. Se vidare Agell m.fl. 1995 s. 103 samt Musgrave och Musgrave 1989 s. 309 ff.

[7] Se Schubert i SN 1993 s. 409 angående att skattekänsligheten ökar med tidshorisonten. Se även Leape i Fiscal Studies 1990 nr 2 s. 40.

och likformighet inte alltid är detsamma, och att bevekelsegrunden för neutralitet är en annan än bevekelsegrunden för likformighet.

En annan fråga är vidare ur vilket grundläggande perspektiv neutraliteten skall betraktas. Är syftet att åstadkomma nationell eller internationell neutralitet, dvs. är det effektiviteten på nationell eller internationell nivå som skall maximeras? En minimering av effektivitetsförlusterna internationellt sett behöver nämligen inte, åtminstone inte omedelbart, vara till fördel för ett enskilt land sett för sig. Omvänt kan en maximering av effektiviteten i den nationella ekonomin leda till effektivitetsförluster globalt sett. För denna avhandlings del kan frågan besvaras på följande sätt. Som nämnts i inledningen till avhandlingen, anläggs genomgående ett EG-perspektiv på frågeställningarna.[8] Det som diskuteras här är därmed effektiviteten på EG-nivå. Neutraliteten ses således varken från rent nationellt eller från fullt ut globalt perspektiv, utan just från EG-perspektivet. Vad som eventuellt kan anses vara neutralt sett ur ett enskilt medlemslands perspektiv, dvs. det som brukar benämnas nationell neutralitet, är utan intresse i detta sammanhang.[9] I princip beaktas inte heller de krav en global neutralitet kan ställa på utformningen av beskattningen inom EG.

Även om den följande analysen således syftar till att fastställa vad som utgör en neutral beskattning sett från gemenskapsperspektivet, kan analysen ändå ta sin utgångspunkt i den existerande teoribildningen om global effektivitet och global neutralitet. En neutral beskattning av aktieinvesteringar *mellan* en viss grupp av stater åstadkoms nämligen på samma sätt oavsett hur stor denna grupp är, dvs. oavsett om den omfattar alla eller endast vissa länder. Däremot kan teoribildningen angående global effektivitet och neutralitet inte användas för att t.ex. besvara frågan om hur en neutral beskattning, sett från EG-perspektivet, kan åstadkommas för aktieinvesteringar mellan EG och utanförstående stater.[10] Detta problem aktualiseras dock inte här, eftersom frågan om kapitalrörelser till

[8] Se kapitel 1.2 ovan.

[9] När neutraliteten ses från det nationella perspektivet, är det beskattningen av den avkastning av en viss investering som faktiskt flödar in i det egna landet som är av intresse. Avkastningen av en nationell investering *före* skatt skall således jämställas med avkastningen av en internationell investering *efter* eventuell utländsk skatt, d.v.s. den utländska skatten betraktas helt enkelt som en kostnad för att förlägga verksamhet och investeringar utomlands. Den nationella neutraliteten kräver därmed att utländska skatter får dras av från den skattepliktiga inkomsten, men en längre gående lättnad i form av t.ex. avräkning är med detta synsätt ett avsteg från neutraliteten. Se vidare Mutén i SN 1978 s. 138 f, Vogel i Intertax 1988 s. 310 och Frisch i Tax Notes vol. 47 1990 s. 583 f angående frågan om nationell neutralitet.

[10] Se angående denna fråga Snoy 1975 s. 27 f.

och från EG faller utanför avhandlingens frågeställningar.[11] Vidare kommer inte heller den (positiva eller negativa) påverkan en maximering av effektiviteten på EG-nivå kan ha för världsekonomin i stort att diskuteras här.

Ytterligare en fråga som måste utredas är vidare *vilket* lands nationella investeringar som skall användas som jämförelsenorm för hur den internationella investeringen skall beskattas. Är det nationella investeringar i det land där kapitalägaren befinner sig, eller nationella investeringar i det land där kapitalet är investerat? Denna fråga har inget entydigt svar, utan det är möjligt att betrakta neutraliteten från båda dessa perspektiv. Det finns därmed två olika kriterier för internationell skatteneutralitet, dels neutralitet i beskattningen av det kapital som *exporteras från* ett visst land, dels neutralitet i beskattningen av det kapital som *importeras till* ett visst land. Det förstnämnda neutralitetskriteriet brukar benämnas capital export neutrality (CEN), och det sistnämnda capital import neutrality (CIN). I det följande skall båda dessa neutralitetskriterier behandlas.

4.3 Capital export neutrality (CEN)

4.3.1 Motiven för CEN

Som nämnts tar CEN sikte på beskattningen av det kapital som exporteras från en viss stat. Den relevanta jämförelsenormen är här beskattningen av inhemska investeringar i den kapitalexporterande staten.[12] CEN föreligger således när den internationella investeringen beskattas på samma sätt som inhemska investeringar i *investerarens* hemviststat. Om CEN är för handen, kommer en investerare med hemvist i ett visst land att beskattas lika hårt oavsett i vilket land han väljer att placera sin investering.

CEN är önskvärt för att minimera skatternas inverkan på investeringsbesluten. Detta kan åskådliggöras med ett exempel. Antag att ett svenskt företag skall starta en ny verksamhetsgren, och att företagets undersökningar visar att vinstmöjligheterna för den nya verksamhetsgrenen vore störst om den lokaliserades till Tyskland. Företaget upptäcker dock att beskattningen blir lindrigare om verksamhetsgrenen placeras i Sverige, varför en sådan lokalisering kan beräknas ge en högre nettovinst efter skatt. Företaget väljer därför att starta verksamheten i Sverige, trots att

[11] Se kapitel 1.2 ovan.

[12] Se för det följande Musgrave 1969 s. 109 ff och 1987 s. 205 f, Devereux och Pearson 1989 s. 16 f och des. i Fiscal Studies 1990 s. 23 f samt Rudingrapporten 1992 s. 36.

Tyskland således egentligen hade varit att föredra ur strikt ekonomisk synvinkel. I detta fall har skatterna snedvridit företagets investeringsbeslut. På motsvarande sätt snedvrids en svensk portföljinvesterares investeringsbeslut om han väljer att köpa aktier i ett franskt bolag som p.g.a. förmånliga skatteregler kan ge en hög avkastning *efter* skatt, men där avkastningen *före* skatt är lägre än i ett alternativt, svenskt, bolag.

Enligt ekonomisk teori försvinner de ovan beskrivna skattesnedvridningarna om CEN är för handen, eftersom valet av investeringsland då inte längre påverkas av skatteskäl. Rangordningen av olika investeringsalternativ efter skatt är ju då densamma som rangordningen av samma investeringsalternativ före skatt, varför investeringsbesluten kan styras av rent ekonomiska överväganden. Teoretiskt leder CEN därför till en effektiv allokering av kapitalstocken mellan länderna.

4.3.2 Hur CEN uppnås i allmänhet

De analyser som finns angående hur CEN teoretiskt kan uppnås är ofta i första hand inriktade på beskattningen av ett enskilt skattesubjekt, dvs. på beskattningen av själva investeraren.[13] Det som diskuteras är om och i så fall hur denne investerare, som kan vara en fysisk eller juridisk person, skall beskattas dels i källstaten, dels i hemviststaten. Med källstat avses den stat i vilken investeringen företas, och med hemviststat avses den stat där investeraren är bosatt eller har sitt säte. I dessa analyser framhålls att det endast är hemviststaten som har praktiska möjligheter att åstadkomma skattemässig likabehandling av alla investeringar företagna av en viss investerare. För att CEN skall uppnås krävs därför att beskattningen orienteras mot domicilprincipen.

Ett sätt att uppnå CEN vore att införa en renodlad domicilbeskattning, dvs. att endast beskatta avkastningen av internationella investeringar i hemvistlandet. Att helt eliminera beskattningen i källstaten är dock knappast en realistisk lösning. Detta är inte heller nödvändigt, utan det är fullt möjligt att förena CEN med en bibehållen källstatsbeskattning. Den litteratur som finns angående hur CEN kan uppnås argumenterar i regel inte heller för att en renodlad domicilbeskattning skall införas. När CEN diskuteras i litteraturen, brukar diskussionen i stället ta sikte på vilka krav CEN ställer på den *metod* hemviststaten skall använda för att undanröja den internationella dubbelbeskattning som blir följden av att investeringen beskattas både i käll- och i hemviststaten.

[13] Se för det följande t.ex. Rudingrapporten 1992 s. 36 f, Devereux och Pearson 1989 s. 79 ff, Musgrave 1987 s. 205 ff och 217 ff, Easson 1991 s. 11 ff samt Brean m.fl. 1991 s. 44.

För att CEN skall tillfredsställas även vid en bibehållen källstatsbeskattning, krävs att hemviststatens skatteregler utformas så att skillnaderna mellan de olika källstaternas beskattning utjämnas. Hemviststaten måste således tillförsäkra att den totala skattebelastningen på investeringen i källstat och hemviststat sammantaget alltid blir lika stor oavsett var investeringen sker. CEN kräver därmed för det första att de utländska inkomsterna, allteftersom de uppkommer, beskattas i hemviststaten. Att denna stat undantar de utländska inkomsterna från beskattning, eller skjuter upp beskattningen till dess att inkomsterna repatrieras, är således inte förenligt med CEN. För det andra fordras vidare att hemviststatens skatteregler behandlar de utländska inkomsterna på samma sätt som motsvarande inhemska inkomster. Såväl skattebasen som skattesatsen måste sammanfalla. För det tredje krävs slutligen också att hemviststaten ger *full credit* för de skatter som betalats i källstaten. Om skatterna i källstaten överstiger hemviststatens, skall mellanskillnaden återbetalas.

Som utgångspunkt är uppnåendet av CEN således helt en angelägenhet för hemviststaten. CEN ställer däremot i princip inga krav på hur beskattningen i källstaten utformas. Källstaten behöver t.ex. inte beskatta inhemska och utländska investerare på samma sätt. Även en diskriminerande beskattning i källstaten är förenlig med CEN, så länge hemviststaten ger full credit för de utländska skatterna. Det är för övrigt viktigt att betona att CEN fordrar att just full och inte ordinary credit tillämpas. Vid full credit blir den totala skatten vid investeringar över gränserna varken högre eller lägre än den som skulle ha utgått vid inhemska investeringar i investerarens hemvistland. Vid ordinary credit blir det i stället den högsta av käll- och hemviststatens skattenivåer som kommer att slå igenom, vilket inte är förenligt med CEN.[14]

4.3.3 Hur bolagsskattesystemen skall utformas för att tillfredsställa CEN

4.3.3.1 Inledning

Som nämnts gäller den nyss lämnade beskrivningen av hur CEN uppnås bara under den förutsättningen att den internationella investeringen endast aktualiserar en beskattning av ett enda skattesubjekt. Så är t.ex. fallet vid räntebärande investeringar, eftersom räntor endast beskattas

[14] Även en ordinary credit kan i och för sig i vissa fall leda till CEN, nämligen när skatteuttaget är lägre i källstaten än i hemviststaten. Inom ramen för en ordinary credit uppnås vidare i regel bättre CEN med over all-principen än med per country- eller per item-principerna. Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 401 f.

hos den som företar investeringen. Detsamma gäller för företagens direktinvesteringar.[15] En internationell aktieinvestering aktualiserar dock en beskattning av två olika skattesubjekt, dels bolaget, dels aktieägaren. Den gängse modellen för att uppnå CEN, dvs. att hemviststaten beskattar de utländska inkomsterna men ger full credit för eventuella utländska skatter, ger därför inte ett tillräckligt svar när det gäller internationella investeringar i aktier.[16]

Också när det gäller aktieinvesteringar, måste utgångspunkten vara den att det är skattenivån i investerarens hemvistland som skall styra storleken på skatteuttaget på den internationella investeringen. För att *fullständig CEN* skall föreligga vid en gränsöverskridande aktieinvestering, krävs därmed att den totala skattebelastningen på denna investering är densamma som den som gäller för aktieinvesteringar i inhemska bolag i aktieägarens hemland.[17] Med total skattebelastning avses då den sammanlagda effekten av bolags- och ägarbeskattningen, med hänsynstagande såväl till skattebas och skattesatser som till själva bolagsskattesystemet.[18] Vidare krävs i princip att beskattningen av både kvarhållna och utdelade vinstmedel beaktas.[19]

I det följande diskuteras dock inte om och i så fall hur fullständig CEN kan uppnås för de internationella aktieinvesteringarna. Analysen i nedanstående avsnitt är i stället, i enlighet med den avgränsning av avhandlingsfrågorna som redovisades i kapitel 1.3 ovan, begränsad till att endast avse hur *bolagsskattesystemen* skall utformas för att tillgodose CEN *för den del av vinsten som delas ut*. Den fråga som diskuteras är således hur de gränsöverskridande aktieinvesteringarna bör behandlas inom ramen för bolagsskattesystemen i bolags- och aktieägarstaten, för att bolagsskattesystemen *i sig* skall tillfredsställa CEN när det gäller de utdelade vinstmedlen. Kärnfrågan är då i vilka situationer och på vilket sätt en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som tillämpas i inhemska förhållanden skall utsträckas till att omfatta också de gränsöverskridande utdelningarna.

Innan denna fråga analyseras närmare, skall en terminologisk anmärkning göras. Användningen av beteckningarna käll- och hemviststat är mindre ändamålsenlig i detta sammanhang. Termen källstat skulle i och

[15] Om med direktinvestering avses investering via filial, inte via dotterbolag.

[16] Frågan om hur CEN tekniskt sett kan tillgodoses vid internationella aktieinvesteringar är som nämnts inte lika utförligt behandlad i skattedoktrinen. En omfattande analys har dock utförts av Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975, se särskilt s. 411 ff och 454 f.

[17] Musgrave 1969 s. 110 f.

[18] OECD 1991 s. 180 och Brean m.fl. 1991 s. 50 f.

[19] Se Mutén 1983 s. 327 ff angående frågan om "deferral" och CEN.

för sig även här kunna användas för att beteckna den stat i vilken aktieinvesteringen företas. Däremot är det inte lämpligt att referera till den stat i vilken aktieägaren är bosatt som endast hemviststaten. Vid en internationell aktieinvestering finns det nämligen två olika tänkbara hemviststater, dels aktieägarens hemviststat, dels bolagets hemviststat. För att undvika missförstånd använder jag därför här, liksom i övrigt i avhandlingen, genomgående benämningarna aktieägarens respektive bolagets hemviststat, eller helt enkelt aktieägarstaten respektive bolagsstaten.[20]

4.3.3.2 Den allmänna utgångspunkten

Om CEN skall uppnås, är utgångspunkten som nämnts att det är skatteuttaget på inhemska aktieinvesteringar i aktieägarens hemviststat som skall styra beskattningen även av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. När det gäller bolagsskattesystemet, innebär detta att om aktieägarstaten tillämpar någon form av lättnad i dubbelbeskattningen, måste samma lättnad gälla även för aktieinvesteringar som företas i andra länder. Detta gäller oavsett vilken typ av bolagsskattesystem som tillämpas i bolagsstaten. Om aktieägarstaten däremot tillämpar ett klassiskt bolagsskattesystem, skall även utdelningar från utländska bolag dubbelbeskattas, också detta oavsett om bolagsstaten medger en lättnad i dubbelbeskattningen eller inte.[21]

Det principiella krav CEN ställer på bolagsskattesystemens utformning är således klart. Den enskilde aktieägaren skall komma i åtnjutande av samma eventuella lättnad i dubbelbeskattningen när han investerar i inhemska och i utländska aktier. Det är därmed aktieägarstatens, och inte bolagsstatens, bolagsskattesystem som skall bestämma på vilket sätt de gränsöverskridande aktieinvesteringarna skall beskattas. Däremot finns inte ett lika klart och entydigt svar när det gäller hur detta praktiskt skall åstadkommas. Är det bolags- eller aktieägarstaten som skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till de gränsöverskridande aktieutdelningarna? Olika lösningar är här tänkbara i olika fall.

4.3.3.3 CEN när länderna har identiska bolagsskattesystem

Först kan vi betrakta situationen att bolags- och aktieägarlandet har samma bolagsskattesystem. Om detta bolagsskattesystem medger en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, förutsätts vidare att lättnaden är lika stor i båda länderna. I denna situation kan CEN åstadkommas antingen genom att aktieägarstaten utsträcker en eventuell lättnad i dub-

[20] Se kapitel 1.5 ovan.

[21] Ault i Law & Policy in International Business 1978 s. 465 och Brean m.fl. 1991 s. 51 ff.

belbeskattningen till utländska utdelningar, eller genom att bolagsstaten utsträcker sin lättnad till utländska aktieägare. Eftersom system och lättnadsgrad är desamma i båda staterna, blir slutresultatet detsamma i båda fallen: Den gränsöverskridande aktieinvesteringen kommer att beskattas på samma sätt som inhemska aktieinvesteringar i aktieägarlandet. När ländernas system är identiska, räcker det således att tillse att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen inte reserveras endast för inhemska förhållanden, utan även gäller för de gränsöverskridande utdelningarna. Om detta sedan sker genom åtgärder i aktieägarstaten eller i bolagsstaten är däremot i sig utan intresse för CEN.

Den nyss beskrivna situationen skulle t.ex. föreligga om EG införde ett gemensamt, harmoniserat bolagsskattesystem, där en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen var lika stor i alla medlemsländer. Även utan en harmonisering kan denna situation föreligga mellan två enskilda länder som har samma bolagsskattesystem med lika stor lättnad i dubbelbeskattningen.

4.3.3.4 CEN när länderna har olika bolagsskattesystem

Inom EG är det för närvarande snarare undantag än regel att den ovan beskrivna situationen föreligger vid investeringar mellan två medlemsländer. Vanligast är att bolagsskattesystemen i aktieägar- respektive bolagslandet är olika utformade. Skillnaden mellan systemen kan hänföra sig till förekomsten av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, till metoden för att medge en eventuell sådan lättnad och/eller till storleken på den eventuella lättnaden.

Det är inte lika enkelt att uttömmande ange hur CEN kan åstadkommas vid investeringar mellan länder med olika bolagsskattesystem. Det finns nämligen ett om inte oändligt så i varje fall mycket stort antal tänkbara kombinationer av olika bolagsskattesystem, som i olika utsträckning och på olika sätt medger lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen. De möjliga vägarna att uppnå CEN varierar därmed från situation till situation, beroende på hur bolagsskattesystemen är utformade i de inblandade länderna. Detta kan illustreras med några exempel.

I en del fall kan CEN endast åstadkommas genom att aktieägarlandet utsträcker sin lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar. Detta är t.ex. fallet när aktieägarlandet enkelbeskattar utdelningar genom att dessa helt undantas från beskattning på ägarnivå, medan bolagslandet tillämpar ett klassiskt dubbelbeskattningssystem. Enda sättet att uppnå likabehandling av inhemska och utländska utdelningar i aktieägarstaten är i detta fall att denna stat låter också de utländska utdelningarna omfattas av skattefriheten.

I andra fall kan CEN uppnås även genom att bolagsstaten utsträcker sin lättnad till utländska aktieägare. Detta är t.ex. fallet om bolagslandet i exemplet ovan i stället tillämpar ett system med fullt avdrag för aktieutdelningar på bolagsnivå. CEN kan då åstadkommas antingen genom att aktieägarlandet utsträcker skattefriheten till utländska utdelningar, eller genom att bolagslandet utsträcker avdragsrätten till att omfatta också utdelningar till utländska aktieägare. Båda dessa åtgärder leder till att de gränsöverskridande utdelningarna enkelbeskattas, dvs. detsamma som gäller för inhemska utdelningar i aktieägarlandet.[22]

I vissa situationer kan den sistnämnda åtgärden, dvs. att bolagslandet utsträcker sin lättnad till utländska aktieägare, dock utgöra ett direkt brott mot CEN. Så är t.ex. fallet om aktieägaren är bosatt i ett land som tillämpar det klassiska systemet medan bolagslandet tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen. Om aktieägaren i detta fall kommer i åtnjutande av bolagslandets lättnad, innebär det att han blir förmånligare beskattad för utländska än för inhemska utdelningar, vilket strider mot CEN.

Dessa exempel visar att man för att avgöra huruvida beskattningen i en viss konkret situation tillfredsställer CEN eller inte, måste undersöka om de åtgärder som vidtagits i bolags- och aktieägarstaten *just i det fallet* leder till att den gränsöverskridande utdelningen åtnjuter samma eventuella lättnad som inhemska utdelningar i aktieägarstaten. Det är viktigt att understryka att bolagsskattesystemet i såväl aktieägarstaten som bolagsstaten måste undersökas. Hur de gränsöverskridande utdelningarna behandlas inom ramen för bolagsstatens bolagsskattesystem har ju även det, vilket tydligt har framgått av exemplen ovan, betydelse för om CEN föreligger eller inte.

4.3.3.5 En generell neutralitetsnorm

Så här långt har konstaterats att det, när det gäller bolagsskattesystemens behandling av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, inte finns endast en väg att uppnå CEN. Tvärtom kan CEN åstadkommas på olika sätt i olika situationer. Nästa fråga blir då om det finns *något* sätt varigenom CEN *alltid* kan åstadkommas i *samtliga* situationer. Går det således att formulera en generell norm för hur bolagsskattesystemet i bolags- res-

[22] En förutsättning för att CEN skall anses tillfredsställt i båda fallen är att en enkelbeskattning som åstadkoms genom att beskattningen undanröjs på bolagsnivå jämställs med en enkelbeskattning som åstadkoms genom åtgärder på ägarnivå. Vidare bör än en gång understrykas att denna diskussion endast gäller hur bolagsskattesystemen skall utformas för att dessa *i sig* skall tillgodose CEN. Skillnader mellan ländernas skattebas och skattesatser beaktas således inte.

pektive aktieägarlandet skall behandla de gränsöverskridande utdelningarna, vilken i alla tänkbara situationer leder till CEN?

Svaret på denna fråga är ja. En generell neutralitetsnorm kan formuleras på följande sätt. För att bolagsskattesystemens behandling av internationella aktieinvesteringar alltid skall vara förenlig med CEN, krävs att *de länder som tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcker lättnaden till utdelningar från utländska bolag, men inte till utdelningar till utländska aktieägare.* Aktieägarstaten skall således alltid låta en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen gälla även för utdelningar från bolag i andra länder. Bolagsstaten får däremot aldrig utsträcka sin eventuella lättnad i dubbelbeskattningen till aktieägare med hemvist i andra länder.

Om båda ländernas bolagsskattesystem är utformade i enlighet med denna norm, kommer CEN alltid att tillfredsställas i alla tänkbara situationer. Då kommer den enskilde aktieägaren nämligen å ena sidan aldrig att gå miste om en lättnad i dubbelbeskattningen som gäller i inhemska förhållanden vid investeringar i utländska aktier. Aktieägaren kommer å andra sidan heller aldrig i åtnjutande av en lättnad i dubbelbeskattningen som tillämpas i bolagslandet, men som inte existerar vid investeringar i inhemska aktier i aktieägarlandet. En eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen är därmed i alla tänkbara situationer lika stor oavsett i vilket land aktieägaren väljer att investera, varför CEN är tillfredsställd.

Att det på detta sätt går att fastställa en generell neutralitetsnorm är av avgörande betydelse för analysen i avhandlingens senare delar. För det första utgör existensen av en sådan neutralitetsnorm själva förutsättningen för att bolagsskattesystemet i ett enskilt land på ett meningsfullt sätt skall kunna analyseras med avseende på CEN. Som framgått ovan är CEN nämligen i princip avhängig av utformningen av bolagsskattesystemen i både aktieägar- och bolagslandet. Att undersöka ett enskilt lands bolagsskattesystem ger därmed egentligen endast halva svaret på frågan om CEN föreligger eller inte. Dessutom kan effekterna av utformningen av ett visst lands system variera beroende på hur systemet ser ut i det andra land som är inblandat. En åtgärd som i förhållande till ett land leder till CEN, kan således i förhållande till ett annat land i stället motverka att CEN uppnås. Genom att använda den ovan beskrivna neutralitetsnormen som jämförelsenorm, möjliggörs dock meningsfulla analyser även av enskilda länders bolagsskattesystem sedda var för sig. *Typiskt sett* kan nämligen ett system som är utformat i enlighet med normen förväntas leda till CEN, medan ett system som avviker från normen kan förväntas motverka uppnåendet av CEN.

För det andra har formuleringen av denna neutralitetsnorm också

mycket stor betydelse för den de lege ferenda-inriktade analys som äger rum i avhandlingens fjärde del. Neutralitetsnormen framstår nämligen som den naturliga utgångspunkten för en analys av hur de gällande bolagsskattesystemen kan ändras för att bättre tillgodose CEN. Även om det, som framgått ovan, i vissa situationer är möjligt att åstadkomma CEN även på andra sätt, måste en sådan analys ta sikte på att finna allmängiltiga lösningar som är ägnade att generellt tillgodose CEN i alla eller åtminstone de flesta tänkbara situationer.

4.3.3.6 De praktiska möjligheterna att tillfredsställa neutralitetsnormen i aktieägarlandet och bolagslandet

Även om neutralitetsnormen teoretiskt anvisar en väg att i alla situationer uppnå CEN, kan det i en del fall visa sig vara svårt att praktiskt genomföra de krav normen ställer upp. I detta avsnitt skall endast kort påvisas vari dessa svårigheter kan bestå. De tekniska problem som är förknippade med en neutral utformning av bolagsskattesystemen diskuteras mer ingående i kapitel 13 och 14 nedan.[23]

Som framgått ovan ställer neutralitetsnormen krav både på aktieägarlandets och bolagslandets bolagsskattesystem. När det först gäller bolagsskattesystemet i aktieägarlandet, skall en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen enligt neutralitetsnormen alltid utsträckas till utdelningar från utländska bolag. Detta är givetvis lättare att åstadkomma om lättnaden är förlagd till ägarnivå än om den äger rum på bolagsnivå. Utländska utdelningar har ju redan bolagsbeskattats utomlands, och för länder med lättnad på bolagsnivå är det därmed omöjligt att inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet tillfredsställa neutralitetsnormens krav. För att tillgodose normens krav, skulle dessa länder därför i princip vara tvungna att införa en särskild beskattningsordning för utländska utdelningar, där en motsvarande lättnad gavs på aktieägarnivå.

Om lättnaden i aktieägarlandet är förlagd till ägarnivå, bör det i allmänhet vara mindre problematiskt att uppfylla neutralitetsnormens krav. Vissa praktiska svårigheter kan dock eventuellt vara förknippade med att utsträcka skatteavräkningssystemet till utdelningar från utländska bolag. I inhemska förhållanden fungerar skatteavräkningssystemet på så sätt att den skatt som tagits ut på bolagsnivå får avräknas från skatten på ägarnivå. När det gäller utländska utdelningar, kan det emellertid vara svårt att fastställa hur stor bolagsskatt som i det enskilda fallet belastat utdelningen. Det kan därför bli nödvändigt att t.ex. använda mer schablonmässiga lösningar för de utländska utdelningarna.

[23] Se särskilt kapitel 13.3 och 14.2.1.1.

När det vidare gäller bolagsskattesystemet i bolagsstaten, är neutralitetsnormens krav att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen inte skall utsträckas till utländska aktieägare. Även detta krav är i princip omöjligt att tillgodose inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet i de länder där lättnaden är förlagd till bolagsnivå. En bestämmelse om att ett utdelningsavdrag respektive en reducerad skattesats för utdelade vinstmedel inte skall gälla för utdelningar till utländska aktieägare skulle nämligen, förutom att eventuellt vara svår att genomföra rent tekniskt,[24] inte vara tillräcklig för att fullt ut uppfylla normens krav. Att utdelningar till olika kategorier aktieägare beskattas olika på bolagsnivå innebär ju inte nödvändigtvis att de utdelningsbelopp som netto efter bolagsskatt tillfaller respektive aktieägare är olika stora. Tvärtom torde den civilrättsliga lagstiftningen i regel förhindra att utdelningsbeloppen differentieras mellan olika aktieägare som innehar aktier av samma slag. En lättnad på bolagsnivå som formellt sett gäller endast för utdelningar till inhemska aktieägare blir därmed i praktiken "utsmetad" på samtliga aktieägare. Den kommer således indirekt även de utländska aktieägarna till del.

Också när det gäller neutralitetsnormens andra krav är därmed en särordning nödvändig för de länder som förlagt lättnaden till bolagsnivå. Ett sätt att "neutralisera" effekten av lättnaden för de utländska aktieägarna vore att belägga utdelningar till dessa aktieägare med en särskild kompenserande källskatt. För att tillgodose neutralitetsnormen skulle då krävas att källskatten inte var avräkningsbar i aktieägarstaten.[25]

Att inte utsträcka en lättnad på ägarnivå till utländska aktieägare bör däremot inte erbjuda några som helst praktiska svårigheter. Det beskattningsled där lättnaden ges aktualiseras ju överhuvudtaget inte för de utländska aktieägarna, eftersom dessa inte inkomstbeskattas i bolagslandet.

4.3.4 Källskatternas förenlighet med CEN

Källskatt på utdelningar är en skatt som drabbar just de gränsöverskridande utdelningarna. Att denna skatt kan leda till neutralitetsbrister framstår kanske därmed som mer uppenbart är att bolagsskattesystemen kan ha sådana verkningar. När det gäller källskatt på utdelningar och CEN, är

[24] Tillämpningen av en sådan bestämmelse förutsätter bl.a. att bolaget vet vilka som är dess aktieägare.

[25] Till skillnad från vad som anges strax nedan (se avsnitt 4.3.4), skulle således en icke avräkningsbar källskatt i detta fall leda till *ökad* neutralitet. Se i detta sammanhang Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 426 ff, vilka har föreslagit att låg bolagsskatt skall få kompenseras med hög källskatt och vice versa. Se vidare avsnitt 4.6.4 nedan.

vi tillbaka till mer traditionella resonemang kring hur denna neutralitet uppnås. Källskatteuttaget berör ju nämligen endast ett skattesubjekt, aktieägaren.

Att de gränsöverskridande utdelningarna beläggs med källskatt i bolagsstaten kan, men måste inte, utgöra ett brott mot CEN. Endast om källskatteuttaget leder till en reell merbeskattning av de internationella utdelningarna, sätts nämligen CEN ur spel. Om den extra skattebelastning som källskatten utgör helt undanröjs genom åtgärder i hemviststaten, är uttaget av källskatt däremot helt förenligt med CEN.

Att eliminera källskattens negativa verkningar för CEN kan därmed ske på två olika sätt. Ett sätt är givetvis att källskatten som sådan elimineras, dvs. att bolagslandet inte belägger utdelningar till utländska aktieägare med källskatt. Den neutralitetsbrist som blir följden av källskatteuttaget kan emellertid också undanröjas genom att aktieägarstaten ger full credit för källskatter som tagits ut i bolagsstaten.[26] Den senare lösningen ligger i linje med vad som konstaterades i avsnitt 4.3.2 ovan, nämligen att uppnåendet av CEN i allmänhet är en angelägenhet för hemviststaten.

4.4 Capital import neutrality (CIN)

4.4.1 Motiven för CIN

Medan CEN tar sikte på det kapital som exporteras från en viss stat, är CIN i stället relaterat till det kapital som importeras till en viss stat.[27] Den relevanta jämförelsenormen är därmed beskattningen av inhemska investeringar i den kapitalimporterande staten. CIN föreligger när den internationella investeringen beskattas på samma sätt som inhemska investeringar *i den stat investeringen företas*. Om CIN är för handen, kommer alla som investerar i ett visst land att beskattas lika hårt oavsett varifrån de kommer.

Neutralitet i CIN:s mening har således vissa beröringspunkter med den juridiska icke-diskrimineringsprincipen.[28] Det allmänt sett främsta argu-

[26] OECD 1991 s. 180.

[27] Se för det följande Musgrave 1987 s. 205 f, Rudingrapporten 1992 s. 35, Easson 1991 s. 2 och 11 samt Brean m.fl. 1991 s. 44. Devereux och Pearson har givit en alternativ definition av CIN som går ut på att alla producenter som *säljer* på en viss marknad skall beskattas lika hårt oavsett hemvist och nationalitet. Se vidare Devereux och Pearson 1989 s. 17 f och 76 f samt des. i Fiscal Studies 1990 s. 24.

[28] Se vidare angående icke-diskriminering i avsnitt 4.6.3 samt i kapitel 6 och 12.2.3.3.

mentet för CIN är också konkurrensneutraliteten, dvs. att olika investerare skall ha möjlighet att konkurrera på lika villkor på en och samma marknad.[29] Om CIN föreligger vid investeringar i Sverige, innebär detta att t.ex. ett svenskt, ett tyskt och ett franskt företag skattemässigt ges lika konkurrensförutsättningar vid investeringar i Sverige. Inget av företagen kommer av skatteskäl att kunna konkurrera ut de andra, utan företagens ekonomiska effektivitet kommer att vara ensamt avgörande för deras framgång på marknaden. Om CIN brister, finns det däremot risk för att ett företag som egentligen är mindre effektivt men som åtnjuter en förmånligare beskattning, av denna anledning lyckas erövra marknadsandelar från andra företag. Detta skulle vara till nackdel för marknaden och samhällsekonomin i stort.

Mot bakgrund av detta exempel är det lätt att inse värdet av konkurrensneutralitet när det gäller företagens direktinvesteringar. När det gäller de rent finansiella kapitalflödena, är konkurrensneutralitet mellan olika investerare däremot knappast ett relevant kriterium för ekonomisk effektivitet. En portföljinvestering som företas av den ene eller den andre investeraren kan inte sägas vara mer eller mindre "effektiv", varför det skulle vara till nackdel för samhällsekonomin i stort om den ene investeraren hade en skattemässig konkurrensfördel. Detta betyder dock inte att CIN skulle vara utan intresse för de finansiella kapitalflödena. Denna betydelse ligger emellertid inte i konkurrensneutraliteten. När det gäller de finansiella kapitalflödena kan CIN i stället ha det goda med sig att dels åstadkomma en effektiv allokering av sparandet, dels minska segregeringen av de nationella aktiemarknaderna.

Som bör ha framgått ovan är det relativt lätt att förstå varför CEN möjliggör en effektiv allokering av investeringarna mellan länderna. Däremot kan det vara svårare att utan vidare inse varför CIN möjliggör en effektiv allokering av sparandet mellan länderna, samt varför detta är betydelsefullt i nationalekonomiskt hänseende. Resonemangen kring den effektiva allokeringen av sparandet är nämligen av mer utpräglat ekonomisk-teoretisk natur. De slutsatser som kan dras angående detta är därför svårare att komma fram till rent intuitivt.

Innan teorin angående CIN:s betydelse för allokeringen av sparandet diskuteras närmare, kan det vara på sin plats att kort beröra skillnaden mellan sparande och investeringar. I en helt sluten ekonomi är nivån på

[29] Rudingrapporten 1992 s. 35, Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 410 f, Devereux och Pearson 1989 s. 17 f samt des. i Fiscal Studies 1990 s. 24. CIN kallas därför ibland "capital ownership neutrality", OECD 1991 s. 42.

inhemskt sparande och inhemska investeringar densamma. I en öppen ekonomi bryts detta samband, dels eftersom det inhemska sparandet kan investeras utomlands, dels eftersom inhemska investeringar kan finansieras genom importerat sparande.[30] Att en skatt påverkar sparandet innebär att den påverkar valet mellan konsumtion i dag och i morgon.[31] Att en skatt påverkar investeringarna innebär att den påverkar hur och var, dvs. i vilken typ av tillgång och i vilket land, sparandet placeras.

Förenklat kan teorin angående CIN:s betydelse för den internationella allokeringen av sparandet förklaras på följande sätt.[32] Som nämnts innebär CIN att beskattningen är avhängig av i vilket land investeringen görs, och inte av i vilket land investeraren hör hemma. Om det förutsätts att investerare är rationella, kommer CIN i teorin att leda till att avkastningen efter skatt blir lika stor i alla länder.[33] Så länge nettoavkastningen varierar mellan länderna, kommer investerarna nämligen att fortsätta att flytta sitt kapital från länder som ger lägre till länder som ger högre avkastning. Detta tvingar till slut fram lika avkastningsnivå efter skatt i alla länder, vilket i sin tur innebär att incitamentet att spara i stället för att konsumera blir lika stort i alla länder, eftersom investerare i alla länder åtnjuter samma avkastning efter skatt. Därmed förhindras snedvridningar i allokeringen av sparandet mellan länderna, dvs. avvägningen mellan konsumtion i dag och konsumtion i morgon baseras på samma "pris" (avkastning efter skatt) i alla länder.

Förutom att möjliggöra en effektiv allokering av sparandet, kan CIN som nämnts också ha betydelse för att minska segregeringen av de nationella aktiemarknaderna. Resonemanget är då som följer.[34] Antag att utländska investerare beskattas oförmånligare än inhemska vid aktieinvesteringar i ett visst land. De inhemska investerarna kan då förväntas vara beredda att betala ett högre pris för aktierna än vad de utländska investerarna har möjlighet till, varför man riskerar att de senare trängs ut från marknaden.[35] Bristande CIN kan därmed leda till att aktiemarknaderna segregeras, vilket innebär att kapitalrörelserna hämmas.

[30] US Treasury 1991 s. 118 och OECD 1994 s. 169.

[31] Agell m.fl. 1995 s. 36.

[32] Se för det följande OECD 1991 s. 271 ff, OECD 1994 s. 173 f, Sørensen 1990 s. 27 f och Devereux i Fiscal Studies 1992 s. 98.

[33] CEN leder i stället teoretiskt till att avkastningen *före* skatt blir lika stor i alla länder. OECD 1991 s. 272.

[34] Se för det följande Sørensen 1992 s. 345 och Devereux i Fiscal Studies 1992 s. 98. Se även Lindencrona 1972 s. 337.

[35] Det kan för övrigt nämnas att ett av de ursprungliga syftena med att införa det franska skatteavräkningssystemet var att åstadkomma just detta. Norr 1982 s. 177.

4.4.2 Hur CIN uppnås i allmänhet

Även när det gäller uppnåendet av CIN, är de analyser som existerar i regel i första hand inriktade på hur beskattningen av ett enskilt skattesubjekt, dvs. av den som företar en investering, skall utformas för att tillfredsställa CIN.[36] Som nämnts ovan förutsätter CEN att beskattningen orienteras mot domicilprincipen. Om målet är att uppnå CIN, är det i stället källstatsprincipen som måste tillämpas. På samma sätt som det endast är hemviststaten som i realiteten kan åstadkomma en likabehandling av alla som är bosatta i ett visst land, är det nämligen bara källstaten som har praktiska möjligheter att åstadkomma en skattemässig likabehandling av alla som investerar i ett visst land.

För att CIN skall uppnås krävs därmed för det första att källstaten har beskattningsrätten till alla inkomster som uppkommer inom landet. För det andra fordras att källstatens skatteregler inte diskriminerar mellan inhemska och utländska investerare. För det tredje kräver uppnåendet av CIN att hemviststaten medger *full exemption* för utländska inkomster, dvs. att de utländska inkomsterna helt undantas från beskattning i hemviststaten. Tillämpning av exemption with progressionmetoden eller av någon form av creditmetod tillfredsställer däremot inte CIN. Dessa metoder innebär nämligen att beskattningen i varje fall i någon mån kommer att påverkas av skattereglerna i investerarens hemland, och att den totala skattebelastningen därmed kommer att variera för investerare från olika länder.

4.4.3 Hur bolagsskattesystemen skall utformas för att tillfredsställa CIN

4.4.3.1 Inledning

Liksom när det gällde CEN, räcker den allmänna beskrivningen av hur CIN uppnås inte till när en internationell investering aktualiserar en beskattning av mer än ett skattesubjekt. Den måste därför modifieras när det gäller de internationella aktieinvesteringarna.

För att uppnå CIN, är det som framgått ovan skattenivån i den stat där investeringen företas som skall styra beskattningen av den gränsöverskridande investeringen. För att *fullständig CIN* skall föreligga vid en gränsöverskridande aktieinvestering, krävs därmed att den totala skattebelastningen på denna investering är densamma som den som gäller för

[36] Se för det följande t.ex. Rudingrapporten 1992 s. 35 f, Musgrave 1987 s. 205 f, Easson 1991 s. 15 ff, Brean m.fl. 1991 s. 44 och Devereux och Pearson 1989 s. 79 ff.

investeringar företagna av inhemska aktieägare i inhemska bolag i bolagslandet. Den sammanlagda effekten av bolags- och ägarbeskattningen, med hänsynstagande till skattebas, skattesatser och bolagsskattesystem, skall således vara densamma för gränsöverskridande aktieinvesteringar som för inhemska aktieinvesteringar i bolagslandet.[37]

Inte heller när det gäller CIN är dock avsikten att här diskutera om och i så fall hur en fullständig neutralitet kan uppnås. I det följande analyseras endast hur de gränsöverskridande aktieinvesteringarna bör behandlas inom ramen för bolagsskattesystemen, för att dessa i sig skall tillfredsställa CIN för de utdelade vinstmedlen. Frågan är om CIN ställer andra krav än CEN på i vilka situationer och på vilket sätt en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen skall utsträckas till att omfatta de gränsöverskridande utdelningarna.

4.4.3.2 Den allmänna utgångspunkten

Medan CEN knyter an till aktieägarlandet, är CIN som framgått ovan kopplad till bolagslandet. För att CIN skall uppnås är det således bolagsskattesystemet i bolagslandet, och inte aktieägarlandet, som skall styra beskattningen av den internationella investeringen. Om bolagsstaten tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, skall samma lättnad gälla även för aktieinvesteringar företagna av aktieägare från andra länder. Detta gäller oavsett om aktieägarstaten tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen eller inte. Om bolagsstaten i stället har ett klassiskt system, skall även utdelningar till utländska aktieägare dubbelbeskattas, också detta oavsett vilket system aktieägarstaten tillämpar.

Det principiella krav CIN ställer på bolagsskattesystemens utformning är således det helt motsatta mot det krav som enligt ovan ställs av CEN. För att CIN skall föreligga skall alla aktieägare, såväl inhemska som utländska, som investerar i ett visst land komma i åtnjutande av samma eventuella lättnad i dubbelbeskattningen. Det är därmed bolagsstatens, och inte aktieägarstatens, bolagsskattesystem som skall bestämma på vilket sätt de gränsöverskridande aktieinvesteringarna skall beskattas.

Nästa fråga blir då om detta praktiskt skall åstadkommas genom åtgärder i bolags- eller i aktieägarstaten. Liksom när det gällde CEN är olika lösningar tänkbara i olika fall.

4.4.3.3 CIN när länderna har identiska bolagsskattesystem

När de inblandade länderna har identiska bolagsskattesystem kan CEN, som konstaterats ovan, åstadkommas antingen genom att aktieägarstaten

[37] OECD 1991 s. 181.

utsträcker en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar, eller genom att bolagsstaten utsträcker sin lättnad till utländska aktieägare. Detsamma är fallet när det gäller CIN. Om system och lättnadsgrad är desamma i båda länderna, leder nämligen båda dessa åtgärder till att den gränsöverskridande aktieinvesteringen kommer att beskattas på samma sätt som inhemska investeringar i bolagslandet. Även för CIN:s del är det således i denna situation tillräckligt att tillse att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen inte reserveras endast för inhemska förhållanden. Om utsträckandet av lättnaden sker genom åtgärder i aktieägar- eller i bolagsstaten spelar däremot inte någon roll.

Här kan också den viktiga upptäckten göras, att det mellan länder med identiska bolagsskattesystem är möjligt att på samma gång tillfredsställa både CEN och CIN. Vägarna att uppnå dessa neutralitetsmål är ju då som framgått desamma.

4.4.3.4 CIN när länderna har olika bolagsskattesystem

På samma sätt som kunde konstateras när det gällde CEN, finns det inte heller när länderna har olika bolagsskattesystem endast en möjlig väg att åstadkomma CIN. Beroende på hur bolagsskattesystemen är utformade i de inblandade länderna, är i stället olika lösningar tänkbara i olika fall, vilket följande exempel visar.

I en del situationer kan CIN endast åstadkommas genom att bolagslandet utsträcker sin lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare. Detta är t.ex. fallet när bolagsstaten helt eller delvis medger avdrag för lämnade utdelningar på bolagsnivå, medan aktieägarlandet tillämpar ett klassiskt system. Enda sättet att uppnå likabehandling av utdelningar till inhemska och utländska aktieägare är i detta fall att bolagsstaten låter också utdelningar till utländska aktieägare omfattas av avdragsrätten.

I andra fall kan CIN uppnås även genom att aktieägarstaten utsträcker sin lättnad till utländska utdelningar. Antag t.ex. att aktieägarlandet enkelbeskattar utdelningar genom att dessa helt undantas från beskattning på ägarnivå. Antag vidare att bolagslandet likaledes enkelbeskattar utdelningar, men genom att tillämpa ett skatteavräkningssystem enligt vilket hela den skatt som tagits ut på bolagsnivå får avräknas på ägarnivå. CIN kan i detta fall åstadkommas antingen genom att aktieägarlandet utsträcker sin enkelbeskattning till att omfatta också utdelningar från utländska bolag, eller genom att bolagslandet utsträcker sitt skatteavräkningssystem till att omfatta också utdelningar till utländska aktieägare. Slutresultatet blir detsamma i båda fallen, nämligen att den gränsöverskridande investeringen, liksom inhemska investeringar i bolagslandet, enkelbeskattas.

Om bolagslandet i exemplet ovan i stället skulle ha ett klassiskt system, skulle den sistnämnda åtgärden däremot utgöra ett brott mot CIN. Om aktieägare i detta fall fick "ta med sig" en lättnad i dubbelbeskattningen även vid investeringar i utländska bolag, skulle de nämligen beskattas lindrigare än inhemska aktieägare i bolagsstaten, vilket inte är förenligt med CIN.

Liksom när det gällde CEN ovan, kan därmed sammanfattningsvis konstateras att man för varje enskild situation måste undersöka om de åtgärder som vidtagits i bolags- och aktieägarlandet *just i den situationen* leder till CIN eller inte.

4.4.3.5 En generell neutralitetsnorm

Även om det som framgått ovan inte finns endast ett sätt att uppnå CIN, är det också för CIN:s del möjligt att ange en generell neutralitetsnorm, dvs. en norm för hur CIN kan åstadkommas i alla tänkbara situationer. Det är intressant att konstatera att denna norm har diametralt motsatt innehåll jämfört med normen för att uppnå CEN. Den kan nämligen formuleras på följande sätt. För att bolagsskattesystemens behandling av internationella aktieinvesteringar alltid skall vara förenlig med CIN, krävs att *de länder som tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcker lättnaden till utdelningar till utländska aktieägare, men inte till utdelningar från utländska bolag.* Bolagsstaten skall således alltid låta en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen gälla även för utdelningar till aktieägare med hemvist i andra länder. Aktieägarstaten får däremot aldrig utsträcka sin eventuella lättnad i dubbelbeskattningen till utdelningar från bolag i andra länder.

Om båda ländernas bolagsskattesystem är utformade i enlighet med denna norm, kommer CIN alltid att tillfredsställas i alla tänkbara situationer. Då kommer nämligen å ena sidan alla aktieägare som investerar i ett visst land alltid i åtnjutande av den lättnad i dubbelbeskattningen som tillämpas i bolagslandet. Å andra sidan förhindras att en enskild aktieägare erhåller en förmånligare beskattning än andra som investerar i ett visst land, p.g.a. förekomsten av en lättnad i dubbelbeskattningen i denne aktieägares hemland.

Att formulera en generell neutralitetsnorm för CIN är betydelsefullt av samma anledningar som angavs ovan beträffande den generella neutralitetsnormen för CEN. Detta möjliggör således för det första meningsfulla analyser av hur enskilda länders bolagsskattesystem sedda för sig förhåller sig till CIN. För det andra kan neutralitetsnormen också användas vid

en eventuell de lege ferenda-diskussion angående hur bolagsskattesystemen skall utformas för att bättre tillgodose CIN.

4.4.3.6 De praktiska möjligheterna att tillfredsställa neutralitetsnormen i aktieägarlandet och bolagslandet

Även när det gäller CIN, kan det finnas vissa praktiska problem förknippade med att realisera de krav neutralitetsnormen ställer upp. När det först gäller kravet att bolagsstaten alltid skall utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, är de rent tekniska möjligheterna att göra detta givetvis störst om lättnaden ges på bolagsnivå. När lättnaden ges på ägarnivå, kompliceras frågan av det faktum att de utländska aktieägarna inte inkomstbeskattas i bolagsstaten. Att utsträcka en lättnad på ägarnivå till utländska aktieägare är därför i princip inte möjligt inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet, utan kräver någon form av särlösning. Det kan dock anmärkas att skatteavräkningssystemet framstår som enklare att utsträcka till utländska aktieägare, jämfört med andra system där lättnaden ges på ägarnivå.[38] Inom skatteavräkningssystemet kan nämligen den avräkning som sker i inhemska förhållanden relativt enkelt ersättas med en regelrätt utbetalning av ett belopp motsvarande avräkningsbeloppet till de utländska aktieägarna.

Aktieägarstatens praktiska möjligheter att *inte* utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar bör däremot vara lika stora oavsett vilken typ av lättnad som tillämpas. Om aktieägarstaten ger lättnaden på bolagsnivå blir det aldrig några problem, eftersom bolagsbeskattningen redan har ägt rum utomlands. Inte heller en lättnad som ges på aktieägarnivå bör dock vara omöjlig att reservera endast för inhemska utdelningar. Det bör nämligen alltid finnas en "normal" inkomstbeskattning att falla tillbaka på vid beskattningen av de utländska utdelningarna.

4.4.4 Källskatternas förenlighet med CIN

Att bolagsstaten, vid sidan av den ordinarie beskattningen av bolagsvinsten på bolagsnivå, belägger utdelningar till utländska aktieägare med källskatt utgör ett grundläggande brott mot CIN. Därigenom drabbas ju utdelningar till aktieägare med hemvist utomlands av en hårdare beskattning än utdelningar till inhemska aktieägare, vilket inte är förenligt med CIN.

Det nyss sagda gäller dock endast om källskatteuttaget verkligen leder

[38] Detta sker också i praktiken, se t.ex. kapitel 12.6.1, 12.8.1 och 12.9.1 nedan angående utsträckandet av det franska skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare.

till en extra skattebelastning på utdelningar till utländska aktieägare. Så blir inte fallet om källskatten undanröjs genom åtgärder i aktieägarens hemviststat. Även när det gäller CIN kan källskattens negativa verkningar således elimineras på två olika sätt. Antingen kan källskatten som sådan elimineras, eller så kan aktieägarstaten, genom att ge full credit för källskatter som belastat utländska utdelningar, säkerställa att källskatten inte kvarstår som en slutlig skattebelastning på utdelningen. När det gäller källskatter på utdelningar, kan således samma åtgärder användas för att åstadkomma både CEN och CIN.

4.5 Skall CEN eller CIN prioriteras?

Av ovanstående avsnitt framgår att både CEN och CIN kan ha betydelse för effektiviteten i kapitalallokeringen inom EG. En total eliminering av skatteförorsakade effektivitetsförluster kräver därmed att både CEN och CIN tillgodoses.[39] Som nyss har konstaterats, är detta fullt möjligt att åstadkomma när det gäller källskatter på utdelningar. En eliminering av källskatteuttaget som en slutlig skattebelastning på de gränsöverskridande utdelningarna skulle ju nämligen tillfredsställa både CEN och CIN.

När det gäller bolagsskattesystemen, är det dock endast när länderna tillämpar samma bolagsskattesystem, med samma eventuella lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, som det är möjligt att samtidigt uppnå både CEN och CIN. När ländernas bolagsskattesystem inte är identiska, är vägarna att uppnå de två neutralitetsmålen däremot diametralt motsatta. De generella normerna för uppnåendet av CEN och CIN som formulerats ovan, ställer ju som framgått helt oförenliga krav på utformningen av bolagsskattesystemen i bolags- och aktieägarlandet.

I avhandlingens fjärde del skall diskuteras hur bolagsskattesystemen i EG:s medlemsländer bör utformas för att de i ökad utsträckning skall tillgodose kravet på en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. En premiss för denna de lege ferenda-inriktade diskussion är att medlemsländerna själva skall ha rätt att bestämma vilket bolagsskattesystem de vill tillämpa.[40] Eftersom det inte är möjligt att uppnå både CEN och CIN så länge olika länder tillämpar olika system, innebär detta att ett val måste göras mellan de två neutralitetsmålen. I detta avsnitt skall därför diskuteras vilket av de två neutralitetsmålen CEN och CIN som kan anses vara av störst betydelse, och som därför bör prioriteras.

[39] OECD 1991 s. 272.
[40] Se kapitel 1.2 ovan.

När prioriteringen mellan CEN och CIN diskuterats i tidigare forskning, har siktet i regel varit inställt på beskattningen av företagens direktinvesteringar. Frågan om huruvida CEN eller CIN är viktigast vid beskattningen av det rent finansiella kapitalet har fått betydligt mindre uppmärksamhet. En omständighet som avsevärt underlättar mitt eget ställningstagande i denna fråga är dock att i den mån CEN och CIN vid beskattningen av det finansiella kapitalet ändå behandlats, synes det råda i det närmaste total enighet om att CEN är ett viktigare mål än CIN.[41]

I ekonomiska analyser angående vilket av de två neutralitetsmålen som bör prioriteras framför det andra när det gäller beskattningen av det finansiella kapitalet, handlar det framför allt om att avväga betydelsen av en effektiv allokering av investeringarna mot betydelsen av en effektiv allokering av sparandet.[42] Som framgått ovan möjliggör CEN det förstnämnda, medan det sistnämnda förutsätter att CIN är för handen. I den ekonomiska litteraturen prioriteras då regelmässigt att investeringarna allokeras effektivt, bl.a. eftersom en effektiv allokering av sparandet anses ha en mer oklar välfärdsekonomisk innebörd.[43] Förutom att det därför anses vara ett viktigare mål i sig att investeringarna allokeras effektivt, anses sparande också vara mer oelastiskt än investeringar.[44] Detta innebär att sparandet anses mindre känsligt för skattesnedvridningar, eller med andra ord att frånvaron av CIN anses påverka allokeringen av sparandet mindre än frånvaron av CEN anses påverka allokeringen av investeringarna.

I den kontext den internationella skatteneutraliteten diskuteras här, dvs. i samband med EG:s fria kapitalrörelser, kan det vidare ifrågasättas om en effektiv allokering av sparandet överhuvudtaget är ett relevant mål vid utformningen av skattereglerna. Innebörden av fria kapital*rörelser* är ju att hindren för kapitalets rörlighet över gränserna skall undanröjas, dvs. de fria kapitalrörelserna tar sikte på den *fria cirkulationen* av kapital inom EG. Fria kapitalrörelser kan således per definition anses vara relaterade till frågan om *var* kapitalet placeras, dvs. till fördelningen av

[41] Se t.ex. Devereux och Pearson i Fiscal Studies 1990 s. 25, OECD 1991 s. 40, Sørensen 1990 s. 28 f och Easson 1991 s. 17. Jfr dock för en annan åsikt Horst i Quarterly Journal of Economics 1980 s. 793 ff och Vogel i Intertax 1988 s. 316 f. Horst menar att den optimala skattestrukturen är en som ger ett mellanting mellan CEN och CIN. Vogel å sin sida argumenterar för att CIN generellt sett är ett viktigare mål än CEN, också när det gäller rena portföljinvesteringar. Vogel diskuterar emellertid så gott som uteslutande ränteplaceringar, och ser dessutom det hela från låntagarens synvinkel.

[42] Se Sørensen 1990 s. 27 f och OECD 1991 s. 39 ff och 271 ff.

[43] Kristoffersson i SN 1992 s. 423. Ståndpunkten att en effektiv allokering av investeringarna bör vara det överordnade målet går ursprungligen tillbaka på en analys av Diamond och Mirrlees i American Economic Review 1971, se Keen i Fiscal Studies 1993 s. 28.

[44] OECD 1991 s. 40, US Treasury 1991 s. 75 och Sørensen 1990 s. 29.

investeringarna mellan medlemsstaterna, inte till frågan om *hur mycket* kapital som i varje enskilt medlemsland finns tillgängligt att placera, dvs. till fördelningen av sparandet mellan medlemsstaterna.[45]

Att den andra "biverkningen" av bristande CIN, dvs. risken för att aktiemarknaderna segregeras genom att utländska investerare trängs ut från de nationella marknaderna, är av relevans för EG:s gemensamma kapitalmarknad kan däremot knappast ifrågasättas. Detta argument för CIN har dock enligt min mening sin största betydelse i en situation när varken CIN eller CEN föreligger. I en sådan situation kan den hårdare beskattningen av utländska investerare eventuellt få den ovan beskrivna konsekvensen att dessa trängs ut från den nationella aktiemarknaden.[46] Om det däremot är så att CEN är för handen, bör denna utträngningseffekt minska betydligt. Den förmånliga behandling som ett visst land ger aktieägare med hemvist inom landet gäller ju då oavsett i vilket land de väljer att investera, varför de inte bör uppmuntras till ökade investeringar just i det egna landet. Det finns därför ingen anledning att anta att aktiekurserna skulle stiga signifikant i detta land p.g.a. den förmånliga skattebehandlingen.[47]

Sammanfattningsvis kan följande konstateras. Det kan sägas vara ett väletablerat resultat i ekonomisk forskning att en effektiv allokering av investeringarna i en valsituation bör prioriteras framför en effektiv allokering av sparandet. Det finns ingen anledning att här ifrågasätta denna slutsats, i synnerhet eftersom relevansen för de fria kapitalrörelsernas del av en effektiv fördelning av sparandet överhuvudtaget kan ifrågasättas. När det vidare gäller risken för att frånvaron av CIN leder till en segregation av de nationella aktiemarknaderna, föreligger denna risk enligt min mening framför allt om varken CIN eller CEN är för handen. Om beskattningen tillfredsställer CEN, bör en förmånlig behandling av aktieägare bosatta i ett visst land inte uppmuntra dessa att investera just i hemlandet. Den slutsats som kan dras är därmed sammanfattningsvis att allt talar för att CEN är ett viktigare neutralitetsmål än CIN när det gäller beskattningen av det finansiella kapitalet. I en valsituation bör skattereglerna därmed utformas så att detta neutralitetsmål tillgodoses.

Denna slutsats har betydelse framför allt för den de lege ferenda-diskussion som kommer att föras i kapitel 14. Denna diskussion kommer att vara inriktad på att föreslå konkreta åtgärder för att åstadkomma CEN, dvs. på att finna lösningar för hur den generella neutralitetsnorm för

[45] Se Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 431.

[46] Se diskussionen i kapitel 1.4 ovan angående kapitalisering av lättnader i dubbelbeskattningen.

[47] Se Norrman 1993 s. 162.

CEN som formulerats i detta kapitel konkret kan realiseras i medlemsstaterna. Avhandlingens utvärdering av EG:s tidigare harmoniseringsarbete[48] och av gällande rätt i de undersökta medlemsländerna[49] kommer däremot att ske mot bakgrund av både CEN och CIN. Även om CEN här har fastslagits vara ett viktigare mål än CIN, är det av stort intresse att undersöka hur tidigare harmoniseringsförslag inom EG, och den nuvarande nationella regleringen, förhåller sig till båda dessa neutralitetsmål. Därigenom kan t.ex. frågan om något av dessa neutralitetsmål hittills har tillgodosetts i större utsträckning än det andra besvaras.

Därmed är det dags att gå över till att behandla de andra målsättningar som också kan uppställas för utformningen av beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna. Som nämnts ovan kommer dessa målsättningar fortsättningsvis framför allt att tillmätas betydelse i de lege ferenda-diskussionen i avhandlingens kapitel 14.[50] Förutom att klarlägga innebörden av dessa målsättningar och de krav de ställer på utformningen av skattereglerna, skall som ett underlag för de lege ferenda-diskussionen också undersökas om en utformning av beskattningen i enlighet med de krav CEN ställer kan sägas tillgodose eller komma i konflikt med dessa andra målsättningar.

4.6 Allmänna principer för fördelning av skatteintäkter mellan stater

4.6.1 Inledning

Syftet med att söka utforma beskattningen neutralt är som framgått ovan att uppnå samhällsekonomiska effektivitets- och därmed välfärdsvinster för EG i stort. Däremot anlägger inte neutraliteten några aspekter på hur beskattningsrätten och därmed skatteintäkterna fördelas mellan medlemsländerna, eller närmare bestämt mellan bolags- och aktieägarlandet. En utformning av beskattningen i enlighet neutralitetskraven får dock givetvis betydelse för hur skatteintäkterna från denna beskattning faktiskt kommer att fördelas mellan dessa länder. Frågan är om den fördelning som åstadkoms vid en neutral utformning av reglerna avviker från vad som kan anses vara en riktig eller rimlig fördelning.

[48] Se kapitel 5.
[49] Se avhandlingens tredje del.
[50] Se avsnitt 4.1.

Det har i och för sig hävdats att det inte finns några *objektivt* godtagbara skäl för att den ena eller den andra fördelningen av skatteintäkterna skulle vara riktigare eller rimligare, utan att detta endast är en fråga om vad som är politiskt genomförbart.[51] Denna ståndpunkt har i och för sig mycket fog för sig. Inom den internationella skatterätten har dock ändå utvecklats vissa, mer eller mindre allmänt accepterade, principer för hur beskattningsrätten och därmed skatteintäkterna skall fördelas mellan länderna, dvs. mellan käll- och hemviststaten.[52] Det synes rimligt att dessa principer beaktas vid en diskussion av beskattningens utformning de lege ferenda, varför jag funnit det vara motiverat att behandla dem här. Det som avses är alltså inte eventuella juridiskt bindande begränsningar av hur långt de enskilda staternas skatteanspråk får sträcka sig, utan internationellt vedertagna principer för vad som utgör en rimlig avgränsning av dessa skatteanspråk.[53]

Syftet med de följande underavsnitten är som redan antytts framför allt att undersöka huruvida en utformning av beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna i enlighet med de krav CEN ställer kommer i konflikt med någon eller några av de principer som behandlas. Vidare skall undersökas huruvida dessa principer ger någon vägledning när det gäller hur källskatternas negativa effekter för kapitalrörelserna bör undanröjas. Frågan är om dessa principer talar för att bolagsstaten bör underlåta att belägga utdelningar till utländska aktieägare med källskatt, eller för att källskatten bör finnas kvar, men förenas med full credit i aktieägarstaten.

4.6.2 Principen om källstatens beskattningsföreträde samt hemviststatens subsidiära beskattningsrätt

En av många författare accepterad princip är att källstaten som allmän utgångspunkt har företrädesrätt att beskatta inkomster som uppkommit

[51] Se framför allt Devereux och Pearson 1989 s. 14 ff och des. i Fiscal Studies 1990 s. 22.

[52] Se allmänt angående denna fråga Musgrave 1969 s. 130 ff och 1987 s. 202 ff, Musgrave och Musgrave 1972 s. 63 ff, Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 421 ff, Vogel i Intertax 1988 s. 398 ff, Pires 1989 s. 134 ff, OECD 1991 s. 36 f och Rudingrapporten 1992 s. 32 och 37 f.

[53] Den allmänna meningen synes vara att staterna som utgångspunkt har en oinskränkt skattesuveränitet, och att det i princip inte finns några allmänna folkrättsliga begränsningar av denna beskattningsmakt. Se t.ex. Mattsson 1994 s. 13 och Lindencrona 1972 s. 72 ff och 127, men jfr även för en annan åsikt Martha 1989, särskilt s. 156 ff. En begränsning kan dock givetvis följa av bestämmelser i t.ex. dubbelbeskattningsavtal eller inom den EG-rättsliga regleringen. Se vidare angående den sistnämnda i avhandlingens andra del.

inom landet.[54] Ett utslag av detta synsätt är t.ex. att dubbelbeskattningsavtalen regelmässigt ger källstaten beskattningsrätten till fasta driftställen inom landet, och tillåter källstaten att ta ut källskatter på inkomster till utländska investerare. Källstatens beskattningsföreträde brukar motiveras med att inkomsten, för sin uppkomst, ofta är beroende av källstatens infrastruktur och naturresurser.[55] Företrädesrätten har även rättfärdigats med att andelen utlandsägda företag i regel är större i fattiga än i rika länder.[56]

Det finns emellertid också argument som talar för att avkastningen av internationella investeringar skall beskattas i investerarens hemviststat.[57] Det kan t.ex. hävdas att den omständigheten att investeraren utnyttjar infrastruktur och offentlig service i sitt hemland motiverar att han beskattas där.[58] Vidare har det investerade kapitalet som regel sitt ursprung i investerarens hemviststat, vilket kan tala för att denna stat skall ha rätt att beskatta även senare avkastning av detta kapital.[59] Dessa argument har dock i regel ansetts vara för svaga för att leda till ett beskattningsföreträde för hemviststaten. Däremot kan de sägas tala för att hemviststaten bör ha en subsidiär rätt att beskatta internationella investeringar, och att skattereglerna således inte bör utformas så att det endast är källstaten som erhåller skatteintäkter från dessa investeringar. Det bör i stället ske en fördelning av beskattningsrätten mellan käll- och hemviststat, men där källstaten har den primära beskattningsrätten och bör erhålla större delen av skatteintäkterna.[60]

När det gäller bolagsskattesystemens behandling av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, kan konstateras att den generella neutralitetsnorm för CEN som uppställts ovan i och för sig väl tillfredsställer principen om källstatens beskattningsföreträde. Enligt denna neutralitetsnorm

[54] Detta var t.ex. en av de grundläggande utgångspunkterna vid utformningen av den s.k. Rudingkommitténs förslag, se Rudingrapporten 1992 s. 198. Se även Vogel i Intertax 1988 s. 398, Musgrave och Musgrave 1990 s. 72 samt OECD 1991 s. 36 f.

[55] Vogel i Intertax 1988 s. 398 och OECD 1991 s. 36 f. Denna s.k. benefit princip kritiseras i Devereux och Pearson 1989 s. 15 f.

[56] Rudingrapporten 1992 s. 38. Detta argument kan i och för sig sägas ha störst relevans i relationer mellan kapitalexporterande industriländer och kapitalimporterande utvecklingsländer. Det har inte lika stor tyngd i mer jämbördiga relationer, såsom mellan EG:s medlemsländer. Se Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 423 f. Se även kapitel 12.3 nedan angående FN:s modellavtal.

[57] Se OECD:s modellavtal, p. 6 i kommentaren till artikel 10 samt Lindencrona 1972 s. 134.

[58] McLure 1979 s. 212.

[59] Hallin i SvSkT 1973 s. 460 och Gammie 1992 s. 21 f. Jfr även Vogel i Intertax 1988 s. 399 f, som kritiserar detta resonemang.

[60] Doernberg i Intertax 1995 s. 6.

är det ju aktieägarstaten och inte bolagsstaten som skall utsträcka en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen till de gränsöverskridande utdelningarna. Bolagsstaten behöver därmed inte avstå några skatteintäkter. Neutralitetsnormen kan emellertid ibland komma i konflikt med hemviststatens subsidiära rätt att beskatta internationella investeringar. För aktieägarstater som infört fullständig enkelbeskattning, skulle ett utsträckande av denna enkelbeskattning till att omfatta även utländska utdelningar nämligen i praktiken kunna leda till att investeringarna blev helt obeskattade i aktieägarstaten.

När det vidare gäller källskatter på utdelningar, talar principen om källstatens beskattningsföreträde å ena sidan inte emot att bolagsstaten belägger utdelningar till utländska aktieägare med källskatt. Uttaget av källskatt i bolagsstaten är tvärtom snarast ett direkt uttryck just för denna princip. Det bör dock å andra sidan enligt min mening inte heller kunna sägas strida mot källstatens beskattningsföreträde att källskatterna slopas. Bolagsstaten har ju redan erhållit "första biten av kakan" genom uttaget av bolagsskatt, vilket bör anses vara tillräckligt för att tillfredsställa denna princip.

Om källskatterna betraktas isolerat, kan inte heller hemviststatens subsidiära beskattningsrätt entydigt sägas tala vare sig för att dessa skall slopas, eller för att de skall behållas och kombineras med full credit i aktieägarstaten. Även den sistnämnda lösningen kan nämligen vara förenlig med en subsidiär beskattning i aktieägarstaten, åtminstone vid någorlunda moderata källskattesatser. Den sammanlagda effekten av en full credit för utländska källskatter och ett utsträckande av en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar, skulle dock i många fall helt sätta aktieägarstatens subsidiära beskattningsrätt åt sidan. Nettoresultatet av detta skulle ofta t.o.m. kunna bli en negativ skatteintäkt, dvs. en nettoåterbetalning, för aktieägarstaten.

4.6.3 Icke-diskriminering

En annan aspekt som förts fram angående frågan hur skatteintäkterna från en internationell investering skall fördelas mellan käll- och hemviststaten, är att ett visst land inte skall diskriminera utländska företag och investerare.[61] Icke-diskrimineringen betraktas således här som en allmän

[61] Se angående icke-diskrimineringsprincipen i allmänhet framför allt van Raad 1986. Se även Rudingrapporten 1992 s. 38 och OECD 1991 s. 37. Det har dock också hävdats att icke-diskrimineringsprincipen inte är ett relevant kriterium för fördelning av skatteintäkterna mellan länderna, se Musgrave och Musgrave 1990 s. 73 och även Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 424 ff.

princip för fördelning av skatteintäkter mellan stater, och det är inte fråga om de särskilt reglerade icke-diskrimineringsprinciper som återfinns t.ex. inom EG-rätten[62] och i OECD:s modellavtal[63]. I detta fall är det inte diskrimineringens negativa effekter för den enskilde, t.ex. i form av sämre konkurrensläge, som är i centrum för intresset. Önskemålet att uppnå icke-diskriminering motiveras i detta sammanhang i stället med att en hårdare beskattning av utländska än av inhemska skattesubjekt kan ses som ett sätt att exportera skattebördan utomlands.[64]

Som allmän princip har icke-diskrimineringen haft störst genomslagskraft när det gäller själva bolagsskatten, vilken i regel är lika för såväl inhemska som utländska skattesubjekt. Det är inte lika självklart hur principen skall tillämpas när det gäller behandling av de internationella aktieinvesteringarna inom bolagsskattesystemet som sådant. Vid en första betraktelse kan det synas som om det krav neutralitetsnormen för CEN ställer, att bolagslandet inte skall utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, strider mot icke-diskrimineringsprincipen. Normens krav innebär ju att utdelningar till utländska aktieägare skall beskattas mindre förmånligt än utdelningar till inhemska aktieägare. Det sagda gäller dock endast om varje led i beskattningen betraktas för sig. Om bolags- och ägarbeskattningen ses i ett sammanhang, är det däremot fullt förenligt med icke-diskrimineringsprincipen att bolagsstaten förbehåller eventuella lättnader i dubbelbeskattningen endast för inhemska aktieägare.[65] Sammantaget beskattas ju även då såväl inhemska som utländska aktieägaren högst en gång inom ramen för bolagsstatens bolagsskattesystem. Huruvida den utländska aktieägaren därutöver träffas av en ytterligare beskattning är avhängigt av vilket bolagsskattesystem som tillämpas i aktieägarstaten. Detta kan därmed inte sägas vara resultatet av en diskriminerande behandling i bolagsstaten.

När det gäller uttag av källskatt på utdelningar till utländska aktieägare, är det mer tydligt att ett sådant källskatteuttag kan strida mot icke-diskrimineringsprincipen. Detta gäller i synnerhet om källskatteuttaget kombineras med att bolagsstaten förbehåller en lättnad i dubbelbeskattningen endast för inhemska aktieägare. Den sammantagna effekten av dessa åtgärder blir nämligen i de flesta fall att utdelningar till utländska aktieägare drabbas av ett högre totalt skatteuttag än utdelningar till inhemska mottagare.

En annan, inte lika ofta framförd, aspekt på icke-diskrimineringsprin-

[62] Se kapitel 6 nedan.
[63] Se kapitel 12.2.3.3 nedan.
[64] OECD 1991 s. 37.
[65] Se Musgrave och Musgrave 1972 s. 77.

cipen är att hemvistlandet inte skall diskriminera investeringar i utlandet jämfört med inhemska investeringar.[66] Denna aspekt på frågan om icke-diskriminering är fullt förenlig med den generella neutralitetsnormen för CEN. Såväl neutralitetsnormen som icke-diskrimineringsprincipen i denna tappning stipulerar ju en likabehandling av inhemska och utländska investeringar i aktieägarens hemvistland.

4.6.4 Reciprocitetsprincipen

Ett alternativ till icke-diskrimineringen som kriterium för fördelning av skatteintäkterna mellan staterna som också haft stor betydelse i debatten är principen om reciprocitet eller ömsesidighet.[67] Enligt denna princip krävs inte nödvändigtvis att källstaten behandlar inhemska och utländska skattesubjekt lika. Det viktiga är i stället att staterna sinsemellan behandlar varandras skattesubjekt likadant i samma situationer. Enligt detta synsätt är det således ingenting som hindrar att utländska investerare, t.ex. genom uttag av källskatt, beskattas hårdare än inhemska, om bara staterna tillämpar samma olikbehandling gentemot varandras skattesubjekt. Reciprocitetsprincipen skulle också tala för att ett utsträckande av en lättnad i dubbelbeskattningen till utdelningar från utländska bolag i enlighet med vad neutralitetsnormen för CEN föreskriver endast kan krävas på ömsesidig basis, dvs. endast i förhållande till länder som också medger lättnad i dubbelbeskattningen.[68]

Principen om ömsesidighet är till sin natur bilateral, då den tar sikte på att två länder sinsemellan skall behandla varandras skattesubjekt lika. Principen har hittills haft störst betydelse när det gäller fastställande av källskattesatser i dubbelbeskattningsavtal. Utgångspunkten är då i regel att de avtalsslutande staterna skall tillämpa lika höga skattesatser.[69] Denna "inskränkta" tillämpning av principen har dock kritiserats.[70] Det har framhållits att om reciprociteten skall användas som ett kriterium för att fördela skatteintäkter mellan stater, måste reciprociteten relateras till den totala skattebelastningen på internationella investeringar i de båda länderna (effektiv reciprocitet). En låg bolagsskatt skall därmed kunna kompenseras av en hög källskatt och vice versa.

[66] Se Mutén 1983 s. 338 f samt Musgrave och Musgrave 1990 s. 73.

[67] Rudingrapporten 1992 s. 38 och OECD 1991 s. 37.

[68] Se Ault i Tax Notes International vol. 4 1992 s. 548 och dens. i Tax Law Review 1992 s. 594 samt Söderholm 1992 s. 142 ff.

[69] Se artikel 10 i OECD:s modellavtal, samt kapitel 12.2.2 nedan.

[70] Se framför allt Sato och Bird i IMF Staff Papers 1975 s. 426 ff, men även t.ex. Ault i Tax Law Review 1992 s. 594 och van Raad i Intertax 1995 s. 19 f.

Detta sätt att tillämpa reciprocitetsprincipen är framför allt av betydelse för de länder som medger lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå. Dessa länder skulle under hänvisning till denna princip kunna hävda att de borde få kompensera den låga bolagsskatten på utdelad vinst med högre källskattesatser. Detta skulle för övrigt också ligga i linje med det krav CEN uppställer att en lättnad i dubbelbeskattningen skall reserveras endast för inhemska aktieägare.[71] Bl.a. Tyskland har, med varierande framgång, hävdat principen om effektiv reciprocitet i sina avtalsförhandlingar.[72]

4.6.5 Clearing house

Slutligen skall ett alternativ nämnas till att själva skattereglerna utformas i överensstämmelse med de principer för fördelning av skatteintäkterna mellan länderna som nu har diskuterats. Detta går ut på att i stället överföra (delar av) skatteintäkterna till de, utifrån de ovanstående principerna, "förfördelade" länderna. Om vissa skatteregler som är önskvärda ur neutralitetssynpunkt anses leda till en oriktig fördelning av skatteintäkterna mellan bolags- och aktieägarstaten, kan detta således lösas genom införande av någon form av "clearing house"-system.[73] Ett sådant system skulle för övrigt kunna vara av intresse även om man inte ansluter sig till tanken att det finns objektivt godtagbara principer för hur skatteintäkterna skall fördelas mellan länderna. Oavsett vad som kan anses vara objektivt godtagbart, lär det nämligen vara svårt att genomföra ändringar i skattereglerna som innebär stora omfördelningar av skatteintäkterna mellan staterna. Möjligheterna att få igenom de önskvärda ändringarna politiskt kan då eventuellt ökas om de kompletteras med någon form av "clearing house"-system.

[71] Se avsnitt 4.3.3.6 ovan.

[72] Se t.ex. Ault i Tax Notes International vol. 4 1992 s. 547 och dens. i Tax Law Review 1992 s. 583 f och 588 angående tidigare och nuvarande dubbelbeskattningsavtal mellan Tyskland och USA. Jfr också att Tysklands och Greklands undantag från källskatteförbudet i moder/dotterbolagsdirektivet motiverades av deras låga bolagsbeskattning av utdelad vinst, se kapitel 5.4.6.3 nedan. OECD har dock tillbakavisat principen om effektiv reciprocitet, och föreskriver i sitt modellavtal ingen skillnad i källskattesats beroende på utformningen av den underliggande bolagsbeskattningen. Se artikel 10 i OECD:s modellavtal och OECD 1991 s. 37, not 21, samt jfr även kapitel 12.2.3.3 nedan.

[73] Jfr det clearing house system som ingick i 1975 års direktivförslag om införande av ett gemensamt skatteavräkningssystem. Se kapitel 5.3.5.4 nedan.

4.7 Rättvisa i beskattningen

Som nämnts flera gånger ovan är tanken bakom att utforma beskattningen neutralt att detta leder till samhällsekonomiska effektivitets- och därmed välfärdsvinster. En neutral beskattning behöver dock inte nödvändigtvis också vara en rättvis beskattning. Att åstadkomma rättvisa i beskattningen kan därför ses som ännu en kompletterande målsättning för utformningen av beskattningen av internationella aktieinvesteringar.[74] Med rättvisa avses då rättvisa mellan olika skattebetalare.[75]

En grundläggande svårighet med denna målsättning är självfallet att fastställa vad som utgör en rättvis beskattning. På motsvarande sätt som när det gällde frågan om fördelning av skatteintäkter mellan staterna ovan, kan hävdas att det saknas objektiv grund för att fastställa vad som är en rättvis skattefördelning, varför detta endast kan ske genom ett rättspolitiskt ställningstagande.[76] Även när det gäller frågan om rättvisa mellan skattebetalare, kan dock i modern skattepolitisk debatt urskiljas vissa rättvisekrav som kan sägas vara någorlunda allmänt accepterade. Dessa rättvisekrav skall kortfattat behandlas här.

Frågan om vad som utgör en rättvis beskattning har flera olika dimensioner. En första fråga att ta ställning till är givetvis mellan vilka skattebetalare rättvisa skall uppnås. Minst två olika alternativ är tänkbara. Målsättningen kan vara att uppnå rättvisa antingen mellan dem som har hemvist i ett visst land, eller mellan dem som investerar i ett visst land. När det gäller direktinvesteringar kan man ha något delade meningar om vilken av dessa rättviseaspekter som är mest relevant, och som därmed bör styra utformningen av skattereglerna.[77] När det gäller portföljinvesteringar talar dock allt för att det endast är rättvisan mellan skattebetalare med hemvist i ett och samma land som är av intresse.[78] En portföljinvesterare är ju nämligen i mycket liten utsträckning, om ens alls, integrerad i

[74] Se allmänt angående rättvisa i beskattningen Gunnarsson 1995. Frågan om rättvisa vid beskattningen av internationella investeringar behandlas bl.a. i Musgrave 1987 s. 207 f, Rudingrapporten 1992 s. 38 f och Vogel i Intertax 1988 s. 394 ff.

[75] När det gäller internationella investeringar, kan ett annat tänkbart rättvisekriterium vara att åstadkomma en rättvis fördelning av skatteintäkterna mellan staterna. Jag har dock valt att inte diskutera det senare i termer av rättvisa, se närmast föregående avsnitt.

[76] Gunnarsson 1995 s. 277.

[77] Se t.ex. Musgrave 1987 s. 207 f, som argumenterar för rättvisa mellan skattebetalare med hemvist i ett och samma land, och Vogel i Intertax 1988 s. 395 f, som pläderar för att rättvisa mellan alla som investerar i ett visst land är viktigare.

[78] Så medger t.o.m. Vogel, som annars är en mycket övertygad anhängare av källstatsprincipen och av vikten av likabehandling av alla som investerar i ett visst land, att rättviseskäl sedda för sig talar för att portföljinvesterare beskattas i hemvistlandet. Se Vogel i Intertax 1988 s. 400.

samhällslivet i investerarlandet. Det finns därför inga *rättviseskäl* att likabehandla honom med andra som investerar i denna stat.[79] Av denna anledning kommer endast rättvisa mellan skattebetalare med hemvist i samma land att behandlas här.

Som redan har konstaterats är det vidare inte alls är självklart vad som egentligen är en rättvis fördelning av skattebördan mellan olika skattebetalare. Idag synes dock de flesta ändå vara ense om att en rättvis beskattning i varje fall i någon mån måste baseras på skatteförmågeprincipen.[80] Denna princip har också i praktiken haft stort inflytande på utformningen av skattereglerna i de flesta stater med ett utvecklat skattesystem.

Skatteförmågeprincipen anses i regel innebära dels att den som har en högre inkomst skall betala procentuellt mer i skatt än den som har en lägre inkomst, dvs. att skatteskalan skall vara progressiv (s.k. vertikal rättvisa), dels att två personer med samma inkomst och därmed skatteförmåga[81] skall betala lika mycket i skatt (s.k. horisontell rättvisa).[82] Det är framför allt den sistnämnda aspekten på skatteförmågeprincipen som brukar betonas vid diskussioner om hur skattereglerna för internationella investeringar bör utformas. Den kan då närmast preciseras till att två personer med hemvist i samma land som erhåller lika stora inkomster av samma typ också skall betala lika mycket skatt för dessa inkomster. Skatten skall således inte bli vare sig högre eller lägre för den ena personen bara för att vederbörande erhåller inkomsterna från utlandet. Önskan att åstadkomma rättvisa i denna mening kräver att skattereglerna i stor utsträckning orienteras mot domicilprincipen.

Det är därmed tydligt att målet att åstadkomma rättvisa mellan skattebetalare i samma land väl tillgodoses vid en utformning av skattereglerna i enlighet med CEN. Enligt den generella neutralitetsnormen för CEN, skall en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträckas till utländska utdelningar, men inte till utländska aktieägare. Dessa åtgärder är väl ägnade att åstadkomma rättvisa i den här angivna meningen. Genom dessa åtgärder tillförsäkras att två personer med hemvist i ett visst land kommer att beskattas lika hårt, även om den ene investerar i inhemska och den andre i utländska aktier. För källskatternas del kan

[79] Som framgått ovan kan det däremot finnas ekonomiska effektivitetsskäl för detta, men det är en annan sak. Se också det som sägs om icke-diskriminering i avsnitt 4.6.3 ovan och kapitel 6 nedan.

[80] Se Lindencrona 1984 med vidarehänvisningar.

[81] Här bortses från det faktum att skatteförmågan kan påverkas av andra faktorer än inkomstens storlek. Se Mattsson 1996 s. 38.

[82] Mattsson 1996 s. 40. Vissa hävdar dock att den vertikala rättvisan inte är en nödvändig följd av skatteförmågeprincipen, utan att denna princip framför allt tar sikte på den horisontella rättvisan. Se vidare Gunnarsson 1995 s. 130 ff och s. 281.

vidare konstateras att rättvisekravet uppfylls både om dessa skatter slopas helt, och om aktieägarstaten ger full credit för källskatter i bolagsstaten. För den enskilde skattebetalaren blir slutresultatet detsamma i båda dessa fall.

Som ovan nämnts är det önskemålet att åstadkomma horisontell rättvisa som fått störst utrymme i diskussionen om vad som är en rättvis utformning av skattereglerna för internationella investeringar. Detta hindrar emellertid inte att även möjligheten att realisera den fördelningspolitiska målsättning som ligger inbyggd i de flesta mer utvecklade skattesystem bör beaktas vid utformningen av reglerna. Det är som regel aktieägarstaten som har störst möjlighet att använda skattesystemet för fördelningspolitiska ändamål, eftersom det endast är denna stat som kan ta hänsyn till aktieägarens totala inkomstsituation och skatteförmåga. Även detta talar således för en orientering av beskattningen mot domicilprincipen,[83] och för att det är aktieägarstatens bolagsskattesystem som bör styra det sätt på vilket en portföljinvestering beskattas.

Slutligen kan det också konstateras att önskemålet att uppnå horisontell rättvisa mellan skattebetalare i ett och samma land har givits en ganska inskränkt betydelse ovan, i och med att den har relateras till två personer som erhåller lika stora inkomster av samma typ. I det större perspektivet bör man dock se till skattebetalarnas totala inkomstsituation,[84] och inte endast till en speciell inkomst. Skatteförmågeprincipen kan därför också med fördel relateras till hur landets skatteintäkter fördelas mellan olika skattebaser.

Om kapitalets fria rörlighet leder till att kapitalinkomsterna blir allt lägre beskattade, kan länderna eventuellt komma att kompensera detta genom en höjd beskattning av mer orörliga skattebaser som t.ex. arbete, konsumtion och fastigheter. En sådan omfördelning av skattebördan mellan olika skattebaser kan också den anses leda till orättvisor mellan enskilda skattebetalare, eftersom den kan medföra att två personer som har samma skatteförmåga trots detta blir olika hårt beskattade.[85] Även utan kompenserande höjningar av andra skatter leder för övrigt den minskade kapitalbeskattningen i sig till en annan relativ fördelning av skatteintäkterna mellan olika skattebaser, vilket bara det kan medföra att skatteförmågeprincipen tillfredsställs i mindre utsträckning.

En kompletterande målsättning vid utformningen av skattereglerna för gränsöverskridande investeringar kan i enlighet med detta anges vara att dessa regler skall säkerställa att kapitalbeskattningen faktiskt upprätt-

[83] Tanzi 1995 s. 77 f.
[84] Se förbehållet i not 81 ovan.
[85] Se Lindencrona 1972 s. 116.

hålls.[86] Reglerna måste därmed utformas så att de två huvudsakliga orsakerna till en eroderad kapitalbeskattning, nämligen skattekonkurrens mellan staterna och skatteflykt och skattefusk hos de enskilda investerarna, i största möjliga utsträckning bekämpas.

4.8 Skattekonkurrens

Med skattekonkurrens avses att länderna, t.ex. i syfte att dra till sig utländskt kapital eller att öka de egna företagens konkurrenskraft, sänker skatterna till allt lägre nivåer.[87] Skattekonkurrensen kan ta sig uttryck både i en allmänt sänkt skattenivå och i en förmånlig beskattning av vissa särskilt utvalda inkomster och/eller skattesubjekt. En sådan skattekonkurrens kan ha flera negativa konsekvenser, av vilka en redan har omnämnts i närmast föregående avsnitt, nämligen risken för att skattebördan flyttas till mer orörliga skattebaser. Vidare kan en av skattekonkurrens förorsakad sänkning av t.ex. kapitalbeskattningen leda till sådana spänningar i hela skattesystemet, att möjligheten att effektivt beskatta även vissa andra skattebaser minskar. Särskilt kan nämnas att vissa typer av arbetsinkomster kan vara mycket svåra att särskilja från kapitalinkomster.[88] I detta sammanhang kan slutligen också mer allmänt pekas på de negativa effekter för staternas välfärdssystem etc. som minskade skatteintäkter kan föra med sig.[89]

Det enda helt säkra sättet att bekämpa skattekonkurrens mellan EG:s medlemsländer vore att genomföra en långtgående, styrd harmonisering av ländernas skatteregler. Även utan en genomgripande harmonisering kan dock risken för skattekonkurrens minskas om man undviker att knyta beskattningen till faktorer som är mycket känsliga för, och lätt kan svara på, skatteskillnader mellan länderna. I valet mellan att låta skattekonsekvenserna av en viss investering vara beroende av investerarens hemvist

[86] Se Tanzi 1995 s. 65 ff för en allmän diskussion angående kapitalbeskattningens möjligheter att överleva i en alltmer internationaliserad ekonomi.

[87] Frågan om skattekonkurrens och kapitalbeskattning diskuteras bl.a. i Rudingrapporten 1992 s. 44 och 143 ff och av Devereux i Fiscal Studies 1992 s. 99 ff.

[88] Bovenberg 1990 s. 318. Se även de svenska reglerna i 3 § 12 mom. och 12a mom. SI angående uppdelning mellan kapitalinkomst och arbetsinkomst i fåmansföretag.

[89] Det saknas i och för sig inte företrädare för åsikten att skattekonkurrens åtminstone till viss del är önskvärd som ett sätt att åstadkomma harmonisering och/eller att sänka det totala skattetrycket och storleken på de offentliga utgifterna. Se t.ex. Chown 1989 s. 7. För en kritisk diskussion av denna senare ståndpunkt, se Musgrave och Musgrave 1990 s. 68 ff och 77 ff samt Tanzi och Bovenberg 1990 s. 16 f.

eller av var investeringen äger rum, bör man således också ta hänsyn till dessa faktorers olika känslighet för skatteskillnader mellan länderna.

Särskilt när det gäller portföljinvesteringar kan hävdas att investeringen regelmässigt är betydligt mer lättrörlig och känslig för skatteskillnader än investeraren själv. Det är således större risk att investeraren av skatteskäl flyttar sin investering till ett annat land, än att han emigrerar av skatteskäl. Önskan att undvika skattekonkurrens talar därmed allmänt sett för att beskattningen av portföljinvesteringar orienteras mot CEN, eftersom skattekonsekvenserna av en investering då knyts till investerarens hemvist och inte till valet av investeringsland. En utformning av bolagsskattesystemen i enlighet med neutralitetsnormen för CEN kan därmed inte sägas komma i konflikt med önskan att undvika skattekonkurrens.

Det kan vidare konstateras att källskatter på utdelningar är en sådan typ av skatt som kan sägas vara särskilt känslig för skattekonkurrens mellan länderna. Källskattens storlek är helt beroende av valet av investeringsland. Skatten kan därmed lätt undkommas genom att investeringen flyttas till ett annat land. I och för sig har det åtminstone hittills verkat som om källskatter på utdelningar varit mindre känsliga för skattekonkurrens än källskatter på räntebetalningar.[90] En allt tätare integration och därmed större rörlighet över gränserna kan dock medföra ökad risk för skattekonkurrens även när det gäller källskatter på utdelningar. Att införa harmoniserade regler på detta område är därför av särskild betydelse i skattekonkurrenshänseende.

4.9 Skatteflykt och skattefusk

Ännu en viktig aspekt att ta hänsyn till när skattereglerna för internationella investeringar utformas, är att skatteflykt och skattefusk i största möjliga utsträckning förhindras.[91] Detta är givetvis viktigt även vid utformningen av regler som endast rör rent inhemska förhållanden. Den fria rörligheten för kapital ökar dock möjligheterna till skatteflykt och

[90] Källskatter på utdelningar är både mer vanligt förekommande och också i regel högre än källskatter på räntebetalningar, se t.ex. översikt i Tanzi 1995 s. 131. Jfr också kommissionens misslyckade försök att införa en harmoniserad källskatt på räntebetalningar inom EG (se kapitel 5.4.5 nedan) samt Tysklands införande och sedan snabba borttagande av en sådan källskatt år 1989, se Schlesinger 1990 s. 101 ff. Tyskland har senare återinfört en källskatt på räntor, men denna gäller inte för utländska mottagare, se Mutén 1994 s. 222. Se även Rudingrapporten 1992 s. 148 f och OECD 1994 s. 180.

[91] Se angående dessa frågor t.ex. Rudingrapporten 1992 s. 39 ff, Daly 1991 s. 17 ff och Tanzi 1995 s. 82 ff och 132.

skattefusk väsentligt, varför frågan om hur detta skall bemötas har särskild betydelse när det gäller beskattningen av internationella investeringar.

När det först gäller skattefusket, kan konstateras att detta bäst kan bekämpas genom ett utökat samarbete mellan medlemsländernas skattemyndigheter och en minskad banksekretess. Skattefusk går nämligen inte i första hand ut på att utnyttja brister och luckor i de materiella reglerna, utan på att underlåta att uppge, eller lämna felaktiga uppgifter angående, inkomster och förhållanden som inte kan kontrolleras av de beskattande myndigheterna.[92]

När det för det andra gäller mer skatteflyktsliknande förfaranden, kan man säga att den allmänna utgångspunkten är att ju större skillnader som föreligger mellan ländernas skatteregler, desto större blir också möjligheterna att undkomma skatt genom att utnyttja dessa skillnader. En långtgående harmonisering skulle därmed vara det kanske mest effektiva botemedlet mot skatteflykt. Även vid mindre ingripande åtgärder kan emellertid risken för skatteflykt minska om man försöker att sträva efter att behandla likartade inkomster och situationer så lika som möjligt.

I bekämpningen av internationell skatteflykt och skattefusk har källskatter på inkomster till utländska mottagare traditionellt haft en framträdande roll. En förklaring till detta är att källstaten i regel ansetts ha bättre möjligheter än hemviststaten att kontrollera och effektivt beskatta avkastningen av internationella investeringar. Att ta ut en definitiv källskatt när inkomsten betalas till den utländske investeraren har vidare ansetts vara en särskilt lämplig väg att tillförsäkra att beskattningen faktiskt effektueras.

Som framgått ovan skulle emellertid såväl CEN som CIN öka om källskatter på aktieutdelningar togs bort. Det måste dock understrykas att detta bygger på förutsättningen att utdelningarna faktiskt beläggs med en personlig inkomstskatt i hemviststaten. Om utdelningarna undkommer beskattning i hemviststaten p.g.a. att aktieägaren underlåter att uppge dem, kan i själva verket både CEN och CIN *ökas* av att källskatt tas ut i källstaten. I så fall blir källskatten nämligen den enda skatt som träffar själva utdelningen, och den får då kompensera för den uteblivna inkomstbeskattningen. Om inte heller källskatt togs ut i en sådan situation, skulle detta däremot i många fall leda till att de utländska investerarna fick en förmånligare beskattning jämfört med inhemska investerare i både hemviststaten (brott mot CEN) och källstaten (brott mot CIN). Såväl skattefusk- som neutralitetssynpunkter skulle därför kunna anföras

[92] För att förhindra kapitalflykt ut ur EG lär för övrigt också krävas ett utökat samarbete med skattemyndigheterna i t.ex. USA och Schweiz.

för att den bästa lösningen är att fortsätta att ta ut källskatt, och att föreskriva att hemviststaten skall ge full credit för utländska källskatter.

4.10 Administrativa aspekter

En nog så viktig fråga när det gäller utformningen av skatteregler för internationella investeringar är att finna lösningar som också är praktiskt genomförbara. Regler som är alltför krångliga och svåra att hantera för myndigheter och enskilda kan inte, och bör inte heller, införas. Ovan har redan vissa tekniska problem med att genomföra de krav neutraliteten ställer på utformningen av skattereglerna berörts.[93] Som nämndes där kommer de praktiska och tekniska problem som är förknippade med en neutral utformning av bolagsskattesystemen att diskuteras mer ingående i kapitel 13 och 14 nedan.

En annan administrativ aspekt, som i och för sig också den redan har berörts ovan, är möjligheten att driva in de skatter som skall betalas. Eftersom källstaten i regel har bättre möjligheter att kontrollera och driva in skatter på de inkomster som uppkommer inom landet än vad hemviststaten har, brukar det anses att källbaserade skatter regelmässigt är mer lättadministrerade än hemvistbaserade. Detta gäller givetvis i särskilt hög grad om skatten tas ut som en definitiv källskatt och inte som en inkomstskatt.

Slutligen bör här nämnas att det inte endast är utformningen av de materiella skattereglerna som kräver hänsyn till de administrativa aspekterna. Även en sådan lösning i form av "clearing house"-system som diskuterades i avsnitt 4.6.5 måste prövas mot vad som är administrativt genomförbart. Det måste således fastställas att en sådan kompensationsordning verkligen är så nödvändig att detta uppväger det administrativa besvär med därtill hörande kostnader som en sådan ordning oundvikligen för med sig.

4.11 Sammanfattning

Med neutrala skatteregler avses i denna avhandling skatteregler som inte påverkar de ekonomiska aktörernas beteende. Neutraliteten ses här i ett EG-perspektiv, dvs. syftet är att åstadkomma effektivitet på EG-nivå och inte på nationell eller global nivå. När det gäller frågan om en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna inom EG

[93] Se avsnitt 4.3.3.6.

finns två tänkbara neutralitetskriterier, dels neutralitet i beskattningen av det kapital som exporteras från ett visst land, dels neutralitet i beskattningen av det kapital som importeras till ett visst land. Det första av dessa neutralitetskriterier, capital export neutrality (CEN), anses framför allt ha det goda med sig att möjliggöra en effektiv allokering av investeringarna mellan länderna. Det andra neutralitetskriteriet, capital import neutrality (CIN), är i stället en förutsättning för att sparandet skall bli effektivt allokerat.

När det gäller bolagsskattesystemets behandling av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, kan såväl CEN som CIN åstadkommas på olika sätt i olika situationer. Det är emellertid möjligt att fastställa generella normer för hur CEN respektive CIN kan uppnås i *alla* tänkbara situationer, dvs. oavsett vilket bolagsskattesystem som tillämpas i bolags- respektive aktieägarlandet. Den generella neutralitetsnormen för CEN kan formuleras på följande sätt. För att bolagsskattesystemens behandling av internationella aktieinvesteringar skall vara förenlig med CEN, krävs att *de länder som tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcker lättnaden till utdelningar från utländska bolag, men inte till utdelningar till utländska aktieägare.* Den generella neutralitetsnormen för CIN uppställer däremot följande, helt motsatta, krav. För att bolagsskattesystemens behandling av internationella aktieinvesteringar skall vara förenlig med CIN, krävs att *de länder som tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcker lättnaden till utdelningar till utländska aktieägare, men inte till utdelningar från utländska bolag.* För både CEN och CIN gäller således att både beskattningen i bolagslandet och beskattningen i aktieägarlandet är av betydelse för om neutralitet föreligger eller inte.

När det vidare gäller källskatt på utdelningar, tillgodoses såväl CEN som CIN antingen genom att dessa skatter slopas helt, eller genom att aktieägarstaten ger full credit för källskatter som uttagits i bolagsstaten.

När det gäller beskattningen av det finansiella kapitalet, prioriterar den ekonomiska forskningen genomgående CEN framför CIN som det viktigaste neutralitetsmålet. Det finns ingen anledning att ifrågasätta detta resultat här. I en valsituation bör beskattningen därför utformas så att detta neutralitetsmål tillgodoses.

Eftersom avhandlingen behandlar beskattningens betydelse för realiserandet av syftena bakom EG:s fria kapitalmarknad, är det naturligt att neutraliteten ges en så central plats i avhandlingens analys. I praktiken är det dock givetvis så, att även andra hänsyn måste tas vid utformningen av skattereglerna. Skatteregler som leder till en orimlig fördelning av skatteintäkterna mellan medlemsländerna kan t.ex. vara mycket svåra att genomföra politiskt. Det finns vissa, mer eller mindre allmänt accepte-

rade, principer för hur beskattningsrätten skall fördelas mellan länderna, nämligen principen om källstatens beskattningsföreträde samt hemviststatens subsidiära beskattningsrätt, icke-diskrimineringsprincipen samt reciprocitetsprincipen. En utformning av beskattningen i enlighet med de krav CEN ställer kan komma i konflikt med vissa av dessa principer, särskilt reciprocitetsprincipen och principen om hemviststatens subsidiära beskattningsrätt. Ett sätt att lösa detta skulle eventuellt kunna vara att införa någon form av "clearing house"-system.

En annan målsättning som däremot väl skulle tillgodoses vid en utformning av skattereglerna i enlighet med CEN:s krav är målsättningen att åstadkomma rättvisa mellan olika skattebetalare. Andra målsättningar som också måste beaktas är slutligen att göra beskattningen okänslig för skattekonkurrens, att motverka skatteflykt och skattefusk samt att uppnå ett någorlunda lättadministrerat regelsystem.

II

REGLERING PÅ EG-NIVÅ

5 Tidigare harmoniseringsarbete inom EG

5.1 Inledning

Som känt är, har EG:s skatteharmoniseringsarbete kommit längst på den indirekta beskattningens område. När det gäller den direkta beskattningen har framgångarna, i form av antagna direktiv etc., varit betydligt färre. I och för sig har det inte saknats ambitioner att åstadkomma en harmonisering även på detta område. Framför allt kommissionen har gång på gång argumenterat för det nödvändiga i att harmonisera åtminstone delar av den direkta beskattningen. Genom åren har också en hel del konkreta direktivförslag lagts fram. Hittills har dock kommissionen misslyckats med att få medlemsstaterna med sig på några mer ambitiösa harmoniseringsprojekt, och endast ett fåtal av de föreslagna direktiven har antagits av rådet. Som konstaterades redan i inledningen till avhandlingen, finns t.ex. inga antagna regler av omedelbar relevans för de frågor som behandlas i denna avhandling.

Syftet med detta kapitel är att redogöra för och diskutera det arbete som trots allt bedrivits inom EG angående frågan om en harmonisering av medlemsländernas bolagsskattesystem och källskatter på utdelningar. Det som skall undersökas är således de förslag etc. till sekundär lagstiftning på dessa områden som lagts fram genom åren. Eventuellt kan det vara så att redan vissa bestämmelser i Romfördraget har betydelse för hur medlemsstaterna får beskatta de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Denna fråga behandlas dock först i kapitel 6 nedan.

Även om antagen sekundär lagstiftning fortfarande saknas på dessa områden, har de ändå tillägnats ett stort intresse genom åren. Förslag till gemensamma regler har lämnats av ett antal utredningar, och också av kommissionen i form av direktivförslag till rådet. Dessa förslag kommer att redovisas nedan. När det gäller källskatt på utdelningar, kommer också ett direktiv som faktiskt har antagits att behandlas, nämligen det s.k. moder/dotterbolagsdirektivet. Detta direktiv reglerar i och för sig endast beskattningen av utdelningar i koncernförhållanden, och är där-

med inte omedelbart relevant för avhandlingens frågeställningar. Eftersom direktivet innehåller bestämmelser om eliminering av källskatter på denna typ av utdelningar, har jag ändå funnit det vara motiverat att inkludera direktivet i framställningen. Vid en senare diskussion av hur reglerna för källskatter på portföljutdelningar bör utformas, är det nämligen rimligt att ta hänsyn till det redan antagna direktivet.

För att sätta in arbetet med att harmonisera bolagsskattesystem och källskatter i ett större sammanhang, kommer först ett kort avsnitt att ägnas åt EG:s harmoniseringsarbete rörande direkt beskattning i allmänhet (avsnitt 5.2). Det är inte fråga om att redogöra för, eller ens nämna, alla de förslag etc. som lämnats genom åren, utan endast om att försöka påvisa inriktningen på och omfattningen av det bedrivna arbetet.[1] Därefter kommer de konkreta förslag etc. som utarbetats angående harmonisering av bolagsskattesystem (avsnitt 5.3) och källskatter (avsnitt 5.4) att behandlas. Genomgången syftar till att visa hur harmoniseringsarbetet på dessa områden allmänt har bedrivits och utvecklats, men också till att mer ingående analysera de konkreta förslag som lämnats. Vid denna analys söker jag besvara frågor som t.ex. varför en harmonisering ansetts nödvändig eller i varje fall önskvärd, samt vilka motiv som legat bakom utformningen av förslagen. Jag kommer även att granska hur förslagen förhåller sig till de neutralitetskrav som diskuterades i närmast föregående kapitel. Eftersom avhandlingen anlägger ett strikt internationellt perspektiv, koncentreras framställningen till de delar av förslagen som har betydelse för de internationella investeringarna. Däremot återges endast högst marginellt de resonemang som förts i olika utredningar om t.ex. vilka effekter olika bolagsskattesystem har i medlemsstaternas nationella ekonomi, dvs. vid rent nationella aktieinvesteringar.[2]

Trots att beskrivningen av de olika förslagen är relativt översiktlig, och detaljfrågor och teknikaliteter i nu överspelade förslag överhuvudtaget inte behandlas, är kapitlet ganska långt. Den avslutande sammanfattningen i avsnitt 5.5 har av denna anledning gjorts mer omfattande än i övriga kapitel. Tanken är att den läsare som endast är intresserad av att få en bild av huvuddragen i det bedrivna harmoniseringsarbetet kan nöja sig med att läsa denna sammanfattning. Sammanfattningen innehåller också en samlad utvärdering av de lämnade förslagen.

[1] Se för en mer detaljerad redogörelse t.ex. Ståhl i SN 1992 s. 509 ff.

[2] Med detta avses t.ex. diskussioner om huruvida ett visst bolagsskattesystem är neutralt med avseende på val av företagsform och finansieringsform, om det leder till en rättvis fördelning av skattebördan mellan olika kategorier av skattebetalare i ett visst land etc.

5.2 Allmänt om harmoniseringen av den direkta beskattningen

Som redan har nämnts, är det framför allt kommissionen som drivit frågan om en harmonisering av den direkta beskattningen inom EG. Kommissionens övergripande ambitioner på detta område framgår bäst av de allmänna program, rapporter och riktlinjer som lagts fram genom åren. Dessa innehåller i regel inga preciserade förslag till gemensam lagstiftning, utan ger mer generella anvisningar om på vilka områden en harmonisering kan anses mest angelägen och hur långtgående harmonisering som bör eftersträvas.

Kommissionens första generella program för harmoniseringen av de direkta skatterna kom år 1967.[3] Programmet hade föregåtts av utredningar både inom kommissionen och av utomstående experter. Två av dessa utredningar, Neumarkrapporten från år 1962 och Segrérapporten från år 1966, kommer att behandlas närmare nedan. I 1967 års skatteharmoniseringsprogram hävdades att en långtgående harmonisering av framför allt företagsbeskattningen var nödvändig för att åstadkomma en fungerande gemensam marknad med fria kapitalrörelser och utan konkurrenssnedvridningar. Både bolagsskattesystem, skattebas och skattesatser ansågs behöva harmoniseras, liksom reglerna för uttag av källskatt på räntor och utdelningar. Under 1970- och 80-talen höll kommissionen sedan fast vid idén att en relativt långtgående harmonisering på dessa områden var nödvändig för utvecklingen av EG-samarbetet.[4] Det uteslöts inte heller att även andra delar av den direkta beskattningen, t.ex. förmögenhetsskatten och den personliga inkomstskatten, skulle behöva harmoniseras. Under denna period utarbetades också en hel del konkreta direktivförslag, varav ett från år 1975 rörande införandet av ett gemensamt bolagsskattesystem kommer att behandlas nedan.

Som framgått ovan, har medlemsländerna ställt sig mer avvaktande till en harmonisering av den direkta beskattningen. Det kom därför att dröja ända till år 1990 innan några av de föreslagna åtgärderna angående materiell direkt beskattning kunde antas av rådet.[5] Då utfärdade rådet dels fusions- och moder/dotterbolagsdirektiven, dels en konvention om skiljedom i internprissättningstvister.[6] Dessa är också de hittills enda åtgärder som vidtagits av rådet angående den direkta beskattningen. Anledningen

[3] Commission Memorandum to the Council of 8 February 1967 och Commission Memorandum to the Council of 26 June 1967.

[4] Se COM (75) 391 final och COM (80) 139 final.

[5] Innan dess hade ett direktiv angående administrativt bistånd mellan medlemsstaternas skattemyndigheter antagits år 1977, se direktiv 77/799/EEC.

[6] Se direktiv 90/434/EEC och 90/435/EEC samt konvention 90/436/EEC.

till medlemsländernas ovilja att införa harmoniseringsdirektiv på detta område är säkert den stora betydelse den direkta beskattningen anses ha som medel i den ekonomiska politiken. Medlemsländerna har helt enkelt på detta område önskat behålla så stor handlingsfrihet som möjligt, och inte velat binda sig vid en gemensam lagstiftning. Möjligheterna att driva igenom direktiv i rådet har givetvis också minskats av att enhällighet krävs för antagande av skattedirektiv.[7] Dessutom kan det mer framgångsrika arbetet med att harmonisera den indirekta beskattningen eventuellt ha inverkat negativt på möjligheterna att nå resultat även när det gäller den direkta beskattningen. I takt med att utrymmet för det nationella självbestämmandet har minskat på den indirekta beskattningens område, kan det nämligen ha bedömts vara än viktigare att behålla detta självbestämmande intakt när det gäller de direkta skatterna.

En, kanske av de politiska realiteterna dikterad, förändring av kommissionens inställning har också kunnat skönjas de senaste åren.[8] En systematisk, omfattande harmonisering av stora delar av den direkta beskattningen förespråkas nu inte längre ens av kommissionen. Kommissionens strategi är numera i stället att söka få igenom direktiv på vissa, mer begränsade, områden, där harmoniseringsåtgärder framstår som speciellt nödvändiga. Det rör sig då framför allt om skatteregler av särskild betydelse för internationella förhållanden och transaktioner. Däremot skall sådana skatteregler som framför allt rör rent inhemska förhållanden lämnas utanför harmoniseringsarbetet. Denna förändrade inställning ligger i linje med den närhetsprincip som stadfästes genom Maastrichtfördraget om Europeisk union.[9] Enligt närhetsprincipen skall EG endast agera om målen för en viss åtgärd inte i tillräckligt stor utsträckning kan tillgodoses av medlemsstaterna själva. EG:s beslutsfattande skall således inskränkas till att avse de situationer då de planerade åtgärderna, med hänsyn till omfattning eller verkningar, är bättre ägnade att genomföras på gemenskapsnivå än på nationell nivå.

I enlighet med detta fick t.ex. många av de förslag som år 1992 framfördes i den s.k. Rudingrapporten ett ganska ljumt mottagande av kommissionen.[10] Rudingrapporten är den senaste utredning av större omfattning som presenterats rörande en harmonisering av den direkta beskattningen. Dess överväganden angående harmonisering av bolagsskattesystem och källskatter kommer att behandlas närmare i det föl-

[7] Se kapitel 2.4.2 ovan.

[8] Se de allmänna harmoniseringsprogram lagts fram under 1990-talet: SEC (90) 601 final, SEC (92) 1118 final och COM (93) 632 final.

[9] Artikel 3b i Romfördraget.

[10] Se SEC (92) 1118 final.

jande. I Rudingrapporten föreslogs dels en mängd åtgärder rörande beskattningen av internationella företag och transaktioner, dels en relativt långtgående allmän harmonisering av såväl skattebas som skattesatser inom bolagsbeskattningen. Medan kommissionen godtog de flesta av förslagen inom den förstnämnda kategorin, tillbakavisades flertalet av de förslag till allmän harmonisering av bolagsbeskattningen som lämnades. Detta skedde för övrigt under uttrycklig hänvisning till närhetsprincipen, och det hävdades att många av rapportens förslag var för långtgående för att vara förenliga med denna princip.[11] Denna inställning delades, föga överraskande, av rådet.[12]

Det är fortfarande för tidigt att säga om kommissionens nya strategi kommer att visa sig vara mer lyckosam än den tidigare, mer ambitiösa, inriktningen på arbetet. Ännu så länge har som sagt endast två direktiv och en konvention antagits. Det är osäkert om detta var ett tillfälligt genombrott, eller om fler framgångar i form av antagna direktiv kommer att följa. Det finns dock en del som tyder på att medlemsländerna ännu inte är beredda att acceptera ens den mer begränsade harmonisering som numera förespråkas av kommissionen. Trots att direktivförslag lagts fram, och kommissionen vid upprepade tillfällen uppmanat rådet att anta dessa förslag, har detta inte skett. Kommissionen har därför börjat pröva nya vägar för att uppnå harmonisering, och i slutet av år 1993 utfärdades en rekommendation om beskattningen av s.k. gränsgångare.[13] Kommissionens rekommendation är, till skillnad från de direktiv som utfärdas av rådet, inte bindande för medlemsstaterna. Kommissionen valde ändå denna väg för att snabba på och effektivisera harmoniseringsarbetet, och såg detta som en ny metod att tillämpa närhetsprincipen.[14] Denna första rekommendation har sedan följts av ytterligare två rekommendationer angående beskattningen av små- och medelstora företag.[15]

[11] SEC (92) 1118 final p. 19–22 och 49–50.

[12] Se EC Update 1993 s. 1 f, där det refereras till en pressrelease från möte med rådet den 23 november 1992. Medlemsländernas reaktioner på Rudingkommitténs förslag framgår också av National responses to the Ruding Committee Report i EC Tax Review 1993 s. 16 ff och 116 ff.

[13] Rekommendation 94/79/EC. Med gränsgångare avses en person som har sitt stadigvarande hemvist i ett medlemsland, men arbetar i ett annat medlemsland.

[14] Kok 1994 s. 18.

[15] Rekommendationer 94/390/EC och 94/1069/EC.

5.3 Harmonisering av bolagsskattesystemen

5.3.1 Inledning

Frågan om en harmonisering av medlemsländernas bolagsskattesystem ägnades tidigt uppmärksamhet i EG-samarbetet. Inledningsvis syftade harmoniseringsarbetet på detta område främst till att införa ett gemensamt system i alla medlemsländer. Det första förslaget med denna inriktning lämnades redan år 1962, i den s.k. Neumarkrapporten. Där föreslogs att systemet med skilda skattesatser för utdelad och kvarhållen vinst skulle införas som harmoniserat bolagsskattesystem inom EG. I den s.k. van den Tempelrapporten från år 1969 förespråkades i stället att det klassiska systemet med full ekonomisk dubbelbeskattning skulle väljas. När kommissionen år 1975 lade fram ett direktivförslag i frågan, förkastades emellertid båda dessa förslag till förmån för skatteavräkningssystemet, vilket var det system kommissionen ville se som harmoniserat bolagsskattesystem.

Som framgått ovan var medlemsländerna mindre entusiastiska inför tanken att harmonisera bolagsskattesystemen, och 1975 års direktivförslag antogs aldrig av rådet. Som ett uttryck för kommissionens allmänt ändrade inställning i harmoniseringsfrågan, drogs förslaget tillbaka år 1990. Att införa ett gemensamt system sägs numera vara något som kan komma ifråga först på lång sikt, medan det på kort sikt förutsätts att staterna skall vara fria att välja sitt eget system. På senare tid har harmoniseringsarbetet i enlighet med detta inriktats på att åstadkomma vissa modifikationer inom ramen för de existerande systemen, i syfte att minska dessas diskriminerande och snedvridande effekter. Så lämnade t.ex. inte den s.k. Rudingkommittén något förslag till gemensamt bolagsskattesystem, utan nöjde sig med att förespråka vissa förändringar i de föreliggande systemen.

I det följande kommer de olika förslag till harmonisering av bolagsskattesystemen som förts fram genom åren att presenteras och analyseras. Förslagen behandlas i kronologisk ordning.

5.3.2 Neumarkrapporten

Det första förslaget till ett gemensamt bolagsskattesystem kom som nämnts år 1962 i och med att den s.k. Neumarkkommittén, en grupp fristående experter som på kommissionens uppdrag hade utrett denna och andra frågor, lämnade sin slutrapport.[16] I rapporten föreslogs att alla

[16] Report of The Fiscal and Financial Committee, fortsättningsvis benämnd Neumarkrapporten.

medlemsländer skulle införa ett system med skilda skattesatser på bolagsnivå, dvs. ett system där den ekonomiska dubbelbeskattningen lindras genom att utdelade vinstmedel beskattas med en lägre skattesats än kvarhållna.

Neumarkkommitténs utredningsmandat var mycket vidsträckt.[17] Kommittén skulle se på medlemsländernas hela ekonomiska politik, och analysera om och i så fall på vilket sätt skillnader mellan länderna hindrade etablerandet av en gemensam marknad. Rapporten var därmed till stora delar inriktad på att diskutera övergripande, principiella frågeställningar av betydelse för den ekonomiska politiken i stort. I rapporten avgav kommittén dock också många konkreta och relativt detaljerade ställningstaganden, inte minst beträffande bolagsskattefrågorna. Dessa ställningstaganden var emellertid i regel ganska knapphändigt motiverade, varför det inte alltid är helt lätt att utläsa vilka överväganden som låg bakom kommitténs förslag.

Som skäl för att det överhuvudtaget skulle vara nödvändigt att harmonisera bolagsbeskattningen inom EG angavs helt kort att en olikformig beskattning hindrade kapitalets fria rörlighet och uppmuntrade till att bolagens reserver koncentrerades till lågskatteländer.[18] Det framhölls också att skilda bolagsskattesystem försvårade jämförelser av skattebelastningen på bolagsvinster och utdelningar i de olika medlemsländerna, samt gjorde slutandet av dubbelbeskattningsavtal mer problematiskt. Någon utförligare analys av dessa frågor finns dock inte i rapporten.

Kommitténs motivering för att välja just systemet med skilda skattesatser som harmoniserat EG-bolagsskattesystem var om möjligt än mer kortfattad.[19] I rapporten konstaterades endast att det fanns teoretiska skäl både för fullständig enkelbeskattning och för fullständig dubbelbeskattning, samt att den valda lösningen närmast var en kompromiss mellan dessa båda ytterligheter. I en bilaga till rapporten, författad av en av medlemmarna i kommittén, kastas emellertid något mera ljus över motiven för kommitténs ställningstagande i denna fråga.[20] De åsikter som uttrycktes i bilagan var i och för sig författarens egna, och delades inte alltid av övriga medlemmar i kommittén. I bilagan återfinns dock också vissa värdefulla bakgrundsfakta till kommitténs resonemang. Det framgår där att utgångspunkten för kommitténs överväganden var de nationella lösningar som fanns representerade i något av medlemsländerna. De flesta av de dåvarande medlemsstaterna hade vid den tiden ett klassiskt dubbel-

[17] Kommitténs mandat finns som en bilaga till Neumarkrapporten.
[18] Neumarkrapporten s. 122.
[19] Neumarkrapporten s. 122 f.
[20] Se Schendstok 1963.

beskattningssystem. De medlemsländer som medgav lättnad i dubbelbeskattningen tillämpade systemet med skilda skattesatser. Det är därmed tydligt att endast dessa system var reella kandidater till det gemensamma bolagsskattesystemet.

Varför kommittén stannade vid systemet med skilda skattesatser och inte vid den klassiska dubbelbeskattningen är inte lika lätt att läsa ut. Det nämndes i förbigående i bilagan att den ekonomiska dubbelbeskattningen kunde befaras ha menliga effekter på den ekonomiska tillväxten, men detta utvecklades inte vidare.[21]

I Neumarkrapporten förordades således att alla medlemsländer skulle införa ett system som, genom att ha olika skattesatser för kvarhållen och utdelad vinst, medgav en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå. När det gällde frågan om *hur stor* denna lättnad skulle vara, menade kommittén att medlemsländerna inom vissa ramar själva måste få fastställa en lämplig lättnadsgrad. Det ansågs nämligen att graden av lättnad måste kunna varieras med hänsyn framför allt till nationella konjunkturpolitiska överväganden.[22] Kommittén nöjde sig därför med att ange ungefärliga ramar för de skattesatser medlemsländerna skulle tillåtas att använda. Enligt dessa ramar skulle medlemsländerna å ena sidan alltid vara tvungna att undanröja minst hälften av den ekonomiska dubbelbeskattningen av de utdelade vinstmedlen, men å andra sidan inte tillåtas att helt eliminera denna dubbelbeskattning.[23] Total enkelbeskattning skulle alltså inte få förekomma. Detta anslöt väl till den grad av lättnad som medgavs i de medlemsländer som då tillämpade systemet med skilda skattesatser.[24]

Som framgått ovan diskuterades inte motiven för att välja systemet med skilda skattesatser som harmoniserat bolagsskattesystem särskilt ingående i rapporten. Frågan om huruvida detta system kunde beräknas leda till lämpliga skattekonsekvenser vid internationella investeringar berördes t.ex. inte alls. Det går därför inte att säga om kommittén lade några principiella resonemang om neutralitet i beskattningen etc. till grund för sitt ställningstagande, eller om detta styrdes av andra hänsyn. I

[21] Schendstok 1963 s. 198.

[22] Neumarkrapporten s. 139.

[23] I rapporten föreslogs att skattesatsen för kvarhållen vinst skulle vara densamma eller i det närmaste densamma i alla länder, medan skattesatsen för utdelad vinst kunde tillåtas att variera. Den unifierade skattesatsen för kvarhållen vinst borde enligt rapporten uppgå till ungefär samma nivå som den högsta marginalskattesatsen i den personliga inkomstbeskattningen, eller till ca 50%. Bolagsskattesatsen för utdelade vinstmedel skulle då högst få motsvara ungefär halva denna skattesats, eller ca 25%, och skulle inte få understiga 15%. Neumarkrapporten s. 139.

[24] Se Schendstok 1963 s. 199.

rapporten utvecklades inte heller närmare hur systemet tekniskt skulle fungera vid de internationella investeringarna. I avsaknad av uttalanden om motsatsen, kan det dock antas att tanken var att den lägre skattesatsen för utdelad vinst skulle gälla generellt för alla utdelningar, dvs. även för utdelningar till utländska aktieägare.

Det av Neumarkkommittén skisserade gemensamma bolagsskattesystemet var därmed väl ägnat att tillfredsställa CIN i bolagslandet. Alla utdelningar från ett visst bolag skulle ju få komma i åtnjutande av samma lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Även CEN i aktieägarens hemvistland tillgodosågs i relativt stor utsträckning av förslaget. För att CEN skall föreligga vid aktieinvesteringar mellan länder med identiska bolagsskattesystem är det, som framgått ovan, tillräckligt att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen inte reserveras endast för inhemska förhållanden.[25] Om utsträckandet av lättnaden till att avse också de gränsöverskridande utdelningarna sedan sker genom åtgärder i bolagslandet eller i aktieägarlandet är däremot i den situationen utan intresse för uppnåendet av CEN.

Helt tillfredsställdes emellertid inte CEN av Neumarkkommitténs förslag. Detta berodde på att medlemsländerna själva inom vissa ramar skulle få fastställa hur stor lättnad som skulle medges. Det var således inte fråga om att införa helt identiska regler i alla medlemsländer, utan lättnadsgraden skulle tillåtas att variera något från land till land. Eftersom det var bolagslandet som skulle utsträcka lättnaden i beskattningen till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, var det vidare bolagslandets, och inte aktieägarlandets, lättnadsgrad som enligt förslaget skulle styra beskattningen av dessa investeringar. Skattekonsekvenserna skulle därmed variera något beroende på i vilket land aktieägaren valde att investera, varför CEN trots allt inte tillgodosågs fullt ut av förslaget.

5.3.3 Segrérapporten

Nästa EG-initierade expertrapport där beskattningsfrågor i samband med aktieägande över de nationella gränserna behandlades var den s.k. Segrérapporten som kom år 1966. I Segrérapporten analyserades och diskuterades införandet av en gemensam kapitalmarknad inom EG. Rapporten tog upp en mängd olika aspekter på denna fråga, och var därmed inte helt, eller ens huvudsakligen, inriktad på skattefrågor.[26] I rapporten lämnades inte något sammanhållet förslag till hur bolagsskattesystemet borde utformas inom EG. Däremot framfördes vissa synpunkter på hur

[25] Se kapitel 4.3.3.3.

[26] Segrérapporten omfattar totalt cirka 300 sidor plus bilagor, varav endast cirka 20 sidor specifikt ägnas åt skattefrågorna.

de länder som då hade ett skatteavräkningssystem borde utforma detta system för att befrämja den fria kapitalmarknaden.

För att en helt fri och fungerande gemensam kapitalmarknad skulle kunna uppnås inom EG krävdes enligt Segrérapporten att medlemsstaternas skatteregler utformades så neutralt som möjligt. Ett neutralitetskrav som betonades i rapporten var att skattereglerna inte skulle påverka valet av investeringsland.[27] Det var således CEN som avsågs, även om denna term inte användes uttryckligen. Vid tiden för Segrérapportens tillkomst hade två medlemsländer, Frankrike och Belgien, nyligen infört skatteavräkningssystemet för beskattningen av aktiebolag och aktieägare. I rapporten uppmärksammades de snedvridande effekter detta system kunde ha på kapitalrörelserna om lättnaden i dubbelbeskattningen endast medgavs vid utdelningar från inhemska bolag till inhemska aktieägare.[28] I rapporten framhölls att systemets negativa verkningar kunde undanröjas antingen genom att rätten till avräkning utsträcktes till att omfatta även utdelningar från bolag i andra medlemsländer, eller genom att de länder som tillämpade skatteavräkningssystemet ålades att utbetala ett belopp motsvarande avräkningsbeloppet till aktieägare i andra medlemsländer. Av dessa lösningar ansågs den sistnämnda vara den lämpligaste.

Att författarna till Segrérapporten i första hand förespråkade lösningen att skatteavräkningssystemen utsträcktes till utländska aktieägare kan framstå som något överraskande med tanke på det neutralitetsmål som uppställdes i rapporten. Om det primära syftet var att åstadkomma att skattereglerna inte skulle påverka valet av investeringsland, dvs. att CEN skulle råda, borde lösningen att skatteavräkningssystemet utsträcktes till utländska utdelningar ha legat närmare till hands. Medan denna lösning alltid leder till att CEN i aktieägarlandet tillgodoses, är det ju endast under vissa förutsättningar som ett utsträckande till utländska aktieägare får detta resultat.[29]

En förklaring till rapportens förslag är att författarna ville uppnå en överensstämmelse med det andra system för att ge lättnad som då tillämpades inom EG, nämligen det tyska systemet med skilda skattesatser. Enligt författarnas mening var skatteavräkningssystemet ett sätt att ge bolagen samma fördelar som de som uppnåddes genom ett system med skilda skattesatser, men begränsat till att endast gälla i rent inhemska förhållanden. Det var därför naturligt att föreslå att skatteavräkningssystemet, på samma sätt som systemet med skilda skattesatser, skulle gälla även i förhållande till utländska aktieägare.

[27] Segrérapporten s. 293 f.
[28] Se för det följande Segrérapporten s. 300 ff.
[29] Se kapitel 4.3.3 ovan.

5.3.4 van den Tempelrapporten

5.3.4.1 Allmänt

Frågan om införande av ett gemensamt bolagsskattesystem inom EG utreddes på nytt år 1969. Denna gång gick kommissionens uppdrag till en ensamutredare, professor A. J. van den Tempel. I van den Tempelrapporten förordades det klassiska systemet som den bästa kandidaten för ett EG-gemensamt bolagsskattesystem.

Van den Tempelrapporten innehåller den än i dag mest omfattande analys, i vart fall av mer officiellt slag, som gjorts inom EG angående frågan om införande av ett gemensamt bolagsskattesystem. Till skillnad från det bredare anslaget i Neumarkrapporten var van den Tempelrapporten helt inriktad på denna fråga. I rapporten fördes en principiellt inriktad diskussion om några olika tänkbara bolagsskattesystems för- och nackdelar. Rapporten behandlade uteslutande själva bolagsskattesystemet. Frågor om t.ex. skattebas och skattesatser lämnades helt utanför. Även rapportens slutsats hölls på ett principiellt plan. Van den Tempel nöjde sig med att förorda det klassiska systemet som det bästa för EG:s förhållanden, och lämnade inga förslag angående den närmare utformningen av systemet.

Som skäl för att bolagsskattesystemen inom EG borde harmoniseras angav van den Tempel framför allt att en olikformig bolagsbeskattning påverkade kapitalets fria rörlighet och integrationen av aktiemarknaderna negativt.[30] Som ett led i strävandena att undanröja snedvridande och diskriminerande faktorer borde därför de olika nationella bolagsskattesystemen ersättas med ett gemensamt system, där investeringar över de nationella gränserna skattemässigt behandlades på samma sätt som rent nationella investeringar. I rapporten framhölls att det i och för sig inte endast var skillnader i bolagsskattestrukturen som gav upphov till störningar i kapitalets fria rörlighet, utan att även skillnader i skattebas, skattesatser och skatteadministration hade stor betydelse. Van den Tempel konstaterade dock att en harmonisering av själva systemet kunde förväntas eliminera eller i vart fall minska många av problemen, även om skillnaderna i andra hänseenden bestod.

I rapporten diskuterades framför allt de tre bolagsskattesystem som vid denna tidpunkt fanns representerade i EG:s medlemsländer, dvs. det klassiska systemet, systemet med skilda skattesatser och skatteavräkningssystemet. De två sistnämnda systemen förutsattes, i enlighet med vad som då var det vanliga inom EG, endast delvis undanröja den ekono-

[30] Se för det följande van den Tempelrapporten s. 9 och 37.

miska dubbelbeskattningen. Ytterligare några system berördes mer översiktligt, men avfärdades av olika anledningar som mindre lämpliga.[31] Analysen av de tre nämnda systemen gjordes i två olika steg. Van den Tempel inledde med att diskutera vilka effekter de olika systemen kunde beräknas ha i rent nationella sammanhang, dvs. då bolag och aktieägare befann sig i samma land. Därefter togs de särskilda problem upp som följde av att investeringarna gick över de nationella gränserna. Diskussionen om systemens effekter i den nationella ekonomin är inte så intressant för denna avhandlings vidkommande, och kommer därför inte att behandlas vidare här.[32] Det räcker med att konstatera att van den Tempel, efter en lång analys av de olika systemens ekonomiska, sociala och psykologiska verkningar, drog den allmänna slutsatsen att det rådde stor osäkerhet såväl om vilka effekter systemen medförde som om vilka effekter som egentligen var önskvärda. Det betonades dock att det klassiska systemet hade den stora fördelen att vara tekniskt okomplicerat, vilket gjorde att detta system lättare än de andra skulle kunna tillämpas enhetligt inom hela EG. Van den Tempel sade sig därför vara beredd att, även om endast systemens rent nationella effekter togs med i beräkningen, förorda det klassiska systemet som gemensamt EG-bolagsskattesystem.[33]

Därefter gick van den Tempel över till att analysera systemens effekter i internationella förhållanden. Denna analys är intressantare för avhandlingens frågeställningar, och kommer därför att behandlas mer ingående i det följande.

5.3.4.2 Bolagsskattesystemens effekter vid internationella investeringar. Allmänna utgångspunkter

I den andra delen av van den Tempels analys utreddes således de olika systemens effekter vid investeringar över de nationella gränserna. Van den Tempel angav som utgångspunkt för denna del av analysen att ett harmoniserat EG-bolagsskattesystem i största möjliga utsträckning måste vara neutralt. Med neutralitet avsågs då närmare bestämt att investeringar som gick över de nationella gränserna skulle behandlas på samma sätt som rent nationella investeringar. Enligt rapporten behövde detta dock inte nödvändigtvis innebära att det alltid blev samma skattebelopp att betala. För detta skulle krävas fullständigt lika skattesatser,

[31] Se van den Tempelrapporten s. 32 ff där en helt genomförd enkelbeskattning av utdelade vinstmedel, en integrerad beskattningsmodell, d.v.s. en modell där både kvarhållna och utdelade vinstmedel i beskattningshänseende fördelas på aktieägarna, samt en modell där bolaget medges avdrag för utdelningar diskuterades och förkastades.

[32] Se angående denna fråga van den Tempelrapporten s. 10 ff och 39 f.

[33] Van den Tempelrapporten s. 40.

skattebas samt skatteadministration i alla medlemsländer. Van den Tempel gav i stället ungefär följande definition av ett neutralt bolagsskattesystem: Under antagandet att skattebas, skattesatser och skatteadministration är lika i de inblandade länderna, skall bolagsskattesystemet vara neutralt dels mellan inhemska aktieägares investeringar i hemlandet och utomlands, dels mellan utländska och inhemska aktieägares investeringar inom ett visst land.[34] Denna neutralitetsdefinition anknyter således nära till de definitioner av CEN och CIN som angavs i kapitel 4 ovan, och det van den Tempel strävade efter var att finna ett system där både CEN och CIN kunde tillfredsställas samtidigt vid internationella investeringar.

Mot bakgrund av den angivna neutralitetsdefinitionen diskuterade van den Tempel vilka problem som kunde uppkomma i de olika systemen vid olika typer av internationellt aktieägande, samt utredde i vilken utsträckning det var möjligt att uppnå den önskade neutraliteten inom respektive system. Enligt van den Tempel kunde man här dra en skiljelinje mellan å ena sidan det klassiska systemet och å andra sidan de två övriga. I och med att beskattningen av bolag och aktieägare i det klassiska systemet sker helt frikopplat från varandra, ansåg van den Tempel detta system vara lätt att tillämpa även i internationella förhållanden. I de övriga systemen relateras däremot bolags- och aktieägarbeskattningen till varandra. Om då något av beskattningsleden äger rum utomlands, riskerade enligt van den Tempel den nationelle lagstiftaren att tappa kontrollen över situationen som helhet. Van den Tempel menade att det därför måste undersökas om införandet av något av dessa system skulle kräva särregler för de internationella förhållandena.[35]

5.3.4.3 Klassisk dubbelbeskattning[36]

Som redan antytts konstaterades i rapporten att den klassiska dubbelbeskattningen inte erbjuder några egentliga svårigheter vid en internationell tillämpning, eftersom beskattningen av aktiebolag och aktieägare sker oberoende av varandra. Bolaget kan alltid beskattas likadant oavsett om det hade utländska eller inhemska aktieägare. På samma sätt kan aktieägarna alltid beskattas lika för inhemska och utländska utdelningar. Enligt van den Tempel var det därför inga problem att uppfylla den angivna neutralitetsdefinitionen i ett klassiskt system.

[34] Definitionen finns på s. 37 i van den Tempelrapporten.
[35] Van den Tempelrapporten s. 23.
[36] Se för detta avsnitt van den Tempelrapporten s. 24 och 38.

5.3.4.4 *System med skilda skattesatser*[37]

Inom systemet med skilda skattesatser ges lättnaden i dubbelbeskattningen på bolagsnivå, genom att utdelad vinst beskattas med en lägre skattesats än kvarhållen vinst. För att uppnå neutralitet i den angivna meningen i ett sådant system, måste lättnaden i beskattningen medges även när bolag och aktieägare befinner sig i olika länder. Bolagslandet måste således använda den lägre skattesatsen även på utdelningar till utländska aktieägare. På så sätt åstadkoms att en viss aktieägare alltid kommer att åtnjuta samma lättnad i beskattningen oavsett i vilket land han väljer att investera, dvs. CEN är tillfredsställd.[38] Samtidigt uppfylls också den andra delen av van den Tempels neutralitetsdefinition, dvs. det som i denna avhandling benämns CIN, i och med att samma lättnad i beskattningen alltid kommer att gälla för alla aktieägare som investerar i ett visst land.[39] I rapporten diskuterade van den Tempel om det var möjligt att utforma systemet med skilda skattesatser på det ovan beskrivna sättet, dvs. om det gick att alltid låta även utdelningar till utländska aktieägare omfattas av lättnaden i beskattningen. Endast om detta kunde göras generellt uppfylldes nämligen enligt van den Tempel de uppställda neutralitetskraven fullt ut.

Van den Tempel kom fram till att när det gällde utdelningar till utländska (fysiska eller juridiska) portföljinvesterare fanns i regel ingen anledning att inte låta den reducerade skattesatsen omfatta även dessa utdelningar. Vid rena portföljinvesteringar skulle mottagaren alltid vara tvungen att erlägga inkomstskatt för utdelningen i sitt hemland, och det fanns då inga hinder för att på bolagsnivå medge samma lättnad i dubbelbeskattningen som för inhemska investerare.

Enligt van den Tempel kunde problem däremot uppkomma vid utdelningar till utländska majoritetsaktieägare. En generell tillämpning av den lägre skattesatsen på sådana utdelningar skulle nämligen i vissa fall kunna inbjuda till missbruk. Framför allt skulle detta gälla vid utdelningar i moder-dotterbolagsförhållanden. Eftersom sådana utdelningar regelmässigt är skattefria hos det mottagande bolaget, vore det inte rimligt att den lägre skattesatsen generellt tillämpades på sådana utdelningar. Endast i den mån en vidareutdelning till moderbolagets aktieägare skedde, var det motiverat att låta den reducerade skattesatsen slå ige-

[37] Se för detta avsnitt van den Tempelrapporten s. 24 ff och 38 ff.

[38] Som framgått av kapitel 4.3.3.3 ovan kan CEN, mellan länder som har *samma* bolagsskattesystem med *samma* lättnad i dubbelbeskattningen, åstadkommas genom att bolagslandet utsträcker lättnaden till utländska aktieägare.

[39] Se kapitel 4.4.3.3.

nom.[40] I rapporten framhölls att det beträffande utländska moderbolag kunde vara svårt att fastställa i vilken utsträckning en vidareutdelning faktiskt kom till stånd. Den i inhemska fall praktiserade lösningen att ta ut en tilläggsskatt i de fall vinsten faktiskt inte vidareutdelades, kunde därför inte tillämpas. Enligt van den Tempel måste tilläggsskatten i stället baseras på en schablonmässigt uppskattad vidareutdelningsgrad, vilket endast skulle leda till en genomsnittlig likabehandling av utdelningar till inhemska och utländska moderbolag. I det enskilda fallet skulle vidareutdelningsgraden givetvis kunna avvika från den schablonmässigt uppskattade, vilket skulle resultera i såväl lindrigare som strängare beskattning av gränsöverskridande utdelningar jämfört med inhemska.

5.3.4.5 Skatteavräkningssystem[41]

I skatteavräkningssystemet sker lättnaden i dubbelbeskattningen på aktieägar- och inte på bolagsnivå. Problemen vid internationella förhållanden uppkommer därför i detta system inte vid själva bolagsbeskattningen, utan vid bedömningen av hur långt rätten till avräkning skall utsträckas. Utgångspunkten är att neutralitetsdefinitionen är uppfylld om rätten till avräkning inte påverkas av att aktiebolag och aktieägare befinner sig i två olika medlemsstater. Detta kan åstadkommas på i princip två olika sätt.[42] En möjlighet är att aktieägarens hemviststat medger avräkning även vid beskattning av utdelningar från utländska bolag, dvs. avräkningsrätten utsträcks till utländska utdelningar. Alternativet är att bolagets hemviststat utbetalar ett belopp motsvarande avräkningsbar del av bolagsskatten till utländska aktieägare, dvs. avräkningsrätten utsträcks till utländska aktieägare. I rapporten diskuterades båda dessa alternativ.

När det gällde alternativet att avräkningen utsträcktes till att omfatta även utdelningar från utländska bolag, menade van den Tempel att stora problem skulle uppkomma när utdelningarna härrörde från obeskattade eller lågbeskattade vinstmedel i det utländska bolaget. Dubbelbeskattningens första led hade ju då inte, i vart fall inte fullt ut, realiserats. Det fanns därför enligt van den Tempel ingen anledning att på aktieägarnivå medge samma lättnad i beskattningen som när bolagsvinsten träffats av en oinskränkt beskattning. I de rent nationella förhållandena kunde detta lösas genom att avräkning inte medgavs för dessa utdelningar, eller genom att bolaget fick betala en särskild kompletteringsskatt på utdelningar som härrörde från låg- och obeskattade vinstmedel.[43] Problemet

[40] Se närmare angående detta problem i kapitel 3.5 ovan.
[41] Se för detta avsnitt van den Tempelrapporten s. 29 ff och 38 ff.
[42] Se kapitel 4.3.3.3 och 4.4.3.3 ovan.
[43] Se kapitel 3.5 ovan.

när utdelningarna kom från ett utländskt bolag var enligt van den Tempel att det kunde vara omöjligt att få fram uppgifter om hur den underliggande vinsten beskattats. Att trots detta ändå medge avräkning vid beskattningen av utdelningarna, skulle vara en ren inbjudan till skatteflykt. Van den Tempel drog därför slutsatsen att denna variant av skatteavräkningssystemet inte på ett acceptabelt sätt kunde användas som harmoniserat system inom EG.

En möjlig lösning på det ovanstående problemet kunde ha varit att utforma det gemensamma skatteavräkningssystemet på så sätt att medlemsländerna generellt ålades att alltid belägga utdelningar av låg- och obeskattade vinstmedel med en kompletteringsskatt. Därigenom skulle ha tillförsäkrats att rätten till avräkning alltid motsvarades av en fullständig beskattning på bolagsnivå. Denna till synes självklara lösning på problemet diskuterades dock, konstigt nog, inte alls av van den Tempel. Anledningen till detta är det givetvis svårt att ha någon uppfattning om. En möjlig förklaring skulle kunna vara att van den Tempel inte ansåg att det skulle gå att tillskapa tillräckliga garantier för att kompletteringsskatten faktiskt togs ut i alla relevanta situationer.

Enligt det andra alternativ som diskuterades i van den Tempelrapporten skulle neutraliteten som nämnts uppnås genom att bolagets hemviststat gjorde en utbetalning till de utländska aktieägarna. Det utbetalade beloppet skulle då motsvara den del av bolagsskatten som var avräkningsbar för inhemska aktieägare. För att förhindra missbruk kunde utbetalningen enligt van den Tempel göras beroende av att aktieägaren uppvisade ett intyg på att han skulle bli beskattad för utdelningen i sitt hemland. Därigenom undveks att lättnaden i dubbelbeskattningen medgavs även när det inte förelåg någon dubbelbeskattning, dvs. när aktieägaren inte beskattades för utdelningen. Genom samarbete mellan skattemyndigheterna kunde man enligt van den Tempel också tänka sig att den regelrätta utbetalningen ersattes med att den utländske aktieägaren erhöll en skatteavräkning vid beskattningen i hemlandet.

Vid rena portföljinvesteringar över de nationella gränserna, skulle man enligt van den Tempel kunna åstadkomma den eftersträvade neutraliteten genom att tillämpa skatteavräkningssystemet på det sistnämnda sättet. Liksom i systemet med skilda skattesatser skulle dock enligt van den Tempels mening problem uppkomma vid utdelningar från dotter- till moderbolag. Van den Tempel hänvisade här till den diskussion som hade förts i anslutning till analysen av systemet med skilda skattesatser, och menade att samma överväganden i princip gjorde sig gällande även i ett skatteavräkningssystem. Problemet var enligt hans uppfattning också här att det inte gick att få fram säkra uppgifter om i vilken utsträckning det utländska moderbolaget i sin tur vidareutdelade vinstmedlen, vilket

gjorde att det var osäkert om vinstmedlen skulle träffas av det andra ledet i dubbelbeskattningen. Utbetalningen från dotterbolagets hemviststat till det utländska moderbolaget kunde därför inte, såsom vid portföljinvesteringar, uppgå till hela det belopp som var avräkningsbart för inhemska aktieägare. Utbetalningen måste istället relateras till en schablonmässigt uppskattad vidareutdelningsgrad. Enligt van den Tempel gällde således även i detta system att neutralitet i moder-dotterbolagsrelationer endast kunde åstadkommas genomsnittligt sett, men inte i det enskilda fallet.

5.3.4.6 van den Tempels slutsatser

Som redan nämnts kom van den Tempel fram till att både nationella och internationella överväganden talade för att den klassiska dubbelbeskattningen borde antas som harmoniserat bolagsskattesystem inom EG. När det gällde de olika systemens ekonomiska och andra effekter på det nationella planet, menade van den Tempel att det rådde stor osäkerhet såväl om vilka effekter systemen medförde som om vilka effekter som egentligen var önskvärda. En avgjord fördel med det klassiska systemet var dock enligt van den Tempel att det var tekniskt okomplicerat och lätt att tillämpa. Även om hänsyn endast togs till rent nationella överväganden, ville van den Tempel därför förorda det klassiska systemet. De olika systemens tillämpbarhet i internationella förhållanden gjorde enligt van den Tempel att denna slutsats blev än mer befogad.

Såsom framgått ovan ansåg van den Tempel att fullständig neutralitet i beskattningen mellan å ena sidan inhemska investeringar och å andra sidan investeringar över de nationella gränserna endast kunde åstadkommas inom ett klassiskt dubbelbeskattningssystem. I systemet med skilda skattesatser och skatteavräkningssystemet ledde integrationen av beskattningen av bolag och aktieägare till problem vid internationella investeringar. Van den Tempel kom i och för sig fram till att även dessa system skulle kunna utformas på ett neutralt sätt för de rena portföljinvesteringarna. För denna typ av investeringar fanns det nämligen enligt van den Tempel ingenting som hindrade att lättnaden i beskattningen gavs likformigt för inhemskt och internationellt aktieägande. Problem uppkom däremot i samband med utdelningar i koncernförhållanden. Enligt van den Tempels mening skulle man här, för att förhindra olika former av skatteflykt och skattefusk, vara tvungen att införa särskilda regler för de internationella fallen. Det skulle därför inte gå att i dessa situationer uppnå fullständig neutralitet mellan inhemskt och internationellt aktieägande.

Van den Tempels slutsats är invändningsfri såtillvida att det inte skulle vara några problem att uppnå neutralitet om den klassiska dubbelbeskatt-

ningen antogs som harmoniserat bolagsskattesystem. Med ett klassiskt system i alla medlemsländer skulle full dubbelbeskattning råda i alla situationer, både nationellt och internationellt. Såväl CEN som CIN skulle därmed tillfredsställas fullt ut. Däremot kan vissa av slutsatserna angående framför allt skatteavräkningssystemets tillämplighet i internationella förhållanden ifrågasättas. Som framgått ovan ansåg van den Tempel att det av skatteflyktsskäl var uteslutet att införa ett skatteavräkningssystem där aktieägarstaten medgav avräkning även vid beskattningen av utländska utdelningar. Anledningen till detta angavs vara att denna stat inte säkert skulle kunna fastställa att utdelningarna belastats med full bolagsskatt i bolagslandet. Som redan diskuterats ovan, skulle en enkel lösning på detta problem vara att bolagsstaterna ålades att belägga utdelningar av låg- och obeskattade vinstmedel med en kompletteringsskatt. På så sätt skulle även skatteavräkningssystemet kunna utformas neutralt med avseende på de internationella investeringarna. Detta var också den lösning som förespråkades av kommissionen i dess direktivförslag från år 1975, vilket nu skall behandlas.

5.3.5 Direktivförslag om gemensamt bolagsskattesystem

5.3.5.1 Allmänt

År 1975 ansåg kommissionen att tiden var mogen att lägga fram ett direktivförslag om harmonisering av medlemsländernas bolagsskattesystem.[44] I direktivförslaget föreslogs att samtliga medlemsländer skulle införa ett skatteavräkningssystem för beskattningen av aktiebolag och aktieägare.

När direktivförslaget lades fram hade frågan om en harmonisering diskuterats i många år, och som framgått ovan också varit föremål för expertutredningar i ett par omgångar. Kommissionen hade därvid vid flera tillfällen framfört ståndpunkten att en harmonisering var helt nödvändig för att åstadkomma en fungerande gemenskap.[45] Att kommissionen trots detta inte tidigare lagt fram något regelrätt direktivförslag, kan till en del ha berott på att möjligheterna att få igenom ett direktiv i rådet inte bedömts som tillräckligt goda. Läget förändrades emellertid när rådet år 1971 beslutade att den ekonomiska integrationen skulle förtätas

[44] COM (75) 392 final. Direktivförslaget kompletterades några år senare med ett särskilt förslag angående investeringar via olika typer av fonder etc., se COM (78) 340 final. Detta förslag kommer inte att behandlas här.

[45] Se t.ex. Commission Memorandum to the Council of 26 June 1967 s. 8.

till en ekonomisk och monetär union.[46] I samband med detta uttalade rådet nämligen att en harmonisering av bolagsbeskattningen skulle äga rum redan under det första steget mot ekonomisk och monetär union. Kommissionen såg sig därmed föranledd att lägga fram direktivförslag i frågan.

1975 års direktivförslag kom emellertid aldrig att genomföras. Under många år stoppades handläggningen av förslaget upp i parlamentet.[47] Enligt parlamentets mening var nämligen en harmonisering av bolagsskattesystem och bolagsskattesatser meningslös om inte skattebasen också harmoniserades. Parlamentet inviterade därför kommissionen att lägga fram ett direktivförslag om harmonisering av skattebasen, och uttalade att parlamentet fram till dess skulle fortsätta sina överväganden angående det redan framlagda förslaget. Direktivförslaget synes heller aldrig ha varit uppe för en formell diskussion i rådet.[48] I samband med att Rudingkommittén tillsattes drog kommissionen slutligen tillbaka förslaget.[49]

5.3.5.2 Skäl för harmonisering

I preambeln till 1975 års direktivförslag och i kommissionens "explanatory memorandum"[50] anfördes några, vid det här laget välbekanta, argument för att bolagsskattesystemen måste harmoniseras. Det var framför allt den fria rörligheten för kapital som enligt kommissionen ställde krav på en harmonisering. Kommissionen menade att skillnaderna mellan bolagsskattesystemen påverkade kapitalets rörlighet på i huvudsak två olika sätt. För det första kunde skillnaderna *hämma* investeringar över gränserna, eftersom sådana investeringar ofta drabbades av diskriminering, internationell dubbelbeskattning och komplicerade administrativa procedurer. Därmed ledde de olika bolagsskattesystemen till att aktiemarknaderna segregerades. För det andra kunde skillnader i skattesystemen också *provocera* till kapitalrörelser över gränserna som motiverades av skatte- och inte av affärsmässiga skäl. Kapitalrörelserna blev därmed snedvridna.

Som ytterligare skäl för harmonisering angavs att bolagsbeskattning-

[46] Se COM (75) 392 final p. 1. Som känt är kom dock inte planerna på en ekonomisk och monetär union att omsättas i praktiken den gången.

[47] Se Resolution of the European Parliament on the harmonization of systems of company taxation and of withholding taxes on dividends, där parlamentet angav att det inte var berett att vare sig till- eller avstyrka det framlagda förslaget.

[48] ECTL kap. 6.4 p. 33.

[49] SEC (90) 601 final p. 30.

[50] COM (75) 392 final p. 1–3.

ens konkurrenssnedvridande effekter måste minskas, dvs. att bolag i olika medlemsländer måste få mer likartade skattevillkor att verka under. Med en harmonisering ville kommissionen således, förutom att åstadkomma en fungerande kapitalmarknad, också uppnå större konkurrensneutralitet mellan företag i olika medlemsländer.

Av debatten som utbröt mellan kommissionen och parlamentet med anledning av parlamentets vägran att behandla 1975 års direktivförslag i sak, framgår också varför kommissionen ansåg att en harmonisering av själva bolagsskattesystemen var mer angelägen än t.ex. en harmonisering av skattebasen.[51] Kommissionens inställning var att bolagsskattesystemen på ett helt annat sätt än skattebasen påverkade bolagens utdelningspolitik, vilket i sin tur hade stor betydelse för var aktieägarna valde att placera sitt kapital. Skillnader mellan ländernas bolagsskattesystem ledde därför enligt kommissionen till allvarligare snedvridningar både i kapitalrörelserna och i konkurrensen än skillnader i skattebasen. Kommissionen framhöll också att så länge de enskilda medlemsländerna hade ansvar för den ekonomiska politiken, måste de också få behålla vissa möjligheter att justera skattebasen för att uppnå olika ekonomisk-politiska mål.

5.3.5.3 Motiv för att välja skatteavräkningssystemet

I 1975 års direktivförslag lanserades som nämnts tanken att skatteavräkningssystemet skulle införas som gemensamt bolagsskattesystem inom EG. Kommissionen förkastade således både Neumarkrapportens förslag om ett system med skilda skattesatser och van den Tempelrapportens rekommendation att välja det klassiska systemet. Kommissionen anförde här att det i realiteten endast fanns två tänkbara kandidater till ett gemensamt system, nämligen det klassiska systemet och skatteavräkningssystemet.[52] Enligt kommissionens mening hade det klassiska systemet i och för sig den stora fördelen att det var enkelt att tillämpa, vilket hade särskild betydelse i de internationella förhållandena. Inom ett klassiskt system var det enligt kommissionen lätt att undvika snedvridningar av investeringarna, eftersom systemet utan problem kunde tillämpas likformigt vid nationellt och internationellt aktieägande. Skatteavräkningssystemet ansågs däremot mer komplicerat att tillämpa vid internationella

[51] Se Intertax 1979 s. 46 ff och 240 ff samt 1981 s. 7 ff, där tal hållna av dåvarande kommissionären med ansvar för skattefrågor, Richard Burke, återges. Se även Pool i European Taxation 1976 s. 334 ff.

[52] Se COM (75) 392 final p. 4–12 angående kommissionens överväganden rörande val av system.

aktieinvesteringar, eftersom rätten till avräkning då på något sätt måste överföras över de nationella gränserna.

Om valet av system endast skulle ha styrts av internationella överväganden, skulle kommissionen med hänsyn till det ovanstående ha föredragit det klassiska systemet. Skatteavräkningssystemet hade dock enligt kommissionen många andra viktiga fördelar, vilka motiverade att detta system valdes som EG-gemensamt system, trots att det var mer tekniskt komplicerat. Det var då framför allt systemets positiva effekter i den nationella ekonomin som lyftes fram. Bl.a. framhölls att skatteavräkningssystemet var mer neutralt än det klassiska systemet när det gällde t.ex. val av finansieringsform och företagsform. Dessa fördelar uppvägde enligt kommissionens mening mer än väl de tekniska problem som var förknippade med skatteavräkningen, särskilt som kommissionen ansåg sig ha funnit acceptabla lösningar på dessa problem. Det är vidare troligt att kommissionen, vid valet av system, påverkades av vad som kunde uppfattas vara en trend hos medlemsstaterna att gå över till skatteavräkningssystemet. Bl.a. hade Storbritannien ett par år tidigare bytt från det klassiska systemet till skatteavräkningssystemet.[53]

5.3.5.4 Kort om utformningen av det föreslagna skatteavräkningssystemet

1975 års direktivförslag innehöll relativt detaljerade regler för hur det gemensamma skatteavräkningssystemet tekniskt skulle utformas. Av naturliga skäl kommer inte alla enskildheter i förslaget att behandlas här. I det följande ges endast en översiktlig beskrivning av det föreslagna systemet. De regler i förslaget som avsåg beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna diskuteras dock något mer ingående.

I direktivförslaget föreslogs att ett skatteavräkningssystem som delvis undanröjde dubbelbeskattningen av bolagsvinster skulle införas inom EG. Det var således inte fråga om att helt eliminera dubbelbeskattningen, utan endast om att lindra densamma. Enligt förslaget skulle alla medlemsstater ha en bolagsskattesats på mellan 45 och 55%, lika för såväl kvarhållen som utdelad vinst. Den avräkningsbara delen av bolagsskatten skulle också den bestämmas till mellan 45 och 55%. Det var alltså ungefär hälften av den skatt som togs ut på bolagsnivå som förslogs få avräknas på aktieägarnivå. Avräkningsbeloppet skulle få utnyttjas mot aktieägarens inkomstskatt, och eventuellt överskott skulle återbetalas.[54]

Varje medlemsstat skulle inom de angivna intervallen själv få fast-

[53] Easson 1980 s. 170.

[54] Artiklarna 3, 5 och 8 i 1975 års direktivförslag.

ställa lämplig bolagsskattesats och avräkningsnivå. Den fastställda avräkningsnivån skulle sedan gälla för alla utdelningar från bolag med hemvist i landet.[55] Hur stort avräkningsbeloppet blev för en viss aktieägare skulle därmed avgöras av reglerna i bolagets, och inte i aktieägarens, hemviststat. Den faktiska avräkningen skulle emellertid äga rum i aktieägarens hemviststat, eftersom det var aktieägarens inkomstskatt i hemviststaten som skulle minskas med avräkningsbeloppet. Om avräkningsbeloppet översteg aktieägarens totala skatt gällde vidare att mellanskillnaden skulle återbetalas till aktieägaren av dennes hemviststat, och inte av bolagsstaten.[56]

I förslaget motiverades inte närmare varför avräkningsbeloppet i det enskilda fallet skulle styras av bolagslandets och inte av aktieägarlandets regler. En tänkbar orsak är att avräkningen enligt förslaget i sista hand skulle betalas av bolagsstaten, genom att en särskild kompensationsordning skulle införas.[57] Det kan då ha ansetts rimligt att det också var bolagslandets regler som fick styra avräkningsbeloppets storlek. En konsekvens av denna utformning av systemet är att avräkningsbeloppet för en viss aktieägare skulle ha varierat något beroende på i vilket land han valt att investera. Däremot skulle alla utdelningar från ett visst land alltid ha medfört samma rätt till avräkning. Direktivförslaget gynnade därmed CIN framför CEN.[58]

Kommissionen förordade således en variant av skatteavräkningssystemet som tidigare helt hade förkastats av van den Tempel i hans rapport, nämligen att aktieägarstaten skulle medge avräkning även för utländska utdelningar. Som framgått ovan skulle en sådan lösning enligt van den Tempel ha lett till stora problem vid utdelning av låg- eller obeskattade vinstmedel, eftersom aktieägarstaten inte säkert skulle kunna utreda hur den underliggande vinsten beskattats när utdelningarna härrörde från utländska bolag.[59] I 1975 års direktivförslag sågs dock inte detta som något problem. Där föreskrevs helt enkelt att bolag som utdelade låg- eller obeskattade vinstmedel alltid skulle erlägga en kompletteringsskatt till sin hemviststat.[60] Denna kompletteringsskatt skulle säkerställa att utdelningarna alltid belastats med en skatt på bolagsnivå som minst motsvarade den avräkning som medgavs på ägarnivå. Eftersom komplette-

[55] Artikel 4 i 1975 års direktivförslag.
[56] Artikel 5 i 1975 års direktivförslag.
[57] Se närmare om denna strax nedan.
[58] Se kapitel 4.3.3.2–4.3.3.5 och 4.4.3.2–4.4.3.5 ovan.
[59] Se avsnitt 5.3.4.5 ovan.
[60] Artikel 9 i 1975 års direktivförslag samt COM (75) 392 final p. 28. Se allmänt om kompletteringsskatt i kapitel 3.5 ovan.

ringsskatten enligt förslaget skulle tas ut även vid utdelning till utländska aktieägare, uppkom inte de problem van den Tempel befarade vid utdelning av låg- och obeskattade vinstmedel över gränserna.

Som redan har nämnts, skulle den avräkning som medgavs i aktieägarstaten enligt förslaget ändå i sista hand bekostas av bolagsstaten.[61] Kommissionen lämnade ingen motivering till varför det var bolagsstaten som skulle bära denna kostnad. Eventuellt ansågs dock detta helt enkelt vara naturligt, i och med att det var (delar av) den bolagsskatt som faktiskt erlagts i bolagslandet som skulle användas för avräkning i aktieägarlandet. Denna ordning överensstämde vidare med den praxis som redan då hade etablerats i vissa dubbelbeskattningsavtal där skatteavräkningsländer var inblandade. I dessa avtal hade det nämligen börjat förekomma att utländska aktieägare fick komma i åtnjutande av skatteavräkningssystemet på bolagslandets bekostnad, genom att detta land utsträckte rätten till avräkning till de utländska aktieägarna.[62]

I själva direktivförslaget föreskrevs ingen ordning för hur kompensationen mellan bolagslandet och aktieägarens hemland praktiskt skulle äga rum. Det enda som slogs fast där var principen om att kostnaden skulle bäras av bolagslandet. I kommissionens "explanatory memorandum" skisserades dock följande tänkbara procedur för en sådan kompensation.[63] Tillsammans med utdelningarna skulle aktieägarna kunna få ett bevis, där det framgick att utdelningarna medförde rätt till skatteavräkning. För att aktieägarna skulle erhålla avräkning, måste de bifoga dessa bevis till sina deklarationer i hemviststaterna. Hemviststaterna skulle då medge avräkning, och sedan sända bevisen till bolagsstaten med krav på kompensation.

5.3.6 Rudingrapporten och den senare utvecklingen

5.3.6.1 Allmänt

Den senaste i raden av expertgrupper som utrett frågan om en harmonisering av bolagsbeskattningen inom EG var den s.k. Rudingkommittén. Kommittén lämnade sin slutrapport i början av år 1992.[64] Rapporten var relativt omfattande, både vad gällde antalet föreslagna åtgärder och vad gällde det bakgrundsmaterial kommittén byggde sina ställningstaganden

[61] Artikel 13 i 1975 års direktivförslag.

[62] European Taxation 1976 s. 83 f.

[63] COM (75) 392 final p. 36.

[64] Report of the committee of independent experts on company taxation, fortsättningsvis benämnd Rudingrapporten.

på. Kommitténs förslag spände över hela bolagsskatteområdet och innehöll överväganden om allt från speciella regler för undanröjande av den internationella dubbelbeskattningen vid verksamhet och investeringar över de nationella gränserna, till regler om skattebas, skattesatser och bolagsskattesystemen i stort. I rapporten fanns också ett antal bakgrundsstudier angående t.ex. bolagsbeskattningens utformning i de olika medlemsstaterna samt dess eventuella neutralitetsbrister och snedvridande effekter.

I detta avsnitt kommer jag endast att behandla de delar av kommitténs förslag som omedelbart berörde utformningen av själva bolagsskattesystemet. Jag kommer också att redovisa de modeller för ett gemensamt bolagsskattesystem som utarbetades av en av kommitténs ledamöter, men som p.g.a. oenighet inom kommittén inte kom att finnas med bland de slutliga förslagen. Kommitténs överväganden på andra områden än de nämnda kommer däremot inte att beröras här. Jag kommer inte heller att behandla de bakgrundsstudier som låg till grund för kommitténs förslag. Delar av dessa studier har dock redan använts som underlag för den principiella diskussionen i kapitel 4 ovan.

Kommissionens synpunkter på Rudingkommitténs förslag framgår av en skrivelse som lämnades från kommissionen till ministerrådet och parlamentet.[65] Dessa synpunkter kommer att redovisas tillsammans med kommitténs förslag nedan.

5.3.6.2 Kommitténs överväganden angående bolagsskattesystemet

Kommittén lade inte fram något förslag om införande av ett gemensamt bolagsskattesystem inom EG.[66] Det framhölls i och för sig att de existerande bolagsskattesystemen ofta diskriminerade internationella investeringar, vilket fragmenterade den gemensamma kapitalmarknaden. Kommittén ansåg därför att det på sikt vore önskvärt att medlemsstaternas idag mycket olika system ersattes med ett EG-gemensamt, men konstaterade att det inte var troligt att staterna skulle kunna enas om en så långtgående åtgärd inom den närmaste framtiden. Kommittén menade också att det på inget sätt var klart vilket system som i så fall borde väljas.

Av rapporten framgår i och för sig att en majoritet av kommitténs ledamöter föredrog ett bolagsskattesystem med lindring av den ekonomiska dubbelbeskattningen på aktieägarnivå. En av kommitténs ledamöter drog också upp huvudlinjerna för några olika tänkbara system med en sådan

[65] SEC (92) 1118 final.

[66] Se för detta avsnitt Rudingrapporten s. 207 ff.

inriktning i en särskild bilaga till Rudingrapporten.[67] En kommittéledamot delade dock inte majoritetens uppfattning, utan ville snarare se ett klassiskt system som EG-gemensamt bolagsskattesystem. Kommittén nöjde sig därför med att ange ett antal kriterier som ett gemensamt system i möjligaste mån borde uppfylla, och föreslog därutöver att frågan skulle utredas vidare med sikte på ett införande av ett gemensamt bolagsskattesystem samtidigt med fullbordandet av den ekonomiska och monetära unionen.

De kriterier kommittén nämnde var framför allt att det valda bolagsskattesystemet skulle

– vara neutralt med avseende på val av företagsform, val av finansieringsform och val mellan att investera i inhemska aktier respektive i aktier i andra medlemsstater,

– underlätta tillskapandet av en stark europeisk aktiemarknad,

– garantera medlemsstaterna tillräckligt stora skatteintäkter, och ge en rättvis fördelning av skatteintäkterna mellan bolagets och aktieägarens hemviststat, samt

– vara enkelt, överskådligt, administrativt lätthanterligt och inte leda till skatteundandraganden.

Det var således en diger lista över önskvärda egenskaper hos ett framtida, harmoniserat system som kommittén ställde upp. I rapporten konstaterades också att det troligen inte fanns något system som tillfredsställde samtliga dessa krav. De nämnda kriterierna diskuterades inte vidare i rapporten. Den närmare innebörden av dessa kriterier utvecklades således inte. Här kan ändå noteras att ett av de krav som ställdes upp var att systemet skulle vara neutralt mellan aktieinvesteringar i inhemska och utländska aktier, dvs. att systemet skulle tillfredsställa CEN. Däremot uppställdes inget motsvarande krav på att CIN skulle tillgodoses. Det framgår därmed att kommittén prioriterade CEN framför CIN.

Kommissionen ställde sig i sin skrivelse angående Rudingrapporten bakom kommitténs uppfattning att frågan om en harmonisering av bolagsskattesystemen krävde ytterligare överväganden, och angav att en bred diskussion angående detta borde initieras på EG-nivå.[68]

Även om Rudingkommittén således i detta skede inte ansåg sig kunna föreslå antagandet av ett gemensamt bolagsskattesystem inom EG, läm-

[67] Se avsnitt 5.3.6.3–5.3.6.5 nedan.
[68] SEC (92) 1118 p. 56.

nades ändå vissa förslag till modifikationer av de nu existerande systemen.[69] Kommittén framhöll som nämnts att de existerande systemen ofta diskriminerade investeringar över de nationella gränserna. Detta ansågs framför allt vara fallet i de länder som tillämpade någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, men reserverade denna lättnad till att endast avse utdelningar i rent inhemska förhållanden. Eftersom en sådan diskriminering enligt kommittén riskerade att segregera kapitalmarknaderna inom EG, borde de nationella reglerna ändras för att bli mer neutrala. Det var dock inte fråga om att påtvinga vissa medlemsländer ett byte av bolagsskattesystem, utan endast om att föreskriva vissa justeringar inom ramen för de redan befintliga systemen. Även om de föreslagna ändringarna enligt kommittén inte skulle undanröja alla neutralitetsbrister och snedvridande effekter, skulle de ändå möjliggöra för de olika systemen att samexistera utan att detta skulle hämma den fria kapitalmarknaden alltför mycket.

Kommitténs förslag riktade sig till de medlemsländer som tillämpade ett skatteavräkningssystem, eller som på något annat sätt lindrade den ekonomiska dubbelbeskattningen på *aktieägarnivå*. Dessa länder skulle enligt förslaget förpliktas att utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen till att omfatta även utdelningar från bolag med hemvist i andra medlemsstater.[70] Förslaget innebar att utdelningar från bolag i andra medlemsstater till inhemska aktieägare skulle få åtnjuta en skattelättnad, i form av t.ex. avräkning eller reducerad skattesats, som motsvarade den som gavs för utdelningar från inhemska bolag.

Kommittén uttalade också att denna förpliktelse att utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen endast skulle gälla under förutsättning av ömsesidighet ("on a reciprocal basis").[71] Det framgår inte klart vad som avsågs med detta. Förmodligen menade dock kommittén att medlemsländerna endast skulle behöva utsträcka den förmånliga skattebehandlingen till utdelningar från andra medlemsstater som själva tillämpade en lättnad i dubbelbeskattningen på motsvarande sätt. Ett medlemsland skulle således endast behöva medverka till att personer med hemvist i det egna landet uppmuntrades att investera i andra länder, om det andra landet gav motsvarande incitament till investeringar åt det andra hållet. Om denna tolkning är korrekt skulle det innebära att utdelningar från andra med-

[69] Se för det följande Rudingrapporten s. 207 ff.

[70] Rudingkommittén föreslog också att de länder som tillämpade skatteavräkningssystemet och som hade någon form av kompletteringsskatt på utdelning av vinstmedel som intjänats i ett annat medlemsland, skulle förpliktas att avräkna eventuell utländsk skatt på dessa vinstmedel från denna kompletteringsskatt. Rudingrapporten s. 208. Detta förslag behandlas inte vidare här.

[71] Rudingrapporten s. 208.

lemsländer skulle få åtnjuta samma skattelättnad som inhemska utdelningar endast om det andra medlemslandet också tillämpade någon form av skatteavräkning eller reducerad inkomstbeskattning av utdelningar från utländska bolag.[72]

Som framgått ovan var kommitténs förslag helt inriktat på beskattningen i aktieägarens hemland. Beskattningen i bolagslandet påverkades inte alls av förslaget. Kommittén framhöll särskilt att den inte ansåg att de länder som tillämpade ett skatteavräkningssystem skulle behöva utsträcka rätten till avräkning till att omfatta även utdelningar till utländska aktieägare. Detta motiverades med att källstaten kunde anses ha företrädesrätt att beskatta inkomster som uppkommit inom landet, och att källstaten därför inte skulle behöva ge efter på sina skattekrav när vinsten lämnade landet.[73] Av förmodligen samma skäl omfattades inte heller de länder som medgav lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå (genom att tillämpa ett system med skilda skattesatser eller genom att medge avdrag för utdelningar) av kommitténs förslag.[74]

Det kan konstateras att Rudingkommittén genom sina förslag klart prioriterade CEN i aktieägarlandet framför CIN i bolagslandet. Som framgått av kapitel 4 ovan, är en viktig åtgärd för att förbättra CEN i aktieägarlandet just att detta land utsträcker en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till att också omfatta utländska utdelningar.[75] Däremot försämras ju CIN i bolagslandet om detta land, såsom föreslogs i rapporten, inte förpliktas att utsträcka sin lättnad till utländska aktieägare.[76]

Rudingkommitténs förslag var dock såtillvida begränsat, som det endast avsåg länder med lättnad på ägarnivå. Även om förslaget skulle genomföras, skulle de neutralitetsbrister som uppkommer p.g.a. utformningen av de lättnader som ges på bolagsnivå kvarstå. Beträffande skatteavräkningsländerna, sade kommittén vidare endast att dessa inte skulle förpliktas att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare. Däremot ville kommittén inte *förbjuda* detta förfarande, varför bristande neutralitet fortfarande skulle kunna uppkomma p.g.a. att detta sker. Dessutom innebär det av kommittén uppställda villkoret om ömsesidighet att stora neu-

[72] Denna tolkning har stöd i SEC (92) 1118 p. 40.

[73] Rudingrapporten s. 208. Om rätten till avräkning utsträcks till utländska aktieägare, innebär detta i regel att ett belopp motsvarande avräkningsbeloppet utbetalas från bolagsstaten till den utländska aktieägaren. Kostnaden för lättnaden i dubbelbeskattningen betalas därmed av bolagsstaten, och inte av aktieägarens hemviststat.

[74] Kommittén föreslog dock också att bolagsskattesatsen i medlemsstaterna skulle ligga mellan 30 och 40%. Detta skulle naturligtvis begränsa möjligheterna att tillämpa ett system med skilda skattesatser. Se Rudingrapporten s. 209 f.

[75] Se kapitel 4.3.3.5.

[76] Se kapitel 4.4.3.5.

tralitetsbrister fortfarande skulle råda vid t.ex. investeringar mellan ett skatteavräkningsland och ett klassiskt land. Eftersom det klassiska landet inte har någon lättnad alls i den ekonomiska dubbelbeskattningen, skulle skatteavräkningslandet nämligen inte behöva medge någon som helst avräkning för inhemska aktieägare som investerade i det klassiska landet.

Kommissionen instämde i stort i Rudingkommitténs ovanstående förslag, och annonserade att överläggningar med medlemsstaterna skulle inledas angående hur förslagen bäst kunde förverkligas.[77] Kommissionen ställde sig dock tveksam till villkoret om ömsesidighet, eftersom ett sådant villkor skulle medföra att en stor del av neutralitetsbristerna fortfarande kvarstod. Kommissionen delade vidare kommitténs uppfattning att länder med skatteavräkningssystem inte skulle behöva utsträcka rätten till avräkning till aktieägare i andra medlemsstater. Som framgått ovan baserade kommittén detta ställningstagande framför allt på principen om källstatens beskattningsföreträde. Kommissionen betonade dock snarare neutralitetsskäl som grund för sitt instämmande. Kommissionen framhöll nämligen att ett utsträckande av rätten till avräkning till utländska aktieägare i sig skulle kunna medföra snedvridningar i investeringar och kapitalrörelser, eftersom en sådan åtgärd skulle uppmuntra investeringar från utlandet genom en form av statligt stöd. Med andra ord, åtgärden skulle kunna försämra CEN i aktieägarlandet.

5.3.6.3 Expertrapportens modeller för ett gemensamt bolagsskattesystem. Allmänt

Som nämnts utarbetade en av Rudingkommitténs ledamöter några olika modeller för hur ett gemensamt bolagsskattesystem skulle kunna utformas. Modellerna hade det gemensamt att de innefattade någon form av lindring i dubbelbeskattningen på aktieägarnivå. P.g.a. oenighet inom kommittén kom dock inte dessa förslag att finnas med bland kommitténs slutliga överväganden. De bifogades i stället som en expertrapport i en särskild bilaga till Rudingrapporten.[78] De invändningar som restes mot förslagen var dels att tiden ännu inte var mogen att införa ett gemensamt bolagsskattesystem, dels att, om ett gemensamt system trots allt skulle införas, det snarare borde utformas som ett klassiskt dubbelbeskattningssystem.[79]

[77] SEC (92) 1118 p. 40.

[78] Se Rädler och Blumenberg 1992.

[79] Messere i European Taxation 1993 s. 13 f. (Av misstag publicerades en felaktig version av Messeres invändningar i bilaga 10B till Rudingrapporten. Den korrekta versionen finns återgiven i artikeln i European Taxation.) Se även Vanistendael i EC Tax Review 1992 s. 10 ff angående diskussionerna i kommittén.

I expertrapporten konstaterades inledningsvis att de direktiv som dittills föreslagits och antagits på den direkta beskattningens område i regel hade gällt skattefrågor för koncerner. De förslag till gemensamt bolagsskattesystem som lämnades i rapporten syftade däremot till att öppna upp de nationella aktiemarknaderna för portföljinvesterare från andra medlemsländer. Förslagen tog därmed i första hand sikte på att eliminera skattehindren för internationella portföljinvesteringar inom gemenskapen.[80]

Som nämnts innefattade samtliga de modeller till ett gemensamt bolagsskattesystem som presenterades i rapporten en lättnad i dubbelbeskattningen förlagd till aktieägarnivå. I rapporten framhölls i och för sig att det klassiska systemet har den fördelen att det är enkelt att tillämpa. Systemet förkastades ändå p.g.a. att det ansågs ha alltför stora nackdelar i den nationella ekonomin.[81] Inte heller ett system med lättnad på bolagsnivå, i form av skilda skattesatser för kvarhållen och utdelad vinst, ansågs vara lämpligt som harmoniserat system.[82] Invändningen mot detta system var framför allt att det, utan kompenserande åtgärder mellan bolags- och aktieägarlandet, skulle leda till en olämplig fördelning av skatteintäkterna från de internationella investeringarna. Utan justerande åtgärder skulle nämligen bolagsstaten få bekosta hela lättnaden i dubbelbeskattningen, vilket kunde anses strida mot principen om källstatens företrädesrätt att beskatta internationella investeringar. För att komma till rätta med detta måste bolagsstaten kompenseras antingen genom tillåtande av höga källskatter eller genom åläggande för aktieägarstaten att ersätta bolagsstatens inkomstbortfall. Ingen av dessa lösningar ansågs tillfredsställande, varför det konstaterades att det bästa var att förlägga lättnaden till ägarnivå.

I expertrapporten diskuterades därefter dels ett stegvis införande av ett gemensamt skatteavräkningssystem, dels ett annat tänkbart system med lindrad utdelningsbeskattning på aktieägarnivå. I de följande avsnitten lämnas en redogörelse för huvudlinjerna i rapportens förslag.

5.3.6.4 Expertrapportens förslag till gemensamt skatteavräkningssystem

Expertrapporten innehöll ett tämligen skissartat förslag till hur de existerande bolagsskattesystemen successivt skulle kunna transformeras till ett

[80] Rädler och Blumenberg 1992 s. 439.

[81] De nackdelar som nämndes var bl.a. att systemet diskriminerade egenfinansiering jämfört med lånefinansiering och utdelning jämfört med kvarhållande av vinstmedel, samt att det allmänt hade en hämmande effekt på aktiemarknaden. Rädler och Blumenberg 1992 s. 442.

[82] Rädler och Blumenberg 1992 s. 442.

gemensamt skatteavräkningssystem.[83] Enligt förslaget skulle införandet av det gemensamma systemet kunna ske i tre olika steg. I det första steget skulle de länder som hade någon form av lättnad i dubbelbeskattningen förpliktas att utsträcka denna lättnad till att även avse utdelningar till aktieägare i andra medlemsländer. Detta skulle gå till på så sätt att det för varje medlemsstat fastställdes hur stor lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som landet medgav i rent inhemska förhållanden. Lättnadsgraden tänktes angiven som en procentandel av bolagets vinst före bolagsskatt.[84] I varje bilateral relation mellan två medlemsstater skulle sedan gälla att respektive medlemsstat förpliktades att utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen till aktieägare i den andra medlemsstaten med åtminstone den lägsta av de lättnadsgrader som fastställts för någon av staterna. Den tillämpade lättnadsgraden skulle således bli olika stor i de olika bilaterala relationerna. För länder med ett klassiskt system skulle lättnadsgraden vara lika med noll eftersom ingen del av den ekonomiska dubbelbeskattningen undanröjs i ett sådant system. I förhållande till dessa länder skulle därmed inte av andra länder krävas något utsträckande av lättnaden i dubbelbeskattningen.

Det första steget skulle således inte fordra att länderna bytte bolagsskattesystem, utan endast att de länder som redan medgav någon sorts lättnad i dubbelbeskattningen utsträckte denna lättnad till aktieägare i andra medlemsstater. Redan detta skulle dock enligt rapporten kunna stimulera till ökad aktiehandel över gränserna, och eventuellt också indirekt påverka länder med ett klassiskt system att införa någon form av lättnad i dubbelbeskattningen.

I nästa steg skulle ett gemensamt skatteavräkningssystem införas i alla medlemsländer. Avräkningen skulle alltid äga rum i aktieägarens hemland. Systemet tänktes således fungera så att aktieägarens hemviststat utsträckte rätten till avräkning till att omfatta även utdelningar från andra medlemsstater, och inte på så sätt att bolagsstaten utsträckte rätten till avräkning till att omfatta även aktieägare i andra medlemsstater.[85] En lägsta tillåtna avräkningsnivå skulle fastställas för hela EG, men varje medlemsstat skulle fortfarande ha möjlighet att medge en högre avräkning. Den lägsta tillåtna avräkningsnivån skulle därefter höjas successivt,

[83] Se för det följande Rädler och Blumenberg 1992 s. 443 ff.

[84] Det utvecklades inte närmare hur denna lättnadsgrad konkret skulle fastställas i de olika bolagsskattesystem som då tillämpades inom EG. I rapporten gavs ett räkneexempel för att belysa detta, men det är inte särskilt klargörande. Se Rädler och Blumenberg 1992 s. 444.

[85] Som framgått av avsnitt 5.3.5.4 ovan föreskrevs ungefär samma ordning i kommissionens direktivförslag från år 1975, men med en kompensationsordning mellan bolagsstaten och aktieägarens hemviststat.

och i ett tredje och sista steg skulle slutligen full avräkning införas. Detta skulle enligt rapporten också kräva en harmonisering av skattesatserna i medlemsländerna.

Under det andra steget skulle således såväl CEN som CIN öka successivt vartefter avräkningsnivåerna närmade sig varandra i de olika länderna. I det tredje steget skulle full neutralitet råda, dvs. såväl CEN som CIN skulle tillfredsställas fullt ut, eftersom enkelbeskattning skulle gälla för alla aktieinvesteringar inom gemenskapen.

Av rapporten framgår att författarna, trots sitt förslag, inte var odelat positiva till antagandet av ett gemensamt skatteavräkningssystem inom EG. Det framhölls bl.a. att skatteavräkningssystemet var komplicerat och krävde relativt stora administrativa resurser. Problemen skulle enligt författarna vara särskilt påtagliga under de första stegen av införandet av systemet, då det skulle bli fråga om en samtidig tillämpning av flera parallella lättnads- och avräkningsnivåer.

5.3.6.5 *Expertrapportens förslag till reducerad beskattning av utdelningar*

Eftersom skatteavräkningssystemet enligt rapporten bedömdes ha en del nackdelar, lämnades också ett alternativt förslag till gemensamt bolagsskattesystem i rapporten. Detta system byggde liksom skatteavräkningssystemet på tanken att den ekonomiska dubbelbeskattningen skulle lindras på aktieägarnivå. Detta skulle dock ske på ett enklare och mer lättadministrerat sätt än inom skatteavräkningssystemet. Enligt författarnas mening vore detta alternativa system därför att föredra framför skatteavräkningssystemet som gemensamt bolagsskattesystem inom EG.[86]

Det föreslagna systemet tänktes fungera på följande sätt.[87] Bolagsvinsten skulle först beskattas hos bolaget på vanligt sätt. En högsta och en lägsta tillåtna bolagsskattesats skulle fastställas inom EG, och varje medlemsstat skulle sedan få möjlighet att bestämma sin egen skattesats inom dessa gränser. Det skulle också vara möjligt att tillämpa olika skattesatser för kvarhållen respektive för utdelad vinst, dvs. att ha ett system med skilda skattesatser, men båda skattesatserna måste då hålla sig inom de föreskrivna gränserna. Eventuellt skulle det också vara tillåtet att använda den lägre skattesatsen endast vid utdelningar till inhemska aktieägare. Bolagsskatten skulle till alla delar vara definitiv och tillfalla bolagets hemviststat.

[86] Rädler och Blumenberg 1992 s. 443 och 446.

[87] Se för det följande Rädler och Blumenberg 1992 s. 446 ff. Se även Knobbe-Keuk i EC Tax Review 1992 s. 32 ff för en diskussion av förslaget.

Som nämnts byggde förslaget på tanken att den ekonomiska dubbelbeskattningen skulle lindras på aktieägarnivå. Detta skulle ske genom att utdelningar beskattades lindrigare än andra inkomster hos aktieägarna. I rapporten diskuterades tre olika alternativ för hur den reducerade beskattningen skulle kunna genomföras. En första möjlighet var att en lägre skattesats skulle tillämpas för utdelningar än för övriga inkomster. Den lägre skattesatsen skulle inte få överskrida en viss angiven maximiskattesats, och eventuellt skulle också en minimiskattesats föreskrivas. Som en andra möjlighet diskuterades en avräkningsmetod, där aktieägaren skulle erhålla en slags skattereduktion för en del av utdelningsbeloppet. Detta alternativ är mycket likt skatteavräkningssystemet. Skillnaden består i att skattereduktionen enligt förslaget skulle vara relaterad till utdelningsbeloppet och inte till bolagsskatten, vilket skulle göra detta system lättare att tillämpa. Genom att ange reduktionen som en andel av själva utdelningen, skulle man nämligen undvika problemet att fastställa hur stor utländsk bolagsskatt som belastat utdelningen. Det sista alternativ som fördes fram var att aktieägaren skulle få undanta en viss del, t.ex. hälften, av mottagna utdelningar från beskattning. En viktig förutsättning var i alla tre fallen att medlemsstaterna skulle behandla utdelningar från inhemska bolag och från bolag i andra medlemsstater likadant. I rapporten uttalades att dessa olika alternativ eventuellt skulle kunna tillämpas parallellt inom EG, på så sätt att varje medlemsland skulle få möjlighet att välja en av modellerna.[88]

I rapporten fördes också en allmän diskussion om för- och nackdelar med att införa ett EG-gemensamt system med reducerad utdelningsbeskattning.[89] Förutom att beröra systemets effekter i respektive medlemsstats nationella ekonomi,[90] tog författarna också upp vissa frågor av betydelse för de internationella investeringarna. Bl.a. diskuterades huruvida det föreslagna systemet kunde anses leda till en rättvis fördelning av skatteintäkterna mellan bolagsstat och aktieägarstat, samt hur det mer allmänt förhöll sig till medlemsstaternas självbestämmande i skattefrågor. Även vissa neutralitetsaspekter berördes.

I rapporten visades med sifferexempel vilka utfall de olika metoderna för att beskatta utdelningar gav vid några antagna skattesatser.[91] Det kon-

[88] Rädler och Blumenberg 1992 s. 447.

[89] Rädler och Blumenberg 1992 s. 447 ff.

[90] Bl.a. diskuterades om systemet ledde till en neutral beskattning av olika företagsformer, samt till neutralitet i beskattningen av kvarhållen respektive utdelad vinst. Frågan om systemets utformning kunde anses strida mot skatteförmågeprincipen berördes också. Se närmare Rädler och Blumenberg 1992 s. 452 ff.

[91] Rädler och Blumenberg 1992 s. 447 ff.

staterades att huvuddelen av det totala skatteuttaget på bolagsvinsten alltid skulle komma att tillfalla bolagsstaten, medan beskattningen i aktieägarens hemviststat skulle ha en mer supplerande natur. Detta ansågs vara en riktig fördelning, eftersom källstaten enligt författarnas åsikt borde ha företrädesrätt att beskatta inkomster som uppkommit i landet. Några kompensationsåtgärder mellan bolagsstaten och aktieägarens hemviststat var därför inte nödvändiga i detta system.[92]

Det framhölls vidare att medlemsstaterna skulle bibehålla en stor del av sin skattesuveränitet även om det föreslagna systemet infördes.[93] Medlemsstaterna skulle inom vissa givna ramar själva få fastställa skattesatser och modell för lindring av dubbelbeskattningen. Förslaget skulle också göra det möjligt att kombinera den reducerade utdelningsbeskattningen med ett system med skilda skattesatser på bolagsnivå. Genom en sådan åtgärd skulle de medlemsstater som så önskade sammantaget kunna åstadkomma total enkelbeskattning, i vart fall i inhemska förhållanden.

Av särskild betydelse för denna avhandlings del är rapportens diskussion om huruvida systemet skulle leda till en neutral beskattning av de internationella investeringarna.[94] Här konstaterades att den stora fördelen med systemet just var att det beskattade utdelningar från inhemska bolag och från bolag i andra medlemsländer på samma sätt hos aktieägarna. Systemet var därmed enligt författarnas mening väl ägnat att ge neutralitet i beskattningen av gränsöverskridande aktieinvesteringar. Det var då uppenbarligen CEN i aktieägarlandet som avsågs. Genom att förlägga lättnaden till ägarnivå, och föreskriva att den skulle tillämpas likformigt för inhemska och utländska utdelningar, åstadkom författarna att CEN i aktieägarlandet regelmässigt skulle tillgodoses fullt ut om det föreslagna systemet infördes.[95] Om länderna skulle göra bruk av möjligheten att i inhemska förhållanden också ha en lättnad på bolagsnivå, i form av skilda skattesatser för utdelad och kvarhållen vinst, skulle detta dock leda till att CEN försämrades i motsvarande mån. När det däremot gäller CIN i bolagslandet, skulle alltid vissa brister föreligga p.g.a. att beskattningen av utdelningar från bolag i ett visst land skulle variera något beroende på i vilket land aktieägarna var bosatta.[96]

[92] Rädler och Blumenberg 1992 s. 456.
[93] Rädler och Blumenberg 1992 s. 451.
[94] Rädler och Blumenberg 1992 s. 455 f.
[95] Se kapitel 4.3.3.5 ovan.
[96] Se kapitel 4.4.3.2–4.4.3.5 ovan.

5.4 Harmonisering av källskatt på utdelningar

5.4.1 Inledning

De flesta av de rapporter och förslag som behandlats ovan innehåller också överväganden angående en harmonisering av reglerna för källskatt på utdelningar. Av naturliga skäl har förslagen på detta område varit enhetligare genom åren. När det gäller utformningen av källskattebestämmelserna finns ju nämligen inte lika många alternativ och variabler som när det gäller bolagsskattesystemen. Det genomgående temat i de förslag som lämnats har varit att källskatternas snedvridande och diskriminerande verkningar måste elimineras. I princip har detta ansetts kunna ske antingen genom ett avskaffande av källskatter på utdelningar, eller genom införande av en harmoniserad källskatt, kombinerat med regler om full credit i hemviststaten.

I det följande kommer först de förslag som lagts fram angående källskatt på utdelningar i allmänhet att presenteras i kronologisk ordning. Som nämndes i inledningen till kapitlet finns på detta område också ett antaget direktiv, det s.k. moder/dotterbolagsdirektivet, vilket innehåller regler om eliminering av källskatt i koncernförhållanden. Detta direktiv kommer att behandlas i ett avslutande avsnitt.

5.4.2 Neumarkrapporten

Redan Neumarkkommittén föreslog att en gemensam källskatt på utdelningar skulle införas i EG.[97] Kommittén ansåg att detta var ett viktigare område för harmoniseringsåtgärder än t.ex. den personliga inkomstbeskattningen, vilken ju i och för sig också innefattar beskattning av utdelningsinkomster. Kommittén pekade här framför allt på att många utdelningar som vandrade över gränserna aldrig kom att deklareras och beskattas i aktieägarens hemland. Källskatten utgjorde i dessa fall ett nödvändigt komplement till den personliga inkomstbeskattningen, eftersom den fungerade som ett skydd mot skattefusk. Skatteformen hade därför enligt kommittén sitt berättigande och borde finnas kvar.[98] Samtidigt var källskatten i dessa fall den enda och slutliga skatt som kom att träffa utdelningen. Skillnader i ländernas källskatteuttag kunde därmed

[97] Neumarkrapporten s. 136 f och 139 ff.

[98] Kommittén uttalade i och för sig också att den på lång sikt kunde tänka sig att källskatterna ersattes med andra metoder för att komma åt skattefusk, t.ex. ett mycket långtgående myndighetssamarbete.

få stor betydelse för investeringsbesluten. Kommittén förordade därför att källskattereglerna skulle harmoniseras.

Kommittén tänkte sig att källskatten som utgångspunkt skulle fungera som en slags preliminärskatt, som skulle få avräknas mot den personliga inkomstskatten i aktieägarens hemland. Om källskatten översteg inkomstskatten på ifrågavarande utdelning skulle överskottet återbetalas. Avvägningen mellan å ena sidan önskemålet att inte belasta skattemyndigheterna med orimligt många återbetalningsfall, vilket skulle kräva att källskattesatsen var relativt låg, och å andra sidan källskattens funktion som ett skydd mot skattefusk, vilket krävde en högre skattesats, resulterade i att två parallella källskattesatser föreslogs. För utdelningar till EG-medborgare som på visst sätt kunde bevisa sin identitet skulle det räcka med en låg skattesats på förslagsvis ca 10–20%, medan en högre skattesats på minst 25% föreslogs för utdelningar till andra mottagare. Den lägre skattesatsen skulle kunna variera mellan länderna inom de angivna gränserna, medan den högre skattesatsen enligt förslaget skulle vara identisk i hela EG.

Kommittén framhöll också att källskattens karaktär av preliminärskatt, som skulle få avräknas mot den personliga inkomstskatten, talade för att källskatteintäkterna ytterst borde tillfalla aktieägarens hemviststat. Detta skulle givetvis endast kunna gälla när mottagaren av utdelningen var känd, dvs. i de fall där den lägre skattesatsen var tillämplig. Kommittén konstaterade dock att de tekniska lösningarna för detta, i form av ett clearingsystem eller liknande, saknades, men att de borde arbetas fram snarast möjligt.

Det kan konstateras att Neumarkkommitténs källskatteförslag var väl ägnat att åstadkomma neutralitet i beskattningen av internationella aktieinvesteringar. Eftersom källskatten i sin helhet skulle få avräknas vid inkomstbeskattningen av utdelningen, dvs. aktieägarlandet skulle ge full credit för den källskatt som belastat utdelningen, skulle ingen del av källskatteuttaget kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen. Såväl CEN som CIN tillfredsställdes därmed fullt ut av detta förslag.[99]

5.4.3 Segrérapporten och 1967 års skatteharmoniseringsprogram

Också Segrérapporten tog upp de negativa effekter källskatter på utdelningar kan ha för de internationella aktieinvesteringarna.[100] I rapporten framhölls att aktieinvesteringar i bolag i andra medlemsstater än hem-

[99] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4 ovan.
[100] Segrérapporten s. 294 f och 299 f.

viststaten ofta beskattades mindre förmånligt än rent inhemska investeringar. Framför allt ansågs detta bero på att den internationella dubbelbeskattningen av utdelningar inte alls, eller endast delvis, var undanröjd i ingångna dubbelbeskattningsavtal. Med internationell dubbelbeskattning avsågs att utdelningar från bolag i andra medlemsländer belades med dels en källskatt i bolagslandet, dels en inkomstskatt i aktieägarens hemvistland. Denna internationella dubbelbeskattning utgjorde enligt Segrérapporten ett allvarligt hinder mot aktieinvesteringar i andra medlemsländer, och därmed också mot kapitalets fria rörlighet.

I rapporten diskuterades möjligheten att lösa detta problem genom att föreskriva att utdelningarna endast skulle belastas med den ena av dessa skatter, dvs. antingen med källskatt eller med inkomstskatt.[101] Att endast ta ut källskatt ansågs emellertid mindre lyckat, eftersom utdelningarna då inte skulle komma att beskattas med aktieägarens marginalskattesats. Att endast ta ut inkomstskatt på utdelningarna förespråkades därför som det bättre av dessa två alternativ. Källskatten skulle då antingen kunna avskaffas helt vid utdelningar mellan medlemsländerna, eller fortsätta att tas ut men återbetalas till EG-medborgare. I rapporten påpekades att ett totalt borttagande av källskatterna i EG-förhållanden skulle behöva åtföljas av samarbete mellan medlemsländernas skattemyndigheter för att inte leda till skattefusk.

Som en tredje tänkbar lösning diskuterades i rapporten också att källskatt även fortsättningsvis skulle få tas ut i bolagslandet, men att den i så fall skulle avräknas från aktieägarens inkomstskatt i hemvistlandet. I den mån källskatten översteg inkomstskatten på utdelningarna skulle överskottet återbetalas. Om detta alternativ valdes som lösning på dubbelbeskattningsproblemet borde källskattesatsen enligt rapporten vara identisk i alla EG-länder.

Segrérapporten diskuterade således flera olika alternativ för att ta bort källskatternas negativa effekter för de internationella kapitalrörelserna. Samtliga alternativ hade det gemensamt att de helt skulle ha eliminerat källskatteuttagets negativa effekter för de internationella utdelningarna. Antingen det sker genom att källskatterna helt tas bort, genom att de återbetalas av bolagslandet, eller genom att de avräknas med en full credit i aktieägarlandet, undanröjs nämligen källskatten som en slutlig skattebelastning på utdelningen. Därmed skulle både CEN och CIN ha tillgodosetts fullt ut om något, oavsett vilket, av de skisserade förslagen hade genomförts.[102]

Kommissionen följde upp Segrérapporten genom att år 1967 avge en

[101] Segrérapporten s. 299 f.
[102] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4 ovan.

programförklaring angående harmonisering av den direkta beskattningen inom EG. I fråga om källskatter på utdelningar, förespråkade kommissionen det sista av de alternativ som diskuterades i Segrérapporten.[103] Kommissionen ville således införa en harmoniserad källskatt inom gemenskapen. Denna källskatt skulle i alla avseenden fungera som en preliminär betalning av aktieägarens inkomstskatt, och skulle därmed få avräknas fullt ut vid aktieägarens inkomstbeskattning. Kommissionen menade vidare att en källskattesats om 25% föreföll lämplig, eftersom flera medlemsländer tillämpade denna skattesats.

Det skulle dock dröja flera år innan kommissionen omsatte denna programförklaring i ett konkret direktivförslag. Ett sådant lämnades nämligen först år 1975, samtidigt med förslaget om införande av ett gemensamt skatteavräkningssystem.

5.4.4 1975 års direktivförslag

I 1975 års direktivförslag om införande av ett gemensamt skatteavräkningssystem lämnades således också förslag till hur reglerna för uttag av källskatt på utdelningar borde utformas. I kommissionens "explanatory memorandum" till direktivförslaget konstaterades att det föreslagna skatteavräkningssystemet till viss del skulle fungera som ett preliminärskattesystem, i och med att en del av bolagsskatten kunde ses som en preliminär betalning av aktieägarens skatt på utdelningen.[104] Kommissionen ansåg dock inte att denna preliminärskattefunktion gav ett tillräckligt skydd mot att aktieägarna undkom beskattning genom att underlåta att deklarera utdelningar från andra medlemsstater. Avräkningsbeloppet var nämligen enligt kommissionens mening för litet i förhållande till de flesta aktieägares marginalskattesats för att ensamt skydda mot skattefusk. Av denna anledning ansåg kommissionen att skatteavräkningssystemet måste kompletteras med en källskatt på utdelningar.

I 1975 års direktivförslag föreskrevs därför, i enlighet med 1967 års skatteharmoniseringsprogram, att medlemsländerna skulle belägga alla utdelningar från bolag inom landet med en källskatt om 25%. Källskatten skulle tas ut på utdelningar till såväl inhemska som utländska aktieägare. Även utdelningar till aktieägare i länder utanför EG skulle omfattas. Ett medlemsland skulle dock om det så önskade få avstå från att ta ut källskatt på utdelningar till inhemska mottagare, om dessa var kända och risk för skattefusk därmed inte förelåg.[105]

[103] Commission Memorandum to Council of 26 June 1967 s. 10 ff.
[104] COM (75) 392 final p. 13.
[105] Artikel 14 i 1975 års direktivförslag.

Eftersom källskatten skulle ha funktionen av en preliminärskatt, föreskrevs vidare att den skulle vara fullt avräkningsbar mot aktieägarens inkomstskatt i hemviststaten, och att ett eventuellt överskott skulle återbetalas.[106] Liksom beskrivits ovan angående förslaget till gemensamt skatteavräkningssystem, skulle bolagsstaten sedan kompensera aktieägarnas hemviststater för denna avräkning.[107] Tanken var således att bolagsstaten slutligt skulle bära kostnaden för avräkningen.

Också här föreslogs således en lösning med harmoniserad källskattesats i bolagsstaterna kombinerad med full credit i aktieägarstaterna. Även 1975 års direktivförslag eliminerade därmed helt källskatternas negativa effekter för CEN och CIN.[108]

5.4.5 Rudingrapporten och den senare utvecklingen

Även i Rudingrapporten förespråkades att EG borde införa en gemensam källskatt på utdelningar.[109] Den här gången förordades en källskattesats om 30%. Källskattens syfte skulle enligt rapporten vara att bekämpa skattefusk, och den skulle därför efterges om mottagaren på visst sätt kunde identifiera sig. Kommittén föreslog också att källskatten skulle kompletteras med ett mer systematiskt utbyte av information mellan medlemsstaternas skattemyndigheter angående utbetalning av utdelningar.

Enligt förslaget skulle källskatten efterges om mottagaren av utdelningen var bosatt i ett av EG:s medlemsländer och deklarerade och skattade för utdelningen i hemvistlandet. Förslaget innebar således att källskatt på utdelningar i normalfallet helt skulle elimineras inom EG. Endast vid befarat skattefusk skulle källskatt utgå. Även Rudingkommitténs källskatteförslag skulle därmed fullt ut tillgodose såväl CEN som CIN om det genomfördes.

Kommissionen ställde sig emellertid mycket avvaktande till detta förslag.[110] Den konstaterade att den föreslagna skattesatsen var högre än den som vanligen tillämpades i medlemsstaterna, och uttryckte farhågor för att en så hög skattesats skulle öka skatteincitamentet för lånefinansiering ytterligare. Dessutom påpekades att EG:s medlemsländer inte unilateralt kunde höja källskattesatsen i förhållande till tredje land, utan att detta krävde omförhandling av existerande dubbelbeskattningsavtal. Samman-

[106] Artikel 16 i 1975 års direktivförslag.
[107] Se artikel 17 i 1975 års direktivförslag och avsnitt 5.3.5.4 ovan.
[108] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4 ovan.
[109] Rudingrapporten s. 203 f.
[110] SEC (92) 1118 final p. 56–57.

fattningsvis kom kommissionen fram till att införandet av en gemensam källskatt på utdelningar var något som kunde komma ifråga först på lång sikt.

En avgörande anledning till att kommissionen inte längre synes vara intresserad av att driva denna fråga är säkert att möjligheterna att få igenom ett direktiv i rådet måste bedömas som mycket små. Kommissionen har dåliga erfarenheter från ett ganska sent försök att få till stånd en gemensam källskatt på räntebetalningar inom EG.[111] Detta förslag möttes nämligen av hårt motstånd från vissa medlemsstater, framför allt eftersom det ansågs kunna leda till kapitalflykt ut ur EG.[112]

Däremot har kommissionen framhållit att de administrativa procedurerna kring uttag av källskatt borde harmoniseras.[113] Vanligtvis sätts källskattesatserna på utdelningar ned i de dubbelbeskattningsavtal länderna sluter mellan sig. Praktiskt kan detta gå till på i princip två olika sätt. En möjlighet är att den reducerade skattesatsen tillämpas omedelbart vid utdelningstillfället. Alternativt kan utdelningen först beläggas med källskatt till ordinarie skattesats, varefter aktieägaren i särskild ordning får ansöka om återbetalning av för mycket uttagen källskatt. Olika medlemsländer tillämpar olika förfaranden, och i vissa fall kan procedurerna kring återbetalning vara både omständliga och långdragna. Enligt kommissionen borde därför en harmonisering och förenkling ske. Ännu har dock inga konkreta åtgärder, i form av direktivförslag el.dyl., vidtagits.

5.4.6 Moder/dotterbolagsdirektivet

5.4.6.1 Allmänt

Som redan nämnts är moder/dotterbolagsdirektivet[114] den hittills enda antagna rättsakten inom EG av någon relevans för de frågor som behandlas i denna avhandling. Direktivets främsta syfte är att undanröja kedjebeskattning vid utdelningar från dotter- till moderbolag i olika medlemsländer. Direktivet innehåller bestämmelser dels om moderbolagets beskattning av erhållna utdelningar, dels om eliminering av källskatt på utdelningar mellan dotter- och moderbolag. Här kommer endast de delar av direktivet som berör källskatterna att behandlas.

Moder/dotterbolagsdirektivet antogs av rådet år 1990, men dess histo-

[111] Se COM (89) 60 final/3.
[112] Fitchew 1989 s. 18
[113] SEC (92) 1118 final p. 30 och COM (93) 632 final s. 33.
[114] Direktiv 90/435/EEC.

ria går betydligt längre tillbaka i tiden än så. Det ursprungliga förslaget väcktes av kommissionen redan år 1969.[115] Detta förslag behandlades av den ekonomiska och sociala kommittén[116] och av parlamentet[117], och var också föremål för diskussioner i rådet[118]. Motsättningarna mellan medlemsländerna var emellertid stora, och diskussionerna angående förslaget avstannade därför under många år. I mitten av 1980-talet fäste kommissionen åter rådets uppmärksamhet på direktivförslaget, och utarbetade också vissa ändringar i detsamma i syfte att överbrygga staternas meningsskiljaktigheter.[119] Efter ytterligare kompromisser och justeringar i rådet kunde direktivet slutligen antas år 1990. Det skulle ha varit implementerat i medlemsstaterna senast den 1 januari 1992.[120]

Moder/dotterbolagsdirektivet är tillämpligt på utdelning av vinstmedel från dotterbolag i ett medlemsland till moderbolag i ett annat medlemsland.[121] Direktivet reglerar således endast utdelningar i koncernförhållanden, och utdelningar på portföljaktier omfattas inte av direktivets bestämmelser. I direktivet uppställs vissa krav på aktieinnehavets storlek för att ett moder/dotterbolagsförhållande skall anses föreligga.[122] Som huvudregel gäller att moderbolaget skall inneha minst 25% av kapitalet i dotterbolaget för att direktivet skall vara tillämpligt. Genom bilaterala överenskommelser kan länderna dock avtala om att ägarkravet i stället skall avse 25% av röstetalet i dotterbolaget. Det uppställda kravet på ägarsamband har kritiserats för att vara för hårt och för oflexibelt,[123] och i Rudingkommitténs betänkande förespråkades en rejäl sänkning av

[115] COM (69) 6 final. Det har tyvärr inte varit möjligt att få fram den officiella versionen av direktivförslaget, varför denna framställning baseras på en inofficiell översättning av förslaget intagen ECTL.

[116] Consultation du Comité Économique et Social sur une proposition de directive du Conseil concernant le régime fiscal commun applicable aux sociétés-mères et filiales d'États membres différents.

[117] Résolution portant avis du Parlement européen sur la proposition de la Commission des Communautés européennes au Conseil relative à une directive concernant le régime fiscal commun applicable aux sociétés mères et filiales d'États membres différents.

[118] Se Community Council debates tax harmonization proposals, European Taxation 1970 s. II/163 f.

[119] COM (85) 360. Se även kommissionens vitbok från år 1985, COM (85) 310 final p. 150–151.

[120] En översikt över direktivets implementering i de olika medlemsländerna finns t.ex. i ECTL och i Survey of the implementation of the EC corporate tax directives 1995.

[121] Artikel 1.1 i moder/dotterbolagsdirektivet. Direktivet är således inte tillämpligt om båda bolagen befinner sig i samma medlemsstat, eller om något av bolagen har hemvist utanför EG.

[122] Artikel 3 i moder/dotterbolagsdirektivet.

[123] Se ECTL kap. 6.3 p. 10 och de Hosson i Intertax 1990 s. 429 f.

ägarkravet.[124] Något förslag angående detta har dock inte lämnats av kommissionen.

5.4.6.2 *Källskatt på utdelningar från dotter- till moderbolag. Huvudregel*

Huvudregeln i direktivet är att det är förbjudet för medlemsländerna att belägga utdelningar från dotter- till moderbolag i olika medlemsländer med källskatt. Detta är kanske den mest betydelsefulla bestämmelsen i hela direktivet, eftersom den föreskriver en mer långtgående skattelindring än den som tidigare medgavs i många dubbelbeskattningsavtal. Det vanliga var nämligen att dubbelbeskattningsavtalen endast föreskrev en sänkning av källskattesatsen vid utdelningar i koncernförhållanden.[125] Enligt direktivet skall dock källskatten, utom i vissa undantagsfall, elimineras helt.

Som huvudregel gäller således att dotterbolagsstaten inte får ta ut någon källskatt på utdelningar till moderbolag i andra medlemsstater.[126] I en särskild bestämmelse stadgas dessutom att inte heller moderbolagsstaten får belägga utdelningarna med källskatt när de mottas av moderbolaget.[127] Däremot finns det ingenting som hindrar moderbolagsstaten från att ta ut källskatt när moderbolaget vidareutdelar vinstmedlen, om det inte skulle vara så att även denna vidareutdelning omfattades av direktivet (dvs. om inte moderbolaget i sin tur är dotterbolag till ett bolag med hemvist i en annan medlemsstat).

5.4.6.3 *Källskatt på utdelningar från dotter- till moderbolag. Undantag från huvudregeln*

Tre medlemsländer, nämligen Tyskland, Grekland och Portugal, har medgivits undantag från källskatteförbudet. I Tysklands och Greklands fall grundar sig undantagen på de i dessa länder tillämpade systemen med skilda skattesatser för beskattningen av bolagsvinster, medan undantaget i Portugals fall är motiverat av budgetskäl.[128]

I det ursprungliga direktivförslaget fanns en allmänt utformad undan-

[124] Rudingrapporten s. 203.

[125] Tomsett i BIFD 1992 s. 128 f och Narraina i EU Tax Notes 1994 nr 10 s. 2. Se även Easson 1993 s. 247.

[126] Artikel 5.1 i moder/dotterbolagsdirektivet

[127] Artikel 6 i moder/dotterbolagsdirektivet. Det kan nämnas att en sådan källskatt inte heller före antagandet av direktivet förekom i någon av medlemsstaterna. ECTL kap. 6.6. Se även diskussionen i COM (69) 6 final p. 5 b) angående undanröjande av källskatt på dotter- respektive moderbolagsnivå.

[128] Se preambeln till moder/dotterbolagsdirektivet.

tagsbestämmelse från källskatteförbudet, som möjliggjorde för ett medlemsland som tillämpade systemet med skilda skattesatser att ta ut källskatt på utdelningar från inhemska dotterbolag om vissa förutsättningar var uppfyllda.[129] Undantaget hade tillkommit mot bakgrund av förhållandena i Tyskland, vilket var det enda medlemsland som då tillämpade detta system. Detta "tyska" undantag var länge en av de stora stötestenarna i förhandlingarna mellan medlemsländerna. Framför allt Nederländerna motsatte sig starkt att Tyskland även fortsättningsvis skulle få ta ut källskatt på utdelningar till moderbolag i andra medlemsländer.[130] Efter många kompromisser ersattes därför till slut den allmänna bestämmelsen med särskilda regler för vart och ett av de tre nämnda länderna.

Att kommissionen vid utarbetandet av det ursprungliga förslaget ansåg det vara rimligt att ett medlemsland som tillämpade ett system med skilda skattesatser undantogs från källskatteförbudet har följande förklaring. I ett system med skilda skattesatser tas bolagsskatt ut med en lägre procentsats på utdelade än på kvarhållna vinstmedel. Om utdelningen lämnas till ett inhemskt moderbolag som inte i sin tur vidareutdelar vinstmedlen, tas i regel en särskild tilläggsskatt ut av moderbolaget.[131] Tilläggsskatten skall kompensera att dotterbolaget beskattats med den lägre skattesatsen trots att vinstmedlen stannat kvar i bolagssektorn, och skattesatsen uppgår därmed till skillnaden mellan de två bolagsskattesatserna. Om utdelningen däremot lämnas till ett utländskt moderbolag, har dotterbolagsstaten ingen möjlighet att kräva in någon tilläggsskatt av moderbolaget. I stället beläggs alla utdelningarna från inhemska dotterbolag till utländska moderbolag med källskatt. För att kompensera för att källskatt tas ut även om vinstmedlen vidareutdelas av det utländska moderbolaget, är källskattesatsen dock i regel lägre än den tilläggsskatt som tas ut i inhemska förhållanden.[132]

Som nämnts kunde inte alla medlemsländer acceptera att framför allt Tyskland fick fortsätta att ta ut källskatt, varför slutresultatet blev en kompromisslösning med följande utseende. För Tysklands del gäller att källskatt får tas ut med högst 5 % på utdelningar från inhemska dotterbolag till moderbolag i andra medlemsländer fram till mitten av år 1996.

[129] Se artikel 5 i det ursprungliga direktivförslaget samt kommentaren till artikeln i COM (69) 6 final.

[130] COM (85) 360 final p. 2.

[131] Se kapitel 3.5 ovan.

[132] Jfr van den Tempels resonemang om denna fråga i avsnitt 5.3.4.4 ovan. Det kan också nämnas att tanken i det ursprungliga direktivförslaget var att dotterbolagsstaten skulle återbetala innehållen källskatt om moderbolaget vidareutdelade vinstmedlen under samma år. Se artikel 5.3 i dess ursprungliga lydelse i COM (69) 6 final.

Därefter är uttag av källskatt förbjudet även i Tyskland.[133] Bestämmelserna för Grekland är mer förmånliga, bl.a. mot bakgrund av att Grekland, när direktivet utfärdades, tillämpade en nollskattesats på utdelade vinstmedel. Källskatten på utdelningar till utländska moderbolag var därför den enda grekiska skatt som överhuvudtaget träffade dessa vinstmedel. I direktivet föreskrivs att Grekland, så länge landet fortsätter att tillämpa en nollskattesats på utdelade vinstmedel, också får fortsätta att ta ut källskatt på utdelningar även till moderbolag i andra EG-länder.[134] Undantaget har dock inte längre någon praktisk betydelse, eftersom Grekland år 1992 ändrade sitt bolagsskattesystem på så sätt att lättnaden i dubbelbeskattningen flyttades från bolags- till aktieägarnivå. Numera beskattas bolagen med en enhetlig skattesats för såväl kvarhållna som utdelade vinstmedel, samtidigt som utdelningarna är helt skattefria hos aktieägarna. Vidare har källskatten på utdelningar helt avskaffats.[135]

Undantaget för Portugal motiveras som nämnts inte av skatteteknikska utan av budgetpolitiska skäl. Direktivet ger Portugal rätt att ta ut källskatt med högst 15% t.o.m. år 1996 och därefter med högst 10% t.o.m. år 1999. För att källskatt skall få tas ut efter år 1999 krävs ett nytt beslut av rådet.[136]

5.5 Sammanfattning och utvärdering

5.5.1 Harmonisering av bolagsskattesystemen

5.5.1.1 Inledning

Frågan om en harmonisering av bolagsskattesystemen inom EG har varit föremål för ett omfattande utredningsarbete, men ännu finns ingen gemensam lagstiftning antagen på detta område. I kapitlet har jag gått igenom och presenterat de förslag till harmonisering som förts fram genom åren. I detta och följande avsnitt kommer jag att ge en sammanfattning av denna genomgång samt göra en samlad utvärdering av de framlagda förslagen.

[133] Artikel 5.3 i moder/dotterbolagsdirektivet.
[134] Artikel 5.2 i moder/dotterbolagsdirektivet.
[135] Terra och Wattel 1993 s. 184 samt Guides to European Taxation vol. III, Greece s. 1 ff. Källskatt uttas fortfarande på utdelning av vinstmedel som uppkommit före ändringen av systemet.
[136] Artikel 5.4 i moder/dotterbolagsdirektivet.

En första fråga att ställa sig är varför en harmonisering av bolagsskattesystemen alls ansetts nödvändig. Här ger de rapporter etc. som behandlat frågan ett mycket samstämmigt svar. Gång på gång har hävdats att det framför allt är den gemensamma kapitalmarknaden som ställer krav på en harmonisering. Olika bolagsskattesystem i olika länder, där nationellt och internationellt aktieägande beskattas olika, har ansetts påverka kapitalets fria rörlighet och integrationen av aktiemarknaderna negativt. Vissa andra skäl för harmonisering har också förts fram, som t.ex. att bolagsskattesystemens konkurrenssnedvridande effekter måste minska. Det allt överskuggande temat har dock hela tiden varit att oharmoniserade regler hämmar och snedvrider kapitalrörelserna, och fragmenterar aktiemarknaderna.

Om samstämmigheten varit stor när det gäller frågan om varför en harmonisering är nödvändig, har skillnaderna varit desto större när det gäller frågan om hur de harmoniserade reglerna närmare bestämt skall utformas. En första skiljelinje kan här dras med hänsyn till den övergripande inriktningen på förslagen. I princip kan dessa delas in i två olika grupper. Den ena gruppen av förslag är de som siktat till att införa ett gemensamt bolagsskattesystem i alla medlemsländer. Till denna grupp kan de flesta av de tidiga förslagen hänföras, men även det förslag som utarbetades i en expertrapport i anslutning till Rudingrapporten hör hit. Den andra gruppen av förslag är de som haft det mer begränsade syftet att åstadkomma modifikationer inom ramen för de existerande bolagsskattesystemen, utan att påtvinga något av medlemsländerna ett byte av system. Ett tidigt förslag med denna inriktning var det som lämnades i Segrérapporten. Till denna grupp kan också Rudingrapportens huvudförslag hänföras.

5.5.1.2 Förslag till gemensamt bolagsskattesystem

De flesta förslag som hittills har framförts tillhör den första gruppen, dvs. de har siktat till att införa ett gemensamt bolagsskattesystem. Vad som framför allt är slående vid genomgången av de rapporter etc. som haft denna inriktning är att de kommit fram till så olika slutsatser. Det måste betecknas som mycket anmärkningsvärt att varje gång denna fråga utretts, har olika system rekommenderats. I Neumarkrapporten från år 1962 föreslogs att systemet med skilda skattesatser skulle införas, i van den Tempelrapporten från år 1969 argumenterades för ett klassiskt dubbelbeskattningssystem, i kommissionens direktivförslag från år 1975 förordades skatteavräkningssystemet och i den expertrapport som fanns i en bilaga till Rudingrapporten från år 1992 föreslogs i första hand ett system med reducerad utdelningsbeskattning på aktieägarnivå. Detta visar tydligt

att frågan om vilket bolagsskattesystem som skulle vara lämpligast som harmoniserat system inom EG inte på något sätt har ett självklart svar.

Trots att olika system rekommenderats varje gång frågan utretts, uppvisar rapporterna ändå många likheter i de bakomliggande resonemangen. Upprepade gånger har det t.ex. hävdats att det klassiska systemet är det som är lättast att tillämpa i internationella förhållanden. Eftersom bolag och aktieägare beskattas helt skilt från varandra, har det inte ansetts vara några problem att behandla inhemskt och internationellt aktieägande likadant inom detta system. Med undantag för van den Tempelrapporten, har samtliga rapporter ändå förkastat det klassiska systemet p.g.a. de nackdelar och neutralitetsbrister systemet ansetts ha i den nationella ekonomin. Det har alltså i princip varit fråga om att ställa systemens nationella och internationella effekter mot varandra, varvid de nationella effekterna genomgående ansetts viktigare.

I det fall då det klassiska systemet faktiskt rekommenderades som gemensamt system, skedde detta vidare inte p.g.a. att den internationella neutraliteten ansågs viktigare än systemets nationella effekter. Som framgått ovan menade van den Tempel nämligen att det rådde stor osäkerhet om vilka effekter de olika systemen faktiskt medförde i den nationella ekonomin. Han anslöt sig således inte till uppfattningen att det klassiska systemet nödvändigtvis skulle vara sämre än de system som medger lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Tvärtom sade han sig vara beredd att förorda det klassiska systemet även om endast systemens nationella effekter togs med i beräkningen, eftersom detta system utan tvekan var det som var enklast att tillämpa. Att det klassiska systemet dessutom fungerade bäst i internationella förhållanden, stärkte enligt hans mening bara denna slutsats ytterligare.

I samtliga andra förslag har slutsatsen dock varit att ett gemensamt bolagsskattesystem, med hänsyn till dess effekter i medlemsstaternas nationella ekonomi, måste medge någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Det närmare valet av vilket system som skulle förordas synes sedan i vissa fall nästan ha givit sig av sig själv. När Neumarkkommittén år 1962 avgav sin rapport, var systemet med skilda skattesatser det enda system för att medge lättnad i dubbelbeskattningen som förekom i något medlemsland. Det var därför naturligt att detta system förordades. På motsvarande sätt angav kommissionen i sitt direktivförslag från år 1975 att det enda reella alternativet till ett renodlat klassiskt system var skatteavräkningssystemet, förmodligen eftersom flera medlemsländer då hade övergått till eller övervägde att övergå till detta system.

Endast i det senaste förslaget till ett gemensamt bolagsskattesystem, dvs. det som utarbetades i en bilaga till Rudingrapporten, har olika sys-

tem för att ge lättnad i dubbelbeskattningen öppet ställts mot varandra med sikte på att finna det lämpligaste systemet.[137] Det kan vara värt att notera att en av de avgörande anledningarna till att ett system med reducerad utdelningsbeskattning på ägarnivå då förordades, var att detta system ansågs väl ägnat att ge neutralitet i beskattningen av de gränsöverskridande investeringarna. Medan valet att överhuvudtaget förorda en lättnad i dubbelbeskattningen styrdes av nationella hänsyn, hade således internationella överväganden stor betydelse vid valet mellan olika tänkbara system för att medge lättnad.

Hur har då de förslag som lämnats angående införandet av ett gemensamt bolagsskattesystem allmänt sett förhållit sig till de neutralitetskrav som kan ställas på beskattningen av internationella investeringar? Har förslagen i regel tillgodosett både CEN och CIN, eller, om så inte varit fallet, har något av neutralitetsmålen regelmässigt prioriterats framför det andra? Här kan konstateras att förslagen generellt sett i relativt stor utsträckning har tillgodosett såväl CEN som CIN. Detta är också naturligt med tanke på att förslagen syftat till att samma bolagsskattesystem skall införas i alla länder. För att fullständig CEN och fullständig CIN skall föreligga samtidigt, måste de inblandade länderna dock som framgått ovan ha *helt identiska regler.*[138] Reglerna måste dessutom behandla inhemskt och internationellt aktieägande helt lika. För bolagsskattesystemens del innebär detta dels att varje land måste medge *samma* lättnad för gränsöverskridande som för inhemska aktieinvesteringar, dels att länderna sinsemellan också måste medge exakt *lika stor* lättnad i dubbelbeskattningen. I den utsträckning de förslag som lämnats öppnat möjlighet för vissa nationella variationer, har detta därför med nödvändighet inneburit att antingen CEN eller CIN (eller i värsta fall båda) försämrats.

Med detta i bakhuvudet, är det inte särskilt förvånande att det endast är van den Tempelrapportens förslag som tillfredsställt både CEN och CIN fullt ut. I van den Tempelrapporten förordades ju full ekonomisk dubbelbeskattning i samtliga situationer. De övriga förslag som lämnats har däremot inte lyckats åstadkomma både fullständig CEN och fullständig CIN. I och för sig har även dessa förslag genomgående föreskrivit att inhemska och gränsöverskridande utdelningar skall behandlas likadant. Att bristande neutralitet ändå uppkommit beror på att alla förslagen tillåtit en viss grad av nationellt självbestämmande beträffande *storleken* på den lättnad i dubbelbeskattningen som skall medges. I förslagen har såle-

[137] Även i van den Tempelrapporten diskuterades i och för sig olika system för att medge lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, men där förkastades samtliga dessa system till förmån för det klassiska systemet.

[138] Se kapitel 4.5 ovan.

des genomgående förespråkats att själva systemet skall vara detsamma i alla länder, men att graden av lättnad skall få variera mellan länderna inom vissa gränser. Detta innebär som nämnts med nödvändighet att antingen CEN eller CIN åtminstone delvis måste offras.

Vilket av neutralitetsmålen som drabbats beror på om det varit bolags- eller aktieägarlandets regler som styrt graden av lättnad i beskattningen av de internationella utdelningarna. Om alla utdelningar från bolag i ett visst land åtnjuter samma lättnad i beskattningen, dvs. om lättnadsgraden styrs av bolagslandets regler, tillfredsställs CIN i bolagslandet på bekostnad av CEN i aktieägarlandet.[139] Motsatsvis gäller att om alla utdelningar till en aktieägare i ett visst land åtnjuter samma lättnad, dvs. om lättnadsgraden styrs av aktieägarlandets regler, tillfredsställs CEN i aktieägarlandet på bekostnad av CIN i bolagslandet.[140] Vilket av dessa alternativ som förelegat i de förslag som lämnats, har delvis varit avhängigt av om lättnaden föreslagits äga rum på bolags- eller på aktieägarnivå.

Om lättnaden ges på bolagsnivå, är det naturligt att lättnadsgraden styrs av bolagslandet, vilket alltså leder till att CIN men inte CEN tillgodoses. Så var fallet i det system med skilda skattesatser som föreslogs av Neumarkkommittén. Om lättnaden däremot ges på ägarnivå, ligger det i regel närmare till hands att lättnadsgraden styrs av aktieägarlandet, vilket således tillgodoser CEN men inte CIN. Det förslag till reducerad utdelningsbeskattning på ägarnivå som utarbetades i en expertbilaga till Rudingrapporten hade denna utformning. Som nämnts var ett av motiven för valet av system i det fallet just att det inom detta system är lätt att åstadkomma CEN i aktieägarlandet.[141]

När det gäller lättnader på ägarnivå, måste det sagda modifieras något med hänsyn till den särställning som intas av skatteavräkningssystemet. Skatteavräkningssystemet kan utformas på olika sätt när det gäller de gränsöverskridande utdelningarna. Den tekniska uppbyggnaden av detta system tillåter nämligen att rätten till avräkning utsträcks antingen till utländska aktieägare eller till utländska utdelningar. Utgångspunkten är att om bolagslandet utsträcker rätten till avräkning till utländska aktieägare, kommer skatteavräkningssystemet i princip att fungera som en lättnad på bolagsnivå när det gäller de internationella utdelningarna. Lättnadsgraden styrs således i detta fall av bolagslandets regler. Om

[139] Se kapitel 4.4.3.2–4.4.3.5.

[140] Se kapitel 4.3.3.2–4.3.3.5.

[141] Enligt förslaget skulle länderna eventuellt också kunna få ha en viss lättnad på bolagsnivå, i form av skilda skattesatser för kvarhållen och utdelad vinst. Denna lättnad skulle vidare kunna reserveras endast för utdelningar till inhemska aktieägare. Denna del av förslaget är således maximalt icke-neutral med avseende på de internationella investeringarna, eftersom både CEN och CIN motverkas av förslaget.

aktieägarlandet däremot utsträcker lättnaden till utländska utdelningar, fungerar systemet på samma sätt som andra system där lättnaden ges på ägarnivå, dvs. lättnadsgraden styrs då av aktieägarlandets regler.

I kommissionens direktivförslag från år 1975 om införande av ett gemensamt skatteavräkningssystem skulle aktieägarlandet medge avräkning även för utdelningar från andra medlemsstater. Vid ett ytligt betraktande kan detta system därmed synas vara utformat på det sistnämnda sättet, dvs. så att aktieägarlandet utsträckte rätten till avräkning till utländska utdelningar. Enligt förslaget skulle dock avräkningsnivån styras av bolagslandets regler, och därmed variera något mellan aktieinvesteringar i olika bolagsländer. Det var också bolagslandet som, genom en särskild kompensationsordning mellan staterna, skulle bekosta avräkningen. Den reella innebörden av förslaget var därför snarast att det var bolagslandet som ålades att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare, och det faktum att själva avräkningen skulle äga rum i aktieägarstaten var egentligen endast en administrativ procedur att genomföra detta utsträckande på. I 1975 års direktivförslag prioriterades därmed CIN framför CEN.

Sammanfattningsvis kan följande konstateras när det gäller de förslag som lämnats angående införande av ett gemensamt bolagsskattesystem inom EG. Det faktum att olika utredningar hela tiden kommit fram till olika slutsatser angående vilket bolagsskattesystem som vore bäst som harmoniserat system, visar att valet av system inte på något sätt är självklart. I regel har valet av system i första hand styrts av nationella hänsyn, medan internationella överväganden framför allt har haft betydelse för den närmare utformningen av systemen. Det enda förslag som varit helt neutralt med avseende på de internationella investeringarna är det som framfördes i van den Tempelrapporten. Detta bekräftar vad som genomgående har hävdats i utredningsarbetet, nämligen att det klassiska systemet är det som fungerar bäst i internationella förhållanden.

I övriga förslag har olika system för att medge lättnad i dubbelbeskattningen förespråkats. I samtliga dessa förslag finns vissa brister i antingen CEN eller CIN. Det finns inget genomgående mönster när det gäller vilket av dessa neutralitetsmål som fått ge vika. I Neumarkrapporten och i kommissionens direktivförslag uppfylldes CIN på bekostnad av CEN, medan det omvända gällde i det förslag som lämnades i expertbilagan till Rudingrapporten. Att CIN men inte CEN kom att tillfredsställas fullt ut i de förstnämnda fallen var dock snarast en naturlig följd av utformningen av systemen, och synes inte ha berott på en medveten prioritering av detta neutralitetsmål. I expertbilagan till Rudingrapporten betonades däremot uttryckligen att reglernas utformning styrts av önskemålet att tillfredsställa CEN. Även i den allmänna diskussion som fördes i själva

Rudingrapporten, angående vilka kriterier ett eventuellt framtida gemensamt system borde tillfredsställa, prioriterades uttryckligen CEN framför CIN.

Det skall understrykas att det sagda inte betyder att det skulle vara omöjligt att utforma de bolagsskattesystem som medger lättnad i dubbelbeskattningen helt neutralt med avseende på de internationella investeringarna. Som framgått ovan beror den bristande neutraliteten i de förslag som lagts fram på att förslagen tillåtit ett viss mått av nationellt självbestämmande i fråga om graden av den lättnad som skall medges. För fullständig neutralitet krävs dock identiska lättnadsgrader i alla länder. Det kan anmärkas att det skatteavräkningssystem som skisserades som ett alternativ till systemet med reducerad utdelningsbeskattning i expertbilagan till Rudingrapporten skulle ha tillfredsställt både CEN och CIN. I detta system skulle nämligen fullständig enkelbeskattning ha gällt i alla situationer.

5.5.1.3 Förslag till modifikationer inom ramen för de existerande bolagsskattesystemen

Det är nu dags att också säga några sammanfattande ord om de förslag som ovan hänfördes till den andra gruppen, dvs. de förslag som sökt åstadkomma modifikationer inom ramen för de existerande bolagsskattesystemen. Hittills har endast två förslag med denna inriktning lagts fram. Mest aktuellt och därmed mest intressant är det förslag som lämnades i Rudingrapporten. Ett tidigare förslag med denna inriktning var det som lämnades i Segrérapporten. I båda dessa rapporter uppmärksammades de diskriminerande och snedvridande effekter som framför allt skatteavräkningssystemet ansågs ha för de internationella investeringarna. I Segrérapporten framhölls att skattereglerna inte borde få påverka valet av investeringsland, eller, med andra ord, att reglerna borde tillfredsställa CEN. Därför föreslogs att de länder som tillämpade skatteavräkningssystemet skulle åläggas att utsträcka rätten till avräkning till utländska aktieägare. Ovan har denna åtgärd ifrågasatts, eftersom den inte är särskilt väl vald om målet är att uppnå CEN.

Då är Rudingrapportens förslag bättre ägnat att åstadkomma CEN. I Rudingrapporten föreslogs nämligen att alla länder som tillämpade skatteavräkningssystemet, eller som hade någon annan lättnad i dubbelbeskattningen på ägarnivå, skulle åläggas att utsträcka denna lättnad till att också omfatta utdelningar från andra medlemsstater. Tanken var således att inhemska och utländska utdelningar skulle beskattas likadant i aktieägarens hemvistland, och syftet med förslaget var just att CEN i aktieägarlandet skulle tillfredsställas i så stor utsträckning som möjligt. Att

skatteavräkningsländerna skulle förpliktas att utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, förkastades för övrigt uttryckligen i Rudingrapporten. Detta motiverades i och för sig inte med att denna åtgärd skulle kunna skapa neutralitetsbrister, utan med att ett sådant krav skulle strida mot källstatens beskattningsföreträde. När kommissionen i sitt svar på Rudingrapporten instämde i denna rekommendation, skedde detta dock under direkt hänvisning till att en sådan åtgärd skulle kunna leda till snedvridningar i kapitalrörelserna, dvs. till bristande neutralitet.

Inte heller Rudingkommitténs förslag lyckades emellertid åstadkomma CEN fullt ut. För det första berörde förslaget endast de länder som medger lättnad på ägarnivå. De neutralitetsbrister som är relaterade till de lättnader som ges på bolagsnivå påverkades således inte av förslaget. För det andra ville kommittén inte heller *förbjuda* skatteavräkningsländerna att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare, varför bristande neutralitet fortfarande skulle kunna uppkomma p.g.a. att detta sker. Den viktigaste orsaken till att CEN inte tillfredsställdes helt är dock det villkor om ömsesidighet som uppställdes i rapporten. Enligt detta villkor skulle utdelningar från andra medlemsländer få åtnjuta samma skattelättnad som inhemska utdelningar endast om det andra medlemslandet också tillämpade någon form av skatteavräkning eller reducerad utdelningsbeskattning. Detta innebär givetvis att stora brister i CEN fortfarande skulle föreligga t.ex. vid investeringar från ett skatteavräkningsland till ett klassiskt land. Detta var också skälet till att kommissionen i sin kommentar till Rudingrapporten ställde sig tveksam till ömsesidighetsvillkoret.

5.5.1.4 Förväntad framtida utveckling

Slutligen skall något också sägas om vilken framtida utveckling av harmoniseringsarbetet på detta område som kan förväntas. Som framgått ovan lade Rudingkommittén inte fram något förslag till gemensamt bolagsskattesystem i sin rapport, utan menade att denna fråga krävde ytterligare utredning. Kommissionen instämde i detta och anförde att en bred diskussion angående denna fråga borde initieras inom EG. Av denna lösliga formulering framgår tydligt att kommissionen inte då avsåg att vidta några konkreta åtgärder i frågan, men ändå ville visa att den i princip understödde tanken på att ett gemensamt bolagsskattesystem borde införas på lång sikt.

Efter detta har ingenting hänt, och det finns ingenting som tyder på att frågan om att införa ett gemensamt system kommer att aktualiseras igen inom den närmaste framtiden. I den utsträckning några åtgärder alls kommer att vidtas framöver, kommer de i stället förmodligen att ha den

mer begränsade inriktning som förespråkades i Rudingrapporten. I kommissionens svar på Rudingrapporten angavs att de föreslagna åtgärderna var angelägna, och det annonserades att överläggningar med medlemsländerna skulle inledas angående hur förslagen bäst skulle kunna förverkligas. Ännu så länge har dock ingenting, i vart fall inte officiellt, kommit ut av detta. Med tanke på medlemsländernas dokumenterade ovilja till harmonisering på detta område, måste man nog vara relativt optimistisk om man skall våga tro att vi får se några antagna direktiv ens med denna mer begränsade inriktning under de närmaste åren.

5.5.2 Harmonisering av källskatt på utdelningar

Även när det gäller reglerna för källskatt på utdelningar har harmoniseringsarbetet varit intensivt på förslagsstadiet. Emellertid finns inte heller här några antagna direktiv angående uttag av källskatt i allmänhet. Däremot innehåller moder/dotterbolagsdirektivet regler för eliminering av källskatt i koncernförhållanden, vilka har ett visst intresse även för denna avhandlings frågeställningar.

Liksom kunde konstateras ovan när det gällde bolagsskattesystemen, har motivet för en harmonisering på detta område regelmässigt angivits vara den gemensamma kapitalmarknadens krav. I de rapporter etc. där frågan behandlats har genomgående framhållits att källskatter på utdelningar kan påverka kapitalrörelserna negativt. T.ex. påpekade redan Neumarkkommittén att källskatten, p.g.a. att aktieägarna underlåter att deklarera utländska utdelningar, ofta är den enda skatt som träffar dessa utdelningar. Källskattereglerna kunde därför enligt kommittén beräknas ha stor betydelse för investeringsbesluten, vilket påkallade att gemensamma bestämmelser infördes på EG-nivå. I regel har det vidare ansetts att denna skatteform ändå har sitt berättigande och måste finnas kvar, just som ett skydd mot att de gränsöverskridande utdelningarna p.g.a. skattefusk helt undkommer beskattning. Förslagen har därför syftat till att eliminera källskatternas negativa verkningar för kapitalrörelserna, utan att det skydd mot skattefusk som skatteformen erbjuder försämras.

Förslagen till harmoniserade regler på detta område har varit betydligt enhetligare än förslagen till harmonisering av bolagsskattesystemen. Som konstaterats är detta också naturligt med tanke på att det när det gäller källskattereglerna inte finns lika många alternativ att laborera med. Det vanligaste förslaget har varit att en harmoniserad källskatt, med identisk skattesats i alla länder, skall införas. Denna källskatt har vidare tänkts vara fullt avräkningsbar i aktieägarens hemvistland. Denna lösning förespråkades i Neumarkrapporten år 1962, i kommissionens skatteharmoniseringsprogram år 1967 samt återigen i 1975 års direktivförslag.

Den var också ett av de alternativ som diskuterades i Segrérapporten år 1966. Den föreslagna skattesatsen har varierat från 10–20% i Neumarkrapporten till 25% i kommissionens båda förslag. I Neumarkrapporten föreslogs dessutom att en högre källskattesats om minst 25% skulle gälla för utdelningar till aktieägare utanför EG, samt till aktieägare som inte identifierade sig. I regel har vidare förutsatts att bolagsstaten skall kompensera aktieägarstaten för avräkningen, eftersom intäkterna från källskatten tillfallit bolagsstaten.

Eftersom källskatten tänkts vara fullt ut avräkningsbar i aktieägarens hemviststat, skulle enligt förslagen ingen del av källskatteuttaget kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen. Samtliga dessa förslag har därmed tillfredsställt såväl CEN som CIN fullt ut.[142] Eftersom bolagsstaten tänktes kompensera aktieägarstaten för avräkningen, skulle källskatteuttaget vidare inte påverka fördelningen av skatteintäkter mellan dessa stater. Enligt dessa förslag skulle källskattens enda funktion därmed vara att säkerställa att de gränsöverskridande utdelningarna inte helt undkom beskattningen, dvs. att förhindra skattefusk.

I det senaste förslag till harmoniserade källskatteregler som lagts fram, dvs. det som lämnades i Rudingrapporten, förespråkades en något annan lösning. Enligt detta förslag skulle källskatten elimineras helt på utdelningar som tillföll aktieägare med hemvist i ett medlemsland, om aktieägaren på visst sätt kunde identifiera sig och visa att han skulle bli beskattad för utdelningen i hemvistlandet. I övriga fall skulle en källskatt om 30% utgå. Eftersom källskatterna som huvudregel helt skulle försvinna, tillgodosåg även detta förslag både CEN och CIN. Genom att föreskriva att källskatt skulle utgå i befarade fall av skatteundandraganden, upprätthölls också skyddet mot skattefusk. Även Segrérapporten diskuterade för övrigt alternativet att helt ta bort källskatterna. Då tänktes emellertid skyddet mot skattefusk ske genom ett utökat myndighetssamarbete.

Förslagen till harmoniserade källskatteregler har således haft en relativt enhetlig inriktning genom åren. Detta visar att det på detta område inte varit så svårt att finna ut hur de harmoniserade reglerna borde utformas. Om medlemsländerna bara skulle acceptera tanken på en harmonisering i sig, skulle den närmare utformningen av denna harmonisering därmed förmodligen inte erbjuda särskilt stora problem. Kommissionens mycket avvaktande mottagande av Rudingrapportens källskatteförslag visar dock att frågan om en harmonisering inte kommer att drivas aktivt under de närmaste åren. Kommissionens uttryckliga inställning är numera i stället att en harmonisering av källskattebestämmelserna är

[142] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

något som kan komma ifråga först på lång sikt. Som konstaterats ovan är anledningen till att kommissionen inte längre vill agera i denna fråga säkert att möjligheterna att få igenom ett direktiv i rådet måste bedömas som mycket små. Däremot kan åtgärder eventuellt väntas när det gäller de administrativa procedurerna kring nedsättning och eliminering av källskatter i dubbelbeskattningsavtal. Här har kommissionen nämligen på senare tid uttalat att en harmonisering och förenkling borde komma till stånd.

I kapitlet har slutligen också moder/dotterbolagets källskatteregler behandlats. Enligt detta direktiv skall källskatterna som huvudregel helt elimineras vid utdelningar från dotterbolag i ett medlemsland till moderbolag i ett annat medlemsland. Detta direktiv berör således endast uttag av källskatt i koncernförhållanden, vilket givetvis påverkat reglernas utformning. Det kan ändå vara av visst intresse att konstatera att man i detta direktiv valde att undanröja källskatterna helt, och inte att införa en harmoniserad källskatt i dotterbolagslandet som fick avräknas i moderbolagslandet.

6 EG-rättens diskrimineringsförbud

6.1 Inledning

I närmast föregående kapitel har det arbete som bedrivits inom EG angående frågan om en harmonisering av medlemsländernas bolagsskattesystem och källskatter på utdelningar behandlats. Som framgått där har detta harmoniseringsarbete, med undantag för det antagna moder/dotterbolagsdirektivet, hittills varit resultatlöst. Det som nu skall undersökas är om det redan i själva Romfördraget finns bestämmelser som har betydelse för hur medlemsstaterna får beskatta de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Frågan är således om gällande EG-rätt, trots att inga harmoniseringsåtgärder vidtagits, eventuellt ändå sätter vissa gränser för hur medlemsländerna får utforma de nationella bolagsskattesystemen samt reglerna för källskatt på utdelningar.

Det finns i och för sig inga artiklar i Romfördraget som specifikt rör beskattningen av gränsöverskridande portföljinvesteringar i aktier. Överhuvudtaget saknar Romfördraget i stort sett helt bestämmelser som uttryckligen rör den direkta beskattningen. Av EG-domstolens praxis framgår dock att vissa fördragsbestämmelser, vilka i och för sig inte explicit behandlar inkomstskattefrågor, ändå har betydelse för utformningen av medlemsländernas inkomstskattelagstiftning. Framför allt är det EG-rättens diskrimineringsförbud som i domstolens praxis tillämpats också på inkomstskatteområdet. Den fråga jag skall söka besvara i detta kapitel är därför om EG-rättens diskrimineringsförbud inskränker medlemsländernas handlingsfrihet när det gäller utformningen av beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna.

Kapitlet är disponerat på följande sätt. Först behandlas de relevanta fördragsbestämmelserna angående icke-diskriminering i avsnitt 6.2. Därefter går jag i avsnitt 6.3 igenom EG-domstolens praxis angående diskriminerande inkomstskatteregler. Som kommer att framgå av detta avsnitt, är denna praxis helt inriktad på skattebestämmelser som hindrar den fria rörligheten för personer, inklusive den fria etableringsrätten, samt den fria rörligheten för tjänster. Diskrimineringsförbudets betydelse när det gäller de fria kapitalrörelserna behandlas därför särskilt i avsnitt 6.4. I

avsnitt 6.5 diskuteras sedan vilka gränser diskrimineringsförbudet sätter för medlemsstaternas handlingsfrihet när det gäller utformningen av beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Slutligen innehåller kapitlet en kort diskussion om möjligheten att basera en tillämpning av Romfördraget på resonemang om ekonomisk effektivitet. Denna diskussion återfinns i avsnitt 6.6. Kapitlet sammanfattas i avsnitt 6.7.

6.2 Fördragsbestämmelser om icke-diskriminering

Med diskriminering avses i EG-sammanhang i allmänhet att jämförbara situationer behandlas olika eller att icke jämförbara situationer behandlas lika.[1] Det grundläggande förbudet mot diskriminering finns i artikel 6 i Romfördraget. Enligt denna bestämmelse är all diskriminering p.g.a. nationalitet förbjuden inom fördragets tillämpningsområde. Dessutom innehåller de särskilda fördragsartiklarna om fri rörlighet och fri etableringsrätt uttryckliga eller underförstådda[2] förbud mot diskriminering.[3] Rätten till fri rörlighet innefattar således inte endast en rätt till gränsöverskridande cirkulation, utan också en rätt till nationell likabehandling.[4] De särskilda diskrimineringsförbuden i artiklarna om fri rörlighet går före det allmänna diskrimineringsförbudet i artikel 6. Denna artikel tillämpas därmed självständigt endast om ingen av de mer specialiserade artiklarna är tillämplig.[5]

Förbudet mot diskriminering är kategoriskt utformat och omfattar i princip all form av negativ särbehandling p.g.a. nationalitet. Det är dock endast diskriminering av medborgare från andra medlemsstater som är förbjuden. Romfördraget hindrar däremot förmodligen inte en medlemsstat från att diskriminera sitt eget lands medborgare.[6] Det kan också näm-

[1] Mål 283/83 *Racke* [1984] ECR 3791, på s. 3800 f och mål C-279/93 *Schumacker* [1995] ECR I-225, på s. I-259. Se van Raad i EC Tax Review 1995 s. 192 f angående betydelsen av termen diskriminering i olika sammanhang.

[2] Se t.ex. mål 305/87 *Commission v. Greece* [1989] ECR 1461, på s. 1476. Se även Servais 1995 s. 60 och Dourado i EC Tax Review 1994 s. 180.

[3] Se artikel 48 (fri rörlighet för arbetstagare), artikel 52 (fri etableringsrätt), artikel 59 (fri rörlighet för tjänster) och artikel 73b (fri rörlighet för kapital).

[4] Terra och Wattel 1993 s. 13.

[5] Mål 305/87 *Commission v. Greece* [1989] ECR 1461 på s. 1477.

[6] Se framför allt mål C-112/91 *Werner* [1993] Rec. I-429, men även mål 35 och 36/82 *Morson* [1982] ECR 3723 och mål C-332/90 *Steen* [1992] ECR I-341. Se också Vogel 1994 s. 19 och Kavelaars i Intertax 1993 s. 600 f. Jfr dock van Raad 1986 s. 39, som menar att EG-domstolens praxis visar att även sådan diskriminering är förbjuden. Detta uttalande gjordes dock före *Werner*-målet.

nas att Romfördraget innehåller särskilda bestämmelser som rättfärdigar negativ särbehandling i vissa undantagsfall, nämligen när det är motiverat med hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa.[7] Med diskriminering i EG-rättslig mening avses således endast sådan olikbehandling som i det enskilda fallet inte kan rättfärdigas.

Romfördragets bestämmelser om fri rörlighet för personer och tjänster, inklusive bestämmelserna om fri etableringsrätt, har samtliga förklarats ha direkt effekt.[8] Principen om icke-diskriminering, vilken innefattas i dessa bestämmelser, kan därmed åberopas direkt i en nationell domstol. Vidare måste nationell lagstiftning som strider mot diskrimineringsförbudet sättas åt sidan, och får inte tillämpas av medlemsstaternas myndigheter och domstolar. När det gäller den fria rörligheten för kapital, reglerades denna som framgått ovan inledningsvis av artikel 67 i Romfördraget.[9] Denna artikel hade inte direkt effekt.[10] Artikeln innehöll nämligen förbehållet att kapitalrörelserna endast skulle släppas fria i den utsträckning det var nödvändigt för den gemensamma marknadens funktion, varför den inte var tillräckligt klar, entydig och ovillkorlig för att kunna tilläggas direkt effekt. Den nya artikel 73b, vilken infördes genom Maastrichtfördraget, saknar ett sådant förbehåll och har därmed förmodligen direkt effekt.[11]

6.3 EG-domstolens praxis

6.3.1 Diskrimineringsförbudet omfattar även inkomstskatt

Som nämnts ovan, innehåller Romfördraget inga bestämmelser som specifikt förbjuder diskriminerande inkomstskattebestämmelser. Det är vidare troligt att medlemsstaterna inte menade att de icke-diskrimineringsbestämmelser som finns i fördraget skulle ha genomslag också på inkomstskatteområdet.[12] Medlemsstaternas uppfattning verkar tvärtom

[7] Artiklarna 48, 56 och 66 i Romfördraget. Se vidare avsnitt 6.3.3 nedan.

[8] Lysén 1992 s. 87 f. Se kapitel 2.4.7 ovan angående vad som menas med direkt effekt.

[9] Se kapitel 2.3.2.

[10] Se t.ex. mål 203/80 *Casati* [1981] ECR 2595, s. 2614 f.

[11] Se Servais 1995 s. 59 och Terra och Wattel 1993 s. 32, där det hävdas att artikeln klart har direkt effekt, och Bernitz 1994 s. 83, som anser att det är sannolikt att artikeln har en sådan effekt.

[12] Detta framgår t.ex. av medlemsstaternas argumentation i flera av de domar angående diskriminerande inkomstskattebestämmelser som kommer att behandlas i det följande. Se även Thömmes och Kiblböck i EC Tax Review 1993 s. 158.

länge ha varit att Romfördragets bestämmelser i sig inte inkräktade på den nationella självbestämmanderätten i inkomstskattefrågor, utan att detta självbestämmande endast kunde beskäras genom antagande av bindande sekundär lagstiftning. Så länge inga harmoniseringsåtgärder vidtagits på ett visst inkomstskatteområde, synes området därmed av medlemsstaterna ha betraktats som en "fredad zon". Denna uppfattning har medlemsstaterna också med emfas försvarat i de inkomstskattemål som avdömts.[13]

EG-domstolen har emellertid visat sig vara av en annan uppfattning. I det s.k. *avoir fiscal*-målet från år 1986 slog domstolen fast att också diskriminerande inkomstskattebestämmelser omfattas av Romfördragets diskrimineringsförbud.[14] Målet gällde det franska skatteavräkningssystemets tillämplighet i internationella förhållanden. Enligt dåvarande fransk rätt omfattades inte utdelningar från franska bolag till utländska bolags fasta driftställen i Frankrike av rätt till skatteavräkning. De fasta driftställena beskattades således fullt ut för de mottagna utdelningarna, utan avräkning för den bolagsskatt som belastat dessa utdelningar. Domstolen fann att detta var diskriminerande, eftersom franska bolag som mottog motsvarande utdelningar hade rätt till skatteavräkning. Den franska bestämmelsen bröt därför mot artikel 52 i Romfördraget angående fri etableringsrätt.

Domstolen har därefter upprätthållit denna praxis i ett flertal senare mål. Numera är det därför helt klart att inkomstbeskattningen inte alls är någon "frizon", utan att också diskriminerande inkomstskattebestämmelser kan angripas under hänvisning till diskrimineringsförbudet.

6.3.2 Indirekt diskriminering

Romfördragets bestämmelser angående icke-diskriminering är genomgående inriktade på diskriminering med hänsyn till *nationalitet*. Det är emellertid ovanligt att nationella inkomstskattebestämmelser gör skillnad mellan olika skattesubjekt beroende på deras nationalitet. I skattelagstiftningen är det i stället regelmässigt de skattskyldigas *hemvist* som är den avgörande faktorn för hur de beskattas. Enligt internationellt accepterad

[13] Det är vanligt att inte bara den medlemsstat vars skattelagstiftning är under prövning, utan också ett flertal andra medlemsstater, uppträder och försvarar sina skattesystem vid domstolens förhandlingar. I ett av de senast avgjorda målen, det s.k. *Schumacker*-målet (C-279/93), var t.ex. inte mindre än sex medlemsstater representerade, se Thömmes i Intertax 1994 s. 674.

[14] Mål 270/83 [1986] ECR 273.

praxis beskattas ju nämligen bosatta och icke bosatta personer olika i en hel del olika avseenden i de flesta länder.

Det faktum att skattelagstiftningen baserar särskiljandet på hemvist och inte på nationalitet utesluter dock inte att inkomstskatteregler kan komma i konflikt med EG-rättens diskrimineringsförbud. I *Sotgiu*-målet slog EG-domstolen på ett tidigt stadium fast att fördragets icke-diskrimineringsbestämmelser inte endast förbjuder "overt discrimination by reason of nationality", utan också "all covert forms of discrimination which, by the application of other criteria of differentiation, lead in fact to the same result".[15] Om nationell lagstiftning särskiljer mellan olika individer på ett sätt som *i praktiken* leder till att utländska medborgare diskrimineras, är detta således att anse som "covert", dvs. förtäckt eller indirekt, diskriminering, vilken också den är förbjuden.

I samma mål uttalade domstolen vidare att "criteria such as /.../ residence of a worker may, according to circumstances, be tantamount, as regards their practical effect, to discrimination on the grounds of nationality".[16] Domstolen resonerade således på så sätt att eftersom det framför allt är utländska medborgare som har hemvist utomlands, kan ett särskiljande p.g.a. hemvist i praktiken leda till samma resultat som ett särskiljande p.g.a. nationalitet, dvs. till en diskriminering av utländska medborgare. Domstolen fann därför att ett särskiljande p.g.a. hemvist kan utgöra sådan indirekt diskriminering som är förbjuden enligt Romfördraget.[17]

Det nyss nämnda målet gällde inte inkomstbeskattning. Vidare sades i målet endast att ett särskiljande p.g.a. hemvist *kan* utgöra indirekt diskriminering, men inte att detta är fallet i alla situationer. Även efter det att *avoir fiscal*-målet visat att också inkomstbeskattningen omfattas av EG-rättens diskrimineringsförbud, var det därför oklart om den olikbehandling av bosatta och icke-bosatta som regelmässigt sker i ländernas inkomstskattelagstiftning kunde anses innebära förbjuden indirekt diskriminering. Denna fråga ställdes nämligen inte helt på sin spets i *avoir fiscal*-målet. Som nämnts gällde detta mål beskattningen av utländska bolags fasta driftställen i Frankrike. Det rörde därmed direkt snarare än indirekt diskriminering, eftersom det ju *endast* är utländska bolag som

[15] Mål 152/73 [1974] ECR 153, på s. 164.

[16] Mål 152/73 [1974] ECR 153, på s. 164.

[17] EG-domstolens inställning skiljer sig därmed från den som kommer till uttryck i OECD:s modellavtal. Enligt artikel 24.1 i modellavtalet är ett särskiljande p.g.a. hemvist *aldrig* att anse som diskriminerande, eftersom bosatta och icke-bosatta *alltid* anses befinna sig i olika, ej jämförbara, situationer. Se vidare om OECD:s modellavtal i kapitel 12.2 nedan, särskilt avsnitt 12.2.3.3.

kan ha fasta driftställen i Frankrike.[18] Utslaget ansågs följaktligen av vissa bedömare inte kunna ge utrymme för tolkningen att en skattemässig olikbehandling av bosatta och icke bosatta individer var i strid mot diskrimineringsförbudet.[19]

Rättsläget klarnade något mer efter domstolens dom i *Biehl*-målet år 1990.[20] Målet gällde en tysk medborgare som varit bosatt och arbetat i Luxemburg under en del av beskattningsåret. Den preliminärskatt som arbetsgivaren dragit från hans lön visade sig sedermera överstiga den slutliga skatten. Enligt luxemburgsk lagstiftning hade dock endast den som varit bosatt i Luxemburg under hela beskattningsåret rätt att få tillbaka överskjutande preliminärskatt. EG-domstolen uttalade att "(e)ven though the criterion of permanent residence /.../ applies irrespective of the nationality of the taxpayer concerned, there is a risk that it will work in particular against taxpayers who are nationals of other Member States. It is often such persons who will in the course of the year leave the country or take up residence there.".[21] Domstolen fann därför att den luxemburgska bestämmelsen stred mot artikel 48 i Romfördraget angående fri rörlighet för arbetstagare.

Till skillnad från vad som var fallet i *avoir fiscal*-målet, kunde den skattebestämmelse som var under prövning i *Biehl*-målet i princip bli tillämplig både för inhemska och för utländska medborgare. Eftersom särskiljandet p.g.a. hemvist enligt domstolen *särskilt* skulle drabba medborgare i andra medlemsstater, ansågs bestämmelsen emellertid ändå indirekt diskriminerande. Inte heller *Biehl*-målet var dock riktigt renodlat, i den meningen att det rörde beskattningen av en person med hemvist utomlands. I målet var det fråga om beskattningen av en person som varit bosatt i Luxemburg en del av året, och det domstolen sade var att en sådan person när det gäller återbetalning av preliminärskatt skall behandlas på samma sätt som en som varit bosatt i landet under hela året.[22]

I målet *Commerzbank*[23] från år 1993 bekräftades de tidigare utslagen i

[18] Se Terra och Wattel 1993 s. 24, samt generaladvokatens yttrande i mål C-204/90 *Bachmann* [1992] ECR I-249 på s. I-272. Jfr dock van Thiel i European Taxation 1994 s. 305, som menar att detta var att anse som indirekt diskriminering.

[19] Se t.ex. van Raad 1986 s. 43 och dens. i SvSkT 1993 s. 217.

[20] Mål 175/88 [1990] ECR I-1779.

[21] Mål 175/88 [1990] ECR I-1779, domstolens dom p. 14.

[22] Mål 175/88 [1990] ECR I-1779, domstolens dom p. 19. Se även van Raad 1994 s. 44. Det kan nämnas att Luxemburg trots *Biehl*-domen inte ändrade sin lagstiftning angående återbetalning av preliminärskatt. Kommissionen väckte därför talan om fördragsbrott enligt artikel 169 i Romfördraget, se mål C-151/94 *Commission v. Luxemburg*, domstolens dom den 26 oktober 1995. Domstolen fann i detta mål återigen, på samma grunder som i *Biehl*-målet, att bestämmelserna var fördragsstridiga.

[23] Mål C-330/91 [1993] Rec. I-4017.

avoir fiscal- och *Biehl*-målen. En tysk bank med fast driftställe i Storbritannien erhöll återbetalning av för mycket erlagd preliminärskatt i Storbritannien. Däremot hade banken inte rätt till ränta på den överskjutande skatten, vilket ett bolag med hemvist i Storbritannien hade haft. Domstolen fann att detta utgjorde indirekt diskriminering, eftersom den negativa särbehandlingen särskilt kom att drabba utländska bolag. Bestämmelsen stred därför mot artikel 52 i Romfördraget angående etableringsfrihet.

Genom *Schumacker*-målet år 1995 utvecklade domstolen ytterligare den innebörd principen om indirekt diskriminering har på inkomstskatteområdet.[24] Målet gällde en belgisk medborgare som bodde i Belgien och arbetade i Tyskland. Vid den tyska inkomstbeskattningen beskattades han enligt särskilda regler för icke bosatta, vilket innebar att han gick miste om vissa skattelättnader som medgavs skattskyldiga med hemvist i Tyskland. Domstolen konstaterade först, i enlighet med sin tidigare praxis, att särskiljande p.g.a. hemvist indirekt kan utgöra en diskriminering p.g.a. nationalitet, eftersom icke bosatta oftast är utländska medborgare. Därefter slog dock domstolen fast att för att en olikbehandling överhuvudtaget skall utgöra diskriminering, krävs att det är två *jämförbara* situationer som behandlas olika. Sedan gjorde domstolen följande uttalande: "In relation to direct taxes, the situation of residents and non-residents are not, as a rule, comparable."[25]

Domstolen betonade särskilt att den inkomst en icke bosatt erhåller från en viss medlemsstat i de flesta fall endast utgör en del av hans sammanlagda inkomster, och att huvuddelen av hans inkomster i regel härstammar från hemviststaten. De skattefördelar i form av personliga avdrag etc. vilka medges med hänsyn till en persons totala skatteförmåga kan därmed bäst ges av hemviststaten. Att källstaten i denna situation beskattar bosatta och icke bosatta olika kan därför enligt domstolen inte anses strida mot Romfördraget.

Om det är så att den icke bosatta erhåller hela eller nästan hela sin inkomst från källstaten, och inte uppbär tillräckligt höga inkomster i hemviststaten för att komma i åtnjutande av personliga avdrag etc. där, hamnar saken dock enligt domstolen i ett annat läge. I ett sådant fall kan den icke bosatta nämligen anses befinna sig i en situation som är jämförbar med den för en bosatt, och den icke bosatta skall därför också beskattas på samma sätt som den som är bosatt i landet. I det aktuella fallet bedömde domstolen därför att de tyska skattereglerna bröt mot artikel 48 i Romfördraget angående fri rörlighet för arbetskraft.

Dessa slutsatser har sedan bekräftats i *Wielockx*-målet, vilket också det

[24] Mål C-279/93 [1995] ECR I-225.
[25] Mål C-279/93 [1995] ECR I-225, s. I-260.

avgjordes under år 1995.[26] Även detta mål gällde en belgisk medborgare som hade hemvist i Belgien men som arbetade i ett annat medlemsland, denna gång Nederländerna. Vid den holländska inkomstbeskattningen vägrades den skattskyldige, som var egenföretagare, avdrag för avsättning till en pensionsreserv, eftersom detta avdrag enligt holländsk lagstiftning endast medgavs personer med hemvist i Nederländerna. Frågan i målet var om denna bestämmelse stred mot artikel 52 i Romfördraget angående etableringsfrihet. Domstolen uttalade även i detta mål att när det gäller den direkta beskattningen kan bosatta och icke-bosatta i regel inte anses befinna sig i jämförbara situationer, varför en olikbehandling av dessa kategorier av skattskyldiga i sig inte kan anses diskriminerande. Återigen framhölls dock att en skattskyldig med hemvist i ett annat medlemsland som erhåller hela eller nästan hela sin inkomst från källstaten är i samma situation som en inhemsk skattskyldig. Domstolen fann därför också i detta mål att olikbehandlingen utgjorde otillåten diskriminering.

Det skall understrykas att EG-domstolens praxis angående indirekt diskriminering inte innebär att diskriminering p.g.a. hemvist *i sig självt* är förbjuden enligt Romfördraget. Som nämnts ovan skyddar Romfördragets bestämmelser endast mot olikbehandling p.g.a. nationalitet, och inte mot olikbehandling p.g.a. hemvist. Indirekt diskriminering kan således endast föreligga när en diskriminering som baseras på hemvist *i praktiken* är en diskriminering baserad på nationalitet.[27]

I samtliga fall som hittills har behandlats, har det kriterium för särskiljande som prövats med avseende på en eventuell indirekt diskriminering varit den skattskyldiges hemvist. I *Bachmann*-målet fann domstolen emellertid att också ett annat kriterium för olikbehandling kan utgöra indirekt diskriminering av utländska medborgare, nämligen olikbehandling beroende på den ort där den skattskyldiges kapital investerats. [28] Målet rörde en tysk medborgare som bodde och arbetade i Belgien. Vid den belgiska inkomstbeskattningen vägrades han avdrag för premiebetalningar på den pensionsförsäkring han tidigare hade tecknat i ett tyskt försäkringsbolag. Om försäkringen i stället tecknats i ett belgiskt bolag hade avdrag medgivits. Domstolen fann att detta i princip utgjorde indirekt diskriminering av utländska medborgare, eftersom det fanns en risk att de personer som skulle drabbas av avdragsförbudet i regel var utländska medborgare. Bestämmelsen stred därför mot artikel 48 i Romfördraget angående fri rörlighet för arbetskraft. Vidare bröt bestämmelsen också mot artikel 59 i Romfördraget, angående fri rörlighet för tjänster, efter-

[26] Se mål C-80/94, domstolens dom den 11 augusti 1995.
[27] Se mål C-112/91 *Werner* [1993] Rec. I-429.
[28] Mål C-204/90 [1992] ECR I-249.

som den försvårade för utländska försäkringsbolag att sälja pensionsförsäkringar i Belgien.[29]

6.3.3 Omständigheter som kan rättfärdiga negativ särbehandling

I fördragsartiklarna om fri rörlighet finns särskilda bestämmelser enligt vilka en negativ särbehandling är tillåten i vissa undantagsfall. De grunder för rättfärdigande som nämns där är hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa.[30] När det gäller indirekt diskriminering, framgår vidare av EG-domstolens praxis att en olikbehandling kan godkännas även på andra grunder än dem som uttryckligen nämns i fördraget. Domstolen har utvecklat ett särskilt test, vilket brukar benämnas "rule of reason", som används för att fastställa om en olikbehandling som i princip utgör indirekt diskriminering är godtagbar eller inte. "Rule of reason"-testet tillämpades första gången i det kända s.k. *Cassis de Dijon*-målet,[31] och användes till en början för att bedöma tillåtligheten av indirekta handelshinder för den fria rörligheten för varor.[32] Sedermera har testet också kommit att tillämpas för att avgöra när olikbehandling som hindrar de andra fördragsfriheterna är godtagbar.[33]

Enligt "rule of reason"-testet kan en negativ särbehandling, vilken i princip utgör indirekt diskriminering, godtas om det är motiverat med hänsyn till ett tillräckligt viktigt nationellt allmänintresse, under förutsättning att åtgärden är proportionell i jämförelse med detta allmänintresse.[34] I de mål angående diskriminerande inkomstskattebestämmelser som prövats av domstolen, har medlemsländerna anfört en mängd olika argument för att rättfärdiga den aktuella olikbehandlingen. I regel har dessa argument dock avvisats av domstolen, och det är hittills endast helt undantagsvis som domstolen godtagit en olikbehandling under hänvisning till "rule of reason"-doktrinen.

Bland de grunder för rättfärdigande som avvisats av domstolen kan följande nämnas. I ett par fall har medlemsstaterna anfört att olikbehandlingen är en följd av att reglerna på området inte har harmoniserats inom

[29] Domstolen fann i och för sig sedan att fördragsbrottet i det aktuella fallet kunde rättfärdigas. Se närmare angående detta i närmast följande avsnitt.

[30] Se artiklarna 48 (fri rörlighet för arbetskraft), 56 (etableringsfrihet) och 66 (fri rörlighet för tjänster) i Romfördraget.

[31] Mål 120/78 [1979] ECR 649.

[32] Se Lysén 1992 s. 102 f och Terra och Wattel 1993 s. 14.

[33] Se Terra och Wattel 1993 s. 17 angående den fria rörligheten för personer och Vanistendael i CML Review 1994 s. 312 angående den fria rörligheten för tjänster.

[34] Terra och Wattel 1993 s. 14 f.

EG. Så länge en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning inte har ägt rum, måste olikbehandlingen därför vara tillåten.[35] Detta argument har avvisats av domstolen, med motiveringen att utebliven harmonisering inte kan tas till intäkt för ett åsidosättande av de grundläggande fördragsrättigheterna. Ett annat ganska vanligt argument har varit att det diskriminerade subjektet åtnjuter andra skattefördelar som kompenserar för den diskriminerande behandlingen.[36] Domstolen har dock åtminstone hittills valt att betrakta den skattebestämmelse som varit föremål för prövning isolerat, och har inte jämfört den totala skattesituationen för det diskriminerade subjektet med skattesituationen för inhemska subjekt.[37]

I flera fall har också administrativa skäl för att beskatta icke bosatta på ett annat sätt än bosatta avvisats av domstolen.[38] Domstolen har då särskilt hänvisat till det direktiv som finns angående ömsesidigt samarbete mellan medlemsstaternas skattemyndigheter.[39] Vidare har även bristande reciprocitet mellan käll- och hemviststaten avfärdats som giltig grund för olikbehandling. Det har därvid framhållits att fördragets rättigheter är ovillkorliga, och att de inte kan göras avhängiga av att motsvarande skattefördelar medges i den andra medlemsstat som är inblandad.[40]

Det skall understrykas att det faktum att de ovan nämnda grunderna avfärdats i tidigare mål, inte nödvändigtvis innebär att de *aldrig* skulle godtas av domstolen. Huruvida en negativ särbehandling är rättfärdigad eller inte måste sist och slutligen avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

I ett betydelsefullt fall har domstolen accepterat den grund för rättfärdigande av negativ särbehandling som anfördes av medlemsstaten. Detta skedde i *Bachmann*-målet. Som nämnts fann domstolen i det målet att en vägran att medge avdrag för premiebetalningar på pensionsförsäkringar tecknade i andra medlemsstater i princip var att anse som indirekt diskriminering av utländska medborgare. Enligt domstolen fanns nämligen en risk för att de personer som skulle drabbas av avdragsförbudet i regel var

[35] Mål 270/83 *avoir fiscal* och mål C-204/90 *Bachmann*.

[36] Detta åberopades direkt i mål 270/83 *avoir fiscal* och mål C-330/91 *Commerzbank*, samt indirekt i mål 175/88 *Biehl*. I det sistnämnda målet hävdades att en olikbehandling var motiverad för att upprätthålla den progressiva beskattningen.

[37] Se Knobbe-Keuk i EC Tax Review 1994 s. 78, där hon hävdar att det genom domstolens praxis nu är klarlagt att jämförelsen endast skall avse den enskilda, eventuellt diskriminerande bestämmelsen, och inte skattesituationen som helhet. En annan sak är att domstolen, vid bedömningen av huruvida bosatta och icke-bosatta överhuvudtaget skall anses befinna sig i *jämförbara situationer,* anlagt ett bredare synsätt, och betraktat individens totala skattesituation. Se avsnitt 6.3.2 ovan.

[38] Mål C-204/90 *Bachmann*, mål C-1/93 *Halliburton* och mål C-279/93 *Schumacker.*

[39] Direktiv 77/799/EEC, modifierat genom direktiv 79/1070/EEC.

[40] Mål 270/83 *avoir fiscal.*

utländska medborgare. Domstolen fann emellertid att avdragsförbudet kunde rättfärdigas med hänsyn till önskemålet att upprätthålla "the cohesion of the applicable tax system".[41]

Domstolen resonerade på följande sätt.[42] I det belgiska skattesystemet fanns en förbindelselänk mellan å ena sidan avdragsrätt för premiebetalningar och å andra sidan skattskyldighet för utfallande pensionsbelopp. Vid avdragsrätt förelåg skattskyldighet, och om avdrag inte medgavs var utfallande belopp skattefria. Det inre sammanhanget[43] i det belgiska systemet förutsatte därför enligt domstolen att avdrag endast skulle behöva medges om det kunde tillförsäkras att utfallande belopp kom att beskattas i Belgien. Detta var inte fallet om försäkringen tecknats i ett utländskt bolag. För att upprätthålla det inre sammanhanget i skattesystemet, var avdragsförbudet därmed rättfärdigat.

Detta domslut har mött hård kritik i doktrinen.[44] Den vanligaste invändningen är att det i internationell beskattning inte alls finns någon princip om att avdragsrätt skall vara beroende av att samma stat också har beskattningsrätt till motsvarande inkomst. En sådan princip skulle enligt kritikerna innebära att t.ex. avdragsrätt för räntebetalningar endast behövde medges om långivaren beskattades för ränteinkomsterna i samma land. Enligt min mening måste man dock göra skillnad mellan avdrag som syftar till att säkerställa att beskattningen baseras på den skattskyldiges nettoinkomst, dvs. rena kostnadsavdrag, och avdrag som syftar till att periodisera den skattskyldiges inkomster eller som på andra sätt leder till att skattekrediter skapas. Domstolens avgörande kan knappast tas till intäkt för att avdrag i den förstnämnda kategorin får göras beroende av att samma stat också har beskattningsrätt till inkomsterna. Däremot är det mycket som talar för att regler som skall tillförsäkra att skapade skattekrediter av olika slag upplöses i det land där de har uppstått med hänsyn till detta avgörande ofta kan anses rättfärdigade, under förutsättning att reglerna är proportionella.[45]

[41] Mål C-204/90 [1992] ECR I-249, domslutet på s. I-286.

[42] Se [1992] ECR s. I-282 ff.

[43] Den engelska term som används i domen är "cohesion". Det är inte helt lätt att finna en adekvat svensk översättning av denna term. Kindlund använder uttryckssättet "inre sammanhang", vilket jag tycker fångar betydelsen ganska bra, se Kindlund i SN 1992 s. 233. Jag använder därför samma uttryckssätt här. Andra förslag är "kongruens", se Brokelind i SvSkT 1994 s. 244, och "kontinuitet", se Persson i SN 1995 s. 6 not 24.

[44] Se Knobbe-Keuk i EC Tax Review 1994 s. 79 ff, Dourado i EC Tax Review 1994 s. 182 ff samt Gouthière i European Taxation 1994 s. 302. Den sistnämnde går så långt som till att kalla domslutet både "chockerande" och "farligt".

[45] Se Terra och Wattel s. 21. Här kan en parallell dras till det s.k. fusionsdirektivet (90/434/EEC) enligt vilket en förutsättning för skattefrihet vid omstruktureringar är att skatteunderlaget inte definitivt försvinner från landet, d.v.s. att ett fast driftställe skapas.

Frågan om skattesystemets inre sammanhang aktualiserades återigen i *Wielockx*-målet. Detta mål gällde som nämnts avdrag för avsättning till en pensionsreserv. I målet anförde Nederländerna principen om skattesystemets inre sammanhang som grund för att avdragsförbudet var rättfärdigat. När pensionsreserven upplöstes skulle denna nämligen enligt det holländsk-belgiska dubbelbeskattningsavtalet beskattas i den skattskyldiges hemviststat, dvs. i Belgien. Den holländska argumentationen gick ut på att eftersom upplösningen av pensionsreserven var skattefri i Nederländerna, det var motiverat att avdrag vägrades för avsättningar till reserven.

Denna argumentation godtogs dock inte av domstolen. Domstolen fann att det i den holländska lagstiftningen faktiskt inte etablerats ett samband mellan avdragsrätt och skatteplikt för den enskilde skattskyldige. I stället hade det inre sammanhanget genom dubbelbeskattningsavtalet lyfts upp till en annan nivå, och blivit en fråga om reciprocitet mellan avtalsstaterna. Genom avtalet hade nämligen fastställts att respektive stat hade rätt att beskatta all pension som tillföll personer med hemvist i staten, oavsett i vilken stat avsättningen hade gjorts, men att staten i gengäld avstod från att beskatta pension som tillföll personer med hemvist i den andra avtalsstaten, även om pensionen härrörde från avsättningar för vilka avdrag tidigare medgivits. Avdragsförbudet kunde därför enligt domstolen inte rättfärdigas med principen om skattesystemets inre sammanhang.

En viktig skillnad mellan *Bachmann*-målet och *Wielockx*-målet var således att avdragsförbudet i det sistnämnda fallet inte var kopplat till huruvida utfallande belopp var skattepliktiga eller inte, utan endast till den skattskyldiges hemvist vid tidpunkten för avsättningen. Eftersom skatteplikten för utfallande belopp var beroende av den skattskyldiges hemvist vid tidpunkten för upplösningen av reserven, kunde detta leda till att avdrag vägrades även i fall där skatteplikt i Nederländerna senare uppkom p.g.a. att den skattskyldige flyttade dit. Omvänt kunde reglerna också medföra att avdrag medgavs även när skatteplikten senare bortföll p.g.a. att den skattskyldige emigrerade. I Bachmann-målet kunde däremot redan vid tiden för premiebetalningen säkert fastställas att utfallande belopp inte skulle beskattas, eftersom skattefriheten var kopplad just till den omständigheten att avdrag inte medgivits.[46]

Fortfarande är den exakta räckvidden av argumentet om skattesystemets inre sammanhang när det gäller att rättfärdiga skattebestämmelser som i princip är indirekt diskriminerande mycket oklar. Denna fråga får besvaras genom utvecklingen av EG-domstolens praxis. Efter *Wielockx*-

[46] Se mål C-204/90 [1992] ECR s. I-282, p. 21 i domstolens dom.

målet är det hur som helst klart att medlemsstaterna inte kan använda detta argument som ett "carte blanche" för att rättfärdiga allehanda former av olikbehandling inom ramen för skattelagstiftningen. Det kan även nämnas att Tyskland i *Schumacker*-målet försökte rättfärdiga sin olikbehandling av bosatta och icke bosatta genom att hävda att det fanns en förbindelselänk mellan skyldigheten att medge personliga avdrag etc. och rätten att beskatta den skattskyldiges globala inkomster. Detta argument godtogs inte av domstolen.[47]

6.4 Diskrimineringsförbudet och de fria kapitalrörelserna

Som redan nämnts hade den tidigare bestämmelsen om fria kapitalrörelser i artikel 67 i Romfördraget inte direkt effekt.[48] Av bl.a. denna anledning saknas i stort sett helt praxis angående frågan om icke-diskriminering i anslutning till de fria kapitalrörelserna.[49] Bestämmelserna i 1988 års direktiv angående liberalisering av kapitalrörelserna har däremot av domstolen förklarats ha direkt effekt,[50] och de nya artiklarna 73b–g i Romfördraget har förmodligen även de direkt effekt.[51] Brott mot dessa bestämmelser kan således i framtiden komma att ställas under domstolens prövning.

I artikel 73b.1 i Romfördraget stadgas att alla restriktioner för kapitalrörelser mellan medlemsstaterna är förbjudna. Enligt artikel 73d.1a) skall bestämmelserna i artikel 73b dock inte inverka på medlemsstaternas rätt

[47] Se även mål C-484/93 *Svensson*, domstolens dom den 14 november 1995. Målet gällde Luxemburgs regler om rätt till räntebidrag för bostadsbyggande. Enligt dessa regler var rätten till räntebidrag villkorad av att lånet upptagits i en godkänd kreditinstitution, och för godkännande krävdes att kreditinstitutionen var etablerad i Luxemburg. Frågan var om dessa regler stred mot EG:s bestämmelser om fri rörlighet för kapital och fri rörlighet för tjänster. Luxemburg försvarade reglerna med att räntebidragen delvis finansierades genom de skatteintäkter som erhölls från kreditföretag etablerade i landet. Räntebidragen utgjorde en betydande post i nationalbudgeten, och enligt Luxemburg skulle de inte kunna ges på så generösa villkor om inte en del av kostnaden kunde täckas genom beskattningen av kreditföretagen. Domstolen godtog inte denna argumentation. Den hänvisade särskilt till *Bachmann*-målet, och framhöll att det i det fallet fanns en direkt förbindelselänk mellan avdragsrätt för försäkringspremien och skattskyldighet för det utfallande försäkringsbeloppet. I det aktuella målet fanns enligt domstolen ingen sådan förbindelselänk mellan å ena sidan låntagarens rätt till räntebidrag och å andra sidan finansieringen av räntebidraget genom beskattningen av kreditinstitutet. Domstolen fann därför att reglerna var fördragsstridiga.

[48] Se avsnitt 6.2 ovan.

[49] Dourado i EC Tax Review 1994 s. 177.

[50] Mål C-358/93 och C-416/93 *Bordessa* [1995] ECR I-361.

[51] Se avsnitt 6.2 ovan.

att tillämpa skatteregler som gör skillnad mellan skattebetalare som inte är i samma situation vad beträffar bostadsort eller den ort där deras kapital har investerats. Vidare tillåter artikel 73d.1b) att medlemsstaterna vidtar alla nödvändiga åtgärder för att förhindra skattefusk, samt att de av administrativa skäl upprätthåller en ordning för deklaration av kapitalrörelser. De nyss nämnda bestämmelserna eller åtgärderna får emellertid enligt artikel 73d.3 inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital.

Många bedömare anser att bestämmelserna i artikel 73d infördes som en reaktion mot delar av den praxis från EG-domstolen som redovisats ovan, och att de är ett uttryck för medlemsstaternas önskan att få behålla så stor del av sin skattesuveränitet som möjligt opåverkad av medlemskapets förpliktelser.[52] Bestämmelserna har också mött mycket hård kritik från vissa håll, då de har ansetts medföra allvarliga inskränkningar i den fria rörligheten för kapital. Det har t.ex. hävdats att regeln i artikel 73d.3, dvs. att godtycklig diskriminering eller förtäckt begränsning av kapitalrörelserna inte är tillåten, förefaller alltför oklar för att vara verkningsfull, varför "(d)etta drakoniska undantag från kapitalrörelseklausulen reducerar praktiskt taget till noll betydelsen av denna klausul som en grundläggande rätt för de skattskyldiga".[53]

Enligt min mening är denna kritik överdriven. Jag ansluter mig snarare till dem som anser att artikel 73d närmast kan ses som en kodifiering av EG-domstolens praxis.[54] Jag anser således att artikel 73d för de fria kapitalrörelsernas del till helt övervägande del endast bekräftar den praxis domstolen redan utarbetat angående skattelagstiftningens förenlighet med de andra grundläggande fördragsfriheterna. Så tidigt som i *avoir fiscal*-målet slog domstolen fast att en distinktion baserad på hemvist i vissa fall kan vara tillåten.[55] Domstolen har sedan följt denna praxis i

[52] Se t.ex. Terra och Wattel 1993 s. 10 och 33, Berlin i EC Tax Review 1993 s. 94 och Gouthière i European Taxation 1994 s. 299.

[53] van Raad i SvSkT 1993 s. 221. Se även Knobbe-Keuk i EC Tax Review 1992 s. 30, där hon hävdar att artikel 73d.1 måste betraktas som "an outrageous violation of the spirit of The Rome Treaty by the Member States", samt Gouthière i European Taxation 1994 s. 302 som anser att bestämmelsen är ett steg bakåt i utvecklingen av EG. Se även de Bont i EC Tax Review 1995 s. 139 ff, som menar att artikel 73d.3 överhuvudtaget inte skall anses relaterad till artikel 73d.1a), utan endast till artikel 73d.1.b) och 73d.2. Enligt hans mening har medlemsstaterna således en absolut rätt att göra skillnad mellan skattebetalare med hänsyn till hemvist och till den ort där deras kapital är placerat, även om detta leder till diskriminering. Hans argumentation bygger dock på en enligt min mening alltför formalistisk tolkning av ordalydelsen i dessa bestämmelser.

[54] Se Vanistendael i CML Review 1994 s. 313 f, Sommerhalder i European Taxation 1993 s. 102, van Thiel i European Taxation 1994 s. 308 f samt Persson i SN 1995 s. 10.

[55] Se mål 270/83 [1986] ECR 273, på s. 304.

senare mål, och i varje enskilt fall undersökt huruvida en olikbehandling varit att anse som förbjuden indirekt diskriminering eller inte. Redan innan artikel 73d infogades i Romfördraget, var det således klart att en olikbehandling p.g.a. bosättning eller investeringsort *kan* vara förbjuden, men att den inte *alltid* är det. Efter bestämmelsens införande har *Schumacker-* och *Wielockx*-målen ytterligare klargjort detta.

Enligt min mening är den fria rörligheten för kapital därför inte mer beskuren p.g.a. denna bestämmelse än den hade varit i avsaknad av bestämmelsen. Det artikel 73d säger är detsamma som redan tidigare framgick av EG-domstolens praxis, dvs. att en olikbehandling p.g.a. bosättning eller investeringsort inte *i sig* är förbjuden, men om denna olikbehandling utgör orättfärdigad indirekt diskriminering är den inte längre tillåten. Av detta följer också att den praxis angående diskriminerande skattebestämmelser som utvecklats för de andra fördragsfriheterna som utgångspunkt bör vara vägledande även när det gäller de fria kapitalrörelserna.[56]

För säkerhets skull bör det understrykas att det inte är självklart att den här förespråkade tolkningen av artikel 73d och dess betydelse för de fria kapitalrörelserna också kommer att omfattas av EG-domstolen. Romfördragets nya bestämmelser angående fria kapitalrörelser har – med rätta – av många kritiserats för att vara mycket svårtolkade.[57] I sista hand är det endast genom EG-domstolens avgöranden som det säkert kan fastställas hur vittgående konsekvenser artikeln har för de fria kapitalrörelserna.

Slutligen skall också nämnas en säregen bestämmelse som återfinns i en särskild förklaring till artikel 73d. I förklaringen, som är ansluten till Maastrichtfördraget, anges att medlemsstaternas rätt att enligt artikel 73d.1.a) i Romfördraget tillämpa skatteregler som gör skillnad mellan skattebetalare som inte är i samma situation beträffande bostadsort eller den ort där deras kapital har investerats, endast gäller bestämmelser som förelåg vid utgången av år 1993. Vad denna förklaring egentligen betyder är mycket oklart. Att å ena sidan tolka förklaringen så att medlemsstaterna fr.o.m. den 1 januari 1994 överhuvudtaget inte får införa några nya skattebestämmelser som gör skillnad mellan skattebetalare på grund av

[56] Det skulle möjligen kunna hävdas att domstolen när den i *Schumacker*-målet uttalade att situationen i skattehänseende för en bosatt och en icke bosatt i regel inte är jämförbar, och att en skattemässig olikbehandling av dessa subjekt följaktligen i regel inte utgör diskriminering, i viss mån var influerad av artikel 73d i Romfördraget, även om denna artikel inte var direkt tillämplig i målet. Om detta var fallet, kan artikeln trots allt sägas ha haft en återhållande verkan på utvecklingen av praxis angående vilken olikbehandling som utgör förbjuden indirekt diskriminering.

[57] Se exempelvis Lyons i British Tax Review 1994 s. 557 och Gouthière i European Taxation 1994 s. 296.

deras hemvist eller av var deras kapital har investerats, kan knappast vara riktigt. Skattebestämmelser som gör en sådan skillnad men som inte är diskriminerande eller hindrar de fria kapitalrörelserna, är ju tillåtna enligt fördraget och enligt EG-domstolens praxis. De kan då inte bli otillåtna endast p.g.a. denna förklaring. Att å andra sidan tolka förklaringen så att den endast förbjuder införandet av nya skattebestämmelser som är diskriminerande eller som hindrar kapitalrörelserna, ger också det ett mycket motsägelsefullt resultat. Sådana skatteregler är ju nämligen, oavsett när de har tillkommit, förbjudna redan i själva fördragstexten. Ingen av dessa tolkningar av förklaringen är därmed tillfredsställande, och det är återigen endast genom EG-domstolens praxis som förklaringens innebörd säkert kan fastställas.

6.5 Diskrimineringsförbudet och beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna

6.5.1 Inledning

I de följande avsnitten skall jag diskutera vilken betydelse EG-rättens diskrimineringsförbud kan anses ha för utformningen av beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Som redan nämnts, gäller diskrimineringsförbudet i princip även de fria kapitalrörelserna. Detta framgår implicit av artikel 73b och explicit av artikel 73d.3 i Romfördraget. Eftersom dessa artiklar inte är helt lättolkade, och eftersom praxis från EG-domstolen ännu i stort sett helt saknas när det gäller icke-diskriminering och fria kapitalrörelser, är den följande diskussionen med nödvändighet av relativt spekulativ karaktär. I dagsläget är det nämligen enligt min mening omöjligt att säkert säga exakt vilka restriktioner dessa artiklar sätter för medlemsstaternas handlingsfrihet vad avser utformningen av deras inkomstbeskattning.[58]

Nedan behandlas diskrimineringsförbudets betydelse dels för utform-

[58] Det är EG-domstolen som har den yttersta kompetensen att tolka EG-rätten. Innan EG-domstolen har avgjort en viss fråga, är alla utsagor om vad som utgör gällande EG-rätt på området nödvändigtvis behäftade med ett stort mått av osäkerhet. Att hämta vägledning i EG-domstolens praxis på angränsande områden är inte alltid lätt, eftersom domstolens avgöranden ofta är svårtolkade. Framför allt domstolens politiska roll som väktare av fördragsmålen och pådrivare av integrationsprocessen gör enligt min mening att nästan allt framstår som möjligt men nästan ingenting som säkert när det gäller frågan om hur praxis kommer att utveckla sig. Se vidare angående tolkningen av EG-domstolens domar t.ex. Wiklund i JT 1994–95 s. 332 ff och Rasmussen 1986, samt där anförd litteratur.

ningen av medlemsstaternas bolagsskattesystem, dels för reglerna om källskatt på utdelningar. Analysen tar sin utgångspunkt i de ställningstaganden angående artiklarna 73b och 73d i Romfördraget som redovisades i närmast föregående avsnitt. Jag betraktar således artikel 73d i stort sett som en kodifiering av EG-domstolens praxis, och anser att denna praxis har betydelse även när det gäller de fria kapitalrörelserna.

6.5.2 Bolagsskattesystemet

6.5.2.1 Allmänt

Det är helt klart att EG-rättens diskrimineringsförbud inte på något sätt beskär medlemsländernas självbestämmande när det gäller frågan om *vilket* bolagsskattesystem de får tillämpa. Så länge EG inte har infört ett harmoniserat system, är valet av bolagsskattesystem uteslutande en angelägenhet för den enskilda medlemsstaten. I den mån diskrimineringsförbudet alls har någon betydelse för utformningen av medlemsländernas bolagsskattesystem, gäller detta endast det sätt på vilket dessa system behandlar de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Liksom har skett tidigare i avhandlingen, kan denna fråga brytas ned i två delfrågor. Den första frågan rör bolagsstatens behandling av utdelningar till utländska aktieägare, och den andra frågan rör aktieägarstatens behandling av utdelningar från utländska bolag.

6.5.2.2 Beskattningen i bolagslandet

När det gäller bolagsstatens behandling av utdelningar till utländska aktieägare, är kärnfrågan huruvida diskrimineringsförbudet kräver att inhemska och utländska aktieägare behandlas lika inom ramen för bolagsstatens bolagsskattesystem. Måste en lättnad i dubbelbeskattningen som medges inhemska aktieägare utsträckas också till aktieägare med hemvist i andra medlemsländer? Det man säkert kan säga utifrån domstolens tidigare praxis är att en olikbehandling av inhemska och utländska aktieägare under vissa förutsättningar *kan* utgöra förbjuden indirekt diskriminering. För att detta skall vara fallet krävs för det första att olikbehandlingen särskilt drabbar medborgare i andra medlemsstater. Detta krav bör med största sannolikhet anses uppfyllt, eftersom aktieägare med hemvist i en annan medlemsstat oftast också är medborgare i denna medlemsstat. För det andra krävs dock också att inhemska och utländska aktieägare kan anses befinna sig i *jämförbara situationer*.[59] Det

[59] Se framför allt *Schumacker*-målet C-279/93 [1995] ECR I-225, på s. I-259.

är vid bedömningen av om detta kriterium är uppfyllt eller inte som problemen infinner sig.

I *Schumacker*- och *Wielockx*-målen uttalade domstolen att när det gäller de direkta skatterna, är situationen för bosatta och för icke bosatta i regel inte jämförbar. I målen konkretiserades sedan jämförbarhetskriteriet på så sätt att icke bosatta som erhöll hela eller nästan hela sin inkomst från källstaten, trots allt ansågs vara i samma situation som bosatta.[60] Frågan är vilken relevans dessa mål har när det är inhemska och utländska aktieägare, och inte inhemska och utländska arbetstagare eller näringsidkare, som skall jämföras. Domstolens uttalande att situationen för bosatta och för icke bosatta i regel inte är jämförbar är i och för sig av generell karaktär. Domstolen sade att detta gäller "(i)n relation to direct taxes", och inte endast med avseende på arbets- och näringsinkomster.[61] Detta uttalande kan därför tolkas så att domstolen accepterat att det i internationell skattepraxis väletablerade särskiljandet mellan personer med och utan hemvist i landet som regel faktiskt är förenligt med EG-rättens diskrimineringsförbud.[62] En sådan tolkning skulle tala för att även en olikbehandling av inhemska och utländska aktieägare som regel är tillåten. Det går dock enligt min mening ändå inte att bortse ifrån att de mål i vilka uttalandena gjordes gällde just arbets- och näringsinkomster, och att domstolen därför inte hade anledning att ta ställning till beskattningen av utlänningars kapitalinkomster.

När det vidare gäller det närmare kriterium för jämförbarhet som angavs i de nämnda målen, dvs. att icke bosatta som erhåller hela eller nästan hela sin inkomst från källstaten trots allt skall anses befinna sig i samma situation som bosatta, anser jag det vara än mer tveksamt om detta kriterium kan tillämpas även på utländska aktieägare. Det finns knappast något objektivt godtagbart skäl för att en utländsk aktieägare som erhåller hela sin kapitalinkomst från ett visst land skall behandlas annorlunda än en utländsk aktieägare som erhåller endast en mindre del av sina kapitalinkomster från detta land. Tvärtom är domstolens hela resonemang i den delen av domarna uteslutande inriktat på de särskilda förhållanden som gäller vid beskattningen av arbets- respektive närings-

[60] I *Schumacker*-målet, men inte i *Wielockx*-målet, angavs som ytterligare förutsättning att inkomsten i hemviststaten inte var tillräckligt stor för att den skattskyldige skulle komma i åtnjutande av personliga avdrag etc. där. Anledningen till att denna förutsättning uppställdes i det förstnämnda målet var förmodligen att den skattskyldige annars skulle ha kunnat komma i åtnjutande av personliga avdrag både i käll- och hemviststaten. Denna risk förelåg inte i *Wielockx*-målet, eftersom det avdrag för pensionsavsättning som målet rörde överhuvudtaget inte fanns tillgängligt i hemviststaten.

[61] Se mål C-279/93 [1995] ECR I-225, på s. 260.

[62] Se Thömmes i Intertax 1995 s. 266 och även Knobbe-Keuk i Intertax 1995 s. 239.

inkomster, och jag anser därför att resonemanget inte utan vidare kan överföras till att gälla även för kapitalinkomster.

Enligt min mening finns för övrigt mycket som talar för att domstolens resonemang inte ens gäller generellt för beskattningen av icke bosattas arbets- och näringsinkomster, utan *endast* tar sikte på skyldigheten för källstaten att medge personliga avdrag etc.[63] De avdrag och regler för uppdelning av familjeinkomst m.m. som var aktuella i *Schumacker*-målet kan klart hänföras till kategorin personliga avdrag och förmåner. Avdraget för avsättning till pensionsreserv i *Wielockx*-målet var inte av lika utpräglat personlig karaktär, men även i detta mål refererade domstolen i domskälen uttryckligen till möjligheten att ta hänsyn till den skattskyldiges "personal situation" vid beskattningen i käll- respektive hemviststaten.[64] Jag anser därför att målen mycket väl kan tolkas på så sätt att det uppställda kriteriet om att den icke bosatta skall erhålla hela eller nästan hela inkomsten från källstaten endast gäller med avseende på källstatens skyldighet att medge personliga avdrag etc., men inte med avseende på källstatens beskattning av den icke bosatta i övrigt. Med denna tolkning skulle källstaten alltså vid beskattningen av icke bosatta vara skyldig att t.ex. medge rena kostnadsavdrag enligt samma regler som gäller för bosatta, oavsett hur stor eller liten del av den skattskyldiges totala inkomst som härrör från källstaten.

En sådan tolkning av *Schumacker*- och *Wielockx*-målen gör att dessa mål bättre harmonierar med domstolens tidigare avgöranden i *Biehl*- och *Commerzbank*-fallen, liksom med det senare avgjorda *Commission v. Luxemburg*[65]. I de sistnämnda fallen uppställdes ju inte som en förutsättning för rätt till likabehandling att det potentiellt diskriminerade subjektet erhöll hela eller nästan hela sin inkomst från källstaten. Det måste dock också understrykas att samtliga de sistnämnda målen gällde regler för återbetalning av för mycket innehållen preliminärskatt, respektive ränta på sådan preliminärskatt. Eftersom inget av målen således rörde den materiella utformningen av skattereglerna, är relevansen av målen när det t.ex. gäller frågan om tillåtligheten att vägra kostnadsavdrag inte helt klar. Frågan huruvida det är tillåtet med olika procedurregler vid beskattningen av personer med och utan hemvist i landet var för övrigt aktuell också i *Schumacker*-målet.[66] Domstolen fann då att det inte är för-

[63] Se angående denna fråga Wattel i European Taxation 1995 s. 349, Rädler i Tax Notes International vol. 10 1995 s. 1686 och Persson i SN 1995 s. 266.

[64] Det kan anmärkas att avdraget även enligt intern holländsk uppfattning är att anse som ett personligt avdrag. Se Kamphuis och Pötgens i BIFD 1996 s. 3.

[65] Mål C-151/94, domstolens dom den 26 oktober 1995. Se angående detta mål i not 22 ovan.

[66] Se mål C-279/93 [1995] ECR I-225 på s. I-264 ff.

enligt med Romfördraget att vägra icke-bosatta tillgång till samma procedurregler som bosatta, och i den delen uppställdes *inte* som en förutsättning för rätt till likabehandling att den icke-bosatta erhöll hela eller nästan hela inkomsten från källstaten.

Det har ifrågasatts om inte vissa av de regler som domstolen i *Schumacker*-målet karaktäriserade som procedurregler egentligen är att anse som materiella regler.[67] Även om detta skulle vara riktigt, anser jag inte att man därav kan dra slutsatsen att det genom domslutet är *klarlagt* att olikbehandling inom den materiella inkomstbeskattningen som inte hänför sig till rätt till personliga avdrag etc. är villkorslöst förbjuden. Som jag ser det måste det relevanta vara att *domstolen själv* klart uppfattade de ifrågavarande bestämmelserna som administrativa procedurregler. Domstolen har därmed faktiskt ännu inte tagit uttrycklig ställning till vilka krav, om några, som måste uppfyllas för rätt till likabehandling när det gäller t.ex. kostnadsavdrag inom ramen för den materiella inkomstbeskattningen.

Sammanfattningsvis anser jag att domstolens hittillsvarande praxis ger mycket liten vägledning när det gäller frågan om inhemska och utländska aktieägare kan anses befinna sig i jämförbara situationer. Som diskuterats ovan kan det kriterium för jämförbarhet som angavs i *Schumacker-* och *Wielockx*-målen sannolikt inte tillämpas i detta fall, vilket innebär att en diskriminering i varje fall inte är utesluten bara p.g.a. att den utländske aktieägaren endast erhåller en mindre del av sina inkomster från bolagslandet. I övrigt kan knappast några slutsatser alls angående denna fråga dras utifrån domstolens tidigare praxis.

Om det för resonemangets skull antas att den utländske aktieägaren kan anses befinna sig i en situation som är jämförbar med den för en inhemsk aktieägare, blir nästa fråga om en olikbehandling ändå kan rättfärdigas på särskild grund. Av speciellt intresse är här *Bachmann*-målet, där domstolen slog fast att en olikbehandling kan rättfärdigas med hänsyn till upprätthållandet av skattesystemets inre sammanhang. Av *Bachmann*-målet framgår klart att det intressanta är det inre sammanhanget i det enskilda landets skattesystem. Det inre sammanhanget skall således ses ur nationellt perspektiv, och inte ur gemenskapsperspektiv.[68]

[67] Se framför allt Persson i SN 1995 s. 266. Även Wattel synes vara av denna uppfattning, men utan att uttrycka det lika klart, se Wattel i European Taxation 1995 s. 349.

[68] Se Gouthière i European Taxation 1994 s. 302 och Dourado i EC Tax Review 1994 s. 182, vilka kritiserar detta. Att det är det inre sammanhanget i det enskilda landets skattesystem som är relevant framgår också indirekt av *Wielockx*-målet. Att argumentet om skattesystemets inre sammanhang avvisades i det målet berodde som nämnts på att det inte fanns något omedelbart samband mellan avdragsrätt och skatteplikt i det holländska skattesystemet.

När det gäller frågan om ett rättfärdigande med hänsyn till skattesystemets inre sammanhang, kan det finnas anledning att göra skillnad mellan länder som medger lättnad på ägar- respektive på bolagsnivå. Att den enskilda medlemsstaten inte utsträcker en lättnad i dubbelbeskattningen på ägarnivå till utländska aktieägare är helt logiskt sett ur denna stats synvinkel, eftersom det beskattningsled där lättnaden medges överhuvudtaget inte aktualiseras för de utländska aktieägarna. Dessa inkomstbeskattas ju inte i bolagslandet. I och för sig skulle det kunna hävdas att motsvarande lättnad i stället borde medges inom ramen för källskattesystemet. Argumentationen skulle då gå ut på att ett bolagsland som tillämpar skatteavräkningssystemet borde tillåta en avräkning av den underliggande bolagsskatten mot källskatten på utdelningen, eftersom inhemska aktieägare får göra en sådan avräkning vid sin inkomstbeskattning. Om bolagslandet i stället tillämpar t.ex. ett system där utdelningar är helt skattefria på ägarnivå, borde även källskatten efterges. Dessa åtgärder skulle emellertid typiskt sett vara utan värde för den utländske aktieägaren. Den källskatt som utgår i bolagslandet får ju nämligen i regel avräknas vid aktieägarens inkomstbeskattning i dennes hemvistland. Att bolagslandet reducerar eller helt eliminerar källskatten kommer således inte aktieägaren till del, utan gynnar endast statskassan i aktieägarlandet.

Det enda sättet att åstadkomma en reell likabehandling av utländska och inhemska aktieägare när lättnaden i dubbelbeskattningen är förlagd till ägarnivå är därför att ersätta den lättnad som medges i inhemska förhållanden med en regelrätt utbetalning till de utländska aktieägarna. Enligt min mening borde en medlemsstat med god framgång kunna hävda att en sådan åtgärd, med hänsyn till det inre sammanhanget i det nationella skattesystemet, inte kan krävas. En parallell kan här dras till *avoir fiscal*-målet, där domstolen särskilt påpekade att de utländska bolagens fasta driftställen inkomstbeskattades på samma sätt som inhemska bolag, varför de också skulle ha rätt till skatteavräkning på samma villkor som dessa.[69] I det fallet var det således snarast bristen på inre sammanhang i det franska skattesystemet som motiverade att lättnaden måste utsträckas till de fasta driftställena.[70]

En särskild fråga är om det faktum att bolagslandet genom sina dubbelbeskattningsavtal utsträcker lättnaden i dubbelbeskattningen till aktieägare i vissa av EG:s medlemsländer, innebär att detta måste göras generellt i förhållande till aktieägare i alla medlemsländer. Flera har på senare tid diskuterat om gällande EG-rätt innehåller en sådan "mest gynnad

[69] Mål 270/83 [1986] ECR 273, på s. 304 f.
[70] Lyons i British Tax Review 1994 s. 567.

nations"-princip.[71] Enligt min mening måste man här beakta att ett dubbelbeskattningsavtal är resultatet av förhandlingar mellan de inblandade staterna, där favörer på ett område får betalas med eftergifter på ett annat. Jag anser att det skulle ge helt orimliga resultat om de framförhandlade fördelarna automatiskt skulle gälla i förhållande till alla medlemsstater. En sådan princip skulle knappast gagna gemenskapen, eftersom den skulle rycka undan hela det fundament på vilket dubbelbeskattningsavtalen vilar. Detta skulle försvåra slutandet av nya avtal, och t.o.m. kunna leda till uppsägningar av redan ingångna avtal.

Ett visst stöd för att en "mest gynnad nations"-princip inte skall upprätthållas när det gäller medlemsstaternas dubbelbeskattningsavtal kan hämtas ur *Bachmann*-målet. Det faktum att Belgien ingått avtal med vissa medlemsstater, enligt vilka avdrag för premiebetalningar till försäkringsbolag i dessa länder medgavs, hindrade nämligen inte att argumentet om skattesystemets inre sammanhang godtogs av domstolen.[72] Vidare har kommissionen, i ett svar på en fråga från parlamentet, uttalat att EG-rätten inte ställer krav på ett medlemsland att tillämpa den lägsta källskattesats som återfinns i något av landets avtal i förhållande till EG-medborgare som inte omfattas av detta avtal.[73]

När det därefter gäller lättnader i dubbelbeskattningen på bolagsnivå, i form av en lägre skattesats för utdelade vinstmedel eller ett utdelningsavdrag, kan utländska aktieägare utestängas från en sådan lättnad på i princip två olika sätt. En tänkbar variant är att bolagslandet låter den lägre skattesatsen respektive utdelningsavdraget gälla endast för utdelningar till inhemska aktieägare. En sådan bestämmelse innebär att bolagen kommer att beskattas olika beroende på om de har inhemska eller utländska aktieägare. Själva bolaget, vilket är ett inhemskt subjekt även om det ägs av utländska aktieägare, skyddas i och för sig inte av diskrimineringsförbudet. Som nämnts är det nämligen med stor sannolikhet så att EG-rätten inte förbjuder ett medlemsland att diskriminera vissa kategorier av sina egna medborgare.[74] Däremot skulle det eventuellt kunna anses diskriminera de utländska aktieägarna att utdelningar till dem beskattas hårdare hos bolaget än utdelningar till inhemska aktieägare. I *Halliburton*-målet från år 1994 slog domstolen fast att olikbehandlingen inte omedelbart

[71] Se Rädler 1992 s. 378 och dens. i EC Tax Review 1995 s. 66 f, Hamaekers i European Taxation 1993 s. 26, Hinnekens i EC Tax Review 1994 s. 152 ff och dens. i EC Tax Review 1995 s. 209 ff, Wattel i European Taxation 1995 s. 351, Gammie och Brannan i Intertax 1995 s. 402 f samt Vogel i EC Tax Review 1995 s. 264 f.

[72] Se [1992] ECR s. I-272, p. 27 i generaladvokatens yttrande och s. I-283, p. 26 i domstolens dom.

[73] Written question no. 647/92.

[74] Se avsnitt 6.2 ovan.

måste drabba det utländska rättssubjektet för att vara diskriminerande.[75] Målet gällde uttag av stämpelskatt vid omstrukturering av koncern. I målet var det inte det utländska bolaget, utan ett inhemskt koncernbolag, som träffades av stämpelskatten. Stämpelskatten skulle dock inte ha utgått om båda bolagen varit inhemska. Domstolen fann att uttaget av källskatt indirekt drabbade det utländska bolaget, och att det därför utgjorde en otillåten diskriminering av detta bolag.

Enligt min mening skulle det vara betydligt svårare för ett medlemsland att rättfärdiga en skattemässig olikbehandling på bolagsnivå av utdelningar till inhemska och utländska aktieägare med hänvisning till principen om skattesystemets inre sammanhang. Argumentet att de utländska aktieägarna inte inkomstbeskattas i bolagslandet har ju här inte samma tyngd, dels eftersom lättnaden faktiskt inte medges inom ramen för denna inkomstbeskattning, dels eftersom bolagslandet i stället belägger utdelningarna med källskatt. Jag kan inte heller finna någon annan grund för att rättfärdiga en sådan olikbehandling. Den måste därför enligt min mening anses strida mot diskrimineringsförbudet, under förutsättning givetvis att det grundläggande jämförbarhetskriteriet kan anses uppfyllt.

En annan väg att utestänga utländska aktieägare från lättnader som medges på bolagsnivå är att ta ut en förhöjd källskatt på utdelningar till dessa aktieägare som kompensation för den lättnad som medgetts vid bolagsbeskattningen. Så länge denna källskatt inte är högre än de inhemska aktieägarnas inkomstskatt, kan källskatten i och för sig inte anses diskriminerande. Att de utländska aktieägarna eventuellt kommer att beskattas ytterligare en gång i sina respektive hemländer, och därmed riskerar att drabbas av en hårdare total beskattning är aktieägare med hemvist i bolagslandet, är utan intresse för frågan om *bolagslandets* skatteregler är diskriminerande.[76] Om källskatten är så hög att den överstiger den inkomstskatt inhemska aktieägare erlägger, kan den emellertid i princip vara diskriminerande.[77] Även i detta fall vill jag hävda att argumentet om skattesystemets inre sammanhang knappast kan användas för att rättfärdiga den hårdare beskattningen av de utländska aktieägarna.

En särskild fråga är slutligen om det kan anses strida mot artikel 52 i Romfördraget angående fri etableringsrätt att inte utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare. Frågan är alltså om det kan anses kränka de utländska aktieägarnas fria etableringsrätt att en lättnad i dubbelbeskattningen inte utsträcks till dem. Jag håller det inte för

[75] Mål C-1/93 [1994] ECR I-1137.

[76] Farmer och Lyal 1994 s. 315.

[77] Återigen givetvis under förutsättning att utländska och inhemska aktieägare överhuvudtaget kan anses befinna sig i jämförbara situationer, se diskussionen ovan.

otroligt att så är fallet t.ex. när det gäller utländska moderbolag som etablerar ett dotterbolag i ett annat medlemsland,[78] eller när det gäller utländska fysiska aktieägare med ett kontrollerande inflytande över bolaget. När det däremot gäller rena portföljinvesterare, skyddas dessa dock knappast av bestämmelserna om etableringsfrihet.[79] Deras aktieägande är ju nämligen inte ett led i en etablering i den andra medlemsstaten, utan endast en ren kapitalplacering.[80]

Sammanfattningsvis anser jag att det mesta talar för att EG-rättens diskrimineringsförbud inte innebär att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen som är förlagd till ägarnivå måste utsträckas till utländska aktieägare. Dels är det inte säkert att den utländska och den inhemska aktieägaren kan anses befinna sig i jämförbara situationer, dels kan, om så skulle anses vara fallet, en olikbehandling troligen ändå rättfärdigas med hänsyn till skattesystemets inre sammanhang.[81] I fråga om lättnader på bolagsnivå, är sannolikheten enligt min mening något större för att det skulle anses strida mot EG-rättens diskrimineringsförbud att förbehålla en sådan lättnad endast för inhemska aktieägare. Argumentet om skattesystemets inre sammanhang har nämligen inte samma tyngd i detta fall. Även här måste dock det grundläggande jämförbarhetskriteriet vara uppfyllt. Vidare anser jag att Romfördragets bestämmelser om fri etableringsrätt inte ställer några krav på att lättnader i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska portföljinvesterare. Däremot är det inte uteslutet att den fria etableringsrätten fordrar att lättnader i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska moderbolag och andra utländska ägare med kontrollerande inflytande i bolaget.

6.5.2.3 Beskattningen i aktieägarlandet

Nästa fråga är huruvida diskrimineringsförbudet innebär att aktieägarlandet måste utsträcka en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen till

[78] Jfr dock för motsatt åsikt Farmer och Lyal 1994 s. 315. Se även Gammie och Brannan i Intertax 1995 s. 389 ff och Pagan i Tax Notes International vol. 11 1995 s. 804 f angående de pågående *Hoechst-* och *Pirelli*-målen, vilka delvis gäller just denna fråga.

[79] Se Terra och Wattel 1993 s. 25.

[80] Även i de fall då det eventuellt kan anses strida mot den fria etableringsrätten att inte utsträcka en lättnad till utländska aktieägare, är det, om lättnaden är förlagd till ägarnivå, möjligt att olikbehandlingen kan rättfärdigas med hänsyn till skattesystemets inre sammanhang. Varken utländska moderbolag eller utländska fysiska personer med ett kontrollerande inflytande i bolaget inkomstbeskattas ju som huvudregel i bolagslandet.

[81] Jfr dock för motsatt åsikt Knobbe-Keuk i EC Tax Review 1992 s. 30, där hon hävdar att ett skatteavräkningssystem som inte utsträcker rätten till avräkning till utländska aktieägare är diskriminerande. Tillämpningen av ett sådant system innebär därför enligt henne att fördragsbestämmelserna om fri rörlighet för kapital överträds.

utdelningar från bolag i andra medlemsländer. Ett mål av särskild relevans för denna fråga är *Bachmann*-målet. Genom det målet visades att indirekt diskriminering kan uppkomma inte endast p.g.a. en olikbehandling av skattskyldiga med olika hemvist, utan också genom en olikbehandling relaterad till den ort där den skattskyldige investerat sitt kapital. I *Bachmann*-målet fann ju domstolen att avdragsförbudet för premiebetalningar på utländska pensionsförsäkringar i princip utgjorde indirekt diskriminering av utländska medborgare, eftersom det fanns en risk för att framför allt utländska medborgare drabbades av detta avdragsförbud.

Resonemanget i *Bachmann*-målet gick ut på att det framför allt är arbetstagare som rör sig över gränserna som har en pensionsförsäkring i ett annat land än sitt hemvistland, och att dessa arbetstagare i regel är utländska medborgare. Detta resonemang är knappast hållbart när det gäller beskattningen av utdelningar från utländska bolag. Det finns ingenting som talar för att det framför allt är aktieägare med utländskt medborgarskap som investerar i aktier i utländska bolag. Det går därmed inte att säga att en negativ särbehandling av utländska utdelningar särskilt drabbar utländska medborgare. Inte heller på någon annan grund kan en olikbehandling av utdelningar från inhemska och utländska bolag sägas utgöra indirekt diskriminering p.g.a. de skattskyldigas nationalitet.

Det man då kan fråga sig är om också annan diskriminering än diskriminering av *utländska medborgare* är förbjuden enligt Romfördraget. Kan det anses att en olikbehandling av investeringar beroende på om dessa äger rum inom eller utom landet utgör otillåten diskriminering av *själva investeringen*? Denna fråga hade kunnat få ett svar genom *Bachmann*-målet, men domstolen gled tyvärr förbi frågan genom att hävda att avdragsförbudet för pensionsförsäkringspremier inte stred mot den fria rörligheten för kapital, utan endast mot den fria rörligheten för arbetskraft och tjänster. Domstolen uttalade därvid att Romfördragets bestämmelser om fria kapitalrörelser inte förhindrar restriktioner som inte direkt gäller kapitaltransaktioner, utan som är indirekta resultat av restriktioner för de andra fördragsfriheterna. Domstolen menade vidare att avdragsförbudet inte innebar att premiebetalningar till utländska försäkringsbolag var förbjudna.[82]

Denna slutsats från domstolens sida är enligt min mening mycket tvivelaktig. Pensionsförsäkringar är ett slags sparande, och placeringen av detta sparande i ett utländskt försäkringsbolag, samt de därpå följande premieinbetalningarna till försäkringsbolaget, är givetvis att betrakta som kapitalrörelser. Jag anser därför att det belgiska avdragsförbudet hade klar relevans även för de fria kapitalrörelserna. Det skulle t.o.m. kunna

[82] Se mål C-204/90 [1992] ECR I-249, på s. I-285.

hävdas att ett sådant avdragsförbud i högre grad stör den fria rörligheten för kapital än den fria rörligheten för personer. Genom avdragsförbudet avhålls ju alla pensionssparare, alltså även de för vilka den fria rörligheten för personer är ointressant eftersom de aldrig själva tänkt flytta till ett annat medlemsland, från att placera sitt sparande i utländska försäkringsbolag. Domstolens uttalande att avdragsförbudet inte innebar något förbud mot premiebetalningar till utländska försäkringsbolag framstår dessutom som helt irrelevant i sammanhanget. Ett av diskrimineringsförbudets viktigaste syften är ju just att fånga in de situationer där den gränsöverskridande cirkulationen inte är förbjuden, men där den försvåras eller i praktiken förhindras genom olika typer av diskriminerande åtgärder.

Ett annat mål av visst intresse här är *Werner*-målet från år 1993.[83] Målet gällde en tysk medborgare som arbetade i Tyskland men bodde i Nederländerna. Tyskland beskattade honom därför enligt de mindre förmånliga regler som gällde för personer utan hemvist i Tyskland. Domstolen ansåg inte att det stred mot EG-rättens diskrimineringsförbud att ett medlemsland på detta sätt behandlade olika kategorier av sina egna medborgare olika. Frågan är om detta mål kan tas till intäkt för att ett medlemsland också får beskatta inhemska aktieägare olika beroende på om de innehar aktier i inhemska eller utländska bolag. Enligt min mening talar helt övervägande skäl emot att så skulle vara fallet. Det avgörande i *Werner*-målet var att den omständighet som utlöste den negativa särbehandlingen, dvs. att Werner bosatt sig i ett annat medlemsland, inte är något som skyddas av Romfördraget. I Romfördraget finns bestämmelser om EG-medborgares rätt att ta anställning i annat medlemsland, att etablera sig i ett annat medlemsland osv. I anslutning till att dessa rättigheter utövas har EG-medborgarna också rätt att bosätta sig i verksamhetslandet. Rätten till bosättning i sig, dvs. bosättning utan samband med att någon fördragsrättighet utnyttjas, skyddas däremot inte av Romfördraget. Detta var anledningen till att domstolen inte ansåg något fördragsbrott föreligga. *Werner*-målet säger däremot ingenting om vilken typ av diskriminering som omfattas av Romfördragets bestämmelser om fria kapitalrörelser. Målet ger således ingen som helst vägledning när det gäller frågan om en diskriminering av själva investeringen är otillåten enligt dessa bestämmelser.

Eftersom praxis från domstolen i och med detta saknas när det gäller skattemässig diskriminering relaterad till själva investeringen, går det bara att spekulera i om diskrimineringsförbudet täcker även en sådan diskriminering. När det gäller de fria kapitalrörelserna, är det dock enligt

[83] Mål C-112/91 [1993] Rec. I-429.

min mening helt naturligt att knyta icke-diskrimineringen till själva kapitalet. Det är ju rörelsen av just kapitalet som skyddas av dessa bestämmelser. I detta sammanhang är den tidigare gällande artikel 67 i Romfördraget intressant. I denna artikel stadgades uttryckligen att den fria rörligheten för kapital också innefattade ett förbud mot diskriminering grundad på kapitalets placeringsort. Motsvarande bestämmelse finns i och för sig inte med i den nya artikel 73b, och dessutom stadgas numera i artikel 73d att medlemsstaterna har rätt att beskatta investeringar olika beroende på var de har placerats. En sådan olikbehandling får dock inte vara diskriminerande, och som nämnts ovan anser jag att dessa nya bestämmelser i stort sett endast är kodifiering av EG-domstolens praxis. Enligt denna praxis är en olikbehandling i sig inte otillåten, men om olikbehandlingen är diskriminerande strider den mot EG-rättens diskrimineringsförbud. Jag menar därför att helt övervägande skäl talar för att ett förbud mot skattemässig diskriminering grundad på kapitalets placeringsort fortfarande implicit kan anses innefattat i fördragsbestämmelserna om den fria rörligheten för kapital.

Denna slutsats stöds av domstolens dom i det nyligen avgjorda *Svensson*-målet.[84] Detta mål gällde i och för sig inte beskattning utan regler för medgivande av räntebidrag för bostadsbyggande. I målet fann domstolen att det stred mot EG:s regler om fria kapitalrörelser att villkora sådana räntebidrag med att lånet måste upptas i ett kreditinstitut inom landet. Domstolen uttalade särskilt att ett sådant villkor kan avhålla presumtiva låntagare från att vända sig till banker i andra medlemsstater, och därmed hindra de fria kapitalrörelserna.

Att bestämmelserna om fria kapitalrörelser innefattar ett förbud mot olikbehandling grundad på kapitalet placeringsort innebär dock inte med nödvändighet att aktieägarlandet måste anses förpliktat att utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utdelningar från bolag i andra medlemsländer. Här aktualiseras återigen frågan om den negativa särbehandlingen kan rättfärdigas med hänsyn till skattesystemets inre sammanhang. Ur strikt nationell synvinkel kan det anses logiskt att aktieägarstaten endast medger lättnad för utdelningar från inhemska bolag, eftersom de utländska bolagen inte beskattas i aktieägarstaten. Aktieägarlandet sett för sig dubbelbeskattar således inte utdelningar från dessa bolag, varför åtgärder som syftar till att ge lättnad i, eller helt undanröja, denna dubbelbeskattning enligt detta resonemang inte borde behöva utsträckas till utländska utdelningar. Enligt min mening är det mycket som talar för att argumentet om skattesystemets inre sammanhang också i detta fall

[84] Mål C-484/93, domstolens dom den 14 november 1995. Se angående detta mål även not 47 ovan.

skulle vinna gehör hos domstolen, just eftersom det inre sammanhanget skall ses ur ett strikt nationellt perspektiv.

6.5.3 Källskatt på utdelningar

När det gäller diskrimineringsförbudets betydelse för de källskatter som träffar de gränsöverskridande utdelningarna, är det framför allt uttaget av källskatt i bolagsstaten som är av intresse. Reglerna för avdrag och avräkning av källskatter i aktieägarstaten är däremot mindre intressanta i diskrimineringshänseende. Dessa regler tillämpas vid beskattningen av inhemska skattskyldiga, vilka i regel är medborgare i det egna landet. Reglerna kan därför inte, oavsett hur de är utformade, anses vara diskriminerande gentemot utländska medborgare. De kan vidare inte heller anses diskriminerande gentemot själva den gränsöverskridande investeringen, eftersom de inte pålägger en extra skattebörda på denna investering. Tvärtom lindrar i stället dessa regler den extra skattebörda som pålagts i bolagsstaten.

Bolagslandet inkomstbeskattar som regel inte utländska aktieägare för de utdelningar de erhåller från inhemska bolag. I stället beläggs utdelningarna med källskatt. Att källskatt och inte inkomstskatt utgår, kan emellertid i sig inte anses diskriminera de utländska aktieägarna. För att källskatteuttaget överhuvudtaget skall anses diskriminerande, krävs att källskatten är högre än den inkomstskatt en inhemsk aktieägare i motsvarande situation hade fått betala. Om källskatten, såsom ofta är fallet, är lägre än de inhemska aktieägarnas inkomstskatt, kan det däremot knappast hävdas att källskatteuttaget diskriminerar de utländska aktieägarna.[85] Att de utländska aktieägarna eventuellt kommer att beskattas ytterligare en gång i sina respektive hemvistländer, och därmed riskerar att drabbas av en hårdare total beskattning är aktieägare med hemvist i bolagslandet, är som redan nämnts utan intresse för frågan om *bolagslandets* skatteregler är diskriminerande.[86]

Ibland kan källskatteuttaget emellertid vara högre än den inkomstskatt inhemska aktieägare erlägger. För det första kan detta bli fallet om bolagslandet helt eller delvis undanröjer den ekonomiska dubbelbeskattningen för inhemska aktieägare genom åtgärder på ägarnivå. Denna situation har redan behandlats i avsnitt 6.5.2.2 ovan, vartill hänvisas. För det andra kan också det faktum att källskatten regelmässigt beräknas på utdelningarnas bruttobelopp, medan inkomstskatten utgår på nettoutdel-

[85] Som nämnts omfattas förmodligen inte olikbehandling till nackdel för det egna landets medborgare av EG-rättens diskrimineringsförbud. Se avsnitt 6.2 ovan.
[86] Se avsnitt 6.5.2.2.

ningen efter avdrag för t.ex. räntekostnader, leda till att källskatten för utländska aktieägare med stora kostnader förknippade med aktieinnehavet blir högre än den inkomstskatt en inhemsk aktieägare i motsvarande situation hade fått betala. Frågan är om detta kan anses strida mot EG-rättens diskrimineringsförbud.[87]

Här kan paralleller dras till diskussionen i avsnitt 6.5.2.2 ovan angående frågan om diskrimineringsförbudet kräver att en lättnad i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska aktieägare. Huvudfrågan är även i detta fall om inhemska och utländska aktieägare kan anses befinna sig i jämförbara situationer. Endast om så är fallet, är olikbehandlingen diskriminerande. Som framgått ovan, är denna fråga emellertid i princip omöjlig att besvara utifrån domstolens hittillsvarande praxis. För det fall att situationen för utländska aktieägare skulle anses jämförbar med den för en inhemsk aktieägare, kan man vidare även här fråga sig om det finns några grunder för rättfärdigande av den aktuella olikbehandlingen. Först kan då konstateras att argumentet om skattesystemets inre sammanhang knappast har någon större bärkraft i detta sammanhang. Särskilt kan nämnas att Tysklands argument att det fanns en förbindelselänk mellan skyldigheten att medge vissa personliga avdrag etc. och rättigheten att beskatta den skattskyldiges globala inkomst inte godtogs av domstolen i *Schumacker*-målet. Vidare har också administrativa skäl för att beskatta icke bosatta på ett annat sätt än bosatta flera gånger avvisats av domstolen. Bolagsstaten kan därmed sannolikt inte hänvisa till administrativa svårigheter att utreda hur stora kostnader som är förknippade med aktieinnehavet som giltig grund för vägra avdrag för dessa kostnader.

Sammanfattningsvis kan följande konstateras. Uttaget av källskatt på utdelningar till utländska aktieägare är i regel inte diskriminerande, eftersom källskatten oftast är lägre än de inhemska aktieägarnas inkomstskatt. Eventuellt kan dock det faktum att källskatterna utgår på utdelningarnas bruttobelopp innebära att utländska aktieägare diskrimineras. För att detta skall vara fallet krävs att utländska och inhemska aktieägare befinner sig i jämförbara situationer. För egen del anser jag det knappast vara möjligt att avgöra om så är fallet med ledning av EG-domstolens hittillsvarande praxis. Om situationerna skulle anses jämförbara, kan jag emellertid inte finna något giltigt skäl för att rättfärdiga den aktuella olikbehandlingen, varför uttag av källskatt på utdelningarnas bruttobelopp i så fall enligt min mening måste anses strida mot EG-rättens diskrimineringsförbud.

[87] Se angående denna fråga van Thiel i European Taxation 1994 s. 308.

6.6 Möjligheten att basera en tillämpning av Romfördraget på ekonomiska effektivitetsresonemang

Avslutningsvis skall en fråga behandlas som är av särskild betydelse för denna avhandlings frågeställningar. Av ovanstående avsnitt framgår att icke-diskrimineringsprincipen tillagts stor betydelse när det närmare innehållet i de olika fördragsfriheterna bestämts av EG-domstolen. Som framgått av kapitel 4 ovan, är undanröjandet av beskattningens negativa effekter för EG:s gemensamma kapitalmarknad dock egentligen mer en fråga om att genomdriva det ekonomiska neutralitetskriteriet än en fråga om att upprätthålla den rättsliga icke-diskrimineringsprincipen. I övriga delar av denna avhandling är det också genomgående neutraliteten som sätts i centrum för diskussionen. Den fråga som nu skall ställas är om det är möjligt att basera en tillämpning av Romfördragets bestämmelser om fria kapitalrörelser på ekonomiska effektivitetsresonemang. Eller med andra ord, går det att intolka ett krav på neutrala skatteregler redan i Romfördraget, på liknande sätt som det går att intolka ett krav på icke-diskriminering?

I artikel 73b i Romfördraget stadgas att alla restriktioner för kapitalrörelser mellan medlemsstaterna är förbjudna. Det måste enligt min mening vid det här laget anses helt klarlagt att detta stadgande åtminstone som utgångspunkt också innefattar restriktioner i form av skattehinder. Av EG-domstolens praxis framgår klart att inkomstbeskattningen inte är någon "fredad zon". Dessutom skulle artikel 73d, som stipulerar att vissa typer av skattebestämmelser trots allt är tillåtna, vara obehövlig om inkomstbeskattningen överhuvudtaget inte omfattades av bestämmelserna om fri rörlighet för kapital.

Frågan blir då om skatteregler som hindrar eller snedvrider kapitalrörelserna därmed kan anses förbjudna redan genom bestämmelserna i Romfördraget. Som nämnts flera gånger tidigare, stadgas i och för sig i artikel 73d att medlemsstaterna får tillämpa skatteregler som gör skillnad mellan skattebetalare p.g.a. deras bostadsort och den ort där deras kapital har investerats. Även åtgärder för att förhindra skattefusk är i princip tillåtna enligt denna artikel. I artikel 73d.3 stadgas dock också uttryckligen att sådana bestämmelser och åtgärder inte får utgöra en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital. Kan man av detta dra slutsatsen att de skattebestämmelser som medför begränsningar av kapitalrörelserna, dvs. i princip alla skatteregler som inte är neutrala, därmed faktiskt är förbjudna?

Å ena sidan är det enligt min mening i och för sig inte en orimlig tanke att tolka fördraget på detta sätt, eftersom det är just icke-neutrala skatte-

regler som hindrar och snedvrider kapitalflödena. Förbudet mot restriktioner för kapitalrörelserna i artikel 73b är kategoriskt utformat, och i artikel 73d.3 förbjuds uttryckligen skatteregler som utgör en förtäckt begränsning av kapitalrörelserna. Å andra sidan skulle det säkert i praktiken vara mycket svårt att åtminstone generellt använda skatteneutraliteten som tolkningsdatum. För det första finns, som framgått ovan, två olika kriterier för internationell neutralitet, nämligen CEN och CIN, vilka i regel ställer olika krav på skattereglernas utformning. För det andra skulle det, även om det kunde fastställas att det ena kriteriet (då närmast CEN) var det enda relevanta för de fria kapitalrörelsernas del, inte alltid vara helt enkelt att bestämma exakt vilka krav detta neutralitetskriterium ställer på utformningen av enskilda skatteregler eller komplex av skatteregler. Även om också icke-diskrimineringsprincipen kan tolkas på olika sätt, har denna princip ändå ett mer konkret, rättsligt innehåll. Särskilt kan nämnas att medan icke-diskrimineringsprincipen är relaterad till det enskilda landets skatteregler, tar neutraliteten i princip sikte på de sammanlagda konsekvenserna av beskattningen i käll- och hemviststaten. Frågan om en viss skatteregel bryter mot neutralitetskravet kan därmed få helt olika svar beroende på hur reglerna ser ut i det andra land som är inblandat. Vidare skulle ett strikt upprätthållande av neutraliteten diskvalificera inte endast en hårdare utan även en lindrigare beskattning av internationella jämfört med inhemska investeringar. Neutraliteten ställer således upp ett absolut likabehandlingskrav, medan icke-diskrimineringsprincipen endast tar sikte på olikbehandling till nackdel för de subjekt och/eller objekt som skyddas av principen.[88]

Enligt min mening är det av dessa anledningar knappast lämpligt, om ens möjligt, att EG-domstolen utvecklar en praxis vid tolkningen av bestämmelserna om fria kapitalrörelser, som innebär att det ekonomiska neutralitetskriteriet generellt får slå igenom som tolkningsdatum.[89] Detta kriterium är i stället bäst ägnat att styra utformningen av en framtida harmonisering. Däremot anser jag att det inte vore orimligt att domstolen ändå *i vissa fall* beaktade de krav neutraliteten ställer, och inte alltid lade endast ett strikt icke-diskrimineringsresonemang till grund för sina bedömningar.

Antag t.ex. att domstolen skulle ha att bedöma hur bolagslandet inom

[88] Se även det som sägs i kapitel 4.2 ovan angående att neutralitet och likformighet inte alltid är detsamma.

[89] Frågan om möjligheten/skyldigheten för EG-domstolen att grunda en tolkning av fördraget på resonemang om ekonomisk effektivitet är knappt alls uppmärksammad i doktrinen. Dourado framkastar detta som en möjlighet, men avvisar tanken av rättssäkerhetsskäl. Se Dourado i EC Tax Review 1994 s. 180 f. Se även Hinnekens i EC Tax Review 1995 s. 208 f.

ramen för sitt bolagsskattesystem skall behandla utdelningar till utländska portföljaktieägare, för att inte bryta mot fördragets bestämmelser om fri rörlighet för kapital. Som framgått av kapitel 4.5 ovan, talar det mesta för att det viktigaste neutralitetsmålet när det gäller portföljinvesteringar är CEN. Det generella krav CEN ställer på bolagslandets bolagsskattesystem är vidare att eventuella lättnader i dubbelbeskattningen *inte* utsträcks till utländska aktieägare.[90] Det framstår enligt min mening som helt osannolikt, och även olämpligt, att domstolen mot bakgrund av detta skulle förklara att ett medlemsland som utsträckte lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare gjorde sig skyldigt till fördragsbrott. Däremot anser jag att det vore rimligt att domstolen beaktade att det faktum att lättnaden inte utsträcks till utländska aktieägare faktiskt i en hel del fall är till fördel för den effektiva kapitalallokeringen inom EG, och därmed inte heller dömde en vägran att utsträcka en lättnad till utländska aktieägare som fördragsstridig.[91]

6.7 Sammanfattning

Romfördraget saknar i stort sett helt regler som specifikt rör den direkta beskattningen, och det finns t.ex. inga bestämmelser som särskilt förbjuder diskriminerande inkomstskatteregler. EG-domstolen har emellertid i sin praxis tillämpat EG-rättens allmänna diskrimineringsförbud också på inkomstskatteområdet. Det är därför numera klarlagt att även inkomstbeskattningen som utgångspunkt omfattas av förbudet mot diskriminering.

Romfördragets bestämmelser angående icke-diskriminering är genomgående inriktade på diskriminering med hänsyn till nationalitet. I sin praxis har domstolen emellertid slagit fast att även indirekt diskriminering är förbjuden. Med indirekt diskriminering avses särskiljanden som i och för sig inte baseras på nationalitet, men som i praktiken leder till samma resultat. I flera mål har domstolen t.ex. funnit att en tillämpning av skatteregler som gör skillnad mellan skattskyldiga beroende på om de har hemvist i landet eller inte kan utgöra förbjuden indirekt diskriminering, eftersom sådana regler riskerar att särskilt drabba utländska medborgare. Även skatteregler som gör skillnad mellan olika skattskyldiga beroende på var de har investerat sitt kapital har i ett fall förklarats vara i

[90] Se kapitel 4.3.3.5.

[91] Som framhållits i avsnitt 6.5.2.2 ovan, är det i och för sig mycket som talar för att också ett strikt icke-diskrimineringsresonemang i de flesta fall leder till samma resultat, d.v.s. till att det inte kan anses fördragsstridigt att förbehålla lättnader i dubbelbeskattningen endast för inhemska aktieägare.

princip stridande mot diskrimineringsförbudet. Också då var motiveringen att dessa regler särskilt kan vara till nackdel för utländska medborgare.

Av domstolens praxis framgår vidare att för att en olikbehandling överhuvudtaget skall utgöra diskriminering, krävs att det är två jämförbara situationer som behandlas olika. Domstolen har också uttalat att när det gäller den direkta beskattningen, är situationen för skattskyldiga med och utan hemvist i landet i regel inte jämförbar.

I flera mål har domstolen haft att pröva om en i princip otillåten olikbehandling kan rättfärdigas med hänsyn till olika typer av allmänintressen. I de flesta fall har de grunder för rättfärdigande som framförts av medlemsstaterna avvisats av domstolen, och hittills har domstolen endast i ett fall godtagit argumentet att i princip diskriminerande skattebestämmelser kan rättfärdigas på särskild grund. Motivet för rättfärdigande var i det fallet att skattesystemets inre sammanhang krävde att olikbehandling upprätthölls.

Inget av de mål angående diskriminerande inkomstskattebestämmelser som hittills har avgjorts har rört den fria rörligheten för kapital. Enligt min mening kan emellertid de nya fördragsbestämmelser om fria kapitalrörelser som infördes genom Maastrichtfördraget i huvudsak ses som en kodifiering av EG-domstolens praxis. Jag anser därför att denna praxis bör vara vägledande även när det gäller de fria kapitalrörelserna.

Enligt min mening begränsar EG-rättens diskrimineringsförbud förmodligen inte i någon större utsträckning medlemsstaternas handlingsfrihet när det gäller utformningen av beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. När det först gäller frågan om diskrimineringsförbudet innebär att en lättnad i dubbelbeskattningen måste utsträckas till utländska aktieägare, anser jag att det mesta talar för att så inte är fallet. Detta gäller särskilt för lättnader som är förlagda till ägarnivå. Dels är det inte säkert att den utländska och den inhemska aktieägaren kan anses befinna sig i jämförbara situationer, dels kan, om så skulle anses vara fallet, en olikbehandling troligen ändå rättfärdigas med hänsyn till skattesystemets inre sammanhang. I fråga om lättnader på bolagsnivå, är sannolikheten enligt min mening något större för att det skulle anses strida mot EG-rättens diskrimineringsförbud att förbehålla en sådan lättnad endast för inhemska aktieägare. Argumentet om skattesystemets inre sammanhang har nämligen inte samma tyngd i detta fall.

Vad därefter gäller frågan om diskrimineringsförbudet innebär att lättnader i dubbelbeskattningen måste utsträckas till utländska utdelningar, anser jag också här att övervägande skäl talar emot att ett sådant krav föreligger. I och för sig menar jag att ett förbud mot diskriminering grundad på kapitalets placeringsort med största sannolikhet kan anses innefat-

tat i fördragsbestämmelserna om fria kapitalrörelser. Även här kan en olikbehandling dock förmodligen rättfärdigas med hänsyn till skattesystemets inre sammanhang.

När det slutligen gäller uttag av källskatt på utdelningar till utländska aktieägare, kan inte heller detta enligt min mening som huvudregel anses strida mot principen om icke-diskriminering. Däremot kan eventuellt det faktum att källskatterna utgår på utdelningarnas bruttobelopp utgöra en otillåten diskriminering av de utländska aktieägarna.

Även om principen om icke-diskriminering är mycket grundläggande för hela EG-samarbetet, är undanröjandet av beskattningens negativa effekter för EG:s gemensamma kapitalmarknad egentligen mer en fråga om att genomdriva det ekonomiska neutralitetskriteriet än en fråga om att upprätthålla den rättsliga icke-diskrimineringsprincipen. En särskild fråga är därför om det är möjligt att basera en tillämpning av Romfördragets bestämmelser om fria kapitalrörelser på ekonomiska effektivitetsresonemang, och därmed intolka ett krav på neutrala skatteregler redan i Romfördraget. Jag anser att detta förmodligen inte är möjligt att göra generellt, men att det eventuellt kan ske i vissa särskilda fall.

III

LÄNDER-UNDERSÖKNING

7 Introduktion till länderundersökningen

7.1 Länderundersökningens syfte och inriktning

I denna del av avhandlingen vidtar nu en undersökning av hur beskattningen av aktieinvesteringar i och mellan fyra av EG:s medlemsländer faktiskt är utformad. Förutom Sverige ingår Nederländerna, Tyskland och Frankrike i undersökningen. Innan de konkreta skattereglerna presenteras och analyseras, skall först vissa metodfrågor etc. i anslutning till länderundersökningen beröras i detta kapitel.

En undersökning av utländsk rätt har vanligen ett komparativt syfte, dvs. avsikten är att jämföra olika länders lösningar av samma eller liknande problem med varandra. Komparationen har vidare ofta en "tjänande" uppgift,[1] och skall främst ge perspektiv på det egna landets lösningar och inspirera till förslag till förbättringar av de inhemska reglerna. Av detta följer att behandlingen av den utländska rätten vanligtvis är betydligt mindre omfattande än behandlingen av den inhemska rätten. Framställningen av den utländska rätten håller i regel också en lägre kvalitativ nivå och är ofta utpräglat deskriptiv.

Ansatsen i den förevarande länderundersökningen är dock inte i första hand komparativ. Syftet är att identifiera och analysera de neutralitetsbrister som finns i den existerande beskattningen av aktieinvesteringar mellan de utvalda länderna. Detta kräver att den sammanlagda effekten av beskattningen i bolagslandet och aktieägarlandet studeras i ett sammanhang. Avsikten är således inte primärt att *jämföra* olika länders regelsystem med varandra, utan att undersöka hur de olika regelsystemen *samspelar*. Vidare gäller att den svenska och den utländska rätten här behandlas på i princip samma nivå. Analysen av de svenska reglerna och de svenska avtalen är nämligen varken mer omfattande, djupgående eller förfinad än analysen av de övriga ländernas regler och avtal.

Som nämnts är syftet med länderundersökningen att identifiera och

[1] Strömholm i SvJT 1971 s. 251 ff och SvJT 1972 s. 456 ff.

analysera eventuella neutralitetsbrister i de rådande regelsystemen. Gällande rätt kommer därför att utvärderas mot de två neutralitetsmålen CEN och CIN. Utvärderingen av de enskilda ländernas bolagsskattesystem sker på så sätt att de generella neutralitetsnormer för CEN och CIN som formulerades i kapitel 4.3.3.5 och 4.4.3.5 ovan används som jämförelsenormer. Såsom framhölls där, kan nämligen ett bolagsskattesystem som är utformat i enlighet med respektive neutralitetsnorm *typiskt sett* förväntas leda till att CEN respektive CIN tillgodoses. Ett bolagsskattesystem som avviker från den aktuella normen kan däremot typiskt sett förväntas motverka uppnåendet av det aktuella neutralitetsmålet.

Som också framgått av kapitel 4 ovan, behöver ett åsidosättande av respektive neutralitetsnorm dock inte *alltid* innebära att ifrågavarande neutralitetsmål sätts ur spel. I vissa situationer kan neutraliteten nämligen åstadkommas även på andra sätt än det som anvisas av neutralitetsnormerna. För att slutgiltigt fastställa om bolagsskattesystemens behandling av gränsöverskridande aktieinvesteringar är neutral eller inte, räcker det därmed inte att undersöka regelsystemet i ett enskilt land för sig. Det slutliga svaret på denna fråga är tvärtom avhängigt av de sammanlagda effekterna av bolagsskattesystemens utformning i både bolags- och aktieägarlandet.[2] I länderundersökningen kommer länderna därför också att paras ihop två och två, så att de totala skattekonsekvenserna i såväl bolagslandet som aktieägarlandet kan belysas i ett sammanhang. Förutom ländernas interna rätt beaktas då också de dubbelbeskattningsavtal länderna ingått.

Utvärderingen av beskattningens utformning i de olika bilaterala relationerna tar också den sin utgångspunkt i de generella neutralitetsnormerna för CEN och CIN. Det faktum att beskattningen i bolags- och aktieägarlandet studeras i ett sammanhang, gör dock att utvärderingen inte behöver stanna vid en jämförelse mellan gällande rätt och de två neutralitetsnormerna. Som nyss nämndes, kan ju CEN och CIN i vissa situationer uppnås även på andra sätt än det som anvisas av respektive neutralitetsnorm. När det är påkallat, undersöks därför särskilt om CEN respektive CIN är tillgodosedd trots att beskattningen i bolags- och/eller aktieägarlandet avviker från den som föreskrivs i den aktuella neutralitetsnormen. För att utröna huruvida CEN föreligger, jämförs beskattningen av den gränsöverskridande investeringen med beskattningen av inhemska investeringar i aktieägarlandet, eftersom CEN tar sikte på förhållanden i detta land. För att fastställa om CIN föreligger, sker jämförelsen i stället med inhemska investeringar i bolagslandet, eftersom CIN är relaterad till förhållandena i det landet.

[2] Se kapitel 4.3 och 4.4, särskilt avsnitt 4.3.3.4.

Förutom att undersöka bolagsskattesystemens behandling av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, kommer också reglerna för uttag av och avdrag/avräkning för källskatter på utdelningar att behandlas. Även dessa regler kommer att utvärderas mot de krav CEN och CIN ställer.[3] Beskrivningen och utvärderingen av gällande rätt sker också här i två steg. Först behandlas varje enskilt land för sig, och därefter behandlas de olika bilaterala relationerna.

7.2 Kriterier för urvalet av länder

En viktig fråga att ta ställning till vid uppläggningen av en länderundersökning är hur många länder som skall ingå. I den förevarande undersökningen har det faktum att beskattningen i bolags- och aktieägarlandet skall studeras i ett sammanhang satt vissa bestämda begränsningar för hur många länder som kunnat tas med. Förutom att undersöka reglerna i de enskilda länderna var för sig, skall ju länderna också paras ihop i olika tänkbara bilaterala konstellationer. Mellan tre länder finns endast tre tänkbara bilaterala relationer. Med fyra länder ökas antalet tänkbara bilaterala relationer till sex stycken, vilket fortfarande är hanterligt. Om antalet länder ökas till fem, ökas dock antalet tänkbara bilaterala relationer till tio stycken, vilket jag har bedömt vara alltför många för att kunna behandlas på ett meningsfullt sätt. Av denna anledning kunde högst fyra länder ingå i undersökningen.

Det ursprungliga kriteriet vid urvalet av de länder som skulle tas med var att få så många olika bolagsskattesystem som möjligt representerade. Tanken var nämligen att inrikta länderundersökningen på en analys av beskattningen av aktieinvesteringar mellan länder som tillämpade olika bolagsskattesystem, med olika metoder för och grader av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Jag ville därför välja länder med sinsemellan olika system. Vidare ville jag om möjligt välja större, ekonomiskt intressanta länder. Detta diskvalificerade vissa länder med i och för sig intressanta bolagsskattesystem, som t.ex. Grekland och Danmark.[4] Däremot har jag inte, vilket annars är vanligt och i regel också motiverat, låtit mina egna språkkunskaper påverka urvalet av länder. Det sistnämnda utvecklas närmare i avsnitt 7.3 nedan.

[3] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

[4] När undersökningen inleddes tillämpade Grekland ett system med full enkelbeskattning på bolagsnivå, vilken åstadkoms genom att de utdelade vinstmedlen inte alls beskattades hos bolaget. Senare ändrades systemet så att utdelningarna i stället blev skattefria hos aktieägarna. Det danska systemet är intressant, eftersom det medger en lättnad i dubbelbeskattningen genom en särskild form av reducerad utdelningsbeskattning på ägarnivå.

När undersökningen inleddes tillämpade Sverige ett system med en lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå, vilken var utformad på så sätt att utdelningar på nyemitterat kapital i viss omfattning var avdragsgilla hos bolaget (s.k. Annell-avdrag). Eftersom jag av naturliga skäl ville ha Sverige med i undersökningen, skulle därför de övriga länderna ha andra typer av system. För att få med ett land som tillämpade full ekonomisk dubbelbeskattning valdes Nederländerna ut. Vidare ville jag även ha skatteavräkningssystemet representerat i undersökningen. Här fanns ett flertal länder att välja mellan, eftersom många av EG:s medlemsländer tillämpar detta system. Valet föll på Frankrike, bl.a. för att systemet i sin moderna utformning kan sägas ha sitt ursprung i detta land. Dessutom utsträcker Frankrike ofta rätten till avräkning till utländska aktieägare i sina dubbelbeskattningsavtal, och konsekvenserna av detta ville jag gärna undersöka närmare.

När undersökningen inleddes undanröjdes inte den ekonomiska dubbelbeskattningen fullt ut i det franska systemet. Hela den skatt som tagits ut på bolagsnivå fick nämligen inte avräknas på ägarnivå. För att också få med ett land med fullständig enkelbeskattning, valdes därför slutligen även Tyskland ut att ingå i undersökningen. I Tyskland enkelbeskattas de utdelade vinstmedlen genom en kombination av ett system med skilda skattesatser på bolagsnivå och ett skatteavräkningssystem på ägarnivå. Just det faktum att Tyskland parallellt tillämpar två olika system var ännu en anledning att låta detta land ingå. Vidare har Tyskland till skillnad från Frankrike som avtalspraxis att *inte* utsträcka skatteavräkningssystemet till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, vilket var ytterligare ett motiv för att detta land valdes ut.

Som många andra kunnat konstatera före mig, är emellertid ett generellt problem vid rättsvetenskapliga undersökningar att förutsättningarna för arbetet snabbt kan ändras genom ny lagstiftning. Så blev fallet även i denna undersökning. Under arbetets gång har lagändringar gjort att de urvalsprinciper som inledningsvis användes delvis blivit inaktuella. De största förändringarna har skett i svensk rätt. Sverige bytte år 1994 bolagsskattesystem till ett system med fullständig enkelbeskattning av utdelade vinstmedel genom att utdelningar från svenska bolag till svenska aktieägare gjordes helt skattefria på ägarnivå. Eftersom inget av de andra länderna i undersökningen tillämpade ett sådant system, såg jag dock inget behov av att p.g.a. denna ändring överväga en justering av urvalet av länder. Med verkan fr.o.m. den första januari 1995 ändrades emellertid de svenska reglerna på nytt, och det nuvarande systemet med full ekonomisk dubbelbeskattning infördes. I och med detta kom undersökningen att innehålla två länder med klassisk dubbelbeskattning, vilket ju inte var den ursprungliga avsikten. Arbetet hade dock vid denna tid-

punkt framskridit så långt, att det inte längre var rimligt att byta länder för undersökningen. Detta särskilt som det, vilket utvecklas strax nedan, även finns fördelar med att låta två länder med samma system ingå i undersökningen.

Genom den svenska ändringen av bolagsskattesystemet kom undersökningen således att omfatta två länder med klassiska system. Det visade sig vidare att även de franska reglerna under arbetets gång kom att ändras på så sätt att detta land utökade lättnaden i dubbelbeskattningen till en fullständig enkelbeskattning. Därmed kom också två enkelbeskattningsländer, vilka dessutom båda tillämpar skatteavräkningssystemet, att ingå i undersökningen. Den ursprungliga tanken att i huvudsak inrikta länderundersökningen på en analys av beskattningen av aktieinvesteringar mellan länder med sinsemellan olika bolagsskattesystem har därför åtminstone till viss del fått överges. I stället har dock andra, och som det visat sig minst lika intressanta, frågor aktualiserats av att undersökningen också kom att omfatta investeringar mellan länder som tillämpar samma eller i princip samma bolagsskattesystem. Framför allt har därigenom kunnat undersökas huruvida neutralitetsbristerna är större eller mindre vid investeringar mellan två länder med samma jämfört med mellan två länder med olika system. Vidare har också kunnat undersökas om ett utsträckande av en lättnad i dubbelbeskattningen får olika konsekvenser beroende på om det andra landet har samma eller ett annat system.

Helt har dessutom inte det ursprungliga syftet att analysera beskattningen av investeringar mellan länder med olika bolagsskattesystem behövt överges. Förutom det klassiska systemet och skatteavräkningssystemet finns också systemet med skilda skattesatser, vilket ju tillämpas i Tyskland, representerat i undersökningen. Vid en närmare granskning av skattereglerna i Nederländerna, visade det sig vidare att dubbelbeskattningen i detta land, trots vad som vanligtvis påstås, inte är helt undantagslös. En viss mindre lättnad finns nämligen på ägarnivå, i och med att utdelningar upp till ett visst belopp är skattefria. Denna lättnad betager i och för sig inte det holländska systemet dess i huvudsak klassiska karaktär, men en viss analys av lättnadens betydelse för de internationella investeringarna har ändå föranletts av förekomsten av lättnaden.

Sammantaget anser jag att urvalet av länder snarast blev mer lyckosamt p.g.a. de ändringar i lagstiftningen som företagits. Såsom slutresultatet nu blev, har undersökningen nämligen kunnat belysa både hur investeringar mellan länder med olika och hur investeringar mellan länder med samma bolagsskattesystem beskattas. Detta anser jag vara en tillgång, och jag önskar bara att jag själv kunde ta åt mig hela äran av att länderna utvaldes på så sätt att detta möjliggjordes.

7.3 Tillvägagångssätt

Några ord skall här sägas om hur undersökningen rent praktiskt har utförts. Som nämnts ovan, har jag låtit andra kriterier än mina egna språkkunskaper styra urvalet av länder. Bristande språkkunskaper har därför förhindrat mig att ta del av primärkällor och inhemsk doktrin i två av de undersökta länderna, nämligen Nederländerna och Tyskland. För dessa länders del har jag därmed varit hänvisad till engelskspråkiga handböcker och internationella länderöversikter som beskriver de holländska och tyska reglerna. Med tanke på undersökningens syfte och inriktning anser jag dock inte detta vara någon egentlig brist. Det primära syftet är inte att göra några egentliga egna uttolkningar av *innehållet* i gällande rätt, utan att analysera *konsekvenserna* att reglernas utformning. Undersökningen avser vidare en mycket central del av beskattningen, och de regler som omfattas av undersökningen är mycket omskrivna även i den engelskspråkiga litteraturen. När det gäller Tyskland, har jag dessutom haft god hjälp av den översättning av den tyska bolagsskattelagen som publicerats av Ault och Rädler.[5] Jag bedömer därför att risken för allvarligare felaktigheter i redogörelsen för innehållet i gällande rätt, beroende på att jag inte haft tillgång till originalkällorna, är mycket liten.

När det gäller Sverige och Frankrike, har gällande rätt fastställts genom ett studium av de relevanta lagreglerna. För Frankrikes del har också ett par auktoritativa handböcker studerats för att säkerställa att rättsläget uppfattats riktigt. Vidare har de dubbelbeskattningsavtal som ingåtts mellan länderna studerats. Förutom när det gäller avtalet mellan Nederländerna och Tyskland, där en engelskspråkig översättning anlitats, har avtalens originalversioner på svenska eller franska använts.

7.4 Uppläggning av undersökningen

Länderundersökningen är upplagd på följande sätt. Först presenteras de inhemska skattereglerna i varje land för sig. Sverige behandlas i kapitel 8, Nederländerna i kapitel 9, Tyskland i kapitel 10 och Frankrike i kapitel 11. I kapitlen beskrivs först hur rent inhemska aktieinvesteringar beskattas i respektive land. Därefter behandlas det fallet att en inhemsk aktieägare innehar aktier i ett utländskt bolag. Sedan undersöks det omvända förhållandet, dvs. att en utländsk aktieägare innehar aktier i ett inhemskt bolag. Genomgående gäller att det endast är den centrala regle-

[5] Ault och Rädler 1980.

ringen som beskrivs. Undantagsbestämmelser för speciella situationer, t.ex. särskilda skatteflyktsbestämmelser, behandlas inte.

Vid behandlingen av de gränsöverskridande investeringarna uppmärksammas särskilt om och i så fall på vilket sätt en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen utsträcks till dessa investeringar enligt ländernas interna rätt. Vidare undersöks ländernas inhemska regler för uttag av, samt avdrag och avräkning för, källskatt på utdelningar. I varje kapitel sker en fortlöpande utvärdering av gällande rätt mot de två neutralitetsmålen CEN och CIN. Varje kapitel avslutas också med en sammanfattande utvärdering av hur de inhemska reglerna i sig förhåller sig till dessa neutralitetsmål.

Efter att ländernas interna regler för beskattningen av utdelningar presenterats och analyserats, fortsätter undersökningen i kapitel 12 på så sätt att länderna paras ihop två och två i samtliga tänkbara konstellationer. Som nämnts beaktas då, förutom ländernas interna rätt, även de dubbelbeskattningsavtal länderna ingått. För att ge en bakgrund, redogörs inledningsvis för hur beskattningen av internationella utdelningar regleras i OECD:s och FN:s modellavtal. Därefter behandlas de olika bilaterala relationerna i var sitt underavsnitt. Varje underavsnitt inleds med en presentation av bestämmelserna i det relevanta dubbelbeskattningsavtalet. Sedan sätts detta avtal samman med ländernas interna rätt, varefter eventuella neutralitetsbrister identifieras och diskuteras.

Det bör slutligen särskilt anmärkas att de mer allmängiltiga slutsatser som kan dras från länderundersökningen, t.ex. om investeringar till eller från vissa länder och/eller vissa bolagsskattesystem generellt beskattas jämförelsevis mer eller mindre neutralt, kommer att presenteras först i den samlade utvärderingen i avhandlingens fjärde del.

8 Sverige

8.1 Inledning

Sverige tillämpar ett klassiskt bolagsskattesystem, med full ekonomisk dubbelbeskattning av den utdelade bolagsvinsten. Dubbelbeskattningsprincipen har på ett eller annat sätt funnits med i stort sett hela tiden sedan inkomstbeskattningens införande i början av detta sekel, men den har sällan varit lika konsekvent genomförd som för närvarande. Tvärtom kan det ur skattehistorien hämtas en hel del exempel på mer eller mindre långlivade bestämmelser som på olika sätt lindrat eller t.o.m. helt undanröjt den ekonomiska dubbelbeskattningen.[1] Under många år tillämpades t.ex. ett system med avdrag för vissa aktieutdelningar på bolagsnivå, s.k. Annell-avdrag.[2] Avdrag medgavs för utdelningar på nyemitterat kapital upp till ett visst belopp. Som redan omtalats i närmast föregående kapitel, slopades Annell-avdraget fr.o.m. den 1 januari 1994.[3] I stället gjordes utdelningarna helt skattefria på ägarnivå, dvs. full enkelbeskattning infördes.[4] Denna enkelbeskattning kom dock endast att bestå i ett år. Med verkan fr.o.m. den 1 januari 1995 ändrades reglerna igen, och det nuvarande systemet med full ekonomisk dubbelbeskattning infördes.[5]

I oktober 1995 fick företagsskatteutredningen återigen i uppdrag att utreda en lättnad i dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster.[6] I direk-

[1] En utförlig historik över äldre bestämmelser finns i promemoria den 21 mars 1960 s. 7 ff. Från senare tid kan nämnas reglerna om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier (införda genom SFS 1982:336, prop. 1981/82:191 och upphävda genom SFS 1990:683, prop. 1989/90:110) samt en tillfällig konstruktion med skattereduktion för aktieutdelningar (införd genom SFS 1980:1047, prop. 1980/81:39 och upphävd genom SFS 1982:1192, prop. 1982/83:50, bil. 2).

[2] Avdraget infördes år 1960 genom förordning (1960:658) med provisoriska bestämmelser om beskattningen av aktiebolags och ekonomisk förenings inkomst i vissa fall. Se även prop. 1960:162 samt promemoria den 21 mars 1960. Förordningen ersattes senare med lag (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, se prop. 1967:17 och promemoria Fi 1966:5.

[3] SFS 1993:1575, prop. 1993/94:50.

[4] SFS 1993:1544, prop. 1993/94:50.

[5] SFS 1993:1859. prop. 1994/95:25.

[6] Dir. 1995:130.

tiven anges att en eventuell lättnad denna gång skall vara förlagd till bolagsnivå. Närmare bestämt gäller uppdraget att utreda en ny form av avräkningssystem, där bolaget medges avräkning för aktieägarnas skatter i stället för tvärtom. Modellen, vilken i debatten kommit att benämnas Lodin/Södersten-modellen efter upphovsmännen Sven-Olof Lodin och Jan Södersten, går ut på att bolaget från bolagsskatten helt eller delvis skall få avräkna dels aktieägarnas inkomst- och källskatter på utdelningar från bolaget, dels aktieägarnas reavinstskatter vid försäljning av aktier i bolaget. Eftersom systemet ännu endast befinner sig på utredningsstadiet, har jag valt att inte behandla det vidare i avhandlingen. Den följande beskrivningen och analysen avser därmed genomgående nu gällande regelsystem.

8.2 Inhemska förhållanden

8.2.1 Bolagsskattesystemet

Det svenska bolagsskattesystemet är numera ett fullt ut klassiskt system. På bolagsnivå utgår statlig inkomstskatt på bolagens nettoinkomst. Bolagsskattesatsen uppgår för närvarande till 28 %, och är densamma för såväl kvarhållna som utdelade vinstmedel.[7] Efter Annell-avdragets avskaffande gäller vidare att utdelningar inte till någon del är avdragsgilla vid bolagsbeskattningen. Det finns därmed inte längre någon som helst lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå.

Genom 1990 års skattereform separerades beskattningen av kapitalinkomster från beskattningen av förvärvsinkomster för fysiska personer. Kapitalinkomster, däribland aktieutdelningar, beskattas numera endast statligt och med en proportionell skattesats om 30 %.[8] För förvärvsinkomster tillämpas fortfarande en progressiv skatteskala, med en högsta marginalskattesats på i genomsnitt ca 56 %.[9] Inom inkomstslaget kapital sker dock ingen särbehandling av just utdelningsinkomster, utan utdelningar beskattas på samma sätt som övriga kapitalinkomster. Med det synsätt som anläggs i denna avhandling, kan den svenska separatbeskatt-

[7] 10 a § SI.

[8] 3 § 1 mom. och 10 § 3 st. SI.

[9] Beräknat på en genomsnittlig kommunalskattesats om ca 31 %, se Lodin m.fl. 1995 s. 43. Den statliga inkomstskattesatsen för fysiska personers förvärvsinkomster uppgår till 25 % vid 1996–1999 års taxeringar, se 10 § 2 st. SI samt lag (1994:1852) om beräkning av statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster vid 1996–1999 års taxeringar.

ningen av kapitalinkomster därmed inte betraktas som en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen.[10] Dubbelbeskattningen upprätthålls således fullt ut också på ägarnivå.

8.2.2 Källskatt på utdelningar

I många länder beläggs aktieutdelningar även i inhemska förhållanden med källskatt när de utbetalas från bolaget. Denna källskatt är då i regel fullt ut avräkningsbar vid aktieägarens inkomstbeskattning, och den fungerar således som en preliminärskatt på utdelningen. I Sverige uttas källskatt (eller med lagens terminologi kupongskatt) endast vid utdelningar till utländska aktieägare,[11] men aktieutdelningar som lämnas till fysiska personer via VPC, fondkommissionärer, banker etc. beläggs med preliminärskatt.[12] Den preliminärt inbetalda skatten avräknas sedan vid debiteringen av den slutliga skatten. Preliminärskatten uppgår till 30% av utdelningsbeloppet, dvs. den motsvarar skattesatsen för kapitalinkomster i lagen om statlig inkomstskatt.[13]

8.3 Svensk aktieägare i utländskt bolag

8.3.1 Bolagsskattesystemet

För den situation som nu skall behandlas, dvs. att en svensk fysisk person äger aktier i ett utländskt bolag, kan bolagets beskattning helt lämnas åt sidan. Bolaget är ett utländskt skattesubjekt vars enda anknytning till Sverige förutsätts vara att det har en eller flera svenska aktieägare. Denna anknytning är inte tillräcklig för att Sverige skall ställa några anspråk på att beskatta bolagsvinsten som sådan.[14] Däremot är de svenska aktieägarna skattskyldiga för de utdelningar de erhåller från det utländska bolaget. Dessa utdelningar behandlas därvid på samma sätt som utdelningar från svenska bolag.[15] Även de utländska utdelningarna beskattas

[10] Se kapitel 3.2 ovan.

[11] Se avsnitt 8.4.2 nedan. Kupongskatt kan enligt 4 § 3 st. kupongskattelagen utgå även i inhemska förhållanden i vissa skatteflyktssituationer. Denna bestämmelse förbigås dock här.

[12] 3 § 2 mom. 3 st. UBL.

[13] 7 § 3 st. UBL.

[14] 6 § 1 mom. c) SI.

[15] Här bortses från de fall då aktieägaren kan komma att bli beskattad för sin andel av det utländska bolagets vinst och inte endast för erhållna utdelningar. Se angående detta 53 § 2 mom. KL och anvp. 10 till detta lagrum.

således i inkomstslaget kapital med en skattesats om 30%. Hela den bruttoutdelning som lämnats av det utländska bolaget skall tas upp till beskattning, även om det faktiskt mottagna utdelningsbeloppet är lägre p.g.a. att källskatt tagits ut i bolagslandet. Dessa källskatter påverkar således inte det skattepliktiga belopp som skall redovisas, utan får i stället avräknas alternativt dras av enligt särskilda regler (se närmare nästa avsnitt).

Om den svenska beskattningen jämförs med de generella neutralitetsnormer för CEN och CIN som formulerades i kapitlen 4.3.3.5 och 4.4.3.5 ovan, kan följande konstateras. Det generella krav CEN ställer på aktieägarlandet vid en gränsöverskridande investering är att detta land skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utdelningar från utländska bolag, eller med andra ord att aktieägarlandet skall behandla inhemska och utländska utdelningar lika inom ramen för sitt bolagsskattesystem. Detta krav tillgodoses fullt ut i Sverige. När det vidare gäller neutralitetsnormen för CIN, uppställer denna det diametralt motsatta kravet att aktieägarlandet *inte* skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar. Även detta krav tillgodoses i Sverige, eftersom det inte finns någon lättnad som kan utsträckas till utländska utdelningar. Det kan således konstateras att det svenska bolagsskattesystemet typiskt sett tillgodoser såväl CEN i Sverige som CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Sverige.

8.3.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från utlandet som förmedlas av svensk bank etc. skall liksom svenska utdelningar preliminärbeskattas.[16] Detta gäller även när utdelningarna belagts med källskatt i bolagsstaten. Preliminärskatteuttaget skall vara så stort att det tillsammans med eventuell utländsk källskatt uppgår till 30%. Om utdelningen belagts med en källskatt om 25% i bolagslandet skall således ytterligare 5% innehållas i preliminärskatt i Sverige. Under förutsättning att den utländska källskatten får avräknas från den svenska skatten, kommer preliminärskatten därmed att överensstämma med den slutliga svenska skatten. Om avräkningsrätten helt eller delvis faller bort, blir preliminärskatteuttaget dock "för lågt" jämfört med den slutliga skatten.

Preliminärskatteuttaget på de utländska utdelningarna försämrar inte vare sig CEN eller CIN, eftersom det just rör sig om en preliminär debi-

[16] 3 § 2 mom. 3 st. och 7 § 3 st. UBL. Om utdelningen enligt dubbelbeskattningsavtal helt undantagits från beskattning i Sverige skall preliminärskatt givetvis inte utgå, 10 § 5 st. c) UBL.

tering och inte om ett definitivt skatteuttag. De utländska utdelningarna drabbas således inte av ett högre slutgiltigt skatteuttag p.g.a. denna preliminära debitering.

Vidare finns särskilda regler i intern svensk rätt som medger avdrag för respektive avräkning av utländska källskatter som belastat utländska utdelningar. Avdragsrätten regleras i 20 § anvp. 4 KL,[17] medan bestämmelserna om avräkning finns i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt. Den skattskyldige får själv välja vilken av metoderna han vill använda. I regel ger avräkningsmetoden det förmånligaste resultatet, eftersom den merbeskattning som uppstår i och med det utländska källskatteuttaget ofta kan undanröjas helt med denna metod. Som kommer att framgå nedan finns dock ett par viktiga inskränkningar i möjligheten att erhålla avräkning. Ibland är den skattskyldige därför i realiteten hänvisad till att använda avdragsalternativet.

Den avräkning som medges enligt avräkningslagen är en s.k. ordinary credit. Den utländska skatt som får avräknas får därmed inte överstiga den svenska skatt som belöper på de utländska inkomsterna.[18] Begränsningen av avräkningsrätten är uppbyggd enligt over all-principen, dvs. den sammanlagda utländska skatten för alla utländska inkomster jämförs med den svenska skatten på dessa inkomster.[19] När det gäller fysiska personer, delas beräkningen av hur mycket svensk skatt som belöper på de utländska inkomsterna upp i flera olika led, eftersom olika typer av inkomster beskattas med olika skattesatser. Det fastställs således hur stor kommunal respektive statlig inkomstskatt som belöper på de utländska förvärvsinkomsterna, hur stor statlig inkomstskatt som belöper på de utländska kapitalinkomsterna samt slutligen hur stor statlig fastighetsskatt som belöper på privatbostad i utlandet. Dessa skattebelopp summeras sedan till ett högsta tillåtna avräkningsbelopp, det s.k. spärrbeloppet, och avräkning medges endast för de utländska skatter som ryms inom detta spärrbelopp.

Den begränsning av avräkningsrätten som följer av att endast ordinary, och inte full, credit tillämpas har störst betydelse när skattenivån i investeringslandet överstiger den i hemvistlandet. För en svensk fysisk person vars huvudsakliga utländska inkomster består av utdelningar på utländ-

[17] Vilken enligt 2 § 1 mom. 1 st. SI skall tillämpas också vid den statliga inkomstbeskattningen.

[18] 6 § avräkningslagen.

[19] 6 och 7 §§ avräkningslagen. Vissa begränsningar finns dock när det gäller vilka utländska inkomster som får beaktas. En grundläggande förutsättning är t.ex. att de utländska inkomsterna tagits med vid den svenska taxeringen. Se närmare 6 § avräkningslagen.

ska aktier, kan det därför tyckas som om denna begränsning i avräkningsrätten mera sällan borde medföra några problem. De utländska källskattesatserna är nämligen i regel lägre än den svenska kapitalinkomstskattesatsen om 30%.[20] Trots detta faktum inskränks eller bortfaller dock avräkningsrätten för utländska källskatter i ett par betydelsefulla fall.

En viktig inskränkning i avräkningsrätten följer av att det högsta tillåtna avräkningsbeloppet beräknas på nettobelopp, medan de utländska källskatterna regelmässigt utgår på utdelningarnas bruttobelopp. Av avräkningslagen framgår nämligen att det är den svenska skatt som belöper på den utländska *nettoinkomsten* (intäkter minus kostnader hänförliga till intäkterna) som utgör den övre gränsen för avräkningsbeloppets storlek.[21] Om den skattskyldige finansierat inköpet av de utländska aktierna genom lån, skall således räntorna på lånen dras av från de utländska utdelningarna innan den svenska skatt som skall anses belöpa på de utländska kapitalinkomsterna räknas fram. Detta kan leda till att avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka hela den utländska källskatten. Hela eller delar av den utländska källskatten kan till följd av detta komma att kvarstå som en slutlig skattebelastning på de utländska utdelningarna.[22]

En annan väsentlig inskränkning i avräkningsrätten följer av det faktum att många skattskyldiga totalt sett uppvisar ett underskott i inkomstslaget kapital. Underskottet kan vara helt hänförligt till "svenska" kostnader, t.ex. avdrag för boräntor. De utländska kapitalinkomsterna sedda för sig kan således ge ett överskott, medan de svenska kapitalinkomsterna är negativa. Eftersom spärrbeloppet räknas fram på det ovan beskrivna sättet, dvs. med en särskild beräkning för dels förvärvsinkomst, dels kapitalinkomst, finns dock ingen svensk skatt som kan anses belöpa på de utländska kapitalinkomsterna. Avräkningsutrymmet blir därmed noll, varför ingen del av den utländska källskatten kan avräknas.[23]

I de fall avräkningsrätten inskränkts eller fallit bort enligt ovan, återstår för den skattskyldige att begära avdrag för den utländska källskatten enligt 20 § anvp. 4 KL. Genom avdraget undanröjs endast en del av den

[20] Se tabell över några olika staters källskattesatser i bilaga 3A till Rudingrapporten 1992 s. 274.

[21] 7 § avräkningslagen. Se även RÅ 1976 ref. 64.

[22] Om den skattskyldige även har andra utländska inkomster, och den svenska skatt som anses belöpa på dessa inkomster överstiger den utländska skatten på inkomsterna, kan det överblivna avräkningsutrymmet dock i enlighet med over all-principen användas för att täcka den utländska källskatten. Se 4, 6 och 7 §§ avräkningslagen.

[23] Se dock förbehållet i not 22. Jag har i annat sammanhang analyserat och kritiserat de nämnda inskränkningarna i avräkningsrätten mer ingående, se SN 1994 s. 199 ff.

utländska källskatten,[24] men rätten till avdrag är å andra sidan inte lika begränsad som rätten till avräkning ovan. Det finns t.ex. ingenting som hindrar att avdrag medges trots att inkomstslaget kapital uppvisar ett underskott. Avdraget kommer då att öka på underskottet och den därmed följande skattereduktionen ytterligare.

Det skall slutligen också nämnas att avräkningslagen öppnar möjligheten för den skattskyldige att skjuta rätten till avräkning framför sig när avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka alla utländska skatter ett visst år.[25] De utländska skatter som faller utanför avräkningsutrymmet kan då i stället räknas av under något av de tre följande åren. Det faktum att den skattskyldige medgivits avdrag för den utländska skatten hindrar inte att han får göra en avräkning för samma skatt ett senare år. För att detta inte skall leda till en överkompensation, minskas i så fall det belopp med vilket avräkning får ske med den skattevinst den skattskyldige tidigare erhållit genom avdraget.[26]

I kapitlen 4.3.4 och 4.4.4 ovan har konstaterats att om de källskatter som uttas i bolagsstaten i sin helhet är avräkningsbara i aktieägarstaten, uppfylls såväl CEN som CIN vid de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. För att aktieägarlandets regler till fullo skall tillgodose CEN och CIN, fordras därmed att detta land ger full credit för utländska källskatter. De svenska avräkningsreglerna är emellertid som framgått ovan inte så långtgående, utan rätten till avräkning inskränks i ett par viktiga fall. I dessa fall kommer delar av den utländska källskatten att kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen, vilket leder till att CEN i Sverige och CIN i det utländska bolagslandet försämras i motsvarande mån.

8.4 Utländsk aktieägare i svenskt bolag

8.4.1 Bolagsskattesystemet

Det faktum att ett svenskt bolag helt eller delvis ägs av utländska fysiska aktieägare saknar, i varje fall i de avseenden som är intressanta här, helt

[24] Vid en skattesats om 30% är avdraget "värt" 30% av sitt belopp i faktiskt intjänade skattekronor. Endast 30% av den utländska källskatten kommer därmed att "neutraliseras" genom avdraget, medan 70% av källskatten kvarstår som en reell skattebelastning på utdelningen.

[25] 11 § avräkningslagen.

[26] 9 § avräkningslagen.

betydelse för dess beskattning. Eftersom den ekonomiska dubbelbeskattningen fullföljs fullt ut på bolagsnivå, uppkommer inga problem vid beskattningen av bolag med utländska aktieägare. I och med att det inte finns någon lättnad i dubbelbeskattningen i inhemska förhållanden, finns inte heller någon lättnad att vidarebefordra till de utländska aktieägarna. Bolaget beskattas fortfarande med en proportionell skattesats om 28%, lika för kvarhållna och utdelade vinstmedel.

Inte heller på ägarnivå finns någon lättnad i dubbelbeskattningen att utsträcka till utländska aktieägare. En utländsk fysisk person som äger aktier i ett svenskt bolag inkomstbeskattas överhuvudtaget inte i Sverige.[27] I stället beläggs utdelningarna med källskatt.

Det svenska bolagsskattesystemets behandling av aktieinvesteringar in i Sverige skall nu, på motsvarande sätt som gjordes ovan vid investeringar ut ur Sverige, jämföras med de generella neutralitetsnormerna för CEN och CIN. För att CEN generellt sett skall tillgodoses i det utländska aktieägarlandet, krävs att Sverige som bolagsland inte utsträcker en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till aktieägare i andra länder.[28] Eftersom Sverige inte tillämpar någon lättnad i dubbelbeskattningen, tillfredsställer de svenska reglerna detta krav fullt ut. Vidare gäller att även CIN:s krav att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen skall utsträckas till utländska aktieägare tillgodoses av de svenska reglerna.[29] Inom det svenska bolagsskattesystemet behandlas utdelningar till inhemska och utländska aktieägare lika, vilket leder till att CIN i Sverige typiskt sett tillfredsställs vid investeringar in i landet.

8.4.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från svenska bolag till utländska fysiska aktieägare beläggs med källskatt enligt kupongskattelagen (1970:624).[30] Skatten utgår med en proportionell skattesats om 30% på utdelningarnas bruttobelopp.[31] Kupongskatten är en sedvanlig källskatt som innehålls av den som betalar ut utdelningarna. Eftersom skatten är definitiv, behöver mottagaren av utdelningarna inte deklarera utdelningsinkomsterna i Sverige.

Före kupongskattens införande år 1943 inkomstbeskattades även utdelningar till utländska aktieägare. Syftet med att ersätta inkomstbeskattningen med en kupongskatt var framför allt att effektivisera och

[27] Detta följer motsatsvis av 6 § 1 mom. SI.
[28] Kapitel 4.3.3.5.
[29] Kapitel 4.4.3.5.
[30] Se framför allt 4 § 1 st. kupongskattelagen.
[31] 5 § kupongskattelagen.

rationalisera skatteuppbörden.[32] Tanken var att kupongskatten i storlek ungefärligen skulle motsvara den inkomst- och förmögenhetsskatt som gällde för svenska aktieägare.[33] P.g.a. de allt högre skattesatserna i inkomstskatteskalorna, kom dock kupongbeskattningen under många år att vara väsentligt lindrigare än de svenska aktieägarnas beskattning. Enligt nu gällande regler sammanfaller kupongskattesatsen med den svenska kapitalinkomstskattesatsen. Eftersom kupongskatten utgår på bruttoutdelningen, utan avdrag för t.ex. räntekostnader hänförliga till aktieinnehavet, kan den svenska skattebelastningen räknad på nettoinkomsten emellertid i realiteten bli betydligt *högre* när utdelningarna kupongbeskattas jämfört med när de inkomstbeskattas.

Källskatten utgår oavsett om utdelningarna beskattas i aktieägarens hemvistland, och oavsett om och i så fall på vilket sätt detta hemvistland i så fall beaktar den svenska källskatten. Det är därmed givet att det svenska källskatteuttaget kan leda till en reell merbeskattning av den utländske aktieägaren, vilket enligt vad som framhållits ovan utgör ett brott mot både CEN i det utländska aktieägarlandet och CIN i bolagslandet Sverige.[34]

8.5 Sammanfattning och utvärdering

8.5.1 Bolagsskattesystemet

Sverige tillämpar numera ett fullt ut klassiskt bolagsskattesystem. Full ekonomisk dubbelbeskattning råder såväl i inhemska förhållanden som vid investeringar ut ur och in i Sverige. Det svenska systemet sett för sig behandlar således de gränsöverskridande aktieinvesteringarna helt neutralt. Detta gäller med avseende både på CEN och på CIN. Eftersom det inte finns någon lättnad i dubbelbeskattningen i inhemska förhållanden, finns inte heller någon lättnad som kan, respektive inte kan, utsträckas till utländska aktieägare och/eller utdelningar. Därför kan det svenska systemet fullt ut tillgodose både den generella neutralitetsnormen för CEN och den generella neutralitetsnormen för CIN.

En svensk som investerar i utländska aktier går således inte miste om någon lättnad i dubbelbeskattningen som medges i inhemska förhållan-

[32] Prop. 1943:12 s. 21.

[33] Prop. 1943:12 s. 37 f. Se även prop. 1956:27 s. 12 f, genom vilken skattesatsen höjdes från den ursprungliga om 20% till den nuvarande om 30%.

[34] Se kapitlen 4.3.4 och 4.4.4.

den. Både inhemska och utländska utdelningar inkomstbeskattas ju fullt ut hos den svenske aktieägaren, varför CEN vid investeringar ut ur Sverige tillfredsställs. Dessutom gäller, vid investeringar in i Sverige, att det svenska bolagsskattesystemet typiskt sett bidrar till att CEN upprätthålls också i den utländske aktieägarens hemvistland. Detta är fallet eftersom den utländske aktieägaren, vid investeringar i svenska aktier, inte kommer i åtnjutande av någon lättnad i dubbelbeskattningen som eventuellt inte finns att tillgå vid inhemska investeringar i aktieägarens hemvistland. Det svenska bolagsskattesystemet tillgodoser därmed den generella neutralitetsnormen för CEN både vid investeringar ut ur och in i Sverige, dvs. både när Sverige är aktieägarland och bolagsland.

Förutom att CEN tillfredsställs till fullo, gäller som nämnts vidare att det svenska bolagsskattesystemet även tillgodoser den generella neutralitetsnormen för CIN. Också här gäller detta både vid investeringar in i och ut ur Sverige. Vid investeringar in i Sverige, finns ingen lättnad i dubbelbeskattningen som kan förbehållas inhemska aktieägare. Utländska och inhemska aktieägare likabehandlas därmed, vilket är i enlighet med CIN. Vid investeringar ut ur Sverige, gäller på motsvarande sätt att den svenske aktieägaren inte åtnjuter någon lättnad i dubbelbeskattningen. De svenska skattereglerna sätter honom därmed inte i någon gynnsammare position än andra som investerar i det aktuella landet. På så sätt tillfredsställer det svenska bolagsskattesystemet CIN i det utländska bolagslandet.

Dessa slutsatser angående det svenska bolagsskattesystemet bekräftar väl vad som genomgående framhållits i EG:s skatteharmoniseringsarbete.[35] I ett renodlat klassiskt system kan såväl CEN som CIN tillfredsställas samtidigt, både vid investeringar ut ur och in i landet. Detta är, som konstaterats ovan, däremot i regel inte möjligt när en lättnad finns i den ekonomiska dubbelbeskattningen.[36] Man måste då välja om CEN eller CIN skall prioriteras.

8.5.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar till utländska aktieägare beläggs med källskatt i Sverige. Eftersom källskatt tas ut oavsett om och i så fall hur den utländske aktieägarens hemvistland beaktar den svenska källskatten, är det givet att källskatten åtminstone i vissa fall kan leda till en reell merbeskattning av den utländske aktieägaren. I dessa fall utgör det svenska källskatteuttaget,

[35] Se kapitel 5.5.1.2 ovan.
[36] Se kapitel 4.3.3.5, 4.4.3.5 och 4.5 ovan.

som framgått ovan, ett brott mot både CEN i aktieägarlandet och CIN i Sverige vid investeringar in i Sverige.

I Sverige får som huvudregel utländska källskatter som betalats av en svensk aktieägare avräknas från den svenska inkomstskatten. Den avräkning som medges är en ordinary och inte en full credit. Att ordinary credit tillämpas borde emellertid normalt sett inte leda till några större problem, eftersom de utländska källskattesatserna regelmässigt är lägre än den svenska kapitalinkomstskattesatsen. Hela den utländska källskatten borde därmed kunna avräknas även inom ett system med ordinary credit.

Som framgått ovan inskränks dock avräkningsrätten i ett par viktiga fall. Detta gäller för det första om det finns kostnader som kan hänföras till den utländska utdelningen. Eftersom det högsta tillåtna avräkningsbeloppet beräknas på nettobelopp, medan de utländska källskatterna regelmässigt utgår på utdelningarnas bruttobelopp, kan detta medföra att avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka hela den utländska källskatten. För det andra inskränks avräkningsrätten också om den skattskyldige totalt sett uppvisar ett underskott i inkomstslaget kapital. Eftersom spärrbeloppet räknas fram med en särskild beräkning för dels förvärvsinkomst, dels kapitalinkomst, finns då ingen svensk skatt som kan anses belöpa på de utländska kapitalinkomsterna. Avräkningsutrymmet blir därmed noll, varför ingen del av den utländska källskatten kan avräknas.

I de fall avräkningsrätten bortfaller helt eller delvis, kommer den utländska källskatten att utgöra en reell skattebelastning på utdelningen. Den möjlighet att i dessa fall yrka avdrag för den utländska källskatten, som också erbjuds i den svenska lagstiftningen, kan endast undanröja en mindre del av denna merbeskattning. Också vid investeringar ut ur Sverige finns således risk för att källskatter på utdelningar sätter både CEN och CIN ur spel.

9 Nederländerna[1]

9.1 Inledning

Nederländernas bolagsskattesystem brukar karaktäriseras som ett renodlat klassiskt system.[2] Bolagsvinsten beskattas fullt ut på bolagsnivå, utan avdrag för lämnade utdelningar, och utdelningarna beskattas återigen fullt ut när de mottas av aktieägarna. Som kommer att framgå närmare nedan, finns emellertid i den holländska beskattningen inslag som kan betecknas som en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Holländska aktieägare får nämligen årligen ta emot ett visst utdelningsbelopp skattefritt från holländska bolag. Det holländska bolagsskattesystemet kan därför egentligen inte, med den terminologi som används i denna avhandling, beskrivas som ett utpräglat klassiskt bolagsskattesystem. Eftersom den lättnad som ges är av relativt underordnad betydelse, måste det holländska bolagsskattesystemet dock ändå sägas ligga mycket nära ett renodlat klassiskt system.

9.2 Inhemska förhållanden

9.2.1 Bolagsskattesystemet

Som utgångspunkt bygger det holländska bolagsskattesystemet på dubbelbeskattningsprincipen. Den holländska bolagsskatten (*vennootschapsbelasting*) är en statlig inkomstskatt som beräknas på bolagens nettoinkomster.[3] Skatten är regressiv, och uppgår till 40% för de första

[1] Beskrivningen av holländsk skatterätt i detta kapitel bygger till stor del på te Spenke 1995 samt på de översikter över Nederländernas skattesystem som finns i Supplementary Service to European Taxation och i Guides to European Taxation. Jag hänvisar därför generellt till dessa verk.

[2] I Schutte 1955 s. 98 ff beskrivs den historiska framväxten av Nederländernas klassiska bolagsskattesystem. I a.a. s. 114 ff återges och diskuteras motiven för systemet.

[3] Detta är den enda inkomstskatt som drabbar holländska bolag. Det finns således inga lokala bolagsskatter eller liknande i Nederländerna.

100000 NLG (ca 420000 SEK) i taxerad inkomst och till 35% för överskjutande belopp.[4] Den regressiva skatteskalan infördes år 1988 i samband med att bolagsskattesatsen sänktes. Syftet med att göra skatten regressiv var att avhålla enskilda näringsidkare från att bolagisera sin verksamhet av skatteskäl.[5] Samma skattesatser tillämpas för såväl utdelade som kvarhållna vinstmedel, och utdelningar är inte avdragsgilla hos bolaget.[6] Den ekonomiska dubbelbeskattningen upprätthålls därmed fullt ut på bolagsnivå.

Holländska fysiska personer som mottar utdelningar från inhemska bolag skall erlägga inkomstskatt (*inkomstenbelasting*) för dessa utdelningar.[7] Inkomstskatten är statlig, och någon lokal inkomstskatt motsvarande den svenska kommunalskatten finns inte. Vid taxeringen läggs utdelningarna samman med aktieägarens övriga inkomster, t.ex. närings- och anställningsinkomster, och beskattas progressivt. Nederländerna tillämpar således fortfarande en enhetlig personlig inkomstbeskattning av traditionellt slag, och någon motsvarighet till den svenska separatmetoden för att beskatta kapitalinkomster existerar inte. Liksom i Sverige har progressionen i skatteskalan minskats betydligt under senare år. Skatteskalan innehåller numera endast tre skikt, och den högsta marginalskattesatsen om 60% uppnås först vid en taxerad inkomst om ca 88700 NLG (ca 370000 SEK).[8]

Den holländska inkomstbeskattningen är i huvudsak uppbyggd enligt särbeskattningsprincipen, dvs. makar beskattas som huvudregel endast för sin egen inkomst. När det gäller kapitalinkomster, däribland utdelningsinkomster, gäller dock den undantagsregeln att dessa inkomster beskattas hos den make som redovisar högst taxerad inkomst.[9] På motsvarande sätt beskattas utdelningar och andra kapitalinkomster som tillfaller minderåriga barn hos den förälder som har högst inkomster. Det är

[4] Art. 22 Wet Vpb 1969 (Wet op de Vennootschapsbelasting 1969). Fr.o.m. den 1 januari 1996 är skattesatsen för de första 100000 NLG sänkt till 37%, se Tax News Service 1996 nr 5 s. 44.

[5] de Vries i Intertax 1988 s. 355 och Koning i BIFD 1988 s. 346. Det håller dock på att ske en återgång till en enhetlig skattesats för hela bolagsvinsten, genom att skattesatsen för de första 100000 NLG successivt sänks. Som nämndes i föregående not uppgår denna skattesats till 37% för år 1996. Skattesatsen skall sedan sänkas med ytterligare en procentenhet under vardera år 1997 och år 1998. Se Tax News Service 1996 nr 5 s. 44.

[6] Art. 10 Wet Vpb 1969.

[7] Art. 24 Wet IB 1964 (Wet op de Inkomstenbelasting 1964).

[8] Gäller år 1995, art. 53 Wet IB 1964. I slutet av 1980-talet innehöll den holländska skatteskalan upp till nio olika inkomstskikt, och den högsta marginalskattesatsen var 72%. Se de Kam 1988 s. 79.

[9] Art. 5 Wet IB 1964.

därmed ointressant att i skatteplaneringssyfte försöka omfördela kapitalinkomster inom familjen.

Det kan således konstateras att den ekonomiska dubbelbeskattningen i princip upprätthålls fullt ut även på aktieägarnivå. Utdelningarna träffas av den normala inkomstskatt som tillämpas även för andra inkomster, och den bolagsskatt som erlagts av det utdelande bolaget får inte till någon del avräknas mot aktieägarnas inkomstskatt. Som redan antytts ovan finns emellertid ändå en viss lättnad i beskattningen av utdelningar från inhemska bolag. Enligt en särskild bestämmelse undantas nämligen inhemska utdelningar upp till 1000 NLG (ca 4200 SEK) från beskattning. För makar är beloppsgränsen 2000 NLG (ca 8400 SEK).[10] Dubbelbeskattningsprincipen tillämpas därmed inte helt undantagslöst i Nederländerna. Skattefriheten för mindre utdelningsbelopp har för övrigt uttryckligen motiverats med att den skall begränsa den ekonomiska dubbelbeskattningen.[11]

9.2.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från holländska bolag beläggs med källskatt (*dividendbelastning*) när de utbetalas från bolaget.[12] Källskatten uppgår till 25% av utdelningsbeloppet.[13] Källskatten får i sin helhet avräknas från aktieägarens holländska inkomstskatt, och om källskatten undantagsvis överstiger den totala inkomstskatten återbetalas mellanskillnaden.[14] I inhemska förhållanden fungerar källskatten således uteslutande som en preliminärskatt och utgör ingen extra skattebelastning på utdelningen.

9.3 Holländsk aktieägare i utländskt bolag

9.3.1 Bolagsskattesystemet

Liksom kunde konstateras för Sveriges del, innebär inte det faktum att ett utländskt bolag har holländska aktieägare att Nederländerna ställer några anspråk på att beskatta bolagsvinsten som sådan. Någon holländsk beskattning av det utländska bolaget aktualiseras därmed inte. Däremot

[10] Art. 47 b Wet IB 1964.
[11] de Kam 1988 s. 77.
[12] Art. 1 Wet div. bel. 1965 (Wet op de Dividendbelasting 1965).
[13] Art. 5 Wet div. bel. 1965.
[14] Art. 63 Wet IB 1964.

beskattas de holländska aktieägarna för de utdelningar de erhåller från det utländska bolaget. Den holländska personliga inkomstskatten uttas nämligen på sedvanligt sätt på den skattskyldiges globala inkomst.[15] Även utländska utdelningar beskattas progressivt tillsammans med den skattskyldiges övriga inkomster. I familjeförhållanden gäller liksom vid inhemska utdelningar att det är maken med högst taxerad inkomst som beskattas för alla utländska utdelningar som tillfaller någon i familjen. Hela bruttoutdelningarna skall tas upp till beskattning. Eventuella utländska källskatter som minskat de faktiskt mottagna utdelningsbeloppen får dock avräknas eller dras av enligt särskilda regler, vilka redovisas i nästa avsnitt.

Som framgått är utgångspunkten således att utländska och inhemska utdelningar likabehandlas i holländsk intern skatterätt. Ett undantag finns emellertid. Den särskilda skattefriheten för utdelningsbelopp upp till 1000/2000 NLG som beskrevs ovan gäller endast för utdelningar från holländska bolag.[16] Utländska utdelningar är däremot skattepliktiga från första kronan. Den mindre lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som finns är därmed reserverad endast för rent inhemska förhållanden.

Hur förhåller sig då det holländska bolagsskattesystemet till de generella neutralitetsnormerna för CEN och CIN vid investeringar ut ur Nederländerna? Om vi först ser på CEN, är kravet att Nederländerna som aktieägarland skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar.[17] Detta krav tillgodoses inte fullt ut i Nederländerna, eftersom den mindre lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som föreligger förbehålls endast för utdelningar från inhemska bolag. Därmed uppkommer typiskt sett en viss brist i CEN vid investeringar ut ur Nederländerna. När det vidare gäller neutralitetsnormen för CIN, ställer denna det motsatta kravet att Nederländerna *inte* skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar.[18] Detta krav tillgodoses fullt ut av de holländska skattereglerna. Sammanfattningsvis gäller därmed vid investeringar ut ur Nederländerna att det holländska bolagsskattesystemet generellt sett tillfredsställer CIN i det utländska bolagslandet, men att CEN i Nederländerna brister i viss utsträckning.

[15] Art. 1 Wet IB 1964.
[16] Art. 47 b Wet IB 1964.
[17] Kapitel 4.3.3.5.
[18] Kapitel 4.4.3.5.

9.3.2 Källskatt på utdelningar

Den holländska källskatten på utdelningar aktualiseras endast vid utdelningar från holländska bolag.[19] Den kommer därmed inte att träffa utländska utdelningar. Eftersom källskatten som nämnts ovan inte utgör någon extra skattebelastning i inhemska förhållanden, innebär det underlåtna holländska källskatteuttaget dock inte att utländska utdelningar sätts i en förmånligare position än inhemska.

Nederländerna har som kapitalexporterande land av tradition alltid hävdat att hemvistlandet skall ha exklusiv rätt att beskatta avkastningen av rörliga tillgångar såsom aktier, obligationer och liknande.[20] Detta synsätt har lett till att Nederländerna endast undantagsvis unilateralt medger avräkning av utländska källskatter som träffat denna typ av inkomster. Huvudregeln i intern holländsk skatterätt är i stället att sådana källskatter endast får dras av från den skattepliktiga inkomsten.[21] Bara om inkomsterna härstammar från bolag med hemvist i vissa uppräknade utvecklingsländer, medges avräkning av den utländska källskatten.[22] Inget av EG:s medlemsländer omfattas numera av denna uppräkning.[23] Anledningen till att Nederländerna i förhållande till dessa länder gjort avsteg från sin principiella hållning att inte unilateralt medge avräkning, är framför allt att dubbelbeskattningsavtal ofta saknas med dessa länder. För att ändå möta önskemålet att lindra den internationella dubbelbeskattningen vid investeringar i dessa länder, har man valt att unilateralt införa rätt till avräkning.[24]

För utdelningar som inte härstammar från bolag i något av de uppräknade utvecklingsländerna föreskrivs som nämnts endast avdragsrätt för den utländska skatten. Värdet av detta avdrag är beroende av den skattskyldiges marginalskattesats. Eftersom den högsta marginalskattesatsen är 60%, kan maximalt 60% av den utländska källskatten undanröjas genom avdragsrätten. Även i de fall avräkning tillåts enligt intern rätt kan den skattskyldige för övrigt välja att i stället dra av den utländska skatten.[25]

Det faktum att de utländska källskatterna som huvudregel endast får dras av och inte avräknas i Nederländerna, försämrar givetvis såväl CEN

[19] Art. 1 Wet div.bel. 1965.

[20] Overbosch 1981 s. 393 och 398 samt Bierlaagh i Intertax 1989 s. 249.

[21] Art. 43 Wet IB 1964. Se även Overbosch 1981 s. 388.

[22] Art. 3a Bvdb 1989 (Besluit voorkoming dubbele belasting 1989).

[23] Tidigare omfattades Portugal av uppräkningen, men med verkan från och med år 1997 medför inte heller källskatter på utdelningar från portugisiska bolag rätt till avräkning. Se Tax News Service 1995 s. 41.

[24] Overbosch 1981 s. 394.

[25] Art. 6 Bvdb 1989.

i Nederländerna som CIN i det utländska bolagslandet.[26] Eftersom endast avdrag medges, kommer alltid en viss del av den utländska källskatten att kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen.

9.4 Utländsk aktieägare i holländskt bolag

9.4.1 Bolagsskattesystemet

Som nämnts ovan fullföljs den ekonomiska dubbelbeskattningen fullt ut på bolagsnivå. Därmed uppkommer inga särskilda problem vid beskattningen av ett bolag som helt eller delvis ägs av utländska fysiska portföljinvesterare. Eftersom det inte finns någon lättnad i dubbelbeskattningen i inhemska förhållanden, finns inte heller någon lättnad att vidarebefordra, eller inte vidarebefordra, till de utländska aktieägarna. Inte heller i något annat avseende som är av intresse här påverkas beskattningen av bolaget av att det ägs av utländska fysiska personer. Bolagsskatt utgår således med 40/35 % på nettovinsten, precis som i rent inhemska förhållanden.

När det gäller beskattningen på ägarnivå, kan konstateras att den mindre lättnad som finns i inhemska förhållanden inte utsträcks till utländska aktieägare. När det är fråga om portföljinvesteringar, skall utdelningarna till de utländska aktieägarna överhuvudtaget inte inkomstbeskattas i Nederländerna,[27] och lättnaden utsträcks inte heller på något annat sätt till de utländska aktieägarna.

Enligt den generella neutralitetsnormen för CEN skall bolagslandet inte utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare.[28] Vid investeringar in i Nederländerna, tillgodoser det holländska bolagsskattesystemet därmed typiskt sett CEN i det utländska aktieägarlandet. Däremot brister CIN i Nederländerna i viss mån. För att CIN generellt sett skall tillgodoses är ju kravet nämligen det motsatta, dvs. att lättnaden *skall* utsträckas till utländska aktieägare.[29]

[26] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

[27] En inkomstbeskattning aktualiseras däremot om aktieägaren, ensam eller tillsammans med familjemedlemmar, innehar en betydande andel av bolagets aktier. I detta fall åtnjuter också den utländske aktieägaren rätt att skattefritt motta utdelningar upp till 1 000 NLG. Se art. 48 och 49 Wet IB 1964.

[28] Kapitel 4.3.3.5.

[29] Kapitel 4.4.3.5.

9.4.2 Källskatt på utdelningar

Som redan har nämnts, intar Nederländerna den principiella ståndpunkten att hemvistlandet skall ha exklusiv rätt att beskatta bl.a. utdelningsinkomster. Principfastheten är emellertid inte större än att Nederländerna självt tar ut källskatt på utdelningar även till utländska aktieägare. Som omtalades i avsnitt 9.2.2 ovan, beläggs alla utdelningar från holländska bolag med en källskatt om 25%. I inhemska förhållanden fungerar dock källskatten uteslutande som en preliminär debitering av inkomstskatten på utdelningen, eftersom den i sin helhet får avräknas från den slutligt fastställda inkomstskatten. Beträffande utländska aktieägare sker av naturliga skäl ingen sådan avräkning i Nederländerna, eftersom utdelningarna inte inkomstbeskattas där. Källskatten blir därmed i dessa fall en reell holländsk skattebelastning på utdelningen.

Anledningen till att Nederländerna tar ut källskatt på utdelningar till utländska aktieägare, trots sin principiella hållning när det gäller hemviststatens beskattningsföreträde för denna typ av inkomster, har angetts vara att Nederländerna annars skulle få en för svag förhandlingsposition vid slutande av nya dubbelbeskattningsavtal.[30]

Källskatten utgår oavsett om utdelningarna beskattas i aktieägarlandet, och oavsett om och i så fall hur detta land beaktar den holländska källskatten. Liksom kunde konstateras för Sveriges del ovan, kan det holländska källskatteuttaget således leda till en reell merbeskattning av den utländske aktieägaren. Källskatteuttaget kan därmed försämra både CEN i det utländska aktieägarlandet och CIN i Nederländerna.[31]

9.5 Sammanfattning och utvärdering

9.5.1 Bolagsskattesystemet

Nederländerna har sedan lång tid tillbaka tillämpat ett i princip fullt ut klassiskt bolagsskattesystem med full ekonomisk dubbelbeskattning. Numera finns en viss, mindre, lättnad i dubbelbeskattningen på aktieägarnivå i och med att holländska fysiska personer årligen får ta emot utdelningar om upp till 1000 NLG skattefritt från holländska bolag. Bortsett från denna mindre lättnad kan det holländska systemet dock klassificeras som ett renodlat klassiskt system.

Om man bortser från den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som

[30] Brunt 1964 s. 332 och Roeloffs 1970 s. II/195.
[31] Kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

ändå finns, är samma slutsats som drogs angående det svenska bolagsskattesystemet giltig även för det holländska systemets del. Full ekonomisk dubbelbeskattning gäller i alla situationer, dvs. både i inhemska förhållanden och vid investeringar in i och ut ur Nederländerna. Det holländska systemet uppfyller därmed, på samma sätt som det svenska, typiskt sett både CEN och CIN i såväl Nederländerna som i det andra land som är inblandat.

Om lättnaden i den ekonomiska dubbelbeskattningen beaktas, måste denna slutsats modifieras något. Som redan nämnts är lättnaden i dubbelbeskattningen förlagd till aktieägarnivå, och utformad på så sätt att holländska aktieägare årligen får ta emot ett mindre utdelningsbelopp skattefritt från holländska bolag. Lättnaden gäller således endast i rent inhemska förhållanden. Eftersom utländska utdelningar därmed beskattas mindre förmånligt än inhemska utdelningar, bryter dessa regler mot den generella neutralitetsnormen för CEN vid investeringar ut ur Nederländerna. Däremot gäller fortfarande, vid investeringar in i Nederländerna, att det holländska systemet typiskt sett bidrar till att CEN upprätthålls i den utländske aktieägarens hemvistland. Denne aktieägare kommer ju nämligen inte i åtnjutande av den lättnad i dubbelbeskattningen som medges de holländska aktieägarna.

När det gäller reglernas förenlighet med den generella neutralitetsnormen för CIN, är effekterna av lättnadens utformning de helt motsatta. Här uppkommer neutralitetsbristen vid investeringar in i Nederländerna, eftersom holländska aktieägare p.g.a. lättnaden beskattas förmånligare än utländska aktieägare. Vid investeringar ut ur Nederländerna, bidrar det holländska systemet däremot till att CIN upprätthålls i bolagslandet, eftersom de holländska aktieägarna inte får "ta med sig" lättnaden vid investeringar i utländska bolag.

Även om vissa neutralitetsbrister uppkommer i och med att lättnaden i dubbelbeskattningen endast gäller i inhemska förhållanden, måste ändå konstateras att dessa neutralitetsbrister i regel inte är särskilt allvarliga. För det första är den lättnad som medges i inhemska förhållanden av relativt underordnad betydelse, och kan t.ex. inte jämföras med de mer genomgripande undanröjanden av den ekonomiska dubbelbeskattningen som införts i många andra länder. För det andra bidrar också själva konstruktionen av lättnaden, dvs. som ett årligt mindre skattefrihetsbelopp, till att betydelsen av neutralitetsbristerna minskar. Utdelningar utöver det skattefria beloppet beskattas ju nämligen fortfarande fullt ut.

När den holländske aktieägaren väl har utnyttjat det skattefria beloppet, kommer därmed överskjutande inhemska utdelningar att beskattas på exakt samma sätt som utländska utdelningar. Detta skulle också kunna uttryckas så att för många aktieägare är beskattningen *på marginalen* av

inhemska och utländska aktieutdelningar lika hård, varför fullständig CEN och CIN kan sägas råda när det gäller aktieägarens marginalinvesteringar. För framför allt mindre aktieägare kan dock givetvis skattefriheten för inhemska utdelningar ha en klart mer styrande funktion, varför neutralitetsbristerna för denna kategori aktieägare kan vara allvarligare.

9.5.2 Källskatt på utdelningar

Nederländerna tar ut en källskatt om 25 % på alla utdelningar som lämnas av holländska bolag. Det spelar ingen roll om utdelningsmottagaren är en holländsk person eller en utlänning. Källskatt tas ut i båda fallen. I rent inhemska förhållanden får källskatten emellertid avräknas från aktieägarens inkomstskatt. Den fungerar därför uteslutande som en preliminärskatt. För utländska aktieägare utgör källskatten däremot en reell skattebelastning på utdelningen. Eftersom källskatten därmed kan leda till en reell merbeskattning av den utländske aktieägaren, kan den holländska källskatten resultera i minskad CIN i Nederländerna och minskad CEN i aktieägarens hemvistland.

Trots uttaget av källskatt även på utdelningar till utländska aktieägare, intar Nederländerna den principiella ståndpunkten att avkastningen av rörliga tillgångar, t.ex. utdelningar på aktier, endast skall beskattas i kapitalägarens hemvistland. Nederländerna medger därför som huvudregel endast avdrag och inte avräkning för utländska källskatter på utdelningar som mottas av holländska aktieägare. Detta utgör givetvis ett allvarligt brott mot både CEN och CIN vid investeringar ut ur Nederländerna. Det faktum att de utländska skatterna i regel endast behandlas som avdragsgilla kostnader, gör att de holländska bestämmelserna i den här delen snarast kan sägas vara inriktade på att åstadkomma "nationell" och inte "internationell" neutralitet.[32]

[32] Se angående "nationell neutralitet" kapitel 4.2 ovan.

10 Tyskland[1]

10.1 Inledning

Tyskland har alltsedan år 1953 medgivit en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen.[2] Till en början gavs lättnaden på bolagsnivå, genom ett system med skilda skattesatser för kvarhållen respektive utdelad vinst. År 1977 tog Tyskland steget fullt ut, och införde fullständig enkelbeskattning av utdelade vinstmedel. Enkelbeskattningen uppnåddes genom att systemet med skilda skattesatser kombinerades med ett skatteavräkningssystem på aktieägarnivå. De två systemen tillämpas fortfarande parallellt, varför Tyskland har den internationellt sett ovanliga lösningen att ge lättnad *både* på bolagsnivå *och* på aktieägarnivå.

Det faktum att systemet med skilda skattesatser och skatteavräkningssystemet kombinerats med varandra, gör att de tyska reglerna tekniskt sett bitvis blivit mycket komplicerade. Det går emellertid utöver denna framställnings syften att i detalj utreda och redogöra för alla enskildheter i regelsystemet. Den följande beskrivningen är i stället relativt översiktligt hållen och inriktad på att återge huvuddragen i det tyska systemet. De delar av regelsystemet som mer direkt berör likheter och skillnader i beskattningen av inhemska och gränsöverskridande portföljinvesteringar är dock av naturliga skäl mer ingående behandlade.

[1] Beskrivningen av de tyska skattereglerna i detta kapitel bygger till stor del på Ault och Rädler 1980 samt på de översikter över Tysklands skattesystem som finns i Supplementary Service to European Taxation och i Guides to European Taxation. Jag hänvisar därför generellt till dessa verk.

[2] I Mersmann 1954 s. 64 ff finns en historisk översikt över de tyska bolagsskattereglerna från sekelskiftet fram till införandet att systemet med skilda skattesatser år 1953.

10.2 Inhemska förhållanden

10.2.1 Bolagsskattesystemet

10.2.1.1 Vissa avgränsningar

Nettoinkomsten i ett tyskt bolag beläggs med en federal bolagsskatt (*Körperschaftsteuer*). Dessutom beläggs bolagets nettoförmögenhet med en federal förmögenhetsskatt (*Vermögensteuer*). Till detta kommer också en kommunal näringsskatt (*Gewerbesteuer*), som tas ut på såväl näringsinkomst som näringsförmögenhet i bolaget. Slutligen utgår sedan år 1995 också en särskild solidaritetsskatt (*Solidaritätszuschlag*), som skall användas för att finansiera den tyska återföreningen.

I den följande framställningen kommer endast den federala bolagsskatten att behandlas. Att förmögenhetsskatten lämnas därhän är naturligt eftersom avhandlingen är inriktad på den löpande inkomstbeskattningen hos bolag och aktieägare. Däremot kan det eventuellt sägas vara något mer diskutabelt att också bortse från näringsskatten i den fortsatta framställningen. I och för sig synes det kunna ifrågasättas om näringsskatten bör betraktas som en del av det egentliga bolagsskattesystemet. Det kan t.ex. nämnas att den ledande engelskspråkiga framställningen över det tyska bolagsskattesystemet inte beaktar näringsskatten.[3] Liksom den federala bolagsskatten träffar emellertid även näringsskatten åtminstone delvis de löpande vinstmedlen i bolaget. Skatten är också intressant såtillvida att den inte omfattas av systemet med skilda skattesatser och skatteavräkningssystemet. Den ovan omtalade enkelbeskattningen av utdelade vinstmedel gäller således endast den federala bolagsskatten.

Att jag trots detta stannat vid att inte beakta näringsskatten i den fortsatta framställningen grundar sig på följande överväganden. Näringsskatten är inte en renodlad inkomstskatt, utan som nämnts består skattebasen av både näringsinkomst och näringsförmögenhet. Skatten är beloppsmässigt av underordnad betydelse i jämförelse med den federala bolagsskatten. Skattesatsen för näringsskatten varierar mellan olika kommuner, men uppgår genomsnittligt till ca 17% av beskattningsbar inkomst för bolagsskatt.[4] Eftersom näringsskatten är avdragsgill som omkostnad

[3] Se Ault och Rädler 1980. Även i de översikter över Tysklands skattesystem som finns i Guides to European Taxation och i Supplementary Service to European Taxation behandlas genomgående näringsskatten som en särskild, separat, skatt, och inte som en reguljär bolagsskatt.

[4] Supplementary Service to European Taxation, section A avsnitt 2.1.3.

såväl vid fastställandet av sig själv som vid beräkningen av den federala bolagsskatten, är det effektiva skatteuttaget dock lägre, och synes i regel ligga under 10%.[5]

Bl.a. det sistnämnda förhållandet, dvs. att näringsskatten är avdragsgill vid beräkningen av bolagsskatten, medför vidare att den fortsatta framställningen skulle ytterligare kompliceras av att också näringsskatten beaktades. Min bedömning är därför att det snarare skulle vara en belastning än en tillgång för framställningen att också behandla näringsskatten. I Tyskland finns dessutom en pågående diskussion om en omfattande reformering av, eller till och med ett borttagande av, näringsskatten, vilket utgör ännu ett skäl för att här avstå från att beakta denna skatt.[6]

Vidare kommer jag vid den fortsatta beskrivningen av det tyska bolagsskattesystemet också att bortse från den nyligen införda solidaritetsskatten. Denna skatt utgår med 7,5% på bl.a. den federala bolagsskatten, den personliga inkomstskatten och källskatten på utdelningar.[7] Skatteunderlaget för solidaritetsskatten är således formellt sett inte inkomst, utan andra skatter. Den solidaritetsskatt som baseras på aktieägarens inkomstskatt saknar principiellt intresse för denna framställning. Denna skatt har samma effekt som en höjning av den reguljära inkomstskatten, och den påverkar inte utformningen av själva bolagsskattesystemet. Den solidaritetsskatt som baseras på bolagsskatten har dock ett visst intresse här, eftersom den inte är avräkningsbar på ägarnivå.[8] Liksom konstaterades när det gällde näringsskatten ovan, omfattas således inte heller solidaritetsskatten av det tyska skatteavräkningssystemet.

Trots detta har jag stannat vid att i den fortsatta framställningen bortse även från solidaritetsskatten på bolagsnivå. Detta beror på att jag funnit att skatten har en alltför underordnad betydelse för att det skulle vara motiverat att behandla den vidare här. Eftersom bolagsskattesatsen för utdelad vinst uppgår till 30%,[9] är det effektiva solidaritetsskatteuttaget på de utdelade vinstmedlen endast 2,25% (7,5% av 30%).

Sammanfattningsvis har jag således beslutat mig för att begränsa den fortsatta framställningen till att endast behandla den federala bolagsskatten och den reguljära personliga inkomstskatten. Läsaren bör därför särskilt uppmärksamma att den enkelbeskattning av utdelade vinstmedel

[5] Rudingrapporten 1992 s. 64.

[6] Leibfritz m.fl. i Tax Notes International vol. 10 1995 s. 483.

[7] Se angående denna skatt Guides to European Taxation vol. II avsnitt 4.2 och vol. III Introduction samt avsnitt A. Det finns planer på att sänka skattesatsen till 5,5% fr.o.m. den 1 juli 1997. Se Tax News Service 1996 nr 7.

[8] Guides to European Taxation vol. II avsnitt 4.2.

[9] Se närmare strax nedan.

som kommer att beskrivas i det följande endast gäller med avseende på dessa skatter. Om också de andra skatter som nämnts ovan beaktas, kan det tyska systemet däremot inte längre karaktäriseras som ett enkelbeskattningssystem. Ingen av de övriga skatter som utgår på bolagsnivå får nämligen avräknas på ägarnivå.

10.2.1.2 Beskattningen på bolagsnivå

Som redan nämnts åstadkommer Tyskland en enkelbeskattning av utdelade bolagsinkomster genom åtgärder dels på bolagsnivå, dels på aktieägarnivå. På bolagsnivå ges en lättnad i dubbelbeskattningen genom att utdelade vinstmedel beskattas med en lägre skattesats än kvarhållna vinstmedel. Skattesatsen för kvarhållen vinst uppgår till 45%,[10] medan utdelad vinst endast beskattas med 30%.[11] Den bolagsskatt som träffat de utdelade vinstmedlen får sedan i sin helhet avräknas från aktieägarnas inkomstskatt på utdelningarna, varigenom fullständig enkelbeskattning uppnås.

På bolagsnivå är det således framför allt fråga om att tillämpa systemet med skilda skattesatser. Skatteavräkningssystemet aktualiseras först vid beskattningen på aktieägarnivå. Det faktum att aktieägarna har rätt till avräkning av bolagsskatten har dock i viss mån påverkat utformningen av beskattningen även på bolagsnivå, vilket kommer att framgå nedan.

I sina huvuddrag är systemet med skilda skattesatser inte särskilt svårt att förstå eller att tillämpa. Grundtanken är att hela bolagsvinsten i ett första steg beskattas med den högre skattesatsen, dvs. med 45%. I ett andra steg reduceras sedan skatten för den del av vinsten som delas ut, så att denna del av vinsten endast kommer att bära 30% bolagsskatt. Den reducerade skattesatsen får numera, till skillnad från vad som gällde i det system som tillämpades före år 1977, användas på hela den bruttovinst före bolagsskatt som ställs till förfogande för utdelning. Den tidigare s.k. skuggeffekt som uppkom till följd av att endast själva utdelningsbeloppet omfattades av den lägre skattesatsen är nu därför borta.[12]

Den reducerade skattesatsen gäller oavsett om utdelningarna avser löpande eller uppsamlade vinstmedel, och oavsett vem som mottar utdelningarna. Det finns således inga spärregler som skall förhindra att den reducerade skattesatsen används vid utdelningar till vissa kategorier av aktieägare. Även utdelningar till andra bolag omfattas av den lägre skattesatsen. Syftet är emellertid att vinstmedlen skall bära den högre skatte-

[10] § 23 I KStG (Körperschaftsteuergesetz).
[11] § 27 I KStG.
[12] Se närmare om den s.k. skuggeffekten i kapitel 3.3.1 ovan.

satsen så länge de stannar kvar i bolagssektorn. Detta uppnås genom att utdelningarna beskattas hos det mottagande bolaget, som då får avräkna den skatt som det utdelande bolaget betalat. Någon särskild tilläggsskatt vid utdelningar mellan bolag behövs därför inte.[13] Det finns vidare i stort sett inga belopps- eller andra begränsningar av hur stora utdelningar som omfattas av lättnaden i beskattningen. På många sätt är det tyska systemet således enklare än t.ex. det tidigare systemet med Annell-avdrag i Sverige.

Tillämpningen av det tyska systemet kompliceras dock av att bolag kan ha vinstmedel som inte burit (full) bolagsskatt. Det kan t.ex. röra sig om vissa typer av bidrag eller annan skattegynnad inkomst som p.g.a. nationella beskattningsundantag helt eller delvis befriats från skatt. Utgångspunkten är att sådana beskattningsundantag inte skall föras vidare till aktieägarnivå, vilket betyder att utdelning av skattegynnad inkomst skall utlösa beskattning. En möjlighet att utlösa denna beskattning skulle kunna vara att vägra avräkning på aktieägarnivå. Den som erhöll utdelning härrörande från skattegynnad bolagsinkomst skulle då beskattas fullt ut för utdelningen, utan den lättnad skatteavräkningssystemet innebär. Det har emellertid ansetts att skatteavräkningssystemet skulle bli för komplicerat att tillämpa om aktieägarnas rätt till avräkning skulle variera beroende på vilken typ av utdelning de erhöll.[14] Det har istället bedömts vara lämpligare att beskattningen utlöses på bolagsnivå, genom att även låg- och obeskattade vinstmedel får bära bolagsskatt om 30% när de delas ut. På så sätt kan avräkning ske på ett enhetligt sätt på aktieägarnivå. Som kommer att framgå närmare nedan gäller denna princip dock inte längre undantagslöst.

För att försäkra sig om att den utdelade vinsten kommer att bära en bolagsskatt om 30%, varken mer eller mindre, har man måst införa regler för vilka vinstmedel som vid varje tillfälle skall anses utdelade. Dessa regler ser i huvudsak ut på följande sätt.[15] Det totala egenkapital som finns tillgängligt för utdelning (*verwendbares Eigenkapital*) är indelat i tre olika klasser. Med egenkapital tillgängligt för utdelning avses i princip det totala beskattade egenkapitalet minskat med det bundna aktiekapitalet.[16] Följande egenkapitalklasser, eller EK-klasser, finns:[17]

[13] En sådan tilläggsskatt (*Nachsteuer*) togs däremot ut under det system med skilda skattesatser som gällde före år 1977, se Ault 1984 s. 22 f. Se även kapitel 3.5 ovan.

[14] Franken 1982 s. 41 och s. 110 f.

[15] Den följande beskrivningen av klassningen etc. av det egna kapitalet är något förenklad. Bl.a. bortses från de övergångsproblem som uppkommer när ett bolag har äldre vinstmedel som beskattats till tidigare gällande skattesatser.

[16] § 29 II KStG.

[17] § 30 I KStG.

EK 45, som avser vinstmedel vilka omfattas av den högre bolagsskattesatsen om 45%,

EK 30, som avser vinstmedel vilka omfattas av den reducerade bolagsskattesatsen för utdelningar om 30%, samt

EK 0, som avser vinstmedel som inte är föremål för beskattning.

För att ytterligare komplicera det hela, kan det emellertid också finnas vinstmedel som beskattats med annan skattesats än 45, 30 eller 0%. Det kan t.ex. röra sig om utländska inkomster som beskattats i Tyskland, men där avräkning medgivits för utländska skatter. Den effektiva tyska skattebelastningen på dessa vinstmedel kan då hamna någonstans emellan de angivna egenkapitalklasserna. Detta löses på så sätt att dessa vinstmedel genom en fiktiv omräkning delas upp mellan de närmast tillgängliga klasserna.[18] Vinstmedel om 100 före skatt som beskattats med en effektiv skattesats om 15%, delas t.ex. upp så att 50 anses beskattade till 30% och 50 till 0%. Därmed hänförs 35 (50–15) till EK 30 och 50 till EK 0.[19]

Utdelningar av vinstmedel ur EK 45 leder till att bolagsskatten under utdelningsåret reduceras, så att den effektiva skattesatsen för utdelad vinst blir 30%. I förekommande fall kan bolaget erhålla en återbetalning av tidigare erlagd, överskjutande bolagsskatt. Omvänt leder en utdelning ur EK 0, med vissa undantag (se strax nedan), till att bolagsskatten under utdelningsåret ökas, så att de utdelade vinstmedlen också då kommer att ha burit 30% bolagsskatt. Det skall poängteras att det är vanlig bolagsskatt som tas ut även vid utdelningar ur EK 0, och inte en särskild kompletteringsskatt såsom är fallet i t.ex. Frankrike.[20] En utdelning ur EK 30 leder inte till några skattekonsekvenser alls för bolaget.

När det gäller utdelningar ur EK 0, beror de närmare skattekonsekvenserna för bolaget på vilken typ av obeskattade vinstmedel som utdelas. EK 0 är nämligen i sin tur indelad i fyra olika underklasser:[21]

EK 01, som avser den del av egenkapitalet som härrör från skattebefriade utländska inkomster,

EK 02, som avser övriga förmögenhetsökningar som inte är föremål för bolagsskatt, dvs. skattebefriade inhemska inkomster,

[18] § 32 KStG.
[19] Ault och Rädler 1980 s. 20 f.
[20] Se kapitel 11.2.1.2 nedan angående fransk "précompte".
[21] § 30 II KStG.

EK 03, som avser tillgängligt egenkapital som uppkommit före skatteavräkningssystemets införande år 1977, samt slutligen

EK 04, som avser kapitaltillskott från aktieägarna.

När det gäller vinstmedel i EK 03, är dessa i och för sig oftast inte obeskattade, utan beskattade till den skattesats som gällde då de uppkom. Att de ändå behandlas som obeskattade vinstmedel beror på att det ansågs att skatteavräkningssystemet inte skulle omfatta vinstmedel som uppkommit före dess införande. Samtidigt ansågs det av enkelhetsskäl ändå vara bäst att aktieägarna fick rätt till avräkning även när de mottar sådana vinstmedel. Problemet löstes genom att värdet av avräkningsrätten neutraliseras på bolagsnivå innan vinstmedlen delas ut. Denna neutralisering kommer till stånd i och med att vinstmedlen, trots att de redan tidigare är beskattade, ännu en gång beläggs med bolagsskatt när de delas ut.

Utdelningar ur EK 02 och EK 03 leder till att bolagsskatten under utdelningsåret ökas på det ovan beskrivna sättet. Utdelningar ur EK 04 behandlas inte som utdelningar i egentlig mening, utan som återbetalning av insatt kapital, och utlöser därför ingen beskattning.[22] Enligt nya regler som gäller från och med år 1994 medför inte heller utdelningar ur EK 01 någon ökning av bolagsskatten.[23] Dessa vinstmedel kan således utdelas utan skattekonsekvenser för bolaget. Dessa regler har införts för att göra det möjligt att slussa skattebefriade utländska inkomster vidare inom en koncern utan att detta utlöser beskattning hos det utdelande bolaget.[24] Skattefriheten är dock inte beroende av att utdelningen sker till andra koncernbolag, utan gäller vid utdelningar till alla typer av aktieägare.[25] Det är emellertid inte meningen att skattefriheten skall föras vidare även till fysiska aktieägare. Som kommer att framgå nedan får dessa därför inte avräkna någon bolagsskatt vid sin egen beskattning när de mottar utdelningar härrörande från EK 01.

Bolagsskattelagen innehåller vidare också regler för i vilken ordning de olika klasserna av vinstmedel skall anses vara ianspråktagna för utdel-

[22] § 40 I KStG.

[23] § 8b I KStG. Se om dessa regler Borstell i Intertax 1993 s. 473 ff, Minor i Tax Notes International vol. 7 1993 s. 151 f och Blumenberg i The International Tax Journal 1994 s. 71 ff.

[24] Utdelningen beskattas inte heller hos det mottagande bolaget, utan förs till detta bolags EK 01 konto. Vinstmedlen behåller därigenom sin karaktär som obeskattad utländsk inkomst även hos det mottagande bolaget.

[25] En grundtanke i det tyska systemet är ju som framgått ovan att skattekonsekvenserna för ett bolag som delar ut vinstmedel inte skall påverkas av vem som mottar utdelningen. Det är nämligen svårt för ett tyskt bolag att veta vilka aktieägare det har, eftersom aktierna ofta är innehavarregistrerade (ungefär motsvarande den svenska förvaltarregistreringen).

ning.[26] Av dessa regler framgår att den högst beskattade inkomsten alltid skall anses utdelad först. Utdelningarna anses således först härröra från EK 45, därefter från EK 30 och sist från EK 0. Inom EK 0 klassen anses utdelningarna ske i ordningen EK 01 till EK 04. Det råder därmed ingen valrätt för vilka vinstmedel som skall anses utdelade, utan detta styrs strikt av lagtexten. De tyska rangordningsreglerna leder till att skattefria inkomster behålls obeskattade på bolagsnivå så länge det finns tillräckligt stora beskattade vinstmedel att dela ut.

10.2.1.3 Beskattningen på ägarnivå

Tyska fysiska personer som mottar utdelningar från inhemska bolag skall erlägga inkomstskatt (*Einkommensteuer*) för dessa utdelningar. Inkomstskatten är federal. Vid inkomstbeskattningen läggs utdelningarna samman med aktieägarens övriga inkomster, och beskattas med progressiv skattesats.[27] Skatteskalan är mycket sofistikerad och innehåller ett flertal skikt. Den är i princip uppbyggd så att marginalskatten ökar med tre procentenheter för varje ökning av inkomsten med 10000 DM. Högsta marginalskattesatsen för löne- och kapitalinkomster uppgår till 53%, och uppnås vid en inkomst om ca 120000 DM (ca 560000 SEK).[28] Makar kan välja att taxeras tillsammans, vilket kan leda till en viss sänkning av skatteprogressionen och därmed skatteuttaget.[29]

Vidare gäller att fysiska personers kapitalinkomster, inklusive utdelningar, upp till 6000 DM (ca 28000 SEK) är helt undantagna från beskattning.[30] För samtaxerade makar är beloppsgränsen 12000 DM (ca 56000 SEK). Skattefriheten gäller alla kapitalinkomster, alltså både räntor och utdelningar, och inte endast utdelningsinkomster. Med det synsätt som anläggs i denna avhandling kan detta skattefrihetsbelopp därmed inte betraktas som en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen.[31] Det kommer därför inte att behandlas vidare här.

Som redan nämnts tillämpar Tyskland ett fullständigt skatteavräkningssystem vid beskattningen av aktieutdelningar. Detta innebär att den

[26] § 28 II KStG.

[27] § 20 I 1) EStG (Einkommensteuergesetz).

[28] § 32a EStG. Fr.o.m. år 1994 har högsta marginalskattesatsen för personliga näringsinkomster däremot sänkts till 47%, se Minor i Tax Notes International vol. 7 1993 s. 149 f. Vidare gäller att inkomstskatten fr.o.m. år 1995 ökas med den särskilda solidaritetsskatten, se avsnitt 10.2.1.1 ovan.

[29] §§ 26, 26a–26b och 32a V–VI EStG (de s.k. splitting-reglerna).

[30] § 20 IV EStG

[31] Se kapitel 3.4.2.3. Skattefrihetsbeloppet kan närmast liknas med det tidigare svenska s.k. sparavdraget, även om det beloppsmässigt är betydligt större.

skattskyldige får avräkna den bolagsskatt som träffat utdelningen från sin inkomstskatt på densamma.[32] Tillämpningen av skatteavräkningssystemet underlättas av att bolagsskattelagens regler, som visats ovan, säkerställer att så gott som alla utdelningar träffats av en bolagsskatt om 30%. Vid den personliga inkomstbeskattningen behöver därför i regel inga undersökningar göras angående hur stor skatt som får avräknas, utan avräkningen kan baseras på ett bolagsskatteuttag om 30%. Avräkning får ske vid alla typer av vinstutdelningar, således även vid s.k. förtäckt utdelning.[33]

Av enkelhetsskäl uttrycker lagtexten avräkningsbeloppet som en andel av den nettoutdelning som tillfallit aktieägaren. För att avräkningsbeloppet skall motsvara 30% av den bruttovinst som använts till utdelning, uppgår avräkningen till 3/7 av den nettoutdelning aktieägaren erhåller. Avräkningsförfarandet illustreras kanske bäst av följande exempel. Bolaget antas ha 100 i vinst före bolagsskatt. Hela vinsten efter skatt antas utdelad.

Bolagsnivå		
Bolagsvinst före bolagsskatt	100	
Bolagsskatt (30%)	–30	
Nettoutdelning till aktieägaren	70	
Aktieägarnivå		
Mottagen utdelning	70	
Uppräkning (3/7 av utdelningen)	+30	
Skattepliktig intäkt	100	
Inkomstskatt (53%)	53	
Avräkning av bolagsskatt (3/7 av mottagen utdelning)	–30	
Inkomstskatt att betala	23	
Utdelning efter skatt		47 (70–23)
Total skatt		53 (30+23)

Som exemplet visar, leder skatteavräkningssystemet till att utdelningen i slutänden kommer att bli beskattad endast en gång, till aktieägarens marginalskattesats. Avräkningen för bolagsskatt kan ske både mot skatten på utdelningen och mot skatten på andra inkomster.[34] Om den bolagsskatt

[32] §§ 20 I 3) och 36 II 3) EStG.
[33] § 8 III KStG.
[34] § 36 II 3) EStG.

som belastat utdelningen överstiger aktieägarens totala inkomstskatt återbetalas mellanskillnaden till aktieägaren.[35]

Det tyska systemet bygger således på tanken att alla utdelningar skall föra med sig samma rätt till avräkning. För att åstadkomma detta, görs en justering i beskattningen på bolagsnivå när utdelning äger rum. Som nämndes i föregående avsnitt, finns dock sedan år 1994 ett undantag från denna regel. Utdelning av skattefria utländska inkomster utlöser inte någon beskattning på bolagsnivå, trots att vinstmedlen är klassade i EK 01 som obeskattade. I konsekvens härmed medför dessa utdelningar heller ingen rätt till avräkning på aktieägarnivå. Bolag som delar ut sådana vinstmedel måste därför särskilt underrätta sina aktieägare om detta.

10.2.1.4 Sammanfattning

Utdelningar från ett tyskt bolag till en tysk aktieägare enkelbeskattas. Enkelbeskattningen åstadkoms genom en kombination av dels en lättnad på bolagsnivå, dels en lättnad på aktieägarnivå. På bolagsnivå tillämpas ett system med skilda skattesatser, som innebär att utdelade vinstmedel träffas av en bolagsskatt som är 15 procentenheter lägre än den som gäller för kvarhållna vinstmedel. Lättnaden fullföljs sedan på aktieägarnivå genom att den bolagsskatt som belastat de utdelade vinstmedlen i sin helhet får avräknas från aktieägarens inkomstskatt på utdelningen. Slutresultatet blir att de utdelade vinstmedlen endast kommer att beskattas en gång, till aktieägarens marginalskattesats.

10.2.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från tyska bolag beläggs med källskatt (*Kapitalertragsteuer*). Källskatten uppgår till 25 % av utdelningen, och innehålls av bolaget när utdelning sker.[36] Liksom i Nederländerna utgår källskatten vid alla utdelningar, således även vid utdelning till inhemska aktieägare. I inhemska förhållanden fungerar källskatten dock uteslutande som en preliminärskatt. Skatten får i sin helhet avräknas från aktieägarens inkomstskatt, och om källskatten överstiger inkomstskatten återbetalas

[35] Ault och Rädler 1980 s. 17.

[36] §§ 43 och 43a EStG. Fr.o.m. år 1995 gäller vidare att källskatten ökas med den särskilda solidaritetsskatten, se avsnitt 10.2.1.1 ovan. Den effektiva källskatten, inklusive påslag för solidaritetsskatt, uppgår till 26,875 %. Se vidare Guides to European Taxation vol. III Introduction.

mellanskillnaden.[37] Vid den personliga inkomstbeskattningen sker därmed två parallella avräkningsförfaranden, dels för källskatt och dels för bolagsskatt, vilket onekligen komplicerar regelsystemet.

10.3 Tysk aktieägare i utländskt bolag

10.3.1 Bolagsskattesystemet

När en tysk fysisk person äger aktier i ett utländskt bolag kan det för Tysklands del endast bli fråga om en beskattning av aktieägaren. Den lättnad i dubbelbeskattningen som i inhemska förhållanden ges på bolagsnivå, i form av skilda skattesatser för kvarhållen och utdelad vinst, blir därför aldrig aktuell när utdelningarna härstammar från utländska bolag. Lättnaden på bolagsnivå utsträcks således inte till utländska utdelningar.

När det gäller beskattningen av aktieägaren, är utgångspunkten att personer med hemvist i Tyskland beskattas för sina globala inkomster i Tyskland.[38] Utländska utdelningar beskattas liksom inhemska tillsammans med den skattskyldiges övriga inkomster inom ramen för den progressiva personliga inkomstbeskattningen. Det finns emellertid en avgörande skillnad i beskattningen av utländska jämfört med inhemska utdelningar. Den är att utländska utdelningar inte omfattas av det tyska skatteavräkningssystemet. De utländska utdelningarna beskattas således fullt ut till aktieägarens marginalskattesats, utan avräkning för den utländska bolagsskatt som belastat utdelningarna.

Vid skatteavräkningssystemets införande år 1977 var det ett uttalat syfte att avräkning endast skulle medges i rent inhemska förhållanden. En avräkning av utländska bolagsskatter ansågs kunna leda till att utländska utdelningar helt undgick tysk beskattning, vilket inte ansågs acceptabelt. I det förberedande arbetet till 1994 års tyska bolagsskattereform, genom vilken bl.a. bolagsskattesatserna sänktes till nuvarande nivå, fanns dock en viss diskussion angående frågan om en eventuell upplockring av förbudet mot avräkning av utländska bolagsskatter.[39] Möjligheten att inkludera även utländska bolagsskatter i skatteavräkningssystemet diskuterades, och en tanke var att ge tyska fysiska personer som erhåller

[37] § 36 EStG. Även solidaritetsskattepåslaget får avräknas, se Guides to European Taxation vol. III avsnitt A.
[38] § 2 I EStG.
[39] Se Borstell i Intertax 1993 s. 475.

utländska utdelningar rätt att avräkna utländska bolagsskatter om högst 30% från sin inkomstskatt. I den slutligen föreslagna och antagna skattereformen fanns emellertid inte några sådana åtgärder med.

Det faktum att varken lättnaden på bolagsnivå eller lättnaden på ägarnivå utsträcks till att omfatta utdelningar från utländska bolag utgör ett flagrant brott mot den generella neutralitetsnormen för CEN. För att normen skall tillfredsställas fullt ut, skall aktieägarlandet alltid utsträcka alla slags lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen till utländska utdelningar, oavsett om lättnaderna ges på bolags- eller på ägarnivå.[40] Eftersom ingen av de två tyska lättnaderna utsträcks till utländska utdelningar, uppkommer typiskt sett en allvarlig brist i CEN vid investeringar ut ur Tyskland. Däremot tillfredsställs den generella neutralitetsnormen för CIN, vilken ju stipulerar att eventuella lättnader i dubbelbeskattningen *inte* skall utsträckas till utländska utdelningar. [41] Det tyska bolagsskattesystemet bidrar således typiskt sett till att åstadkomma CIN i de utländska bolagsländerna vid investeringar från Tyskland till andra länder.

10.3.2 Källskatt på utdelningar

Den ovan omtalade tyska källskatten om 25% utgår endast på utdelningar från tyska bolag. Källskatten träffar därmed inte utländska utdelningar som tillfaller en tysk aktieägare. Det underlåtna källskatteuttaget ger dock i sig inte upphov till någon reell olikbehandling av tyska och utländska utdelningar, eftersom källskatten som nämnts endast har en preliminärskattefunktion i inhemska förhållanden.

Tyska aktieägare som mottar utländska utdelningar inkomstbeskattas för hela bruttoutdelningen, även om den mottagna nettoutdelningen är lägre p.g.a. källskatteuttag i bolagslandet. Dessa källskatter beaktas i stället genom särskilda avräknings- och avdragsregler, vilka i stor utsträckning liknar motsvarande svenska regler.

Den avräkning som medges enligt interna tyska regler är en ordinary credit.[42] Utländska källskatter får därmed endast avräknas till den del de inte överstiger den tyska skatt som anses belöpa på de utländska utdelningarna. Ett spärrbelopp räknas fram på ungefär samma sätt som i Sverige, dvs. den utländska inkomsten sätts i relation till den totala inkomsten, och anses har burit så stor del av den totala tyska skatten som motsvarar dess andel av den totala inkomsten:

[40] Kapitel 4.3.3.5.
[41] Kapitel 4.4.3.5.
[42] § 34c EStG.

Utländsk inkomst / Total inkomst x Total tysk skatt = Högsta avräkningsbelopp

Liksom i Sverige, är det den utländska nettoinkomsten, efter avdrag för kostnader hänförliga till intäkterna, som sätts upp i täljaren i denna formel.[43] Den som finansierat aktieförvärvet genom lån, skall således dra av räntorna på detta lån från de mottagna utdelningarna. På motsvarande sätt som diskuterades vid genomgången av de svenska reglerna, kan detta resultera i att avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka hela den utländska källskatten.[44] Den utländska källskatten har ju regelmässigt utgått på utdelningarnas bruttobelopp.

Däremot leder inte ett underskott bland de tyska kapitalinkomsterna till att den utländska källskatten inte kan avräknas, såsom är fallet i Sverige. I Tyskland sker inkomstberäkningen för löne- och kapitalinkomster i ett sammanhang, varför även avräkningsbeloppet kan beräknas i ett sammanhang för alla inkomster. Det är därför endast vid en totalförlust i Tyskland som avräkningsrätten faller bort.[45]

En annan skillnad gentemot det svenska systemet är vidare att Tyskland tillämpar per country-metoden och inte over all-metoden vid beräkningen av högsta tillåtna avräkning.[46] Särskilda beräkningar skall således göras för varje utländskt land. Den som erhåller utdelningar från olika länder, kan därmed inte utnyttja "överblivet" avräkningsutrymme avseende den ena utdelningen till att avräkna överskjutande källskatter avseende den andra. De tyska avräkningsreglerna erbjuder vidare inga möjligheter att skjuta avräkningsrätten framför sig till ett senare år i de fall avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka alla utländska skatter ett visst år.[47]

Som alternativ till avräkning av utländska skatter, kan den skattskyldige i stället göra avdrag för dessa skatter. På samma sätt som i Sverige står denna möjlighet till buds som ett valfritt alternativ, och den skattskyldige kan i varje enskilt fall välja den metod som är förmånligast för honom.[48] Det är tillåtet att välja olika metoder för utländska skatter från olika länder, men alla skatter från ett och samma land måste behandlas enligt samma metod.[49]

Eftersom den avräkning som medges i Tyskland är en ordinary och

[43] Vogel 1991 art. 23 marg.nr 165.
[44] Se kapitel 8.3.2 ovan.
[45] Se vidare Vogel 1991 art. 23 marg.nr 169.
[46] § 68 c EStDV (Einkommensteuer-Durchführungsverordnung).
[47] Vogel 1991 art. 23 marg.nr 169.
[48] § 34c II EStG.
[49] Kuiper i European Taxation 1981 s. 131.

inte en full credit, kan en viss brist i såväl CEN som CIN uppkomma p.g.a. att de utländska källskatterna inte kan avräknas till fullo i Tyskland.[50] Att avräkning överhuvudtaget medges är dock givetvis av stor betydelse för uppnåendet av CEN och CIN, och i de flesta fall leder avräkningsreglerna till att de utländska källskatterna kan undanröjas fullt ut.

10.4 Utländsk aktieägare i tyskt bolag

10.4.1 Bolagsskattesystemet

När en utländsk fysisk person äger aktier i ett tyskt bolag, aktualiseras frågor med anknytning både till beskattningen på bolagsnivå och till beskattningen på ägarnivå. På bolagsnivå är huvudfrågan hur den lättnad i form av skilda skattesatser som gäller i inhemska förhållanden påverkas av att bolaget har utländska aktieägare. På aktieägarnivå är frågan hur utländska aktieägare behandlas inom ramen för det tyska skatteavräkningssystemet.

Frågan om hur det tyska bolagets beskattning påverkas av att det har utländska aktieägare kan besvaras mycket kort. Inte alls! Den lättnad i dubbelbeskattningen som medges genom att utdelade vinstmedel beskattas med en lägre skattesats än kvarhållna, gäller nämligen oavsett vem som mottar utdelningarna. Lättnaden på bolagsnivå utsträcks därmed på ett likformigt sätt till utländska aktieägare.

Systemet med skilda skattesatser har tillämpats länge i Tyskland. Under den tid då den lägre bolagsskatten för utdelningar var den enda lättnad som medgavs, var skillnaden mellan skattesatserna större än idag.[51] Även då gällde den lägre skattesatsen alla utdelningar, dvs. även utdelningar till utländska aktieägare. Ambitionen från tysk sida var emellertid att det skattebortfall som uppkom till följd av den förmånliga bolagsskatten i någon mån skulle kunna tas igen genom högre källskatter på utdelningar till utländska aktieägare.[52] I praktiken visade det sig dock vara svårt att alltid få gehör för detta i förhandlingar om dubbelbeskatt-

[50] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

[51] När systemet med skilda skattesatser infördes år 1953 var skattesatsen för kvarhållen vinst 60% och för utdelad vinst 30%. Innan skatteavräkningssystemet infördes år 1977 uppgick skattesatserna till 51 respektive 15%. Franken 1982 s. 108.

[52] Se t.ex. argumentationen från Tysklands sida i p. 48 i kommentaren till artikel 10 i OECD:s modellavtal från år 1963 angående rätten att ta ut högre källskatt, samt den tyska formella reservationen mot källskattesatsen i p. 71 i kommentaren till artikel 10 i 1977 års modellavtal.

ningsavtal.[53] Bl.a. av denna anledning började det därför ifrågasättas om inte systemet med skilda skattesatser var alltför förmånligt för utländska aktieägare.[54]

När det blev aktuellt att utvidga lättnaden i dubbelbeskattningen till en fullständig enkelbeskattning, ansågs det följaktligen uteslutet att detta skulle ske genom utökade lättnader på bolagsnivå. I stället infördes skatteavräkningssystemet, där lättnaden ges på aktieägarnivå. I samband med detta diskuterades också att helt överge systemet med skilda skattesatser, och införa en enhetlig beskattning på bolagsnivå.[55] Det ansågs emellertid att det då skulle bli alltför stora skillnader i beskattningen av inhemska och utländska aktieägare.[56] Systemet med skilda skattesatser behölls därför *just för* att ge utländska aktieägare någon del i lättnaden i dubbelbeskattningen.

När det därefter gäller frågan hur utländska aktieägare behandlas inom ramen för det tyska skatteavräkningssystemet kan följande konstateras. Det faktum att en utländsk fysisk person tar emot utdelning från ett tyskt bolag utlöser i sig ingen inkomstbeskattning i Tyskland. Om anknytning till Tyskland saknas i övrigt, uttas endast tysk källskatt på utdelningen.[57] Vidare gäller att den avräkning av bolagsskatt som sker i inhemska förhållanden inte omfattar utländska aktieägare enligt intern tysk rätt.[58] Den del av lättnaden i dubbelbeskattningen som ligger på aktieägarnivå är således helt förbehållen inhemska aktieägare.

Som visats ovan vore det i och för sig tekniskt möjligt att utsträcka skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare, trots att dessa inte inkomstbeskattas i bolagslandet.[59] Den tyska uppfattningen är dock att i varje fall någon del av de inkomster som uppkommer i ett tyskt bolag skall beskattas i Tyskland. Man har därför klart avvisat tanken att unilateralt utsträcka också den lättnad som ges på aktieägarnivå till utländska aktieägare. Ett av syftena med att delvis lägga lättnaden på aktieägarnivå var för övrigt som redan framgått just att en sådan lättnad är lättare att förbehålla inhemska aktieägare.

I ett mål inför Bundesfinanzhof (BFH, den högsta skattedomstolen i

[53] Se t.ex. Ault i Tax Law Review 1992 s. 583 f angående det tidigare dubbelbeskattningsavtalet mellan Tyskland och USA.

[54] Se Mittendorff-Snaas i European Taxation 1976 s. 350 och McLure i The Journal of Corporate Taxation 1980 s. 147 f.

[55] Mittendorff-Snaas i European Taxation 1976 s. 354.

[56] Mittendorff-Snaas i European Taxation 1976 s. 354 och Franken 1982 s. 37.

[57] §§ 43 och 50 V EStG.

[58] § 50 V EStG. Se också Ault och Rädler 1980 s. 28 ff.

[59] Kapitel 4.4.3.6 ovan.

Tyskland) har grundlagsenligheten av att utesluta utländska aktieägare från skatteavräkningssystemet prövats.[60] Målet gällde en tysk medborgare med hemvist i Schweiz, som innehade aktier i ett tyskt bolag. Eftersom aktieägaren hade hemvist utanför Tyskland, kom han inte i åtnjutande av rätt till avräkning enligt det tyska skatteavräkningssystemet. Aktieägaren hävdade att detta stred mot den tyska grundlagens bestämmelse om alla människors likhet inför lagen.

BFH fann emellertid att det inte kunde anses strida mot grundlagen att neka utländska aktieägare skatteavräkning. BFH motiverade detta bl.a. med att den uteblivna avräkningen inte alltid medför att den utländske aktieägaren blir hårdare beskattad än en inhemsk aktieägare. För att fastställa om detta är fallet, måste också beskattningen i aktieägarens hemvistland beaktas. BFH konstaterade vidare att även i de fall det kunde visas att en hårdare total beskattning av den utländske aktieägaren förelåg, det inte var självklart att denna hårdare beskattning skulle lindras av Tyskland som källstat och inte av hemviststaten. Domstolen betonade att överbeskattning i internationella förhållanden som huvudregel borde lindras genom dubbelbeskattningsavtal. Den hänvisade också till de särskilda tyska bestämmelser som tillåter att "obilligt" höga skatteuttag sätts ned efter individuell prövning. BFH fann sammanfattningsvis att det faktum att utländska aktieägare utesluts från skatteavräkningssystemet inte i sig kan anses bryta mot den tyska grundlagen.

Slutligen skall en sällan aktualiserad särbestämmelse som gäller vid utdelningar till utländska aktieägare nämnas. Som omtalades tidigare omfattas inte vinstmedel som uppkommit före skatteavräkningssystemets införande år 1977 av detta system. För att avräkning ändå skall kunna ske på ett enhetligt sätt på aktieägarnivå, klassas dessa vinstmedel i EK 03 som obeskattade. Utdelningar av sådana vinstmedel leder därmed till en extra skattebelastning om 30%, och avräkning kan sedan medges på vanligt sätt på aktieägarnivå. Man skulle kunna uttrycka det så att avräkningsrätten neutraliseras i förväg genom det extra skatteuttaget på bolagsnivå. När det gäller utdelningar till utländska aktieägare, sker dock överhuvudtaget ingen avräkning i Tyskland. Den extra skattebelastning som drabbar äldre vinstmedel som utdelas är följaktligen omotiverad vid utdelningar till utländska aktieägare. Det har därför införts en särskild möjlighet för utländska aktieägare att i detta fall begära att den extra

[60] I R 252/83, avgjort den 4 februari 1987. Rättsfallet finns refererat i Is the refusal to grant..., European Taxation 1984 s. 195 ff och Constitutionality of exclusion..., European Taxation 1987 s. 323 ff.

bolagsskatten återbetalas till dem.[61] En sådan återbetalning betraktas då som en ytterligare utdelning, varför källskatt om 25% utgår på beloppet.[62]

Sammanfattningsvis gäller följande för utländska aktieägare i tyska bolag. Den lättnad i dubbelbeskattningen som ges på bolagsnivå utsträcks på ett likformigt sätt till utländska aktieägare. Den lägre skattesatsen för utdelad vinst tillämpas således utan inskränkning även på utdelningar till utländska aktieägare. Däremot kommer enligt intern tysk rätt en utländsk aktieägare i ett tyskt bolag inte i åtnjutande av den lättnad som genom skatteavräkningssystemet ges på aktieägarnivå.

Vid investeringar in i Tyskland, uppställer den generella neutralitetsnormen för CEN kravet att Tyskland som bolagsland inte skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare.[63] Detta krav uppfylls endast delvis i Tyskland. För att helt tillgodose CEN, skulle krävas att de utländska aktieägarna utestängdes inte bara från lättnaden på ägarnivå utan även från lättnaden på bolagsnivå. Som konstaterats ovan, kan detta inte åstadkommas inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet när lättnaden är förlagd till bolagsnivå.[64] Det vore således inte tillräckligt att Tyskland slutade att tillämpa den reducerade skattesatsen på utdelningar till utländska mottagare. De utländska aktieägarna skulle nämligen trots denna åtgärd indirekt komma i åtnjutande av lättnaden. För att tillgodose CEN skulle i stället krävas att lättnaden "neutraliserades" genom uttag av en särskild, icke avräkningsbar, källskatt.

Även den generella neutralitetsnormen för CIN uppfylls endast delvis av de tyska reglerna.[65] CIN:s krav att lättnaden skall utsträckas till utländska aktieägare tillgodoses ju endast när det gäller lättnaden på bolagsnivå, men inte när det gäller lättnaden på ägarnivå.

10.4.2 Källskatt på utdelningar

Källskatten på utdelningar till utländska aktieägare är densamma som gäller i inhemska förhållanden, dvs. den uppgår till 25% av utdelningsbeloppet. Till skillnad från vad som gäller i inhemska förhållanden utgör

[61] § 52 KStG och § 36e EStG. Motsvarande regler gällde tidigare även vid utdelningar av vinstmedel ur EK 01, d.v.s. av utländska obeskattade inkomster. När reglerna angående dessa utdelningar ändrades så att utdelningar ur EK 01 inte utlöser någon beskattning hos bolaget (se avsnitt 10.2.1.2 ovan), blev återbetalningsproceduren emellertid obehövlig och togs bort. Blumenberg i The International Tax Journal 1994 s. 71 f.

[62] § 43 I 8) EStG.

[63] Kapitel 4.3.3.5.

[64] Kapitel 4.3.3.6.

[65] Se kapitel 4.4.3.5.

källskatten dock i detta fall en reell tysk skattebelastning på utdelningen, och inte endast ett preliminärt skatteuttag. Eftersom utdelningen inte inkomstbeskattas i Tyskland, sker av naturliga skäl ingen tysk avräkning av källskatt motsvarande den som äger rum i inhemska förhållanden.

Liksom kunnat konstateras för Sveriges och Nederländernas del ovan, kan det tyska källskatteuttaget försämra både CEN i det utländska aktieägarlandet och CIN i bolagslandet Tyskland. Detta blir fallet om källskatteuttaget kommer att kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen, dvs. om den inte undanröjs genom åtgärder i aktieägarlandet.[66]

10.5 Sammanfattning och utvärdering

10.5.1 Bolagsskattesystemet

Tyskland har i snart 20 år tillämpat en fullständig enkelbeskattning av aktieutdelningar. Enkelbeskattningen åstadkoms genom en kombination av ett system med skilda skattesatser på bolagsnivå och ett skatteavräkningssystem på aktieägarnivå. Systemet med skilda skattesatser innebär att utdelad vinst träffas av en bolagsskattesats som är 15 procentenheter lägre än den som tillämpas för kvarhållna vinstmedel. Den bolagsskatt som träffat de utdelade vinstmedlen får sedan i sin helhet avräknas från aktieägarnas inkomstskatt på utdelningarna. Den utdelade vinsten blir därmed beskattad endast en gång, till respektive aktieägares marginalskattesats.

Hur förhåller sig då de tyska reglerna till de generella neutralitetsnormerna för CEN och CIN? Om vi börjar med att se på CEN vid investeringar ut ur Tyskland, kan konstateras att en tysk aktieägare som investerar i aktier i ett annat land helt går miste om de lättnader i dubbelbeskattningen som medges vid investeringar i tyska aktier. Varken lättnaden på bolagsnivå eller lättnaden på aktieägarnivå utsträcks nämligen till utländska utdelningar. Detta utgör givetvis ett flagrant brott mot neutralitetsnormen för CEN vid investeringar ut ur Tyskland.

När det gäller lättnaden på bolagsnivå, är det nyss sagda i och för sig en naturlig följd av själva utformningen av lättnaden. Som diskuterats ovan är det nämligen inte möjligt att inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet utsträcka en lättnad på bolagsnivå till utländska utdelningar, utan detta kräver att en särskild beskattningsordning för

[66] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

utländska utdelningar införs.[67] När det gäller lättnaden på aktieägarnivå, vore denna lättnad däremot enklare att utsträcka till utländska utdelningar. Det skulle dessutom kunna ske på ett sådant sätt att enkelbeskattning uppnåddes också för utländska utdelningar, genom att hela den utländska bolagsskatten gjordes avräkningsbar i Tyskland. Det är därmed inte nödvändigt att utsträcka lättnaden på bolagsnivå till utländska utdelningar för att uppnå CEN, utan detta skulle kunna åstadkommas helt inom ramen för skatteavräkningssystemet.

Om vi så går vidare och ser på CEN vid investeringar från andra länder och in i Tyskland, tillgodoses neutralitetsnormen i det fallet i något högre utsträckning, men fortfarande inte fullt ut. När det gäller investeringar in i Tyskland, är den intressanta frågan i vilken mån de tyska reglerna kan sägas bidra till att tillfredsställa CEN i den utländske aktieägarens hemvistland. Neutralitetsnormens krav är här att bolagslandet inte skall utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare. De utländska aktieägarna skall nämligen inte komma i åtnjutande av en lättnad som inte finns i deras eget hemvistland. För Tysklands del kan här konstateras att skattereglerna, i varje fall till en del, bryter mot normen för CEN också i denna situation. Lättnaden i dubbelbeskattningen utsträcks nämligen delvis till utländska aktieägare, i och med att dessa kommer i åtnjutande av den lättnad som medges på bolagsnivå. Som framgått ovan var för övrigt huvudsyftet med att behålla systemet med skilda skattesatser även när skatteavräkningssystemet infördes just att ge utländska aktieägare någon del i lättnaden i beskattningen. Vad avser lättnaden på aktieägarnivå, sker däremot inget motsvarande utsträckande till utländska aktieägare, utan denna lättnad är helt förbehållen inhemska aktieägare.

När det så gäller frågan hur de tyska reglerna förhåller sig till den generella neutralitetsnormen för CIN, kan konstateras att detta neutralitetsmål tillgodoses i högre grad än CEN. Vid investeringar in i Tyskland, uppnås i och för sig CIN liksom CEN endast delvis. För att neutralitetsnormen för CIN skall tillfredsställas fullt ut, krävs att de utländska aktieägarna kommer i åtnjutande av samma lättnad i dubbelbeskattningen som inhemska aktieägare. Eftersom de utländska aktieägarna endast får del av lättnaden på bolagsnivå, men inte av lättnaden på ägarnivå, tillgodoses inte normens krav till fullo.

Vid investeringar ut ur Tyskland, gäller däremot att de tyska reglerna fullt ut tillfredsställer neutralitetsnormen för CIN. Eftersom de tyska aktieägarna inte åtnjuter någon lättnad i dubbelbeskattningen vid investeringar i bolag i andra länder, sätts de inte i någon gynnsammare position

[67] Se kapitel 4.3.3.6.

än andra som investerar i det aktuella landet. Detta gynnar typiskt sett CIN i det utländska bolagslandet.

Sammanfattningsvis kan slås fast att de tyska interna skattereglerna i relativt stor utsträckning tillgodoser den generella neutralitetsnormen för CIN, men däremot i stora delar är utformade på ett sätt som är helt oförenligt med den generella neutralitetsnormen för CEN. Vid investeringar ut ur Tyskland går den tyske aktieägaren miste om den enkelbeskattning av aktieutdelningar som gäller i inhemska förhållanden. Avkastningen av aktieinvesteringar utomlands drabbas i stället av full ekonomisk dubbelbeskattning. Detta är givetvis ett allvarligt brott mot CEN i Tyskland, men är ägnat att tillgodose CIN i bolagslandet. Vid investeringar in i Tyskland gäller vidare att den utländske aktieägaren kommer i åtnjutande av delar av, men inte hela, den tyska lättnaden i dubbelbeskattningen. Detta innebär att varken CIN eller CEN uppfylls fullt ut, eller, om man så vill, att både CIN och CEN uppfylls men endast delvis.

10.5.2 Källskatt på utdelningar

Tyskland belägger alla utdelningar som lämnas av ett tyskt bolag med en källskatt om 25%. Källskatten är utformad på samma sätt som i Nederländerna, dvs. den utgår oavsett om aktieägaren är inhemsk eller utländsk. Inhemska aktieägare får dock avräkna hela källskatten från sin inkomstskatt på utdelningen, varför källskatten i inhemska förhållanden närmast kan liknas vid den svenska preliminärskatten på aktieutdelningar. När det gäller utländska aktieägare, utgör källskatten däremot en reell skattebelastning på utdelningen. På samma sätt som konstaterats rörande motsvarande svenska och holländska källskatter, kan det tyska källskatteuttaget därmed leda till en försämring av CEN i aktieägarens hemvistland och av CIN i Tyskland.

När det gäller CEN och CIN vid investeringar ut ur Tyskland, är det möjligheterna att få avräkning för utländska källskatter som är av intresse. Ju större rätt till avräkning, desto bättre tillgodoses de två neutralitetsmålen. Den avräkning som medges enligt tyska interna regler är utformad ungefär på samma sätt som i Sverige. Också den tyska avräkningen är således en ordinary och inte en full credit. Liksom i Sverige, baserar sig avräkningen vidare på den utländska nettoinkomsten, efter avdrag för kostnader, trots att den utländska källskatten oftast träffat hela bruttoutdelningen. De resonemang som fördes angående dessa inskränkningar i avräkningsrätten vid genomgången av de svenska reglerna är därmed relevanta även för de tyska reglernas vidkommande.[68]

[68] Se kapitel 8.5.2 ovan.

På en punkt är avräkningsrätten mindre begränsad i Tyskland än i Sverige. Det är när underskott uppkommer i hemviststaten. I Sverige bortfaller rätten till avräkning redan om endast inkomstslaget kapital uppvisar ett underskott, medan detta inträffar först vid en totalförlust i Tyskland. På ett par andra punkter är avräkningsrätten i Tyskland däremot mer begränsad än i Sverige. Medan Sverige tillämpar over all-metoden vid fastställande av högsta tillåtna avräkningsbelopp, använder Tyskland per country-metoden. I Tyskland finns vidare ingen möjlighet att föra över icke avräknade utländska skatter till ett senare år i de fall avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka alla utländska skatter ett visst år. Risken att avräkningsrätten helt eller delvis faller bort är därmed på dessa punkter något större i Tyskland än i Sverige. När detta sker, sätts också CEN och CIN ur spel i motsvarande mån.

11 Frankrike[1]

11.1 Inledning

Frankrike tillämpar sedan lång tid tillbaka ett skatteavräkningssystem.[2] När systemet infördes år 1965 innebar det endast ett delvis undanröjande av dubbelbeskattningen, eftersom bara hälften av den bolagsskatt som belastat utdelningarna avräknades från aktieägarnas inkomstskatt. Från och med år 1986 började lättnaden successivt utökas, och år 1993 infördes fullständig enkelbeskattning av utdelade bolagsvinster. Numera får således hela den bolagsskatt som belöper på utdelningarna avräknas på aktieägarnivå.

Tidvis har det franska skatteavräkningssystemet kombinerats med andra modifikationer av den ekonomiska dubbelbeskattningen. Under många år fanns t.ex. ett särskilt avdrag på bolagsnivå för utdelningar på nyemitterade aktier. Detta avdrag upphörde att gälla år 1992. En skärpning av beskattningen på bolagsnivå av utdelad vinst har också förekommit, genom att utdelade vinstmedel under en viss period beskattades med en högre skattesats än kvarhållna vinstmedel. Denna merbeskattning av utdelad vinst upphörde även den år 1992. Numera är systemet mer renodlat, och vinsten beskattas på ett enhetligt sätt på bolagsnivå med full avräkning av bolagsskatten på aktieägarnivå.

[1] Beskrivningen av fransk skatterätt i detta kapitel bygger till stor del på Mémento pratique Francis Lefebvre Fiscal 1995, Pratique Lamy Fiscal 1994 samt Gambier och Mercier 1993. Jag hänvisar därför generellt till dessa verk.

[2] Historiska redogörelser för hur beskattningen av aktiebolag och aktieutdelningar var utformad före skatteavräkningssystemets införande finns t.ex. i Lheureux 1964 s. 231 ff och i France – Corporate tax reform..., European Taxation 1965 s. 101 ff. I den sistnämnda artikeln beskrivs också motiven för att införa ett skatteavräkningssystem.

11.2 Inhemska förhållanden

11.2.1 Bolagsskattesystemet

11.2.1.1 Allmänt om det franska skatteavräkningssystemet

Franska bolag erlägger bolagsskatt (*impôt sur les sociétés*) på sina nettoinkomster.[3] Bolagsskatten är statlig. Skattesatsen uppgår till 33 1/3 %, och är densamma för såväl kvarhållen som utdelad vinst.[4] Dessutom finns, liksom i Tyskland, en särskild kommunal näringsskatt (*taxe professionelle*) som träffar alla fysiska och juridiska personer som driver näringsverksamhet.[5] Skattebasen för denna skatt utgörs av en kombination av ett slags beräknat hyresvärde på den skattskyldiges tillgångar och en viss andel av utbetalda löner.[6] Den franska näringsskatten är således i än mindre utsträckning än sin tyska motsvarighet en renodlad inkomstskatt, och den kommer därför inte att behandlas i den fortsatta framställningen.[7]

Under hösten 1995 infördes vidare en ny, tillfällig, tilläggsskatt på bolagens vinster.[8] Skatten skall tas ut så länge det franska budgetunderskottet överstiger 3 % av BNP.[9] Tilläggsskatten liknar den tyska solidaritetsskatten på så sätt att skatteunderlaget formellt sett inte är själva bolagsinkomsten utan den reguljära bolagsskatten på denna inkomst. Tilläggsskatten uppgår till 10 % av bolagsskatten, vilket motsvarar 3,33 % av den underliggande inkomsten. Eftersom tilläggsskatten infördes på ett så sent stadium i avhandlingsarbetet, har det inte varit möjligt att beakta den i den fortsatta framställningen. Skattens tillfälliga karaktär samt dess beloppsmässigt underordnade betydelse gör också att den

[3] Art. 205 och 219-I CGI (Code Général des Impôts).

[4] Art. 219-I CGI. Frankrike har också regler om att en viss minimibolagsskatt (*imposition annuelle forfaitaire*) alltid skall utgå oavsett hur stor inkomst bolaget redovisar. Minimiskatten utgår således även när bolaget går med förlust. Skatten är relaterad till bolagets omsättning, och uppgår till mellan 5000 och 100000 F. Minimiskatten får avräknas från den reguljära bolagsskatten det år den tas ut eller under något av de följande två åren. Se närmare art. 223 septies CGI.

[5] Art. 1447 CGI.

[6] Art. 1467 CGI.

[7] Se kapitel 10.2.1.1 ovan angående de överväganden som ledde till att den tyska näringsskatten avgränsades bort från framställningen. I stort sett gör sig samma argument gällande här.

[8] Se Supplementary Service to European Taxation section A, avsnitt 1.7.

[9] Tax News Service 1995 nr 30 s. 268.

framstår som mindre viktig för avhandlingens diskussion.[10] Liksom för Tysklands del, måste dock med anledning av detta särskilt understrykas att den enkelbeskattning av bolagens utdelade vinstmedel som kommer att beskrivas i det följande endast gäller med avseende på den reguljära bolagsskatten. Om även den tillfälliga tilläggsskatten beaktas kan det franska systemet däremot inte längre betraktas som ett fullständigt enkelbeskattningssystem, eftersom tilläggsskatten inte får avräknas på ägarnivå.

Den franska personliga inkomstskatten (*impôt sur le revenu*) är liksom den holländska och tyska en enhetlig inkomstskatt av traditionellt slag. De flesta kapitalinkomster,[11] däribland utdelningar, läggs således samman med aktieägarens övriga inkomster och beskattas progressivt. Inkomstskatten är statlig, och några kommunala eller lokala inkomstskatter tas inte ut.[12] Makar och barn beskattas som en enhet, och skatten på en viss total familjeinkomst minskar med antalet barn efter ett sofistikerat beräkningssystem.[13] Överhuvudtaget kräver fastställandet av den slutliga skatten för fysiska personer relativt komplicerade beräkningar, beroende på att flera olika särskilda tillägg, avdrag och skattereduktioner samspelar. Dessa regler skall dock inte behandlas här.[14] Högsta marginalskattesatsen uppgår för närvarande till 56,8 %.[15] Det är vanskligt att ange vid vilken inkomst denna marginalskatt uppnås, eftersom detta är beroende av storleken på familjen samt på vilka särskilda tillägg, avdrag och reduktioner som aktualiseras. Som en riktlinje kan dock sägas att en ensamstående skattskyldig utan barn i regel når den högsta marginalskattesatsen vid en taxerad inkomst om drygt 277000 F (ca 380000 SEK).[16]

Frankrike har vidare, liksom Tyskland, särskilda regler som stipulerar att kapitalinkomster upp till ett visst belopp är helt skattefria hos motta-

[10] Se vad som sades om den tyska solidaritetsskatten i kapitel 10.2.1.1 ovan.

[11] Beträffande räntor, finns särskilda bestämmelser som i många fall ger möjlighet att ersätta den progressiva inkomstbeskattningen med en definitiv källskatt. Källskatten är proportionell och varierar mellan 15 och 50% beroende på vilken ränta det rör sig om. Se angående dessa regler Mémento Pratique Francis Lefebvre Fiscal 1995 s. 316 ff.

[12] År 1990 infördes en lokal inkomstskatt (*taxe départementale sur le revenu*), som skulle ha börjat tas ut fr.o.m. år 1992. Tillämpningen av denna nya skatt har dock skjutits upp på obestämd tid. Skatten synes för övrigt inte vara en allmän inkomstskatt av traditionellt slag, utan snarare en slags fastighetsskatt. Se vidare Pratique Lamy Fiscal 1994 s. 669.

[13] Art. 6 och 193 ff CGI.

[14] Se t.ex. Mémento Pratique Francis Lefebvre Fiscal 1995 s. 38 ff angående dessa regler.

[15] Art. 197 CGI. Dessutom utgår vissa särskilda tilläggsskatter, vilka inte behandlas här. Den högsta av dessa, *contribution sociale généralisée*, uppgår till 2,4% av inkomsten.

[16] Gäller vid 1995 års taxering, d.v.s. för inkomståret 1994. Mémento Pratique Francis Lefebvre Fiscal 1995 s. 48.

garen.[17] Beloppsgränsen är 8000 F (ca 11000 SEK) för ensamstående och den dubbla för makar.[18] Eftersom skattefriheten gäller både utdelningar och räntor, är den med det synsätt som anläggs i avhandlingen inte att betrakta som en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen.[19] Den behandlas därför inte vidare här.[20]

Som redan framgått ovan omfattas utdelningar från franska bolag av ett skatteavräkningssystem, dvs. avräkning medges för den bolagsskatt som belastat utdelningarna. Aktieägarens avräkningsbelopp, eller *avoir fiscal*, uppgår till 50% av den nettoutdelning som erhållits, vilket innebär att hela bolagsskatten numera får avräknas.[21] Aktieägarens avräkningsrätt har oförändrat uppgått till hälften av mottagen nettoutdelning alltsedan skatteavräkningssystemets införande år 1965. Eftersom bolagsskatten då uppgick till 50%, innebar avräkningen vid denna tidpunkt att endast halva bolagsskatten undanröjdes. För att fullständigt undanröja en bolagsskatt om 50%, skulle ha krävts att avräkningsbeloppet uppgått till 100% av mottagen nettoutdelning. Som angavs i inledningen till detta kapitel, började lättnaden emellertid successivt utökas från och med år 1986 och framåt. Detta skedde genom att bolagsskattesatsen stegvis sänktes utan att detta påverkade aktieägarnas avräkningsrätt. Slutpunkten på dessa sänkningar nåddes år 1993, då den nuvarande skattesatsen om 33 1/3% infördes. Eftersom en skattesats om 33 1/3% på bolagsvinsten före skatt exakt motsvarar 50% av vinsten efter skatt, blev den tidigare lättnaden i dubbelbeskattningen därmed en fullständig enkelbeskattning.

Avräkning medges endast för reguljära utdelningar som i behörig ordning beslutats på bolagsstämma.[22] S.k. förtäckta utdelningar medför däremot inte rätt till avräkning. Avräkningsförfarandet kan illustreras med följande exempel. Bolaget antas ha 300 i vinst före bolagsskatt och hela vinsten efter skatt antas utdelad.

[17] Art. 158 CGI.

[18] I beloppet inkluderas även eventuell uppräkning för avoir fiscal.

[19] Se kapitel 3.4.2.3 och 10.2.1.3 ovan.

[20] Det finns förslag om att skattefrihetsbeloppet skall få ett mer begränsat tillämpningsområde än för närvarande, se Tax News Service 1995 nr 43 s. 385.

[21] Art. 158 bis och 158 ter CGI.

[22] Art. 158 ter CGI.

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före bolagsskatt	300
Bolagsskatt (33 1/3%)	–100
Nettoutdelning till aktieägaren	200
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	200
Uppräkning (50% av utdelningen)	+100
Skattepliktig intäkt	300
Inkomstskatt (56,8%)	170 (avrundat)
Avräkning av bolagsskatt (avoir fiscal, 50% av mottagen utdelning)	–100
Inkomstskatt att betala	70 (170–100)
Total skatt	170 (100+70)

Den slutliga skattebelastningen på den utdelade bolagsvinsten styrs således uteslutande av aktieägarens marginalskattesats. Om bolagsskatten och därmed avoir fiscal-beloppet är högre än aktieägarens inkomstskatt, återbetalas mellanskillnaden till aktieägaren.[23]

11.2.1.2 Närmare om s.k. précompte mobilier på vissa utdelningar

I vissa situationer uttas en särskild kompletteringsskatt (*précompte mobilier*) vid utdelningar från franska bolag.[24] Uttaget av précompte grundar sig på i princip samma överväganden som föranlett den tyska tilläggsbeskattningen av vissa utdelningar.[25] Utgångspunkten är också i Frankrike att eventuella beskattningsundantag på bolagsnivå inte skall föras vidare till aktieägarnivå. Typiska franska beskattningsundantag är t.ex. att vissa kapitalvinster beskattas med lägre skattesats (19%) än andra inkomster, och att utländska inkomster som tillfaller franska bolag i regel är undantagna från beskattning.[26]

En möjlighet att förhindra att beskattningsundantag på bolagsnivå förs vidare till bolagets aktieägare vore att vägra avräkning vid beskattning av utdelningar som härrör från skattegynnad bolagsinkomst. Liksom i Tyskland har det emellertid ansetts att skatteavräkningssystemet skulle bli för

[23] Art. 158 bis CGI. Rätten till återbetalning gäller endast aktieägare som är fysiska personer, inte bolag.
[24] Art. 223 sexies CGI.
[25] Se kapitel 10.2.1.2 ovan. Se även kapitel 3.5.
[26] Mémento Pratique Francis Lefebvre Fiscal 1995 s. 412 och 475.

komplicerat att tillämpa om aktieägarna ibland hade och ibland inte hade rätt till avräkning. För att möjliggöra en enhetlig avräkning på aktieägarnivå, har det därför införts regler om uttag av kompletteringsskatt på bolagsnivå.

Précompten syftar således till att tillförsäkra att avräkningen på aktieägarnivå alltid motsvaras av ett lika stort franskt skatteuttag på bolagsnivå. Précompten uppgår därmed till samma belopp som avräkningsbeloppet på aktieägarnivå, dvs. till 50% av nettoutdelningen eller 33 1/3% av utdelning inklusive vidhängande avoir fiscal. Numera sammanfaller alltså précompten med den ordinarie bolagsskattesatsen om 33 1/3%, men det rör sig fortfarande om en separat skatt och inte om en reguljär bolagsskatt.

Som nämnts utgår précompte vid utdelning av vinstmedel som inte burit full bolagsskatt. Om vinstmedlen helt undgått bolagsskatt, tas précompte ut med fullt belopp. Om vinstmedlen i och för sig träffats av bolagsskatt, men inte full sådan, får den bolagsskatt som ändå tagits ut avräknas från précompten. På så sätt säkerställs att utdelade vinstmedel alltid kommer att ha burit 33 1/3% skatt på bolagsnivå, varken mer eller mindre.

Vidare gäller att précompte tas ut i ett fall trots att full bolagsskatt redan erlagts, och det är vid utdelning av vinstmedel som är äldre än fem år. I syfte att ge incitament till bolagen att inte hålla kvar vinster alltför länge i bolagssektorn, har skatteavräkningssystemet nämligen begränsats till att endast omfatta utdelningar av löpande vinstmedel och av vinstmedel som uppkommit under något av de fem senaste åren.[27] Eftersom det av skäl som diskuterats ovan ändå ansetts att avräkning alltid skall kunna ske på ett likformigt sätt hos de mottagande aktieägarna, uppnås den önskade begränsningen genom uttag av précompte på bolagsnivå. Under år 1996 uttas précompte på utdelningar som härrör från vinster som uppkommit år 1990 eller tidigare. Dessa utdelningar kommer därmed att drabbas av full ekonomisk dubbelbeskattning.

En förutsättning för att kunna tillämpa reglerna om précompte är givetvis att det kan fastställas att utdelningarna härrör från sådana vinstmedel att kompletteringsskatt skall tas ut. I Frankrike saknas motsvarighet till det tyska systemet med indelning av vinstmedlen i olika klasser beroende på hur mycket bolagsskatt de burit. I stället har bolagen ålagts en omfattande utrednings- och redovisningsskyldighet vid lämnande av utdelningar. På särskilda blanketter måste bolagen genom relativt komplicerade beräkningar fastställa och redovisa exakt från vilka vinster utdelningarna härrör. I Frankrike ges bolagen vidare något större valfri-

[27] Serlooten 1988 s. 228.

het än i Tyskland när det gäller i vilken ordning olika vinstmedel skall anses utdelade. Huvudprincipen för hur ordningsföljden skall se ut finns dock även här fastslagen i lagtexten.[28] Enligt denna skall utdelningarna först anses härröra från fullt beskattade löpande vinstmedel, därefter från fullt beskattade kvarhållna vinstmedel som uppkommit under de senaste fem åren och sist från andra vinstmedel. Inom den tredje kategorin får bolagen själva bestämma vilka vinstmedel som skall anses utdelade först. Liksom i Tyskland är reglerna således utformade på gynnsammast möjliga sätt för bolagen, eftersom de i princip innebär att vinstmedel som träffats av full bolagsskatt skall anses utdelade före vinstmedel som utlöser précompte vid utdelning.

11.2.2 Källskatt på utdelningar

Frankrike belägger, till skillnad från Nederländerna och Tyskland, inte utdelningar till inhemska aktieägare med källskatt.

11.3 Fransk aktieägare i utländskt bolag

11.3.1 Bolagsskattesystemet

Liksom kunnat konstateras för övriga länder i denna länderundersökning, medför inte det faktum att ett utländskt bolag har franska aktieägare att Frankrike reser några skattekrav mot själva bolaget. Däremot aktualiseras en fransk beskattning av aktieägaren. Den franska inkomstbeskattningen av fysiska personer har global karaktär och omfattar den skattskyldiges samtliga inhemska såväl som utländska inkomster. Utgångspunkten är därmed att utländska utdelningar liksom inhemska beskattas tillsammans med aktieägarens övriga inkomster till progressiv skattesats.[29] Utdelningar från franska bolag till franska aktieägare för, som ovan nämnts, med sig rätt till avräkning av den bolagsskatt som belastat utdelningarna. Detta är däremot inte fallet när utdelningarna kommer från ett utländskt bolag.[30] Den utländska bolagsskatt som belastat dessa utdelningar får nämligen inte avräknas vid den franska inkomstbeskattningen.

Det franska skatteavräkningssystemet tillämpas således endast på

[28] Annexe III, art. 46 quater-O-C till F CGI.
[29] Art. 4A och 120.1° CGI.
[30] Art. 158 bis CGI.

utdelningar från inhemska bolag. Detta utgör givetvis ett allvarligt brott mot den generella neutralitetsnormen för CEN, vilken ju stipulerar att aktieägarlandet skall utsträcka eventuella lättnader i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar.[31] Däremot tillfredsställs den generella neutralitetsnormen för CIN, eftersom denna uppställer det diametralt motsatta kravet att aktieägarlandet *inte* skall utsträcka eventuella lättnader till utländska utdelningar.[32] Vid investeringar ut ur Frankrike tillgodoser det franska bolagsskattesystemet således typiskt sett CIN i det utländska bolagslandet på bekostnad av CEN i Frankrike.

11.3.2 Källskatt på utdelningar

Fransk intern rätt saknar helt regler om avräkning av utländska skatter. Utländska källskatter som belastat utdelningar till franska aktieägare kan därmed inte med stöd av interna regler avräknas vid den franska inkomstbeskattningen. Källskatterna betraktas i stället som avdragsgilla kostnader, och det är endast nettoutdelningen efter avdrag för källskatt som deklareras och beskattas.[33] Värdet av denna avdragsrätt varierar naturligtvis beroende på aktieägarens marginalskattesats, men eftersom den högsta marginalskattesatsen är 56,8% kan maximalt 56,8% av den utländska källskatten undanröjas genom avdraget.

Eftersom endast avdrag medges, kommer således alltid en viss del av den utländska källskatten kvarstå som en slutlig skattebelastning på den utländska utdelningen. Detta leder till att såväl CEN i Frankrike som CIN i det utländska bolagslandet brister vid investeringar ut ur Frankrike.[34]

11.4 Utländsk aktieägare i franskt bolag

11.4.1 Bolagsskattesystemet

Som framgått ovan är den lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som medges i inhemska förhållanden lokaliserad till aktieägarnivå. På bolagsnivå finns däremot inga lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen, utan där tas en enhetlig bolagsskatt om 33 1/3% ut oavsett om vinsten delas ut eller hålls kvar i bolaget. I den delen fungerar det franska

[31] Kapitel 4.3.3.5.
[32] Kapitel 4.4.3.5.
[33] Art. 122 CGI.
[34] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

systemet precis som ett klassiskt dubbelbeskattningssystem, och vid bolagsbeskattningen finns således ingen lättnad att utsträcka eller inte utsträcka till utländska aktieägare. Därmed uppkommer inte några särskilda problem vid själva bolagsbeskattningen p.g.a. att ett franskt bolag har utländska aktieägare, utan detta bolag beskattas på exakt samma sätt som bolag med endast inhemska aktieägare.

När det därefter gäller beskattningen på ägarnivå, kan först konstateras att den utländske aktieägaren inte inkomstbeskattas i Frankrike. I stället beläggs utdelningarna med källskatt (se nästa avsnitt). Vidare gäller, liksom i Tyskland, att skatteavräkningssystemet inte automatiskt utsträcks till utländska aktieägare.[35] I den mån detta görs, sker det genom dubbelbeskattningsavtal.[36] En utländsk aktieägare kan således inte med stöd av intern fransk rätt få del av den lättnad i beskattningen som skatteavräkningssystemet erbjuder.

För att skatteavräkning skall kunna ske på ett enhetligt sätt i inhemska förhållanden, även i de fall när det egentligen ansetts att en lättnad i beskattningen inte skall finnas, har som framgått ovan en särskild kompletteringsskatt i form av précompte införts på bolagsnivå. Uttaget av précompte skall i dessa fall neutralisera värdet av avräkningsrätten i förväg. Om utdelningarna tillfaller utländska aktieägare, sker dock som nämnts ingen avräkning i Frankrike. Det har därför ansetts rimligt att de utländska aktieägarna inte skall drabbas av den extra skattebelastning som uttaget av précompte innebär.

En utländsk aktieägare som erhåller en utdelning som belagts med précompte i det utdelande bolaget, har av denna anledning rätt att begära återbetalning av denna précompte.[37] En sådan återbetalning betraktas då som en ytterligare utdelning, och beläggs med källskatt. Rätten till återbetalning gäller dock endast om aktieägaren har hemvist i ett land med vilket Frankrike slutit ett dubbelbeskattningsavtal. Däremot är det inget krav att avtalet innehåller bestämmelser om återbetalning av précompte. För att aktieägaren skall ha rätt till återbetalning fordras vidare att det aktuella dubbelbeskattningsavtalet inte utsträcker den franska avräkningsrätten till aktieägare i det andra avtalslandet. Om så sker finns inte längre några skäl att återbetala précompten, eftersom den då är lika motiverad som vid avräkning i inhemska förhållanden.

Att Frankrike inte utsträcker sitt skatteavräkningssystem till utländska aktieägare ligger helt i linje med neutralitetsnormen för CEN. Enligt

[35] Art. 158 ter CGI.

[36] Art. 242 quater CGI.

[37] Instruction 8 juillet 1966, sec. 2. Publicerad i Bulletin Officiel des Contributions Directes et du Cadastre no 23, 20 juillet 1966, s. 464.

denna norm skall ju bolagslandet inte utsträcka eventuella lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare.[38] Däremot kommer de franska reglerna i denna situation i konflikt med neutralitetsnormen för CIN, vilken uppställer det motsatta kravet att lättnader *skall* utsträckas till utländska aktieägare.[39] Vid investeringar in i Frankrike tillgodoser det franska bolagsskattesystemet således typiskt sett CEN i det utländska aktieägarlandet på bekostnad av CIN i Frankrike.

11.4.2 Källskatt på utdelningar

En utländsk fysisk person som äger aktier i ett franskt bolag inkomstbeskattas som nämnts inte i Frankrike för utdelningar från bolaget. Däremot beläggs utdelningarna med en särskild definitiv källskatt (*retenue à la source*) om 25%.[40] Denna källskatt skall innehållas av betalningsförmedlaren (bank el.dyl.), som är skyldig att kontrollera skatterättslig hemvist för alla utdelningsmottagare. Liksom har konstaterats för övriga länder i denna länderundersökning, kan den franska källskatten försämra både CEN i det utländska aktieägarlandet och CIN i bolagslandet Frankrike i de fall den inte till fullo får avräknas i aktieägarlandet.[41]

11.5 Sammanfattning och utvärdering

11.5.1 Bolagsskattesystemet

Det franska bolagsskattesystemet är ett skatteavräkningssystem med, numera, fullständig avräkning av hela bolagsskatten vid aktieägarnas beskattning. Det franska skatteavräkningssystemet är i princip uppbyggt på samma sätt som det tyska. Den bolagsskatt som belastat utdelningarna får i inhemska förhållanden i sin helhet avräknas vid aktieägarnas beskattning. Vid utdelningar från franska bolag till franska aktieägare är den ekonomiska dubbelbeskattningen därmed helt undanröjd, och utdelningarna beskattas endast en gång till aktieägarnas marginalskattesatser. Även vid gränsöverskridande aktieinvesteringar är de tyska och franska systemen mycket likartat utformade. Liksom det tyska systemet, är också det franska begränsat till att gälla endast i rent inhemska förhållanden.

[38] Kapitel 4.3.3.5.
[39] Kapitel 4.4.3.5.
[40] Art. 119 bis-2, 164 B, 187-1 och 182 B CGI.
[41] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

Lättnaden i beskattningen utsträcks därmed inte till utländska utdelningar som tillfaller franska aktieägare. Vidare gäller att inte heller utdelningar från franska bolag till utländska aktieägare omfattas av det franska skatteavräkningssystemet enligt intern fransk rätt.

På motsvarande sätt som diskuterades för Tysklands del ovan, utgör det faktum att rätten till skatteavräkning inte omfattar utländska utdelningar ett markant brott mot neutralitetsnormen för CEN vid investeringar ut ur Frankrike. För att tillgodose neutralitetsnormens krav på skattemässig likabehandling av alla utdelningar som tillfaller en viss aktieägare, skulle tvärtom fordras att avräkning medgavs också för utländska bolagsskatter. Med nuvarande franska regler går en fransk aktieägare som investerar i utländska aktier helt miste om den lättnad i beskattningen som gäller i inhemska förhållanden. Medan inhemska utdelningar enkelbeskattas, träffas utdelningar från utländska bolag därmed av full ekonomisk dubbelbeskattning.

När det gäller investeringar från andra länder och in i Frankrike, kan däremot konstateras att de franska interna reglerna är betydligt bättre ägnade att åstadkomma CEN. I detta fall är det CEN i det andra landet, dvs. i den utländske aktieägarens hemvistland, som är av intresse. Det faktum att Frankrike inte låter utländska aktieägare omfattas av skatteavräkningssystemet ligger nämligen helt i linje med det krav som uppställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Den utländske aktieägaren hindras därigenom från att komma i åtnjutande av en lättnad i dubbelbeskattningen som eventuellt inte medges vid investeringar i dennes eget hemvistland.

När det vidare gäller de franska reglernas förenlighet med den generella neutralitetsnormen för CIN, kan helt motsatta slutsatser jämfört med de nyss nämnda dras. CIN brister således vid investeringar in i Frankrike men tillgodoses vid investeringar ut ur landet. Utländska aktieägare omfattas inte av det franska skatteavräkningssystemet, vilket bryter mot neutralitetsnormen för CIN vid investeringar in i landet. Däremot bidrar de franska reglerna till att CIN typiskt sett tillgodoses i det utländska bolagets hemland vid investeringar ut ur Frankrike, eftersom de franska aktieägarna inte kommer i åtnjutande av rätt till avräkning vid investeringar i utländska aktier. De franska aktieägarna sätts därmed inte i en bättre position än andra som investerar i det aktuella landet, varför det krav som uppställs av neutralitetsnormen för CIN är tillgodosett.

11.5.2 Källskatt på utdelningar

I likhet med samtliga övriga länder i denna länderundersökning, belägger Frankrike utdelningar till utländska aktieägare med en definitiv källskatt.

Källskattesatsen uppgår till 25% av utdelningsbeloppet. På motsvarande sätt som konstaterats för de andra länderna, kan detta källskatteuttag försämra CEN i de utländska aktieägarnas hemvistländer och CIN i Frankrike.

Frankrike saknar vidare helt bestämmelser om avräkning av utländska skatter i sin interna rätt. De utländska källskatter som belastat utdelningarna kan därför endast dras av vid den franska beskattningen. I detta hänseende har Frankrike således de mest oförmånliga reglerna av alla de länder som ingår i undersökningen. Det faktum att endast avdrag och inte avräkning medges utgör givetvis ett allvarligt brott mot både CEN och CIN vid investeringar ut ur Frankrike. De franska reglerna kan därmed, i än högre grad än de holländska, sägas vara inriktade på att åstadkomma "nationell" och inte "internationell" neutralitet.[42]

[42] Se angående "nationell neutralitet" kapitel 4.2 ovan.

12 De bilaterala relationerna

12.1 Inledning

I de närmast föregående kapitlen har några medlemsländers interna regler för beskattning av utdelningar presenterats och utvärderats. Undersökningen fortsätter nu på så sätt att länderna paras ihop två och två, så att de totala skattekonsekvenserna vid en gränsöverskridande utdelning i såväl bolagslandet som aktieägarens hemvistland kan belysas i ett sammanhang. Förutom ländernas interna rätt kommer också de dubbelbeskattningsavtal som har ingåtts att beaktas. Syftet med kapitlet är att utröna hur ländernas bolagsskattesystem samspelar vid gränsöverskridande utdelningar och att påvisa vilken den sammanlagda effekten blir av uttag av och avdrag/avräkning för källskatt på utdelningarna. På motsvarande sätt som gjorts för de enskilda länderna, kommer beskattningen att utvärderas mot de två neutralitetsmålen CEN och CIN.

En viktig del av kapitlet är bestämmelserna i de dubbelbeskattningsavtal som länderna ingått mellan sig. När dubbelbeskattningsavtal träffas, använder länderna ofta något modellavtal som grund. Av särskild betydelse är den modell som tagits fram av OECD. Även om modellavtalet inte är i formell mening bindande för OECD:s medlemsstater, har det ändå fått stort genomslag i praktiken.[1] Medlemsstaterna följer i stor utsträckning modellavtalet när de ingår avtal både med varandra och med stater utanför OECD. Även avtal mellan två stater som båda står utanför OECD följer ofta OECD:s modell. Av denna anledning har jag funnit det vara av intresse att undersöka i vilken utsträckning och på vilket sätt beskattningen av gränsöverskridande utdelningar regleras i modellavtalet. Detta görs i avsnitt 12.2.

Också FN har utarbetat ett modellavtal för undvikande av dubbelbeskattning. Detta är enligt sin titel tänkt att användas vid slutande av avtal mellan utvecklingsländer och industriländer. För avhandlingens del är FN:s modellavtal därmed inte lika relevant som OECD:s, och det kommer endast att behandlas helt kort i detta kapitel. FN:s modellavtal följer

[1] P. 13–15 i introduktionen till OECD:s modellavtal. Se även Lindencrona 1994 s. 42.

dessutom till stora delar OECD:s modell, vilken utnyttjades som förebild vid utarbetandet av avtalet.[2] Avsnitt 12.3 om FN:s modellavtal syftar därför främst till att påvisa de, fåtaliga, skillnader som föreligger mellan de två modellavtalens bestämmelser om beskattning av utdelningar.

Efter det att OECD:s och FN:s modellavtal har behandlats, vidtar undersökningen av de konkreta bilaterala relationerna. Undersökningen tar sin utgångspunkt i de föregående länderpresentationerna. Dessa presentationer fördjupas nu genom att två länders interna rätt samt det dubbelbeskattningsavtal som slutits beaktas i ett sammanhang. Eftersom fyra länder ingår i undersökningen, uppgår antalet tänkbara bilaterala relationerna till sex stycken. Dessa behandlas i var sitt underavsnitt (avsnitt 12.4–12.9). För varje bilateral relation undersöks först det aktuella dubbelbeskattningsavtalet. Därefter sätts detta avtal samman med ländernas interna rätt. Inom varje länderpar finns två olika tänkbara utdelningssituationer, eftersom båda länderna kan vara bolagsland respektive hemvistland för aktieägaren. Utdelningarna kan alltså gå åt två håll, och båda dessa alternativ behandlas.

Framför allt när det gäller källskatter på utdelningar, är reglerna relativt likartat utformade i många av de situationer som behandlas. I stället för att belasta texten med många upprepningar, hänvisas därför ofta till tidigare avsnitt där motsvarande regler behandlats. För att underlätta för läsaren, avslutas kapitlet i avsnitt 12.10 med ett par sammanfattande översikter i tabellform över hur beskattningen är utformad i de olika bilaterala relationerna. Det kan vara till hjälp att parallellt med läsningen av kapitlet kontinuerligt konsultera dessa tabeller.

12.2 OECD:s modellavtal

OECD:s första modellavtal för undvikande av dubbelbeskattning antogs år 1963. Detta avtal reviderades år 1977, och därefter återigen år 1992. Sedan år 1992 utges modellavtalet i lösbladssystem för att möjliggöra en kontinuerlig revidering. Nedan avses genomgående nu gällande lydelse av modellavtalet med kommentarer om annat inte uttryckligen anges.

12.2.1 Allmänt om avtalets bestämmelser om beskattning av utdelning

Beskattningen av utdelningar som lämnas från bolag med hemvist i det ena avtalslandet till aktieägare med hemvist i det andra avtalslandet

[2] FN:s modellavtal, introduktionen s. 4.

behandlas i artikel 10 i modellavtalet. Artikeln har, i de avseenden som är intressanta här, haft samma innehåll alltsedan 1963 års modell. I artikeln föreskrivs att utdelningarna får beskattas både i aktieägarens hemviststat och i bolagets hemviststat. Att båda staterna erhållit beskattningsrätt, motiveras i kommentaren till artikeln med att det inte vore genomförbart att tillägga någon av staterna exklusiv rätt att beskatta gränsöverskridande utdelningar.[3] Beskattning endast i bolagslandet anses överhuvudtaget inte vara acceptabelt som generell regel, särskilt eftersom vissa stater inte belägger utdelningar från inhemska bolag till utländska aktieägare med källskatt. En exklusiv beskattning i aktieägarens hemvistland anses i och för sig ligga mer i linje med utdelningens karaktär av inkomst av investerat kapital. Detta alternativ avvisas ändå som omöjligt att genomföra, eftersom det anses orealistiskt att uppnå enighet om helt slopad källskatt i bolagslandet.

Beträffande beskattningen i bolagsstaten, anger artikeln vissa gränser för hur stort skatteuttaget får vara. För utdelningar till fysiska personer får bolagsstaten enligt artikeln ta ut högst 15% i skatt på utdelningarnas bruttobelopp. Det som avses är källskatten på själva utdelningarna. I artikeln anges uttryckligen att bestämmelsen inte påverkar bolagsstatens rätt att beskatta bolaget som sådant för de vinster från vilka utdelningarna härrör.

I artikel 10 finns däremot inga begränsningar när det gäller skatteuttagets storlek i aktieägarstaten. Denna stats skatteintäkter påverkas i stället av bestämmelserna i metodartiklarna 23 A och 23 B i modellavtalet. Enligt dessa bestämmelser skall aktieägarstaten avräkna bolagsstatens källskatt på utdelningarna från sin egen inkomstskatt på dessa utdelningar. Den avräkning som föreskrivs är en ordinary credit, och den gäller enligt artikel 23 A även om avtalet i övrigt är ett exemptavtal.

12.2.2 Närmare om källskatt på utdelningar

12.2.2.1 Uttag av källskatt i bolagsstaten

Som nämndes ovan, ger modellavtalets artikel 10 bolagsstaten rätt att belägga utdelningar som lämnas till aktieägare i det andra avtalslandet med källskatt. I artikel 10.2 b) föreskrivs att källskatten får uppgå till högst 15% vid utdelningar till fysiska personer. Valet av skattesats motiveras i kommentaren till artikel 10 med att det inte vore försvarligt med en högre skattesats eftersom bolagsstaten redan beskattat den underlig-

[3] P. 4–6 i kommentaren till artikel 10.

gande bolagsvinsten.[4] Däremot lämnar både själva avtalstexten och kommentaren öppet för länderna att bilateralt komma överens om lägre skattesatser, eller helt utebliven källskatt, eftersom skattesatsen om 15% uttryckligen anges vara en maximiskattesats.[5] Avtalet ger således utrymme för viss flexibilitet vid slutande av de bilaterala avtalen.

Artikel 10 ger inga närmare anvisningar för hur bolagsstaten får ta ut källskatten. Det anges endast att de behöriga myndigheterna i de avtalsslutande staterna skall komma överens om sättet att genomföra den angivna begränsningen av skatteuttaget. I kommentaren lämnas öppet för bolagsstaten att tillämpa sina nationella regler för uttag av skatt. Både uttag genom en definitiv källskatt och genom särskild taxering är därför tänkbart.[6] Bolagsstaten lämnas också fri att antingen omedelbart begränsa skatteuttaget till den skattesats som anges i artikeln, eller först beskatta fullt ut enligt nationella regler och sedan ge restitution.[7]

I artikel 10 anges inte heller om lättnaden i källskatteuttaget skall villkoras av att utdelningen beskattas i aktieägarens hemvistland. Denna fråga lämnas i stället att lösas genom bilaterala förhandlingar.[8]

12.2.2.2 Avräkning av källskatt i aktieägarstaten

Enligt artiklarna 23 A och 23 B i modellavtalet skall aktieägarstaten avräkna den källskatt som tagits ut i bolagsstaten från sin egen inkomstskatt på utdelningarna. Enligt artikel 23 A.2 skall avräkning ske även om avtalet i övrigt är ett exemptavtal. Detta beror på att aktieägarstaten i annat fall inte skulle kunna utnyttja sin rätt att enligt artikel 10 beskatta utdelningar från den andra staten.[9] I kommentaren till artikel 23 betonas dock att aktieägarstaten är fri att om den så önskar helt avstå från att beskatta utdelningarna, och att således tillämpa exemptionmetoden också för denna typ av inkomst.[10]

Avtalet föreskriver att ordinary credit skall tillämpas, vilket i kommentaren till artikel 23 motiveras med att det ansetts viktigt att begränsa antalet tillgängliga metoder att undanröja den internationella dubbelbeskattningen.[11] I kommentaren framhålls dock att eftersom modellavtalet i fråga om utdelningar begränsar storleken på skatteuttaget i bolagsstaten,

[4] P. 9 i kommentaren till artikel 10.
[5] Se artikel 10.2 i modellavtalet samt p. 13 i kommentaren till artikel 10.
[6] P. 18 i kommentaren till artikel 10.
[7] P. 19 i kommentaren till artikel 10.
[8] P. 20 i kommentaren till artikel 10.
[9] P. 31 och 47 i kommentaren till artikel 23.
[10] P. 47 i kommentaren till artikel 23.
[11] P. 29 i kommentaren till artikel 23.

kommer den källskatt som tas ut där mycket ofta vara lägre än den skatt som tas ut i aktieägarstaten.[12] Att avräkningen är en ordinary och inte en full credit kommer därmed endast att få praktisk betydelse i ett fåtal fall. I kommentaren anges därför att staterna om de så önskar i sina bilaterala avtal kan föreskriva att full credit skall gälla för källskatt på utdelningar. Detta skulle enligt kommentaren också lösa de fall där avräkningsrätten vid tillämpningen av en ordinary credit begränsas av att det maximala avräkningsbeloppet beräknas på nettoinkomsten, medan skatten i bolagslandet tas ut på bruttoinkomsten.[13]

I modellavtalet ges inga närmare regler för hur det maximala avräkningsbeloppet skall bestämmas inom ramen för den ordinary credit som föreskrivs. Varken i själva avtalet eller i kommentaren tas t.ex. ställning till om per item-, by country- eller over all-principen bör tillämpas.[14] Anledningen till att avtalet inte föreskriver hur det maximala avräkningsbeloppet närmare bestämt skall beräknas, anges vara att det med hänsyn till de stora variationer i skattepolitik och avräkningsmetoder som finns mellan olika länder inte är lämpligt att i modellavtalet föreslå en enhetlig lösning.[15] Det nämns dock särskilt att ett sätt att fastställa det maximala avräkningsbeloppet är att hänvisa till nationella regler om avräkning, och att då samtidigt föreskriva att de inhemska reglerna inte skall påverka den grundläggande princip för avräkning som finns i avtalet. Om nationella regler saknas, bör enligt kommentaren särskilda regler för tillämpningen av artikel 23 fastställas.[16]

12.2.3 Samspelet mellan de avtalsslutande ländernas bolagsskattesystem

12.2.3.1 Allmänt

Som framgått ovan, behandlar modellavtalet framför allt uttag och avräkning av *källskatt* på utdelningar mellan avtalsländerna. Avtalet innehåller däremot i stort sett inga bestämmelser om *inkomstbeskattningen* av dessa utdelningar, eller av den underliggande bolagsvinsten. Det enda artikel 10 säger i den delen är att utdelningar från bolag i den ena avtalsslutande staten till aktieägare i den andra staten får beskattas i aktieägarens hem-

[12] P. 48 och 58 i kommentaren till artikel 23.
[13] P. 63 i kommentaren till artikel 23.
[14] P. 64 i kommentaren till artikel 23.
[15] Se p. 62 jämfört med p. 42 och 43 i kommentaren till artikel 23.
[16] P. 60 i kommentaren till artikel 23.

viststat. Några närmare anvisningar för hur beskattningen skall vara utformad ges inte. Vidare framhålls i artikel 10 att bolagsstatens rätt att beskatta bolaget som sådant för de vinstmedel ur vilka utdelningarna härrör, inte påverkas av bestämmelserna i artikeln.

Såväl aktieägarstaten som bolagsstaten lämnas följaktligen fria att fullt ut tillämpa sina inhemska inkomstskatteregler, och modellavtalet saknar bestämmelser för samspelet mellan de avtalsslutande ländernas bolagsskattesystem. Avtalet tar således inte ställning till frågan om och på vilket sätt eventuella lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen i den ena avtalsslutande staten skall utsträckas till aktieägare i respektive aktieutdelningar från den andra avtalsslutande staten. Avtalet följer därmed den tradition som etablerades redan i 1963 års modell att överlåta denna fråga att lösas i bilaterala förhandlingar vid slutande av de enskilda avtalen.[17] I kommentaren till artikel 10 finns dock en viss diskussion kring frågan om de olika ländernas olika bolagsskattesystem borde föranleda särskilda bestämmelser i modellavtalet.[18] Huvuddragen i denna diskussion skall återges i det följande.

Allmänt framhålls i kommentaren till artikel 10 att det finns flera viktiga intressen att ta hänsyn till vid en eventuell utformning av avtalsbestämmelser om hur gränsöverskridande utdelningar skall behandlas inom olika bolagsskattesystem.[19] Faktorer som nämns är vilka effekter olika lösningar kan beräknas ha på de internationella kapitalrörelserna, dvs. vilka snedvridande och diskriminerande effekter som kan tänkas uppkomma, effekter på statsinkomsternas storlek och skattekontrollens effektivitet samt principen om reciprocitet eller ömsesidighet. Olika tänkbara avtalsbestämmelser om hur gränsöverskridande utdelningar kan behandlas inom olika bolagsskattesystem prövas därefter mot dessa intressen.

12.2.3.2 Länder med klassisk dubbelbeskattning

I kommentaren till artikel 10 konstateras att när det gäller utdelningar mellan två stater som båda tillämpar klassisk dubbelbeskattning av bolagsvinster, fordras inga särskilda bestämmelser utöver de som redan rekommenderas i avtalstexten.[20] Om ingen lättnad ges i rent nationella förhållanden, behöver den ekonomiska dubbelbeskattningen inte heller lindras på det internationella planet. Enligt kommentaren bör de två sta-

[17] Se p. 56 i kommentaren till artikel 10.
[18] Se p. 40 ff i kommentaren till artikel 10.
[19] P. 41 i kommentaren till artikel 10.
[20] P. 42 i kommentaren till artikel 10.

terna därmed utan inskränkning få tillämpa sina nationella inkomstskattebestämmelser även på gränsöverskridande utdelningar.

12.2.3.3 Länder med lättnad på bolagsnivå

När det gäller stater som medger lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå, är diskussionen i kommentaren framför allt inriktad på länder som har skilda skattesatser för kvarhållen respektive utdelad vinst. I kommentaren förs ett resonemang kring frågan om inte dessa stater borde få ta ut högre källskatt än 15% på utdelningar till utländska aktieägare med hemvist i ett land med klassisk dubbelbeskattning.[21] Denna högre källskatt skulle då ses som en kompensation för den lägre bolagsskatt som träffat de utdelade vinstmedlen, och den del av källskatten som översteg 15% skulle därmed inte få avräknas från inkomstskatten i aktieägarens hemvistland.

Av kommentaren framgår emellertid att flertalet av OECD:s medlemsländer ansåg att det intressanta inte är bolagsskatten på utdelad vinst i sig, utan att det är den genomsnittliga skatten för utdelad och kvarhållen vinst som bör jämföras med den enhetliga bolagsskatt som tas ut i ett klassiskt land. Vidare ansågs att uttaget av en högre, icke avräkningsbar, källskatt skulle vara diskriminerande i två olika hänseenden. Dels skulle utdelningar från ett bolag med hemvist i ett land med skilda skattesatser komma att beskattas hårdare om de lämnades till utländska aktieägare med hemvist i ett klassiskt land jämfört med när de lämnades till inhemska aktieägare. Dels skulle en aktieägare med hemvist i ett klassiskt land beskattas hårdare för utdelningar han erhöll från ett bolag med hemvist i ett land med skilda skattesatser jämfört med utdelningar han erhöll från inhemska bolag. Av dessa anledningar förkastades idén om en högre, kompenserande källskatt.

De sistnämnda invändningarna mot att ta ut en högre, icke avräkningsbar, källskatt i de länder som medger lättnader i dubbelbeskattningen på bolagsnivå förtjänar en närmare kommentar. Om lättnaden i beskattningen utsträcks till utländska aktieägare med hemvist i ett klassiskt land, kommer dessa att beskattas förmånligare vid investeringar i bolag med hemvist i det land som ger lättnad än vid investeringar i inhemska bolag. Det uppstår således bristande CEN i aktieägarlandet.[22] Å andra sidan leder ett utsträckande av lättnaden i beskattningen till utländska aktieägare till att alla utdelningar från bolaget beskattas lika, dvs. CIN i

[21] P. 45–46 i kommentaren till artikel 10.
[22] Se kapitel 4.3.3.5 ovan.

bolagslandet tillgodoses.[23] Om nu bolagslandet som kompensation för den lägre beskattningen av utdelad vinst tar ut en högre källskatt på utdelningar till utländska aktieägare, uppkommer helt motsatta effekter mot de ovanstående. CEN i aktieägarlandet ökar, eftersom det inte längre blir lika förmånligt att investera i det utländska bolaget. Samtidigt minskar CIN i bolagslandet, eftersom utdelningar till utländska aktieägare beskattas hårdare än utdelningar till inhemska aktieägare.

Att en kompenserande, icke avräkningsbar, källskatt diskriminerar utdelningar till utländska aktieägare jämfört med utdelningar till inhemska är alltså riktigt. Däremot kan starka invändningar resas mot påståendet att den kompenserande källskatten leder till att den utländske aktieägaren beskattades hårdare för utdelningar från bolag med hemvist i det land som tar ut den kompenserande källskatten, jämfört med för utdelningar från inhemska bolag. Den kompenserande källskatten är ju just en kompensation för att bolagsskatteuttaget är lägre, och den leder därmed till ökad och inte minskad neutralitet i aktieägarlandet. Påståendet att den utländske aktieägaren diskrimineras av källskatten är endast relevant om man bortser från den skatt som tas ut på bolagsnivå, och bara beaktar skatten på själva utdelningen.

I detta sammanhang förtjänar också modellavtalets särskilda icke-diskrimineringsbestämmelser i artikel 24 att nämnas. I denna artikel behandlas icke-diskriminering av den andra avtalsslutande statens medborgare. Artikeln berör i huvudsak endast diskriminering p.g.a. nationalitet, och tillåter som regel att avtalsstaterna behandlar skattskyldiga olika med hänsyn till deras hemvist.[24] Enligt punkt 5 i artikel 24 får dock ett bolag som helt eller delvis ägs av personer med hemvist i den andra avtalsslutande staten inte bli föremål för annan eller mer tyngande beskattning än andra bolag. I kommentaren till artikeln anges att bestämmelsen avser beskattningen av själva bolaget, och inte beskattningen av ägarna.[25] Syftet med bestämmelsen är att tillförsäkra alla bolag med hemvist i samma stat lika skattebehandling. Däremot är avsikten inte att ge utländskt kapital samma behandling som inhemskt i ägarnas händer.[26]

Det har diskuterats om bestämmelsen skall tolkas så att jämförelseobjektet skall vara bolag som ägs av *andra* utländska aktieägare än de med

[23] Se kapitel 4.4.3.5 ovan.

[24] Se framför allt artikel 24.1, enligt vilken bosatta och icke bosatta anses befinna sig i olika, ej jämförbara, situationer. Se även p. 3 i kommentaren till artikel 24. OECD:s grundinställning till när diskriminering föreligger är således en annan än den som gäller inom EG, se kapitel 6.3.2 ovan

[25] P. 57 i kommentaren till artikel 24.

[26] Se Vogel 1991 art. 24 marg. nr 164 och van Raad 1986 s. 185 f.

hemvist i den andra avtalsstaten, och inte bolag med endast inhemska aktieägare.[27] En sådan tolkning skulle innebära att det vore tillåtet att diskriminera utlandsägda bolag jämfört med bolag med endast inhemska aktieägare, men att alla utlandsägda bolag sinsemellan måste behandlas lika. Det mesta talar dock för att bestämmelsen inte skall tolkas på detta sätt, utan att det relevanta jämförelseobjektet *är* bolag med inhemska aktieägare. Särskilt det i kommentaren uttryckta syftet att *alla* bolag med hemvist i en och samma stat skall beskattas lika tyder på att bestämmelsen skall tolkas på detta sätt. Detta är också den tolkning bestämmelsen givits i den svenska regeringsrättens praxis.[28]

Punkt 5 i artikel 24 är således inriktad på själva bolagsskatten, och inte på aktieägarnas inkomstskatt. Bestämmelsen påverkar därmed inte de länder som medger en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på aktieägarnivå, men begränsar handlingsfriheten för länder där lättnaden är förlagd till bolagsnivå. Det mesta talar nämligen för att bestämmelsen förhindrar de länder som ger lättnaden på bolagsnivå att förbehålla denna lättnad endast för inhemska aktieägare.[29] För att inte bryta mot artikeln, måste därför ett land som har skilda skattesatser för utdelad och kvarhållen vinst, eller som medger avdrag för aktieutdelningar, låta även utdelningar till utländska aktieägare omfattas av den lägre skattesatsen respektive av utdelningsavdraget. Att, såsom diskuteras men förkastas i kommentaren till artikel 10, kompensera detta genom uttag av en särskild, förhöjd, källskatt skulle däremot inte strida mot artikel 24. Det skulle ju nämligen inte vara bolaget utan aktieägarna som var skattskyldiga för källskatten.

[27] Se angående denna fråga Avery Jones m.fl. i European Taxation 1991 s. 338 ff, Vogel 1991 art. 24 marg.nr 166 och Gammie och Brannan i Intertax 1995 s. 400.

[28] RÅ 1987 ref. 158. Se även rättsnämnden i RÅ 1990 not 507.

[29] Se Avery Jones m.fl. i European Taxation 1991 s. 342 och Ault i Law & Policy in International Business 1978 s. 473 not 43. Se även SOU 1993:29 s. 74 och prop. 1993/94:50 s. 176 f där detta var ett av argumenten för att undanröjandet av den ekonomiska dubbelbeskattningen som gällde under år 1994 i Sverige förlades till ägarnivå. Med den alternativa tolkning av bestämmelsen som angavs ovan, skulle det dock vara tillåtet att reservera även lättnader på bolagsnivå endast för inhemska aktieägare, bara detta gjordes konsekvent så att alla utländska aktieägare behandlades lika.

Från vissa håll har det för övrigt hävdats att artikeln innebär att även skatteavräkningssystemet måste utsträckas till utländska aktieägare. Den helt övervägande meningen synes dock vara att så inte är fallet, se t.ex. Vogel 1991 art. 24 marg. nr 164, Avery Jones m.fl. i European Taxation 1991 s. 342 och van Raad 1986 s. 186 och 190. Av diskussionen i kommentaren till artikel 10 angående möjligheten att införa modellbestämmelser för utsträckande av rätt till skatteavräkning till utländska aktieägare (se närmare nästa avsnitt), framgår också tydligt att upphovsmännen själva inte ansåg en sådan förpliktelse följa av modellavtalet i sin nuvarande utformning.

12.2.3.4 Länder med lättnad på aktieägarnivå

I kommentaren till artikel 10 diskuteras också hur gränsöverskridande utdelningar bör behandlas i de länder som ger lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen på aktieägarnivå.[30] Framför allt uppmärksammas skatteavräkningssystemets internationella effekter. Det konstateras att vissa av de länder som tillämpar skatteavräkningssystemet har utsträckt lättnaden i beskattningen till *utländska aktieägare* i sina dubbelbeskattningsavtal.[31] En generell lösning i linje härmed skulle enligt kommentaren säkerställa neutralitet i beskattningen av utdelningar från bolag i dessa länder, eftersom utdelningar till inhemska och utländska aktieägare då skulle likabehandlas.[32] Å andra sidan skulle en sådan lösning uppmuntra aktieägare med hemvist framför allt i länder med klassiska system att investera i skatteavräkningsländer, eftersom de då skulle komma i åtnjutande av en förmånligare skattebehandling än vid investeringar i inhemska aktier. Vad som sägs är alltså att ett utsträckande av lättnaden i beskattningen till utländska aktieägare tillgodoser CIN i bolagslandet men motverkar CEN i aktieägarlandet. Det konstateras också att den sistnämnda effekten liknar den som uppstår vid utdelningar mellan ett land med skilda skattesatser och ett klassiskt land, samt mellan två klassiska länder med olika hög bolagsskatt.

En annan faktor som talar emot en generell regel av innebörden att lättnaden skall utsträckas till utländska aktieägare är enligt kommentaren att det i många länder inte finns någon exakt relation mellan den bolagsskatt som tagits ut och den lättnad i beskattningen som ges på aktieägarnivå.[33] Enligt dessa länders synsätt är bolagsskatten inte någon preliminär betalning av aktieägarens inkomstskatt, utan en verklig skatt som påförs uteslutande med beaktande av bolagets egen situation. Den lättnad som ges på ägarnivå är endast en lindring av den personliga inkomstskatten, och inte någon restitution av bolagsskatt. Detta framgår bl.a. av att aktieägarna i dessa länder inte får någon återbetalning av bolagsskatt i de fall denna överstiger inkomstskatten på utdelningarna.[34] Enligt dessa länder kan det därför inte bli fråga om att utsträcka lättnaden till aktieägare som inte inkomstbeskattas i landet.

I linje med detta resonemang kan man enligt kommentaren ifrågasätta om inte de länder som ger en lättnad på aktieägarnivå generellt borde

[30] P. 47–56 i kommentaren till artikel 10.
[31] P. 49 i kommentaren till artikel 10.
[32] P. 52 i kommentaren till artikel 10.
[33] P. 53 och 54 i kommentaren till artikel 10.
[34] Så är fallet t.ex. i Australien. Se OECD 1991 s. 171.

utsträcka denna till *utländska utdelningar*.[35] En sådan lösning skulle tillgodose önskemålet om neutralitet i beskattningen av utdelningar från olika källor, eftersom det då inte längre skulle vara förmånligare att förvärva inhemska framför utländska aktier. Det är således CEN i aktieägarlandet som avses. Det konstateras dock att en sådan lösning skulle strida mot reciprocitetsprincipen, särskilt eftersom aktieägarstatens inkomstbortfall inte skulle motsvaras av någon kompensation i form av att utländska aktieägare uppmuntrades att investera i denna stat.

En möjlig väg att komma förbi den sistnämnda invändningen vore enligt kommentaren att bolagsstaten bar kostnaden för den lättnad i beskattningen som medgavs i aktieägarstaten.[36] Detta skulle kunna ske genom ett direkt överförande av medel från bolags- till aktieägarstaten. Ett enklare, men mer schablonmässigt, sätt att uppnå samma resultat vore vidare enligt kommentaren att bolagsstaten i dessa fall skulle avstå från uttag av källskatt på utdelningarna. Aktieägarstaten skulle då inte behöva avräkna någon källskatt vid inkomstbeskattningen av de utländska utdelningarna, vilket skulle kompensera för att de utländska utdelningarna i stället omfattades av den inhemska lättnaden i den ekonomiska dubbelbeskattningen.

När det gäller länder som medger lättnad på aktieägarnivå, diskuterar kommentaren således dels alternativet att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare, dels alternativet att göra det till utländska utdelningar. För- och nackdelar med dessa alternativ redovisas, men i slutänden tas inte ställning till vilket av alternativen som vore att föredra. Det anges bara att problemet endast kan lösas genom bilaterala förhandlingar, där för- och nackdelar för de inblandade staterna bättre kan vägas mot varandra.[37]

12.2.4 Utvärdering av modellavtalets bestämmelser

12.2.4.1 Källskatt på utdelningar

OECD:s modellavtal medger att gränsöverskridande utdelningar beläggs med källskatt om högst 15% i bolagsstaten, och föreskriver att denna källskatt skall avräknas med en ordinary credit i aktieägarstaten. Dessa bestämmelser är i regel bättre ägnade att åstadkomma en neutral beskattning av de gränsöverskridande utdelningarna än de bestämmelser som återfinns i de flesta länders interna rätt. För det första är den källskatt

[35] P. 54 i kommentaren till artikel 10.
[36] P. 55 i kommentaren till artikel 10.
[37] P. 56 i kommentaren till artikel 10.

som tas ut i inhemsk rätt i regel högre än den källskattesats som föreskrivs i avtalet.[38] För det andra saknar många länder regler om avräkning av utländska skatter i sin interna rätt.[39] Avtalets bestämmelser kan därmed regelmässigt förväntas öka möjligheterna att eliminera de neutralitetsbrister som kan bli följden av källskatteuttaget.

För att CEN och CIN skall tillgodoses fullt ut i alla situationer, krävs dock som framgått ovan antingen att bolagslandet helt underlåter att ta ut källskatt på utdelningar till utländska aktieägare, eller att aktieägarlandet ger full credit för utländska källskatter.[40] Eftersom modellavtalets bestämmelser inte är så långtgående, kan CEN i aktieägarlandet och CIN i bolagslandet därmed i vissa fall brista även vid en tillämpning av avtalets bestämmelser.

I kommentaren till modellavtalet framförs inga principiella skäl mot att helt eliminera källskatterna i bolagslandet. Tvärtom anges att en exklusiv beskattning i aktieägarens hemvistland kan anses ligga i linje med utdelningarnas karaktär av inkomst av investerat kapital. Detta alternativ avvisas i stället på rent politiska grunder, då det anses orealistiskt att uppnå enighet om helt slopad källskatt i bolagslandet.

Inte heller framförs några principiella skäl mot att aktieägarlandet medger full i stället för ordinary credit för källskatt som uttagits i bolagslandet. De resonemang som förs i kommentaren indikerar snarare att full credit anses vara att föredra i detta fall, bl.a. för att avräkningsrätten inte skall falla bort p.g.a. att det maximala avräkningsbeloppet beräknas på nettoinkomsten, medan källskatten utgått på utdelningarnas bruttobelopp.

12.2.4.2 Samspelet mellan de avtalsslutande ländernas bolagsskattesystem

Som framgått är slutsatsen i kommentaren till artikel 10 att artikelbestämmelser som skall reglera samspelet mellan olika bolagsskattesystem endast kan utformas i bilaterala förhandlingar. I modellavtalet lämnas därför inga rekommendationer till lösningar. I kommentaren till artikel 10 finns dock ändå en viss diskussion kring denna fråga, vilken har redovisats ovan. Denna diskussion skall utvärderas här.

Först kan konstateras att diskussionen i kommentaren är relativt fragmentarisk. Den täcker långtifrån alla tänkbara fall och konflikter, utan begränsas i princip till att omfatta beskattningen av utdelningar mellan

[38] I de länder som ingår i avhandlingens länderundersökning uppgår t.ex. källskattesatsen till mellan 25 och 30%. Se även Rudingrapporten 1992, bilaga 3A s. 274.

[39] Som framgått ovan är detta t.ex. fallet i Frankrike och, som huvudregel, i Nederländerna. Se kapitel 11.3.2 och 9.3.2.

[40] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

länder där högst ett land ger lättnad i beskattningen. Mer komplicerade fall, som t.ex. när utdelningar lämnas från ett land med lättnad på bolagsnivå till ett land med lättnad på aktieägarnivå och vice versa, behandlas inte. I princip uppmärksammas inte heller andra former av lättnad i dubbelbeskattningen än systemet med skilda skattesatser på bolagsnivå och skatteavräkningssystemet på aktieägarnivå. Att diskussionen är så begränsad är emellertid naturligt med tanke på att enighet inte kunde nås ens om hur de enklare fallen skulle behandlas. Det var då knappast meningsfullt att fördjupa diskussionen till att också avse mer komplexa situationer.

Trots att diskussionen i kommentaren är relativt kortfattad och begränsad, kan det ändå ha ett visst intresse att se på vilka faktorer som verkar tillmätas störst betydelse vid de avvägningar som görs mellan olika tänkbara lösningar på problemet hur gränsöverskridande utdelningar skall beskattas. En första fråga är om något av neutralitetsmålen CEN eller CIN verkar prioriteras framför det andra. I kommentaren till artikel 10 diskuteras både lösningar som skulle tillfredsställa CEN och lösningar som skulle tillfredsställa CIN, men det går inte att utläsa om det ena målet anses viktigare än det andra. En bestämmelse i själva modellavtalet som klart prioriterar CIN i bolagslandet är dock artikel 24. Som nämnts tvingar denna artikel förmodligen länder med lättnad i beskattningen på bolagsnivå att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare. Eftersom alla utdelningar från bolag i ett visst land därmed likabehandlas, tillfredsställs CIN i bolagslandet.[41] Utsträckandet av lättnaden till utländska aktieägare innebär emellertid också att de utländska aktieägarna uppmuntras att investera i det land som ger lättnad, vilket motverkar CEN i aktieägarlandet.[42]

I kommentaren till artikel 10 diskuteras om inte bolagslandet i dessa fall, som en kompensation för att lättnaden i beskattningen gäller även för utdelningar till utländska aktieägare, borde få ta ut en högre källskatt på utdelningarna. En sådan åtgärd skulle i och för sig leda till ökad CEN i aktieägarlandet.[43] Detta tycks dock inte vara huvudmotivet i den diskussion som förs, utan det verkar snarare som om man med den högre källskatten ville tillfredsställa reciprocitetsprincipen. Av kommentaren förefaller det nämligen som om det högre källskatteuttaget i första hand skulle kompensera bolagsstaten för de skatteintäkter den förlorar genom att utsträcka lättnaden i beskattningen till utländska aktieägare.[44]

[41] Se kapitel 4.4.3.5.

[42] Se kapitel 4.3.3.5.

[43] Se kapitel 4.3.3.6.

[44] Se p. 45 i kommentaren till artikel 10. Se även p. 58 i kommentaren till artikel 10, där Grekland ges rätt att ta ut högre källskatt än 15%.

Överhuvudtaget är det tydligt att reciprocitetsprincipen tillmäts mycket stor betydelse i modellavtalet och dess kommentarer. Vid diskussionen i kommentaren till artikel 10 om i vilken utsträckning länder som medger lättnad på aktieägarnivå skall utsträcka lättnaden till utländska aktieägare alternativt till utländska utdelningar, tas t.ex. inte ställning till vilken av dessa lösningar som vore att föredra ur neutralitetssynpunkt. Däremot framgår ganska klart att en lösning i strid mot reciprocitetsprincipen inte anses acceptabel.[45] Ett land skall således inte unilateralt behöva göra eftergifter utan kompensation i någon form. Av denna anledning finns det enligt kommentaren anledning att överväga att på ett eller annat sätt låta bolagsstaten betala ett eventuellt utsträckande av en lättnad på aktieägarnivå till utländska utdelningar. I annat fall skulle aktieägarstaten nämligen drabbas av ett inkomstbortfall utan att erhålla kompensation i någon form. Däremot ser man tydligen inte reciprocitetsprincipen som något hinder för att bolagsstaten i avtalets artikel 24 åläggs att utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå till utländska aktieägare. Detta kan förklaras av att bolagsstaten i dessa fall kan anses få en kompensation i form av att utländska aktieägare uppmuntras att investera i denna stat. Samma resonemang gäller då också om en stat skulle förpliktas att utsträcka en lättnad på ägarnivå till utländska aktieägare.

Avslutningsvis kan nämnas att frågan om en reformering av modellavtalets utdelningsbestämmelser behandlades vid ett av seminarierna vid 1994 års IFA-kongress i Toronto.[46] Vid seminariet diskuterades framför allt ett förslag till reformering av artikel 10 som utarbetats av en av seminariedeltagarna inför seminariet.[47] Utgångspunkten för förslaget var att modellavtalet i större utsträckning måste ta hänsyn till att många stater tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, och att frågan om samspelet mellan olika bolagsskattesystem på något sätt måste regleras i modellavtalet.[48] Diskussionen av hur avtalsbestämmelserna konkret borde utformas var huvudsakligen inriktad på att finna lösningar som ledde till en godtagbar fördelning av skatteintäkterna mellan de inblandade staterna. Mer principiella resonemang om t.ex. neutralitet i beskattningen av de internationella aktieinvesteringarna synes däremot inte ha lagts till grund för förslaget.

[45] Se p. 54 och 55 i kommentaren till artikel 10.

[46] Se Matthews i Tax Notes International vol. 9 1994 s. 1651 ff för en sammanfattning av diskussionen på seminariet.

[47] Förslaget presenteras av upphovsmannen Doernberg i Intertax 1995 s. 3 ff. Se även van Raad i Intertax 1995 s. 15 ff.

[48] Se för det följande Doernberg i Intertax 1995 s. 3 ff.

Förslaget gick i korthet ut på att modellavtalet i själva avtalstexten borde öppna möjligheten för en avräkning både av källskatt och av delar av den underliggande bolagsskatten i aktieägarstaten, och att kostnaden för detta borde fördelas mellan bolags- och aktieägarstaten i proportion till de skatteintäkter respektive stat erhöll före utsträckandet av lättnaden. Avräkning för underliggande bolagsskatt tänktes i princip kunna ske oavsett om det var aktieägarstaten eller bolagsstaten eller båda staterna som tillämpade en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Tanken var således att lättnader i dubbelbeskattningen delvis skulle utsträckas både till utländska aktieägare och till utländska utdelningar. Förslaget var dock som redan nämnts inte underbyggt av några mer principiella neutralitetsresonemang, utan synes ha styrts av en önskan att finna en politiskt acceptabel väg att låta även gränsöverskridande utdelningar få del av lättnader i dubbelbeskattningen.

Förslaget fick ett blandat mottagande av seminariedeltagarna.[49] Från OECD-håll framfördes tvivel angående möjligheten att överhuvudtaget finna ett alternativ till nuvarande utformning av artikel 10 som skulle kunna accepteras av alla OECD:s medlemsländer. En framkomlig väg kunde i stället vara att göra ändringar i kommentaren till artikeln. Denna lösning förespråkades också av några av de övriga deltagarna på seminariet.

12.3 FN:s modellavtal

FN:s modellavtal för undvikande av dubbelbeskattning antogs år 1980. Avtalet är avsett att användas vid slutande av dubbelbeskattningsavtal mellan utvecklingsländer och industriländer. Bakgrunden till modellavtalet är att det ansågs att traditionella dubbelbeskattningsavtal i för stor utsträckning föreskrev att källstaten skulle ge upp beskattningsrätten, vilket uppfattades drabba de kapitalimporterande utvecklingsländerna alltför hårt.[50] I FN:s modellavtal ges därför större utrymme för källstatsprincipen än i OECD:s modell.[51] Överensstämmelsen mellan de två avtalen är ändå stor, vilket förklaras av att OECD:s modellavtal användes som förebild vid utarbetandet av FN:s modell.[52] Stora delar av såväl artikelbestämmelserna som kommentarerna är rena kopior av OECD:s modellavtal.

[49] Se Matthews i Tax Notes International vol. 9 1994 s. 1654.
[50] FN:s modellavtal, introduktionen s. 2.
[51] FN:s modellavtal, introduktionen s. 5. Se även Tanzi 1995 s. 83 f.
[52] FN:s modellavtal, introduktionen s. 4.

Huvudbestämmelserna för beskattning av utdelningar återfinns i artikel 10 även i FN:s modell. Liksom i OECD-avtalet stadgas här att gränsöverskridande utdelningar får beskattas både i aktieägarens hemviststat och i bolagets hemviststat. Av kommentaren till artikel 10 framgår dock att många utvecklingsländer, även om de accepterade utformningen av artikeltexten, ändå ansåg att utdelningar principiellt sett endast borde beskattas i bolagsstaten. Alternativt borde aktieägarstaten, om den nu fick beskattningsrätt, ge full credit eller i relevanta fall tax sparing credit för källskatter som uttagits i bolagsstaten.[53]

Liksom i OECD:s modell anges vidare i artikel 10 att skatteuttaget i bolagsstaten skall begränsas till en viss procent av utdelningarnas bruttobelopp. En viktig skillnad mot OECD-avtalet är dock att FN-avtalet inte anger någon högsta procentsats i avtalstexten. Detta beror på att många utvecklingsländer ansåg att en begränsning av procentsatsen i enlighet med OECD:s modell skulle leda till alltför stora inkomstförluster för bolagslandet.[54] Man kunde därför inte enas om någon högsta tillåtna skattesats, utan frågan fick lämnas öppen att lösas i bilaterala förhandlingar.

När det gäller frågan om avräkning av källskatten i aktieägarstaten, överensstämmer däremot bestämmelserna i FN:s modellavtal helt med dem i OECD:s. I artikel 23 föreskrivs således även i FN:s modellavtal att aktieägarstaten skall ge ordinary credit för dessa källskatter. I kommentaren till artikel 23 betonas dock att många utvecklingsländer ansåg att en svaghet med creditmetoden är att lägre skatter i källstaten inte kommer investeraren till del. I stället flyttas skatteintäkterna från källstaten till hemviststaten. Dessa stater angav därför som ett grundläggande mål att i stället försöka förhandla in tax sparing credit eller full exemption i sina avtal.[55]

Till slut kan nämnas att också FN-avtalet helt saknar bestämmelser om samspelet mellan de avtalsslutande ländernas bolagsskattesystem. I kommentarerna till avtalet finns dessutom ingen motsvarighet till den diskussion angående denna fråga som förs i kommentaren till OECD-avtalet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de i detta sammanhang relevanta avsnitten av FN:s modellavtal innehåller få nyheter i förhållande till OECD:s modell. Såväl artikeltext som kommentarer är till största delarna rena reproduktioner av OECD-modellen. De avvikelser som ändå finns motiveras genomgående av utvecklingsländernas önskan att uppnå

[53] FN:s modellavtal, kommentaren till artikel 10, s. 109 f.
[54] FN:s modellavtal, kommentaren till artikel 10, s. 111.
[55] FN:s modellavtal, kommentaren till artikel 23, s. 184.

en rättvisare inkomstfördelning mellan källstat och hemviststat. Annars förs ingen ny principiell diskussion om beskattningsrättens fördelning eller avtalstextens utformning, utan det som i övrigt sägs beträffande mer principiella frågor är endast återgivanden av texten i kommentarerna till OECD-avtalet.

12.4 Sverige–Nederländerna

12.4.1 Allmänt om det svensk-holländska avtalet

De dubbelbeskattningsavtal som Sverige slutit med de länder som ingår i denna undersökning är samtliga av relativt sent datum. Avtalet mellan Sverige och Nederländerna ingicks år 1991, och trädde i kraft den 12 augusti 1992.[56] Avtalets bestämmelser om utdelning återfinns i artikel 10, vilken i här relevanta delar överensstämmer med OECD:s modellavtal. Enligt artikeln har således både bolagsstaten och aktieägarens hemviststat rätt att beskatta gränsöverskridande utdelningar, men skatten i bolagsstaten får högst uppgå till 15 % av utdelningarnas bruttobelopp när dessa ges till fysiska personer. Om källskatt i enlighet med nationella regler tagits ut med högre procentsats än 15 %, har den skattskyldige därmed rätt till restitution av den överskjutande skatten. Enligt punkt VI i det protokoll som finns vidhäftat avtalet, skall ansökan om sådan återbetalning inges till behörig myndighet i bolagsstaten inom tre år efter det år skatten påfördes.

Artikel 24 är avtalets metodartikel. För Sveriges del är avtalet ett credit-avtal. Holländsk källskatt på utdelningar skall därmed avräknas från den svenske aktieägarens inkomstskatt.[57] Avräkningen skall enligt avtalet göras i enlighet med bestämmelserna i den svenska avräkningslagen, dvs. avräkningen är en ordinary credit med over all-begränsning.[58] För Nederländernas del föreskriver artikel 24 exemptionmetoden som huvudmetod för undanröjande av dubbelbeskattning. När det gäller utdelningar anger artikeln dock i enlighet med OECD:s modellavtal att den svenska källskatten skall avräknas. Avräkningen är också här en ordinary credit, men med by country-begränsning av avräkningsrätten.[59]

[56] SFS 1992:17 och 1992:946, prop. 1991/92:62.
[57] Artikel 24.1.
[58] Kapitel 8.3.2.
[59] Artikel 24.4.

12.4.2 Svensk aktieägare i holländskt bolag

12.4.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Nederländerna saknar bestämmelser om samspelet mellan ländernas bolagsskattesystem. Detta är också naturligt, med tanke på att båda länderna i princip tillämpar klassiska dubbelbeskattningssystem. När det inte finns någon lättnad att utsträcka till de gränsöverskridande utdelningarna, krävs inga särskilda bestämmelser i dubbelbeskattningsavtalet angående inkomstbeskattningen av utdelningarna.[60]

Bolagsskattesystemens behandling av utdelningar som lämnas från ett holländskt bolag till en svensk aktieägare styrs därmed uteslutande av respektive lands inhemska rätt. Den utdelade vinsten beskattas först fullt ut till ordinarie bolagsskattesats i Nederländerna.[61] Därefter inkomstbeskattas den svenske aktieägaren på vanligt sätt för utdelningen i Sverige.[62] Utdelningar från Nederländerna till Sverige träffas alltså av full ekonomisk dubbelbeskattning.

Eftersom också utdelningar från inhemska bolag dubbelbeskattas i Sverige, tillfredsställer detta CEN i aktieägarlandet Sverige. Om man bortser från den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som ändå existerar i Nederländerna,[63] tillgodoses vidare även CIN i bolagslandet Nederländerna. Både utdelningar till inhemska och till utländska aktieägare dubbelbeskattas. Detta bekräftar återigen de slutsatser som genomgående dragits i EG:s harmoniseringsarbete.[64] Vid utdelningar mellan två klassiska länder tillfredsställs både CEN och CIN utan att några särskilda åtgärder behöver vidtagas.[65]

Om den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som medges i Nederländerna beaktas, brister däremot CIN i Nederländerna i viss mån. Medan hela utdelningen till en svensk aktieägare träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning, undantas ju nämligen utdelningar till holländska aktieägare om upp till 1 000 NLG från beskattning på ägarnivå i Nederländerna. Det faktum att lättnaden inte utsträcks till utländska aktieägare bryter mot den generella neutralitetsnormen för CIN,[66] och leder till att CIN inte tillgodoses fullt ut vid investeringar från Sverige till Nederlän-

[60] Se avsnitt 12.2.3.2 ovan.
[61] Kapitel 9.4.1.
[62] Kapitel 8.3.1.
[63] D.v.s. att utdelningar upp till 1 000 NLG är skattefria, se kapitel 9.2.1.
[64] Se kapitel 5.5.1.2 ovan.
[65] Se även kapitel 8.5.1.
[66] Se kapitel 4.4.3.5.

derna. Bristen i CIN kan dock inte betecknas som allvarlig. Den lättnad som medges i inhemska förhållanden i Nederländerna är av relativt underordnad betydelse, och är inte alls lika genomgripande som i t.ex. Tyskland och Frankrike. Skillnaden i bolagsskattesystemens behandling av inhemska och utländska aktieägare är därför inte särskilt stor. Konstruktionen av lättnaden medför vidare att CIN i regel tillfredsställs fullt ut för marginalinvesteringen.[67]

12.4.2.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från Nederländerna till Sverige beläggs med 15 % källskatt i Nederländerna enligt avtalet. Avtalsskattesatsen tillämpas direkt vid utdelningen, om aktieägaren på ett särskilt formulär intygar att han har hemvist i Sverige. Detta skall också vidimeras av svensk skattemyndighet. Om aktieägaren underlåtit att inge ett sådant intyg, utgår källskatt med den holländska inhemska skattesatsen 25 %. Aktieägaren kan då hos holländsk skattemyndighet begära att den överskjutande skatten återbetalas till honom.[68]

Den holländska källskatten får avräknas vid den svenska inkomstbeskattningen av utdelningen. Vid avräkningen tillämpas bestämmelserna i den svenska avräkningslagen, dvs. avräkningen är en ordinary credit enligt over all-principen.[69] Eftersom källskatten är lägre än den svenska inkomstskatten, bör i regel hela källskatten kunna avräknas, trots att ordinary och inte full credit tillämpas. I så fall tillfredsställs CEN i aktieägarlandet Sverige fullt ut, eftersom källskatten då inte leder till någon extra skattebelastning för den svenske aktieägaren.[70] Av samma anledning tillgodoses också CIN i bolagslandet Nederländerna.[71] Om källskatten däremot inte kan avräknas fullt ut, kommer såväl CEN som CIN att brista i motsvarande mån. Detta blir fallet dels om aktieförvärvet finansierats genom lån, dels om inkomst av kapital uppvisar ett underskott.[72]

Om avräkningsrätten helt eller delvis faller bort enligt ovan, kan aktieägaren välja att i stället dra av källskatten vid beräkningen av den skattepliktiga inkomsten. Någon avdragsmöjlighet föreskrivs i och för sig inte i avtalet, men avtalet fråntar inte den skattskyldige rätten att åberopa

[67] Se kapitel 9.5.1.
[68] Se Bierlaagh 1985 s. 554 f angående proceduren för uttag av källskatt i Nederländerna.
[69] Kapitel 8.3.2.
[70] Se kapitel 4.3.4.
[71] Se kapitel 4.4.4.
[72] Se närmare kapitel 8.3.2 ovan.

inhemsk lagstiftning, om detta ger ett förmånligare resultat för honom.[73] Aktieägaren kan således falla tillbaka på de svenska inhemska regler om avdrag för utländska skatter som finns i 20 § anvp. 4 KL.[74] Eftersom den svenska skattesatsen för kapitalinkomster endast uppgår till 30%, neutraliseras emellertid bara 30% av källskatten genom avdraget. Även om CEN och CIN genom den supplerande avdragsrätten förbättras något jämfört med situationen att ingen del av källskatten skulle kunna undanröjas, kvarstår därmed ändå en stor del av de neutralitetsbrister som uppkommer i de fall avräkning inte medges.

12.4.3 Holländsk aktieägare i svenskt bolag

12.4.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Liksom konstaterades ovan för aktieinvesteringar från Sverige till Nederländerna, gäller att bolagsskattesystemens behandling av aktieinvesteringar från Nederländerna till Sverige helt styrs av respektive lands inhemska rätt. Den utdelade vinsten beskattas först fullt ut i Sverige till ordinarie bolagsskattesats.[75] Därefter inkomstbeskattas utdelningen fullt ut i Nederländerna.[76] Den mindre lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som finns utsträcks inte till svenska utdelningar, varken i holländsk intern rätt eller i dubbelbeskattningsavtalet.

Utdelningar från svenska bolag till holländska aktieägare träffas därmed av full ekonomisk dubbelbeskattning. Bortsett från den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som medges i Nederländerna, gäller detta också för inhemska utdelningar i Nederländerna, varför CEN i aktieägarlandet Nederländerna tillgodoses. Vidare tillfredsställs även CIN i bolagslandet Sverige, eftersom utdelningar till både svenska och holländska aktieägare dubbelbeskattas.

Om hänsyn tas till den mindre holländska lättnaden i dubbelbeskattningen, brister däremot CEN i Nederländerna i viss mån. Denna lättnad utsträcks ju som nämnts inte till svenska utdelningar, vilket bryter mot den generella neutralitetsnormen för CEN.[77] Bristen i CEN kan dock betecknas som mindre allvarlig, eftersom den holländska lättnaden är av

[73] Se 2 § lag 1992:17 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Nederländerna. Se även Lindencrona 1994 s. 24 ff.
[74] Kapitel 8.3.2.
[75] Kapitel 8.4.1.
[76] Kapitel 9.3.1.
[77] Se kapitel 4.3.3.5.

relativt underordnad betydelse. I regel gäller full CEN för aktieägarens marginalinvesteringar.[78]

12.4.3.2 Källskatt på utdelningar

Även utdelningar i den andra riktningen, från Sverige till Nederländerna, beläggs med källskatt med avtalsskattesatsen 15%. Liksom i Nederländerna tillämpas avtalsskattesatsen direkt om aktieägaren lämnar ett hemvistintyg utfärdat av myndighet eller bank i Nederländerna. I annat fall utgår först källskatt med den svenska inhemska skattesatsen 30%, varefter den holländske aktieägaren kan begära restitution av den överskjutande skatten. Ansökan om restitution kan enligt den svenska kupongskattelagen inges intill utgången av det femte kalenderåret efter utdelningstillfället.[79] Tidsfristen är alltså något längre än den som föreskrivs i avtalet.

Källskatten får enligt avtalet avräknas vid den holländska inkomstbeskattningen (i holländsk intern rätt ges endast avdrag[80]). Avräkningen är en ordinary credit begränsad enligt by country-principen. Spärrbeloppet beräknas genom en inkomstmetod, dvs. det maximala avräkningsbeloppet motsvarar så stor del av den totala holländska skatten som den svenska inkomsten utgör av den totala inkomsten i Nederländerna. Denna beräkning baseras på den svenska nettoinkomsten, dvs. inkomsten efter avdrag för eventuella kostnader (framför allt räntekostnader) vilka är hänförliga till den svenska utdelningen.[81] Det är alltså samma metod som används i den svenska avräkningslagen, med den skillnaden att en by country-begränsning tillämpas.

Om hela källskatten kan avräknas, tillfredsställs både CEN i aktieägarlandet Nederländerna och CIN i bolagslandet Sverige.[82] Detta bör vara det normala, eftersom källskatten regelmässigt är lägre än den holländska inkomstskatten. Om hela eller delar av källskatten inte kan avräknas, minskar CEN och CIN i motsvarande mån. En orsak till att avräkningsrätten inskränks eller helt faller bort kan vara att det svenska aktieinnehavet finansierats genom lån. Räntan på dessa lån skall ju då som nämnts dras av från utdelningarna vid beräkningen av högsta tillåtna avräkning. Eftersom den svenska källskatten utgått på utdelningarnas bruttobelopp,

[78] Se kapitel 9.5.1.

[79] 27 § kupongskattelagen.

[80] Kapitel 9.3.2.

[81] Se Tax News Service 1994 nr 16 s. 169 f angående den holländska högsta domstolens tolkning av motsvarande bestämmelse i dubbelbeskattningsavtalet mellan Nederländerna och Frankrike.

[82] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

kan detta leda till att hela eller delar av källskatten faller utanför avräkningsutrymmet i Nederländerna. En annan orsak till att rätten till avräkning faller bort kan vara att den skattskyldiges totala inkomst är negativ. Risken för att avräkningsrätten inskränks är vidare allmänt sett större när by country- och inte over all-begränsning gäller, eftersom det då finns färre möjligheter att utnyttja överblivet avräkningsutrymme från andra inkomster. Eftersom avtalet dessutom föreskriver exemption som huvudmetod, finns inte många andra svenska inkomster som ger rätt till avräkning. Även detta ökar risken för att källskatten inte skall kunna avräknas fullt ut.

Om rätten till avräkning faller bort helt eller delvis, har den holländske aktieägaren rätt att i stället åberopa inhemska regler om avdrag för utländska skatter.[83] Eftersom den högsta marginalskattesatsen i den holländska personliga inkomstbeskattningen är 60%, kan högst 60% av den svenska källskatten elimineras genom detta avdrag.[84] Detta är givetvis bättre för CEN och CIN än om ingen del av källskatten skulle kunna undanröjas i de fall avräkningsrätten faller bort. Den supplerande avdragsrätten till trots, kvarstår ändå en betydande del av de neutralitetsbrister detta leder till.

12.5 Sverige–Tyskland

12.5.1 Allmänt om det svensk-tyska avtalet

Det nu gällande dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Tyskland slöts år 1992, och trädde i kraft den 13 oktober 1994.[85] Utdelningsbeskattningen regleras i artikel 10, vilken är utformad i enlighet med OECD:s modell. Beskattningsrätten är alltså uppdelad mellan bolagsstaten och aktieägarens hemviststat, och källskatteuttaget i bolagsstaten är maximerat till 15%. När det gäller källskatten, föreskriver avtalet vidare i artikel 44 att bolagsstaten har rätt att i en första omgång ta ut full källskatt enligt inhemska regler, men att överskjutande skatt i så fall skall återbetalas efter ansökan av den skattskyldige. En sådan ansökan skall enligt avtalet göras inom fyra år efter det år utdelningen betalades ut. I artikeln anges också att den skattskyldige har rätt att begära att den lägre

[83] Art. 43 b Wet IB 1964.
[84] Kapitel 9.3.2.
[85] SFS 1992:1193 och 1994:1300, prop. 1992/93:3.

avtalsskattesatsen tillämpas direkt om detta är möjligt enligt bolagsstatens interna rätt.

Avtalets metodbestämmelser återfinns i artikel 23. För Sveriges del är avtalet ett credit-avtal,[86] medan Tyskland som huvudregel tillämpar exemptionmetoden.[87] När det gäller källskatt på utdelningar använder dock också Tyskland avräkning för att undanröja dubbelbeskattningen.[88] För såväl Sverige som Tyskland anges att avräkningen skall beräknas enligt inhemska regler i respektive land. I Sverige tillämpas därmed en ordinary credit enligt over all-principen,[89] medan Tyskland använder sig av en by country-begränsning.[90]

12.5.2 Svensk aktieägare i tyskt bolag

12.5.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Inte heller det svensk-tyska avtalet innehåller några bestämmelser om samspelet mellan de två ländernas bolagsskattesystem. Också i denna bilaterala relation styrs bolagsskattesystemens behandling av de gränsöverskridande utdelningarna således uteslutande av respektive lands inhemska rätt. För vinstmedel som delas ut från ett tyskt bolag till en svensk aktieägare gäller därmed att dessa först beskattas inom ramen för systemet med skilda skattesatser i Tyskland. Den reducerade skattesatsen för utdelad vinst tillämpas nämligen även på utdelningar till utländska aktieägare enligt intern tysk rätt.[91] Detta är för övrigt förmodligen också ett krav enligt dubbelbeskattningsavtalets icke-diskrimineringsbestämmelse, vilken är utformad i enlighet med OECD:s modell.[92]

Därefter inkomstbeskattas utdelningen på vanligt sätt i Sverige. Det finns ingen svensk lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen att utsträcka till tyska utdelningar.[93] Vidare gäller att det tyska skatteavräkningssystemet inte utsträcks till svenska aktieägare, vare sig i tysk intern rätt[94] eller i dubbelbeskattningsavtalet.

Utdelningar från Tyskland till Sverige åtnjuter således en viss lättnad i

[86] Artikel 23.2 a).
[87] Artikel 23.1 a).
[88] Artikel 23.1 b).
[89] Kapitel 8.3.2.
[90] Kapitel 10.3.2.
[91] Kapitel 10.4.1.
[92] Artikel 38.4 i det svensk-tyska avtalet. Se även avsnitt 12.2.3.3 ovan.
[93] Kapitel 8.3.1.
[94] Kapitel 10.4.1.

den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå, i och med att den utdelade vinsten beskattas med en lägre skattesats än kvarhållna vinstmedel i Tyskland. Att denna lättnad utsträcks till svenska aktieägare bryter mot den generella neutralitetsnormen för CEN,[95] och leder till att CEN i viss mån kommer att brista i aktieägarlandet Sverige. Utdelningar från svenska bolag till svenska aktieägare träffas ju av full ekonomisk dubbelbeskattning.[96]

I Tyskland gäller fullständig enkelbeskattning för utdelning till tyska aktieägare genom en kombination av systemet med skilda skattesatser och skatteavräkningssystemet. Som framgått är det dock endast systemet med skilda skattesatser som utsträcks till svenska aktieägare. Utdelningar till svenska aktieägare omfattas däremot inte av det tyska skatteavräkningssystemet, vilket utgör ett brott mot den generella neutralitetsnormen för CIN.[97] Detta får till resultat att medan utdelningar till tyska aktieägare enkelbeskattas, omfattas utdelningar till svenska aktieägare endast av en partiell lättnad i dubbelbeskattningen, varför CIN i bolagslandet Tyskland inte tillgodoses fullt ut.

12.5.2.2 Källskatt på utdelningar

Tysk källskatt utgår med avtalsskattesatsen 15%. Tidigare uttogs källskatt i en första omgång med den högre, inhemska skattesatsen om 25%, varefter mellanskillnaden återbetalades till aktieägaren.[98] Sedan år 1992 kan avtalsskattesatsen tillämpas direkt vid utdelningstillfället, om ansökan om detta lämnas till de tyska skattemyndigheterna.[99]

I Sverige avräknas den tyska källskatten i enlighet med bestämmelserna i avräkningslagen. Konsekvenserna för CEN och CIN av källskatteuttaget blir därmed desamma som vid utdelningar från Nederländerna. Läsaren hänvisas därför till avsnitt 12.4.2.2 ovan.

[95] Se kapitel 4.3.3.5.

[96] Det kan kanske framstå som något underligt att påstå att bristande CEN uppkommer i detta fall därför att det finns en lättnad på bolagsnivå om vinsten beskattas i Tyskland, men inte om den beskattas i Sverige. Den svenska enhetliga bolagsskattesatsen är ju nämligen lägre än båda de tyska skattesatserna. För att säkert kunna säga exakt hur hårt bolagsvinsten beskattas i de båda länderna, räcker det emellertid inte att se på skattesatserna. Även skattebasen måste beaktas. Dessa frågor ligger dock utanför avhandlingens frågeställningar (se kapitel 1.3 ovan). Det enda som sägs här är att med avseende på *själva bolagsskattesystemet* beskattas tyska utdelningar lindrigare än svenska, varför CEN brister i Sverige. Frågan om huruvida CEN föreligger eller inte om både system, skattesats och skattebas beaktas besvaras däremot inte i denna undersökning.

[97] Se kapitel 4.4.3.5.

[98] Se Kuiper i European Taxation 1989 s. 60 ff angående denna återbetalningsprocedur.

[99] Borstell i Intertax 1993 s. 474.

12.5.3 Tysk aktieägare i svenskt bolag

12.5.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Som redan nämnts styrs bolagsskattesystemens behandling av gränsöverskridande utdelningar mellan Sverige och Tyskland endast av inhemsk rätt i dessa länder. För utdelningar från ett svenskt bolag till en tysk aktieägare gäller att vanlig bolagsskatt först tas ut i Sverige.[100] I nästa steg beläggs utdelningarna med full inkomstskatt i Tyskland. Varken systemet med skilda skattesatser eller skatteavräkningssystemet utsträcks till utdelningar från Sverige.[101] Sammantaget träffas således utdelningar från Sverige till Tyskland av full ekonomisk dubbelbeskattning. Detta utgör givetvis ett allvarligt brott mot CEN i aktieägarlandet Tyskland, eftersom utdelningar från inhemska bolag enkelbeskattas.

Det principiella krav som uppställs av den generella neutralitetsnormen för CEN är att alla typer av lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen som medges i inhemska förhållanden i aktieägarlandet också skall utsträckas till utdelningar från andra länder.[102] För att tillgodose normens krav skulle Tyskland därför i princip vara tvunget att utsträcka såväl lättnaden på bolagsnivå som lättnaden på ägarnivå till svenska utdelningar. Att utsträcka en lättnad på bolagsnivå till utländska utdelningar låter sig emellertid inte göras inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet.[103] Detta är därför snarast att se som en teoretisk väg att åstadkomma CEN, som knappast är genomförbar i praktiken. För att uppnå CEN i Tyskland vid aktieinvesteringar i Sverige, skulle det dessutom inte ens vara nödvändigt att utsträcka lättnaden på bolagsnivå till svenska utdelningar.[104] Om det tyska skatteavräkningssystemet utsträcktes till svenska utdelningar, dvs. om den svenska bolagsskatt som belastat utdelningarna i sin helhet fick avräknas i Tyskland, skulle fullständig enkelbeskattning nämligen råda även för dessa utdelningar. Därigenom skulle CEN tillgodoses fullt ut.

Att ingen av de två tyska lättnaderna utsträcks till utdelningar från Sverige tillgodoser däremot den generella neutralitetsnormen för CIN.[105] Fullständig CIN råder således i denna situation i bolagslandet Sverige, eftersom utdelningar från svenska bolag till både svenska och tyska aktieägare dubbelbeskattas.

[100] Kapitel 8.4.1.
[101] Kapitel 10.3.1.
[102] Kapitel 4.3.3.5.
[103] Se kapitel 4.3.3.6.
[104] Se kapitel 10.5.1.
[105] Se kapitel 4.4.3.5.

12.5.3.2 Källskatt på utdelningar

Källskatt utgår i Sverige med avtalsskattesatsen 15%. Liksom vid utdelningar till holländska aktieägare tillämpas avtalsskattesatsen direkt om aktieägaren inger ett hemvistintyg.[106] Källskatten avräknas sedan i Tyskland i enlighet med de tyska interna avräkningsbestämmelserna. Dessa bestämmelser sammanfaller i stort sett helt med de som beskrivits i avsnitt 12.4.3.2 ovan angående avräkning av svenska källskatter i Nederländerna. Avräkningen är således också i Tyskland en ordinary credit med by country-begränsning, vilken beräknas på den svenska nettoutdelningen efter avdrag för eventuella räntekostnader hänförliga till utdelningen.[107] Om avräkningsrätten faller bort helt eller delvis, har den tyske aktieägaren vidare, liksom den holländske, rätt att åberopa inhemska regler om avdrag för utländska skatter.[108] Liksom för Nederländernas del gäller slutligen att Tyskland för de flesta övriga inkomster använder exemption för att undanröja dubbelbeskattningen. De slutsatser som drogs i avsnitt 12.4.3.2 angående källskatt på utdelningar från Sverige till Nederländerna är därmed relevanta även i detta fall. Läsaren hänvisas därför till detta avsnitt.

12.6 Sverige–Frankrike

12.6.1 Allmänt om det svensk-franska avtalet

Det svensk-franska avtalet ingicks år 1990, och trädde i kraft den 1 april 1992.[109] Utdelningsbestämmelserna finns i artikel 10. De två första punkterna i artikeln följer OECD:s modell, dvs. beskattningsrätten delas mellan bolagsstaten och aktieägarstaten, och källskatteuttaget i bolagsstaten begränsas till 15%. Punkterna tre och fyra i artikeln saknar däremot motsvarighet i OECD-modellen. Där regleras nämligen utsträckandet av det franska skatteavräkningssystemet till svenska aktieägare i franska bolag. I punkt tre stadgas att utdelning till en svensk aktieägare medför rätt till avoir fiscal om en fransk aktieägare, som mottagit motsvarande utdelning, hade haft rätt till skatteavräkning. Utsträckandet av skatteavräkningssystemet går tekniskt till på så sätt att franska staten betalar ut ett belopp motsvarande avoir fiscal-beloppet direkt till den

[106] Se närmare avsnitt 12.4.3.2 ovan.
[107] Kapitel 10.3.2.
[108] § 34c(2) och (6) EStG. Se också Vogel 1991 art. 23 marg. nr 157, 169 och 180.
[109] SFS 1991:673 och 1992:154, prop. 1990/91:174.

svenske aktieägaren. Rätten till avoir fiscal gäller alla svenska fysiska personer, under förutsättning att utdelningen och utbetalningen från franska staten beskattas i Sverige. Utbetalningen behandlas i sin helhet som utdelning enligt avtalet, dvs. fransk källskatt med avtalsskattesatsen 15 % utgår på beloppet.

I artikel 10.4 finns regler om återfående av précompte i de fall den svenske aktieägaren inte har rätt till avoir fiscal enligt avtalet. Som angetts ovan, tar Frankrike ut en kompletteringsskatt, précompte, vid utdelning av låg- och obeskattade vinstmedel.[110] Uttaget av précompte syftar till att säkerställa att eventuella beskattningsundantag på bolagsnivå inte förs vidare till aktieägarnivå. Om ingen avräkning sker på ägarnivå, anses dock uttaget av précompte vara omotiverat. Artikeln ger därför de svenska aktieägare som inte omfattas av utsträckandet av det franska skatteavräkningssystemet rätt att återföra denna skatt. Den återbetalda précompten behandlas då som ett extra utdelningsbelopp enligt avtalet och beläggs med källskatt.

Sverige tillämpar, enligt avtalets artikel 23, credit-metoden som huvudmetod för undanröjande av dubbelbeskattning. Fransk källskatt på utdelning får därmed avräknas från den svenska inkomstskatten.[111] Till skillnad från vad som är fallet i avtalen med Nederländerna och Tyskland finns ingen uttrycklig hänvisning till den svenska avräkningslagen i artikeltexten, men denna blir ändå enligt sin 2 § 4 mening tillämplig vid avräkningen.[112] Avräkningen är alltså även här en ordinary credit enligt over all-principen. För Frankrikes del är avtalet ett exempt-avtal, men när det gäller källskatt på utdelningar tillämpas credit också i Frankrike.[113] Avräkningen är en ordinary credit, vilken begränsas enligt per item-principen.[114]

12.6.2 Svensk aktieägare i franskt bolag

12.6.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Vinstmedel som delas ut från franska bolag till svenska aktieägare bolagsbeskattas på vanligt sätt i Frankrike.[115] På bolagsnivå finns ingen fransk lättnad som kan utsträckas till svenska aktieägare. Däremot

[110] Kapitel 11.2.1.2.
[111] Artikel 23.1 a).
[112] Se även prop. 1990/91:174 s. 53.
[113] Artikel 23.2 a).
[114] Gouthière 1994 s. 815.
[115] Kapitel 11.4.1.

utsträcks det franska skatteavräkningssystemet till svenska aktieägare genom dubbelbeskattningsavtalet. Svenska aktieägare i franska bolag kan därmed på samma sätt som franska aktieägare till fullo tillgodoräkna sig den skatt som belastat utdelningarna på bolagsnivå.

Som nämnts går utsträckandet av skatteavräkningssystemet tekniskt sett till på så sätt att franska staten betalar ut ett belopp motsvarande avoir fiscal-beloppet direkt till den svenske aktieägaren. Denna utbetalning beskattas som ett extra utdelningsbelopp i Sverige, dvs. det tas upp som inkomst av kapital och beläggs med 30% inkomstskatt.[116] Följande exempel beskriver hur beskattningen ser ut. Den bolagsvinst som skall utdelas till den svenske aktieägaren antas uppgå till 300 före bolagsskatt.[117]

Bolagsnivå	
Bolagsvinst före bolagsskatt	300
Fransk bolagsskatt (33 1/3%)	–100
Nettoutdelning till aktieägaren	200
Aktieägarnivå	
Mottagen utdelning	200
Utbetalning från franska staten	+100
Skattepliktig inkomst i Sverige	300
Svensk inkomstskatt (30%)	90

Det sker alltså ingen avräkning i Sverige, men slutresultatet för aktieägaren blir detsamma som om avräkning skett. Han erhåller 200 + 100 – 90 = 210 efter skatt. Den ursprungliga bolagsvinst om 300 före skatt som ställdes till förfogande för utdelning belastas således slutligt endast med den svenske aktieägarens inkomstskatt om 30%.

Utbetalningen från franska staten äger rum tidigast i januari året efter utdelningsåret.[118] Vid den svenska inkomstbeskattningen hänförs dock utbetalningen till samma beskattningsår som den underliggande utdelningen.[119] Vidare gäller att svenska fysiska personer i alla normala fall omfattas av rätten till avoir fiscal. Avtalets regler om återfående av eventuell précompte aktualiseras därför inte.

Att det franska skatteavräkningssystemet på det ovan beskrivna sättet utsträcks till svenska aktieägare utgör ett allvarligt brott mot neutralitets-

[116] 3 § 10 mom. 2 och 3 st. SI.

[117] I exemplet bortses från källskatten på utdelningen. Se angående denna i avsnitt 12.6.2.2 nedan.

[118] Juilhard i BIFD 1994 s. 192.

[119] 3 § 10 mom. 3 st. SI.

normen för CEN.[120] Genom denna åtgärd enkelbeskattas en svensk aktieägare för utdelningar från franska bolag, medan utdelningar från inhemska bolag träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning. CEN i aktieägarlandet Sverige är därmed helt satt ur spel. Däremot ligger det franska utsträckandet av skatteavräkningssystemet till svenska aktieägare helt i linje med det krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CIN.[121] Därigenom åstadkoms nämligen att utdelningar till svenska liksom till franska aktieägare i franska bolag enkelbeskattas, dvs. fullständig CIN råder i bolagslandet Frankrike.

12.6.2.2 Källskatt på utdelningar

Som nämnts ovan betraktas avoir fiscal-beloppet som utbetalas från franska staten som ett extra utdelningsbelopp. Både den egentliga utdelningen och avoir fiscal-beloppet beläggs därmed med källskatt i Frankrike. Sedan år 1994 tillämpas avtalsskattesatsen 15% direkt, i de fall avtalet utsträcker rätten till avoir fiscal till aktieägare i det andra avtalslandet.[122] Detta gäller såväl vid utbetalning av själva utdelningen, som vid den senare utbetalningen av avoir fiscal-beloppet. Båda dessa källskatter avräknas sedan från den svenska inkomstskatten, varvid avräkningslagen som framgått ovan blir tillämplig trots att ingen hänvisning till denna finns i själva avtalet.[123] Konsekvenserna för CEN och CIN blir därför återigen desamma som vid utdelningar från Nederländerna till Sverige, varför läsaren ännu en gång hänvisas till avsnitt 12.4.2.2 ovan.

12.6.3 Fransk aktieägare i svenskt bolag

12.6.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Vinstmedel som utdelas från svenska bolag till franska aktieägare träffas först av ordinarie bolagsskatt i Sverige.[124] Utdelningarna beläggs därefter med full fransk inkomstskatt när de mottas av de franska aktieägarna.[125] Det franska skatteavräkningssystemet utsträcks nämligen inte till utdelningar från svenska bolag, varken i fransk intern rätt eller i dubbelbeskattningsavtalet.

[120] Se kapitel 4.4.3.5.
[121] Se kapitel 4.3.3.5.
[122] Juilhard i BIFD 1994 s. 193.
[123] Se 2 § 4 meningen avräkningslagen samt avsnitt 12.6.1 ovan.
[124] Kapitel 8.4.1.
[125] Kapitel 11.3.1.

Medan utdelningar från franska bolag enkelbeskattas, drabbas således utdelningar från svenska bolag av full ekonomisk dubbelbeskattning. Detta utgör ett allvarligt brott mot neutralitetsnormen för CEN,[126] och leder till att CEN i aktieägarlandet Frankrike är helt satt ur spel vid investeringar från Frankrike till Sverige. Att Frankrike inte utsträcker sitt skatteavräkningssystem till svenska utdelningar tillgodoser däremot neutralitetsnormen för CIN.[127] I bolagslandet Sverige råder således fullständig CIN, i och med att utdelningar till både svenska och franska aktieägare dubbelbeskattas.

12.6.3.2 Källskatt på utdelningar

Svensk källskatt utgår med 15% enligt dubbelbeskattningsavtalet. Avtalsskattesatsen tillämpas direkt under förutsättning av hemvistintyg inges.[128] Som framgått ovan, saknas regler om avräkning av utländska skatter i intern fransk rätt.[129] Där medges endast avdrag för de utländska skatterna. Den svenska källskatten får dock ändå avräknas enligt avtalets bestämmelser. Behandlingen av den svenska källskatten är i stor sett densamma i Frankrike som i Nederländerna ovan, varför det återigen hänvisas till avsnitt 12.4.3.2 ovan. En skillnad gentemot Nederländerna som särskilt skall anmärkas är dock att avräkningen begränsas enligt per item- och inte enligt by country-principen. Risken för att hela källskatten inte skall kunna avräknas i t.ex. det fall då det svenska aktieinnehavet finansierats genom lån är därmed något större i Frankrike. Vidare gäller att den franske aktieägaren inte har rätt att åberopa inhemska regler om avdrag för utländska skatter, om rätten till avräkning helt eller delvis skulle falla bort.[130] Konsekvenserna för CEN i aktieägarlandet Frankrike och CIN i bolagslandet Sverige blir således i detta fall än mer negativa, eftersom hela källskatten då kommer att kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen.

[126] Kapitel 4.3.3.5.
[127] Kapitel 4.4.3.5.
[128] Se närmare avsnitt 12.4.3.2 ovan.
[129] Kapitel 11.3.2.
[130] Gouthière 1994 s. 116 och 817.

12.7 Nederländerna–Tyskland

12.7.1 Allmänt om det holländsk-tyska avtalet

Avtalet mellan Nederländerna och Tyskland ingicks redan år 1959, och trädde i kraft den 18 september 1960. Det är därmed, tillsammans med det fransk-tyska avtalet, det äldsta avtalet i denna undersökning. Fastän avtalet ingicks före tillkomsten av den första OECD-modellen, följer utdelningsbestämmelserna i artikel 13 den vid det här laget välbekanta formeln att tillerkänna både bolagsstaten och aktieägarstaten beskattningsrätt till gränsöverskridande utdelningar, men att maximera källskatteuttaget i bolagsstaten till 15%.

Metodbestämmelserna finns i artikel 20 i avtalet. Både Nederländerna och Tyskland tillämpar exemption som huvudmetod. För Tysklands del gäller dock att holländsk källskatt på utdelningar i stället skall avräknas med en ordinary credit baserad på by country-principen.[131] Någon credit föreskrivs däremot inte för tyska källskatter i Nederländerna. Det anmärkningsvärda är vidare att inte heller avtalets exemptionbestämmelse omfattar utdelningsinkomster.[132] Enligt avtalet har Nederländerna således rätt att beskatta tyska utdelningar fullt ut enligt sina interna regler, utan hänsynstagande till den tyska källskatten. Den holländske aktieägaren kan därmed endast falla tillbaka på inhemska regler om avdrag för utländska skatter,[133] men har ingen möjlighet att få göra avräkning.

12.7.2 Holländsk aktieägare i tyskt bolag

12.7.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Vinstmedel som delas ut från ett tyskt bolag till en holländsk aktieägare beskattas inom ramen för den normala bolagsbeskattningen i Tyskland. Enligt tysk intern rätt tillämpas systemet med skilda skattesatser även på utdelningar till utländska aktieägare, och den utdelade vinsten träffas därmed av en lägre skattesats än den kvarhållna.[134] Det kan anmärkas att dubbelbeskattningsavtalet mellan Nederländerna och Tyskland i sig inte uppställer något krav på att systemet med skilda skattesatser tillämpas på utdelningar till holländska aktieägare. Avtalet saknar nämligen motsva-

[131] Artikel 20.2. Se även § 68 c EStDV och kapitel 10.3.2 ovan.
[132] Artikel 20.3.
[133] Kapitel 9.3.2.
[134] Kapitel 10.4.1.

righet till den icke-diskrimineringsbestämmelse som finns i artikel 24.5 i OECD:s modellavtal.[135]

När den holländske aktieägaren mottar utdelningen, inkomstbeskattas han på vanligt sätt för denna i Nederländerna. Den mindre lättnad i utdelningsbeskattningen som gäller för inhemska utdelningar, dvs. det årliga skattefria beloppet om 1 000 NLG, utsträcks dock inte till utdelningar från Tyskland.[136] Vidare gäller att inte heller det tyska skatteavräkningssystemet utsträcks till holländska aktieägare, varken i tysk intern rätt[137] eller genom dubbelbeskattningsavtalet. Utdelningarna inkomstbeskattas därmed fullt ut, utan några lättnader i beskattningen.

Om denna beskattning jämförs med den som föreskrivs av den generella neutralitetsnormen för CEN,[138] kan konstateras att både beskattningen i Tyskland och beskattningen i Nederländerna bryter mot denna neutralitetsnorm. Enligt neutralitetsnormen för CEN skall bolagslandet *inte* utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare. Det faktum att holländska aktieägare kommer i åtnjutande av det tyska systemet med skilda skattesatser står därmed i konflikt med normens krav. Vidare uppställer neutralitetsnormen kravet att aktieägarlandet *skall* utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar. Också Nederländernas åtgärd att inte låta skattefriheten för utdelningar upp till 1 000 NLG gälla för utdelningar från Tyskland bryter därmed mot normen.

Det faktum att neutralitetsnormens krav inte tillgodoses, behöver emellertid inte nödvändigtvis betyda att CEN inte föreligger. Som poängterats ovan, finns det inte bara en enda väg att uppnå CEN.[139] Det neutralitetsnormen beskriver är endast det sätt på vilket CEN kan tillgodoses i *alla tänkbara* situationer. I vissa situationer kan det dock finnas även andra vägar att uppnå CEN. I det förevarande fallet kan konstateras att den sammanlagda effekten av bolagsskattesystemens behandling av utdelningar från Tyskland till Nederländerna blir att dessa utdelningar åtnjuter en viss lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen på bolagsnivå, i och med att det tyska systemet med skilda skattesatser tillämpas på utdelningarna. Däremot finns ingen lättnad på aktieägarnivå, utan där sker full beskattning till ordinarie skattesatser. Denna beskattning kan jämföras med den som gäller för inhemska utdelningar i Nederländerna, där en viss lättnad också föreligger, men där denna lättnad är förlagd till

[135] Se angående denna artikel i avsnitt 12.2.3.3 ovan.
[136] Kapitel 9.3.1.
[137] Kapitel 10.4.1.
[138] Se kapitel 4.3.3.5.
[139] Se kapitel 4.3.3.3–4.3.3.5, särskilt första stycket i kapitel 4.3.3.5.

ägarnivå. För såväl inhemska utdelningar som för utdelningar från Tyskland gäller således att en viss lättnad i dubbelbeskattningen är för handen. Innebär detta att CEN i aktieägarlandet Nederländerna i varje fall ungefärligt kan anses föreligga, eller medför det faktum att lättnaderna är olika utformade att CEN ändå brister?

Den närmast liggande slutsaten kan kanske tyckas vara den förstnämnda. Om en viss lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen föreligger i båda utdelningsalternativen borde CEN åtminstone i stort sett vara tillfredsställt. I varje fall borde denna situation vara bättre än om full ekonomisk dubbelbeskattning eller full enkelbeskattning hade rått i något av alternativen. De två brotten mot neutralitetsnormen som beskrivits ovan skulle därmed s.a.s. ta ut varandra, så att slutresultatet blev bättre än om endast ett att brotten mot normen förelegat. Enligt detta resonemang skulle det då inte vara avgörande att lättnaderna är olika utformade och förlagda till olika led i beskattningen. Endast om och i den utsträckning lättnaderna är olika stora, skulle CEN brista.

Om man ser närmare på hur lättnaden i beskattningen är utformad i de två olika alternativen, framstår denna slutsats dock inte längre som lika självklar. För inhemska utdelningar i Nederländerna gäller som nämnts att utdelningar upp till ett visst belopp (1 000 NLG) enkelbeskattas, medan utdelningar därutöver drabbas av full ekonomisk dubbelbeskattning. För utdelningar från Tyskland gäller däremot generellt en viss lättnad i dubbelbeskattningen, men aldrig total enkelbeskattning. Detta innebär att tyska utdelningar beskattas både hårdare och lindrigare än utdelningar från holländska bolag, beroende på om de sistnämnda enkel- eller dubbelbeskattas. Med detta synsätt brister alltid CEN i Nederländerna, ibland för att inhemska utdelningar beskattas lindrigare och ibland för att de beskattas hårdare än utdelningar från Tyskland.

Det går säkert att komponera aktieportföljer bestående av tyska och holländska aktier, där utdelningarna genomsnittligt sett åtnjuter samma lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Att generellt säga att det genomsnittliga resultatet av neutralitetsbristerna blir att CEN ändå föreligger förefaller däremot inte riktigt. Slutsatsen måste i stället bli att CEN i aktieägarlandet Nederländerna brister. Vid mindre aktieinnehav består neutralitetsbristen i att inhemska utdelningar beskattas förmånligare än tyska. För marginalinvesteringen vid de något större innehaven är det i stället de tyska utdelningarna som beskattas lindrigare, eftersom full ekonomisk dubbelbeskattning gäller för alla inhemska utdelningar över en viss nivå.

När det gäller CIN i bolagslandet Tyskland, är det lättare att konstatera att neutraliteten brister. Som framgått ovan enkelbeskattas utdelningar till inhemska aktieägare i Tyskland genom en kombination av systemet med

skilda skattesatser på bolagsnivå och skatteavräkningssystemet på aktieägarnivå. Det är emellertid endast systemet med skilda skattesatser som utsträcks till holländska aktieägare. För utdelningar till dessa aktieägare gäller därmed endast en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, inte fullständig enkelbeskattning. Detta utgör ett klart brott mot neutralitetsnormen för CIN, som ju föreskriver att bolagslandet skall utsträcka alla typer av lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen till utländska aktieägare.[140] CIN i bolagslandet Tyskland brister därmed.

12.7.2.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från Tyskland till Nederländerna beläggs med källskatt i Tyskland med avtalsskattesatsen 15%. Som framgått ovan får avtalsskattesatsen numera, efter ansökan av den skattskyldige, tillämpas direkt vid utdelningstillfället.[141] Till skillnad från vad som är fallet i samtliga andra utdelningssituationer i denna undersökning får denna källskatt inte avräknas i Nederländerna. Den avräkning som undantagsvis medges i intern holländsk lagstiftning gäller inte för utdelningar från Tyskland,[142] och avtalet saknar även det bestämmelser om avräkning av den tyska källskatten. Den holländske aktieägaren är därmed hänvisad till att dra av den tyska källskatten i enlighet med inhemska bestämmelser om avdrag för utländsk skatt. Eftersom högsta marginalskattesatsen i Nederländerna uppgår till 60%, kan maximalt 60% av den tyska källskatten undanröjas genom detta avdrag. Minst 40% kvarstår alltid som en definitiv skattebelastning på utdelningen.

Att endast avdrag, och inte avräkning, medges för den tyska källskatten, utgör givetvis ett allvarligt brott mot såväl CEN som CIN.[143] CEN i aktieägarlandet Nederländerna brister eftersom utdelningar från Tyskland drabbas av en extra skattebelastning jämfört med inhemska utdelningar. På motsvarande sätt brister CIN i bolagslandet Tyskland, eftersom utdelningar till holländska aktieägare, genom den icke avräkningsbara källskatten, beskattas hårdare än utdelningar till inhemska aktieägare.

[140] Se kapitel 4.4.3.5.
[141] Se avsnitt 12.5.2.2.
[142] Kapitel 9.3.2.
[143] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

12.7.3 Tysk aktieägare i holländskt bolag

12.7.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Skattekonsekvenserna när en tysk aktieägare mottar utdelningar från Nederländerna liknar i stor utsträckning de som gäller för utdelningar till en tysk aktieägare från ett svenskt bolag. De slutsatser som drogs i avsnitt 12.5.3.1 är därför i stor utsträckning giltiga även i detta fall. På bolagsnivå gäller således att det inte finns någon holländsk lättnad att utsträcka till utländska aktieägare, varför den utdelade vinsten träffas av full, normal holländsk bolagsskatt.[144] Av naturliga skäl utsträcks inte heller den mindre lättnad som finns på ägarnivå till aktieägare i Tyskland. Vidare gäller att utdelningarna inkomstbeskattas fullt ut i Tyskland, dvs. varken systemet med skilda skattesatser eller skatteavräkningssystemet tillämpas på utdelningarna.[145]

Det faktum att Tyskland inte utsträcker någon av sina lättnader i dubbelbeskattningen till utdelningar från Nederländerna utgör givetvis ett flagrant brott mot neutralitetsnormen för CEN.[146] Resultatet blir att utdelningar mellan Nederländerna och Tyskland drabbas av full ekonomisk dubbelbeskattning, vilket kan jämföras med den enkelbeskattning som gäller för utdelningar från inhemska bolag i Tyskland. CEN i aktieägarlandet Tyskland är således helt satt ur spel. Även neutralitetsnormen för CIN är i viss utsträckning åsidosatt, i och med att den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som finns i Nederländerna inte utsträcks till tyska aktieägare.[147] Eftersom utdelningar till tyska aktieägare därmed dubbelbeskattas fullt ut, medan utdelningar till inhemska aktieägare omfattas av en viss lättnad i dubbelbeskattningen, brister även CIN i bolagslandet Nederländerna i viss utsträckning. Bristen i CIN är dock inte lika graverande som bristen i CEN, särskilt eftersom dubbelbeskattning ofta råder för marginalinnehavet även när aktieägaren är holländsk.[148]

12.7.3.2 Källskatt på utdelningar

Uttaget av källskatt på utdelningar från Nederländerna till Tyskland följer det vanliga mönstret, dvs. källskatt utgår i regel direkt med avtalsskattesatsen 15% i Nederländerna[149] och avräknas med en ordinary credit

[144] Kapitel 9.4.1.
[145] Kapitel 10.3.1.
[146] Se kapitel 4.3.3.5.
[147] Se kapitel 4.4.3.5.
[148] Se kapitel 9.5.1.
[149] Se avsnitt 12.4.2.2 ovan.

med by country-begränsning i Tyskland. De slutsatser som drogs i avsnitt 12.4.3.2 är därmed giltiga även här, varför läsaren ännu en gång hänvisas till detta avsnitt.

12.8 Nederländerna–Frankrike

12.8.1 Allmänt om det holländsk-franska avtalet

Det nu gällande dubbelbeskattningsavtalet mellan Nederländerna och Frankrike slöts år 1973, och trädde i kraft den 29 mars 1974. Beskattningen av utdelningar regleras på samma sätt i detta avtal som i det svensk-franska avtalet.[150] I utdelningsartikeln, artikel 10, stadgas således att utdelningar mellan avtalsländerna får beskattas både i bolagsstaten och aktieägarstaten, och att källskatten i bolagsstaten högst får uppgå till 15%. I avtalsprotokollet, punkt IV, anges att ansökan om återfående av för högt uttagen källskatt måste göras hos behörig myndighet i bolagsstaten inom tre år efter det år skatten togs ut.

Vidare gäller, liksom i det svensk-franska avtalet, att det franska skatteavräkningssystemet utsträcks till holländska aktieägare genom att franska staten betalar ut ett belopp motsvarande det avräkningsbelopp en fransk aktieägare hade åtnjutit.[151] Utbetalningen görs direkt till den holländske aktieägaren. Som förutsättning gäller även enligt detta avtal dels att en fransk aktieägare som mottagit motsvarande utdelning skulle ha haft rätt till skatteavräkning, dels att både utdelningen och avoir fiscal-beloppet beskattas i Nederländerna. Avoir fiscal-beloppet beläggs med källskatt i Frankrike enligt avtalsskattesatsen 15%.

I avtalet finns också regler om återfående av précompte i de fall den holländske aktieägaren inte har rätt till avoir fiscal.[152] Denna bestämmelse är utformad på samma sätt som i det svensk-franska avtalet, se avsnitt 12.6.1 ovan.

Avtalet är för båda staterna som huvudregel ett exempt-avtal enligt artikel 24. När det gäller källskatt på utdelningar tillämpar dock både Nederländerna och Frankrike avräkning med en ordinary credit.[153] Nederländerna har en by country-begränsning, medan Frankrike tillämpar per item-principen.[154]

[150] Se avsnitt 12.6.1 ovan.
[151] Artikel 10.3.
[152] Artikel 10.4.
[153] Artikel 24.A.3 (Nederländerna) och 24.B.b) (Frankrike).
[154] Se angående avräkningen i Frankrike Gouthière 1994 s. 815.

12.8.2 Holländsk aktieägare i franskt bolag

12.8.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Eftersom det franska skatteavräkningssystemet som nämnts utsträcks till holländska aktieägare på samma sätt som till svenska, kan till stor del hänvisas till avsnitt 12.6.2.1 ovan där fallet att en svensk aktieägare äger aktier i ett franskt bolag behandlas. Vanlig bolagsskatt utgår i Frankrike,[155] men den holländske aktieägaren kompenseras för detta bolagsskatteuttag genom en direkt utbetalning från franska staten. Vid den holländska inkomstbeskattningen tas både själva utdelningen och utbetalningen upp som inkomst och beskattas med aktieägarens marginalskattesats. Utbetalningen ersätter således den avräkning som sker i inhemska förhållanden i Frankrike. Hela utdelningen beskattas, och den skattefrihet för utdelningar upp till 1 000 NLG som gäller för inhemska utdelningar i Nederländerna utsträcks inte till utdelningar från Frankrike.[156]

Det faktum att det franska skatteavräkningssystemet utsträcks till aktieägare i Nederländerna utgör ett allvarligt brott mot neutralitetsnormen för CEN, vilken ju föreskriver att lättnader i dubbelbeskattningen *inte* skall utsträckas till utländska aktieägare.[157] Även Nederländernas åtgärd att inte låta utdelningar från Frankrike omfattas av det mindre skattefrihetsbeloppet bryter mot neutralitetsnormens krav att aktieägarlandet *skall* utsträcka eventuella lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare. I detta fall kommer de två brotten mot neutralitetsnormen emellertid i viss mån att "ta ut varandra", varför CEN i aktieägarlandet Nederländerna trots allt tillgodoses i vissa situationer.[158] För en holländsk aktieägare med ett mindre aktieinnehav gäller nämligen att utdelningar från såväl inhemska som franska bolag enkelbeskattas. För de mindre aktieinnehaven tillfredsställs således CEN fullt ut. För marginalinvesteringen vid något större innehav är CEN dock helt satt ur spel, eftersom inhemska utdelningar dubbelbeskattas medan franska utdelningar enkelbeskattas.

Utsträckandet av det franska skatteavräkningssystemet till holländska aktieägare är däremot helt i enlighet med det krav som uppställs av neutralitetsnormen för CIN.[159] Utdelningar till såväl franska som holländska

[155] Kapitel 11.4.1.
[156] Kapitel 9.3.1.
[157] Se kapitel 4.3.3.5.
[158] Se resonemanget i avsnitt 12.7.2.1.
[159] Se kapitel 4.4.3.5.

aktieägare enkelbeskattas därigenom fullt ut, vilket tillgodoser CIN i bolagslandet Frankrike.

12.8.2.2 Källskatt på utdelningar

Fransk källskatt utgår på såväl utdelning som avoir fiscal-belopp, och som framgått ovan tillämpas avtalsskattesatsen 15% numera direkt vid utbetalningen.[160] Den franska källskatten avräknas i Nederländerna enligt samma regler som gäller för svenska källskatter, dvs. med en ordinary credit begränsad enligt by country-metoden. När det gäller de närmare reglerna för avräkning, samt konsekvenserna för CEN och CIN, hänvisas läsaren därför ånyo till avsnitt 12.4.3.2 ovan.

12.8.3 Fransk aktieägare i holländskt bolag

12.8.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Även när det gäller utdelningar i den andra riktningen, dvs. från Nederländerna till Frankrike, kan paralleller dras till det svensk-franska förhållandet.[161] Den utdelade vinsten beläggs i ett första led med full holländsk bolagsskatt.[162] Nederländerna har ingen lättnad på bolagsnivå att utsträcka till utländska aktieägare, och den lättnad som finns på ägarnivå förbehålls endast för inhemska aktieägare som inkomstbeskattas i Nederländerna. I ett andra led beläggs utdelningarna därefter med full fransk inkomstskatt.[163] Skatteavräkningssystemet utsträcks således inte till utdelningar från Nederländerna, varken i fransk intern rätt eller i dubbelbeskattningsavtalet. Slutresultatet är därmed att utdelningarna drabbas av full ekonomisk dubbelbeskattning.

Liksom kunde konstateras i avsnitt 12.6.3.1 beträffande utdelningar från Sverige till Frankrike, bryter den franska åtgärden att inte utsträcka skatteavräkningssystemet till utdelningar från Nederländerna markant mot den generella neutralitetsnormen för CEN.[164] Den dubbelbeskattning av holländska utdelningar som blir följden av detta leder till en allvarlig brist i CEN i aktieägarlandet Frankrike, eftersom utdelningar från franska bolag enkelbeskattas. Också neutralitetsnormen för CIN är i viss mån åsidosatt, eftersom den mindre holländska lättnaden i dubbelbeskatt-

[160] Se avsnitt 12.6.2.2 ovan.
[161] Se avsnitt 12.6.3.1 ovan.
[162] Kapitel 9.4.1.
[163] Kapitel 11.3.1.
[164] Se kapitel 4.3.3.5.

ningen inte utsträcks till franska aktieägare.[165] Utdelningar till franska aktieägare dubbelbeskattas därigenom fullt ut, medan utdelningar till inhemska aktieägare åtnjuter en viss lättnad i dubbelbeskattningen.

12.8.3.2 Källskatt på utdelningar

Holländsk källskatt utgår i regel direkt med 15% enligt avtalet,[166] och avräknas med ordinary credit med per item-begränsning i Frankrike. Här kan därmed ännu en gång hänvisas till avsnitt 12.4.3.2 ovan, med de tilläggen att tillämpningen av per item-principen begränsar avräkningsrätten ytterligare samt att inhemska regler om avdrag för utländska skatter inte får åberopas om rätten till avräkning helt eller delvis skulle falla bort.[167]

12.9 Tyskland–Frankrike

12.9.1 Allmänt om det tysk-franska avtalet

Det sista avtalet i denna undersökning, det tysk-franska, härstammar ända från år 1959. Det trädde i kraft den 4 november 1960. Genomgripande förändringar i avtalet har sedan gjorts genom tilläggsprotokoll år 1969 och år 1989. Detta gäller inte minst bestämmelserna om beskattning av utdelningar. Nedan avses genomgående avtalsbestämmelserna såsom de ser ut efter ändringarna genom tilläggsprotokollen.

Allmänt kan konstateras att avtalets utdelningsbestämmelser i stor utsträckning avviker från såväl OECD:s modellavtal som från de bilaterala avtal som tidigare har behandlats i detta kapitel. Utgångspunkten i utdelningsartikeln 9 är i och för sig densamma som i OECD-modellen, dvs. både bolagsstaten och aktieägarstaten tillerkänns i princip beskattningsrätt, och källskatteuttaget begränsas till 15%. För utdelningar från Tyskland till Frankrike gäller detta utan modifikation, dvs. utdelningarna beläggs med 15% källskatt i Tyskland och inkomstbeskattas på vanligt sätt i Frankrike. Av avtalets metodartikel, artikel 20, framgår vidare att avtalet för Frankrikes del är ett exempt-avtal, men att credit ändå skall användas när det gäller källskatt på utdelningar.[168] Så långt överensstämmer således även metodartikeln med OECD:s modell. Det anmärknings-

[165] Se kapitel 4.4.3.5.
[166] Se avsnitt 12.4.2.2 ovan.
[167] Se avsnitt 12.6.3.2 ovan.
[168] Artikel 20.2.a).(aa) och (cc).

värda är emellertid att avtalet föreskriver att full, och inte ordinary, credit skall tillämpas.[169] Om den tyska källskatten överstiger den franska inkomstskatten, skall den överskjutande delen återbetalas till aktieägaren.

När det gäller utdelningar som går i den andra riktningen, från Frankrike till Tyskland, är avtalets regler mer komplicerade. Liksom de andra franska avtalen i denna undersökning utsträcker även detta avtal det franska skatteavräkningssystemet till aktieägare i det andra avtalslandet. Tekniken för att göra detta är dock helt annorlunda i detta avtal än i de andra. I stället för att franska staten betalar ut avoir fiscal-beloppet direkt till den tyske aktieägaren, får denne nämligen göra en skatteavräkning vid inkomstbeskattningen i Tyskland. Reglerna för denna avräkning framgår av avtalets metodartikel 20. Där stadgas att den tyske aktieägaren skall erhålla en skatteavräkning motsvarande den som hade tillkommit en fransk aktieägare som mottagit samma utdelning.[170] Den tyske aktieägaren skall således som inkomst redovisa dels själva utdelningen, dels ett belopp motsvarande avoir fiscal-beloppet, vilket som framgått ovan uppgår till halva utdelningen.[171] Därefter avräknas avoir fiscal-beloppet från den tyska inkomstskatten på den sålunda uppräknade utdelningen, eller, om denna inte räcker till, från skatten på övriga inkomster. Om avräkningsbeloppet överstiger den totala tyska skatten, skall den överskjutande delen återbetalas till aktieägaren.

Med denna konstruktion är det således den tyska staten som i en första omgång får bekosta avräkningen av den franska bolagsskatten. Tyskland erhåller dock enligt avtalet kompensation för detta från den franska statskassan. Kompensationen består dels i att Frankrike inte belägger utdelningen med källskatt,[172] varför ingen källskatt behöver avräknas i Tyskland, dels genom en direkt utbetalning till tyska staten.[173] Utbetalningen motsvarar avoir fiscal-beloppet, minskat med en tänkt källskatt om 15% på utdelning och avoir fiscal-belopp. Eftersom avoir fiscal-beloppet uppgår till 50% av utdelningen, utgör den tänkta källskatten 15% av 150% av utdelningen, eller 22,5% av utdelningen. Franska staten skall därmed betala ut ett belopp motsvarande 50% – 22,5% = 27,5% av utdelningen till tyska staten. Den kompensationsordning som föreskrivs i avtalet

[169] Artikel 20.2.a).(aa).

[170] Artikel 20.1.b).(bb).

[171] Kapitel 11.2.1.1. Att avoir fiscal-beloppet är skattepliktig inkomst i Tyskland framgår av artikel 3(1) i den tyska implementeringslagen Zustimmungsgesetz, BStBl I 900, 1970. Se Vogel 1991 art. 10 marg. nr 160.

[172] Artikel 9.3.

[173] Artikel 20.1.b).(bb).

påminner således om den som diskuteras i kommentaren till OECD:s modellavtal, se avsnitt 12.2.3.4 ovan.

Sammanfattningsvis gäller för utdelningar från ett bolag i Frankrike till en aktieägare i Tyskland att de inte beläggs med källskatt i Frankrike, att de ger rätt till skatteavräkning vid den tyska inkomstbeskattningen, samt att avräkningen genom en särskild kompensationsordning i sista hand bekostas av Frankrike.

Slutligen finns i detta avtal, liksom i flera av de föregående, en särskild bestämmelse om att avtalet inte hindrar att källskatt i en första omgång tas ut enligt avtalsländernas interna regler. Enligt bestämmelsen, som återfinns i artikel 25b, skall källskatten i den utsträckning den sätts ned eller helt faller bort enligt avtalet i så fall återbetalas till aktieägaren. Ansökan om återbetalning måste göras inom fyra år efter det år källskatten togs ut. I artikeln anges dock också att aktieägaren kan begära tillämpning av avtalets källskatteregler direkt vid utbetalningen av utdelningen, om detta är möjligt enligt bolagslandets interna rätt. Artikeln föreskriver också att de behöriga myndigheterna i avtalsländerna genom ömsesidig överenskommelse kan fastställa andra procedurregler för uttag av källskatt enligt avtalet.

12.9.2 Tysk aktieägare i franskt bolag

12.9.2.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

I föregående avsnitt har redan relativt ingående redogjorts för hur dubbelbeskattningsavtalet mellan Tyskland och Frankrike utsträcker det franska skatteavräkningssystemet till tyska aktieägare. Jag skall inte upprepa allt vad som sägs där, utan endast kort rekapitulera vad som gäller.

Bolagsvinsten beskattas fullt ut till normal bolagsskattesats i Frankrike.[174] Därefter inkomstbeskattas utdelningen i Tyskland.[175] Vid den tyska inkomstbeskattningen sker en avräkning för den franska bolagsskatt som belastat utdelningen, och genom denna avräkning undanröjs hela den franska bolagsskatten. Utdelningar från Frankrike till Tyskland enkelbeskattas således fullt ut.

Som framgått ovan, åstadkoms enkelbeskattningen av de franska utdelningarna genom att Frankrike utsträcker sitt skatteavräkningssystem till tyska aktieägare, och inte genom att Tyskland utsträcker sin skatteavräkning till franska utdelningar. Avräkningen äger i och för sig rum inom

[174] Kapitel 11.4.1.
[175] Kapitel 10.3.1.

ramen för den tyska inkomstbeskattningen, men uppräkning och avräkning görs i enlighet med de franska reglerna, och det är också Frankrike som bekostar avräkningen.

Att bolagslandet Frankrike utsträcker sin lättnad i dubbelbeskattningen till tyska aktieägare, i stället för att aktieägarlandet Tyskland utsträcker sin lättnad till franska utdelningar, står i total konflikt med de krav som uppställs av den generella neutralitetsnormen för CEN.[176] Eftersom det i det här fallet rör sig om två länder med samma bolagsskattesystem, nämligen skatteavräkningssystemet, med lika stor lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, nämligen ett fullständigt undanröjande av densamma, kan CEN emellertid åstadkommas även genom att bolagslandet utsträcker lättnaden till utländska aktieägare.[177] Genom denna åtgärd enkelbeskattas ju nämligen utdelningar som tillfaller de tyska aktieägarna, oavsett om de härrör från tyska eller franska bolag. Till skillnad från vad som kunde konstateras ovan vid utdelningar från Frankrike till Sverige och Nederländerna, leder utsträckandet av det franska skatteavräkningssystemet således i detta fall till att CEN tillfredsställs fullt ut i aktieägarlandet Tyskland.

Vidare gäller att även CIN i bolagslandet Frankrike tillfredsställs genom utsträckandet av skatteavräkningssystemet till de tyska aktieägarna. Detta är ju också en åtgärd som är helt i enlighet med det krav som uppställs av den generella neutralitetsnormen för CIN.[178] Genom denna åtgärd kommer såväl utdelningar till franska som till tyska aktieägare att enkelbeskattas.

Dessa slutsatser bekräftar vad som sades i kapitel 4.4.3.3 ovan angående utdelningar mellan länder med identiska bolagsskattesystem, dvs. att CEN och CIN då kan åstadkommas samtidigt.

12.9.2.2 Källskatt på utdelningar

För utdelningar från Frankrike till Tyskland gäller det anmärkningsvärda att källskatt överhuvudtaget inte utgår i Frankrike. Det blir därför inte heller fråga om att avräkna någon källskatt i Tyskland. Det underlåtna källskatteuttaget är ett led i avtalets särskilda kompensationsordning, enligt vilken Frankrike skall ersätta Tyskland för att avräkning för fransk

[176] Se kapitel 4.3.3.5.

[177] Se kapitel 4.3.3.3. I Tyskland tillämpas i och för sig en kombination av systemet med skilda skattesatser och skatteavräkningssystemet. Som framhållits i kapitel 10.5.1 ovan, kan dock samma resultat som i inhemska förhållanden i Tyskland åstadkoms genom åtgärder dels på bolagsnivå, dels på ägarnivå, d.v.s. en fullständig enkelbeskattning, i internationella förhållanden uppnås helt inom ramen för skatteavräkningssystemet.

[178] Se kapitel 4.4.3.5.

bolagsskatt medges vid den tyska inkomstbeskattningen (se närmare avsnitt 12.9.1 ovan). Eftersom ingen källskatt utgår, tillfredsställs såväl CEN i aktieägarlandet Tyskland som CIN i bolagslandet Frankrike fullt ut.[179]

12.9.3 Fransk aktieägare i tyskt bolag

12.9.3.1 Samspelet mellan bolagsskattesystemen

Som har konstaterats vid flera tillfällen tidigare, gäller det tyska systemet med skilda skattesatser redan enligt tysk intern rätt även utdelningar till utländska aktieägare.[180] Detta torde för övrigt vara ett krav också enligt det tysk-franska avtalets icke-diskrimineringsbestämmelse i artikel 21.5, vilken är utformad på samma sätt som i OECD:s modell.[181] Den utdelade bolagsvinsten beskattas således med lägre skattesats än den kvarhållna i Tyskland. Däremot utsträcks inte det tyska skatteavräkningssystemet till franska aktieägare. Avtalet brister därmed i reciprocitet, eftersom det franska skatteavräkningssystemet enligt ovan utsträcks till tyska aktieägare genom avtalet. Vidare gäller att utdelningarna inte heller omfattas av det franska skatteavräkningssystemet, varken enligt fransk intern rätt[182] eller enligt dubbelbeskattningsavtalet. Detta betyder att utdelningarna beskattas fullt ut till aktieägarens marginalskattesats i Frankrike.

Att det franska skatteavräkningssystemet inte utsträcks till tyska utdelningar står i tydlig konflikt med den generella neutralitetsnormen för CEN,[183] och leder till klart bristande CEN i aktieägarlandet Frankrike. Även det faktum att det tyska systemet med skilda skattesatser utsträcks till franska aktieägare bryter mot den generella neutralitetsnormen för CEN. I detta fall kommer denna åtgärd dock ändå att *öka* CEN i Frankrike. Det faktum att utdelningar från tyska bolag åtnjuter en viss lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen mildrar nämligen den neutralitetsbrist som uppkommer genom att det franska skatteavräkningssystemet inte utsträcks till tyska utdelningar.

Inte heller den generella neutralitetsnormen för CIN tillgodoses fullt ut i denna situation. För att tillfredsställa denna norm, skall bolagslandet

[179] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4 ovan.
[180] Kapitel 10.4.1.
[181] Se artikel 24.5 i OECD:s modellavtal samt avsnitt 12.2.3.3 ovan.
[182] Kapitel 11.3.1.
[183] Se kapitel 4.3.3.5.

utsträcka hela den lättnad i dubbelbeskattningen som medges i inhemska förhållanden till utländska aktieägare.[184] Tyskland utsträcker dock endast den lättnad som ges på bolagsnivå till franska aktieägare, varför även CIN i bolagslandet Tyskland brister.

12.9.3.2 Källskatt på utdelningar

Utdelningar från Tyskland till Frankrike beläggs med tysk källskatt enligt avtalsskattesatsen 15%. Som framgått ovan tillämpas avtalsskattesatsen numera i regel direkt vid utbetalningen av utdelningen.[185] Källskatten får sedan avräknas vid den franska inkomstbeskattningen. Avräkningen är en full credit, dvs. hela källskatten får alltid avräknas och om källskatten överstiger den totala franska skatten skall den överskjutande delen återbetalas till aktieägaren. Genom att full, och inte ordinary, credit tillämpas, säkerställs att såväl CEN i aktieägarlandet Frankrike som CIN i bolagslandet Tyskland i alla tänkbara situationer tillfredsställs fullt ut.[186] Den extra skattebelastning som källskatten utgör, kommer ju alltid att helt neutraliseras genom avräkningen i Frankrike. Resultatet för CEN och CIN blir således detsamma som när utdelningarna går den andra vägen, från Frankrike till Tyskland. I det fallet uppnås dock neutraliteten som framgått ovan genom att källskatt överhuvudtaget inte tas ut i Frankrike.

12.10 Sammanfattande översikter

Den genomgång av hur beskattningen är utformad i de olika bilaterala relationerna som ägt rum i detta kapitel skall i detta avsnitt sammanfattas genom ett par översikter i tabellform. Avsikten är att tabellerna skall ge en samlad överblick över hur beskattningen är utformad i de olika fall som behandlats. En mer omfattande sammanfattning och utvärdering av länderundersökningen i sin helhet äger rum i avhandlingens fjärde och avslutande del.

[184] Se kapitel 4.4.3.5.
[185] Se avsnitt 12.5.2.2.
[186] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

12.10.1 Bolagsskattesystemet

	Bolag i Sverige	Bolag i Nederländerna	Bolag i Tyskland	Bolag i Frankrike
Aktieägare i Sverige	Avsnitt 8.2.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 12.4.2.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 12.5.2.1 *Viss lättnad på bolagsnivå* Tyska systemet med skilda skattesatser utsträcks till svenska aktieägare enl. IR	Avsnitt 12.6.2.1 *Enkelbeskattning* Franska skatteavräkningssystemet utsträcks till svenska aktieägare enl. DBA
Aktieägare i Nederländerna	Avsnitt 12.4.3.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 9.2.1 *Viss lättnad på bolagsnivå* Utdelningar upp till 1000 NLG skattefria	Avsnitt 12.7.2.1 *Viss lättnad på bolagsnivå* Tyska systemet med skilda skattesatser utsträcks till holländska aktieägare enl. IR	Avsnitt 12.8.2.1 *Enkelbeskattning* Franska skatteavräkningssystemet utstracks till holländska aktieägare enl. DBA
Aktieägare i Tyskland	Avsnitt 12.5.3.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 12.7.3.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 10.2.1 *Enkelbeskattning* System med skilda skattesatser och skatteavräkningssystem	Avsnitt 12.9.2.1 *Enkelbeskattning* Franska skatteavräkningssystemet utsträcks till tyska aktieägare enl. DBA
Aktieägare i Frankrike	Avsnitt 12.6.3.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 12.8.3.1 *Dubbelbeskattning*	Avsnitt 12.9.3.1 *Viss lättnad på bolagsnivå* Tyska systemet med skilda skattesatser utsträcks ti l franska aktiägare enl. IR	Avsnitt 11.2.1 *Enkelbeskattning* Skatteavräkningssystem

Kommentarer:
I de fall dubbelbeskattningen är helt eller delvis undanröjd anges hur detta sker samt, för de gränsöverskridande utdelningarna, om det sker genom bestämmelser i inhemsk rätt (IR) eller i dubbelbeskattningsavtalet (DBA).

Diagonalt utläses de inhemska systemen i respektive land.

Horisontellt utläses hur utdelningar till aktieägare bosatta i ett visst land beskattas när de härrör från bolag i olika länder. Här kan man se om CEN i aktieägarlandet föreligger eller inte.

Vertikalt utläses hur utdelningar från bolag i ett visst land beskattas när de tillfaller aktieägare i olika länder. Här kan man se om CIN i bolagslandet föreligger eller inte.

12.10.2 Källskatt på utdelningar

Nedanstående tabell visar storleken på uttaget av källskatt i bolagsstaten, samt reglerna för avräkning respektive avdrag för källskatt i aktieägarstaten, i de olika bilaterala relationerna.

Aktieägare i	Bolag i	Uttag	Avräkning/avdrag	Avsnitt
Sverige	Nederländerna	15%	Ord. credit, over all	12.4.2.2
Nederländerna	Sverige	15%	Ord. credit, by country	12.4.3.2
Sverige	Tyskland	15%	Ord. credit, over all	12.5.2.2
Tyskland	Sverige	15%	Ord. credit, by country	12.5.3.2
Sverige	Frankrike	15%	Ord. credit, over all	12.6.2.2
Frankrike	Sverige	15%	Ord. credit, per item	12.6.3.2
Nederländerna	Tyskland	15%	Avdrag	12.7.2.2
Tyskland	Nederländerna	15%	Ord. credit, by country	12.7.3.2
Nederländerna	Frankrike	15%	Ord. credit, by country	12.8.2.2
Frankrike	Nederländerna	15%	Ord. credit, per item	12.8.3.2
Tyskland	Frankrike	–	–	12.9.2.2
Frankrike	Tyskland	15%	Full credit	12.9.3.2

IV

UTVÄRDERING OCH FÖRSLAG

13 Sammanfattande utvärdering

13.1 Inledning

Syftet med detta kapitel är att ge en sammanfattande utvärdering av det som framkommit i avhandlingens tidigare delar. Först diskuteras bolagsskattesystemens behandling av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Därefter behandlas reglerna för källskatt på utdelningar.

Utvärderingen av bolagsskattesystemen äger rum i två steg. Först sker en samlad utvärdering av avhandlingens länderundersökning i avsnitt 13.2. I avsnittet presenteras de mer generella slutsatser som kan dras angående *de undersökta ländernas bolagsskattesystem*. Avsikten är att avsnittet skall fungera dels som en självständig utvärdering av länderundersökningen i sig, dels som en grund för den vidare utvärderingen av *själva de enskilda bolagsskattesystemen* som äger rum i avsnitt 13.3. I detta andra steg av utvärderingen är diskussionen således relaterad till systemen i sig, utan omedelbar koppling till hur de tillämpas i ett visst enskilt land. De generella slutsatser som kunnat dras från länderundersökningen, och som presenterats i det föregående avsnittet, sätts då samman med de slutsatser som kan dras från EG:s tidigare harmoniseringsarbete samt med diskussionen i anslutning till OECD:s modellavtal. Däremot sker i detta kapitel ingen separat utvärdering av EG:s harmoniseringsarbete eller av OECD:s modellavtal. Sådana utvärderingar har redan ägt rum i kapitel 5.5 respektive kapitel 12.2.4, vartill hänvisas.

Det utvärderingskriterium som används är liksom tidigare önskemålet att uppnå en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Utvärderingen sker i princip med avseende på både CEN och CIN, men när det gäller utvärderingen av de enskilda systemen är tyngdpunkten lagd vid CEN. Det är nämligen framför allt denna utvärdering som utgör utgångspunkten för de förslag till konkreta åtgärder för att förbättra bolagsskattesystemens internationella neutralitet som lämnas i kapitel 14. Som framhållits flera gånger tidigare är dessa förslag uteslutande inriktade på att uppnå CEN.[1]

[1] Se särskilt kapitel 4.5 ovan.

Efter det att bolagsskattesystemen behandlats, vidtar utvärderingen av reglerna för källskatt på utdelningar i avsnitt 13.4. I avsnittet sker dels en sammanfattning av länderundersökningen, dels en samlad utvärdering av hur källskattereglerna förhåller sig till önskemålet att uppnå en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Även i detta avsnitt kommer paralleller att dras till OECD:s modellavtal och till EG:s tidigare harmoniseringsarbete. Naturligt nog sker utvärderingen här med avseende på både CEN och CIN, eftersom dessa neutralitetsmål ställer samma krav på skattereglernas utformning när det gäller källskatt på utdelningar.

Kapitlet sammanfattas i avsnitt 13.5.

13.2 Utvärdering av bolagsskattesystemen i de undersökta länderna

13.2.1 Inledning

Den följande utvärderingen av bolagsskattesystemen i de länder som ingår i avhandlingens länderundersökning syftar till att lyfta fram och diskutera de mer generella slutsatser som kan dras av denna undersökning. En fråga jag skall söka besvara är t.ex. om något land kan sägas ha mer eller mindre neutrala regler än övriga länder, samt vad detta i så fall beror på. En annan fråga som också skall belysas är huruvida något av neutralitetsmålen CEN eller CIN generellt sett är bättre tillgodosett än det andra vid aktieinvesteringar mellan de undersökta länderna, samt vad som i så fall är anledningen till detta. Vidare skall jag diskutera om några allmängiltiga slutsatser kan dras angående hur de neutralitetsbrister som upptäckts uppkommer, och då särskilt uppmärksamma de olika effekter ett visst lands åtgärder kan få beroende på vilket annat land som är inblandat. Överhuvudtaget läggs i den följande utvärderingen stor vikt just vid frågan om hur de olika ländernas regler samspelar. Ett viktigt moment i utvärderingen är att söka fastställa om vissa länders regler passar bättre ihop än andras ur neutralitetssynpunkt.

Utvärderingen är upplagd på så sätt att varje land först utvärderas för sig i underavsnitten 13.2.2–13.2.5. I dessa avsnitt diskuteras de generella slutsatser som för det enskilda landet kan dras av avhandlingens länderundersökning. Här sammanfattas dels hur respektive lands bolagsskattesystem *i sig* förhåller sig till de två neutralitetsmålen CEN och CIN, dels hur landets system fungerar *i samspel* med de andra ländernas bolags-

skattesystem. Den förstnämnda frågan besvaras liksom tidigare genom en strikt utvärdering av landets regler mot de två neutralitetsnormerna, och detta är i princip endast en sammanfattning av den utvärdering som redan tidigare ägt rum i det avslutande avsnittet i varje enskilt länderkapitel ovan. Den sistnämnda frågan, dvs. hur landets bolagsskattesystem fungerar i samspel med de andra ländernas system, kan däremot inte besvaras endast med hjälp av neutralitetsnormerna. Här är huvudfrågan i stället om resultatet av utvärderingen mot neutralitetsnormerna måste modifieras när landets system ses i kombination med andra länders system. Detta är således en samlad utvärdering för varje enskilt land av undersökningen av de bilaterala relationerna i kapitel 12.

Den landsvisa presentationen i underavsnitten 13.2.2–13.2.5 innehåller med nödvändighet en hel del upprepningar från tidigare kapitel, och kan eventuellt ge ett något tjatigt intryck på vissa läsare. Jag har ändå bedömt att värdet av att ha en samlad utvärdering för varje enskilt land är så stort att det uppväger denna nackdel. Den läsare som så önskar torde vidare utan större problem kunna hoppa över dessa avsnitt, och gå direkt till den sammanfattande diskussionen i underavsnitt 13.2.6. I detta avsnitt läggs de generella slutsatser som kan dras av länderundersökningen som helhet fram, och det är framför allt där som de frågor som nämndes inledningsvis kommer att besvaras.

Slutligen kan nämnas att det kan vara till hjälp att, parallellt med läsningen av de följande avsnitten, konsultera den översikt över beskattningens utformning som gavs i kapitel 12.10.1 ovan.

13.2.2 Sverige

13.2.2.1 CEN när det svenska systemet betraktas isolerat

Sverige tillämpar numera ett klassiskt system med full ekonomisk dubbelbeskattning. En utvärdering av det svenska bolagsskattesystemet med avseende på CEN ger följande resultat. Om det svenska systemet betraktas isolerat, kan konstateras att det fullt ut tillgodoser den generella neutralitetsnormen för CEN. Detta gäller både med avseende på hur systemet är utformat i svensk intern rätt, och med avseende på hur det tillämpas i de dubbelbeskattningsavtal som undersökts. Neutralitetsnormens första krav är att eventuella lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen skall utsträckas till utdelningar från bolag i andra länder, dvs. att inhemska och utländska utdelningar skall behandlas likadant inom ramen för aktieägarlandets bolagsskattesystem. Eftersom Sverige överhuvudtaget inte har någon lättnad som kan förbehållas endast inhemska utdel-

ningar, uppfylls detta krav fullt ut. Neutralitetsnormens andra krav är att eventuella lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen inte skall utsträckas till aktieägare med hemvist i andra länder. Även detta krav tillgodoses fullt ut, eftersom Sverige inte har någon lättnad att utsträcka till de utländska aktieägarna.

Inom ramen för det svenska bolagsskattesystemet gäller således full dubbelbeskattning i alla situationer. Det svenska systemet betraktat för sig tillfredsställer därmed mycket väl de krav CEN ställer. Detta gäller både vid aktieinvesteringar ut ur och in i Sverige, dvs. både när Sverige är aktieägarland och bolagsland. I det förstnämnda fallet avses då CEN i Sverige, och i det sistnämnda fallet avses CEN i det utländska aktieägarlandet.

13.2.2.2 CEN när det svenska systemet kombineras med de andra ländernas system

Nästa fråga är om de nyss nämnda slutsatserna måste modifieras när det svenska klassiska systemet kombineras med bolagsskattesystemen i de andra länderna som ingår i avhandlingens undersökning. Först kan situationen att det andra landet också tillämpar ett klassiskt dubbelbeskattningssystem betraktas. Om vi tills vidare bortser från den mindre lättnad som finns på ägarnivå, är detta fallet i Nederländerna. Det kan då konstateras att CEN fortfarande upprätthålls fullt ut vid aktieinvesteringar mellan dessa länder, oavsett i vilken riktning investeringarna går. Investeringar ut ur Sverige träffas liksom inhemska investeringar av full ekonomisk dubbelbeskattning, varför CEN i aktieägarlandet Sverige tillgodoses. Vidare träffas också aktieinvesteringar från Nederländerna och in i Sverige av full ekonomisk dubbelbeskattning, vilket även det överensstämmer med vad som i huvudsak gäller för inhemska investeringar i Nederländerna. CEN i detta land är därmed också tillgodosett.

Därefter kan situationen att det andra landet tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, men låter lättnaden gälla endast i rent inhemska förhållanden, studeras. Så är fallet i det holländska bolagsskattesystemet, om den mindre lättnad som ändå medges i detta system beaktas. Lättnaden utsträcks ju inte vare sig till utländska utdelningar eller till utländska aktieägare. Även det tyska systemet faller delvis in under denna kategori, nämligen med avseende på den del av lättnaden som ges på ägarnivå. Det tyska skatteavräkningssystemet tillämpas ju endast i rent inhemska förhållanden. Även i denna situation upprätthålls CEN i Sverige vid aktieinvesteringar ut ur landet, eftersom den svenske aktieägaren inte kommer i åtnjutande av den lättnad som medges i bolagslandet. Investeringen dubbelbeskattas således fortfarande

fullt ut, liksom inhemska aktieinvesteringar i Sverige. Däremot brister CEN i de utländska aktieägarländerna vid investeringar från dessa länder och in i Sverige, i och med att dessa investeringar inte åtnjuter någon lättnad motsvarande den som gäller vid investeringar i inhemska bolag. Den bristande neutraliteten kan således avhålla aktieägare i Nederländerna och Tyskland från att investera i Sverige.

Slutligen kan situationen att det andra landet tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, och också utsträcker denna lättnad till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, betraktas. Först kan då konstateras att inget av de länder som ingår i undersökningen utsträcker lättnader i dubbelbeskattningen till utdelningar från utländska bolag. Däremot förekommer det att lättnaden utsträcks till utländska aktieägare. Utsträckandet kan ske i inhemsk rätt, såsom i Tyskland där systemet med skilda skattesatser generellt tillämpas även på utdelningar till utländska aktieägare. Alternativt kan utsträckandet ske genom dubbelbeskattningsavtal, såsom är fallet i avtalet mellan Sverige och Frankrike, där det stadgas att utdelningar till svenska aktieägare skall omfattas av det franska skatteavräkningssystemet.

I denna situation, dvs. vid aktieinvesteringar mellan Sverige och de länder som utsträcker lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, är CEN helt satt ur spel. Vid investeringar ut ur Sverige kommer CEN i Sverige att brista, eftersom en lättnad i dubbelbeskattningen gäller för de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, medan full ekonomisk dubbelbeskattning råder nationellt. Den bristande neutraliteten kan således i dessa fall uppmuntra svenska aktieägare till att investera i tyska och franska aktier. CEN brister vidare även vid investeringar från Tyskland och Frankrike och in i Sverige, men av motsatt anledning. I dessa fall finns en lättnad i dubbelbeskattningen vid investeringar i inhemska bolag, medan full ekonomisk dubbelbeskattning råder vid investeringar i svenska bolag. De tyska och franska aktieägarna kan således p.g.a. neutralitetsbristen avhållas från att investera i Sverige.

13.2.2.3 CIN när det svenska systemet betraktas isolerat

Jag skall därmed gå över till att också, något mer kortfattat, utvärdera det svenska bolagsskattesystemet med avseende på CIN. Utgångspunkten är här densamma som när det gällde CEN ovan, dvs. det svenska bolagsskattesystemet betraktat för sig tillfredsställer väl de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CIN. Enligt denna norm skall eventuella lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträckas till utländska aktieägare, men inte till utländska utdelningar. Eftersom det svenska bolagsskattesystemet inte innehåller någon lättnad i dubbelbe-

skattningen, utan full ekonomisk dubbelbeskattning tvärtom gäller i alla situationer, tillgodoses dessa krav fullt ut.

13.2.2.4 CIN när det svenska systemet kombineras med de andra ländernas system

Vilka blir då konsekvenserna för CIN när det svenska bolagsskattesystemet kombineras med andra länders system? Om vi först betraktar fallet att även det andra landet tillämpar ett klassiskt dubbelbeskattningssystem, blir slutsatsen i denna situation densamma som när det gällde CEN ovan. Eftersom full ekonomisk dubbelbeskattning gäller såväl för inhemska aktieinvesteringar i båda länderna, som för gränsöverskridande investeringar mellan länderna, tillgodoses CIN fullt ut både vid investeringar in i och vid investeringar ut ur Sverige.

Också i det fallet att det andra landet tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, men förbehåller denna lättnad endast för inhemska förhållanden, överensstämmer de effekter detta har för CIN med de effekter det har för CEN. CIN i Sverige vid investeringar in i landet försämras således inte p.g.a. förekomsten av lättnaden i aktieägarlandet, eftersom lättnaden inte gäller för den gränsöverskridande aktieinvesteringen. Däremot kommer CIN i det andra landet, dvs. i Nederländerna och Tyskland i denna undersökning, att brista. Bolagsskattesystemens behandling av svenskar som investerar i holländska och tyska aktier är nämligen mindre förmånlig än den som gäller för inhemska aktieägare i Nederländerna respektive Tyskland.

Slutligen skall situationen att det andra landet utsträcker en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen till utländska aktieägare studeras även med avseende på CIN. Här kan konstateras att konsekvenserna för CIN i detta fall avviker markant från konsekvenserna för CEN. CIN i såväl Sverige som i det andra landet tillgodoses nämligen i betydligt större utsträckning än vad som var fallet när det gällde CEN ovan. CIN i Sverige gäller genomgående vid aktieinvesteringar in i landet, eftersom dessa i samtliga fall träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning. Vidare tillfredsställs i stor utsträckning även CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Sverige, eftersom svenska aktieägare också kommer i åtnjutande av den lättnad som medges i detta land. När det gäller investeringar från Sverige till Frankrike råder fullständig CIN, eftersom hela den franska enkelbeskattningen utsträcks till svenska aktieägare. När det gäller investeringar från Sverige till Tyskland är CIN dock endast delvis tillgodosedd, eftersom det bara är lättnaden på bolagsnivå som utsträcks till svenska aktieägare. Att CIN helt eller delvis tillgodoses i dessa situationer är för övrigt helt naturligt, med tanke på att reglerna i de

inblandade länderna här är utformade helt eller nästan helt i enlighet med de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CIN.

13.2.2.5 Sammanfattning

Medan det svenska bolagsskattesystemet i sig tillgodoser både CEN och CIN fullt ut, kan kombinationen av den svenska dubbelbeskattningen med andra länders system för att ge lättnad i denna dubbelbeskattning leda till brister i framför allt CEN. I grunden beror dessa neutralitetsbrister på att reglerna i det andra landet inte är utformade i enlighet med de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Att, såsom sker i Tyskland och Frankrike, utsträcka lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare men inte till utländska utdelningar bryter ju helt mot normens krav. Dessa brott mot neutralitetsnormen får dock särskilt allvarliga konsekvenser i förhållande till ett land som Sverige, där inhemska aktieinvesteringar dubbelbeskattas fullt ut.

Däremot tillgodoses CIN i stor utsträckning även när det svenska systemet kombineras med andra länders system. CIN i Sverige föreligger genomgående i förhållande till alla länder som ingår i länderundersökningen. I vissa fall brister dock CIN i det andra landet p.g.a. att svenska aktieägare beskattas mindre förmånligt än inhemska aktieägare.

13.2.3 Nederländerna

13.2.3.1 CEN när det holländska systemet betraktas isolerat

Nederländerna tillämpar liksom Sverige ett i huvudsak klassiskt dubbelbeskattningssystem. En utvärdering av detta system med avseende på CEN leder därmed i princip till samma resultat som de som redovisades i närmast föregående avsnitt angående det svenska systemet, varför läsaren i stort sett kan hänvisas till detta avsnitt. En viss mindre lättnad i dubbelbeskattningen finns dock ändå på ägarnivå i Nederländerna, i och med att utdelningar från inhemska bolag om upp till 1 000 NLG är skattefria. I det följande skall de effekter denna lättnad har för CEN diskuteras.

Den lättnad i dubbelbeskattningen som medges i Nederländerna gäller enligt intern holländsk rätt endast i rent inhemska förhållanden. Lättnaden utsträcks inte heller till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna i något av de undersökta dubbelbeskattningsavtalen. Det kan därmed konstateras att det holländska systemet sett för sig delvis bryter mot den generella neutralitetsnormen för CEN. Enligt normen skall eventuella lättnader i dubbelbeskattningen utsträckas till utländska utdelningar, men

inte till utländska aktieägare. Det holländska systemet uppfyller endast det sistnämnda av dessa krav. Detta innebär att det holländska bolagsskattesystemet typiskt sett tillgodoser CEN i det utländska aktieägarlandet vid investeringar in i Nederländerna, men motverkar CEN i Nederländerna vid investeringar ut ur landet. Det holländska systemet kan därmed avhålla holländska aktieägare från att investera i utländska bolag. Som konstaterats flera gånger tidigare, kan den brist i CEN som uppstår i Nederländerna dock inte betecknas som särskilt allvarlig.[2] Dels är den lättnad som medges i inhemska förhållanden av relativt underordnad betydelse, dels gör själva konstruktionen av lättnaden att CEN ofta ändå gäller för aktieägarens marginalinvesteringar. För framför allt mindre aktieägare kan neutralitetsbristen dock ha en klart mer styrande funktion, och därmed vara allvarligare.

13.2.3.2 CEN när det holländska systemet kombineras med de andra ländernas system

När det holländska bolagsskattesystemet kombineras med ett klassiskt system som det svenska, står sig de nyss nämnda slutsatserna fullt ut. I det fallet gäller fortfarande att CEN i Nederländerna i viss utsträckning brister vid aktieinvesteringar ut ur landet, medan CEN i Sverige tillgodoses fullt ut vid investeringar från Sverige och in i Nederländerna. Slutsatsen blir också i stort sett densamma när även det andra landet, såsom är fallet inom det tyska skatteavräkningssystemet, tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen som förbehålls endast inhemska aktieinvesteringar. Bristen i CEN i Nederländerna är då fortfarande lika stor vid aktieinvesteringar ut ur landet. I denna situation brister dock också CEN i det andra landet vid investeringar från detta land och in i Nederländerna, eftersom även dessa investeringar behandlas mindre förmånligt än inhemska investeringar i aktieägarlandet.

När det slutligen gäller situationen att det andra landet utsträcker en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, kan först konstateras att också detta är en åtgärd som strider mot neutralitetsnormen. I denna situation föreligger således två parallella brott mot neutralitetsnormen för CEN, dvs. dels Nederländernas åtgärd att inte utsträcka lättnaden till utländska utdelningar, dels det andra landets åtgärd att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare. Den holländske aktieägare som investerar i utländska aktier går således även i denna situation miste om den lättnad som medges i inhemska förhållanden i Nederländerna, men kommer i stället i åtnjutande av den lättnad som medges i det utländska

[2] Se framför allt kapitel 9.5.1 ovan.

bolagslandet. Frågan är därför om dessa brott mot neutralitetsnormen tar ut varandra, så att CEN ändå föreligger vid investeringar ut ur Nederländerna.

Svaret på frågan är avhängigt av vilken typ av lättnad som tillämpas i det andra landet. När lättnaden, såsom är fallet i Tyskland, har formen av generell *lindring* av dubbelbeskattningen, förbättras inte CEN i Nederländerna p.g.a. att lättnaden utsträcks till holländska aktieägare. Eftersom den holländska lättnaden har formen av en total enkelbeskattning upp till ett visst utdelningsbelopp, medan överskjutande utdelningar dubbelbeskattas fullt ut, brister CEN nämligen fortfarande genomgående i denna situation. Neutralitetsbristen består antingen i att inhemska utdelningar beskattas lindrigare eller i att de beskattas hårdare än utdelningar från Tyskland. När lättnaden, såsom är fallet i Frankrike, har formen av en total *enkelbeskattning*, kan de två brotten mot neutralitetsnormen dock åtminstone i viss mån sägas ta ut varandra. För en holländsk aktieägare med ett mindre aktieinnehav gäller nämligen att utdelningar från såväl inhemska som franska bolag enkelbeskattas. För de mindre aktieinnehaven tillfredsställs således CEN fullt ut. För marginalinvesteringen vid något större innehav är CEN dock helt satt ur spel, eftersom inhemska utdelningar dubbelbeskattas medan franska utdelningar enkelbeskattas.

Det resonemang som nu har förts angående frågan om två brott mot neutralitetsnormen kan ta ut varandra, är däremot inte alls relevant när det gäller aktieinvesteringar i den andra riktningen, dvs. från det land som utsträcker lättnaden till utländska aktieägare och in i Nederländerna. I denna situation brister alltid CEN i det utländska aktieägarlandet, eftersom den gränsöverskridande investeringen överhuvudtaget inte omfattas av någon lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen motsvarande den som medges i inhemska förhållanden i detta land.

13.2.3.3 CIN när det holländska systemet betraktas isolerat

Även när det gäller utvärderingen av det holländska systemet med avseende på CIN, kan i stor utsträckning hänvisas till utvärderingen av det svenska systemet. I det följande skall endast effekterna för CIN av den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som trots allt medges behandlas.

Också när det gäller CIN, kan konstateras att den utformning lättnaden har i holländsk intern rätt och i ingångna dubbelbeskattningsavtal delvis strider mot den generella neutralitetsnormen för CIN. Enligt normen skall eventuella lättnader i dubbelbeskattningen utsträckas till utländska aktieägare, men inte till utländska utdelningar. Även här gäller att det holländska systemet endast uppfyller det sistnämnda av dessa krav, varför det holländska bolagsskattesystemet betraktat för sig typiskt sett mot-

verkar CIN i Nederländerna vid investeringar in i landet. Däremot tillgodoses CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Nederländerna. Av samma anledningar som angetts ovan, kan den brist i CIN som uppstår i Nederländerna dock inte betecknas som särskilt allvarlig.

13.2.3.4 CIN när det holländska systemet kombineras med de andra ländernas system

Den nyss nämnda neutralitetsbristen vid investeringar in i Nederländerna kvarstår genomgående även när det holländska bolagsskattesystemet kombineras med de andra ländernas system. Oavsett om det andra landet tillämpar ett klassiskt system, ett system med en lättnad i dubbelbeskattningen som förbehålls endast inhemska förhållanden eller ett system där lättnaden utsträcks till utländska aktieägare kommer CIN i Nederländerna att brista vid aktieinvesteringar in i landet. I samtliga dessa fall dubbelbeskattas ju utdelningar från holländska bolag till utländska aktieägare, medan utdelningar till inhemska aktieägare i Nederländerna omfattas av en lättnad i dubbelbeskattningen. När det vidare gäller CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Nederländerna, tillgodoses, med ett undantag, fortfarande neutraliteten även när det holländska bolagsskattesystemet kombineras med de andra ländernas system. Undantaget gäller naturligt nog Tyskland, som ju på motsvarande sätt som Nederländerna endast låter inhemska aktieägare omfattas av den lättnad som medges på ägarnivå.

13.2.3.5 Sammanfattning

Det holländska bolagsskattesystemet betraktat för sig bryter mot den generella neutralitetsnormen för CEN, eftersom lättnaden inte utsträcks till utländska utdelningar. I de flesta fall kvarstår den neutralitetsbrist detta typiskt sett leder till även när det holländska systemet kombineras med andra länders bolagsskattesystem. En situation då neutralitetsbristen skulle kunna undanröjas eller åtminstone mildras är då det andra landet utsträcker en lättnad i dubbelbeskattningen till holländska aktieägare. Också detta utgör ett brott mot neutralitetsnormen för CEN, men i vissa fall kan två brott mot neutralitetsnormen kompensera varandra. Eftersom den holländska lättnaden både storleksmässigt och till sin utformning avviker från de lättnader som medges i andra länder, blir detta dock som framgått endast i mindre utsträckning fallet vid kombinationer av det holländska systemet med andra länders system för att ge lättnad i dubbelbeskattningen.

Även när det gäller CIN, bryter det holländska systemet mot den gene-

rella neutralitetsnormen. I det fallet består brottet i att lättnaden inte utsträcks till utländska aktieägare. Neutralitetsbristen kvarstår genomgående när det holländska systemet kombineras med de andra ländernas system.

13.2.4 Tyskland

13.2.4.1 CEN när det tyska systemet betraktas isolerat

I Tyskland enkelbeskattas utdelningar från inhemska bolag till inhemska aktieägare. Enkelbeskattningen åstadkoms genom åtgärder dels på bolagsnivå, dels på aktieägarnivå. På bolagsnivå tillämpas ett system med skilda skattesatser för utdelad och kvarhållen vinst, och på ägarnivå tillämpas ett skatteavräkningssystem med full avräkning av den bolagsskatt som träffat de utdelade vinstmedlen. Lättnaden på bolagsnivå gäller enligt intern tysk rätt oavsett om utdelningarna lämnas till inhemska eller utländska aktieägare. Denna del av lättnaden utsträcks således på ett likformigt sätt till utländska aktieägare. Lättnaden på ägarnivå gäller däremot endast i rent inhemska fall, dvs. endast vid utdelningar från tyska bolag till tyska aktieägare. Den tyska policyn är vidare att inte heller i dubbelbeskattningsavtalen utsträcka skatteavräkningssystemet till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna.[3]

En jämförelse av det tyska bolagsskattesystemets utformning med de fordringar som uppställs av den generella neutralitetsnormen för CEN visar att det tyska systemet bryter mot normens båda krav. För det första utsträcks varken lättnaden på bolagsnivå eller lättnaden på ägarnivå till utländska utdelningar, vilket helt sätter CEN ur spel vid investeringar ut ur Tyskland. Denna neutralitetsbrist kan avhålla tyska aktieägare från att investera i utländska aktier. För det andra utsträcks den del av lättnaden som är förlagd till bolagsnivå till utländska aktieägare. Också detta utgör ett brott mot neutralitetsnormen, och försämrar typiskt sett CEN i det utländska aktieägarlandet vid investeringar från detta land och in i Tyskland. De utländska aktieägarna kan därigenom uppmuntras till att investera i tyska aktier. Som konstaterats ovan var motivet för att förlägga en del av lättnaden till bolagsnivå för övrigt just att även utländska aktieägare skulle få någon del i lättnaden.[4]

[3] Prop 1992/93:3 s. 57.
[4] Se kapitel 10.4.1.

13.2.4.2 CEN när det tyska systemet kombineras med de andra ländernas system

På motsvarande sätt som skett för Sveriges och Nederländernas del ovan, skall konsekvenserna för CEN när det tyska systemet kombineras med de andra ländernas bolagsskattesystem summeras. När det gäller CEN vid investeringar ut ur Tyskland, kvarstår neutralitetsbristen fullt ut både när det andra landet tillämpar ett klassiskt dubbelbeskattningssystem, och när det tillämpar ett system där en lättnad i dubbelbeskattningen medges endast i rent inhemska förhållanden. Bristen i CEN är således total vid tyska aktieägares investeringar i svenska och holländska aktier, varför sådana investeringar kan hämmas. Däremot försvinner bristen i CEN när det tyska systemet kombineras med det franska skatteavräkningssystemet. Enligt avtalet mellan Tyskland och Frankrike utsträcks det franska skatteavräkningssystemet till tyska aktieägare, vilket i sig strider mot neutralitetsnormen för CEN. I detta fall kompenserar dock de två brotten mot neutralitetsnormen varandra. Tysklands åtgärd att inte utsträcka sin enkelbeskattning till franska utdelningar uppvägs således av Frankrikes åtgärd att utsträcka sin enkelbeskattning till tyska aktieägare. Den sammanlagda effekten av det tyska och det franska bolagsskattesystemet är därmed i denna situation att CEN tillgodoses fullt ut i Tyskland.

Resultaten blir likartade när det gäller CEN i det utländska aktieägarlandet vid investeringar in i Tyskland. När det tyska systemet kombineras med det svenska klassiska systemet står sig återigen den slutsats som drogs angående det tyska systemet betraktat för sig. I detta fall försämras således CEN i Sverige, vilket kan leda till att svenska aktieägare uppmuntras till att investera i tyska aktier. Även i förhållande till det holländska systemet kommer CEN att brista vid investeringar in i Tyskland. Som framhållits ovan, är den tyska och den holländska lättnaden i dubbelbeskattningen alltför olika utformade för att en neutralitetsbrist i det ena landet skall kunna uppvägas av en annan neutralitetsbrist i det andra landet.

När det slutligen gäller situationen att det tyska systemet kombineras med det franska skatteavräkningssystemet, föreligger också i denna situation en brist i CEN i Frankrike vid investeringar från detta land och in i Tyskland. Orsaken till den bristande neutraliteten är framför allt att Frankrike inte utsträcker sitt skatteavräkningssystem till utdelningar från Tyskland. I denna situation kommer emellertid den tyska åtgärden att utsträcka lättnaden på bolagsnivå till franska aktieägare att mildra den neutralitetsbrist som följer av Frankrikes brott mot neutralitetsnormen. Också vid investeringar in i Tyskland kompenserar således de brott mot neutralitetsnormen som föreligger i Frankrike och Tyskland i viss mån varandra.

13.2.4.3 CIN när det tyska systemet betraktas isolerat

Därmed är det dags att gå över till att också kortfattat utvärdera det tyska bolagsskattesystemet med avseende på CIN. Först kan då konstateras att utformningen av det tyska systemet i större utsträckning tillgodoser den generella neutralitetsnormen för CIN än vad som är fallet när det gäller normen för CEN. CIN:s krav att lättnader i dubbelbeskattningen skall utsträckas till utländska aktieägare uppfylls i och för sig endast delvis, eftersom det endast är lättnaden på bolagsnivå som utsträcks till utländska aktieägare. CIN i Tyskland kommer därmed i viss mån att brista vid investeringar in i landet. Åtgärden att inte utsträcka den tyska enkelbeskattningen till utländska utdelningar ligger däremot helt i linje med normens krav, och innebär att det tyska systemet typiskt sett tillgodoser CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Tyskland.

13.2.4.4 CIN när det tyska systemet kombineras med de andra ländernas system

Om det tyska systemet därefter kombineras med de andra ländernas system, kan konstateras att konsekvensen för CIN vid investeringar in i Tyskland genomgående är densamma som den som angivits ovan. Eftersom inget av de andra länderna utsträcker eventuella lättnader i dubbelbeskattningen till utdelningar från tyska bolag, är det fortfarande endast den tyska lättnaden som aktualiseras för dessa utdelningar. När det vidare gäller CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Tyskland, upprätthålls neutraliteten fortfarande fullt ut i förhållande till det klassiska landet Sverige. CIN föreligger även i förhållande till enkelbeskattningslandet Frankrike, eftersom Frankrike utsträcker sitt skatteavräkningssystem till tyska aktieägare. Däremot kommer CIN att brista i Nederländerna, vilket beror på att detta land, i strid mot det krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CIN, inte utsträcker sin lättnad i dubbelbeskattningen till de tyska aktieägarna.

13.2.4.5 Sammanfattning

Det tyska bolagsskattesystemet bryter mot neutralitetsnormen för CEN dels genom att den enkelbeskattning som gäller i inhemska förhållanden inte utsträcks till utländska utdelningar, dels genom att den lättnad som medges på bolagsnivå utsträcks till utländska aktieägare. Av dessa neutralitetsbrott måste det förstnämnda anses vara allvarligast, eftersom det i de flesta fall helt sätter CEN ur spel vid aktieinvesteringar ut ur Tyskland. Som framhållits tidigare skulle det inte vara nödvändigt att utsträcka både lättnaden på bolagsnivå och lättnaden på ägarnivå till utländska

utdelningar för att åstadkomma CEN i Tyskland.[5] Detta skulle tvärtom kunna ske helt inom ramen för det tyska skatteavräkningssystemet, genom att utländska bolagsskatter gjordes avräkningsbara i Tyskland.

Vidare kan konstateras att de nämnda neutralitetsbristerna i de flesta fall kvarstår även när det tyska systemet kombineras med de andra ländernas system. Undantaget utgörs av det franska systemet, i och med att neutralitetsbristerna i det tyska och det franska systemet i större eller mindre utsträckning kompenserar varandra både när det gäller investeringar företagna av tyska aktieägare i franska bolag, och när det gäller investeringar företagna av franska aktieägare i tyska bolag.

Neutralitetsnormen för CIN tillgodoses i större utsträckning av det tyska systemet än vad som är fallet när det gäller normen för CEN. Kravet att lättnaden i dubbelbeskattningen skall utsträckas till utländska aktieägare tillfredsställs i och för sig endast delvis, men kravet att lättnaden inte skall utsträckas till utländska utdelningar uppfylls fullt ut. CIN är också i stor utsträckning tillgodosedd vid kombinationer mellan det tyska systemet och de andra ländernas system.

13.2.5 Frankrike

13.2.5.1 CEN när det franska systemet betraktas isolerat

Frankrike tillämpar ett skatteavräkningssystem, med numera fullständig avräkning av den skatt som tagits ut på bolagsnivå från skatten på ägarnivå. I fransk intern rätt utsträcks inte rätten till avräkning vare sig till utländska utdelningar eller till utländska aktieägare. Enligt fransk avtalspraxis utsträcks dock ofta det franska skatteavräkningssystemet till aktieägare i det andra avtalslandet. Så sker t.ex. i förhållande till samtliga länder som ingår i avhandlingens undersökning.

Det franska systemet, såsom detta tillämpas i fransk etablerad avtalspraxis, är därmed maximalt icke-neutralt med avseende på CEN. Både åtgärden att inte utsträcka rätten till avräkning till utländska utdelningar, och åtgärden att utsträcka denna rätt till utländska aktieägare, står helt i strid med de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Vid investeringar ut ur Frankrike är läget därmed detsamma som vid investeringar ut ur Tyskland, dvs. CEN är helt satt ur spel för de franska aktieägarna. Neutralitetsbristen kan således avhålla de franska aktieägarna från aktieinvesteringar i utländska bolag. Dessutom gäller även att det franska systemet typiskt sett motverkar CEN i det utländska aktie-

[5] Se framför allt kapitel 10.5.1 ovan.

ägarlandet vid investeringar från detta land och in i Frankrike. Genom att de utländska aktieägarna kommer i åtnjutande av det franska skatteavräkningssystemet kan de uppmuntras till investeringar i franska aktier.

13.2.5.2 CEN när det franska systemet kombineras med de andra ländernas system

De nyss beskrivna neutralitetsbristerna kvarstår mer eller mindre intakta i så gott som samtliga de bilaterala situationer som omfattas av länderundersökningen. I förhållande till ett klassiskt land som Sverige, är CEN genomgående satt ur spel p.g.a. de franska reglerna, både vid investeringar ut ur och vid investeringar in i Frankrike. Detsamma gäller i princip även i förhållande till det holländska systemet. Om den mindre lättnad som i inhemska förhållanden ges på ägarnivå i Nederländerna beaktas, mildras dock neutralitetsbristen vid aktieinvesteringar från Nederländerna till Frankrike något. Som framhållits ovan, kan de franska och holländska brotten mot neutralitetsnormen nämligen i viss mån sägas ta ut varandra. Nederländernas åtgärd att inte utsträcka lättnaden till utdelningar från Frankrike kompenseras således av att Frankrike utsträcker sitt skatteavräkningssystem till holländska aktieägare. För de mindre aktieinnehaven gäller därmed att CEN i Nederländerna tillfredsställs fullt ut, eftersom både holländska och franska utdelningar enkelbeskattas. För marginalinvesteringen vid något större innehav är CEN dock även i denna situation helt satt ur spel, eftersom franska utdelningar fortfarande enkelbeskattas, medan holländska utdelningar utöver skattefrihetsgränsen träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning.

När det slutligen gäller situationen att det andra landet, såsom är fallet i Tyskland, också utsträcker sin lättnad till utländska aktieägare, minskar neutralitetsbristen vid investeringar ut ur Frankrike något. Återigen beror detta på att de två olika brott mot neutralitetsnormen som föreligger i viss mån kompenserar varandra. Eftersom en fransk aktieägare endast kommer i åtnjutande av den del av lättnaden som ges på bolagsnivå i Tyskland, tillgodoses CEN emellertid fortfarande inte fullt ut. Vid investeringar från Tyskland och in i Frankrike råder däremot fullständig CEN i Tyskland. I det fallet leder således den franska åtgärden att utsträcka enkelbeskattningen till utländska aktieägare till ökad och inte minskad CEN i aktieägarlandet, eftersom den uppväger den tyska åtgärden att inte utsträcka enkelbeskattningen till utländska utdelningar.

13.2.5.3 CIN när det franska systemet betraktas isolerat

Om det franska systemet således är maximalt icke-neutralt med avseende på CEN, är motsatsen fallet när det gäller CIN. Det franska bolagsskatte-

systemet, såsom detta tillämpas i de undersökta avtalen, uppfyller fullt ut de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CIN. För det första leder åtgärden att utsträcka skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare till att CIN i Frankrike typiskt sett tillgodoses vid investeringar in i landet. För det andra leder åtgärden att inte utsträcka skatteavräkningssystemet till utländska utdelningar till att CIN i det utländska bolagslandet typiskt sett tillfredsställs vid investeringar ut ur Frankrike.

13.2.5.4 CIN när det franska systemet kombineras med de andra ländernas system

CIN vid investeringar in i Frankrike kvarstår även när det franska bolagsskattesystemet kombineras med de andra ländernas system. Full enkelbeskattning gäller genomgående för utdelningar från franska bolag, oavsett vilket system som tillämpas i aktieägarstaten. När det däremot gäller CIN i det utländska bolagslandet vid investeringar ut ur Frankrike, är det endast i förhållande till det svenska klassiska systemet som neutraliteten upprätthålls fullt ut. För franska aktieägares investeringar i såväl Nederländerna som Tyskland föreligger vissa brister i CIN, eftersom dessa länder helt eller delvis utestänger utländska aktieägare från de lättnader som medges i den ekonomiska dubbelbeskattningen.

13.2.5.5 Sammanfattning

Frankrikes bolagsskattesystem är det av de undersökta systemen som avviker mest från de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Det franska systemet, såsom detta tillämpas i fransk etablerad avtalspraxis, sätter betraktat för sig CEN helt ur spel både vid investeringar ut ur och vid investeringar in i Frankrike. Neutralitetsbristerna kvarstår vidare, med ett undantag, helt eller delvis även när det franska systemet kombineras med de andra ländernas bolagsskattesystem. Det är endast i förhållande till det tyska systemet som neutralitetsbristen försvinner helt, och då endast vid investeringar från Tyskland och in i Frankrike.

Däremot tillgodoser det franska systemet i stor utsträckning CIN. Det franska systemet är i fransk avtalspraxis utformat helt i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CIN, och CIN i Frankrike gäller genomgående även när det franska systemet kombineras med de övriga ländernas system. Däremot brister CIN i det utländska bolagslandet i ett par situationer vid investeringar ut ur Frankrike, p.g.a. att bolagslandets regler inte är utformade i enligheten med normen för CIN.

13.2.6 Sammanfattande diskussion

Av de länder som ingår i undersökningen är det endast Sverige som har ett bolagsskattesystem som *betraktat för sig* är helt neutralt med avseende på både CEN och CIN. Detta är knappast ett överraskande resultat, med tanke på att Sverige är det enda av länderna som tillämpar ett fullt ut klassiskt system, och att det endast är ett sådant system som samtidigt kan tillgodose både den generella neutralitetsnormen för CEN och den generella neutralitetsnormen för CIN. Även det holländska bolagsskattesystemet är i och för sig ett i huvudsak klassiskt system, varför även detta system i stor utsträckning är neutralt både med avseende på CEN och CIN. Om den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som ändå tillämpas i Nederländerna beaktas, kan det holländska systemet dock inte längre betecknas som helt neutralt.

Eftersom de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN och den generella neutralitetsnormen för CIN är sinsemellan oförenliga i länder som medger en lättnad i, eller helt undanröjer, den ekonomiska dubbelbeskattningen, kan dessa länder inte tillgodose båda dessa normer. Det anmärkningsvärda är emellertid att *ingen* av neutralitetsnormerna fullt ut tillgodoses i *något* av de övriga länderna, enligt dessa länders interna rätt. I stort sett genomgående gäller nämligen att de lättnader i dubbelbeskattningen som tillämpas i de länder som ingår i undersökningen förbehålls endast rent inhemska förhållanden. De utsträcks således inte vare sig till utländska utdelningar eller till utländska aktieägare, varför både CEN och CIN åsidosätts. Det enda land som i sin interna rätt låter lättnaden gälla även i internationella förhållanden är Tyskland, som utsträcker lättnaden på bolagsnivå till utländska aktieägare. Denna åtgärd är ägnad att förbättra CIN i Tyskland, men motverkar CEN i det utländska aktieägarlandet. Vidare utsträcks det franska skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare i de franska dubbelbeskattningsavtalen. Även detta är i enlighet med neutralitetsnormen för CIN, men bryter mot neutralitetsnormen för CEN.

I båda de fall då en lättnad i, eller ett totalt undanröjande av, den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcks till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, sker det således genom att utländska aktieägare får del av den förmånliga skattebehandlingen. Däremot förekommer det inte i något av de länder som omfattas av undersökningen att lättnaden i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska utdelningar. Om något av neutralitetsmålen kan sägas ha prioriterats framför det andra i de enskilda länderna är det således CIN och inte CEN. Att lättnaden utsträcks till utländska aktieägare och inte till utländska utdelningar behöver dock inte vara ett uttryck för en medveten prioritering av CIN framför CEN. Snarare beror nog detta på att det *från det enskilda landets perspektiv* i regel

anses gynnsammare att utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare än till utländska utdelningar. Båda dessa åtgärder leder i och för sig till minskade skatteintäkter i det land som utsträcker lättnaden. Åtgärden att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare kan dock attrahera utländskt kapital till landet, något som ofta bedöms vara positivt.[6] Att utsträcka lättnaden till utländska utdelningar leder däremot till att inhemska investerare i större utsträckning kan förväntas placera sitt kapital i utländska bolag, vilket i regel inte anses vara lika eftersträvansvärt, sett från det enskilda landets synvinkel.

För att vidare överblicka hur ofta och i vilka fall CEN och CIN föreligger i de olika *bilaterala relationerna*, kan nedanstående tabell konsulteras.

Aktieägare i	**Bolag i**	**CEN**	**CIN**
Sverige	Nederländerna	Ja	Viss brist
Nederländerna	Sverige	Viss brist	Ja
Sverige	Tyskland	Viss brist	Viss brist
Tyskland	Sverige	Nej	Ja
Sverige	Frankrike	Nej	Ja
Frankrike	Sverige	Nej	Ja
Nederländerna	Tyskland	Viss brist	Viss brist
Tyskland	Nederländerna	Nej	Viss brist
Nederländerna	Frankrike	Viss brist	Ja
Frankrike	Nederländerna	Nej	Viss brist
Tyskland	Frankrike	Ja	Ja
Frankrike	Tyskland	Viss brist	Viss brist

Tabellen summerar den sammanlagda effekt bolagsskattesystemen i bolags- och aktieägarstaten har för CEN och CIN. Med CEN avses CEN i aktieägarstaten, dvs. den stat som anges i kolumnen längst till vänster. Med CIN avses CIN i bolagsstaten, dvs. den stat som anges i kolumnen näst längst till vänster. För Nederländernas del speglar tabellen situationen med beaktande av den mindre lättnad i dubbelbeskattningen som medges i inhemska förhållanden.

I kolumnerna längst till höger kan utläsas om CEN respektive CIN är tillfredsställd i de olika bilaterala relationerna. Om det i tabellen anges "ja", innebär detta att fullständig CEN respektive fullständig CIN råder

[6] Detta har t.ex. angivits vara det avgörande motivet för att Frankrike utsträcker skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare, se Ault i Tax Law Review 1992 s. 585 och Guides to European Taxation vol. II, France avsnitt 8.3.1.1.

när det gäller bolagsskattesystemens behandling av den ifrågavarande, gränsöverskridande, aktieinvesteringen. Om det i tabellen anges "nej", innebär detta att neutraliteten är helt satt ur spel. Detta kan bero på att enkelbeskattning gäller för nationella aktieinvesteringar, medan dubbelbeskattning gäller för den gränsöverskridande investeringen. Anledningen till den uteblivna neutraliteten kan emellertid också vara den omvända, dvs. att dubbelbeskattning gäller för nationella investeringar medan enkelbeskattning gäller i det gränsöverskridande fallet.

När det slutligen anges att "viss brist" råder i CEN respektive CIN, avses att den ifrågavarande neutraliteten inte föreligger fullt ut, men att neutralitetsbristen ändå inte är total. Bakom denna beteckning ryms således ett flertal olika fall av större eller mindre brister i CEN respektive CIN.

Ett studium av tabellen visar att fullständig CEN endast föreligger i två fall av tolv möjliga, nämligen vid investeringar från Sverige till Nederländerna och vid investeringar från Tyskland till Frankrike. I det förstnämnda fallet är neutraliteten en följd av att aktieinvesteringen sker mellan två i huvudsak klassiska länder, och av att den mindre lättnad som ändå medges på ägarnivå i Nederländerna inte kommer svenska aktieägare till del. Full dubbelbeskattning gäller således för den svenske aktieägaren oavsett om han investerar i svenska eller holländska aktier.

I det sistnämnda fallet handlar det i stället om en aktieinvestering mellan två skatteavräkningsländer, vilka båda medger full avräkning av den skatt som utgått på bolagsnivå. Det skall särskilt uppmärksammas att CEN i detta fall inte föreligger p.g.a. att de inblandade ländernas bolagsskattesystem är utformade i enlighet med neutralitetsnormen för CEN. Tvärtom strider både den tyska åtgärden att inte utsträcka skatteavräkningen till utländska utdelningar, och den franska åtgärden att utsträcka avräkningen till utländska aktieägare, mot neutralitetsnormens krav. I detta fall tar dock neutralitetsbrotten ut varandra, och slutresultatet blir att tyska aktieägare enkelbeskattas både vid investeringar i tyska och i franska aktier. Som framhållits i kapitel 4.3.3.3 ovan, är det ju också mellan länder med identiska bolagsskattesystem endast nödvändigt att tillse att en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen gäller även för de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Om detta sedan sker genom åtgärder i aktieägarlandet eller i bolagslandet är däremot utan intresse för CEN.

Vidare kan konstateras att CEN i fem fall, dvs. i nästan hälften de situationer som undersökts, är helt satt ur spel i aktieägarlandet. I de flesta av dessa fall beror den bristande neutraliteten på att aktieägarlandet enkelbeskattar inhemska aktieinvesteringar, men inte låter denna enkelbeskattning omfatta utdelningar från utländska bolag. Som framgår av tabellen är det framför allt i relation till länder med helt eller i huvudsak klassiska

system som detta leder till en total brist i CEN. Brottet mot neutralitetsnormen för CEN kan ju i dessa fall inte kompenseras av att aktieägarna i stället kommer i åtnjutande av en lättnad i bolagslandet. Däremot kan neutralitetsbristen i vissa fall mildras om också det andra landet tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen, och utsträcker denna lättnad till utländska aktieägare. Detta är fallet vid investeringar från Frankrike till Tyskland.

I ett fall, nämligen vid investeringar från Sverige till Frankrike, beror den totala avsaknaden av CEN i aktieägarlandet dock just på det faktum att bolagslandet utsträcker enkelbeskattningen till utländska aktieägare. Denna åtgärd, vilken ju strider mot neutralitetsnormen för CEN, får i det fallet till följd att neutraliteten i det klassiska landet Sverige helt slås sönder. Att Frankrike utsträcker lättnaden till utländska aktieägare leder till att utdelningar från franska bolag till svenska aktieägare enkelbeskattas, medan utdelningar från svenska bolag träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning. Det franska utsträckandet har för övrigt liknande konsekvenser även i förhållande till Nederländerna. I den relationen mildras dock neutralitetsbristen något p.g.a. att holländska aktieägare trots allt åtnjuter en viss lättnad i dubbelbeskattningen även i inhemska förhållanden. Det kan i detta sammanhang också anmärkas att även det tyska utsträckandet av systemet med skilda skattesatser till utländska aktieägare försämrar CEN i Sverige och i Nederländerna. Eftersom det endast är lättnaden på bolagsnivå som utsträcks, blir effekten för CEN dock inte lika allvarlig som när det gäller det franska utsträckandet.

Kritiken angående bolagsskattesystemens behandling av gränsöverskridande aktieinvesteringar går ofta ut på att en lättnad i dubbelbeskattningen råder nationellt, medan den ekonomiska dubbelbeskattningen består i internationella förhållanden.[7] Som framgår av det nyss sagda kan emellertid motsatsen också vara fallet, när lättnader i dubbelbeskattningen utsträcks till aktieägare i klassiska länder.

Om kolumnen för CIN därefter studeras, kan för det första utläsas att CIN generellt sett uppnås i betydligt större utsträckning än CEN. Fullständig CIN i bolagslandet råder i inte mindre än hälften av de undersökta fallen. I övriga fall finns vissa brister i CIN, men inte i någon situation kan CIN sägas vara helt satt ur spel. Med tanke på att inget av de undersökta länderna utsträcker eventuella lättnader till utländska utdelningar, medan det förekommer att lättnader utsträcks till utländska aktieägare, är det inte förvånande att CIN är bättre tillgodosedd än CEN. Att lättnaden skall utsträckas till utländska aktieägare men inte till utländska utdelningar är ju just det krav som uppställs av den generella neutralitetsnormen för CIN.

[7] Se t.ex. Ault i Tax Law Review 1992 s. 582.

För det andra framgår vidare i tabellen att frågan om huruvida CIN föreligger eller inte kan besvaras mycket enhetligare med avseende på de olika länderna än vad som är fallet när det gäller CEN. Som den ovanstående diskussionen bör ha visat, varierar svaret på frågan om CEN är tillfredsställd i ett visst aktieägarland eller inte i stor utsträckning beroende på vilket annat land som är inblandat. Detta är däremot inte fallet när det gäller CIN, utan där blir svaret genomgående detsamma för varje enskilt bolagsland. I tabellen kan således utläsas att CIN alltid tillfredsställs fullt ut i Sverige och i Frankrike, medan en viss brist i CIN alltid råder i Nederländerna och i Tyskland.

Att så är fallet beror återigen på att inget av de undersökta länderna utsträcker en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar. Det krav som den generella neutralitetsnormen för CIN ställer på länderna i deras egenskap av aktieägarländer tillgodoses således av alla länderna i undersökningen. Svaret på frågan huruvida CIN föreligger eller inte blir därmed endast avhängigt av om, och i så fall i vilken utsträckning, bolagsstaten uppfyller normens krav att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare. Detta krav tillgodoses fullt ut i Sverige, som ju inte har någon lättnad att utsträcka, och i Frankrike, som utsträcker skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare i sina avtal. I Tyskland är det däremot endast lättnaden på bolagsnivå som utsträcks till utländska aktieägare, och i Nederländerna gäller den mindre lättnaden i dubbelbeskattningen bara i rent inhemska förhållanden.

Av det hittills sagda framgår sammanfattningsvis att behandlingen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna i de undersökta ländernas bolagsskattesystemen i betydligt större utsträckning tillgodoser CIN än CEN. Detta gäller både när systemen betraktas isolerade från varandra, och när samspelet mellan systemen i de olika bilaterala relationerna beaktas. Generellt sett är detta en följd av att de länder som medger en lättnad i dubbelbeskattningen aldrig utsträcker lättnaden till utländska utdelningar, men ibland låter utländska aktieägare omfattas av lättnaden. Båda dessa åtgärder strider mot den generella neutralitetsnormen för CEN, men ligger i linje med de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CIN. Genom länderundersökningen har visats att åtgärden att inte utsträcka en lättnad till utländska utdelningar i många fall försämrar, eller t.o.m. helt eliminerar, CEN i det land som tillämpar lättnaden vid investeringar ut ur landet. Vidare har också visats att åtgärden att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare i vissa fall leder till att CEN i det utländska aktieägarlandet försämras, eller i värsta fall helt utplånas.

Vidare kan man av länderundersökningen dra den, kanske inte alltför överraskande, slutsatsen att aktieinvesteringar mellan länder med samma

eller i stort sett samma bolagsskattesystem i regel beskattas mer neutralt än investeringar mellan länder med sinsemellan väldigt olika system. Detta kan illustreras av att det endast är vid investeringar från Tyskland till Frankrike, vilka ju båda tillämpar ett skatteavräkningssystem med full avräkning, som både CEN och CIN åstadkoms samtidigt. Vidare framgår av länderundersökningen att de neutralitetsbrister som ändå uppkommer ofta är mindre vid investeringar mellan länder med likartade, än mellan länder med mycket olika, system. Det kan således konstateras att de totala brister i CEN som upptäckts i undersökningen samtliga föreligger vid investeringar mellan å ena sidan de helt eller i huvudsak klassiska länderna Sverige och Nederländerna, och å andra sidan enkelbeskattningsländerna Tyskland och Frankrike. De neutralitetsbrister som föreligger vid investeringar mellan Sverige och Nederländerna, och vid investeringar från Frankrike till Tyskland, är däremot inte lika omfattande.

Att förutsättningarna för att åstadkomma neutralitet är större vid investeringar mellan länder med likartade system kan också illustreras av den diskussion som på flera ställen ovan har förts angående möjligheten att kompensera ett brott mot neutralitetsnormen för CEN i det ena landet, med ett annat brott mot normen i det andra landet. Diskussionen har framför allt gällt möjligheten att uppväga aktieägarländernas vägran att låta eventuella lättnader i dubbelbeskattningen gälla även för utdelningar från utländska bolag med kompenserande åtgärder i bolagslandet. Det har därvid kunnat konstateras att den neutralitetsbrist som blir följden att denna vägran kan lindras eller t.o.m. helt elimineras om bolagslandet också tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen, och utsträcker denna lättnad till utländska aktieägare. Däremot kvarstår ju neutralitetsbristen fullt ut i förhållande till klassiska dubbelbeskattningsländer. För att de två brotten mot neutralitetsnormen på detta sätt skall kunna kompensera varandra, krävs dock att lättnaderna är någorlunda likartat utformade. Detta har inte befunnits vara fallet när det gäller den holländska och den tyska lättnaden.

Ett sista exempel på att neutralitetsbristerna blir särskilt allvarliga vid investeringar mellan länder med olika system, är de effekter för CEN som bolagsländernas utsträckande av lättnader till utländska aktieägare för med sig. Som framhållits ovan är en sådan åtgärd alltid negativ för CEN när den görs i förhållande till klassiska länder som t.ex. Sverige. Däremot kan åtgärden som nyss nämnts leda till ökad neutralitet i aktieägarländer som själva tillämpar lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen.

13.3 Utvärdering av de enskilda bolagsskattesystemen

13.3.1 Inledning

Från att ha relaterat utvärderingen till den konkreta utformningen av bolagsskattesystemen i de undersökta länderna, skall jag nu styra över diskussionen till att mer renodlat avse själva de enskilda bolagsskattesystemen. Den fråga jag skall söka besvara i de följande avsnitten är hur de olika bolagsskattesystemen i sig fungerar i internationella förhållanden. Inom vilka system är möjligheterna bäst respektive sämst att åstadkomma en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna?

För att kunna besvara denna fråga, kommer de nyss presenterade generella resultaten från länderundersökningen att sättas samman med de slutsatser som tidigare dragits i anslutning till genomgången av EG:s harmoniseringsarbete.[8] En viss återkoppling kommer också att göras till den diskussion som förs i kommentaren till OECD:s modellavtal angående samspelet mellan olika bolagsskattesystem.[9] Den följande utvärderingen tar som vanligt sin utgångspunkt i de generella neutralitetsnormerna för CEN och CIN. Först behandlas de olika bolagsskattesystemen i var sitt underavsnitt (13.3.2–13.3.5), och för samtliga bolagsskattesystem kommer tre frågor att ställas. Den första frågan är hur systemet *skall* utformas för att tillgodose respektive neutralitetsnorm. Den andra frågan är hur systemet *kan* utformas, dvs. framför allt om det finns några tekniska eller andra svårigheter förknippade med en utformning av systemet i enlighet med neutralitetsnormernas krav. Den tredje frågan är hur systemet *har* utformats i praktiken.

Den sistnämnda frågan besvaras först och främst med avseende på hur det ifrågavarande systemet är utformat i de länder i avhandlingens länderundersökning som tillämpar systemet. Vidare kommer i detta sammanhang även tidigare förslag på EG-nivå, samt diskussionen i kommentaren till OECD:s modellavtal, att rekapituleras. Som ett led i besvarandet av den tredje frågan kommer slutligen också vissa utblickar mot andra länder, framför allt andra EG-länder, vilka tillämpar ifrågavarande system att göras. Det skall understrykas att det rör sig just om mycket översiktliga utblickar, som inte föregåtts av några djupgående undersök-

[8] Se kapitel 5.5.1 ovan.
[9] Se kapitel 12.2.3–12.2.4.

ningar från min sida. Jag vill därför redan här reservera mig för eventuella ofullständigheter och inaktualiteter i de lämnade uppgifterna.

De nu nämnda frågorna besvaras i princip med avseende på både CEN och CIN. Det sker dock en glidning i diskussionen till förmån för CEN, eftersom detta har fastslagits vara ett viktigare neutralitetsmål än CIN.[10] Avslutningsvis kommer för varje enskilt system också att analyseras vilka effekter det sätt systemet tekniskt sett *kan* tillämpas på, respektive i praktiken *har* tillämpats på, får för CEN. I denna analys kan det återigen bli aktuellt att något modifiera de slutsatser som dragits vid den strikta utvärderingen mot neutralitetsnormen, med hänsyn till att effekterna kan variera beroende på vilket annat system som också är inblandat.

Efter det att de enskilda systemen behandlats, sker en sammanfattande diskussion i underavsnitt 13.3.6. Denna diskussion syftar ytterst till att besvara den inledningsvis ställda frågan om vilka system som ger bäst respektive sämst möjligheter att åstadkomma en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Här lämnas CIN helt därhän, och diskussionen sker uteslutande med avseende på önskemålet att uppnå CEN.

13.3.2 Klassisk dubbelbeskattning

Det klassiska dubbelbeskattningssystemet tillämpas i Sverige, och i huvudsak även i Nederländerna. Av EG:s övriga medlemsstater är det endast Belgien och Österrike som har klassiska bolagsskattesystem.[11] Bland OECD:s medlemsländer utanför EG tillämpas det klassiska systemet i USA och Schweiz.[12] Det klassiska systemet har vidare föreslagits som gemensamt bolagsskattesystem i en av de utredningar som företagits på EG-nivå, nämligen i van den Tempelrapporten.

För det klassiska systemets del är det enkelt att besvara de frågor som ställdes i föregående avsnitt. Frågan om hur systemet skall utformas för att vara neutralt kan besvaras på samma sätt med avseende på både CEN och CIN. För detta krävs helt enkelt att dubbelbeskattningen tillämpas fullt ut också på utdelningar från utländska bolag och på utdelningar till

[10] Se kapitel 4.5 ovan.

[11] Se Guides to European Taxation vol. III, Belgium avsnitt A och Austria avsnitt A. Både Belgiens och Österrikes bolagsskattesystem skulle i och för sig kunna hänföras till gruppen av system med reducerad utdelningsbeskattning. I båda dessa länder träffas utdelningar i regel endast av en proportionell källskatt, vilken är lägre än den ordinarie inkomstskatten. Samma källskatt gäller dock även för räntor, varför jag i enlighet med den diskussion som fördes i kapitel 3.2 ovan har valt att kategorisera dem som klassiska system.

[12] OECD 1994a s. 36.

utländska aktieägare. Detta är dessutom i realiteten det enda sätt systemet kan tillämpas på. Om det inte finns någon lättnad i dubbelbeskattningen i inhemska förhållanden, finns inte heller någon lättnad att utsträcka till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Det klassiska systemets utformning gör således att inhemskt och internationellt aktieägande automatiskt kommer att behandlas likadant inom detta system. Därmed är också sagt att detta är det sätt systemet är utformat på både i Sverige och i de övriga länder som har detta system, samt även i van den Tempels utredningsförslag och i kommentaren till OECD:s modellavtal.

Därmed bekräftas återigen de slutsatser som redan tidigare dragits angående det klassiska dubbelbeskattningssystemet.[13] Detta system är det som är mest neutralt med avseende på de internationella aktieinvesteringarna. Eftersom bolag och aktieägare beskattas helt skilt från varandra, utan någon lättnad i beskattningen i något av beskattningsleden, är det inga problem att likabehandla inhemska och gränsöverskridande aktieinvesteringar inom detta system.

Denna slutsats gäller dock framför allt om det klassiska systemet betraktas isolerat från andra länders bolagsskattesystem, eller kombineras med ett annat klassiskt dubbelbeskattningssystem. Som framgår av länderundersökningen, kan vissa problem däremot uppkomma när det klassiska systemet kombineras med bolagsskattesystem som medger en lättnad i, eller helt undanröjer, den ekonomiska dubbelbeskattningen. Även om det klassiska systemet i sig är neutralt med avseende på både CEN och CIN, kan neutraliteten nämligen inte bibehållas när det klassiska systemet kombineras med andra typer av system. Bolagsskattesystemens samspel leder i en sådan situation till att antingen CEN eller CIN, eller i vissa fall t.o.m. båda neutralitetsmålen, får ge vika.

I regel är det vidare CEN som drabbas mest vid kombinationer mellan det klassiska systemet och de system som medger lättnader i dubbelbeskattningen. Att så är fallet beror i grunden på att de sistnämnda systemen regelmässigt är utformade i strid mot neutralitetsnormen för CEN. I den mån en lättnad i dubbelbeskattningen överhuvudtaget utsträcks till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, görs detta nämligen till utländska aktieägare, och inte till utländska utdelningar. Detta får dock särskilt allvarliga konsekvenser i förhållande till ett klassiskt dubbelbeskattningssystem. Dels sätts CEN ur spel i det land som tillämpar det klassiska systemet, eftersom utdelningar från utländska bolag omfattas av en lättnad i dubbelbeskattningen medan utdelningar från inhemska bolag träffas av full ekonomisk dubbelbeskattning. Dels sätts CEN ur

[13] Se kapitel 5.5.1.2 angående EG:s tidigare harmoniseringsarbete och kapitel 12.2.3.2 angående OECD:s modellavtal. Se även avsnitt 13.2.2.5 ovan.

spel även i det land som medger lättnaden, eftersom detta lands aktieägare inte kommer i åtnjutande av någon lättnad vid investeringar i bolag i det klassiska landet.

13.3.3 Lättnader på bolagsnivå

Det finns i huvudsak två olika sätt att medge en lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå. Antingen kan ett system med skilda skattesatser för kvarhållna och utdelade vinstmedel tillämpas, eller också kan utdelningar göras helt eller delvis avdragsgilla hos det utdelande bolaget. De internationella effekterna av dessa två metoder att medge lättnad är i princip desamma, och jag kommer därför att behandla dem tillsammans i detta avsnitt.

Det enda land i undersökningen som medger en lättnad i dubbelbeskattningen på bolagsnivå är Tyskland, där ett system med skilda skattesatser för kvarhållna och utdelade vinstmedel tillämpas. Sverige hade tidigare ett system med ett begränsat avdrag för utdelningar, s.k. Annellavdrag, men detta avdrag är avskaffat.[14] Även Grekland har relativt nyligen övergett metoden att åstadkomma enkelbeskattning genom att undanta utdelade vinstmedel från bolagsskatt, och flyttat skattefriheten till ägarnivå.[15] Inom EG finns därför numera inget land förutom Tyskland som tillämpar en lättnad på bolagsnivå. Bland OECD:s övriga medlemsstater är det vidare endast Island som har en lättnad på bolagsnivå. Lättnaden har där formen av ett avdrag för delar av de utdelningar som lämnas.[16] Genom Neumarkrapporten föreslogs slutligen i ett tidigt skede i EG:s harmoniseringsarbete att systemet med skilda skattesatser skulle införas som EG-gemensamt bolagsskattesystem.

För att en lättnad på bolagsnivå skall vara förenlig med neutralitetsnormen för CEN, fordras att lättnaden utsträcks till utländska utdelningar men inte till utländska aktieägare. För att lättnaden skall vara förenlig med neutralitetsnormen för CIN är kravet det omvända, dvs. då fordras att lättnaden utsträcks till utländska aktieägare men inte till utländska utdelningar. Den sistnämnda normen är lätt att uppfylla, eftersom den endast innebär att alla utdelningar som lämnas av ett visst bolag skall behandlas likadant inom ramen för bolagslandets bolagsskattesystem. Den förstnämnda normen kan däremot vara betydligt svårare att tillgodose.

[14] Som nämnts i kapitel 8.1 utreds för närvarande ett nytt system med lättnad på bolagsnivå i Sverige.

[15] Guides to European Taxation vol. III, Greece s. 1 ff.

[16] Avdraget är maximerat till 10% av aktiernas nominella värde. Se Supplementary Service to European Taxation sec. A, Iceland s. 1.

Att utsträcka en lättnad på bolagsnivå till utländska utdelningar går överhuvudtaget inte att göra inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet. Det beskattningsled där lättnaden normalt medges aktualiseras ju inte för utdelningar från utländska bolag, eftersom dessa utdelningar bolagsbeskattas i det utländska bolagets hemvistland. Teoretiskt skulle problemet i och för sig kunna lösas genom att en lättnad i stället gavs vid aktieägarens inkomstbeskattning av den utländska utdelningen, dvs. genom att lättnaden på bolagsnivå omvandlades till en lättnad på ägarnivå när det gällde utdelningar från bolag i andra länder. Att på detta sätt införa en särskild beskattningsordning för utländska utdelningar framstår dock inte som ett i praktiken realistiskt alternativ.

Även kravet att bolagslandet inte skall utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare är i princip omöjligt att tillgodose inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet. En bestämmelse om att ett utdelningsavdrag respektive en reducerad skattesats för utdelade vinstmedel inte skall gälla för utdelningar till utländska aktieägare skulle för det första med största sannolikhet strida mot diskrimineringsförbudet i OECD:s modellavtal.[17] Eftersom modellavtalet haft stort genomslag i de bilaterala avtal som slutits, skulle en sådan åtgärd därmed kräva omfattande omförhandlingar av dessa avtal. För det andra skulle en sådan åtgärd inte vara tillräcklig för att fullt ut uppfylla normens krav, om inte själva utdelningsbeloppen differentierades mellan inhemska och utländska aktieägare.[18] En sådan differentiering torde dock i regel förhindras av civilrättsliga regler. Däremot skulle det i och för sig vara tekniskt möjligt att tillgodose denna del av neutralitetsnormen genom åtgärder utanför själva bolagsskattesystemet. Detta skulle kunna ske genom att en särskild, icke avräkningsbar, källskatt togs ut på utdelningar till utländska aktieägare som kompensation för den lägre bolagsskatt som träffat de utdelade vinstmedlen.[19] Även denna åtgärd skulle emellertid strida mot OECD:s modellavtal, och därmed kräva omförhandlingar av alla de bilaterala avtal som följer OECD-modellen.

Det kan sammanfattningsvis slås fast att lättnader på bolagsnivå är mycket svåra, för att inte säga i praktiken omöjliga, att utforma på ett sätt som tillgodoser den generella neutralitetsnormen för CEN. Detta bekräftas också av det sätt på vilket det tyska systemet med skilda skattesatser tillämpas. I detta system omfattas ju utdelningar till utländska aktieägare, men inte utdelningar från utländska bolag, av lättnaden i beskattningen.

[17] Se kapitel 12.2.3.3.

[18] Se kapitel 4.3.3.6.

[19] Se kapitel 12.2.3.3 ovan angående diskussionen om en sådan kompenserande källskatt i kommentaren till OECD:s modellavtal.

Detta är för övrigt den enda av de lättnader som undersökts i avhandlingens länderundersökning som unilateralt utsträcks till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Även det system med skilda skattesatser som föreslogs av Neumarkkommittén var förmodligen tänkt att fungera på detta sätt.[20]

Det faktum att lättnader på bolagsnivå inte utsträcks till utländska utdelningar är typiskt sett till nackdel för CEN i det land som medger lättnaden, eftersom aktieägare i detta land går miste om lättnaden i dubbelbeskattningen vid investeringar i utländska bolag. Detta gäller fullt ut om bolaget har hemvist i ett klassiskt land, eller i ett land som i och för sig medger en lättnad i dubbelbeskattningen men inte utsträcker denna lättnad till utländska aktieägare. De negativa effekterna för CEN kan dock minska, eller t.o.m. försvinna helt, om det andra landet i sin tur också tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som utsträcks till utländska aktieägare. I detta fall kan de två brotten mot neutralitetsnormen kompensera varandra, varför CEN ändå kan tillgodoses.

Att lättnader på bolagsnivå utsträcks till utländska aktieägare är i stället typiskt sett till nackdel för CEN i den utländske aktieägarens hemvistland, eftersom denne aktieägare kommer i åtnjutande av en lättnad i dubbelbeskattningen som eventuellt inte finns att tillgå vid aktieinvesteringar i inhemska bolag. Också denna negativa effekt för CEN kan dock mildras, eller undanröjas helt, om aktieägarlandet självt tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. I ett sådant fall kan bolagslandets utsträckande av lättnaden nämligen leda till en större likformighet i beskattningen av inhemska och utländska utdelningar i aktieägarlandet, vilket är positivt för CEN.

13.3.4 Skatteavräkningssystemet

Skatteavräkningssystemet tillämpas i Tyskland och i Frankrike. I båda länderna medges full avräkning för den bolagsskatt som belastat de utdelade vinstmedlen. Skatteavräkningssystemet förekommer även i en hel del andra EG-länder, eller närmare bestämt i Finland, Italien, Portugal, Spanien, Storbritannien samt på Irland.[21] Av OECD:s medlemsländer utanför EG är det tre länder som tillämpar ett skatteavräkningssystem,

[20] Se kapitel 5.3.2 ovan.

[21] Se kapitlen angående dessa länder i Supplementary Service to European Taxation sec. A och B samt i Guides to European Taxation vol. III. I alla dessa länder är den avräkning som äger rum på ägarnivå på ett eller annat sätt beroende av, och relaterad till, den underliggande bolagsskatten.

nämligen Norge, Australien och Nya Zeeland.[22] I kommissionens direktivförslag från år 1975 föreslogs att skatteavräkningssystemet skulle införas som harmoniserat bolagsskattesystem i EG. Detsamma diskuterades även i expertbilagan till Rudingrapporten. Vidare har ett par utredningar på EG-nivå, nämligen Segrérapporten och Rudingrapporten, lämnat förslag till justeringar av de befintliga skatteavräkningssystemen.

För att skatteavräkningssystemet skall vara förenligt med neutralitetsnormen för CEN, krävs att rätten till avräkning gäller även när inhemska aktieägare mottar utdelningar från utländska bolag. Vidare fordras också att avräkningsrätten inte utsträcks till utländska aktieägare i inhemska bolag. För att systemet skall vara förenligt med normen för CIN är kravet tvärtom att avräkningsrätten tillämpas även på utdelningar till utländska aktieägare, men inte på utdelningar från utländska bolag.

Tekniskt sett är det möjligt att inom skatteavräkningssystemets ram tillgodose både de krav CEN ställer och de krav CIN ställer (dock givetvis inte på samma gång). När det först gäller CEN:s krav att lättnaden i beskattningen skall utsträckas till utländska utdelningar, kan detta tillgodoses på så sätt att även utländska bolagsskatter som belastat utdelningarna får avräknas vid aktieägarnas inkomstbeskattning. Att medge avräkning för utländska bolagsskatter är i och för sig inte helt oproblematiskt. Den viktigaste invändningen, vilken restes redan i van den Tempelrapporten år 1969, är svårigheterna att utreda hur stor bolagsskatt som faktiskt belastat de utländska utdelningarna. Framför allt är detta ett problem vid utdelning av låg- och obeskattade vinstmedel. I rent nationella förhållanden löses problemet i regel genom att sådana utdelningar beläggs med någon slags kompletteringsskatt hos bolaget. Detta skulle också vara möjligt om skatteavräkningssystemet antogs som gemensamt, harmoniserat, system inom EG. Så länge medlemsländerna tillämpar olika bolagsskattesystem, är det däremot inte möjligt att på detta sätt tillförsäkra att utdelningarna alltid belagts med skatt motsvarande ordinarie bolagsskattesats i bolagslandet. Någon kompletteringsskatt utgår ju t.ex. inte vid utdelning av skattebefriad inkomst i ett klassiskt land.

Enligt min mening är detta problem dock inte så stort att det omöjliggör ett utsträckande av skatteavräkningssystemet till utländska utdelningar. En möjlighet att lösa problemet är att göra avräkningen mer schablonmässig när det gäller utländska utdelningar, dvs. att alltid medge avräkning för en schablonmässigt beräknad bolagsskatt och således inte undersöka hur stor bolagsskatt som belastat utdelningarna i det enskilda fallet. Schablonen skulle i så fall t.ex. kunna anknyta till den bolagsskatt som skulle ha utgått i aktieägarlandet om det varit fråga om utdelning

[22] Se OECD 1994a s. 36 och Supplementary Service to European Taxation sec. A.

från ett inhemskt bolag.[23] En annan möjlighet är att som utgångspunkt medge avräkning med den faktiska utländska bolagsskatten, men maximera avräkningsbeloppet till t.ex. en viss procent av den mottagna utdelningen. På så sätt kan tillförsäkras att mycket höga utländska bolagsskatter inte får fullt genomslag i avräkningen. Om det anses nödvändigt kan en sådan, mer eller mindre schablonmässig, avräkning dessutom kompletteras med en särskild skatteflyktsbestämmelse, enligt vilken avräkningsrätten faller bort i vissa befarade skatteflyktssituationer.

När det vidare gäller CEN:s krav att lättnaden inte skall utsträckas till utländska aktieägare, finns inga tekniska hinder för att utforma skatteavräkningssystemet i enlighet med detta krav. Lättnaden i beskattningen är förlagd till ägarnivå, och aktualiseras först vid aktieägarens inkomstbeskattning. Eftersom utländska aktieägare överhuvudtaget inte inkomstbeskattas i bolagslandet, är det inga problem att utesluta dessa aktieägare från avräkningsrätten.

Även CIN:s krav att lättnaden i beskattningen skall utsträckas till utländska aktieägare, men inte till utländska utdelningar, är fullt möjliga att tillgodose inom ramen för skatteavräkningssystemet. Det faktum att lättnaden är förlagd till ägarnivå, gör att det i förstone kan framstå som problematiskt att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare, eftersom dessa inte inkomstbeskattas i bolagslandet. Som redan framgått på flera ställen ovan, är skatteavräkningssystemet dock relativt sett enklare att utsträcka till utländska aktieägare, jämfört med andra lättnader som medges på ägarnivå. Paradoxalt nog är det t.o.m. tekniskt lättare att utsträcka skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare än till utländska utdelningar. Det problem med att fastställa hur den underliggande bolagsvinsten beskattats som diskuterades ovan aktualiseras ju inte när det är bolagslandet som utsträcker lättnaden.

När skatteavräkningssystemet utsträcks till utländska aktieägare går det i regel till på så sätt att den avräkningsrätt som gäller för inhemska aktieägare ersätts med en regelrätt utbetalning till de utländska aktieägarna. Dessa kan sedan använda utbetalningen till att betala sin inkomstskatt på utdelningen, varför slutresultatet blir detsamma som vid den reguljära avräkning som äger rum i inhemska förhållanden i skatteavräkningslandet. Ett annat alternativ är att lättnaden, såsom sker i avtalet mellan Tyskland och Frankrike, utsträcks genom att aktieägarna får avräkna den utländska bolagsskatten vid sin inkomstbeskattning i hemviststaten. Bolagsstaten kan sedan kompensera hemviststaten för detta budgetmässigt.

[23] Se van Raad i Tax Law Review 1992 s. 615 f och Rudingrapporten 1992 s. 207.

De två skatteavräkningssystem som ingår i avhandlingens länderundersökning är olika utformade vad gäller behandlingen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. I ländernas interna rätt tillämpas i och för sig både det tyska och det franska skatteavräkningssystemet endast i rent inhemska förhållanden, vilket innebär att varken CEN eller CIN tillgodoses. Medan Tyskland har som praxis att inte heller i sina dubbelbeskattningsavtal utsträcka rätten till avräkning till de gränsöverskridande fallen, utsträcks det franska skatteavräkningssystemet dock i regel till utländska aktieägare i de franska avtalen. Detsamma sker även i flera av de övriga EG-länder som tillämpar skatteavräkningssystemet. Även det harmoniserade skatteavräkningssystem som föreslogs av kommissionen år 1975 var utformat på detta sätt, dvs. så att det var bolagslandet och inte aktieägarlandet som skulle utsträcka lättnaden till de gränsöverskridande utdelningarna. Tidigare hade för övrigt Segrérapporten föreslagit att de länder som tillämpade skatteavräkningssystemet skulle åläggas att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare. Denna lösning diskuteras också som ett alternativ i kommentaren till OECD:s modellavtal.

En utformning av skatteavräkningssystemet i enlighet med neutralitetsnormen för CEN, dvs. på så sätt att avräkningen utsträcks till utländska utdelningar men inte till utländska aktieägare, är betydligt ovanligare i praktiken. Inget av de undersökta länderna har utformat sitt system på detta sätt, och mig veterligen förekommer denna variant av systemet inte heller i andra länder som tillämpar skatteavräkningssystemet. Både det förslag till harmoniserat skatteavräkningssystem som utarbetades i en bilaga till Rudingrapporten, och det förslag till modifikationer inom ramen för de existerande skatteavräkningssystemen som lämnades i själva Rudingrapporten, hade dock just denna inriktning. Vidare diskuteras även denna variant av skatteavräkningssystemet i kommentaren till OECD:s modellavtal.

Att skatteavräkningssystemet utformas i strid mot neutralitetsnormen för CEN får allvarligast konsekvenser i förhållande till de länder som tillämpar en klassisk dubbelbeskattning. I och med att lättnaden utsträcks till utländska aktieägare, men inte till utländska utdelningar, sätts CEN ur spel både i skatteavräkningslandet och i det klassiska landet. När även det andra landet tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen, kan dock åtgärden att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare i stället vara till fördel för CEN. Som visats ovan när det gäller tyska aktieägare i franska bolag, åstadkoms CEN i det fallet genom att Frankrike utsträcker sitt skatteavräkningssystem till tyska aktieägare, och inte genom att Tyskland utsträcker sitt skatteavräkningssystem till utdelningar från franska bolag. Mellan två skatteavräkningsländer, som medger lika stor avräkning, går det således utmärkt att uppnå CEN genom att bolagslandet och inte aktie-

ägarlandet utsträcker lättnaden. I denna situation kan det t.o.m. ligga närmare till hands att åstadkomma CEN på detta sätt, än genom att aktieägarlandet utsträcker lättnaden. Det är nämligen lättare för bolagslandet än för aktieägarlandet att fastställa hur stor bolagsskatt som faktiskt belastat de utdelade vinstmedlen, och det är ju i princip just denna bolagsskatt som skall användas för att reducera skatten på ägarnivå.

13.3.5 Reducerad utdelningsbeskattning

Samlingsbenämningen reducerad utdelningsbeskattning används i denna avhandling för att beteckna andra former för att ge en lättnad i, eller helt undanröja, den ekonomiska dubbelbeskattningen på ägarnivå än genom att medge avräkning för den underliggande bolagsskatten. Den holländska lättnaden i dubbelbeskattningen, i form av att utdelningar upp till 1000 NLG är skattefria på ägarnivå, kan hänföras hit. Det enkelbeskattningssystem som tillfälligt tillämpades i Sverige under år 1994 kan också inordnas under denna kategori. Bland EG:s övriga medlemsländer tillämpas för närvarande olika former av reducerad utdelningsbeskattning i Danmark[24], Grekland[25] och Luxemburg[26]. Bland OECD:s medlemsstater utanför EG förekommer sådana system i Kanada, Japan, Turkiet samt på Island.[27] I expertbilagan till Rudingrapporten fördes en omfattande diskussion angående möjligheten att införa någon form av reducerad utdelningsbeskattning som harmoniserat bolagsskattesystem inom EG. I själva Rudingrapporten lämnades vidare vissa förslag till justeringar av de system med reducerad utdelningsbeskattning som tillämpades inom EG.

På samma sätt som konstaterats för de andra systemen ovan, skall den

[24] Danmark beskattar utdelningar med en lägre skattesats än andra inkomster, inklusive andra kapitalinkomster. Det kan anmärkas att skattesatsen för utdelningar dock inte är proportionell, utan progressiv. Progressionen relateras till utdelningarnas storlek. Se § 8a PSL (Personskatteloven) och Bjørn m.fl. 1994 s. 59 f och 68 f.

[25] I Grekland är utdelningar helt skattefria på ägarnivå. Se Guides to European Taxation vol. III, Greece avsnitt A.

[26] I Luxemburg undantas hälften av den mottagna utdelningen från beskattning. Se Guides to European Taxation vol. III, Luxembourg avsnitt A.

[27] Se OECD 1994a s. 36 (Kanada och Japan), OECD 1991 s. 434 (Turkiet) samt Supplementary Service to European Taxation sec. A (Island). Island har således, liksom Tyskland, lättnader på både bolags- och ägarnivå. Lättnaden på ägarnivå är utformad på så sätt att utdelningar motsvarande upp till 10% av aktiernas värde undantas från beskattning. Den sammanlagda effekten av lättnaderna på bolags- och ägarnivå blir ofta att utdelningarna överhuvudtaget inte beskattas vare sig hos bolaget eller hos ägarna. Det isländska systemet går således i många fall längre än till att bara undanröja den ekonomiska dubbelbeskattningen.

reducerade utdelningsbeskattningen utsträckas till utländska utdelningar, men inte till utländska aktieägare, för att neutralitetsnormen för CEN skall tillgodoses. Till skillnad från vad som befunnits vara fallet inom de övriga system för att ge lättnad i dubbelbeskattningen som diskuterats, är detta dessutom det enda naturliga sättet att utsträcka denna typ av lättnad till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Att, i enlighet med neutralitetsnormen för CIN, utsträcka lättnaden till utländska aktieägare går nämligen inte att göra inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet.

Detta beror för det första på att det beskattningsled där lättnaden medges inte aktualiseras för de utländska aktieägarna, eftersom de inte inkomstbeskattas i bolagslandet. För det andra går det i regel inte heller att, såsom kan ske inom skatteavräkningssystemet, enkelt ersätta den lättnad som medges vid de inhemska aktieägarnas inkomstbeskattning med en regelrätt utbetalning till de utländska aktieägarna. Att omräkna värdet av en reducerad utdelningsbeskattning till ett konkret skattebelopp är nämligen inte alls lika okomplicerat som att sätta ett värde på avräkningsrätten inom skatteavräkningssystemet. Inom skatteavräkningssystemet är ju avräkningsrättens värde just det belopp med vilket avräkning medges, och detta belopp är detsamma för alla aktieägare. Vid en reducerad utdelningsbeskattning varierar däremot ofta värdet av lättnaden i beskattningen mellan olika aktieägare, framför allt beroende på deras marginalskatt. Värdet av att utdelningarna helt eller delvis undantas från beskattning, eller av att en lägre skattesats tillämpas för utdelningar än för andra typer av inkomster, är givetvis olika stort för olika aktieägare beroende på deras skattesituation i övrigt. Det går därmed inte att, inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet, låta utländska aktieägare få del av samma lättnad i beskattningen som inhemska aktieägare.

Däremot finns inga större tekniska problem förknippade med att utsträcka ett system med reducerad utdelningsbeskattning till utländska utdelningar. När lättnaden har formen av exempelvis en lägre skattesats eller en total eller partiell skattefrihet för utdelningar, kan lättnaden enkelt utsträckas till utländska utdelningar genom att även dessa beskattas till den lägre skattesatsen alternativt helt eller delvis undantas från beskattning. Det är således t.ex. inte nödvändigt att fastställa hur stor utländsk bolagsskatt som belastat de utländska utdelningarna för att lättnad skall kunna medges. Inom ett system med reducerad utdelningsbeskattning är ju lättnaden på ägarnivå nämligen inte på samma sätt som inom skatteavräkningssystemet direkt relaterad till den skatt som tagits ut på bolagsnivå. Eventuellt kan det dock ändå anses att någon slags försäkran för att utdelningarna träffats av en acceptabelt hög bolagsskatt i

bolagslandet krävs för att lättnaden skall kunna utsträckas till de utländska utdelningarna.[28]

Vidare saknas givetvis tekniska hinder för att inte utsträcka den reducerade utdelningsbeskattningen till utländska aktieägare, vilket är det andra av de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Som redan har slagits fast är det överhuvudtaget inte möjligt att utsträcka en sådan lättnad till utländska aktieägare inom ramen för det ordinarie bolagsskattesystemet.

Ovan kunde konstateras att den naturliga följden av att en lättnad i dubbelbeskattningen är förlagd till bolagsnivå är att CIN tillfredsställs på bekostnad av CEN. Som framgår av detta avsnitt kan det på motsvarande sätt sägas vara naturligare att inom ett system med reducerad utdelningsbeskattning tillgodose CEN än att tillgodose CIN. Det sätt på vilket de i praktiken förekommande systemen med reducerad utdelningsbeskattning regelmässigt tillämpas, tillfredsställer dock varken CEN eller CIN. Den lättnad som medges inom dessa system gäller nämligen i det helt övervägande antalet fall endast i rent inhemska förhållanden. Så är fallet t.ex. när det gäller den mindre holländska lättnaden i dubbelbeskattningen. Även den tillfälliga enkelbeskattning som under år 1994 tillämpades i Sverige omfattade endast utdelningar från svenska bolag till svenska aktieägare. Detsamma gäller vidare, med ett undantag, i de övriga av EG:s medlemsländer som tillämpar någon form av reducerad utdelningsbeskattning.

Undantaget utgörs av det danska systemet, där lättnaden redan enligt intern dansk rätt gäller även för utdelningar från utländska bolag. I detta sammanhang är det intressant att notera att anledningen till att så sker är att det har ansetts att en olikbehandling av utdelningar från inhemska och utländska bolag riskerar att kränka EG:s regler om fria kapitalrörelser.[29] Även den skattetekniska lösning som valts i Danmark är intressant. Som huvudregel gäller att lättnaden i beskattningen endast inträder om den skattskyldige kan visa att bolagslandets regler för beskattning av den underliggande bolagsvinsten inte i väsentlig grad avviker från de regler som tillämpas i Danmark.[30] Om detta villkor inte uppfylls, kan aktieägaren dock ändå begära att den danska inkomstskatten reduceras, så att den totala skattebelastningen på utdelningen hos det utländska bolaget och

[28] Det kan nämnas att anledningen till att den svenska tillfälliga skattefriheten för utdelningar inte utsträcktes till utdelningar från utländska bolag angavs vara just att det inte säkert kunde fastställas att en med svensk bolagsskatt jämförlig skatt utgått i det utländska bolagslandet. Se SOU 1993:29 s. 77 och prop. 1993/94:50 s. 180. Se även det danska systemet strax nedan.

[29] Bjørn m.fl. 1994 s. 69.

[30] § 4a. stk. 1, nr 6 PSL.

den danske aktieägaren sammantaget blir lika stor som för utdelningar från danska bolag.[31]

De danska reglerna utgör dock som nämnts undantaget, och i regel gäller att den reducerade utdelningsbeskattningen inte utsträcks till utdelningar från utländska bolag vare sig i ländernas interna rätt eller i ingångna dubbelbeskattningsavtal. Detta faktum är givetvis till men för CEN i det land som medger lättnaden. Aktieägare i detta land kan därigenom avhållas från att investera i utländska aktier. Detta uppmärksammades i Rudingrapporten, och där föreslogs på samma sätt som för skatteavräkningsländernas del att de länder som tillämpade en reducerad utdelningsbeskattning skulle förpliktas att utsträcka lättnaden till utländska utdelningar. Även förslaget till ett gemensamt harmoniserat system med reducerad utdelningsbeskattning som lades fram i expertbilagan till Rudingrapporten var utformat på detta sätt, dvs. i förslaget förutsattes att utdelningar från bolag i andra medlemsstater skulle omfattas av den förmånliga skattebehandlingen.

Återigen är dock att märka att den negativa effekt för CEN som en vägran att utsträcka lättnaden till utländska utdelningar för med sig kan reduceras, eller undanröjas helt, om aktieägaren i stället kommer i åtnjutande av motsvarande lättnad i bolagslandet. Så blir fallet om bolagslandet också medger en lättnad i dubbelbeskattningen, och utsträcker denna lättnad till utländska aktieägare, under förutsättning också att lättnaderna inte är alltför olika utformade. Detta är ånyo ett exempel på att två brott mot neutralitetsnormen kan kompensera varandra, med resultat att neutralitet ändå kommer att föreligga.

Att den reducerade utdelningsbeskattningen inte utsträcks till utländska aktieägare är däremot helt i enlighet med neutralitetsnormen för CEN, och är typiskt sett ägnat att tillgodose CEN i det utländska aktieägarlandet vid investeringar från detta land och in i det land som tillämpar den reducerade utdelningsbeskattningen. Detta gäller fullt ut om det utländska aktieägarlandet tillämpar ett klassiskt system. Även när det utländska aktieägarlandet tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, och utsträcker lättnaden till utländska utdelningar, tillgodoses naturligt nog CEN i aktieägarlandet. Både detta land och bolagslandet följer ju då fullt ut den generella neutralitetsnormen för CEN. Om aktieägarlandet inte utsträcker sin lättnad till utländska utdelningar, kommer CEN däremot att brista. I detta fall kan bolagslandets åtgärd att inte utsträcka lättnaden till utländska aktieägare således inte sägas vara till fördel för CEN, utan här befäster åtgärden snarast den neutralitetsbrist som föreligger i aktieägarlandet.

[31] § 33G LL (Ligningsloven).

13.3.6 Sammanfattande diskussion

Som de ovanstående avsnitten visar, är det inte helt lätt att dra några entydiga slutsatser angående vilka bolagsskattesystem som kan sägas fungera bäst respektive sämst i internationella förhållanden. De effekter ett visst system har varierar nämligen dels beroende på om systemet betraktas isolerat eller i kombination med andra system, dels beroende på vilket annat system det kombineras med. I det följande skall jag ändå peka på vissa mer generella slutsatser som kan dras angående de olika systemens förtjänster och svagheter vid en internationell tillämpning. Jag skall också lämna mina synpunkter på frågan om vilka system som sammantaget ger bäst respektive sämst möjligheter att åstadkomma en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Som redan nämnts ovan, kommer den följande diskussionen uteslutande att ske med avseende på önskemålet att uppnå CEN.

Till en början kan återigen slås fast att det klassiska dubbelbeskattningssystemet är det system som i sig lättast kan ges en neutral utformning med avseende på CEN. Inom det klassiska systemet likabehandlas inhemskt och internationellt aktieägande automatiskt, eftersom full ekonomisk dubbelbeskattning gäller i alla situationer inom ramen för detta system. Problem kan dock uppkomma när det klassiska systemet kombineras med system som medger lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Det faktum att sådana lättnader ibland utsträcks till utländska aktieägare, men i stort sett aldrig till utländska utdelningar, får nämligen särskilt allvarliga konsekvenser i förhållande till ett klassiskt dubbelbeskattningssystem. Dels sätts CEN ur spel i det klassiska landet när aktieägare i detta land kommer i åtnjutande av det utländska bolagslandets lättnad i dubbelbeskattningen. Dels sätts CEN ur spel i det land som medger lättnaden när aktieägare i detta land går miste om lättnaden vid investeringar i bolag i det klassiska landet. Slutsatsen måste därför bli att även om det klassiska systemet *betraktat för sig* är helt neutralt med avseende på CEN, är det inte självklart att detta system generellt sett, *i kombination med andra länders system*, leder till större neutralitet i beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna än andra typer av system.

Om en lättnad skall ges i den ekonomiska dubbelbeskattningen, blir frågan om en neutral utformning av systemet genast mer tekniskt komplicerad. Kravet som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN att lättnader i dubbelbeskattningen skall utsträckas till utländska utdelningar, men inte till utländska aktieägare, är mer eller mindre problematiskt att tillgodose inom alla de system som medger lättnader i dubbelbeskattningen. Som framgått ovan är problemen störst när lättnaden är förlagd till bolagsnivå, och den slutsats som har dragits är att sådana

lättnader i praktiken knappast kan utformas helt i enlighet med normens krav. Enklast att tillgodose neutralitetsnormen är det inom de system som medger lättnader på ägarnivå i form av en reducerad utdelningsbeskattning. Om ett sådant system på något sätt skall utsträckas till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, kan det i princip endast ske i enlighet med de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Detta bekräftar den slutsats som drogs redan vid utvärderingen av EG:s tidigare harmoniseringsarbete i kapitel 5.5.1.2 ovan, nämligen att de olika systemens internationella effekter i stor utsträckning styrs av huruvida en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen är förlagd till bolags- eller till ägarnivå.

Det kan således slås fast att lättnader på ägarnivå är bättre än lättnader på bolagsnivå om målet är att uppnå CEN. Av denna anledning kan trenden att lokalisera eventuella lättnader i dubbelbeskattningen till ägarnivå, vilken under senare år tydligt kunnat iakttas i flera länder, välkomnas.[32] Som framgått av avsnitt 13.3.3 ovan, förekommer lättnader på bolagsnivå numera endast i ett av EG:s medlemsländer, samt i ytterligare ett OECD-land. Just det faktum att lättnader på bolagsnivå är ovanliga, talar dessutom i sig ytterligare till fördel för lättnader på ägarnivå. Som noterats ovan, är det nämligen i regel lättare att uppnå neutralitet mellan länder med liknande system.

Av de olika system för att ge lättnad i dubbelbeskattningen på ägarnivå som diskuterats ovan kan, som redan framhållits, möjligheten att utforma systemet i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CEN sägas vara störst inom ett system med reducerad utdelningsbeskattning. Ett sådant system kan ju utan större problem utsträckas till utländska utdelningar, men kan överhuvudtaget inte utsträckas till utländska aktieägare. Det sagda innebär dock inte att det automatiskt kan slås fast att detta är det bolagsskattesystem som är bäst ägnat att tillgodose CEN. En sådan slutsats kan nämligen inte dras endast utifrån en granskning av möjligheterna att utforma de enskilda systemen i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CEN. Som framgått ovan, kan det faktum att andra länders bolagsskattesystem är utformade i strid mot neutralitetsnormen leda till bristande neutralitet även i de länder vars system i sig tillgodoser normens krav fullt ut. Man måste därför gå vidare och fråga sig vilket bolagsskattesystem som fungerar bäst *i relation till* andra länders system.

Här kan konstateras att skatteavräkningssystemet på mer än ett sätt intar en särställning. För det första är skatteavräkningssystemet det vanli-

[32] Se Messere 1993 s. 358, där han anger att det under de senaste tjugo åren varit en ensidig rörelse från lättnader på bolags- till lättnader på ägarnivå.

gaste systemet för att medge en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, såväl inom EG som inom OECD. För det andra är det möjligt att inom skatteavräkningssystemet utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen både till utländska utdelningar och till utländska aktieägare. Båda dessa omständigheter ökar möjligheterna att åstadkomma en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna i de länder där systemet tillämpas.

Det faktum att det i regel är lättare att uppnå neutralitet mellan länder med liknande system, talar som redan antytts allmänt sett till fördel för det system som är mest utbrett i praktiken. Även systemen med reducerad utdelningsbeskattning blir dock allt vanligare både inom EG och inom OECD, och de länder som tillämpar ett sådan system är kanske snart lika många som de som tillämpar skatteavräkningssystemet.[33] Än viktigare än systemets utbredning är emellertid den unika möjligheten att inom ramen för skatteavräkningssystemet kunna utsträcka lättnaden både till utländska utdelningar och till utländska aktieägare. Skatteavräkningssystemet kan därmed tillämpas på olika sätt i olika bilaterala relationer, beroende på hur systemet är utformat i det andra land som är inblandat. I förhållande till ett klassiskt land kan lättnaden, i enlighet med neutralitetsnormen för CEN, utsträckas till utdelningar från utländska bolag. I förhållande till ett land med lättnad på bolagsnivå, kan lättnaden i stället utsträckas till utländska aktieägare, vilket i en sådan situation kan vara bättre ägnat att tillgodose CEN i båda de inblandade länderna. Som framgått ovan är det ju i praktiken så att lättnader på bolagsnivå inte kan utsträckas till utländska utdelningar, men måste utsträckas till utländska aktieägare. Den neutralitetsbrist detta leder till kan då "pareras" genom att motsvarande åtgärd vidtas också i skatteavräkningslandet. Den sistnämnda metoden kan också tillämpas mellan två skatteavräkningsländer som medger lika stor avräkning, dvs. dessa kan ömsesidigt utsträcka sina respektive lättnader till aktieägare i det andra landet. Denna flexibilitet är naturligtvis av stort värde för möjligheterna att åstadkomma CEN i olika bilaterala relationer.

Det faktum att skatteavräkningssystemet hittills endast tillämpats på så sätt att lättnaden utsträckts till utländska aktieägare, men inte till utländska utdelningar, är dock givetvis problematiskt om målet är att uppnå CEN. Även om denna åtgärd, såsom framhållits på flera ställen ovan, ibland kan leda till att CEN tillgodoses, är detta långtifrån alltid fallet. Framför allt i relation till länder med klassiska dubbelbeskattningssystem, men även i relation till de länder som tillämpar en reducerad utdel-

[33] Se Cnossen i BIFD 1993 s. 5 angående trenden mot en ökad användning av reducerad utdelningsbeskattning.

ningsbeskattning på ägarnivå, måste lättnaden utsträckas till utländska utdelningar för att CEN skall tillfredsställas. Vad som krävs är således att den flexibilitet som inryms i skatteavräkningssystemet verkligen tillvaratas. Under förutsättning att detta sker, kan dock utan tvekan slås fast att skatteavräkningssystemet är det system där de tekniska möjligheterna är störst att, oavsett vilket annat system som är inblandat, åstadkomma CEN.

Sammanfattningsvis kan därmed två slutsatser dras. Den första slutsatsen är att om en lättnad i dubbelbeskattningen skall medges, är det bättre för CEN att lättnaden förläggs till ägar- än till bolagsnivå. Den andra slutsatsen är att skatteavräkningssystemet, främst p.g.a. av sin flexibilitet, är det av de olika system där lättnaden är förlagd till ägarnivå som sammantaget ger bäst möjligheter att åstadkomma CEN vid beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna.

13.4 Utvärdering av reglerna för källskatt på utdelningar

13.4.1 Inledning

Utvärderingen av reglerna för källskatt på utdelningar kan hållas betydligt kortare än utvärderingen av bolagsskattesystemen. De frågor som uppkommer när det gäller källskatterna är inte alls lika komplicerade och mångfacetterade som när det gäller bolagsskattesystemen. Dessutom är reglerna på detta område betydligt mer lika i de olika länderna och, i än större utsträckning, i de olika dubbelbeskattningsavtalen.

De följande avsnitten är huvudsakligen en sammanfattning och utvärdering av själva länderundersökningen, men paralleller kommer också att dras till OECD:s modellavtal och till EG:s tidigare harmoniseringsarbete. Utvärderingen är upplagd på följande sätt. I avsnitt 13.4.2 sker en sammanfattning av hur reglerna för källskatt på utdelningar är utformade i de undersökta ländernas interna rätt. Därefter sammanfattas avtalens bestämmelser på området i avsnitt 13.4.3. I avsnitt 13.4.4 sker sedan en samlad utvärdering av hur källskattereglerna förhåller sig till önskemålet att uppnå en neutral beskattning av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna.

Det bör slutligen även här nämnas att läsningen underlättas om tabellen i kapitel 12.10.2 samtidigt konsulteras.

13.4.2 Inhemsk rätt i de undersökta länderna

13.4.2.1 Uttag av källskatt i bolagsstaten

I fråga om uttag av källskatt i bolagsstaten, är reglerna i de undersökta länderna mycket likartade. Samtliga länder belägger utdelningar till utländska aktieägare med källskatt. Källskatten beräknas genomgående på utdelningarnas bruttobelopp, och inget av de undersökta länderna tar således hänsyn till eventuella kostnader som är förenade med aktieinnehavet. Källskattesatsen uppgår till 30% i Sverige och till 25% i de övriga länderna.

13.4.2.2 Avräkning respektive avdrag för källskatt i aktieägarstaten

Vad avser frågan om hur utländska källskatter på utdelningar behandlas i aktieägarstaten, varierar reglerna mer mellan länderna. Två av länderna, nämligen Sverige och Tyskland, medger generellt avräkning för sådana skatter redan i sin interna rätt. Båda länderna tillämpar därvid en ordinary credit. I Sverige begränsas avräkningsrätten enligt over all-principen, medan Tyskland tillämpar by country-principen. Vidare finns i Sverige en möjlighet att skjuta rätten till avräkning framför sig när avräkningsutrymmet inte räcker till för att täcka alla utländska skatter ett visst år. De utländska skatter som faller utanför avräkningsutrymmet kan då i stället räknas av under något av de tre följande åren. En sådan rätt till carry forward finns inte i Tyskland. I dessa avseenden är de svenska reglerna således förmånligare än de tyska. I ett annat avseende är dock de tyska reglerna förmånligare, nämligen när det gäller rätten till avräkning vid förlust. I Sverige bortfaller rätten till avräkning redan när inkomstslaget kapital uppvisar ett underskott, medan detta i Tyskland inträffar först vid en totalförlust.

De två övriga länderna i undersökningen saknar en motsvarande generell avräkningsrätt i sin interna lagstiftning. Frankrike har överhuvudtaget inga regler om avräkning av utländska skatter. Där får utländska skatter endast dras av från den skattepliktiga inkomsten. I Nederländerna finns i och för sig en unilateral rätt till avräkning av utländska källskatter på utdelningar, men denna gäller endast för utdelningar från bolag i vissa uppräknade utvecklingsländer. Som huvudregel gäller således endast avdragsrätt även i Nederländerna. För övrigt kan anmärkas att också Sverige och Tyskland har en supplerande avdragsrätt för utländska skatter, dvs. aktieägare i dessa länder kan välja att dra av de utländska skatterna om avräkningsrätten helt eller delvis skulle falla bort.

13.4.3 Avtalens bestämmelser

13.4.3.1 Uttag av källskatt i bolagsstaten

I OECD:s modellavtal stadgas att källskatten på utdelningar i bolagsstaten skall uppgå till högst 15%. Bestämmelsen har haft mycket stort genomslag i de bilaterala dubbelbeskattningsavtal som undersökts, och i elva fall av tolv möjliga utgår källskatt med 15% på utdelningarnas bruttobelopp enligt avtalen. I samtliga av de undersökta länderna tillämpas avtalsskattesatsen direkt om aktieägaren uppfyller vissa formella föreskrifter. Den möjlighet avtalen regelmässigt ger för staterna att först ta ut källskatt med inhemsk skattesats, för att sedan efter ansökan medge restitution, tillämpas således inte.

Det enda avtal som avviker från modellavtalet när det gäller uttaget av källskatt är det tysk-franska avtalet, där det stadgas att utdelningar från franska bolag till tyska aktieägare skall undantas från källskatt. Det underlåtna källskatteuttaget är i det fallet ett led i den särskilda kompensationsordning, enligt vilken Frankrike skall ersätta Tyskland för att avräkning av fransk bolagsskatt medges vid den tyska inkomstbeskattningen.

13.4.3.2 Avräkning respektive avdrag för källskatt i aktieägarstaten

I fråga om behandlingen av utländska källskatter i aktieägarstaten, stadgar OECD:s modellavtal att sådana källskatter skall avräknas med en ordinary credit. Detta skall gälla även om avtalet i övrigt är ett exemptavtal. Även denna bestämmelse har haft stort genomslag i de bilaterala avtalen, och ordinary credit tillämpas i nio fall av tolv möjliga. När det gäller utdelningar från franska bolag till tyska aktieägare aktualiseras naturligt nog ingen avräkning, eftersom källskatt som nämnts inte utgår i Frankrike. De två övriga fall där avvikelser sker från modellavtalets bestämmelser är dels vid utdelningar från tyska bolag till franska aktieägare, dels vid utdelningar från tyska bolag till holländska aktieägare.

I det förstnämnda fallet medges en längre gående avräkning än den som föreskrivs i modellavtalet. Enligt det tysk-franska avtalet skall Frankrike nämligen ge full credit för tyska källskatter. Denna avvikelse från OECD:s modell har stöd i kommentaren till modellavtalet. Där anges att en full och en ordinary credit i regel ger samma resultat när det gäller avräkning av källskatt på utdelningar, och att staterna därför i sina bilaterala avtal om de så önskar kan införa full credit för källskatt på utdelningar. I det sistnämnda fallet är bestämmelserna däremot oförmånligare än i modellavtalet. I avtalet mellan Nederländerna och Tyskland

föreskrivs nämligen ingen som helst avräkningsrätt för tyska källskatter i Nederländerna. De holländska aktieägarna kan därmed endast falla tillbaka på inhemska regler om avdrag för utländska skatter när det gäller källskatt som uttagits i Tyskland.

Förutom i de undantagsfall som nu har nämnts, tillämpas i enlighet med modellavtalet en ordinary credit i aktieägarstaterna. Att avräkningen regelmässigt är en ordinary och inte en full credit är oftast utan betydelse, eftersom den utländska källskatten är så låg att den kan avräknas fullt ut också inom ramen för en ordinary credit. I vissa fall kommer avräkningsrätten dock att falla bort helt eller delvis. Den kanske viktigaste inskränkningen i avräkningsrätten följer av det faktum att högsta tillåtna avräkning beräknas på utdelningarnas nettobelopp, medan källskatten utgått på bruttoutdelningarna. Denna inskränkning, vilken gäller genomgående i alla länder, medför att avräkningsrätten begränsas eller faller bort helt när aktieinnehavet finansierats genom lån.

I övrigt finns en hel del variationer mellan länderna vad avser den närmare utformningen av avräkningen. Detta är också naturligt, med tanke på att OECD:s modellavtal inte ger några riktlinjer för hur det högsta tillåtna avräkningsbeloppet skall beräknas. I flera avseenden kan en skiljelinje sägas gå mellan å ena sidan Sverige och å andra sidan de övriga länderna i undersökningen. För det första tillämpar Sverige over all-principen när högsta tillåtna avräkningsbelopp skall fastställas, medan övriga länder i stället använder de mer inskränkta by country- eller per item-begränsningarna. För det andra är det endast Sverige som ger möjlighet till carry forward av de utländska skatter som inte kunnat avräknas ett visst år. Att avräkningen i dessa hänseenden är förmånligare utformad i Sverige än i de övriga länderna, är en följd av att bestämmelserna i den svenska avräkningslagen genomgående tillämpas också vid avräkning enligt avtalen. Som framgått ovan har de övriga länderna, i den mån avräkning överhuvudtaget medges unilateralt, inte infört så förmånliga avräkningsbestämmelser i sin interna rätt.

För det tredje finns en viktig skillnad mellan Sverige och de övriga länderna när det gäller den generella metod för undanröjande av dubbelbeskattningen som tillämpas i avtalen. Samtliga de undersökta avtalen är för Sveriges del credit-avtal. I övriga länder tillämpas däremot genomgående exemption som huvudmetod. Detta innebär att möjligheterna att utnyttja överblivet avräkningsutrymme från andra inkomster är betydligt mindre vid avräkningen i dessa länder än i Sverige.

En fjärde skillnad mellan avräkningens utformning i Sverige och i de andra länderna hänför sig till möjligheterna att avräkna utländska källskatter när inkomsten i hemviststaten är negativ. Som nämnts ovan bortfaller avräkningsrätten i Sverige redan när inkomstslaget kapital uppvisar

ett underskott. I övriga länder torde detta inträffa först vid en totalförlust. I detta hänseende är det således de svenska reglerna som är oförmånligast.

En annan skillnad mellan länderna som slutligen skall nämnas är möjligheten att som alternativ till avräkning i stället dra av den utländska källskatten. Denna möjlighet finns i alla länder utom i Frankrike. Att Frankrike inte medger någon supplerande avdragsrätt får till följd att den utländska källskatten i sin helhet kommer att kvarstå som en slutlig skattebelastning på utdelningen, i de fall avräkningsrätten faller bort av någon av de anledningar som angetts ovan.

13.4.4 Samlad utvärdering

För att kravet på neutralitet i beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna skall tillgodoses fordras antingen att bolagsstaten underlåter att belägga utdelningar till utländska aktieägare med källskatt, eller att aktieägarstaten ger full credit för källskatter som uttagits i bolagsstaten. Båda dessa åtgärder skulle helt undanröja källskatten som en slutlig skattebelastning på den gränsöverskridande utdelningen, och de skulle därför på en gång tillgodose både CEN i aktieägarstaten och CIN i bolagsstaten.

Samtliga de förslag till harmonisering av reglerna för källskatt på utdelningar som lagts fram inom EG har tillgodosett neutralitetskravet fullt ut. Det vanligaste förslaget har varit att en harmoniserad källskatt, med identisk skattesats i alla länder, skall införas, samt kombineras med en full credit i aktieägarens hemviststat. Även helt eliminerade källskatter har emellertid förespråkats, t.ex. nu senast av Rudingkommittén. Rudingkommittén ville dock endast undanröja källskatten om aktieägaren var känd. I andra fall tänktes en harmoniserad källskatt om 30% utgå. I de förslag som lämnats har det således i stort sett genomgående ansetts att det skydd mot skattefusk som källskatterna erbjuder inte helt kan undvaras. Enda undantaget utgörs av Segrérapporten, där ett av de alternativ som diskuterades var att kombinera en total eliminering av källskatterna med ett utökat myndighetssamarbete.

När det gäller reglernas utformning i praktiken, visar länderundersökningen däremot att större eller mindre neutralitetsbrister regelmässigt föreligger, framför allt om endast ländernas interna rätt beaktas. För det första är de källskatter som tas ut enligt inhemsk rätt relativt höga. Detta gäller särskilt med tanke på att källskatten träffar bruttoutdelningen och inte tar hänsyn till eventuella kostnader förknippade med aktieinnehavet. För det andra finns stora brister i de inhemska reglerna för hur utländska källskatter behandlas i aktieägarstaten. Två av länderna saknar helt gene-

rella avräkningsregler i sin interna rätt. Dessa länders regler kan således sägas vara inriktade på att åstadkomma nationell, snarare än internationell, neutralitet.[34] Även i de länder där avräkning medges kan avräkningsrätten vidare falla bort i vissa fall, eftersom avräkningen är en ordinary och inte en full credit.

När även avtalens regler beaktas, minskar dock neutralitetsbristerna betydligt. Det är endast i ett av de undersökta fallen, vid utdelningar från tyska bolag till holländska aktieägare, som CEN och CIN fortfarande alltid brister. Den tyska källskatten får ju nämligen aldrig avräknas, utan endast dras av, i Nederländerna. I övrigt har OECD:s modellavtal, som framgått ovan, haft stort inflytande på de bilaterala avtalen. I de allra flesta fall utgår således en källskatt om 15% i bolagslandet, vilken får avräknas med en ordinary credit i aktieägarlandet. Att avtalsskattesatsen är så pass låg, samt att avräkning och inte endast avdrag regelmässigt föreskrivs i avtalen, är givetvis av stort värde för möjligheterna att uppnå CEN och CIN. Även det faktum att avtalsskattesatsen numera tillämpas direkt, och att ett restitutionsförfarande således inte aktualiseras, är positivt. Generellt sett kan källskattereglerna, såsom de ser ut i avtalen, därmed i större utsträckning än bolagsskattesystemen sägas vara utformade så att neutraliteten tillgodoses.

Även med denna utformning av reglerna kan emellertid neutralitetsbrister uppkomma, om källskatten inte kan avräknas fullt ut i aktieägarstaten. Eftersom källskattesatsen är så låg som 15%, bör källskatten i och för sig i regel kunna avräknas till fullo även inom ramen för en ordinary credit. Som visats ovan, kan avräkningsrätten dock av olika orsaker falla bort helt eller delvis i vissa fall. De situationer då detta inträffar varierar mellan länderna, beroende på hur begränsningen i avräkningsrätten närmare har utformats. Den generella slutsats som kan dras är emellertid att det endast är en full credit som kan ge helt tillfredsställande resultat i *alla* situationer. En ordinary credit leder alltid till bristande neutralitet i *vissa* situationer, oavsett hur spärren för avräkning utformas.

Den enda av de bilaterala relationer som undersökts där fullständig neutralitet föreligger är den mellan Tyskland och Frankrike. Vid utdelningar från franska bolag till tyska aktieägare åstadkoms neutraliteten genom att utdelningarna helt undantas från källskatt i Frankrike. Vid utdelningar från tyska bolag till franska aktieägare tillgodoses neutraliteten i stället genom att Frankrike ger full credit för den tyska källskatten. Detta visar att båda de teoretiska vägar som anvisats för uppnå neutralitet faktiskt också är möjliga att genomföra i praktiken.

[34] Se angående nationell neutralitet i kapitel 4.2 ovan.

13.5 Sammanfattning

En utvärdering av bolagsskattesystemen i de undersökta länderna visar att det endast är det svenska, fullt ut klassiska, bolagsskattesystemet som *betraktat för sig* är helt neutralt med avseende på både CEN och CIN. Att samtidigt tillgodose båda dessa neutralitetsmål är också möjligt endast inom ett klassiskt system. När en lättnad ges i den ekonomiska dubbelbeskattningen, måste något av neutralitetsmålen ge vika. Det anmärkningsvärda är dock att *inget* av neutralitetsmålen tillfredsställs fullt ut i de övriga ländernas interna rätt. Detta beror på att de lättnader som finns tillämpas endast i rent inhemska förhållanden. Det enda undantaget utgörs av det tyska systemet med skilda skattesatser, vilket utsträcks till utländska aktieägare i tysk intern rätt. Vidare utsträcker Frankrike regelmässigt sitt skatteavräkningssystem till utländska aktieägare i sina dubbelbeskattningsavtal. I båda de fall lättnaden i, respektive det totala undanröjandet av, den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcks till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna sker det således i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CIN. Om något av neutralitetsmålen kan sägas ha prioriterats framför det andra i de enskilda länderna är det således CIN och inte CEN.

Även när *samspelet* mellan de olika ländernas system studeras, framgår klart att CIN tillgodoses i betydligt större utsträckning än CEN. Generellt sett är detta just en följd av att de länder som medger en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen aldrig utsträcker lättnaden till utländska utdelningar, men ibland låter utländska aktieägare omfattas av lättnaden. Genom länderundersökningen har visats att åtgärden att inte utsträcka en lättnad till utländska utdelningar i många fall försämrar, eller t.o.m. helt utplånar, CEN i det land som tillämpar lättnaden. Vidare har visats att åtgärden att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare i vissa fall leder till att CEN i det utländska aktieägarlandet försämras, eller i värsta fall helt elimineras. Det sagda gäller särskilt vid investeringar mellan å ena sidan de helt eller i huvudsak klassiska länderna Sverige och Nederländerna, och å andra sidan enkelbeskattningsländerna Tyskland och Frankrike. Aktieinvesteringar mellan länder med samma, eller i stort sett samma, bolagsskattesystem beskattas i regel mer neutralt.

En utvärdering av de enskilda bolagsskattesystemen visar att även om det klassiska systemet betraktat för sig är helt neutralt med avseende på CEN, är det inte säkert att detta system generellt sett, i kombination med andra länders system, leder till större neutralitet i beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna än andra typer av system. Det faktum att andra länders lättnader i dubbelbeskattningen ibland utsträcks till utländska aktieägare, men aldrig till utländska utdelningar, får nämli-

gen särskilt allvarliga konsekvenser i förhållande till ett klassiskt dubbelbeskattningssystem.

Vidare kan den slutsatsen dras att lättnader på ägarnivå generellt sett är bättre än lättnader på bolagsnivå om målet är att uppnå CEN. En lättnad på bolagsnivå är nämligen i praktiken mycket svår att utforma så att CEN tillgodoses. Till sist visar utvärderingen att skatteavräkningssystemet måste anses vara det av de olika system där lättnaden är förlagd till ägarnivå som är allra bäst ägnat att åstadkomma CEN. Dels är skatteavräkningssystemet det vanligaste systemet för att medge en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen inom EG. Eftersom det i regel är lättare att uppnå neutralitet mellan länder med lika än mellan länder med olika bolagsskattesystem, talar detta faktum allmänt sett till fördel för detta system. Dels är skatteavräkningssystemet flexibelt, på så sätt att det inom detta system är möjligt att utsträcka lättnaden i dubbelbeskattningen både till utländska utdelningar och till utländska aktieägare. Skatteavräkningssystemet ger därför bäst möjligheter att åstadkomma CEN oavsett vilket annat system som är inblandat.

När det slutligen gäller källskatternas förenlighet med önskemålet att uppnå en neutral beskattning av de gränsöverskridande utdelningarna, finns stora brister i de undersökta ländernas interna rätt. För det första är de källskatter som uttas enligt inhemsk rätt relativt höga, och för det andra finns stora brister i de inhemska reglerna för hur utländska källskatter behandlas i aktieägarstaten. När även avtalens regler beaktas, minskar dock neutralitetsbristerna avsevärt. OECD:s modellavtal har här haft stort inflytande på de bilaterala avtalen, och i regel utgår källskatt med 15% i bolagsstaten, vilken får avräknas med en ordinary credit i aktieägarstaten. Eftersom källskattesatsen är så pass låg, kan källskatten ofta avräknas till fullo trots att ordinary och inte full credit tillämpas, vilket leder till att såväl CEN som CIN tillgodoses fullt ut. I vissa fall inskränks dock avräkningsrätten helt eller delvis, och den generella slutsats som kan dras är att det endast är helt slopade källskatter i bolagsstaten, alternativt en full credit för utländska källskatter i aktieägarstaten, som ger neutralitet i alla situationer. Båda dessa vägar att uppnå neutralitet har också genomförts i praktiken, den förstnämnda vid utdelningar från franska bolag till tyska aktieägare och den sistnämnda vid utdelningar från tyska bolag till franska aktieägare.

14 Förslag till åtgärder

14.1 Inledning

I detta kapitel skall jag lämna vissa konkreta förslag till åtgärder som kan vidtas för att minska eller helt eliminera de neutralitetsbrister som idag föreligger vid beskattningen av de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Som visats i kapitel 5 och 6 ovan, ställer gällande EG-rätt i dagsläget få, om ens några, krav på medlemsstaterna när det gäller utformningen av bolagsskattesystemen och reglerna för källskatt på utdelningar. För det första saknas sekundär lagstiftning i form av antagna direktiv etc. helt när det gäller beskattningen av portföljinvesteringar i aktier. För det andra kan bestämmelserna i själva Romfördraget endast i mindre utsträckning, om alls, anses inskränka medlemsstaternas handlingsfrihet på detta område. Det kan därför inte förväntas att de skatteproblem som identifierats i denna avhandling i någon större utsträckning kommer att kunna lösas genom praxis från EG-domstolen. För detta krävs positiva lagstiftningsåtgärder från EG:s sida.

De följande förslagen rör i huvudsak åtgärder som kan företas inom ramen för EG:s gemensamma rättsordning. Det som diskuteras är dels det materiella innehållet i de önskvärda åtgärderna, dels i vilken rättslig form åtgärderna lämpligen bör vidtas. Däremot behandlas inte den mer politiska frågan om huruvida det är sannolikt att de föreslagna åtgärderna kan komma att genomföras, eller den "EG-konstitutionella" frågan om vad som kan göras för att öka denna sannolikhet.[1] Jag har dock tidigare i avhandlingen uttryckt en viss pessimism när det allmänt gäller den förväntade framtida utvecklingen av harmoniseringsarbetet på de behandlade områdena.[2] Med hänsyn härtill diskuteras därför i detta kapitel också vilka åtgärder som kan vidtas av den enskilda medlemsstaten i väntan på åtgärder på EG-nivå.

Diskussionen i kapitlet sker med utgångspunkt i den principiella ana-

[1] Se angående den sistnämnda frågan Vanistendael i EC Tax Review 1992 s. 11 och dens. i CML Review 1994 s. 298 f.

[2] Se kapitel 5.5.1.4 och 5.5.2.

lys som företogs i kapitel 4 ovan, och i den utvärdering av avhandlingens undersökning som har presenterats i kapitel 13. När det gäller bolagsskattesystemen, är avsikten med avhandlingen som tidigare nämnts inte att diskutera antagandet av ett gemensamt, harmoniserat, bolagsskattesystem inom EG. Premissen för avhandlingens analys är i stället att medlemsländerna även fortsättningsvis skall ha rätt att själva bestämma vilket bolagsskattesystem de vill tillämpa.[3] De här föreslagna åtgärderna skall således som utgångspunkt kunna genomföras inom ramen för de existerande systemen. Som också har nämnts flera gånger tidigare, är förslagen när det gäller bolagsskattesystemen uteslutande inriktade på att uppnå CEN i aktieägarlandet.[4] För källskatternas del syftar förslagen däremot till att uppnå både CEN och CIN, eftersom dessa neutralitetsmål ställer samma krav på källskattereglernas utformning. Det bör för övrigt generellt understrykas att de förslag som lämnas i detta kapitel skall läsas mot bakgrund av de premisser för och avgränsningar av undersökningen som redovisats i kapitel 1 ovan.

Kapitlet är upplagt på så sätt att bolagsskattesystemen behandlas i avsnitt 14.2 och källskatterna i avsnitt 14.3. Inom respektive avsnitt lämnas förslag till åtgärder dels på EG-nivå, dels på nationell nivå. När det gäller åtgärderna på EG-nivå, diskuteras två tänkbara lösningsmodeller. Den ena är att en gemensam, generell, reglering införs inom EG. Den andra är att den eftersträvade neutraliteten åstadkoms inom ramen för de bilaterala avtalen. Kapitlet sammanfattas i avsnitt 14.4.

14.2 Bolagsskattesystemen

14.2.1 En gemensam reglering

14.2.1.1 Regleringens materiella innehåll

Ett tänkbart sätt att genomdriva en ökad neutralitet i bolagsskattesystemens behandling av det gränsöverskridande aktieägandet är att anta någon form av gemensam reglering inom EG. Den naturliga startpunkten för diskussionen om det *materiella innehållet* i en sådan reglering är den generella neutralitetsnorm för CEN som formulerades i kapitel 4.3.3.5. Normen anger ju nämligen det enda sätt varigenom CEN alltid kan åstad-

[3] Se kapitel 1.2 ovan.
[4] Se särskilt kapitel 4.5 ovan.

kommas i alla tänkbara situationer. I och för sig är det, vilket har framgått på flera ställen ovan, möjligt att i vissa situationer uppnå CEN även på andra sätt än det som anvisas av normen. Eftersom den följande diskussionen syftar till att finna en allmängiltig lösning för EG som helhet, är det dock rimligt att låta diskussionen ta sin utgångspunkt just i den generella neutralitetsnormen.

Enligt den generella neutralitetsnormen för CEN skall de länder som tillämpar någon form av lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcka lättnaden till utdelningar från utländska bolag, men inte till utdelningar till utländska aktieägare. Normens krav avviker således från det sätt på vilket bolagsskattesystemen regelmässigt har tillämpats hittills. Det vanliga är ju att ett utsträckande av en lättnad i dubbelbeskattningen, i den mån det överhuvudtaget sker, äger rum på så sätt att lättnaden utsträcks till utländska aktieägare och inte till utländska utdelningar. Att en implementering av normens krav innebär en praxisändring i detta hänseende utgör dock enligt min mening i sig inget hinder för att kraven genomförs. Som nämnts i närmast föregående kapitel, kan den hittillsvarande utformningen av reglerna förmodligen förklaras av att det från det enskilda landets perspektiv ansetts gynnsammare att utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, än till utländska utdelningar.[5] Orsaken till att gemensamma åtgärder erfordras på EG-nivå är just att sådana åtgärder i stället kan prioritera det som är till fördel för gemenskapen i stort.

Finns det då någon annan anledning att justera den generella neutralitetsnormen för CEN, eller kan normen utan modifikationer läggas till grund för en gemensam reglering på EG-nivå? Framför allt är här frågan om en utformning av beskattningen i enlighet med normen kommer i sådan konflikt med någon av de övriga målsättningarna för beskattningens utformning som behandlades i kapitel 4 ovan, att det är orimligt att genomdriva normens krav fullt ut. I det följande skall jag dels rekapitulera i vilka fall en konflikt föreligger, dels lämna mina egna synpunkter på hur dessa konflikter bör lösas. Den sistnämnda frågan är dock givetvis, liksom alla frågor om hur olika målsättningar för beskattningens utformning skall avvägas mot varandra, sist och slutligen en politisk fråga.

Det kan inledningsvis konstateras att även många av de andra målsättningar som uppställts väl tillgodoses vid en utformning av bolagsskatte-

[5] Åtgärden att utsträcka lättnaden till utländska aktieägare kan ha det goda med sig att attrahera utländskt kapital till landet, medan åtgärden att utsträcka lättnaden till utländska utdelningar i stället kan uppmuntra inhemska aktieägare att investera utomlands. Se kapitel 13.2.6.

systemen i enlighet med neutralitetsnormens krav. Detta gäller i särskilt hög grad målet att uppnå rättvisa mellan skattebetalare och målet att minimera risken för skattekonkurrens. Båda dessa mål tillgodoses bäst om skattekonsekvenserna av en investering knyts till investerarens hemvist, vilket är precis det krav som ställs av neutralitetsnormen för CEN. Eftersom såväl rättvisa mellan skattebetalare som minskad skattekonkurrens måste betecknas som mycket viktiga målsättningar att ta hänsyn till vid utformningen av skattereglerna, är detta enligt min mening ett tungt argument till förmån för en utformning av reglerna i enlighet med neutralitetsnormen för CEN.

Däremot kan normens krav komma i konflikt med vissa av de principer för fördelning av skatteintäkterna mellan staterna som diskuterades i kapitel 4.6. Att aktieägarstaten skall utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar, medan bolagsstaten inte skall göra det till utländska aktieägare, är något som gynnar bolagsstaten budgetmässigt. Detta ligger i och för sig väl i linje med principen om källstatens beskattningsföreträde. För aktieägarstater som infört fullständig enkelbeskattning, innebär ett utsträckande av enkelbeskattningen till utländska utdelningar dock att dessa utdelningar riskerar att bli helt obeskattade i aktieägarstaten. En utformning av beskattningen i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CEN kommer därmed i vissa fall i konflikt med hemviststatens subsidiära beskattningsrätt.

Även reciprocitetsprincipen måste i många fall sättas åt sidan om neutralitetsnormen skall upprätthållas fullt ut. Enligt normen skall ju aktieägarstaten alltid utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utdelningar från utländska bolag, dvs. oavsett om bolagsstaten i sin tur tillämpar en lättnad som kan utsträckas till utländska utdelningar vid aktieinvesteringar som går i den andra riktningen. En tillämpning av reciprocitetsprincipen skulle däremot fordra att utsträckandet av lättnaden endast behövde ske i förhållande till länder som också de medgav en lättnad i dubbelbeskattningen. I princip skulle ett upprätthållande av reciprocitetsprincipen därmed kräva att det för varje enskilt land räknades fram hur stor lättnad landet medgav i inhemska förhållanden, och att aktieägarstaten sedan i varje bilateral relation utsträckte lättnaden till utländska utdelningar i den omfattning som motsvarade den lägsta av de lättnader som tillämpades i bolags- respektive aktieägarstaten. Detta var för övrigt ungefär vad som föreslogs i Rudingrapporten.[6]

En väg att "bota" brotten mot de ovannämnda principerna, som diskuterades i kapitel 4.6.5 ovan, är att införa någon form av "clearing house"-system. Inom ett sådant system kan regelrätta överföringar av skatteme-

[6] Se kapitel 5.3.6.2 ovan, samt även kapitel 5.3.6.4.

del ske till de utifrån de nämnda principerna förfördelade länderna. Jag anser dock att det är mycket tveksamt om ett upprätthållande av de nämnda principerna verkligen är så viktigt att det motiverar det administrativa besvär med därtill hörande kostnader som ett sådant system för med sig. För egen del vill jag därför inte rekommendera denna lösning på problemet.

Frågan blir då om neutralitetsnormens åsidosättande av dessa principer är så allvarligt att det motiverar att normens krav modifieras. När det för det första gäller principen om hemviststatens subsidiära beskattningsrätt, måste framhållas att alla EG:s medlemsländer fungerar både som aktieägarstater och bolagsstater. Vad ett visst land förlorar i sin egenskap av aktieägarstat, kan det således ta igen i sin egenskap av bolagsstat. Vid olika stora investeringsflöden mellan länderna är det vidare de länder som är nettokapitalexportörer, dvs. i regel de rikare medlemsländerna, som totalt sett förlorar på en utformning av reglerna i enlighet med neutralitetsnormen. Dessa omständigheter mildrar enligt min mening väsentligt betydelsen av de negativa effekter en tillämpning av normen får för aktieägarstatens skatteintäkter. Jag anser därför att det inte är nödvändigt att justera normens krav med hänsyn till principen om hemviststatens subsidiära beskattningsrätt.

När det för det andra gäller principen om reciprocitet eller ömsesidighet, kan ett åsidosättande av denna princip enligt min mening anses vara allvarligare. Reciprocitetsprincipen uppfattas nog allmänt som en av de viktigare principerna inom den internationella skatterätten, vilket inte minst framgår av diskussionen i kommentaren till OECD:s modellavtal.[7] I och för sig skulle en implementering av neutralitetsnormen tillgodose reciprocitetsprincipen i så måtto att de medlemsstater som tillämpar en lättnad i dubbelbeskattningen skulle förpliktas att ömsesidigt utsträcka lättnaden till de gränsöverskridande utdelningarna. Mellan dessa medlemsstater skulle reciprociteten därmed i vissa fall öka jämfört med dagens situation. Vid utdelningar mellan t.ex. ett dubbel- och ett enkelbeskattningsland skulle reciprocitetsbristen däremot vara uppenbar. Att modifiera normens krav med ett reciprocitetsvillkor, i linje med vad som föreslogs i Rudingrapporten, är därför inte en orimlig tanke. För egen del anser jag dock ändå inte att reciprocitetsprincipen i detta sammanhang är av så stor betydelse att den motiverar att normens krav jämkas.

För det första skall man ha klart för sig att reciprocitetsprincipen bara har betydelse på "medlemsstatsnivå", inte på "skattebetalarnivå". Principen uttrycker endast en norm för hur skatteintäkterna från en internationell investering skall fördelas mellan de inblandade medlemsstaterna,

[7] Se kapitel 12.2.4.2 ovan.

och för den enskilde skattebetalaren är det i princip ointressant om reciprocitet föreligger eller inte. Enligt min mening kan det allmänt sett anses mindre stötande att åsidosätta en sådan princip, jämfört med t.ex. rättvise- och skyddsprinciper till säkerhet för enskilda. Dessutom är det så att ett upprätthållande av reciprocitetsprincipen, förutom att minska neutraliteten, också strider mot målsättningen att uppnå rättvisa mellan skattebetalare. Den sistnämnda målsättningen kräver nämligen att alla aktieägare i ett visst land likabehandlas, oavsett hur reglerna är utformade i det utländska bolagslandet.

För det andra visar den företagna länderundersökningen att staterna, när det gäller ett utsträckande av eventuella lättnader i dubbelbeskattningen, i praktiken inte alltid har lagt särskilt stor vikt vid reciprociteten. Tvärtom har samtliga länder som ingår i undersökningen, och som tillämpar en lättnad, en klar praxis i denna fråga som upprätthålls genomgående mot alla de övriga länderna. Tyskland utsträcker således lättnaden på bolagsnivå till utländska aktieägare redan i sin interna rätt, utan att detta är villkorat med ett ömsesidighetsförbehåll. Däremot utsträcks aldrig det tyska skatteavräkningssystemet till de gränsöverskridande aktieinvesteringarna, vare sig i intern rätt eller i ingångna dubbelbeskattningsavtal. Detsamma gäller för den holländska lättnaden. Frankrikes avtalspraxis är i stället den omvända, dvs. det franska skatteavräkningssystemet utsträcks regelmässigt till utländska aktieägare, även när franska aktieägare inte åtnjuter någon motsvarande förmån. Den reciprocitetsbrist detta leder till blir särskilt uppenbar i den tysk-franska relationen.[8]

I och för sig kan det sägas vara lättare för ett enskilt land att sätta reciprociteten åt sidan när lättnader i dubbelbeskattningen utsträcks till utländska aktieägare, än om det skall ske till utländska utdelningar. Att utsträcka en lättnad till utländska aktieägare kan nämligen, som nämnts, uppfattas vara till fördel för det enskilda landet, eftersom åtgärden kan attrahera utländskt kapital till landet. Att utsträcka en lättnad till utländska utdelningar kan däremot få till följd att inhemska investerare uppmuntras till investeringar i utländska aktier, vilket knappast bedöms vara lika positivt. Det nyss sagda visar dock ändå att reciprociteten av staterna själva har satts åt sidan när andra hänsyn, i form av t.ex. en enhetlig avtalspraxis, bedömts vara viktigare.

Slutligen skulle det också vara relativt tekniskt komplicerat att göra kravet att lättnader i dubbelbeskattningen skall utsträckas till utländska utdelningar beroende av ett reciprocitetsvillkor. Det skulle t.ex. knappast

[8] Se kapitel 12.9.3.1 ovan. I denna relation skulle en implementering av neutralitetsnormen således leda till *ökad* reciprocitet.

vara helt oproblematiskt att fastställa storleken på de lättnader som medges inom olika bolagsskattesystem på ett sådant sätt att de blev jämförbara med varandra.

Sammantaget anser jag därför att man i detta fall får ge efter på reciprocitetsönskemålet till förmån för målsättningen att uppnå neutralitet.

Det finns dock ett annat, och som jag ser det avgörande, hinder mot en generell implementering av den generella neutralitetsnormen för CEN. Som diskuterades ingående i närmast föregående kapitel, är lättnader på bolagsnivå praktiskt sett mycket svåra att utforma på ett sätt som till fullo tillgodoser neutralitetsnormen.[9] Kravet att lättnaden inte skall utsträckas till utländska aktieägare skulle i och för sig i princip kunna tillgodoses genom uttag av en särskild, icke avräkningsbar, källskatt på utdelningar till dessa aktieägare. För att tillgodose kravet att lättnaden skall utsträckas till utländska utdelningar, skulle dock fordras att en särskild beskattningsordning infördes för utländska utdelningar, där motsvarande lättnad i stället gavs på ägarnivå. Detta framstår knappast som en i praktiken realistisk lösning. Enligt min mening är en fullständig implementering av neutralitetsnormen därför praktiskt sett ogenomförbar i de länder där lättnaden i dubbelbeskattningen är förlagd till bolagsnivå.

På detta problem ser jag i princip två olika lösningar. Den ena är att kravet att utforma bolagsskattesystemet i enlighet med neutralitetsnormen för CEN riktas endast till de länder där lättnaden är förlagd till ägarnivå. Länder med lättnad på bolagsnivå skulle därmed överhuvudtaget inte omfattas av den gemensamma regleringen, utan fortfarande vara fria att tillämpa sitt bolagsskattesystem på det sätt de själva önskade. Denna lösning skulle ligga i linje med Rudingkommitténs förslag, vilka ju endast riktades till länder med lättnader på ägarnivå.[10]

Den andra lösningen är att helt enkelt förbjuda lättnader på bolagsnivå inom EG, eftersom sådana lättnader inte går att utforma på ett ur neutralitetssynpunkt godtagbart sätt. Detta skulle kunna ske antingen genom ett regelrätt förbud, eller på indirekt väg, genom att kravet att utforma bolagsskattesystemet i enlighet med neutralitetsnormen för CEN formellt riktades även till länder med lättnader på bolagsnivå. Den sistnämnda åtgärden skulle nämligen med största sannolikhet få samma effekt som ett uttryckligt förbud. Eftersom det praktiskt sett knappast är möjligt att tillgodose normens fordringar inom ett system med lättnad på bolags-

[9] Se framför allt kapitel 13.3.3.

[10] Se kapitel 5.3.6.2 ovan. Som nämndes i not 74 i det kapitlet föreslog Rudingkommittén dock också att bolagsskattesatsen i medlemsstaterna skulle ligga mellan 30 och 40%, vilket naturligtvis skulle begränsa utrymmet för en lättnad på bolagsnivå i form av skilda skattesatser för kvarhållna och utdelade vinstmedel.

nivå, skulle ett sådant krav i realiteten innebära att sådana lättnader fick avvecklas.

Ingen av dessa lösningar är helt tillfredsställande. Den förstnämnda lösningen har i och för sig den fördelen att den inte tvingar något land att byta bolagsskattesystem. Den grundläggande premissen för avhandlingens undersökning var ju också att medlemsstaterna även fortsättningsvis skulle ha rätt att själva välja vilket bolagsskattesystem de ville tillämpa. Det kan vidare i dagsläget inte anses vara ett särskilt stort problem om kravet att utforma bolagsskattesystemet i enlighet med neutralitetsnormen för CEN inte skulle gälla länder med lättnader på bolagsnivå. För närvarande tillämpar endast ett medlemsland, nämligen Tyskland, en lättnad på bolagsnivå. Denna lättnad är dessutom inte särskilt omfattande, och den neutralitetsbrist lättnaden leder till är inte större än att den kan accepteras.

Det verkliga problemet ligger dock i möjligheten att även andra länder i framtiden kan komma att förlägga också mer omfattande lättnader i beskattningen till bolagsnivå, kanske i syfte att återta kontrollen över hur systemet skall utformas med avseende på de internationella aktieinvesteringarna. Om detta sker, kan neutralitetsbristerna bli så stora att det ursprungliga syftet med den antagna regleringen går förlorat. Jag anser därför att det vore direkt olämpligt att rikta en reglering endast till länder som förlagt lättnaden till ägarnivå, medan lättnader på bolagsnivå fortfarande skulle få tillämpas på det sätt länderna själva önskade.

Vad som då återstår är den andra lösningen, dvs. att kombinera en reglering riktad till länder med lättnader på ägarnivå med ett direkt eller indirekt förbud mot lättnader på bolagsnivå. Den största nackdelen med denna lösning är enligt min mening just att ländernas valfrihet när det gäller vilket bolagsskattesystem de skall tillämpa inskränks. Denna nackdel skall dock inte överdrivas. Som nyss har nämnts skulle i nuvarande läge endast ett medlemsland, nämligen Tyskland, drabbas av ett sådant förbud. Vidare finns även andra internationella aspekter än de rent neutralitetsmässiga som talar för att alla länder bör förlägga en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till ägarnivå. Jag avser då främst möjligheterna att faktiskt upprätthålla den beskattning som föreskrivs.[11] Vid aktieinvesteringar i utländska bolag är risken för att aktieägarna p.g.a. skattefusk undandrar sig en inkomstbeskattning av de utländska utdelningarna stor. Däremot försvåras inte upprätthållandet av beskattningen på bolagsnivå av det faktum att bolaget har utländska aktieägare. Detta talar för att en eventuell lättnad förläggs till det led i beskattningen som ändå är svårast att upprätthålla, dvs. till ägarnivå.

[11] Se för det följande kapitel 4.9 ovan.

Sammanfattningsvis anser jag därmed att den enda acceptabla lösningen om en gemensam reglering skall antas är att lättnader på bolagsnivå direkt eller indirekt förbjuds inom EG.

När det gäller lättnader förlagda till aktieägarnivå, framgår av närmast föregående kapitel att alla sådana lättnader i princip kan utformas i enlighet med neutralitetsnormens krav.[12] Det finns därför inga hinder för att regleringen i den delen ges en helt generell utformning. Eventuellt kan det dock, som diskuterats ovan, vara rimligt att mer schablonmässiga lösningar tillåts för de länder som tillämpar skatteavräkningssystemet.[13] Vidare kan det också vara befogat att länderna tillåts villkora ett utsträckande av lättnaden till utländska utdelningar med att den underliggande bolagsvinsten träffats av en tillräckligt hög utländsk bolagsskatt.[14] Sådana regler skulle då lämpligen inte detaljutformas i den gemensamma regleringen, utan det skulle räcka med att regleringen inom vissa angivna ramar gav utrymme för medlemsstaterna att själva utforma nödvändiga bestämmelser. Det kan dock ändå anmärkas att tillämpningen av sådana bestämmelser skulle underlättas om de, såsom idag sker i Danmark,[15] riktade sig till bolagslandets *regler* för beskattningen av den underliggande vinsten, och inte tog sikte på den bolagsskatt som *faktiskt utgått* i det enskilda fallet.

Sammanfattningsvis bör en reglering av bolagsskattesystemens behandling av gränsöverskridande aktieinvesteringar inom EG enligt min mening utformas i enlighet med de krav som ställs av den generella neutralitetsnormen för CEN. Den gemensamma regleringen bör således för det första påbjuda att de medlemsländer som tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcker lättnaden till utdelningar från bolag i andra medlemsländer. För det andra bör regleringen också förbjuda att lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcks till aktieägare i andra medlemsländer. Som huvudregel kan det förstnämnda påbudet formuleras som ett krav på att utländska utdelningar skall beskattas på samma sätt som inhemska utdelningar i aktieägarlandet. För de länder som tillämpar skatteavräkningssystemet kan dock eventuellt mer schablonmässiga lösningar tillåtas vid beskattningen av de utländska utdelningarna. Det kan också vara befogat att länderna tillåts göra utsträckandet av lättnaden beroende av att den underliggande bolagsvinsten träffats av en tillräckligt hög utländsk bolagsskatt. För-

[12] Se kapitel 13.3.4–13.3.5.
[13] Se kapitel 13.3.4.
[14] Se kapitel 13.3.4–13.3.5.
[15] Se angående de danska reglerna i kapitel 13.3.5.

budet mot att utsträcka lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare kan däremot vara helt kategoriskt utformat.

Regleringen bör i första hand riktas till de medlemsländer som förlagt lättnaden i dubbelbeskattningen till ägarnivå. Lättnader i dubbelbeskattningen på bolagsnivå måste enligt min mening avskaffas helt inom EG, eftersom sådana lättnader är mycket svåra att utforma på ett ur neutralitetssynpunkt godtagbart sätt. Detta kan ske antingen genom ett regelrätt förbud, eller genom att den gemensamma regleringen formellt riktas även till länder där lättnaden är förlagd till bolagsnivå. Den sistnämnda åtgärden får nämligen även den med största sannolikhet till följd att sådana lättnader måste avvecklas, eftersom det praktiskt sett knappast är möjligt att tillgodose de nämnda kraven när lättnaden är förlagd till bolagsnivå.

14.2.1.2 Formen för regleringen

Inom ramen för den egentliga EG-rätten finns i princip två olika rättsakter som kan komma ifråga för den ovan föreslagna gemensamma regleringen, nämligen direktiv och rekommendation.[16] Som framgått av kapitel 2.4.2–2.4.3 ovan, får förordningar däremot som huvudregel inte användas vid harmoniseringen av den direkta beskattningen. Förordningsformen skulle annars ha den fördelen att den antagna regleringen blev direkt tillämplig i medlemsstaterna, utan att behöva transformeras till nationell rätt. Genom en förordning skulle det också vara lättare att uppnå helt enhetliga regler i alla medlemsländer. Förordningsformen har emellertid också nackdelar. Framför allt är en reglering i en förordning oflexibel och svår att anpassa till förhållandena i den enskilda medlemsstaten. Även om förordningen hade stått till buds som ett tillgängligt alternativ för genomförandet av regleringen, anser jag därför inte att denna rättsakt varit den mest lämpliga för ändamålet.

I stället är det enligt min mening direktivformen som är mest ändamålsenlig för genomförandet av den föreslagna regleringen. I ett direktiv kan de övergripande krav på beskattningens utformning som diskuterats ovan anges, medan det närmare genomförandet av kraven kan anpassas efter hur bolagsskattesystemet är utformat i det enskilda medlemslandet. Direktivformen lämnar således utrymme för en viss nationell variation vid implementeringen av neutralitetsnormens krav, och detta anser jag vara motiverat så länge bolagsskattesystemen i sig inte är harmoniserade inom EG. Samtidigt har även ett direktiv mycket långtgående rättsliga konsekvenser. Det är en bindande rättsakt, och medlemsstaterna är där-

[16] Se för det följande kapitel 2.4 ovan.

med enligt Romfördraget tvingade att tillgodose direktivets krav. I EG-domstolens praxis har också vissa principer utbildats, t.ex. angående direktivens direkta effekt och företräde framför nationell rätt, vilka bidrar till att direktivbestämmelser effektivt kan genomföras i medlemsstaterna.[17]

Därmed är också nackdelen med den andra till buds stående rättsakten, dvs. rekommendationen, indirekt angiven. Rekommendationer är inte bindande och kan därmed inte användas för att tillskapa en tvingande rättslig reglering, vars efterlevnad kan upprätthållas på annan än frivillig väg. Det är därför endast i en situation jag kan tänka mig att rekommendationen är ett lämpligare verktyg än direktivet, och det är vid förtydliganden av vad som ändå redan kan anses gälla enligt tidigare antagna bindande bestämmelser i t.ex. Romfördraget. Som framgått ovan har exempelvis Romfördragets diskrimineringsförbud betydelse även på skatteområdet.[18] Om det skulle föreligga ett behov av att i något avseende närmare precisera vilka skattemässiga krav som kan anses följa av diskrimineringsförbudet, eller kanske snarare vilka krav som t.ex. kommissionen anser följa av detta förbud, menar jag att detta med fördel kan ske genom utfärdande av en rekommendation. Detta torde för övrigt åtminstone delvis ha varit syftet med kommissionens rekommendation om beskattningen av s.k. gränsgångare.[19] Om syftet däremot är att skapa helt nya regler, är rekommendationen inte längre den mest ändamålsenliga vägen att gå. Enda anledningen att i denna situation använda sig av en rekommendation i stället för av ett direktiv, är som jag ser det att direktivet av politiska skäl inte går att genomdriva i rådet. Det kan då eventuellt anses att en rekommendation i alla fall är bättre än inga åtgärder alls.[20]

Slutligen skall några ord sägas om möjligheterna att utanför den egentliga EG-rätten finna former för att genomdriva den här föreslagna gemensamma regleringen. Det alternativ som då står till buds är att använda sig av en multilateral konvention. Denna metod har tillämpats tidigare, i form av konventionen angående skiljedom i internprissättningstvister.[21] Liksom när det gällde rekommendationsformen ovan, ser jag dock inget egenvärde i att använda en konvention i stället för ett

[17] Se närmare kapitel 2.4.7 ovan.

[18] Se kapitel 6 ovan.

[19] Se preambeln till rekommendation 94/79/EC. Se även Kok i European Taxation 1994 (EC Update s. 18), Thömmes och Kiblböck i European Taxation 1994 s. 203 och Thömmes i Intertax 1994 s. 183.

[20] Se angående denna fråga Thömmes i Intertax 1994 s. 183.

[21] Konvention 90/436/EEC.

direktiv, utan detta kan endast betraktas som ett alternativ för det fall att ett direktiv inte går att genomdriva politiskt. Även konventionen har nämligen lägre "rättsligt värde" än ett direktiv, eftersom den inte omfattas av de EG-rättsliga rättsprinciperna utan endast av allmänna folkrättsliga regler. Detta var för övrigt förmodligen anledningen till att skiljedomsförfarandet kom att regleras i en konvention, i stället för i ett direktiv såsom ursprungligen föreslogs av kommissionen.[22] Just det faktum att det i det fallet handlade om att införa en ordning för tvistlösning, och inte om att i egentlig mening harmonisera den materiella skattelagstiftningen, gör dessutom enligt min mening att valet av konventionsformen trots allt framstår som relativt rimligt. Att använda en multilateral konvention i stället för ett direktiv när det gäller att genomföra regelrätta skatteharmoniseringsåtgärder förefaller däremot vara mindre motiverat.

14.2.2 Avtalslösning

Som alternativ till en gemensam, generell, reglering på EG-nivå kan man också tänka sig att använda de bilaterala dubbelbeskattningsavtalen för att åstadkomma en ökad neutralitet i bolagsskattesystemens behandling av det gränsöverskridande aktieägandet. Hittills kan de bilaterala avtalen i och för sig endast i mindre utsträckning sägas ha bidragit till en ökad neutralitet på detta område.[23] I en del fall har avtalen t.o.m. försämrat situationen i förhållande till vad som skulle ha gällt utan avtal.[24] Det har sagts att slutande av dubbelbeskattningsavtal mer är en fråga om köpslående mellan länderna än om en tillämpning av sunda, skatterättsliga principer.[25] Även om detta omdöme kanske är väl hårt, ligger det ändå en hel del sanning i det. En förhandling om dubbelbeskattningsavtal mellan två av EG:s medlemsstater går huvudsakligen ut på att balansera de inblandade staternas intressen mot varandra. Frågan om vilka lösningar som är fördelaktigast för EG i stort ägnas däremot knappast någon större uppmärksamhet. Det är därför inte realistiskt att tänka sig att länderna på egen hand i framtida avtal kommer att lösa de neutralitetsbrister som påvisats i denna undersökning.

[22] Se kapitel 2.4.8 ovan.

[23] Ett exempel på när så har skett är när tyska aktieägare investerar i franska aktier. Eftersom det franska skatteavräkningssystemet utsträcks till tyska aktieägare i det tysk-franska avtalet, tillgodoses CEN fullt ut i denna situation. Se kapitel 12.9.2.1 ovan.

[24] Så är t.ex. fallet när det gäller det svensk-franska avtalet. Utsträckandet av det franska skatteavräkningssystemet till svenska aktieägare sätter nämligen CEN helt ur spel vid svenska aktieägares investeringar i franska aktier. Se kapitel 12.6.2.1 ovan.

[25] Detta uttalades av Andrew W. Mellon redan år 1930, se Vogel 1991, Introduction marg.nr 17.

Därmed är inte automatiskt sagt att de bilaterala avtalen i sig inte är en framkomlig väg för att lösa problemen. En avtalslösning har den klara fördelen framför en generell reglering att vara mycket mer flexibel. Som framgått på flera ställen ovan, kan CEN i vissa situationer mycket väl åstadkommas på andra sätt än genom en tillämpning av den generella neutralitetsnormen. Detta faktum är dock svårt att beakta inom ramen för en generell reglering, just eftersom en sådan måste ges en allmängiltig utformning. Genom att i stället använda de bilaterala avtalen, öppnas möjligheten att åtgärda neutralitetsbristerna på olika sätt i olika bilaterala relationer. Denna lösning kräver dock att EG, t.ex. genom att utfärda ett direktiv, på ett rättsligt bindande sätt styr upp innehållet i de bilaterala avtal som sluts mellan medlemsstaterna. Det är nämligen endast genom tvingande åtgärder på EG-nivå som det kan tillförsäkras att avtalen utformas på ett sätt som tillgodoser CEN.

Till skillnad från när det gäller att få till stånd en gemensam reglering, som skall genomföras inom ramen för medlemsstaternas interna rätt, skulle ett sådant direktiv inte behöva föreskriva att bolagsskattesystemen måste utformas i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CEN. I direktivet skulle i stället helt enkelt kunna anges att gränsöverskridande aktieinvesteringar måste få åtnjuta samma eventuella lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen som inhemska aktieinvesteringar i aktieägarens hemvistland. Det skulle således inte vara tillåtet med vare sig större eller mindre grad av lättnad för de gränsöverskridande aktieinvesteringarna. Hur detta krav närmare genomfördes i de olika bilaterala relationerna skulle däremot kunna överlämnas till medlemsstaterna själva att bestämma.

Ett sådant direktiv skulle möjliggöra att den praxis som idag tillämpas, dvs. att ett eventuellt utsträckande av lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen sker på så sätt att utländska aktieägare, men inte utländska utdelningar, får del av lättnaden, kunde bibehållas i en hel del fall. Mellan två skatteavräkningsländer med full avräkning av den underliggande bolagsskatten skulle direktivets krav t.ex. kunna tillgodoses genom att länderna ömsesidigt utsträckte avräkningsrätten till aktieägare i det andra landet. Förutom sin flexibilitet skulle den nu nämnda lösningen också ha den fördelen att det i regel bör vara lättare att bilateralt finna former för att tillförsäkra att lättnaden inte medges i omotiverade fall, dvs. framför allt när bolagsvinsten helt eller delvis undgått beskattning på bolagsnivå. Att utforma generella sådana bestämmelser, vilka skall gälla i förhållande till alla länder, kan som antytts ovan vara svårare.

Alternativet att EG genom direktiv påverkar innehållet i de bilaterala avtalen har således en hel del fördelar. Den främsta nackdelen med en sådan lösning är som jag ser det att direktivet förmodligen skulle bli så

oprecist utformat att det inte kunde tilläggas direkt effekt.[26] Detta är naturligtvis en avgörande nackdel i de fall medlemsstaterna skulle underlåta att implementera direktivets bestämmelser. Vidare skulle en implementering överhuvudtaget avsevärt försvåras av det faktum att staterna sinsemellan i varje bilateral relation skulle vara tvungna att komma överens om på vilket sätt direktivets krav skulle uppfyllas. Till detta kommer också problemet angående hur, och av vilken stat, ansvar skulle utkrävas vid en underlåten implementering. Enligt min mening talar det mesta därför för att detta alternativ inte är praktiskt genomförbart i renodlad form.

En tänkbar lösning skulle emellertid kunna vara en blandform av de nu behandlade alternativen. I ett direktiv skulle således som huvudregel kunna föreskrivas att bolagsskattesystemen i medlemsländerna måste utformas på så sätt att lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcks till utländska utdelningar, men inte till utländska aktieägare. Direktivet skulle dock också kunna ge utrymme för medlemsländerna att bilateralt komma överens om andra lösningar som tillgodosåg CEN i aktieägarlandet, dvs. som uppfyllde kravet att den gränsöverskridande aktieinvesteringen skall omfattas av samma lättnad i dubbelbeskattningen som den som tillämpas för inhemska investeringar i detta land.[27] Så länge inga sådana bilaterala lösningar förhandlats fram, skulle då varje enskilt land vara tvunget att utforma sin interna lagstiftning i enlighet med kraven i direktivets huvudregel, och också få ta konsekvenserna av ett underlåtet införlivande av direktivet.

14.2.3 Nationella åtgärder

De ovan skisserade åtgärderna förutsätter alla ett agerande på EG-nivå. Det är också endast genom gemensamma lagstiftningsåtgärder som en ökad neutralitet i beskattningen kan åstadkommas generellt inom EG. I detta avsnitt skall jag dock ändå något diskutera vilka åtgärder som kan vidtas av ett enskilt land, i väntan på åtgärder på EG-nivå. De tänkbara nationella åtgärderna kan indelas i två kategorier. Den första kategorin avser de internationella neutralitetsöverväganden som bör beaktas vid det enskilda landets val av bolagsskattesystem, samt vid den närmare

[26] Se kapitel 2.4.7 ovan.

[27] En parallell kan här dras till artikel 3 i moder/dotterbolagsdirektivet, där det föreskrivs vilket ägarsamband som skall föreligga för att direktivet skall vara tillämpligt. Som huvudregel anges där att moderbolaget skall inneha minst 25 % av kapitalet i dotterbolaget. Artikeln öppnar dock också möjligheten för medlemsstaterna att genom bilaterala överenskommelser avtala om att ägarkravet i stället skall avse 25 % av röstetalet i bolaget. Se kapitel 5.4.6.1 ovan.

utformningen av systemet i landets interna lagstiftning. Den andra kategorin avser det enskilda landets förhållningssätt vid slutande av bilaterala dubbelbeskattningsavtal.

När det först gäller valet av bolagsskattesystem, kan i mycket hänvisas till de slutsatser som drogs i kapitel 13.3 ovan. Den första fråga man har att ta ställning till vid valet av bolagsskattesystem, är om systemet överhuvudtaget skall medge någon lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen eller inte. Vid besvarandet av denna fråga spelar enligt min mening överväganden om internationell neutralitet mindre roll. Som nämnts tidigare, brukar det klassiska dubbelbeskattningssystemet i och för sig ofta framhållas som det system som är mest internationellt neutralt. Avhandlingens analys har dock visat att detta endast gäller om det klassiska systemet betraktas för sig, utan koppling till andra länders system. Om det klassiska systemet ses i kombination med andra länders system, är denna slutsats inte längre lika självklar. Tvärtom kan internationella neutralitetsöverväganden snarare sägas tala till förmån för ett system med en lättnad i dubbelbeskattningen, framför allt eftersom detta är det vanliga inom EG. Som framgått ovan är det nämligen i regel lättare att åstadkomma neutralitet mellan länder med likartade än mellan länder med olika bolagsskattesystem.

Jag anser dock inte att detta är ett särskilt starkt argument till förmån för ett system där lättnad medges. Som undersökningen visat är de potentiella neutralitetsbristerna många även inom ett sådant system. Enligt min mening skall därför internationella neutralitetsöverväganden överhuvudtaget inte tilläggas särskilt stor betydelse vid valet mellan ett klassiskt bolagsskattesystem å ena sidan, och ett system med lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen å andra sidan. Detta val får i stället styras av den uppfattning man har om de olika systemens effekter i den nationella ekonomin.

Om man däremot har kommit till slutsatsen att systemet skall medge en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, anser jag emellertid att överväganden om internationell neutralitet bör tilläggas stor vikt vid valet mellan olika tänkbara system för att medge en sådan lättnad. Den viktigaste åtgärden ett enskilt land kan vidta för att öka förutsättningarna för en neutral tillämpning av systemet är enligt min mening att förlägga lättnaden till ägarnivå. Lättnader på bolagsnivå har i och för sig vissa fördelar sett ur ett rent nationellt perspektiv. Framför allt kan man i ett sådant system lättare tillgodose kravet på en likformig beskattning av eget och främmande kapital, eftersom enkelbeskattningen av räntor är utformad på så sätt att räntorna är avdragsgilla hos bolaget och beskattas hos långivaren. Att förlägga lättnaden i dubbelbeskattningen av utdelningar till ägarnivå kan i det perspektivet snarast sägas vara att kompen-

sera en olikformighet med en annan. I det internationella perspektivet är lättnader på bolagsnivå dock helt olämpliga, eftersom de, som framhållits på flera ställen ovan, i praktiken knappast går att utforma på ett sätt som tillgodoser CEN. Även ur internationellt skattefuskperspektiv är det som nämnts bättre att förlägga en lättnad till det led i beskattningen som ändå är svårast att upprätthålla, dvs. till ägarnivå.[28] Jag anser därför att internationella överväganden mycket starkt talar för att en eventuell lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen bör förläggas till ägarnivå.

När det vidare gäller vilket typ av lättnad på ägarnivå som bör väljas, har jag i kapitel 13.3.6 uttryckt en preferens för skatteavräkningssystemet framför ett system med reducerad utdelningsbeskattning. Även här kan i och för sig sägas att rent nationella överväganden snarare skulle tala till förmån för ett system av den sistnämnda typen, främst eftersom ett sådant system är betydligt lättare att tillämpa. Särskilt om man, såsom är fallet i Sverige, har en proportionell beskattning av kapitalinkomster, kan skatteavräkningssystemet framstå som onödigt komplicerat. Ett av de viktigare motiven för att ha ett skatteavräkningssystem är ju att detta system möjliggör ett upprätthållande av den progressiva inkomstbeskattningen av utdelningar. I det internationella perspektivet är dock skatteavräkningssystemet enligt min mening att föredra. Dels är detta det vanligaste systemet för att medge en lättnad i dubbelbeskattningen inom EG,[29] dels är systemet mer flexibelt än ett system med reducerad utdelningsbeskattning. Inom ramen för skatteavräkningssystemet är det nämligen möjligt att utsträcka lättnaden både till utländska utdelningar och till utländska aktieägare. Som framhållits ovan, är skatteavräkningssystemet därför det system där de tekniska möjligheterna är störst att, oavsett vilket annat system som är inblandat, åstadkomma CEN.

När det sedan gäller den närmare utformningen av det valda systemet inom ramen för landets interna rätt, vore det givetvis ur internationell neutralitetssynvinkel bäst om systemet utformades helt i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CEN. För det enskilda landet kan dock neutralitetsnormens krav att lättnader i dubbelbeskattningen skall utsträckas till utländska utdelningar framstå som helt orealistiskt att tillgodose på unilateral väg. En sådan åtgärd medför nämligen knappast några positiva effekter alls för det enskilda landet, och av EG:s medlemsländer är det hittills endast Danmark som unilateralt varit berett att tillgodose detta krav. Vad som däremot är mer realistiskt att kräva är att det

[28] Se avsnitt 14.2.1.1.

[29] Det kan nämnas att valet att införa skatteavräkningssystemet i Finland och Norge åtminstone delvis påverkades av att detta är det internationellt sett vanligaste systemet. Se Lodin 1996 avsnitt 3.2.2.

beaktas att ett utsträckande av lättnaden till utländska aktieägare faktiskt i vissa fall riskerar att leda till sämre internationell neutralitet än att helt förbehålla lättnaden endast för inhemska förhållanden. Enligt min mening är det därför bättre att staterna i sin interna rätt låter en lättnad i dubbelbeskattningen gälla endast i rent inhemska fall, än att lättnaden generellt utsträcks till utländska aktieägare.

Vad slutligen gäller det enskilda landets förhållningssätt vid slutande av bilaterala dubbelbeskattningsavtal kan följande sägas. Vid förhandlingar om dubbelbeskattningsavtal anser jag att de inblandade länderna bör sträva efter att också ta hänsyn till vad som är en god lösning ur internationell neutralitetssynpunkt. I avsaknad av bindande direktiv på EG-nivå måste denna målsättning dock realistiskt sett avvägas mot vad som kan anses vara till fördel för det egna landet. Att i alla situationer utforma avtalen på ett sätt som fullt ut tillgodoser neutralitetsönskemålet kan därför knappast krävas av de enskilda staterna. Detta är något som endast kan uppnås genom gemensamma åtgärder på EG-nivå. De mest uppenbara neutralitetsbristerna borde dock enligt min mening kunna åtgärdas även utan direktiv ovanifrån, särskilt i de fall en neutral utformning av reglerna också kan sägas vara till fördel för det enskilda landet.

Det mest uppenbara exemplet på en "onödig" neutralitetsbrist är enligt min mening den som i vissa fall följer av Frankrikes avtalspraxis att utsträcka det franska skatteavräkningssystemet till utländska aktieägare. I förhållande till ett land som Sverige, som tillämpar ett klassiskt system, får detta utsträckande till följd att CEN helt elimineras. Medan utdelningar från svenska bolag dubbelbeskattas, råder fullständig enkelbeskattning för utdelningar från franska bolag. Detta är givetvis inte bra ur internationell neutralitetssynpunkt, men dessutom kan det också sägas vara negativt sett från ett inskränkt svenskt perspektiv. I och för sig leder det franska utsträckandet till att den beskattningsbara utdelningsinkomsten blir större i Sverige, vilket gynnar den svenska statskassan. Det franska utsträckandet av lättnaden kan dock också ses som ett sätt att via den franska statsbudgeten locka svenskt kapital till den franska aktiemarknaden, vilket knappast kan anses vara positivt sett ur svensk synvinkel.[30] Enligt min mening talar därför både internationella och nationella överväganden för att ett klassiskt land som Sverige inte borde acceptera att

[30] Se Mutén 1968 s. 178 f och Ault i Law and Policy in International Business 1978 s. 487 och 489. Det kan nämnas att Kanada vägrat att "ta emot" ett utsträckande av det franska skatteavräkningssystemet till kanadensiska aktieägare, eftersom detta ansågs ge ett oönskat incitament till aktieinvesteringar i franska bolag. Se Ault i Tax Law Review 1992 s. 585 (not 79).

andra länder utsträcker lättnader i dubbelbeskattningen till svenska aktieägare i de avtal som ingås.

Generellt kan vidare sägas att så länge länderna endast är villiga att utsträcka sina lättnader i dubbelbeskattningen till utländska aktieägare, men inte till utländska utdelningar, vore det bättre för CEN om utsträckandet till utländska aktieägare skedde under strikt hänsynstagande till reciprocitetsprincipen. Härigenom skulle tillförsäkras att avtalen åtminstone inte ledde till sämre neutralitet än vad som skulle ha gällt utan avtal. Om reciprocitetsprincipen upprätthölls, skulle lättnaden i beskattningen nämligen endast komma de utländska aktieägare till del som åtnjöt en motsvarande lättnad i beskattningen vid investeringar i inhemska aktier. Aktieägare bosatta i ett klassiskt land skulle däremot inte alls få del av lättnaden, eftersom det klassiska landet inte har någon lättnad att utsträcka till aktieägare i det andra landet vid investeringar i den andra riktningen. Det faktum att reciprocitetsprincipen allmänt brukar framhållas som en viktig princip vid slutande av dubbelbeskattningsavtal, borde enligt min mening underlätta ett beaktande av principen även i detta sammanhang.

14.3 Källskatt på utdelningar

14.3.1 En gemensam reglering

14.3.1.1 Regleringens materiella innehåll

Som framgått ovan, kräver både CEN och CIN att källskatten som en slutlig skattebelastning på de gränsöverskridande utdelningarna elimineras.[31] Detta kan ske antingen genom att bolagslandet underlåter att belägga utdelningar till utländska aktieägare med källskatt, eller genom att källskatten får avräknas med en full credit i aktieägarlandet. En gemensam reglering bör således föreskriva att endera av dessa lösningar införs generellt inom EG.

Frågan blir då vilket av dessa alternativ som bör väljas. Eftersom båda alternativen är likvärdiga ur neutralitetssynpunkt, måste valet av lösning ske utifrån andra överväganden än de rent neutralitetsmässiga. De övriga målsättningarna för beskattningens utformning som behandlades i kapitel 4 ovan får således här en helt avgörande betydelse.

[31] Se kapitel 4.3.4 och 4.4.4.

Källskatten på utdelningar har i huvudsak två olika funktioner. För det första påverkar den fördelningen av skatteintäkter från den gränsöverskridande aktieinvesteringen mellan de inblandade staterna. Källskatten är således ett sätt att öka bolagsstatens andel av den skatt som utgår, och denna skatt kan sägas vara ett av de tydligaste uttrycken för principen om källstatens beskattningsföreträde.[32] För det andra har källskatten en viktig roll i bekämpningen av internationell skatteflykt och skattefusk.[33] Det säkraste sättet att tillförsäkra att avkastningen av en internationell aktieinvestering inte helt undgår beskattning på ägarnivå, är nämligen att belägga utdelningar till utländska aktieägare med källskatt i bolagslandet.

Såväl principen om källstatens beskattningsföreträde som önskemålet att förhindra skatteflykt och skattefusk talar således för lösningen att gränsöverskridande utdelningar även fortsättningsvis bör beläggas med källskatt i bolagsstaten, och att den neutralitetsbrist detta leder till undanröjs genom en full credit i aktieägarstaten. En annan omständighet som talar för att den gemensamma regleringen bör ges detta innehåll är att detta till stor del överensstämmer med dagens regler. I det helt övervägande antalet fall utgår i dag, i enlighet med OECD:s modellavtal, en källskatt om 15% i bolagslandet, vilken får avräknas med en ordinary credit i aktieägarlandet. Om EG skulle införa en harmoniserad källskatt om 15%, och föreskriva att källskatten fick avräknas med en full credit vid aktieägarens inkomstbeskattning, skulle detta i många fall i praktiken inte ändra vad som redan gäller. Med en så pass låg källskattesats leder nämligen en ordinary och en full credit ofta till samma slutresultat, dvs. till att hela källskatten kan avräknas.

Om källskatterna betraktas isolerat, anser jag därför att det mesta talar för alternativet att ett bibehållet källskatteuttag om förslagsvis 15% i bolagsstaten kombineras med full credit för källskatter i aktieägarstaten. Om källskatteproblematiken däremot betraktas tillsammans med de åtgärder som ovan föreslagits när det gäller bolagsskattesystemen, menar jag dock att denna lösning inte längre är den lämpligaste. Den gemensamma regleringen angående bolagsskattesystemen föreslogs utformad så att aktieägarstaten skulle åläggas att utsträcka en eventuell lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar, medan bolagsstaten skulle förbjudas att utsträcka en lättnad till utländska aktieägare. Ovan konstaterades att denna lösning i vissa fall kunde komma i konflikt med principen om hemviststatens subsidiära beskattningsrätt, men att detta enligt min mening inte var så allvarligt att det motiverade att förslaget

[32] Se kapitel 4.6.2 ovan.
[33] Se kapitel 4.9 ovan.

jämkades. Att dessutom kräva att aktieägarstaterna skall ge full credit för källskatter som uttagits i bolagsstaten anser jag dock vara orimligt. I synnerhet gäller detta för aktieägarstater som tillämpar fullständig enkelbeskattning, eftersom det sammanlagda resultatet för dessa stater i regel skulle bli en nettoåterbetalning till aktieägaren, dvs. en negativ skatteintäkt.

Att kräva att aktieägarstaten skall både utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar, och ge full credit för den källskatt som belastat dessa utdelningar, är således inte rimligt. Enligt min mening är den enda tänkbara lösningen därför att källskatten helt elimineras i bolagsstaten. En sådan lösning kan i viss mån sägas balansera den negativa effekt för aktieägarstatens skatteintäkter som följer av förslaget angående bolagsskattesystemens utformning. Förpliktelsen att utsträcka en lättnad i dubbelbeskattningen till utländska utdelningar kan således i någon mån sägas kompenseras av att avräkning för utländska källskatter inte behöver medges. Vad som också talar till fördel för denna lösning är att eliminerade källskatter i bolagsstaten inte kan anses *strida* mot principen om källstatens beskattningsföreträde. Enligt min mening bör bolagsstatens rätt att ta ut bolagsskatt nämligen i sig anses tillräcklig för att tillfredsställa denna princip.[34] Ytterligare en fördel med denna lösning är att den överensstämmer med den som redan tillämpas i moder/dotterbolagsdirektivet.[35] Enligt detta direktiv är ju källskatter på utdelningar i moder/dotterbolagsförhållanden som huvudregel förbjudna inom EG.

Frågan om den internationella skatteflykten och skattefusket kräver dock med denna lösning särskild uppmärksamhet. Med helt eliminerade källskatter uppstår en klar risk för att de gränsöverskridande utdelningarna totalt undkommer beskattning på ägarnivå. Som framhållits ovan skulle detta, förutom att givetvis vara otillfredsställande ur rättvisesynpunkt etc., kunna få negativa följder även i neutralitetshänseende.[36] Om varken källskatt eller inkomstskatt tas ut, kommer nämligen de gränsöverskridande utdelningarna i många fall att beskattas lindrigare än inhemska utdelningar både i aktieägarstaten (brott mot CEN) och bolagsstaten (brott mot CIN). Enligt min mening måste en eliminering av källskatterna därför kombineras med andra åtgärder för att förhindra att utdelningarna helt undgår beskattning på ägarnivå. Sådana åtgärder kan utformas på olika sätt. Ett alternativ är att, såsom diskuterades redan i Segrérapporten år 1966, utöka myndighetssamarbetet inom EG. Tanken att alla medlemsländer skulle gå med på, och rent praktiskt skulle kunna

[34] Se kapitel 4.6.2 ovan.
[35] Se kapitel 5.4.6.
[36] Se kapitel 4.9.

upprätthålla administrativa rutiner för, att regelmässigt infordra och vidarebefordra uppgifter om lämnade utdelningar förefaller dock i dagsläget inte som särskilt realistisk.[37] Ett bättre alternativ är förmodligen att gå på Rudingkommitténs linje, dvs. att göra elimineringen av källskatteuttaget beroende av att aktieägaren på visst sätt kan identifiera sig och visa att utdelningen kommer att beläggas med inkomstskatt i hemlandet. I annat fall bör källskatt även fortsättningsvis utgå. Källskattesatsen bör då av bl.a. skattekonkurrenshänsyn vara densamma i alla medlemsländer, och ligga på förslagsvis ca 25%.

Även om jag således anser att det skydd källskatten ger mot skatteflykt och skattefusk idag inte helt kan undvaras, är det inte säkert att detsamma kommer att gälla även i framtiden. Som nämnts ovan, finns inom både EG och OECD en klar trend mot bolagsskattesystem med lättnader i dubbelbeskattningen förlagda till ägarnivå.[38] Om trenden håller i sig, och om lättnaden dessutom i alltfler länder ges formen av en total enkelbeskattning, minskar anledningen att upprätthålla ett uttag av källskatt på utdelningar till utländska aktieägare. I takt med att inkomstbeskattningen på ägarnivå elimineras, försvagas nämligen också argumentet att källskatteuttaget är nödvändigt av skattefusk- och neutralitetsskäl.

Sammanfattningsvis bör källskatter på utdelningar enligt min mening av neutralitetsskäl avskaffas inom EG. För att förhindra skatteflykt och skattefusk, måste det underlåtna källskatteuttaget dock åtminstone i dagsläget göras beroende av att aktieägaren kan visa att utdelningen kommer att deklareras och beskattas i hemlandet.

14.3.1.2 Formen för regleringen

När det gäller frågan om formen för regleringen, kan i stort sett helt hänvisas till motsvarande diskussion när det gällde regleringen av bolagsskattesystemen.[39] Den slutsats som drogs där, dvs. att direktivformen är den mest ändamålsenliga för att genomföra den föreslagna regleringen, gäller även för källskatternas del. Båda de till buds stående alternativen, dvs. rekommendationen respektive den multilaterala konventionen, har lägre rättslig valör än direktivet, och kan endast komma ifråga som andrahandsalternativ för det fall att ett direktiv inte går att genomdriva politiskt. Som nämnts ovan är förordningsformen vidare förmodligen utesluten av formella skäl. Annars vore i och för sig en förordning lämp-

[37] Tanzi redogör på ett övertygande sätt för de rent tekniskt-administrativa hinder som fortfarande föreligger för överförande av sådan "massinformation" mellan skattemyndigheter i olika länder, se Tanzi 1995 s. 87 f.

[38] Se kapitel 13.3.6.

[39] Se avsnitt 14.2.1.2.

ligare på detta område än när det gäller regleringen av bolagsskattesystemen, eftersom utrymmet för nationell flexibilitet vid implementeringen av källskatteförbudet ändå är obefintligt. Slutsatsen måste dock även för källskatternas del bli att den gemensamma regleringen bör genomföras i form av ett direktiv från rådet.

14.3.2 Avtalslösning

Också när det gäller källskatterna kan, som alternativ till en gemensam reglering med ett generellt förbud mot källskatter inom EG, en lösning inom ramen för de bilaterala avtalen diskuteras. Liksom när det gällde bolagsskattesystemen ovan, avses då en lösning där EG, genom att utfärda ett direktiv, styr upp innehållet i medlemsstaternas dubbelbeskattningsavtal. Ett sådant direktiv skulle kunna överlåta åt medlemsstaterna att bilateralt komma överens om vilken av de två tillgängliga vägarna att uppnå neutralitet som skall tillämpas. Direktivet skulle således kunna tillåta medlemsstaterna att i avtalen antingen slopa källskatten på utdelningar helt, eller föreskriva full credit för källskatter i aktieägarstaten. Fördelen med en avtalslösning är återigen den ökade flexibilitet som därmed åstadkoms. Bl.a. möjliggör en sådan lösning att utformningen av källskattereglerna i viss mån kan balanseras mot hur bolagsskattesystemen är utformade i de inblandade staterna. Den stat som får bekosta ett eventuellt utsträckande av en lättnad i dubbelbeskattningen skulle således till viss del kunna kompenseras inom ramen för källskatteregleringen.

Liksom konstaterades beträffande bolagsskattesystemen, är problemen vid en implementering av ett sådant direktiv dock förmodligen för stora för att denna lösning skall kunna genomföras i sin renodlade form. Även här är det emellertid tänkbart att använda avtalslösningen som ett alternativ. I ett direktiv skulle således kunna föreskrivas att källskatter på utdelningar som huvudregel inte är tillåtna inom EG, men att de medlemsstater som så önskar bilateralt kan komma överens om fortsatt uttag av källskatt, med då kombinerat med full credit i aktieägarstaten.

14.3.3 Nationella åtgärder

Slutligen skall jag även för källskatternas del något diskutera vilka åtgärder som kan vidtas av det enskilda landet, i avsaknad av åtgärder på EG-nivå. Det rör sig då om tänkbara åtgärder dels i landets interna rätt, dels vid slutande av bilaterala dubbelbeskattningsavtal.

När det först gäller ländernas inhemska regler för uttag av källskatt på

utdelningar till utländska aktieägare, anser jag att det i nuvarande läge inte är lämpligt att ett land unilateralt slopar denna skatt. Eftersom källskatten fortfarande har så stor betydelse i kampen mot skatteflykt och skattefusk, bör en eliminering av denna skatt enligt min mening endast ske under kontrollerade former, genom beslut på gemenskapsnivå eller genom dubbelbeskattningsavtal. Däremot bör länderna hålla källskattesatsen någorlunda låg, särskilt med tanke på att skatten utgår på bruttoutdelningen utan hänsyn till eventuella kostnader förknippade med aktieinnehavet. Den svenska källskattesatsen om 30% kan i det perspektivet tyckas vara något hög, och bör eventuellt sänkas med några procentenheter.

Vidare kan ifrågasättas om källskatten överhuvudtaget bör baseras på bruttoutdelningarna. I kapitel 6.5.3 ovan diskuterades om ett uttag av källskatt på utdelningarnas bruttobelopp strider mot EG-rättens diskrimineringsförbud. Jag drog då slutsatsen att denna fråga i princip är omöjlig att besvara med stöd av EG-domstolens hittillsvarande praxis, men att detta i vart fall inte kan uteslutas. Om utvecklingen av domstolens praxis kommer att visa att så är fallet, måste medlemsstaternas regler i detta hänseende givetvis ändras. Att i dagsläget förespråka en övergång till källskatter baserade på utdelningarnas nettobelopp anser jag dock knappast vara befogat. I och för sig skulle ett källskatteuttag baserat på nettoutdelningen öka möjligheten att uppnå fullständig neutralitet, eftersom en sådan källskatt i större utsträckning skulle vara fullt ut avräkningsbar även inom ramen för en ordinary credit. Denna fördel överskuggas dock enligt min mening av de administrativa problem som skulle följa av ett system med källskatter baserade på nettoutdelningarna. Ett sådant system skulle ju nämligen kräva att de kostnader som är förknippade med de utländska ägarnas aktieinnehav i varje enskilt fall utreddes.

När det därefter gäller de inhemska reglerna för hur utländska källskatter skall beaktas, anser jag att det viktigaste krav som kan ställas är att alla länder faktiskt inför avräkningsregler i sin interna rätt. Att endast medge avdrag för utländska skatter anser jag inte vara godtagbart. Däremot menar jag att det inte kan fordras att länderna unilateralt tillgodoser neutralitetskravet fullt ut, dvs. inför full credit. Ett land som unilateralt inför full credit för utländska källskatter riskerar nämligen att hamna i en situation där investeringar utomlands på ett okontrollerat sätt subventioneras via det egna landets skattemedel. Om aktieägarlandet medger full credit kan bolagslandet i princip höja sina källskatter hur mycket som helst, utan att därför stöta bort utländska investerare. Den inhemska avräkningsrätten bör därför vara utformad som en ordinary credit. Inom ramen för denna ordinary credit bör avräkningen dock utformas så generöst som möjligt. Framför allt innebär detta att over all-principen bör tillämpas. Även om jag såväl i denna avhandling som i tidigare samman-

hang pekat på vissa brister i de svenska avräkningsreglerna,[40] kan Sverige i detta avseende, i jämförelse med de andra undersökta länderna, snarast framhållas som ett föregångsland.

När det slutligen gäller källskattereglerna i de bilaterala avtal som medlemsländerna ingår mellan sig, kan dessa enligt min mening mycket väl utformas i enlighet med neutralitetskraven, även utan en tvingande reglering angående detta på EG-nivå. Såväl lösningen att slopa källskatten i bolagslandet, som lösningen att ge full credit för källskatten i aktieägarlandet, är fullt möjlig att införa bilateralt. Detta visas inte minst av att båda lösningarna tillämpas i praktiken i det tysk-franska avtalet. Inom ramen för ett bilateralt avtal är det lättare än vid ett unilateralt avskaffande att finna praktiska former för att villkora en eliminering av källskatten i bolagsstaten, på ett sådant sätt att skatteflykt och skattefusk stävjas. Även alternativet att medge full credit i aktieägarstaten är lättare att införa bilateralt, eftersom existensen av ett dubbelbeskattningsavtal innebär att källskattesatsen är kontrollerad. De ovan nämnda problemen vid ett unilateralt införande av full credit aktualiseras därmed inte. Det är således enligt min mening inte alls orimligt att kräva att källskattereglerna även utan åtgärder på EG-nivå utformas neutralt i avtalen, särskilt inte eftersom detta, till skillnad från när det gäller bolagsskattesystemen, kan ske med full reciprocitet mellan de inblandande staterna.

14.4 Sammanfattning

En gemensam reglering angående bolagsskattesystemens behandling av gränsöverskridande aktieinvesteringar inom EG bör enligt min mening utformas i enlighet med den generella neutralitetsnormen för CEN. Den gemensamma regleringen bör således för det första påbjuda att de medlemsländer som tillämpar en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen utsträcker denna lättnad till utdelningar från bolag i andra medlemsländer. För det andra bör regleringen också förbjuda att lättnader i dubbelbeskattningen utsträcks till aktieägare i andra medlemsländer. Regleringen bör i första hand riktas till de medlemsländer som förlagt lättnaden i dubbelbeskattningen till ägarnivå. Lättnader på bolagsnivå måste enligt min uppfattning avskaffas inom EG, eftersom sådana lättnader är mycket svåra att utforma på ett ur neutralitetssynpunkt godtagbart sätt. Den föreslagna regleringen bör genomföras genom utfärdande av ett direktiv från rådet. För att öka flexibiliteten, är det vidare lämpligt att direktivet också öppnar möjligheten för medlemsstaterna att som ett

[40] Se kapitel 8.3.2 och 8.5.2 ovan, samt min artikel i Skattenytt 1994 s. 199 ff.

alternativ bilateralt komma överens om andra lösningar som tillgodoser CEN i aktieägarlandet.

När ett enskilt land skall välja vilket bolagsskattesystem det skall tillämpa, är det enligt min mening rimligt att även internationella neutralitetsöverväganden tas med i beslutsunderlaget. När det gäller frågan om huruvida systemet överhuvudtaget skall medge någon lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen, anser jag i och för sig att de internationella frågorna har mindre betydelse. Om man däremot har kommit till slutsatsen att systemet skall medge en lättnad i dubbelbeskattningen, bör överväganden om internationell neutralitet tilläggas stor vikt vid valet mellan olika tänkbara system för att medge en sådan lättnad. Den viktigaste åtgärd man då kan vidta är enligt min mening att förlägga lättnaden i dubbelbeskattningen till ägarnivå. Av de system som då finns att välja mellan, anser jag att skatteavräkningssystemet är det som i det internationella perspektivet är lämpligast.

Även vid slutande av dubbelbeskattningsavtal, bör de enskilda staterna sträva efter att också ta hänsyn till vad som är en god lösning ur internationell neutralitetssynpunkt. Det mest uppenbara exemplet på en onödig neutralitetsbrist anser jag vara att lättnader i den ekonomiska dubbelbeskattningen avtalsvägen utsträcks till aktieägare i klassiska dubbelbeskattningsländer. Detta borde enligt min mening inte accepteras av det klassiska landet.

När det slutligen gäller källskatter på utdelningar, anser jag att dessa av neutralitetsskäl måste avskaffas inom EG. För att förhindra skatteflykt och skattefusk, måste det underlåtna källskatteuttaget dock åtminstone i dagsläget göras beroende av att aktieägaren kan visa att utdelningen kommer att deklareras och beskattas i hemlandet. Även på detta område kan vidare som alternativ föreskrivas att länderna bilateralt får komma överens om att neutraliteten uppnås på annat sätt, dvs. genom att ett fortsatt källskatteuttag kombineras med full credit i aktieägarstaten.

I avsaknad av gemensamma regler på EG-nivå, anser jag inte att ett land unilateralt skall slopa källskatten på utdelningar. Vad som däremot kan krävas är att alla länder i sin inhemska rätt inför regler om avräkning av utländska källskatter. Vidare menar jag att medlemsländerna i sina bilaterala avtal på detta område mycket väl kan tillgodose neutralitetskraven fullt ut, även utan en tvingande reglering på EG-nivå. Såväl lösningen att slopa källskatten i bolagslandet, som lösningen att ge full credit för källskatten i aktieägarlandet, är fullt möjlig att införa bilateralt.

Summary

1 Introduction

The overall objective of the thesis is to analyse the significance of taxation for the realisation of the goals underlying the free capital market of the EC. The investigation focuses on the taxation of financial capital, or more specifically on the taxation of portfolio investment in shares made by natural persons.

As a result of its structure, the taxation of investments in shares presents several interesting issues and problems. The return on share investments are as a rule taxed at two levels. First, the company pays tax on its profits and second, the dividends are subject to income tax in the hands of the shareholder. This is often referred to as the economic double taxation of company profits. However, in many countries the taxation at one of the levels, or both levels, is reduced due to the fact that tax is also imposed at the other level. The purpose of this reduction is to give relief from, or entirely eliminate, economic double taxation. Various countries employ, in this connection, different methods, or, in accordance with the terminology used in the thesis, different company tax systems.

In the case of international share investments the two levels of taxation are located in different countries. Thus the company tax systems of two countries will be applied simultaneously on one and the same investment. This situation generates a multitude of issues and problems, which are afforded considerable attention in the thesis. Further, the thesis also deals with the rules for imposition of and deduction/credit for withholding tax on cross border dividends.

Against this background, the objective of the thesis may be concretised in more detail by the following four component objectives. The first component objective is to, on a theoretical level, endeavour to determine how the taxation of international investments in shares should be structured in order to minimise its influence on the allocation of capital within the EC. A central feature here is the discussion concerning the principle of tax neutrality with respect to cross border share investments which permeates the whole of the survey. The second component objective is to,

against the background of this theoretical discussion, analyse the work to regulate this field which has been undertaken within the EC so far. The third component objective is to, once again against the background of the principle of tax neutrality, endeavour to identify and analyse impeding and distorting elements in the existing rules for taxation of share investments between some of the EC Member States. The fourth and last component objective is to finally provide concrete proposals on how these negative effects may be eliminated or reduced.

The issues dealt with by the thesis are limited in the following ways. Only investments made by natural persons directly in domestic and foreign companies quoted on the stock exchange are included in the analyses. As regards the taxes dealt with, only the taxation of distributed profits are given attention. Consequently, the taxation of retained profits and of disposals of shares are not dealt with. Further it is only the system for income taxation of the distributed profits, and the withholding tax on dividends, which will be dealt with. Finally, the thesis adopts as a starting point the view that EC Member States are themselves entitled to decide which company tax system they want to apply. What is discussed is how the various company tax systems could possibly co-exist without causing major distortions to the free movement of risk capital in the EC. Consequently, the issue of adopting a common company tax system within the EC is not dealt with.

2 Free movement of capital in the EC

The co-operation within the EC is a part of the wider collaboration now taking place within the EU. The overall objective for the EC co-operation is to create the preconditions for economic development and growth, which in the long term should raise the living standards in Member States. This objective shall be effected, inter alia, by the establishment of a common market, where obstacles to the movement of goods, services, persons and capital will be removed. Thus the free movement of capital is part of the establishment of a common market, which in its turn is a means to attain the overall objectives of the Treaty. The movement of capital was initially subject to extensive restrictions, but nowadays all direct obstacles to the free movement of capital, in the form of exchange control etc., are forbidden within the EC.

3 Company tax systems

From the theoretical viewpoint two opposite poles for the structure of the taxation of company profits can be discerned, namely at the one end full economic double taxation and at the other full integration. In a classical system with full economic double taxation the company's profits are taxed at two, independent, levels. First the company profits are taxed at the company level, and subsequently any dividends are subject to income tax at the shareholder level. Full integration means that the whole of the company profits are attributed to the shareholders and taxed at the rates applicable to them. While the classical system can be found in a number of countries, I am not aware of any country which applies full integration in taxation of company profits. The relief from economic double taxation which occurs in practice is instead limited to the taxation of that part of the profit which is distributed.

Relief from economic double taxation of distributed earnings may be located at the company level or at the shareholder level. A relief at the company level may take the form of separate tax rates being applied for retained and distributed earnings (split-rate system). Alternatively, the company may be allowed deductions for all or parts of the dividends paid (dividend-deduction system).

A relief at the shareholder level may, in principle, be designed either as an imputation system, or as a schedular system for dividend relief. In an imputation system, the shareholder may credit all or part of the company tax imposed on the distributed profits from his income tax on the dividend. In a schedular system, the dividend income is taxed more lightly than other capital incomes of the shareholder, but without the relief being directly related to the tax paid by the company. The relief may, for example, take the form of a lower tax rate applicable to dividends than to other capital incomes. Alternatively, the shareholder may be entitled to exclude all or part of the dividend from his taxable income. A third alternative is that the dividends carry with them entitlement to some form of tax credit unrelated to the underlying company tax.

4 Theoretical framework of the study

The methodological starting point for the examination is the EC's ambition to create a common capital market. In turn, this ambition derives from an idea which is fundamental for the whole of the EC co-operation, namely the idea of the free market leading to socio-economic gains in efficiency and prosperity. In order that the tax rules should not counteract

this objective of a free capital market, it is required that they are *neutral*, i.e., that they affect shareholder's decisions and behaviour on the free market to the least possible extent. The requirement of tax neutrality can be given a more concrete form by stating that two alternative courses of action which are economically equivalent before tax should also be so after tax.

Consequently, in the thesis, neutral tax rules refers to tax rules which do not influence the private shareholders choice of investment country. Further, a fundamental assumption which is made is that the shareholder, in a decision-making situation, is presumed to take account of both his own income tax on the dividends and the company tax imposed on the distributed earnings at a previous level, or above all that *a relief from economic double taxation* is presumed to affect the shareholder's investment decision, irrespective of whether the relief is located at the shareholder level or at the company level.

Neutrality is viewed from the EC perspective, i.e. the objective is to attain efficiency at EC level, and not at national or global level. As regards the issue of a neutral taxation of cross border share investments within the EC, there are two conceivable criteria for neutrality, namely neutrality in the taxation of the capital which is exported from a particular State, and neutrality in the taxation of the capital which is imported to a particular State. The first of these neutrality criteria, capital export neutrality (CEN), is above all considered to have the advantage of making it possible to effectively allocate investments among the States. The second neutrality criteria, capital import neutrality (CIN), is instead considered to be a precondition for the effective allocation of savings.

As regards the company tax systems' treatment of cross border investment in shares, both CEN and CIN may be achieved in different ways in different situations. It is however possible to determine general norms for how CEN and CIN respectively may be attained in *every* conceivable situation, i.e. irrespective of which company tax system is applied in the company and shareholder state respectively. The general neutrality norm for CEN may be formulated in the following manner. In order that the company tax system's treatment of international investment in shares shall be compatible with CEN, it is required that *those countries applying any form of relief from economic double taxation, extend such relief to dividends from foreign companies, but not to dividends to foreign shareholders*. However, the general neutrality norm for CIN presents the following, completely opposite, requirement. In order that the company tax system's treatment of international investments in shares shall be compatible with CIN, it is required that *those countries applying any form of relief from economic double taxation extend this relief to dividends to*

foreign shareholders, but not to dividends from foreign companies. Thus for both CEN and CIN the taxation in the company state and the taxation in the shareholder state is of significance for whether neutrality exists or not.

As regards withholding tax on dividends, both CEN and CIN are satisfied either by these taxes being removed completely or by the shareholder state providing full credit for withholding tax imposed in the company state.

As regards the taxation of the financial capital, economic research consistently emphasises CEN rather than CIN as the most important neutrality objective. There is no reason to question this result here. Thus when a choice has to be made, taxation should be structured so that this neutrality objective is satisfied.

As the thesis deals with the significance of taxation for the realisation of the objectives underlying the European free capital market, it is natural that neutrality is given such a central place in the analyses. However, it is of course in practice the case that other matters must also be considered when designing the tax rules. For example, the tax rules should not result in an unreasonable distribution of tax revenues between the Member States. There are certain, more or less generally accepted, principles for how the right to tax should be shared between the countries, namely the principle of source-country entitlement and the residence state's subsidiary right to tax, the non-discrimination principle and the principle of reciprocity. The design of the tax systems in accordance with CEN may conflict with some of these principles, particularly the principle of reciprocity and the principle of the residence state's subsidiary right to tax.

On the other hand, another objective which would be well satisfied by the structuring of the tax rules in accordance with CEN, is the objective of taxpayer equity. If CEN holds, two persons resident in a certain country will be taxed equally heavily, even if one invests in domestic and the other in foreign shares. Other objectives which should also be taken into account, are to make taxation insensitive to tax competition, to combat tax avoidance and tax evasion and also to attain as far as possible an easily administered tax system.

5 Previous efforts to harmonise

The question of harmonisation of the company tax system and the withholding tax on dividends has been the subject of extensive investigation work over the years. Several proposals for harmonisation have been put forward, but with the exception of the rules concerning the elimination of

withholding tax in the Parent/Subsidiary Directive, there is still no common legislation adopted in these areas.

The proposals concerning harmonisation of the company tax system may be divided into two groups. One group of proposals has aimed at introducing a common company tax system in all Member States. The other group of proposals has had the more limited objective of attaining modifications within the framework of the existing company tax systems. The majority of proposals presented to date belong to the first group.

It is very remarkable how the reports aiming at introducing a common company tax system have drawn such different conclusions. Every time the issue has been investigated, different systems have been proposed. By the Neumark Report of 1962 it was proposed that a split-rate system should be introduced, the van den Tempel Report of 1969 argued in favour of a classical double taxation system, by the Commission's proposed Directive of 1975 an imputation system was proposed and by the expert report included as an appendix to the Ruding Report of 1992 it was proposed, in the first case, to introduce a schedular system for dividend relief. This clearly indicates that the question of which tax system would be best suited as a harmonised system within the EC does not by any means have an obvious answer.

The only proposal which has been completely neutral as regards international investments, is the proposal for a classical system presented by the van den Tempel Report. The other reports recommended different systems for granting relief from double taxation, and in all of these proposals there were non-neutralities in respect of either CEN or CIN. There is no consistent pattern concerning which of these neutrality objectives that has been abandoned. By the Neumark Report and in the Commission's proposed directive, CIN was met at the expense of CEN, while the reverse applied in the proposal presented in the expert report in the appendix to the Ruding Report. However, the fact that CIN, but not CEN, was satisfied in the first mentioned cases was a natural consequence of the structure of the proposed systems and does not appear to be the result of any conscious priority being given to this neutrality objective. On the other hand, the expert report in the appendix to the Ruding Report expressly emphasised that the structure of the proposed system derived from the desire to satisfy CEN.

The other group of proposals for the harmonisation of company tax systems has, as mentioned, had the more limited goal of achieving modifications within the framework of the existing systems. So far two proposals in this direction have been presented, firstly the Segré Report's proposal of 1966 and secondly the Ruding Report's proposal of 1992. Both these reports paid attention to the discriminatory and distorting

effects of, above all, the imputation system. The Segré Report proposed that the countries applying the imputation system should be obliged to extend the right to imputation to foreign shareholders. The Ruding Report proposed the opposite, namely that those countries applying the imputation system, or which had some other relief from double taxation at the shareholder level, should be obliged to extend that relief to cover dividends from other Member States. Of these proposals it was consequently that provided by the Ruding Report which was best suited to achieve CEN.

As regards the rules for withholding tax on dividends, the harmonisation proposals have been significantly more uniform over the years. The early proposals most often recommended the introduction of a harmonised withholding tax, with identical tax rates in all countries. This withholding tax was also intended to be fully creditable in the shareholder's country of residence. On the other hand, the Ruding Report of 1992 proposed that withholding taxes should be eliminated completely for dividends attributable to shareholders with residence in a Member State, provided the shareholder could submit proof of being an EC-resident taxpayer. In other cases a withholding tax of 30% was to be imposed. It may be concluded that every one of these proposals presented has satisfied both CEN and CIN.

6 Prohibition against discrimination under EC Law

Although there is no harmonisation directive as yet, one may ask the question whether there are not already provisions in the Treaty of Rome which may restrict how the Member States may tax cross border share investments. In this connection article 73d of the Treaty of Rome is of interest. Under this article, the provisions concerning free movement of capital do not affect the right of Member States to apply provisions of their tax law which distinguish between taxpayers who are not in the same situation with regard to their place of residence or with regard to the place where their capital is invested. However, such tax rules may not constitute a means of arbitrary discrimination or a disguised restriction of the free movement of capital.

In my opinion article 73d may primarily be viewed as a codification of the European Court's practice. This practice clearly shows that the general prohibition of discrimination as a starting point also applies in the field of income tax. Further, the Court has in a number of cases laid down

that differential treatment on account of residence or investment location *may* be prohibited but that this is *not always* so.

An interpretation of article 73d against the background of the Court's practice to date tends to suggest, in my opinion, that the prohibition of discrimination under EC Law probably does not limit to any great extent the freedom of the Member States to structure the taxation of cross border share investments. Neither can the prohibition of discrimination be considered to present demands on the company state to extend a relief from double taxation to shareholders in other Member States, nor demands on the shareholder state to extend a relief from double taxation to dividends from other Member States. Nor can in my opinion the imposition of withholding tax on dividends as a main rule be considered to conflict with the principle of non-discrimination. If the withholding tax is higher than the income tax payable by domestic shareholders, it is however possible that the withholding tax imposed actually constitutes an unlawful indirect discrimination of foreign shareholders.

7 Country survey

The purpose of the country survey is to identify and analyse the non-neutralities that exist in the taxation of share investments between four of the EC's Member States, namely Sweden, the Netherlands, Germany and France. In the survey the current law is evaluated in relation to the two neutrality concepts CEN and CIN. Initially, the internal tax law of each country is analysed individually. Subsequently the countries are paired off, two by two, so that the aggregated tax consequences in both the company country and the shareholder country may be analysed in a single context. Besides the countries' internal laws, regard is also taken of the double taxation treaties entered into by these states.

8 Sweden

Sweden applies a completely classical system. Full economic double taxation applies both in respect of purely domestic situations and also in respect of incoming and outgoing investments. Viewed alone, the treatment of cross border share investments in the Swedish system is completely neutral. This is true in relation to both CEN and CIN.

Dividends to foreign shareholders are subject to withholding tax in Sweden. If this withholding tax is not fully creditable in the shareholder's country of residence, the withholding tax imposed means that both CEN

and CIN will not be fully met. As regards foreign withholding taxes charged on dividends to Swedish shareholders, these may be credited in the Sweden. However, as the credit is an ordinary and not a full credit, it is not certain that the whole of the withholding tax may be credited in every situation. Consequently, there is a risk that CEN and CIN will not be fully met also as regards outgoing investments from Sweden.

9 The Netherlands

In principle, the Netherlands also apply a completely classical company tax system. However, there is a rather small relief at the shareholder level as a result of the fact that Dutch natural persons may receive dividends of up to NLG 1,000 tax free from Dutch companies. If one disregards this relief, the same conclusion may be drawn for the Dutch system as for the Swedish company tax system, i.e. the system is completely neutral in relation to both CEN and CIN. However, if the relief from economic double taxation is taken into account the system is no longer neutral. This is due to the fact that the relief only applies in purely domestic situations. The rules thereby contravene both the general neutrality norm for CEN (on outgoing investments from the Netherlands) and the general neutrality norm for CIN (on incoming investments to the Netherlands).

As in the case of Sweden, the Netherlands impose a withholding tax on dividends to foreign shareholders which, as mentioned, may violate both CEN and CIN. Further, as a main rule, the Netherlands only allow a deduction and not a credit for foreign withholding taxes on dividends which are received by Dutch shareholders. This obviously constitutes a serious violation of both CEN and CIN on outgoing investments from the Netherlands.

10 Germany

Germany applies a system that totally eliminates the double taxation of distributed earnings. The elimination of double taxation is achieved by combining a split-rate system at the company level and an imputation system at the shareholder level. The split-rate system is applied in relation to all dividends from German companies, i.e. also for dividends to foreign shareholders. On the other hand, the imputation system is applied only in purely domestic situations. The German rules thereby satisfy, to a relatively great extent, the general neutrality norm for CIN, but are to a large part completely incompatible with the general neutrality norm for CEN.

Germany also imposes withholding tax on dividends to foreign shareholders. In the same manner as was observed in relation to the corresponding Swedish and Dutch withholding taxes, this withholding tax may result in the violation of CEN and CIN. As regards the treatment of foreign withholding taxes in Germany, the German rules in many ways resemble the Swedish rules. In particular, Germany also only allows an ordinary credit. As full credit is not applied, there is a certain risk that CEN and CIN will not be fulfilled in all situations.

11 France

The French company tax system is an imputation system with a complete shareholder credit for all of the company tax imposed on the distributed earnings. In the same manner as with the German imputation system, the French system is also limited to apply only in purely domestic situations. The fact that the right to imputation credit does not embrace dividends from foreign companies constitutes a serious violation of the neutrality norm for CEN in relation to outgoing investments from France, but satisfies in that situation the neutrality norm for CIN. On the other hand, the fact that the imputation credit is not extended to foreign shareholders is completely in line with the requirements presented by the neutrality norm for CEN, but contravenes the neutrality norm for CIN on outgoing investments from France.

As with all the other states in the country survey, France imposes withholding tax on dividends to foreign shareholders. In a manner corresponding to that observed for the other countries, this imposition of withholding tax may result in the violation of CEN and CIN if the withholding tax is not fully creditable in the shareholder's country of residence. Further, as regards the treatment of foreign withholding taxes imposed on dividends to French shareholders, there are no provisions at all concerning credit for foreign taxes in French internal law. The foreign withholding taxes may therefore only be deducted, which of course results in serious failings in both CEN and CIN.

12 The bilateral relations

The tables shown below provide an integrated review of how taxation is structured in the various bilateral relations included in the survey.

The interplay between the countries' company tax systems

	Company in Sweden	Company in the Netherlands	Company in Germany	Company in France
Shareholder in Sweden	*Double taxation*	*Double taxation*	*Partial relief at company level* The German split-rate system is extended to Swedish shareholders by IL	*Full relief at shareholder level* The French imputation system is extended to Swedish shareholders by DTT
Shareholder in the Netherlands	*Double taxation*	*Partial relief at shareholder level* Dividends up to NLG 1,000 tax free	*Partial relief at company level* The German split-rate system is extended to Dutch shareholders by IL	*Full relief at shareholder level* The French imputation system is extended to Dutch shareholders by DTT
Shareholder in Germany	*Double taxation*	*Double taxation*	*Full relief at company and shareholder level combined* Split-rate system and imputation system	*Full relief at shareholder level* The French imputation system is extended to German shareholders by DTT
Shareholder in France	*Double taxation*	*Double taxation*	*Partial relief at company level* The German split-rate system is extended to French shareholders by IL	*Full relief at shareholder level* Imputation system

Comments:
In those cases where double taxation is completely or partially avoided, the table shows how this is done and also, for cross border dividends, whether this is effected by provisions of internal law (IL) or by a double taxation treaty (DTT).

The domestic systems of the respective countries are read diagonally.

How dividends to shareholders resident in a certain country are taxed when they are derived from companies in each of the countries surveyed are read horizontally. One can see here whether CEN in the shareholder country subsists or not.

How dividends from companies in a certain country are taxed when they are paid to shareholders in each of the countries surveyed are read vertically. One can see here whether CIN in the company country subsists or not.

Withholding tax on dividends

Shareholder in	Company in	Tax rate	Credit/deduction
Sweden	The Netherlands	15%	Ordinary credit, over all
The Netherlands	Sweden	15%	Ordinary credit, by country
Sweden	Germany	15%	Ordinary credit, over all
Germany	Sweden	15%	Ordinary credit, by country
Sweden	France	15%	Ordinary credit, over all
France	Sweden	15%	Ordinary credit, per item
The Netherlands	Germany	15%	Deduction
Germany	The Netherlands	15%	Ordinary credit, by country
The Netherlands	France	15%	Ordinary credit, by country
France	The Netherlands	15%	Ordinary credit, per item
Germany	France	–	–
France	Germany	15%	Full credit

The table indicates the rate of the withholding tax in the company state, together with the rules for credit and deduction respectively for withholding tax in the shareholder state, in the different bilateral relations.

13 Summary and evaluation

An evaluation of the company tax systems of the countries examined indicates that it is only the Swedish, completely classical company tax system which, *viewed independently*, is completely neutral in relation to both CEN and CIN. To simultaneously satisfy both these neutrality objectives is only possible within a classical system. When a relief is given from economic double taxation, one of the neutrality objectives must be abandoned. However, it is remarkable that none of the neutrality objectives are completely satisfied in any of the other countries' internal law. This is a result of the fact that the existing reliefs are reserved only for purely domestic situations. The only exception is the German split-rate system which also applies to foreign shareholders under German internal law. Further, France regularly extends its imputation system to foreign shareholders in its double taxation treaties. In both those cases where a relief from or a total elimination of economic double taxation is extended to cross border share investments, this is consequently effected in accordance with the general neutrality norm for CIN. If any of the neutrality objectives may be said to have received preference in relation to the other in the various countries, it is consequently CIN and not CEN.

Even when the *interplay* between the various countries' systems is studied, it is clearly indicated that CIN is satisfied to a significantly greater extent than CEN. Generally speaking, this is a direct consequence of those countries which allow a relief from economic double taxation never extending this relief to foreign dividends but sometimes permitting foreign shareholders to benefit from the relief. By the country survey it has been shown that the measure of not extending a relief to foreign dividends in many cases impairs, or even completely eliminates, CEN in the country applying the relief. It has also been shown that the measure of extending the relief to foreign shareholders in certain cases results in CEN for the foreign shareholder country diminishing or, in the worst case, being eliminated completely. What is said here applies particularly to investments between, on the one hand, the completely or basically classical countries of Sweden and the Netherlands and, on the other hand, the countries which have eliminated double taxation, Germany and France. Share investments between the countries with the same, or largely speaking the same, company tax system are generally taxed more neutral.

An evaluation of the individual company tax systems indicates that even if the classical system when viewed alone is completely neutral as regards CEN, it is not sure that this system generally speaking, in combination with other countries' systems, results in greater neutrality than other types of systems. The fact that other countries' relief from double taxation is sometimes extended to foreign shareholders, but never to foreign dividends, has particularly serious results in relation to a classical double taxation system.

Further, the conclusion may be drawn that relief at the shareholder level is generally speaking better than relief at the company level if the goal is to achieve CEN. This is due to the fact that a relief at company level is in practice very difficult to design in a manner which would satisfy CEN. Finally, the evaluation indicates that the imputation system must be considered, among those various systems where relief is located at shareholder level, to be that best suited to attain CEN. Firstly, the imputation system is the most common system for relief from economic double taxation within the EC. As it is normally easier to achieve neutrality between countries with the same, compared with countries having different company tax systems, this fact generally speaks in favour of this system. Secondly, the imputation system is flexible in that it is possible within this system to extend the relief from double taxation both to foreign dividends and to foreign shareholders. Therefore, this system provides the best possibility to achieve CEN irrespective of which other system is involved.

Finally, as regards the compatibility of withholding taxes with the principle of tax neutrality, there are great inadequacies in the internal laws of those countries surveyed. In the first place, the withholding taxes imposed under internal law are comparatively high and in the second place, there are great inadequacies in the internal rules concerning the treatment of foreign withholding taxes in the shareholder state. However, when the double taxation treaties are also taken into account the non-neutralities are reduced considerably. The OECD's Model Convention has had a very great influence on the bilateral treaties and generally withholding tax is imposed at 15% in the company state and may be credited with an ordinary credit in the shareholder state. As the withholding tax rate is actually so low, the withholding tax may often be credited entirely although ordinary and not full credit is applied, which results in both CEN and CIN being completely satisfied. However, in certain cases the entitlement to credit is limited completely or partially and the general conclusion to be drawn is that it is only the complete elimination of withholding tax in the company state, alternatively a full credit for foreign withholding tax in the shareholder state, which affords neutrality in all situations. Both these ways to attain neutrality have also been implemented in practice, the first mentioned on dividends from French companies to German shareholders and the last mentioned on dividends from German companies to French shareholders.

14 Proposed measures

Any legislative measures at the EC level relating to the company tax systems' treatment of cross border share investments within the EC ought to be, in my opinion, designed in accordance with the general neutrality norm for CEN. A common legislation should consequently firstly require that those Member States applying a relief from economic double taxation extend such relief to dividends from companies in other Member States. Secondly, the regulation should also prohibit reliefs from double taxation being extended to shareholders in other Member States. The rules should in the first case be directed to the Member States providing relief from double taxation at shareholder level. In my view, relief at company level must be withdrawn and prohibited within the EC as such reliefs cannot be designed in an acceptable manner from the viewpoint of neutrality. The proposed legislation should take the form of a directive issued by the Council. In order to increase flexibility, it is appropriate that the directive also permits the alternative possibility for Member Sta-

tes to agree bilaterally on other solutions satisfying CEN in the shareholder country.

When an individual country is to choose which company tax system it will apply, it is in my view reasonable to request that considerations of international neutrality should also form part of the basis for making the decision. As regards the issue of whether the system should allow any relief at all from economic double taxation, I consider that the international issues are of little importance. On the other hand, if one has drawn the conclusion that the system should allow a relief from double taxation, considerations concerning international neutrality ought to be afforded great weight when choosing between various conceivable systems for allowing such a relief. The most important measure which one may then take is, in my opinion, to locate the relief from double taxation at shareholder level. Of those systems which then are available, I consider that the imputation system is that which is the most suitable from the international perspective.

Further, when concluding double taxation treaties, the states ought to endeavour to also take into account what is a good solution from the viewpoint of international neutrality. I consider that the most obvious example of an unnecessary violation of neutrality is when relief from economic double taxation is by means of a treaty extended to shareholders in classical double taxation countries. In my opinion this should not be accepted by the classical country.

Finally, as regards withholding tax on dividends, I consider that these must be removed within the EC for reasons of neutrality. In order to prevent tax avoidance and tax evasion, the elimination of withholding tax, at least however in the current situation, must be subject to the shareholder being able to show that the dividend will be declared and taxed in the country of residence. Even in this area an alternative may be provided whereby the countries bilaterally reach agreement that neutrality be achieved by other means, i.e. by the continued imposition of withholding tax combined with full credit in the shareholder state.

In the absence of common rules at EC level, I do not consider that a country should unilaterally abstain from imposing withholding tax on dividends. On the other hand, what may be required is that all countries introduce rules in their internal law concerning credit for foreign withholding taxes. Further, I suggest that the Member States in their bilateral treaties in this field can readily satisfy the requirements of neutrality completely, even without mandatory regulation at the EC level. It is fully possible to introduce bilaterally both the solution of eliminating the withholding tax in the company country and the solution of allowing full credit for withholding tax in the shareholder country.

Källförteckning

Offentligt tryck m.m.

Sverige

Prop. 1943:12 med förslag till förordning om kupongskatt, m.m.
Prop. 1956:27 med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt.
Prop. 1960:162 med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om beskattningen av aktiebolags och ekonomisk förenings inkomst i vissa fall.
Prop. 1967:17 med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m.m.
Prop. 1980/81:39 om stimulans av aktiesparandet.
Prop. 1981/82:191 om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier, m.m.
Prop. 1982/83:50 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. Bilaga 2: Budgetdepartementets verksamhetsområde
Prop. 1989/90:110 Reformerad inkomst- och företagsbeskattning, del 1 och 2.
Prop. 1990/91:174 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Frankrike.
Prop. 1991/92:62 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Nederländerna.
Prop. 1992/93:3 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Tyskland.
Prop. 1993/94:50 Fortsatt reformering av företagsbeskattningen.
Prop. 1994/95:25 Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

SOU 1993:29. Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Del 2. Den ekonomiska dubbelbeskattningen. Delbetänkande av 1992 års företagsskatteutredning.

Promemoria den 21 mars 1960 med förslag till lagstiftning rörande avdrag vid inkomstbeskattningen för utdelningar å nyemissioner samt beträffande aktiebolags och ekonomiska föreningars skattskyldighet för erhållna utdelningar.

Promemoria Fi 1966:5 angående vissa beskattningsåtgärder i syfte att underlätta företagens investeringar.
Ds Fi 1984:13. Skatt på vinst och skatt på utdelning. Två expertrapporter från utredningen om beskattningen av aktiebolagens utdelade vinster.

Dir. 1995:130. Tilläggsdirektiv till 1992 års företagsskatteutredning.

EG

Regulation (EEC) No 1612/68. Council Regulation of 15 October 1968 on the free movement of workers within the Community. OJ, English Special Edition 1968 (II) s. 475.
Regulation 2137/85/EEC. Council Regulation of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping. OJ L 199 1985 s. 1.

Directive 77/799/EEC. Council Directive of 19 December 1977 concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation. OJ L 336 1977 s. 15.
Directive 79/1070/EEC. Council Directive of 6 December 1979 amending Directive 77/799/EEC concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation. OJ L 331 1979 s. 8.
Directive 88/361/EEC. Council Directive of 24 June 1988 for the implementation of Article 67 of the Treaty. OJ L 178 1988 s. 5.
Directive 90/434/EEC. Council Directive of 23 July 1990 on the common system of taxation applicable to mergers, divisions, transfers of assets and exchanges of shares concerning companies of different Member States. OJ L 225 1990 s. 1.
Directive 90/435/EEC. Council Directive of 23 July 1990 on the common system of taxation applicable in the case of parent companies and subsidiaries of different Member States. OJ L 225 1990 s. 6.

Convention 90/436/EEC. Convention on the elimination of double taxation in connection with the adjustment of profits of associated enterprises. OJ L 225 1990 s. 10.

Recommendation 94/79/EC. Commission Recommendation of 21 December 1993 on the taxation of certain items of income received by non-residents in a Member State other than that in which they are resident. OJ L 39 1994 s. 22.
Recommendation 94/390/EC. Commission Recommendation of 25 May 1994 concerning the taxation of small and medium-sized enterprises. OJ L 177 1994 s. 1.

Recommendation 94/1069/EC. Commission Recommendation of 7 December 1994 on the transfer of small and medium-sized enterprises. OJ L 385 1994 s. 14.

94/C 241/08. Act concerning the conditions of accession of the Kingdom of Norway, the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded. OJ C 241 1994 s. 21.

Commission Memorandum to the Council of 8 February 1967. Tax harmonization programme. Publicerat i Bulletin of the European Economic Community 1967 supplement 8.

Commission Memorandum to the Council of 26 June 1967. Programme for the harmonization of direct taxes. Publicerat i Bulletin of the European Economic Community 1967 supplement 8.

COM (69) 6 final. Proposal for a Council Directive concerning the common system of taxation applicable in the case of parent companies and subsidiaries of different Member States. Submitted by the Commission to the Council. Inofficiell översättning intagen i ECTL.

COM (75) 391 final. Action programme for taxation. Communication from the Commission to the Council.

COM (75) 392 final. Proposal for a Directive of the Council concerning the harmonisation of systems of company taxation and of withholding taxes on dividends. Submitted to the Council by the Commission. OJ C 253 1975 s. 2.

COM (76) 611 final. Proposal for a Council Directive on the elimination of double taxation in connection with the adjustment of transfers of profits between associated enterprises (arbitration procedure). Submitted by the Commission to the Council. OJ C 301 1976 s. 4.

COM (78) 340 final. Proposal for a Council Directive on the application to collective investment institutions of the Council Directive concerning the harmonization of systems of company taxation and of withholding taxes on dividends. Submitted to the Council by the Commission. OJ C 184 1978 s. 8.

COM (80) 139 final. Report on the scope for convergence of tax systems in the Community. Commission of the European Communities. Publicerat i Bulletin of the European Communities 1980 supplement 1.

COM (85) 310 final. Completing the internal market. White Paper from the Commission to the European Council.

COM (85) 360 final. Communication from the Commission to the Council. Fiscal measures aimed at encouraging cooperation between undertakings of different Member States.

COM (87) 550 final. Communication from the Commission. Creation of a European financial area.

COM (89) 60 final/3. Communication from the Commission to the Council. Tax measures to be adopted by the Community in connection with the liberalization of capital movements. Proposal for a Council Directive on a common system of withholding tax on interest income and a Council Directive amending Directive 77/799/EEC concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation and value-added tax. OJ C 141 1989 s. 5.
COM (93) 632 final. Making the most of the Internal Market: Strategic Programme. Communication from the Commission to the Council.

SEC (90) 601 final. Commission Communication to Parliament and the Council on guidelines on company taxation.
SEC (92) 1118 final. Commission Communication to the Council and to Parliament subsequent to the conclusions of the Ruding Committee indicating guidelines on company taxation linked to the further development of the internal market.

Résolution portant avis du Parlement européen sur la proposition de la Commission des Communautés européennes au Conseil relative à une directive concernant le régime fiscal commun applicable aux sociétés mères et filiales d'États membres différents. JO C 51 1970 s. 7.
Resolution of the European Parliament on the harmonization of systems of company taxation and of withholding taxes on dividends. OJ C 140 1979 s. 19.

Consultation du Comité Économique et Social sur une proposition de directive du Conseil concernant le régime fiscal commun applicable aux sociétés-mères et filiales d'États membres différents. JO C 100 1969 s. 7.

Written Question no. 647/92 by Mrs Christa Randzio-Plath (S) and Mrs Karla Peijs (PPE) to the Commission of the European Communities 23 March 1992 och Answer given by Mrs Scrivener on behalf of the Commission 9 November 1992. OJ C 40 1993 s. 13.

Litteratur

Agell, J, Englund, P och Södersten, J, Svensk skattepolitik i teori och praktik. 1991 års skattereform. Bilaga 1 till SOU 1995:104.
Andersson, K, Kapitalbeskattning och dess effekter på sparande. Bilaga 6 till SOU 1989:33.
Arvidsson, R, Dolda vinstöverföringar. En skatterättslig studie av internprissättningen i multinationella koncerner. Juristförlaget, Stockholm 1990.
Ault, H, International issues in corporate tax integration. Law & Policy in International Business 1978 s. 461–494.

Ault, H, En översikt av principiella och tekniska frågor vid införandet av ett integrerat bolagsbeskattningssystem. Expertrapport publicerad i Ds Fi 1984:13, s. 7–47.
Ault, H, Corporate integration and tax treaties: where do we go from here? Tax Notes International vol. 4 1992 s. 545–548.
Ault, H, Corporate integration, tax treaties and the division of the international tax base: principles and practices. Tax Law Review 1992 s. 565–608.
Ault, H och Rädler, A, The German corporation tax law with 1980 amendments. Series on international taxation no. 2, 2 uppl., Kluwer, Deventer 1980.
Avery Jones, J m.fl., The non-discrimination article in tax treaties. European Taxation 1991 s. 310–347.
Bagchi, A, Tax on dividends: The issues and non-issues. Bulletin for International Fiscal Documentation 1990 s. 243–246.
Berlin, D, Trends in the jurisprudence of the Court of Justice of the European Community. EC Tax Review 1993 s. 80–96.
Bernitz, U, Europarättens grunder. Juristförlaget, Stockholm 1994.
Betten, R, A proposed EC system for the taxation of corporate income and dividends. European Taxation 1992 s. 7–12.
Bierlaagh, H M M, Netherlands. I: The assessment and collection of tax from non-residents. Cahiers de droit fiscal international, vol. 70a 1985, International Fiscal Association, Amsterdam 1985, s. 547–559.
Bierlaagh, H M M, The Netherlands: Unilateral relief from double taxation revised. Intertax 1989 s. 245–251.
Bird, R, Corporate-personal tax integration. I: Cnossen, S (ed), Tax coordination in the European Community, Series on international taxation no. 7, Kluwer, Deventer 1987, s. 227–251.
Bjørn, O, Hulgaard, L, Michelsen, A och Nørgaard, M, Lærebog om indkomstskat. Bind 1. 7 uppl., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Danmark 1994.
Blumenberg, J, Recent developments in German international taxation. The International Tax Journal 1994 nr 3 s. 68–88.
de Bont, G, Taxation and the free movement of capital and payments. EC Tax Review 1995 s. 136–142.
Borstell, T, Germany: Outbound investments under the tax reform act 1994. Intertax 1993 s. 473–481.
Bovenberg, L, The case for the international coordination of commodity and capital taxation. I: Prud'homme, R (ed.), Public finance with several levels of government, Proceedings of the 46th Congress of the International Institute of Public Finance, Brussels 1990, s. 315–328.
Brean, D, Bird, R och Krauss, M, Taxation of international portfolio investment. Centre for Trade Policy and Law, Ottawa 1991.
Brokelind, C, Europeisk skatterätt i aktuellt svenskt perspektiv. Svensk Skattetidning 1994 s. 235–251.

Brunt, J, Pays-Bas. I: The delimitation between the country of residence and other countries of the power to tax corporations and/or their shareholders. Cahiers de droit fiscal international, vol. 49b 1964, International Fiscal Association, Amsterdam 1964, s. 311–340.

Bulletin for International Fiscal Documentation nr 7 1979. Special issue on corporate/shareholder tax integration.

Burke, R, Harmonization of taxation in Europe. Intertax 1979 s. 46–53.

Burke, R, EC: Harmonization of corporation tax. Intertax 1979 s. 240–246.

Burke, R, Tax harmonization in the European Community. Intertax 1981 s. 7–21.

Burrows, F, Free movement in European Community Law. Clarendon Press, Oxford 1987.

Cahiers de droit fiscal international vol. 26 1954. L'imposition double résultant aussi bien de l'imposition des bénéfices des sociétés de capiteaux que de l'imposition de ces mêmes bénéfices, pour autant qu'ils ont été distribués aux actionnaires, considérée du point de vue du droit comparé et de la politique fiscale. International Fiscal Association, Amsterdam 1970.

Cahiers de droit fiscal international vol. 29 1955. Double tax burden on earned and distributed profits of limited companies. International Fiscal Association, Amsterdam 1955.

Cahiers de droit fiscal international vol. 55a 1970. The multiple burden on dividends and shares by taxation on income and capital of both corporations and shareholders; possibilities of modification. International Fiscal Association, Amsterdam 1970.

Chown, J, Company tax harmonisation in the European Community. Institute of Directors, London 1989.

Cnossen, S, What kind of corporation tax? Bulletin for International Fiscal Documentation 1993 s. 3–16.

Community Council debates tax harmonization proposals. European Taxation 1970 s. II/163–II/164.

Constitutionality of exclusion of non-resident taxpayers from the German imputation system. Decision of the Supreme Tax Court of 4 February 1987. European Taxation 1987 s. 323–325.

Daly, M, Problems of taxation in the European Community. Paper prepared for the National Bureau of Economic Research Summer Institute 1991. Stencil.

Devereux, M, The Ruding committee report: an economic assessment. Fiscal Studies nr 2 1992 s. 96–107.

Devereux, M och Pearson, M, Corporate tax harmonisation and economic efficiency. IFS Report Series no. 35. Institute for Fiscal Studies, London 1989.

Devereux, M och Pearson, M, Harmonising corporate taxes in Europe. Fiscal Studies nr 1 1990 s. 21–35.

Diamond, P A och Mirrlees, J A, Optimal taxation and public production, del I och II. American Economic Review 1971 s. 8–27 och 261–278.
Doernberg, R, Amending the OECD Model Treaty and commentary in response to corporate tax integration. Intertax 1995 s. 3–15.
Dourado, A, Free movement of capital and capital income taxation within the European Union. EC Tax Review 1994 s. 176–185.
Draft double taxation convention on income and capital. OECD, Paris 1963. (Cit. OECD:s modellavtal 1963)
Easson, A J, Tax law and policy in the EEC. Sweet & Maxwell, London 1980.
Easson, A J, International tax reform and the inter-nation allocation of tax revenue. Institute of Policy Studies, Wellington 1991.
Easson, A J, Taxation in the European Community. Athlone Press, London 1993.
ECTL. Se Thömmes, O och Betten, R (eds.), EC Corporate Tax Law.
EC Update. Conclusions ECOFIN Council. EC Update s. 1–2, European Taxation, January 1993.
Eklund, K, Vår ekonomi. En introduktion till samhällsekonomin. 4 uppl., Tidens förlag, Stockholm 1993.
Equity for companies: A corporation tax for the 1990's. IFS Capital Taxes Group, Institute for Fiscal Studies, London 1991. (Cit. IFS Report 1991)
European Taxation nr 5/6 1972. Special issue: A comparative analysis of the classical, dual rate, and imputation taxation systems and an examination of corporate tax systems in Belgium, France, Germany, Italy, the Netherlands, and the United Kingdom.
European Taxation nr 2/3/4 1976. Special issue on the harmonisation of systems of company taxation and of withholding taxes on dividends (E.E.C. Commission proposal of 23 July 1975).
European Taxation nr 10 1976. Special issue on imputation systems.
European unification. The origins and growth of the European Community. 3 uppl., European Documentation 1/1990. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1990.
Farmer, P och Lyal, R, EC tax law. Clarendon Press, Oxford 1994.
Fitchew, G, The Single European Market and tax harmonisation. I: Gammie, M och Robinson, B (eds.), Beyond 1992: A European tax system. IFS Commentary no. 13, Institute for Fiscal Studies, London 1989, s. 10–19.
FN:s modellavtal. Se United Nations model double taxation convention.
France – Corporate tax reform and the treatment of dividends: An incentive program. European Taxation 1965 s. 101–104.
Franken, P, Germany. I: Imputation systems – objectives and consequences. IFA Congress seminar series vol. 7 1982. International Fiscal Association, Kluwer, Deventer 1983, s. 36–42 och 108–117.
Frisch, D, The economics of international tax policy: some old and new approaches. Tax Notes vol. 47 1990 s. 581–591.

Gambier, C och Mercier, J-Y, Les impôts en France. Traité pratique de la fiscalité des affaires. 25 uppl., Éditions Francis Lefebvre, Paris 1993.
Gammie, M, Reforming corporate taxation: An evaluation of the United States treasury integration proposals and other corporate tax systems in an international context – part 1 and 2. British Tax Review 1992 s. 148–173 och 243–276. (Cit. Gammie i British Tax Review 1992)
Gammie, M, The Ruding Committee: an initial response. IFS Commentary no. 30, Institute for Fiscal Studies, London 1992. (Cit. Gammie 1992)
Gammie, M och Brannan, G, EC Law strikes at the UK corporation tax – the death knell of UK imputation? Intertax 1995 s. 389–405.
Gjems-Onstad, O, RISK-reglene. Ad Notam Gyldendal, Oslo 1994.
Gouthière, B, Les impôts dans les affaires internationales 1995/1996. 3 uppl., Éditions Francis Lefebvre, Levallois 1994. (Cit. Gouthière 1994)
Gouthière, B, Removal of discrimination – a never-ending story. European Taxation 1994 s. 296–302. (Cit. Gouthière i European Taxation 1994)
Grabitz, E, The sources of community law: acts of the Community institutions. I: Thirty years of Community law, European perspectives series, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1983.
Guides to European Taxation, volume I. The taxation of patent royalties, dividends, interest in Europe. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam (lösblad, fortlöpande uppdatering).
Guides to European Taxation, volume II. The taxation of companies in Europe. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam (lösblad, fortlöpande uppdatering).
Guides to European Taxation, volume III. Taxation of private investment income. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam (lösblad, fortlöpande uppdatering).
Guides to European Taxation, volume VI. Taxation of individuals in Europe. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam (lösblad, fortlöpande uppdatering).
Gunnarsson, Å, Skatterättvisa. Iustus förlag, Uppsala 1995.
Hallin, Y, Metoder för undanröjande av dubbelbeskattning. Svensk Skattetidning 1973 s. 455–471.
Hallström, P, Europeisk gemenskap och politisk union. Norstedts förlag, Stockholm 1987.
Hamaekers, H, Fiscal sovereignty and tax harmonization in the EC. European Taxation 1993 s. 25–27.
Hinnekens, L, The Tax Arbitration Convention. Its significance for the EC based enterprise, the EC itself, and for Belgian and international tax law. EC Tax Review 1992 s. 70–105.
Hinnekens, L, Compatibility of bilateral tax treaties with European Community Law. The rules. EC Tax Review 1994 s. 146–166.

Hinnekens, L, Compatibility of bilateral tax treaties with European Community Law – Application of the rules. EC Tax Review 1995 s. 202–237.

Horst, T, A note on the optimal taxation of international investment income. The Quarterly Journal of Economics 1980 s. 793–798.

de Hosson, F, The parent-subsidiary directive. Intertax 1990 s. 414–437.

IFA Congress seminar series vol. 7 1982. Imputation systems – objectives and consequences. International Fiscal Association, Kluwer, Deventer 1983.

IFS Report 1991. Se Equity for companies.

Integration of the individual and corporate tax systems. Taxing business income once. Report of the Department of the Treasury, US Government Printing Office, Washington 1992. (Cit. US Treasury 1992)

Is the refusal to grant the imputation tax credit to non-residents constitutional? European Taxation 1984 s. 195–197.

Jacobs, F, The role of the European Court of Justice in the development of uniform law. I: Towards universal law. Trends in national, European and international lawmaking. De lege årgång 5, Iustus förlag, Uppsala 1995, s. 193–226.

Juilhard, P, France. Transfer of the avoir fiscal to non-residents: new rules, opportunities and practical considerations. Bulletin for International Fiscal Documentation 1994 s. 191–196.

de Kam, C A, Tax reform in a welfare state. The case of the Netherlands, 1960–1987. Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Groningen 1988.

Kamphuis, H J och Pötgens, F P G, Goodbye Mr Bachmann, welcome Mr Wielockx. Bulletin for International Fiscal Documentation 1996 s. 2–7.

Kapteyn, P J G och Verloren van Themaat, P, Introduction to the law of the European Communities. 2 uppl., Kluwer, Deventer 1990.

Kavelaars, P, Direct taxation and some basic principles in EC law: A general overview. Intertax 1993 s. 597–608.

Keen, M, The welfare economics of tax co-ordination in the European Community: A survey. Fiscal Studies nr 2 1993 s. 15–36.

Kerfs, P, EC Update: Entry into force of the Arbitration Convention, s. 41. European Taxation, December 1994.

Kindlund, P, Avdragsrätt för P-försäkringspremie i EG-perspektiv. Skattenytt 1992 s. 231–235.

Knobbe-Keuk, B, The Ruding Committee Report – an impressive vision of European company taxation for the year 2000. EC Tax Review 1992 s. 22–38.

Knobbe-Keuk, B, Restrictions on the fundamental freedoms enshrined in the EC Treaty by discriminatory tax provisions – ban the justification. EC Tax Review 1994 s. 74–85.

Knobbe-Keuk, B, ECJ bans discrimination against non-residents. Intertax 1995 s. 234–239.

Kok, C, EC Update: Conclusion of March ECOFIN Council, s. 18. European Taxation, May 1994.

Koning, H, Cutting taxes. The Netherlands follows the trend by introducing radical new proposals. Bulletin for International Fiscal Documentation 1988 s. 344–346.

Kristoffersson, A, Beskattning av företagsvinster i en internationaliserad ekonomi – kommentarer med anledning av en OECD-rapport. Skattenytt 1992 s. 420–425.

Kuiper, W G, Federal Republic of Germany. The "Article-Law": Double-edged consequences for taxpayers. Part 2: Unilateral relief measures for the avoidance of double taxation. European Taxation 1981 s. 126–132.

Kuiper, W G, Withholding tax on interest and dividends. Procedure for claiming relief from German withholding tax under double taxation treaties. European Taxation 1989 s. 60–63.

Lasok, D och Bridge, J W, Law and institutions of the European Union. 6 uppl., Butterworth, London 1994.

Leape, J, The imposibility of perfect neutrality: Fundamental issues in tax reform. Fiscal Studies 1990 nr 2 s. 39–54.

Lheureux, P, France. I: The delimitation between the country of residence and other countries of the power to tax corporations and/or their shareholders. Cahiers de droit fiscal international, vol. 49b 1964, International Fiscal Association, Amsterdam 1964, s. 231–259.

Leibfritz, W, Büttner, W och van Essen, U, The tax system of Germany. Tax Notes International vol. 10 1995 s. 465–483.

Lier, A, van Vliet, D, Heering A och Zevenboom, G, Tax and legal aspects of EC harmonisation. Kluwer, Deventer 1993.

Lindencrona, G, Skatter och kapitalflykt. Beskattningens inverkan på det finansiella kapitalets och dess ägares rörlighet över Sveriges gränser mot bakgrund av den pågående ekonomiska integrationen i Västeuropa. Jurist- och samhällsvetareförbundets förlag, Stockholm 1972.

Lindencrona, G, Skatteförmågeprincip och individuell beskattning – idékonflikt inom familjebeskattningen eller ej. I: Festskrift till Jan Hellner, Norstedts förlag, Stockholm 1984, s. 337–351.

Lindencrona, G, Vad är internationell skatterätt? Skattenytt 1992 s. 349–356.

Lindencrona, G, Dubbelbeskattningsavtalsrätt. Juristförlaget 1994.

Lodin, S-O, Koncernbeskattningen i USA. Norstedts förlag, Stockholm 1973.

Lodin, S-O, Behåll enkelbeskattningen av bolagsinkomsterna – en replik. Skattenytt 1994 s. 683–686.

Lodin, S-O, Samspelet mellan beskattningen av aktiebolag och aktieägare i de nordiska länderna – före och efter skattereformerna. Generalrapport till Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådets seminarium i Göteborg 1995. Otryckt manus, februari 1996, skall publiceras i forskningsrådets skriftserie NSFS under våren 1996.

Lodin, S-O, Lindencrona, G, Melz, P och Silfverberg, C, Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt. 5 uppl., Studentlitteratur, Lund 1995.
Louis, J-V, The Community legal order. 3 uppl., The European perspectives series, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1995.
Lyons, T, Discrimination against individuals and enterprises on grounds of nationality: Direct taxation and the European Court of Justice. British Tax Review 1994 s. 554–571.
Lysén, G, Introduktion till EG-rätten. 3 uppl., Iustus förlag, Uppsala 1992.
Martha, R, The jurisdiction to tax in international law. Theory and practice of legislative fiscal jurisdiction. Series on international taxation no. 9, Kluwer, Deventer 1989.
Matthews, K, Dividend article in OECD Model Treaty needs revision; Revenue sharing model proposed. Tax Notes International vol 9. 1994 s. 1651–1654.
Mattsson, N, Svensk internationell beskattningsrätt. 11 uppl., Norstedts Juridik, Stockhom 1994.
Mattsson, N, Skattepolitik. En introduktion. 5 uppl., Iustus förlag, Uppsala 1996.
McLure, C, Must corporate income be taxed twice? Brookings Institution, Washington 1979.
McLure, C, International aspects of dividend relief. The Journal of Corporate Taxation 1980 s. 137–162.
Melz, P, Kapitalvinstbeskattningens problem. Juristförlaget, Stockholm 1986.
Mémento pratique Francis Lefebvre Fiscal 1995. Éditions Francis Lefebvre, Levallois 1995.
Mersmann, W, Taxation of income of companies and of their shareholders in Germany. I: L'imposition double résultant aussi bien de l'imposition des bénéfices des sociétés de capiteaux que de l'imposition de ces mêmes bénéfices, pour autant qu'ils ont été distribués aux actionnaires, considérée du point de vue du droit comparé et de la politique fiscale. Cahiers de droit fiscal international vol. 26 1954, annexe. International Fiscal Association, Amsterdam 1970, s. 58–75.
Messere, K, A personal view on certain aspects of the Ruding Committee Report and the EC Commission's reaction to it. European Taxation 1993 s. 2–14.
Messere, K, Tax policy in OECD countries. Choices and conflicts. IBFD Publications, Amsterdam 1993.
Minor, R, Significant changes under the new German tax act explained. Tax Notes International vol. 7 1993 s. 147–155.
Minutes of the round table on "Different corportation taxes and their effects". Stockholm, 26 augusti 1967. Otryckt skrift från seminarium avhållet i samband med 1967 års IFA-kongress i Stockholm.

Mittendorff-Snaas, I C M, Federal Republic of Germany: Introduction of a total imputation system. European Taxation 1976 s. 348–355.
Model double taxation convention on income and capital. OECD, Paris 1977. (Cit. OECD:s modellavtal 1977)
Model tax convention on income and on capital. OECD, Paris 1992 (lösblad, uppdateras fortlöpande). (Cit. OECD:s modellavtal)
Musgrave, P, Harmonization of direct business taxes: a case study. I: Shoup, C (ed.), Fiscal harmonization in common markets. Volume II: Practice. Columbia University Press, New York 1967, s. 207–343.
Musgrave, P, United States taxation of foreign investment income. Issues and arguments. Law School of Harvard University, Cambridge 1969.
Musgrave, P, Interjurisdictional coordination of taxes on capital income. I: Cnossen, S (ed.), Tax coordination in the European Community, Series on international taxation no. 7, Kluwer, Deventer 1987, s. 197–225.
Musgrave, R och Musgrave, P, Inter-nation equity. I: Bird, R och Head, J (eds.), Modern fiscal issues. Essays in honor of Carl S. Shoup, University of Toronto Press, Toronto 1972, s. 63–85.
Musgrave, R och Musgrave, P, Public finance in theory and practice. 5 uppl., McGraw-Hill, New York 1989.
Musgrave, P och Musgrave, R, Fiscal coordination and competition in an international setting. I: Influence of tax differentials on international competitiveness. Proceedings of the VIIIth Munich symposium on international taxation, Kluwer, Deventer 1990, s. 59–86.
Mutén, L, Inkomst eller kapitalvinst. Norstedts förlag, Stockholm 1959.
Mutén, L, Företagsbeskattningsproblem. I: Industriproblem, Industriens utredningsinstitut, Stockholm 1960, s. 46–71. (Uppsatsen finns även omtryckt i Mutén, L, Tre skatterättsliga uppsatser, Juridiska föreningen, Uppsala 1966.)
Mutén, L, Bolagsbeskattning och kapitalkostnader. Industriens Utredningsinstitut, Stockholm 1968.
Mutén, L, Utvecklingslinjer på dubbelbeskattningsavtalens område. Skattenytt 1978 s. 137–152.
Mutén, L, Some topical issues concerning international double taxation. I: Cnossen, S (ed.), Comparative tax studies. Essays in honor of Richard Goode, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1983, s. 317–342.
Mutén, L, Internationella erfarenheter av beskattningens betydelse för de internationella kapitalrörelserna, såvitt angår hushåll och privatpersoner. I: De fria kapitalrörelsernas betydelse för beskattningen av hushållens lån och sparande i ett integrerat Europa, NSFS 31, Iustus förlag, Uppsala 1994, s. 217–231.
Narraina, L, European tax harmonisation trends. EU Tax Notes 1994 nr 10 s. 1–6.
National responses to the Ruding Committee Report. Artikelserie i EC Tax Review 1993 s. 16–51 och 116–134.

Neumarkrapporten. Se Report of The Fiscal and Financial Committee.
Nielsen, R, Dansk EF-medlemskab: Konsekvenser for rettskildelære og retssystem. IUSEF nr 11, Universitetsforlaget, Oslo 1994.
Norberg, C, Reglering och beskattning av banker. Iustus förlag, Uppsala 1991.
Norr, M, The taxation of corporations and shareholders. Kluwer, Deventer 1982.
Norrman, E, Bör dubbelbeskattningen av bolagsvinster avvecklas? Ekonomisk Debatt 1993 s. 629–639. (Cit. Norrman i Ekonomisk Debatt 1993)
Norrman, E, Ekonomiska aspekter på dubbelbeskattningen av bolagsvinster. Bilaga 2 till SOU 1993:29, s. 147–189. (Cit. Norrman 1993)
Norrman, E, Beskattning av bolagskapital – är en återgång till 1991 års regler önskvärd? Skattenytt 1994 s. 586–595.
OECD 1991. Se Taxing profits in a global economy.
OECD 1994. Se Taxation and household saving.
OECD 1994a. Se Taxation and investment flows.
OECD:s modellavtal. Se Model tax convention on income and on capital.
OECD:s modellavtal 1963. Se Draft double taxation convention on income and capital.
OECD:s modellavtal 1977. Se Model double taxation convention on income and capital.
Overbosch, A, Netherlands. I: Unilateral measures to prevent double taxation. Cahiers de droit fiscal international, vol. 66b 1981, International Fiscal Association, Amsterdam 1981, s. 383–399.
Pagan, J, United Kingdom: Momentum for change in approach to taxation gathers pace. Tax Notes International vol. 11 1995 s. 802–807.
Peczenik, A, Rätten och förnuftet. 2 uppl., Norstedts förlag, Stockholm 1988.
Peczenik, A, Om den förvaltningsrättsliga forskningen och rättsdogmatiken. Förvaltningsrättslig Tidskrift 1990 s. 41–52.
Persson, R, EG-rättens indirekta verkan på svenska skatteregler. Skattenytt 1995 s. 2–14.
Persson, R, Rättsfallskommentar. EG-domstolens dom i målet Schumacker C-279/93. Skattenytt 1995 s. 264–267.
Pires, M, International juridical double taxation of income. Series on International Taxation no. 11, Kluwer, Deventer 1989.
Pool, W E, Reply to the special issue on the harmonisation of systems of company taxation and of withholding taxes on dividends. European Taxation 1976 s. 334–341.
Pratique Lamy Fiscal 1994. Lamy SA, Paris 1994.
Pålsson, L, EG-rätt. Studentlitteratur, Lund 1976.
van Raad, K, Nondiscrimination in international tax law. Series on International taxation no. 6, Kluwer, Deventer 1986.

van Raad, K, Commentary. Approaches to internationally integrated taxation of distributed corporate income. Tax Law Review 1992 s. 613–620.
van Raad, K, Icke-diskriminering vid inkomstbeskattningen av utrikes bosatta; utvecklingen av EG-domstolens praxis. Svensk Skattetidning 1993 s. 215–222.
van Raad, K, Comment: The meaning of non-discrimination. I: Vogel, K, Taxation of cross-border income, harmonization, and tax neutrality under European community law, Kluwer, Deventer 1994, s. 43–50.
van Raad, K, In a world where classical and integration systems co-exist, article 10 OECD Model should not disregard the underlying corporation income tax. Intertax 1995 s. 15–21.
van Raad, K, The impact of the EC Treaty's fundamental freedoms provisions on EU Member States' taxation in border-crossing situations – current state of affairs. EC Tax Review 1995 s. 190–201.
Rasmussen, H, On law and policy in the European Court of Justice. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht 1986.
Reinholdsson, K och Wichmann, J, Den europeiska enhetsakten. Juristförlaget, Lund 1987.
Report of The Fiscal and Financial Committee. I: The EEC Reports on tax harmonization. An unofficial translation prepared by Dr. H. Thurston. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 1963. (Cit. Neumarkrapporten)
Report of the committee of independent experts on company taxation. Commission of the European Communities, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1992. (Cit. Rudingrapporten)
Roeloffs, L, Netherlands. I: The multiple burden on dividends and shares by taxation on income and capital of both corporations and shareholders; possibilities of modification. Cahiers de droit fiscal international, vol. 55a 1970, International Fiscal Association, Amsterdam 1970, s. II/193–II/204.
Rudingrapporten. Se Report of the committee of independent experts on company taxation.
Rädler, A, Tax treaties and the internal market. Annex 6 till Report of the committee of independent experts on company taxation. Commission of the European Communities, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1992, s. 371–379.
Rädler, A, An analysis of the European Court of Justice's Schumacker decision. Tax Notes International vol. 10 1995 s. 1683–1689.
Rädler, A, Most-favoured-nation clause in European tax law? EC Tax Review 1995 s. 66–67.
Rädler, A och Blumenberg, J, Harmonization of corporate income tax systems within the European Community. Annex 10A till Report of the committee of independent experts on company taxation. Commission of

the European Communities, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1992, s. 439–460.
Sandström, KGA, Svenska dubbelbeskattningsavtal i vad de avse skatt å inkomst eller förmögenhet. Norstedts förlag, Stockholm 1949.
Sato, M och Bird, R, International aspects of the taxation of corporations and shareholders. IMF Staff Papers 1975 s. 384–455.
Schendstok, B, Harmonization of the taxes on companies and on dividends. Appendix F till Report of The Fiscal and Financial Committee (Neumark-rapporten). International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 1963, s. 193–203.
Schlesinger, H, Capital outflow and taxation – the case of the Federal Republic of Germany. I: Siebert, H (ed.), Reforming capital income taxation. Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel, Mohr, Tübingen 1990, s. 101–109.
Schubert, G, Beskattningen av sparande – effekter av viktigare olikformigheter. Skattenytt 1993 s. 408–425.
Schutte, W, Double tax burden on earned and distributed profits of limited companies in the Netherlands. I: Double tax burden on earned and distributed profits of limited companies. Cahiers de droit fiscal international, vol. 29 1955, International Fiscal Association, Amsterdam 1955, s. 88–148.
Segrérapporten. Se The development of a European Capital Market.
Serlooten, P, Droit fiscal de l'entreprise. Montchrestien, Paris 1988.
Servais, D, A single financial market. 3 uppl, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1995.
Smit, H och Herzog, P, The law of the European Economic Community. 6 volymer. Matthew Bender, New York 1976– (lösblad, uppdateras fortlöpande).
Snoy, B, Taxes on direct investment income in the EEC. A legal and economic analysis. Praeger, New York 1975.
Sommerhalder, R, Differences in tax treatment between resident and non-resident individuals: in conflict with EEC Treaty? European Taxation 1993 s. 101–104.
te Spenke, G, Taxation in the Netherlands. 3 uppl., Kluwer, Deventer 1995.
Strömholm, S, Användning av utländskt material i juridiska monografier. Några anteckningar och förslag. Svensk Juristtidning 1971 s. 251–263.
Strömholm, S, Har den komparativa rätten en metod? Svensk Juristtidning 1972 s. 456–465.
Stützel, W, Participant tax ("Teilhaber-Steuer"): A proposal for reforming the corporate income tax. European Taxation 1970 s. I/142–I/150.
Ståhl, K, EG-harmoniseringen av de direkta skatterna – en översikt. Skattenytt 1992 s. 509–517.
Ståhl, K, Den löpande beskattningen av internationella aktieinvesteringar – några kommentarer. Skattenytt 1994 s. 199–207.

Supplementary Service to European Taxation, section A. Corporate tax rates in Europe. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam (lösblad, fortlöpande uppdatering).
Supplementary Service to European Taxation, section B. Individual tax rates in Europe. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam (lösblad, fortlöpande uppdatering).
Survey of the implementation of the EC corporate tax directives. IBFD Publications, Amsterdam 1995.
Sverige-EFTA-EG 1993. Det västeuropeiska integrationsarbetet. Utrikesdepartementets handelsavdelning, Stockholm 1994.
Sørensen, P B, Tax harmonization in the European Community: Problems and prospects. Bank of Finland Research Department 1990. Stencil.
Sørensen, P B, The effects of taxation on international investment and economic efficiency. Annex 5A till Report of the committee of independent experts on company taxation. Commission of the European Communities, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1992, s. 313–359.
Söderholm, R, Cross-border dividends. NSFS 28, Iustus förlag, Uppsala 1992.
Södersten, J, Bolagsbeskattningens verkningar. Intagen som bilaga 2 i SOU 1977:87.
Södersten, J, Bör utdelningar förbli skattefria? Skattenytt 1994 s. 596–602.
Tanzi, V, Taxation in an integrating world. Brookings Institution, Washington 1995.
Tanzi, V och Bovenberg, L, Is there a need for harmonizing capital income taxes within EC countries? IMF Working Paper, WP/90/17, Washington 1990.
Tax Law Review nr 3 1992. Colloquium on corporate integration.
Tax News Service. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam.
Taxation and household saving. OECD, Paris 1994. (Cit. OECD 1994)
Taxation and investment flows: An exchange of experiences between the OECD and the Dynamic Asian Economies. OECD, Paris 1994. (Cit. OECD 1994a)
Taxing profits in a global economy. Domestic and international issues. OECD, Paris 1991. (Cit. OECD 1991)
van den Tempel, A J, Corporation tax and individual income tax in the European Communities. Competition – Approximation of legislation Series no. 15, Brussels 1970. (Cit. van den Tempelrapporten)
Ter Kuile, B H, Legal aspects of fiscal sovereignty within the internal market. Intertax 1991 s. 503–509.
Terra, B och Wattel, P, European tax law. Kluwer, Deventer 1993.
The development of a European Capital Market. Report of a Group of experts appointed by the EEC Commission. European Economic Community, Commission, Brussels 1966. (Cit. Segrérapporten)

van Thiel, S, The prohibition of income tax discrimination in the European Union: what does it mean? European Taxation 1994 s. 303–310.
Thömmes, O, EC Commission starts new initiative on taxation of non-residents. Intertax 1994 s. 182–183.
Thömmes, O, Taxation of non-resident taxpayers before the European Court of Justice. Intertax 1994 s. 674–675.
Thömmes, O, European Court of Justice decides Schumacker Case in favour of non-resident taxpayers. Intertax 1995 s. 265–266.
Thömmes, O och Betten, R (eds.), EC Corporate Tax Law. Commentary on the EC direct tax measures and Member States implementation. International Bureau of Fiscal Documentation 1992– (lösblad, uppdateras fortlöpande). (Cit. ECTL)
Thömmes, O och Kiblböck, I, The tax treatment of non-resident taxpayers in the light of the most recent decisions of the European Court of Justice. EC Tax Review 1993 s. 158–163.
Thömmes, O och Kiblböck, I, Germany. A solution to the problem of the taxation of non-residents and frontier workers? European Taxation 1994 s. 202–205.
Tomsett, E, The impact of EC tax directives on US groups with European operations. Bulletin for International Fiscal Documentation 1992 s. 123–133.
United Nations model double taxation convention between developed and developing countries. United Nations, New York 1980. (Cit. FN:s modellavtal)
US Treasury 1992. Se Integration of the individual and corporate tax systems.
Vanistendael, F, Comments on the Ruding Committee Report. EC Tax Review 1992 s. 3–13.
Vanistendael, F, The limits to the new community tax order. Common Market Law Review 1994 s. 293–314.
Vogel, H-H, Om införlivande av internationella överenskommelser och annan folkrätt med svensk rätt. Förvaltningsrättslig Tidskrift 1992 s. 343–365.
Vogel, K, Worldwide vs. source taxation of income – a review and re-evaluation of arguments (part 1–3). Intertax 1988 s. 216–229, 310–320 och 393–402.
Vogel, K and co-authors, Klaus Vogel on double taxation conventions. 2 uppl., Kluwer, Deventer 1991.
Vogel, K, Taxation of cross-border income, harmonization, and tax neutrality under European Community law. Kluwer, Deventer 1994.
Vogel, K, Problems of a most-favoured-nation clause in intra-EU treaty law. EC Tax Review 1995 s. 264–265.
de Vries, W R H, Changes in Netherlands corporate income taxation – how do they affect the foreign investor? Intertax 1988 s. 334–336.

Wattel, P, Taxing non-resident employees: Coping with Schumacker. European Taxation 1995 s. 347–353.
Westberg, B, Nordisk mervärdesskatterätt – behandlingen av utländska företag, varor eller tjänster inom ramen för nationella lagar. Juristförlaget, Stockholm 1994.
Wiklund, O, EG-domstolen ger enskilda rätt till skadestånd för medlemsstats underlåtenhet att implementera direktiv. Juridisk Tidskrift 1991–92 s. 502–515.
Wiklund, O, Rättspositivismen, EG-rätten och problemet med den kreative domaren. Juridisk Tidskrift 1994–95 s. 332–349.
Wiman, B, Prissättning inom multinationella koncerner. Iustus förlag, Uppsala 1987.

Rättsfall

Sverige

RÅ 1976 ref 64 235
RÅ 1987 ref 158 291
RÅ 1990 not 507 291

Tyskland

I R 252/83 265

EG-domstolen

26/62 N.V. Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos and Nederlandse administratie der belastingen [1963] ECR 1 67
6/64 Flaminio Costa v. ENEL [1964] ECR 585 59, 66
34/73 F.lli Variola v. Amministrazione italiana delle Finanze [1973] ECR 981 63
152/73 Giovanni Maria Sotgiu v. Deutsche Bundespost [1974] ECR 153 190
41/74 Yvonne van Duyn v. Home Office [1974] ECR 1337 68
120/78 Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein ("Cassis de Dijon") [1979] ECR 649 194
148/78 Pubblico Ministero v. Tullio Ratti [1979] ECR 1629 58
158/80 Rewe-Handelsgesellschaft Nord mbH and Rewe-Markt Steffen v. Hauptzollamt Kiel [1981] ECR 1805. 58

203/80 Criminal proceedings against Guerrino Casati [1981] ECR 2595 188
35 och 36/82 Elestina Esselina Christina Morson v. State of the Netherlands and Head of the Plaatselijke Politie within the meaning of Vreemdelingenwet; Sewradjie Jhanjan v. State of the Netherlands [1982] ECR 3723 187
286/82 och 26/83 Graziana Luisi and Giuseppe Carbone v. Ministero del Tesoro [1984] ECR 377 57
14/83 Sabine Von Colson and Elisabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen [1984] ECR 1891 58
270/83 Commission of the European Communities v. French Republic ("avoir fiscal") [1986] ECR 273 189, 195, 199, 206
283/83 Firma A. Racke v. Hauptzollamt Mainz [1984] ECR 3791 187
305/87 Commission of the European Communities v. Hellenic Republic [1989] ECR 1461 187
175/88 Klaus Biehl v. Administration des contributions du grand-duché de Luxembourg [1990] ECR I-1779 191, 195
C-106/89 Marleasing SA v. La Comercial Internacional de Alimentación SA [1990] ECR I-4135 68
C-6/90 och C-9/90 Andrea Francovich and Others v. Italian Republic [1991] ECR I-5357 68
C-204/90 Hanns-Martin Bachmann v. Belgian State [1992] ECR I-249 191, 193, 195, 205, 207, 210
C-332/90 Volker Steen v. Deutsche Bundespost [1992] ECR I-341 187
C-112/91 Hans Werner contre Finanzamt Aachen-Innenstadt [1993] Rec. I-429 187, 193, 211
C-330/91 The Queen contre Inland Revenue Commissioners, ex parte: Commerzbank AG [1993] Rec. I-4017 191, 195
C-1/93 Halliburton Services BV v. Staatssecretaris van Financiën [1994] ECR I-1137 195, 207
C-279/93 Finanzamt Köln-Altstadt v. Roland Schumacker [1995] ECR I-225 187, 189, 192, 195, 198, 200, 203
C-358/93 och C-416/93 Criminal proceedings against Aldo Bordessa and Others [1995] ECR I-361 198
C-484/93 Peter Svensson and Lena Gustavsson v. Ministre du logement et de l'urbanisme, domstolens dom den 14 november 1995 198, 212
C-80/94 G.H.E.J. Wielockx v. Inspecteur der directe belastingen, domstolens dom den 11 augusti 1995 192, 197, 200, 203
C-151/94 Commission of the European Communities v. grand duchy of Luxemburg, domstolens dom den 26 oktober 1995 191, 204

Den löpande avkastningen av en aktieinvestering beskattas regelmässigt i två olika led. Först utgår bolagsskatt på bolagsvinsten och därefter beläggs utdelningarna med inkomstskatt hos aktieägaren. I många länder är emellertid beskattningen i något av leden, eller i båda leden, reducerad med hänsyn till att skatt också utgår i det andra ledet. Olika länder använder härvid olika metoder, eller olika bolagsskattesystem.

I boken studeras bolagsskattesystemen ur ett internationellt perspektiv. Särskilt uppmärksammas frågan hur olika länders bolagsskattesystem samspelar vid de internationella aktieinvesteringarna. Vidare behandlas källskatter på utdelningar. Analysen tar sin utgångspunkt i EG:s arbete med att skapa en gemensam kapitalmarknad med fria kapitalrörelser. Den fråga som ställs är om beskattningen av internationella aktieinvesteringar förhindrar eller försvårar realiserandet av den gemensamma kapitalmarknaden. Boken innehåller både en mer principiell analys av denna fråga och en konkret undersökning av hur beskattningen av aktieinvesteringar i och mellan fyra av EG:s medlemsländer, däribland Sverige, är utformad. EG:s tidigare harmoniseringsarbete på området uppmärksammas också, liksom betydelsen av EG-rättens diskrimineringsförbud.

Kristina Ståhl är verksam vid Juridiska institutionen, Uppsala universitet.

IUSTUS FÖRLAG
Juridiska Föreningen i Uppsala

ISSN
0282-2040

ISBN
91-7678-319-7